

דף ב ע"א במשנה זבחים פרק ראשון אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

פירש"י וצריך להביא אחר וישחטנו לשמו. ואין מובן מה קמ"ל.

והיא אפשר כונתו דנהי דסתמא כשר מ"מ כיון שכבר שחט שלא לשמה אי אייתי קרבן אחר צריך לפרש לשמו) ומיהו קצת דוחק דהא המחשבה הולכת אחר העובד. וסברא הנ"ל לא שייך רק אי שוחט הראשון שוחט גם השני ויותר הי' ראוי לומר סברא זו בהא דאמרי' בגמ' דאסור לשנויי בי' אח"כ בשאר עבודות התם אפשר דצריך לפרש לשמן וצ"ע: והנה הרמב"ם והרע"ב כ' במשנה שלא עלו לבעלים.

דוקא קרבן יחיד אבל בציבור סכין מושכתן למה שהן. ותמוה כמ"ש בס' פנים מאירות ושאר מפרשים דשינוי קודש ישנו א) כונתו די"ל דס"ל לרש"י בהך פלוגתא דרו"ש במנחות (ט"ז).

(אי אמרי' ע"ד הראשונה הוא עושה. דהלכה כרב וכמו שכתוב שם במנחות להקשות על הרמב"ם דפסק כשמואל.

וגם בשתי בהמות אמרי' הכי ומ"ש אח"כ דאם אחר שוחט השני לא שייך למימר הכי. מפורש כן בגמ' התם דבשתי דיעות מודה רב: בציבור כדלקמן בגמ' (ד') ואפשר דדוקא בהנך דכשרין רק שלא עלו לבעלים בזו מחלק הרמב"ם בין יחיד לציבור.

אבל היכא דפסול כמו בחטאת קלים ובין שלמים למעשר ובכור ובפ' כל התדיר (ד' פ"ט) מחלק עוד התנא דחטאת קודמת לאשם שדמו ניתן על ד' קרנות ותודה ואיל נזיר קודמין לשלמים שנאכלים ליום אחד ובכור קודם למעשר מפני שקדוש מרחם אי הכי לאו דוקא נקיט ותנא ושייר. או אפשר דהכא לא חשיב לי' נמוך רק הפרש כזה בין ק"ק לקדשים קלים ושלמים למעשר ובגמ' לקמן (י"א:) דמקשה הא נמי תנינא שלמים קודמים את הבכור עיי"ש משמע דמדמי הגמ' הנך דהתם לדהכא.

אך אכתי קשה למאי דמשני הכא עיקר למה לא חשיב התנא הכא כל הני וצ"ע: שם בגמ' אבע"א סברא משום דשני בה כו'. בס' טהרת הקודש מקשה למ"ש הרמב"ם (פי"ח מפה"מ) דעובד שלא לשמה הוי כמטיל מום בקדשים ולהכי כללו חכמים בלאו דלא יחשב ע"ש א"כ כיון דמטיל מום בבעל מום איננו לוקה א"כ שפיר י"ל סברא דכששינה כבר לא יהי' תו איסור לשנות עיי"ש ונראה דהכא כיון דהקרבן כשר לא דמי לבעל מום דכבר נפסל להקרבה ובמום עובר נראה ג"כ דאסור א' ו' להטיל בו מום א) אפי' מום עובר א) כמ"ש בחי' מנחות ונ"ו) נמי אסור כיון דעדיין ראוי ם להקרבה ואפי' אי נימא דמום וכן משמע ברמב"ק פ"ב אפי' בצבור פסול א) ובס' טהרת הקודש מקשה מהא דשתי הלחם ששחטן שלא לשמן לא קידש הלחם וזה י"ל דנהי דסכין מושכתן לשמן אבל התם דבעינן שיהי' שחיטה לשם לחם שפיר הלחם לא נתקדש ע"י שחיטה זו.

מיהו הרמב"ם בחיבורו (פ"ט"ו מה' פה"מ) לא ס"ל הכי רק בקרבן צבור נמי לא עלה. ואפשר לומר דבאמת יש עוד קושיא בלשון הרמב"ם במשניות שכ' ששחט עולה לשם שלמים ואח"כ נודע שהי' עולה.

משמע דס"ל דכה"ג שלא ידע שהיא עולה הוי ג"כ שלא לשמה. ובחיבורו (הל' פסה"מ שם) כ' הרמב"ם דבטעות לא חשיב שלא לשמה עיי"ש דס"ל עקירה בטעות לא הוי עקירה ופלוגתא דאמוראי הוא מנחות (מ"ט) וא"כ י"ל דהא בהא תליא דהיכא דטעה (א) כ"מ בפנ"י ביצה (כ'): דבחטאת מודה הרמב"ם דפסול.

אך כאן י"ל כונתו ל"ד פסול אלא דעכ"פ לא עלה לשם חובה. והטעם הוא דאע"ג דסכין מושכתן לא עדיפי מסתמא ממילא בחטאת דגם בסתם לא עלה לשם חובה לפי חזון נחום בדברי הרמב"ם (פ"ד מה' מעה"ק ה"י) הכא נמי לא עלה.

ומיושב בזה הקושיא מכבשי עצרת שם בביצה ובמנחות (מ"ט) די"ל כמ"ש התוס' לקמן (נ"ה.) (דכבשי עצרת דאיתקשי לחטאת ראוי לפסול שלא לשמו.

אך לשיטת הרמב"ם הנ"ל ניחא דהא לחטאת צבור איתקיש להכי כשרין ולא עלו כמו חטאת ציבור וא"ש: אפי' למ"ד דהוי עקירה י"ל בקרבן צבור סכין מושכתן כמו לב ב"ד מתנה (א) אבל היכא דעוקר בפירוש שיודע שהיא עולה ושחטו לשם קרבן אחר בזה לא שייך סכין מושכתן ולכן בחיבורו דפסק דלא מיפסל בטעות תו אין נ"מ בין יחיד לציבור.

אבל במשנה מיירי למ"ד עקירה בטעות פוסל ובהא חילוק בין ציבור ליחיד ולשון (א) אין להקשות מהא דאי' שם במנחות בכבשי עצרת דאר"ח עקירה בטעות הוי עקירה אע"ג דקרבן ציבור נינהו. די"ל ר"ח לטעמי' בשבועות (יו"ד).

(דלית לי' לב ב"ד מתנה ע"ש: שם בעלים משמע לי' דתנא דהכא פוסק דבטעות הוי עקירה: רתוס' כ' דה"ה קבלה והולכה וכו'. והי' אפ"ל ולכה כיון דר"ש מכשיר בחטאת.

אפי' לרבנן י"ל: חים עלו לשם חובה דלא אימעוט מכאשר שה שינוי בגוף הקרבן כיון דאפשר בלי הולכה וצ"ע לשם נמוך מהם פסולים כיצב כו'. יש לעיין דלא חשיב רק בין קדשי קדש עזון נ ב עובר במום עובר לא לקי משום דאכתי עכ"פ לא חזי להקרבה כל שהמום בו אבל הכא כיון דכשר הקרבן איסורא דעביד עביד ולא נשאר שם פסול על הקרבן ולהכי אסור לשנויי בי' תו.

מיהו מה' איסוה"מ ה' ט"ו) כמ"ש הרי"ט אלגזי בבכורות פ"ה ע"ש אבל הרא"ש שם והטוש"ע (יו"ד לסי' שי"ג) כתבו דמה"ת שרי להטיל מום בבע"מ עובר: גם בס' הנ"ל מתרץ שפיר עיי"ש: שם בתוס' ד"ה כל הזבחים י"ל דבשעת הקטרה לא שייך לשם זובה. בס' טהרת הקודש מביא ספרי פ' קרח בפסוק תשאו עון המקדש דאי זרק והקטיר וא"י לשם מי זרק וא"י לשם מי הקטיר הכהנים נושאים עון עיי"ש דמשמע דבהקטרה נמי בעי לשם בעלים ולע"ד הי' נראה כוונת הספרי שאם אין הכהן בר דעת לידע לשם מי זורקין ומקטירין היינו לשם ה' בזה נושא עון.

דלפי הנ"ל קשה הא גם אי א"י שם הבעלים כשר דזורק לשם מי שהוא וכה"ג לא חשיב שינוי בעלים. כמ"ש רש"י ותוס' לקמן (ד' ע"א) לכן נ"ל כמ"ש: בד"ה לשם גבוה כו' שייך חילול משום פסח וחטאת.

הא דפשיטא להו דהכא בלשם גבוה א"א להכשיר גם בחטאת לשמעון אחי עזרי' משום דחטאת היא משמע עיכובא לפסול כל שלא שחטו לשם חטאת א"כ דרשא דלא יחללו

במורם מהם כו' בודאי לא קאי אחטאת כנ"ל: ע"ב בגמ' אילימא מדתנן שנזבחו שלא לשמן ולא קתני שלא נזבחו לשמן. וקשה דהא לרבנותא נקיט הכי דאפי' בפ'י שלא לשמן כשרים ות'י הצ"ק בזה דחוק וי"ל דמ"מ כיון דמסיים חוץ מפסח וחטאת א"כ ע"כ דסתמא הוי כשלא לשמה ואעפ"כ בשאר זבחים כשר א"כ ה"ה אפי' בפ'י שלא לשמה.

או דעדיפא מיני' דחה הגמ' דאפי' בגט לא דק התנא למנקט שלא נכתב לשם אשה אע"ג דסתמא פסול וליכא שם שום רבותא מכ"ש הכא. ובס' צאן קדשים מקשה דהכא מסקינן דמלישנא דשלא לשמן ליכא למידק דסתמא כשר ובפסחים (ד' ס"ה) דייק הגמ' טעמא דשלא לשמן הא סתמא פטור ע"ש.

ולק"מ דבודאי למסקנא דבזבחים סתמא כשר א"כ היכא דתני שלא לשמן הוי דוקא לאפוקי סתמא. אבל להוכיח מכאן דסתמא כשר בזבחים שפיר דחה הגמ' דליכא למידק מזה.

ובס' טהרת הקודש מקשה דמה הוי ס"ד להוכיח מדלא תני שלא נזבחו לשמן למ"ש התוס' דשינוי בעלים ג"כ בכלל שלא לשמן. והתם היינו דוקא אי חישב בשחיטה לזרוק שלא לשם בטלים חיהי' חצור לומר שפוחו ע"ר שיזרוק לשם בעלים אל שיהי' מצוי לומר ששוחט ע"ר שיזרוק לשם בעלים ראי לאע"ש.

ואין דבריו מוכרחין אצלי דאה"נ אי סתמא פסול בזבחים ואנן ילפינן מקרא באם אין ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים הוי צריך באמת לומר ששוחט ע"מ שיתכפרו בעלים בזריקה ומה חידוש הוא זה הלא כל לשמה דגט הכי הוא שיכתב ע"ד שתתגרש בו אשה פלונית אח"כ כשינתן לה הגט וה"ה הכא אי הוי סתמא פסול כנ"ל: שם בגמ' לשם פסח ולשם שלמים הא לדם פסח וסתמא כשר.

ותמוה כמ"ש התוס' דאטו צריך לומר כמה פעמים לשמה. ומ"ש התוס' לפרש בשתי עבודות תמוה טובא דהפי' שתי עבודות בגמ' פסחים הוא שמתכוון בשחיטה ב' מחשבות השחיטה לשם דבר אחד ובדעתו לזרוק לשם דבר אחר אבל לפרש ששחט לשם פסח וזרק לשם שלמים אין זה בכלל לשמו ושלא לשמו דהא הזריקה הוי לגמרי שלא לשמו.

והיינו רישא דמתני' התם ע"ש ד' ס' וגם בסיפא לדבריהם תמוה ת'י הגמ' דהוכיח סופו על תחלתו הלא מיד השחיטה נפסלה וכי מתכשר ע"י שיזרוק אח"כ לשמו. ולפי' הגמ' שם בשתי עבודות ששחט לשמו ע"ד שיזרוק שלא לשמו לא שייך לדייק בזה לשם פסח וסתמא דודאי כיון דשחט לשמו ולא נתכוון שום דבר על הזריקה בשעת שחיטה.

פשיטא דכשר ומה ענין זה לסתמא. ואפשר ליישב קצת דלעולם הפי' בשתי עבודות וס"ל להגמ' כיון דתנן סתם לשמו ושלא לשמו כולל בכל אופנים אפי' כונת הזריקה הי' מקודם פי' לשם פסח ושלמים היינו שנתכוון לזרוק לשם פסח ושהשחיטה יהי' לשם שלמים וע"ז מדייק הא לשם פסח וסתמא כשר שמתכוון שהזריקה יהי' לשמו ועל השחיטה לא נתכוון כלום.

ומשני דהעושה ע"ד ראשונה עושה פי' ע"ד מחשבה ראשונה וכיון שכבר חישב שהזריקה יהי' לשמו ממילא כל מעשה השחיטה נמי כלשמו הוי: שם בגמ' דילמא שא"ה דמוכיח סופו על תחלתו. מכאן נראה להוכיח דמחשבה דקדשים הוא בדיבור ממש ולכן

אמרי' שפיר אפי' אי סתמא פסול מ"מ כיון דבסוף פי' הוכיח על תחלתו דנתכוון ג"כ לשמה אע"ג דלא פי' בהדיא ***(ואמירה דהשתא הוי כאילו אמר בתחלה כמ"ש התבו"ש סי' ד' ס"ק ב').

ועי' בכרו"פ שם ס"ק א' כ' להיפוך דאי בעי דיבור לא שייך לומר הוכיח סופו ע"ת ע"ש:**) אבל אי מחשבה בעלמא מהני א"כ סתם הוא דלא הי' במחשבתו לשום דבר מה שייך לומר הוכיח סופו ע"ת כיון דיודע בנפשו דבתחילה לא נתכוון כלל. ויש לעיין לדינא בגט אי לא נתכוון לשמה רק בסופו דלפי הס"ד דאמרי' הוכיח סופו ע"ת א"כ כשר דלענין .

איסור הוי ספק אי אמרי' הוכיח סופו ע"ת כמבואר ביו"ד סי' ד' א"כ אי קבלה קידושין מאחר צריכה גט מספק וצ"ע בזה ***(ועיין באבן העזר סוף סימן קל"א ברמ"א ובב"ש מחלוקת הפוסקים בחתימת העדים אי מהני כשאמרו לשמה קודם שגמרו. ויש לומר דרק בחתימה דלמאי דקי"ל ע"מ כרתי מדרבנן הוא דבעי לשמה בהא יש מכשירין כיון דהוי ספד"ר.

ולא בכתיבה דמדאורייתא בעי לשמה: שם בגמ' ר"י אומר אף מי שלא הי' בלבו לשם א' מאלו כשר שתנאי ב"ד כו' וקשה הלשון אף מי כו' כשר משמע דלכתחילה צריך לחשוב ומסיק דתנאי ב"ד הי' שלא לחשוב. ונראה דלהכי מפרש הגמ' הטעם אתנו ב"ד משום שלא יאמר שלא לשמו וזה שייך דוקא בלשם עולה ושלמים דאי יאמר לשם עולה יטעה ויסבור שהוא שלמי' ויאמר לשם שלמים אבל בלשם השם או לשם ריח כו' אין חשש כלל שיאמר להיפוך ולכן גם לכתחלה יחשוב בהם אבל מ"מ אפי' לא יחשוב כשר.

ואפשר ליישב בזה תמיהת התוס' דלמה האריך הגמ' דאי סתמא פסול אתנו ש"ד מידי דמיפסל בלא"ה הא אמר ר"י בהדיא דכשר ולמ"ש י"ל דכ"ז לשון הגמ' לפרש דברי ר"י דהוכיח מדאתנו ב"ד בלשם עולה ושלמים דלא לימרו מוכח דסתמא עכ"פ כשר וא"כ גם בכל אלו דהיינו לשם השם ולשם ריח ניחוח אע"ג דבהני לא אתנו ב"ד מ"מ כשר עכ"פ.

מיהו קצת קשה מה מייתי רבא מדר"י הא משמע דת"ק פליג. וצ"ל דס"ל לרבא דר"י מילתא באנפי נפשי' היא וכ"ע מודו לי' בזה ופירושי מפרש דמאי דאמר ת"ק הזבח נזבח היינו לאפוקי אי פי' שלא לשם דברים אלו אבל סתמא כשר ועמ"ש לקמן בתוס' ד"ה אתנו ב"ד: שם בגמ' ואי סתמא פסול קיימו ב"ד כו' ותמוה הלשון כמ"ש תוס' והי' נראה דבאמת אין הלכה כר"י דיחיד ורבים הלכה כרבים וכן הרמב"ם לא הביא התקנה דר"י כלל (איברא דהרמב"ם בפ"י המשניות פי' דברי ר"י באופן אחר וצ"ע ליישב האי סוגיא לדבריו) א"כ י"ל כוונת הגמ' דמדאמרי ר"י דהי' תקנה שלא יאמר לשמה מוכח דעכ"פ לא מיפסל בסתמא אפי' לת"ק דהא לא פליגי רק לכתחלה אי הי' תקנה בזה או לא אבל עכ"פ דיעבד כשר ובאמת לשון הגמ' הכא בכל הסוגיא דסתמא כשר משמע דלכתחלה צריך לפרש וכן משמע מדברי הרמב"ם (פ"ד מה' מעשה הקרבנות) דצריך לחשוב לשמה ואם שחט סתם כשר עיי"ש (ובזה י"ל קושית התוס' ד"ה זבחים דהא דאיבעיא ולר"י אי קטן יש לו מחשבה היינו לענין לכתחלה אי שרי לשחוט קדשים רק כל קושית התוס' על פירש"י דחולין ורש"י פי' בהדיא אי שחט לשמה משמע דיעבד וע"ז הקשו

התוס' שפיר) ועמ"ש לקמן: שם בתוס' ד"ה זבחים כו' דבעי ר"י קטן יש לו מחשבה ופי' הקונטרס בשחיטת קדשים דיליף בריש זבחים דבעי לשמה כו' וקשה למה הוצרכו לפירש"י הא מפורש בגמ' שם דקיימא עולה בדרום ואתיוהו לצפון עיי"ש ונראה דלולי פירש"י יש לפרש לענין דבעי כונה לשחיטת קדשים וכן נראה שפי' הרמב"ם פ"א מפסולי מוקדשין עיי"ש ובזה אפשר דגם סתמא פסול ולהכי הביאו פירש"י דפי' לענין לשמה דהכא והנה לכאורה אפשר ליישב קושייתם דנהי דסתמא כשר י"ל דוקא היכא דראוי לשחוט לשמה גם סתמא כשר כדאמרי' בעלמא הראוי לבילה אין בילה מעכבת.

דבאמת לכתחלה נראה שצריך לפרש לשמה דהא כ' זבח שלמים משמע שיתכוון לשם זבח רק דסתמא כשר והיינו בראוי לשמה אבל קטן דלאו בר מחשבה הוא שפיר י"ל דפסול. מיהו למאי דפירש"י עצמו בחולין במסקנא דמחשבתו נכרת מתוך מעשיו מיבעי' לי' ופירש"י שלא פי' בהדיא דשחטו לשם עולה ע"ש משמע דבפי' בהדיא יש לו מחשבה א"כ שפיר ראוי הוא לשמה ומתכשר גם בסתמא והקשו התוס' שפיר.

מיהו התוס' עצמם חלקו שם על רש"י בזה א"כ יש ליישב כמ"ש. אך למ"ש התוס' בד"ה סתם דמוכח בגמ' דעכו"ם כשר למול אפי' למ"ד דבעי מילה לשמה משום דהוי כסתמא א"כ מוכח דאפי' באין ראוי לשמה כשר בסתמא: בד"ה סתם אשה לאו לגירושין עומדת אפי' זינתה כו'.

בס' טהרת הקודש מטריח למצוא הכרח בגמ' דמיירי אפי' זינתה. ובאמת התוס' דינא קמ"ל דאפי' זינתה מ"מ לאו לגירושין עומדת מטעם סברת התוס'.

גם מ"ש בס' הנ"ל להקשות על הגמ' דהו"ל לתרוצי דשאני קדשים דבעי שינה הכתוב לעכב להכי סתמא כשר משא"כ בגירושין עיי"ש. דבריו תמוהים דהא חטאת ופסח דמעכב בהו לשמה ומ"מ סתמא כשר דבמשנה לשם ששה דברים הזבח נזבח מיירי גם בחטאת ***(בלשון הרמב"ם פ"ד מה' מעה"ק ה"י משמע דאי' הכי נמי דבחטאת אא פסול וכן פי' דבריו אא וכן פי' דבריו ב חזון נחום דעכ"פ לא לבעלים.

אכן הל לא פי' בד"ה הא לשם כו' ויש ליישב כו' דתחלת השחיטה יאמר שכל השחיטה יהי' לשם פסח כו' וקשה דא"כ מה, מדייק הגמ' הא לשם פסח וסתמא כשר דלמא היינו דפי' בפ'י שכל השחיטה יהי' לשם פסח דבהכי כשר סתמא. ומ"מ אם חי שלמים מיפסל ובהכי מיירי התנא לשם פסח אבל אם לא פי' בתחלה שכל השחיטה פסול וצ"ע: בד"ה אתנו ב"ד כו' פעמים שטועה כו'.

וקשה למאי דפסק הרמב"ם דעקירה בטעות אינו בכלל שלא לשמה א"כ ליכא למיגזר (א) ואפשר דבאמת (א) באו"ז ה פסחים (סי' ת"ק ור"י פליגי בזה אי בטעות הוי רכ"ג) האריך ומסיק עקירה. ולכן הרמב"ם לא הביא הך להלכה דעקירה בטעות דר' יוסי.

וגם א"ש ראיית הגמ' הוי עקירה. ונראה דגם התוס' ס"ל הכי דגם ת"ק דפליג דלא ס"ל גזירה התוס' ס"ל הכי: דר"י [משום דס"ל עקירה בטעות לא הוי עקירה כנ"ל] אבל מודין דסתמא כשר: דף ג ע"א בגמ' אלא מהא כו' כתב לגרש הגדולה כו' וחמוה דהא כבר תי' דאינתק לשם האי.

ואפשר לומר דברישא כיון דאמר הבעל לסופר שיכתוב לו גט מסתמא מכוון לזה. ולכן אפי' אי סתמא כשר מ"מ מסתמא כוון בפ"י לזה האיש.

אבל בסיפא מי לא עסקינן דהסופר א"י כלל אי יש לזה ב' נשים. א"כ מכוון סתמא לאשת פלוני וליתכשר לאחרת.

ומשני דמ"מ אינתיק לי'. והטעם נראה דהא דסתמא כשר משום דלשמה קאי א"כ הוי כמתכוון לה ושוב פסול לאחרת: שם בגמ' אלא מהא אמר ללבלר כתוב ולאיזה שארצה אגרש כו'.

לכאורה משמעות הלשון דלא אמר ללבלר מן הנשים. רק כתוב סתם ולאיזה שארצה אגרש כן ה"ל במחשבתו דאל"ה הול"ל כתוב לאיזה שארצה אגרש.

א"כ קשה תי' הגמ' דאין ברירה מה בכך כיון דכ' סתמא א"כ כשר לכל הנשים וי"נ בזה ג"כ כמ"ש לעיל דכל הטעם בס"ד דסתמא כשר משום דסתם לשמן קאי. וא"כ תלי' שפיר בברירה דהוי כאילו פ"י שכותב לזה להתגרש.

אכן בגיטין במשנה איתא כתוב לאיזה שארצה בלא וא"ו וא"ש כפשוטו: שם בגמ' אלא מהא הכותב טופסי גיטין כו'. מכאן קשה לפי הפ"י שכ' לעיל דס"ד דגמ' דסתמא כשר משום דלשמן קאי גם בגט.

א"כ מנ"ל באמת לרבא להוכיח מכאן דשאני התם דבשעת הכתיבה לא ה"ל הבעל לפניו כלל ולא שייך לשמן קאי. אבל בבא הבעל ואומר כתוב לי גט שפיר נימא דסתמא כשר. וי"ל בדוחק כיון דתנן סתם מדוע דאפי' ירצה למסור הגט לאדם שה"ל עומד לגרש אשתו בשעת הכתיבה. א"כ אע"ג דהסופר לא ידע ממנו שפיר שייך לשמן קאי למי שבשעה זו רצה לגרש אשתו ודוחק.

ויותר משמע מכאן דהא דגירושין לאו לשמן קיימי ידע רבא מסברא. וכל הראיות הם דלא נימא דסתמא באמת כשר דקפידת התורה ה"ל רק שלא יכתוב לשם אחר וע"ז מביא שפיר ראי'.

אך סוגיא דלעיל קשה ליישב שפיר וצ"ע. ולכאורה קשה דלמא לכתחילה דוקא צריך לפרש לשמה דגם בקדשים רק סתמא כשר בדיעבד כמ"ש לעיל.

וי"ל משום דפליג ר"י שם דגם טופס גזרו אטו תורף ות"ק נמי דמכשיר טופס רק משום תקנת סופר ע"ש. א"כ מוכח דגם בדיעבד מיפסל דאל"ה לא שייך למיגזר טופס אטו תורף אי בדיעבד כשר אפי' תורף כנ"ל.

ע"י בס' טה"ק מקשה מכאן על הפוס' דצריך שליחות הבעל לכתובת הגט א"כ מאי ראי' מייתי מהכא לגבי סתמא. ומביא שגם הרשב"א בח"י לגיטין (פרק ב') הוכיח מהכא דא"צ שליחות הבעל.

ויש לדחות דהגמ' סמך על סיום המשנה שם בדברי ר"א חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה ע"ש. דמוכח דמשום לשמה מיירי ויותר הו"ל להקשות אמתני' גופא דלמה

לי' טעמא דלשמה תיפוק לי' משום דבעי שליחות הבעל]: שם בגמ' תו רמי כו' חטאת ששחטה לשם חולין כשר כו' דלאו מינה לא מחריב ורמינהו כו'.

וקשה דלקמן (דף מ"ו) אמרי' דנהי דכשירה מ"מ לא עלתה לשם חובה א"כ שפיר בגט פסול. דבתחלת הסוגיא מדמי רבא גט לכל הזבחים.

ואע"ג דכל הזבחים כשרים רק משום דלא עלו ממילא בגט פסול א"כ ה"ה הכא גבי לשם חולין וצ"ל דבס"ד דרבא דלא ידע מן הפסיק דלא יחללו שפיר ש' הי' לשם חולין עולה לבעלים ג"כ. ולמסקנא דמייתי קרא דלא יחללו באמת ל"ק כלל מגט.

מיהו מלשון דרבא רמי מילי מעלייתא משמע דלא הדר בי' רבא. ולכן אפשר לומר דהא רבא עצמו מקשה אח"כ מתוכו ומיישב לרבנן.

והדר קאמר דלר"א ע"כ הטעם מכח הפסוק דלא יחללו. א"כ י"ל דס"ל בא לרבא דלדידן דקיימ"ל כרבנן לא צריכין כלל לקרא ודלאו מי לא מחריב ועלו נמי לבעלים.

ולקמן דדייק הגמ' מהך דר דלשם חולין לא עלה י"ל דס"ל לרבא דר"י אתא כר"א אב לרבנן עלה. מיהו הרמב"ם פסק דלא עלה לבעלים וצ"ע.

שם בגמ' גט דל נכרית הו"ל סתמא. ויש לעיין לפ"ז בכותב גט לשמה ולשם נכרית י"ל דכשר כיון דאי דל נכרית נשאר לשמה.

מיהו אפשר דלמסקנא דלשם חולין כשר מכח הפסוק דלא יחללו א"כ י"ל דבגט פסול לשם נכרית מדינא: שם בגמ' קדשים דל חולין הו"ל סתמא וסתמא כשר. קצת קשה לפי טעמא דרבא לעיל דקדשים סתמן לשמן קאי.

א"כ הכא דפי' בהדיא לשם חולין איך נימא בזה סתמן לשמן קאי (צ"ע: שם בתוס' ד"ה הכותב כו'. ותימא דלא תני יתר על כן דסתמא פסול מוכח רק מכאן.

ואפשר ליישב דכיון דסיפא דהכותב טופסי גיטין נמשך אחר הרישא דכל הגט שנכתב שלא לשמה פסול לכן הכותב טופסי גיטין צריך שיניח. א"כ מוכח דפי' הרישא אמר ללבלר כתוב היינו אפי' כתב הסופר סתם נמי פסול מטעם דסתמא פסול.

רק בלי הך דסיפא דחה הגמ' דאפשר משום דאין ברירה. פי' דמיירי רק אי כתב הסופר לשם מי שירצה.

אבל מהך דסיפא מוכח דגם רישא מיירי שכתב סתמא ולכן לא תני יתר על כן. ואע"ג דבגיטין מוכיח הגמ' מהך דאמר ללבלר דאין ברירה י"ל דהכל נכלל בזה דמשמע דבכל גווני פסול הן אי כתב הסופר סתם משום דסתמא פסול והן אי כתב למי שירצה משום דאין ברירה.

ודו"ק ע"ב בגמ' חטאת ששחטה ע"מ שנתחייב עולה כשרה כו' עליו דומיא דידי' דמחויב כפרה כמותו. בזה יש ליישב הא דצריך קרא בפסח לפסול שלא למנויו תיפוק לי' דהוי שינוי בעלים והנה התוס', בפסחים (ס"א.

(כתבו דשינוי בעלים לא פסול בשחיטה) רק ע"מ שיתכפרו אחרים בזריקה () ומ"ש בצל"ח שם ע"ד ושלא למנויו פסול בשחיטה עצמה ולפע"ד וכ"מ ברש"י לקמן (ד.) בד"ה וישנו בד' עבודות.

אבל הרמב"ם (פט"ו מה' פסוהמ"ק) כ' סתם ששחטו לשם אחרים ע"ש. שוב קשה כנ"ל. רק דנ"מ בשחט לשם מי שפטור מפסח או למי שכבר הביא פסחו. דמצד שינוי בעלים לא מיפסל דאינו מחויב כפרה כמותו ופסול רק משום שלא למנויו: דף ד ע"א בגמ' ודלמא היינו שמייהו.

וכן נראה דעת אונקלוס שמתרגם בכ"מ שלמים נכסת קודשיא. דס"ל דשם שלמים לעולם זבחי שלמים.

אע"ג דהגמ' דחה זה מדכ' כמה פעמים סתם שלמים. ס"ל לאונקלוס דגלי קרא בקצת מקומות זבחי שלמים לומר שכך שם השלמים: תבלין דסוף סוף היכי משכחת שלא למנויו שלא יהי' בשינוי בעלים.

אין מובן דלשיטת רש"י ותוס' דש"ב לא הוי אלא במחשב בשחיטה ע"מ לזרוק בפשיטות ניהא כנ"ל. וע"ש שתי' כעין מ"ש כאן דמשכחת בשוחט לשם עכו"מ שאינו מחויב כמותו.

ומיפסל רק משום שלא למנויו. וא"י מנ"ל דבכה"ג פסול לפמ"ש הר"ן בנדרים (ל"ו.) באיסור אכילת פסח שלא למנויו שהוא רק בראוין להמנות ע"ש. הכי נמי בשחיטה שלא למנויו.

י"ל כן דלא מיפסל רק בראוין להמנות: שם בגמ' המקריב דם שלמים שתהי' קבלה לשם שלמים פירש"י הקרבה זו קבלת הדם. ובס' טהרת הקודש הקשה מכאן על התוס' חולין (ד' קל"ג) שכ' דהקרבה זו זריקה דומיא דחלב דכתי' בהאי קרא והוא היפוך סוגיא דהכא ע"ז נראה ליישב שיטת התוס' דהא לפירש"י קשה מה דמסיקהגמ' לענין הולכה כיון דכ' והקריב את הכל ואמר מר זו הולכת אברים ותניא והקריבו זו קבלת הדם ואפקי' רחמנא בלשון הולכה כו' ותמוה למה הוצרך הגמ' להביא הך ותניא בלא"ה כיון דהמקריב דם השלמים דמיינה מפקינן דבעי הקבלה דלמה ואפקי' בלשון הולכה למימרא דהולכה לא נפקא מכלל ה ולמה הוצרך והקריבו דשם צריכין להוכיח דקבלה הוא דריש רש"י משום דא"א לאוקמי בהולכה ומקרא דהכא א"ש טפי וי הולכה הוא ודאי שפיר ואפי' אי קבלה ואפקי' בלשון הולכה א"כ בכלל קבלה הוא וממ"נ פסול הולכה שלא לשמה מהאי קרא.

דוחק לדחות דאי מהמקריב הו"א הולכה הוא וקבלה מנין לנו דזה אינו דקבלה שפיר נלמוד משחיטה הולכה וזריקה. ולכן נלפע"ד דפי' הגמ' מדכתיב דם השלמים משמע דנקרא על הדם כבר שם דם השלמים קודם הזריקה והיינו שנתקבל לשם שלמים ולעולם מודה הגמ' דהמקריב זריקה הוא כמ"ש התוס' שם כיון דכ' המקריב דם השלמים ואת החלב משמע זריקה רק הדיוק מדם השלמים שצריך להיות דם השלמים פי' שיתקבל לשם שלמים.

(ולפ"ז אה"נ דהוי מצי הגמ' לאתויי מקרא דהזורק דם השלמים רק דהזורק בעי לזריקה כדמסיק הגמ' אח"כ והיינו מכח יתורא דאי למימרא שנתקבל לשם שלמים זה נלמד מהמקריב ולהכי אתי לזריקה וקרא דהמקריב נמי זריקה הוא אבל הדרש מדם השלמים) ולהכי לענין הולכה ראיית הגמ' רק מדתניא והקריבו זו קבלה ואפקי' בלשון הולכה מוכח דלעולם הולכה בכלל קבלה אבל מהמקריב אין ראי' דלא מיירי כלל בקבלה רק בזריקה כמ"ש: שם בגמ' והקריבו זה קבלת הדם ואפקי' רחמנא בלשון הולכה לומר דהולכה לא נפיק מכלל קבלה.

בס' צאן קדשים הביא יש מקשים דל"ל קרא דהמקריב על קבלה לשמה בלא"ה מוכח מדאפיק קרא בלשון הולכה ותי' דה"א להיפך דמדמי קרא קבלה להולכה דלא יצטרך לשמה ע"ש. וזה איננו מעלה ארוכה דהא לשתוק קרא מזה וממילא אין לנו קרא להצריך לשמה בקבלה מיהו בלא"ה לא קשה מידי דצריך קרא דהולכה עבודה הוא לענין לאפסולי בזר ואונן וכה"ג.

דודאי מהא כללא הוא דשמעין מדכתי' והקריבו בני אהרן הולכה בכלל. ולקמן נמי תולה הגמ' דין הולכה בזר בפלוגתא דת"ק ור"ש דלר"ש דהולכה שלא לשמה כשר משום דאפשר לבטלה ואיהו לא ס"ל האי כללא דאפקי' בלשון הולכה להכי גם בזר כשרה א"כ לדידן אצטריך האי כללא לענין פסול זר כנ"ל וע"ש לקמן (י"ד) בגמ': שם בגמ' זבח תודת שלמיו כו' והאי להכי הוא דאתא כו'.

ק"ל הא כמה פעמים כ' בפרשת ויקרא זבח השלמים ע"ש ואם אין ענין לשינוי קודש תנהו ענין לשינוי בעלים ומיהו בזה י"ל דהגם דדורש באם אין ענין מ"מ צריך להיות קצת סמך לשינוי בעלים והיינו קרא דתודת שלמיו דמשתעי בבעלים. אך אכתי קשה דכ"ג קרא בפ' צו בתר האי דזבח תודת שלמיו.

המקריב זבח שלמיו ונילף מכאן לשינוי קודש וצ"ע: שם תודה ששחטה לשם שלמים כשרה היינו דעלה לשם חובה כדפירש"י. ולכאורה קשה כיון דלא קידש הלחם איך עלה לשם חובה וצריך לומר דכיון דתודה אקרי שלמים א"כ הוי כמו סתמא דלשמן קאי וקידש הלחם משום דמחשבת שלמים לא אפיק לי' מתורת תודה כיון דתודה קרוי' שלמים אכן בתודה ששחטה לשם עולה וכה"ג דלא עלה לשם חובה נראה דא"צ תו להביא בה לחם והתודה כשרה אע"ג דלא נתקדש הלחם (והוא יביא תודה אחרת א) וכן כתבו התוס' במנחות ע"ז הלחם כנ"ל [אם לא אמר זו] (ד' פ"ט מ"ב) ועמ"ש בזה תודה וזו לחמה כדאי' בפסח ס' י"ג רש"י ד"ה מנלן דבעינן באורך במנחות (דף ע"ט): זביחה לשמה דמוצא שפתיך לא מפרש בי' ובצאן קדשים הגי' לשמה.

ובס' טהרת הקודש דוחה זה הדין עמו ע"ש. וגם מה שפי' הוא אינו נכון ולדעתי כפשוטו דמוצא שפתיך לא ידעין איזו עבודה בעי' .

ולהכי צריכים להביא פסוקים על כל ד' עבודות: בד"ה תודה קרוי' שלמים כמו חטאת הקהל תורת משה מ"ש כוונתו דלא נימא דתודת שלמיו אקרי אבל שלמים גרידא לא מקרי. ע"ז כ' רש"י דתודת שלמיו אינו שם אחד דהא כמה פעמים כ' תודה בפ"ע בקרא

רק שני דברים הם תודת שלמיו פ' תודת השלמים כמו חטאת הקהל תורת משה וממילא מוכח דהתודה קרוי' ג"כ שלמים.

והם ב' שמות תודה ושלמים. וקצת קשה ל"ל האי קרא דתודת שלמיו בלא"ה ממשמעות הפסוק וזאת תורת השלמים אם על תודה כו' משמע בהדיא דתודה אקרי שלמים.

ותו דכ' הזורק דם השלמים לו יהי' א' מי' חלות וצ"ע: שם בתוס' ד"ה וישנן לא"מ כו' וי"ל ידנ"מ כו'. ולכאורה נ"מ בלא"ה אי חושב הכהן כמזיד שלא נשמה דחייב להביא קרבן אחר כדקיי"ל כהנים שפגלו במזיד חייבין ובודאי ה"ה בשלא לשמה אע"ג דבמל"מ (פ"ז מה' חובל) מסופק בזה מ"מ דבר פשוט דפגלו ל"ד וכל פסול נכלל בכהנים שפגלו מיהו נראה דהכא טפי איכא לפטורי לכהנים כיון דבעלת הקרבן מתה והיורשים אין עליהם חיוב א"כ למי ישלמו: ע"ב בגמ' אמר לי' ר"א נימא יעשה כלל זבח פרט זביחה אין כו'.

וקשה הא זביחה כבר נלמד מבשר זבח תודה. ואפשר לומר דכונת הגמ' דאי כלל ופרט הוא אתי קרא להכשיר באיל נזיר כל העבודות שלא לשמה חוץ שחיטה ולוקי קרא כפשוטו בשינוי קודש ולומר דאיל נזיר הקילה בו תורה להצריך הזביחה לבד לשמה.

ולפ"ז נראה דהא דמסיק הגמ' לבסוף אב"א זריקה מדר"א נפקי. אין הכונה לתרץ קושית רב אחא דהכא דא"כ הול"ל זביחה מזבח תודת שלמיו נפקא.

רק דקאי על התירוץ דמעיקרא דלה' חזר וכלל והוי כלל ופרט וכלל וא"כ לרבות בא ולא למעט. רק דהקשו נימא כעין הפרט רק בזריקה או דוקא בקבלה ומה דשני דשקולין הם אינו מוכרח ע"ז קאמר ואב"א דע"כ כולהו מרבינן בכעין הפרט דזריקה חדר"א נפקי.

וכאן לא שייך לומר דאיל נזיר בא התורה להקל. דכלל ופרט וכלל לאו מיעוט הוא רק ריבוי דמיעוט ודאי לא שייך כיון דשקולים הם וכולהו כעין הפרט אית בהו לא שייך שבא הכתוב למעט בזה הכלל ופרט וכלל.

כנ"ל: שם בגמ' שקולין הם ויבואו שניהם. וקשה דהכא תרתי והכא חדא כמ"ש התוס'.

ואפשר לומר קצת משום דלשון מה הפרט מפורש עבודה וחייבין עלי' בחוץ ג"כ אין מובן דמ"ש התוס' עבודה שחייבין עלי' קשה דבתר הכי לא אמר עבודה וטעונה צפון. ולכן י"ל הפי' עבודה פי' עבודה חשובה דשחיטה שעושה מעשה רבה שממית הבע"ח וכן זריקה שמשנה הדם לזרקו על המזבח.

אבל קבלה והולכה לאו עבודה חשובה חשיב להו ולהכי הכא נמי תרתי: שם בגמ' אימא היכא דשחט שלא לשמה ליפסל ותמוה דהא ליכא קרא לעכב. ואפשר דס"ל לגמ' דשחיטה כל כמה דלא זריק לא ליחשב דיעבד ויקח בהמה אחרת ולהכי דייק הגמ' בשחיטה דוקא.

[ולא בשאר עבודות] ותוס' פי' קושי' הגמ' דנימא דכולהו קרא בשינוי קודש נאמרו ולעכב ומנ"ל שינוי בעלים. וע"ז מתרץ בגמ' מקרא דמוצא שפתיך והקשו בתוס' דילמא קאי אשינוי בעלים.

נראה כוונתם דנהי דלא נוקי קרא באם א"ע וליכא קרא דבעי לשם בעלים] מ"מ זריקה מפורש בקרא דנרצה לו א"כ ע"ז קאי קרא דמוצא שפתיך בש"ב דלא עלו לשם חובה ואפשר לומר מדונרצה לו עצמו משמע הא לשם חבירו לא נרצה לו היינו דלא עלו. וא"צ לזה קרא דמוצא שפתיך.

עוד אפ"ל לפמ"ש לעיל דאיכא כמה קראי דכתי' זבח השלמים א"כ שפיר בזביחה עכ"פ יפסול וחד זבח השלמים הוא דאתי באם א"ע לש"ב אבל אינך טובא לעכב הם: שם בתוס' ד"ה ר"א תימה כו'. ולא הבנתי מה תמיהא היא זה דשפיר י"ל דפסול מחשבה פוסל רק בשחיטה כיון דמתכוון שיהי' הזריקה שלא לשם בעליםפר שנשחט בכונה כשירה שוב אין מחשבה פוסלת בו.

והרי פגול נמי הכי הוא דבחושב להקטיר לאחר זמנו פיגול הוא ע"ג דגוף הקטרה לא מעכבת (א) כעין זה תי' הפמ"א ס' פ"מ וצ"ק כונו לד"א לתרץ ועי' בחק נתן דחה דבריו לאו הך דונרצה לו לכפר עליו ועי' לאו הך דוצריה לו לכפר עליו אבל כמ"ש כאן לדמות לא דש"ב פוסל בשחיטה עצמה.

לפיגול א"ש וכן תי' דבריהם מובנים דהרי הגמ' בשטמ"ק קשה לעיל מה לשינוי קודש דישנו עבודות משא"כ בש"ב. הרי אפ"ל לס"ד ידעו דש"ב ליתא ע"ד לזרוק.

ופלא על הפ"מ שהוא עצמו כ' מקודם הכי לי' להגמ' איזה פסוק דש"ב ליתא רק ע"ד לזרוק והוא מוכרח: ד"ה ואימא כו' וקשה דמאי משני מוצא שפתיך דילמא אתי לש"ב כו' ולק"מ דמוצא שפתיך לא משמע ש"ב ויש לתמוה הרבה בדבריהם חדא מה שהקשו דאתי לש"ב הא לס"ד ב לא ידעינן כלל ואי מקרא דונרצה לו אכתי קשה ל"ל א שפתיך הא ליכא קרא לעכב.

וגם מה שתירצו דלא משמע ש"ב מ"ט לא משמע לי' ש"ב כמו שינוי קודש. ותו דא"כ את למסקנא מנ"ל דש"ב דאינו מרצה.

וכבר עמדו בזה ס' פ"מ וטה"ק. ולע"ד נראה כפשטא דזה עצמו כונת התוס' יושיתם דלמא מוצא שפתיך מיירי בש"ב ואתי קרא להשמיענו כתחלה אסור לשנות בשינוי בעלים.

ולא עלו לשם חובה ונרצה לו לא ידעינן רק זריקה. וע"ז כתבו דלק"מ דכל לא ידעינן ממקום אחר דצריך לשם בעלים אין ללמוד ממוצא לתוך דהיכן נזכר כאן פסול ש"ב כעין לשון הגמ' בסמוך דאי מוצא שפתיך לא ידעינן במאי.

אבל מודים התוס' למסקנא בעינן דבעי לשם בעלים שפיר מוצא שפתיך קאי גם על ב ש"ב משינוי קודש כל שלא עשה כדין לא מקרי אשר נדרת. וזה ברור אצלי.

דלהבנת המפרשים דיש לתוס' וזה טעם דש"ב לא נכלל במוצא שפתיך עכ"פ לא שייך לשון קשה מידי ולמ"ש א"ש. עיין בס' טה"ק בסוגיא זו שהבין זו נלמד פסול קבלה מאיזה דרשא ולא מפסוק דהקריבו אין הלכה בכלל ועל יסוד זה הקשה כמה קושיות ולדעתי טעות היא בידו.

דעיקר ילפותא דלעיל דהולכה לא נפקא מכלל כלה היינו דהולכה וקבלה דין אחד להם דכל דפסול בקבלה ה"ה בהולכה כנ"ל ברור: העי"א בתוס' ד"ה עולתה כו' תדע דבפ"ק דמנחות כו'. נראה שאין זו ראי' מוכרחת דשאני התם בחטאת ואשם שאינם באים בנדבה מקרי מחוסר זמן יר דעדיין לא חייב בזה.

אבל עולה דבאה לעולם בנדבה לא שייך בי' מחוסר זמן: א) ד"ה אשם דלא כו' תימא כו'. צ"ע בתמיהתם דכיון באים לאחר מיתה אשם דמי לשאר קדשים ממילא לא לשמה נמי לא שייך כן הוא דעת הרמב"ם (פי"ח ממעה"ק ה' ט') וכמ"ש התי"ט לקמן (פרק י"ד מ"ג) אבל לפרש"י והרע"ב שם גם בעולה כיון דאשם בלי ריצוי לא איכא מחו"ז וי"ל דגם ועל תירוצם יש להקשות אי מקשה הגמ' קשיא לי' לר"ל אשם כו' ונסיב לה מוצא שפתיך כו' הלא כיון דנלמד עכ"פ ממוצא דבכל הקרבנות כשרים שוב נלמד גם אשם מזאת .

וכן הקשה בס' טה"ק. ונראה ליישב דכיון דמקרא מוצא שפתיך משמע בפ' דנדבה הוי ממילא מילתא דלא אתיא נדבה מיפסול ולא מהני ע"ז היקשא דזאת התורה דכבר אמרה ואשם לא בא בנדבה.

ובס"ד דלא ידע מקרא רק מסברא שם בא אחר מיתה ע"ז הקשו התוס' דנילף מזאת התורה גם ע"ז יש לגמגם. אבל למסקנא דנלמד מקרא דנדבה להוי ודאי לא שייך היקשא: אשם לא לייתי.

תימא הא לא איצטריך כו' אלא לאשם. דמשמע לעיל דצריך מוצא שפתיך לשאר קדשים קראי לשינוי קודש אתיין ולעכב כמ"ש התוס' עצמן לעיל מ"מ הכא בדר"ל משמע דגם בס"ד דלא ידע ממוצא שפתיך מ"מ לא קשי' לו כלום רק אשם [כמ"ש התוס' בדיבור שאח"ז דשאר קדשים אתי מסברא אלא אח"כ הדר בי' מההוא טעמא] והקשו תוס' שפיר: בד"ה הא שאר בסוף הדיבור לכתוב בחטאת או בפסח אע"ג דבקרא דזאת התורה לא כ' פסח מ"מ סמכו התוס' אמסקנת הגמ' לקמן (ז ע"ב) דכולהו אתקשו מסיום הפסוק ביום צוותו להקריב קרבניהם.

ובס' צ"ק לא דק בזה: ע"ב בגמ' ואלא הוא ל"ל לכדר"ה כו' לא ניתק לא דכ' הוא בהוייתו יהא. וצ"ע דגם השתא קשה הלא לא נאמר הוא רק אחר הקטרת אימורים והוא עצמו שלא הקריבו אימורים כשר ומה נ"מ אי לדרוש דשלא לשמה פסול או שוחטו לשם עולה פסול.

ולפי' ר"ת שבתוס' א"ש. והנה מלשון רש"י שכתב דאחר שנתקו סתמא נעשה עולה אבל לא ניתקו סתמא לאו עולה.

משמע דאם מפרש ששוחט לעולה אפי' לא ניתק כשר ולפ"ז י"ל דכל הפסוק הוא בהוייתו יהא. הוא לומר דסתמא הוא בהוייתו לפסול.

וא"כ מיושב תמיהת התוס' דלעולם מדאורייתא כשר לעולה רק שחיטת סתם מיפסול. ומ"מ בתר דתקנו חכמים שיהי' רועה וניתקו לכך אפי' סתמא הוי כפירש לעולה וכשר וא"כ לא מוכח מכאן כלל דרעי' מדאורייתא: שם בגמ' א"ר אסי ומאן לימא לן דאי איכא כמה עשה גבה לא מתכפרא וכיון כו' מיכפרא יורשי' נמי כו'.

הלשון קשה דאפי' איהי לא מיכפרא אשאר עשה מ"מ היורשין יכולין להתכפר אעשה. ובגוף הקושיא תמיהני דנראה דהכא נמי בשלח לשמה נהי דלא עלה לשם חובת הנדר אבל שפיר מתכפר אעשה ככל עולת נדבה דמכפרין אעשה.

וא"כ עיקר הפי' ואין מרצין דקאמר ר"א היינו להיות עולה לשם חובה והא לא משכחת ביורשין. ואפשר דר"א ס"ל כרב אשי לקמן.

ואולי הגירסא גם הכא ר' אשי [וכן הוא בשטמ"ק] דס"ל דלא כיפרו דאי כיפרו שני למה הוא בא ע"ש לקמן (ד' ו'). ומיהו גם לקמן איני מבין דברי הגמ' למה הוא בא.

הלא גזה"כ הוא דנדבה הוי ושפיר מכפרי אעשה ומ"מ ידי נדרו לא יצא וצריך להביא אחרת. ונ"ל דלעולם הכי הוא ואפי' למ"ד לקמן לא כיפרו על מה שבאו היינו על החטא שרצה להביאו ממש.

ולהכי דייק הגמ' דאי כיפרו שני למה בא א"ו לא כיפרו החיוב אבל אעשה שפיר מכפר ומ"מ מקשה הגמ' הכא שפיר אשאר קרבנות שלמים ותודה דלא מכפרי אעשה שפיר לא מצינו דבאו בלי כפרה כנ"ל: תוס' ד"ה ניתק כו' וי"ל דה"פ ניתק אין לא ניתק לא קודם כפרה. איני מבין דבריהם דקודם כפרה ל"ל קרא דהוא ומה ס"ד דאשם יהי' כשר לעולה קודם כפרה וצ"ע: שם בתוס' ד"ה ולא קניא דר"י אדר"י המ"ל.

ואפשר לומר דבהך דר"י דמנחה קריבה ואין בו שותפות הפי' דשפיר עולה לא' מהם אבל לא לשניהם וא"י להקריבה עד שיסלק א' מהם חלקו. ואם א' בורר לו המנחה לחלקו אז קריבה אבל לא בשותפות) ובס' ואע"ג דר"י לית לי' צ"ק כ' ג"כ לתרץ דבדר"י דאע"ג ברירה כדאיתא בגיטין דקניא והם שותפים בה מ"מ כיון (ד' כ"ה) הכא א"ל דאביהן התנדב המנחה שפיר קריבה דרק שנים אין מתנדבין מנחה אמרו להתברר למפרע רק מכאן דרק שנים אין מתנדבין מנחה אמרו ולהבא ובכה"ג לכו"ע יש ע"ש.

ואפשר ליישב כן הס"ד דגמ' ברירה כמ"ש השאג"א אבל מה שהחזיק הצ"ק לדינא זה א ס' צ"ב החילוק ומסתייע מדברי הרמב"ם תמוה טובא. ובחנם נדחק הוא והלח"מ במ"ש הרמב"ם (פ"ח מה' תמורה) דהניח בהמה לבניו הם שותפין ואין ממירין.

כוונת הרמב"ם פשוט למסקנת הגמ' דמתכפרין מקופיא ולכן יורש עושה תמורה ע"י שמתכפר בו. וא"כ כיון דהכפרה מקופיא לשניהם בשוה הם שפיר יש להם דין שותפין ואין ממירין.

דנהי דלא קניא מיהו הא דתמורה במתכפר תליא וכיון שהם שותפין בכפרה אין ממירין. כנ"ל פשוט וברור וכן משמע בלשון התוס' לקמן ד"ה מקופיא: בגמ' דף ו ע"א בגמ' וסמך ונרצה כו'.

וקשה לי דאדרבה מדכ' כן בסמיכה משמע דכל עשה מכפר אפי' דלאחר הפרשה רק בסמיכה דעבר אעשה בגוף הקרבן איכא סברא טפי שלא יתכפר כעין דאמר' שבועות י"ג] אפי' לרבי דיוהכ"פ מכפר בלא תשובה כרת דיומי' לא מכפר ע"ש: שם בגמ' אמר רבא כו' לאחר שחיטה לא מיבעיא לן. אין נראה לפרש דמכח סברא פשיטא לרבא דעשה

אשם שחיטה אינו מכפר דמאי פשיטות הוא הלא עיקר הכפרה בזריקה ותו דא"כ למה לי קרא דנרצה לומר דלא מכפר אעשה דסמיכה פשיטא.

ותו דר' ירמיה ור"ז לקמן לא ס"ל הכי. ע"כ נראה דכונת רבא דבאמת מהך דרשא דוסוך ונרצה מוכח כן כדפשיט המקשן.

ורבא השיב לו דודאי עשה דאחר שחיטה שפיר נפשוט מהכא ולא מיבעיא לן רק אעשה דאחר הפרשה קודם שחיטה. מיהו קשה לי דא"כ ממילא יש להוכיח דעשה דאחר הפרשה מכפר דאל"כ אדאשמעינן קרא בסמיכה הו"ל להשמיענו רבותא טפי בעשה דאחר הפרשה וקודם שחיטה דלא מכפר וצ"ע: שם בתוס' ד"ה מקופיא מכפרא.

תימה דבפ"ק דתמורה ילפי' מנזיר כו' ומקשים על התוס' דשם במסקנא דגמ' לא ילפי' מנזיר ע"ש. וי"ל דס"ל לתוס' דנהי, דהגמ' דחה דיש לפרש דתורת נזרו לענין אחר.

מ"מ בתר דפשיט מר' יוחנן דמתכפר עושה תמורה. מסתמא פ"י ר"י הברייתא לענין תמורה.

דאל"ה מנ"ל באמת לר' יוחנן דמתכפר עושה תמורה. מיהו אפשר לומר דר' יוחנן יליף מדיוורש ממיר אע"ג דלא קני ע"כ משום דמתכפר עושה תמורה.

וכיון דיוורש מתכפר מקופיא לכן עושה תמורה. והא דמקשה הגמ' כאן דאי לא קניא איך עושה תמורה והאר"י מתכפר עושה תמורה אין הכונה דאי הוי מקדיש עושה תמורה הי' מיושב ביוורש.

דז"א דלא הוי מקדיש כיון דלא קניא. רק הגמ' מביא דר"י דלא תימא דאפי' אינש דעלמא עושה תמורה דהא אר"י רק מתכפר עושה תמורה: בא"ד וא"ת כו'.

לכאורה יש להשיב על דבריהם דהכא נמי אמרינן דשותפין לא חשיבי דלהכי מנחה כשירה דלא קני ולא מקרי שותפין. רק דלענין תמורה כיון דמתכפרין מקופיא הם בכלל מתכפרים וכ"כ בפנים מאירות.

מיהו באמת נראים דברי התוס' יותר דכיון דתמורה תליא במתכפרין ממילא כיון דכולהו מתכפרין חשיבי שותפין לענין תמורה ושותפין אין ממירין. ולכן הוכרחו תוס' לתרץ דכפרת קופיא בטלה לכפרת כהן גדול דהוי מקיבעא.

ואינם שותפים אפי' לענין הכפרה. ונ"מ בזה לענין פר כ"ג דלשי' התוס' אפי' אי מקופיא מתכפרין וכ"ג מצי ממיר מ"מ כהנים אחרים אינם יכולין להמיר.

אבל לשיטה הנ"ל של הפ"מ י"ל דגם הם ממירין דמתכפרין יכולים להמיר ומ"מ דין שותפין ליכא כיון דבגוף הפר אין להם קנין: שם בגמ' והלא אין כפרה אלא בדם דכ' הדם בנפש יכפר ק"מ מ"מ י"ל דצריך להיות זריקת הדם אחר שסמך מקודם כמו עבודות דשחיטה וקבלה שקודם הזריקה. ועי' בתו"כ פ' ויקרא בלשון אחר לכפר במכפר הכתוב מדבר כו' בנפש יכפר.

ור"ש דריש מדכתיב ונרצה לו לו ולזבחו אע"פ שלא סמך ע"ש]: שם בגמ' לא כיפר אעשה דסמיכה. לכאורה קשה דלמא מיירי קרא בלא עשה תשובה אעשה דסמיכה דרבא גופי' אמר לקמן (דף ז' ע"ב) דבעי נמי תשובה.

וי"ל דא"כ מאי קמ"ל קרא דונרצה לו לכפר דפשיטא דבלי תשובה לא מיכפר לי' אלא ודאי דקמ"ל קרא דאפי' בתשובה אינו מכפר ע"ב בגמ' כיפר מתן הראש פירש"י ולר"ע צריך להתחיל בבהונות. וקשה דלכאורה נראה דטעמי' דר"ע כיון דכתיב והנותר היינו שנותר מהזאות ונתינת בהונות.

לכן א"י ליקח שמן מחדש על הראש. וא"כ לה"ט צריך נמי הזאות חדש דעיקר הכפרה מסתמא ע"י הזאות שלפני ה' ולמה כ' ש"י שמתחיל בבהונות.

ובגמ' דנקנט לריב"נ כפר בבהונות לרבנותא הוא דאפי' בהונות א"צ לחזור אבל לר"ע גם הוא צריך מחדש. ואפשר לומר דבאמת הזאות גם לריב"נ מחוי לחזור כיון דכ' והנותר כו'.

רק מתן בהונות א"צ לחזור דכבר ניתנו כדין. ולר"ע גם מתן בהונות צריך מחדש.

לכן כ' רש"י מתחיל בבהונות. פי' אחר הזאות דהזאות לכו"ע צריכין כנ"ל והנה התוס' תמהו על רש"י דביומא אמרי' דלכו"ע מתן הראש אינה מעכבת.

ולכן פירשו דלריב"נ גם מתן הראש א"צ לחזור וליתן ולא כיפר מהמובחר ולפ"ז צ"ל דהגם דחה דלשון כיפר ולא כיפר ע"ד אחד לא מתיישב לומר דכיפר גברא ולא כיפר כלפי שמייא אבל הכא כיפר קאי אמתן בהונות פי' אפי' כלפי שמייא ולא כיפר כלפי שמייא המתן ראש. ולכן תמהני למה חלקו תוס' על רש"י וגם נדחקו דלכ"ב דאמרי' ביומא לא קאי על ר"ע והלא א"ש גם לפירש"י דלא כיפר מתן ראש לענין לכתחלה ומשו"ה צריך ליקח שמן מחדש דכיון דיכול עוד ליתן למה יבטל המצוה מן המובחר ור"ע ס"ל דגם מתן בהונות לא כיפר מן המובחר ולכן צריך לחזור על בהונות מן המובחר ולעולם אינו מעכב.

ופי' לר"ע לא כיפר כלל כלפי שמייא ולריב"נ כיפר בהונות כלפי שמייא ולא הראש: והנה הרמב"ם ז"ל (בפ"ד מהל' מחו"כ) סתם כר"ע דלא נתן מתן ראש לא כיפר והביא נמי הך דיומא דנשפך הלוג אחר מתן בהונות א"צ להביא לוג אחר שמתנת הראש אין מעכבת והוא פלא. וראיתי בכ"מ (פ"ה ממחו"כ) שמביא קו' זו בשם הר"י קורקיס.

ותי' דכשנשפך כיפר. אבל כשיש שמן ואינו נותן מעכב.

וזה תמוה.

דא"כ יהא חילוק בין נשפך מעצמו או שופך בכוונה. דודאי אם אינו נותן על הראש שופך אח"כ השמן.

(ודוחק לפרש דלא כיפר קודם שנתן ואסור עדיין באכילת קדשים. כיון דבנשפך אינו מעכב) ולפענ"ד לולי דברי התוס' הי' נראה פשוט.

דב' ענינים הם. הסוגיא דיומא בשנשפך הלוג מיירי אפי' עדיין השמן בכף הכהן דמ"מ צריך להיות שמן שבלוג קיים ואפי' נחסר ממנו פוסל כמבואר שם במשנה דנגעים (פי"ד) וברמב"ם ז"ל.

לכן יביא לוג אחר. אבל כשנשפך הלוג אחר מתן בהונות א"צ להביא לוג אחר דתו אין פוסל חסר השמן שבלוג או נשפך כולו ונותן על הראש משמן שבכפו אפי' שנשפך הלוג. אבל בנשפך גם השמן שבכפו לא מיירי כלל. דבזה פליגי הכא ר"ע וריב"נ דלר"ע לא כיפר וסתם הרמב"ם ז"ל כר"ע.

אבל שפיכת הלוג לא מעכב. ואע"ש דהרמב"ם ז"ל מסיים דמתנות הראש אין מעכבין. היינו להיות עיקר שיצטרך להיות שמן שבלוג קיים לענין זה לא מעכב וכן צריכין לפרש דלשון הגמ' [ביומא] לכ"ע לא מעכבת לענין זה. אבל גוף מתן הראש מעכב לר"ע.

ואע"פ שזה דוחה קצת מ"מ נ"ל מוכרח כן ודו"ק שם בגמ' והא הכא דעשה דאחר הפרשה הוא כו' דעשה נמי איכא וישלחו מן המחנה דעשה דנקט הגמ' לאו דוקא רק דמדמי הך כפרה דעשה לרבא דעיקר הטעם דרבא דחטאת שאני מתן חטא בעי חטאת בפ"ע. אבל עולה דמכפר על כמה עשה אחר הפרשה וא"כ ה"נ נתנה תורה כפרה בשעירי רגל כל טומאות שהי' בינתיים מהני חטאת של הרגל לכפר טומאת מקדש אע"ג דאית בי' כרת ולהכי אפי' מש"ל דכל חטא אחר הפרשה נמי מכפר ועשה לאו דוקא דף ז ע"א בגמ' תודה ששחטה לשם תודת חבירו שלא ע"מ להתכפר בה חבירו דהוי בעלים רק שהשחיטה יהי' לשם חבירו ומ"מ חשיב לר"ח קודש משום דגם חבירו יש לו תודה ושחט זו לשם הטעם מובן.

ותוס' בהג"ה כתבו משום דכ' תודת ולפ"ז הי' נראה דאפי' חבירו אין לו שום תודה ותודה לאו דוקא. רק ששחט לשם אחר ואע"ג דבכ"מ שייך רק בזריקה מ"מ בתודה דכ' שלמיו קפיד גרידא.

מיהו התוס' עצמם כתבו כשיעורו קשה לפירושם מה דמייתי רבה ראי' מהא דשלמים לשם תודה פסולה הא תודה לשם תודה כשרה. מה ראי' הוא הלא התם לא מיירי כששניהם חייבין תודה רק ששחט התודה לשם חבירו כמו שלמים לשם תודה דפסולה אפי' אין עליו חיוב תודה כלל.

גם מ"ש רש"י כאן וה"ה חטאת חלב לשם חטאת דם. א"י כונתו.

אי מיירי נמי בשחייב ב' חטאות ושחט זה לשם זה. ומחלק ג"כ דהא דאמר רבא בתר הכי חטאת חלב לשם חטאת דם כשרה מיירי בשאינו מחויב רק חטאת חלב גרידא.

ובתוס' ד"ה א"ר משמע דבחטאת לשם חטאת אין נ"מ כלל אי חייב ב' חטאות ול"ד כלל לתודת חבירו. ע"ש: והנה הרמב"ם לא הביא מדין זה כלום.

ואפשר דהוא פי' תודת חבירו ל"ד שיש לחבירו ג"כ תודה כפירש"י רק שהשחיטה הי' לשם אחר וס"ל לר"ח דשינוי בעלים פוסל בשחיטה אפי' שלא ע"ד לזרוק משום דכ' תודת שלמיו וה"ה לכל הקרבנות. ולכן סתם הרמב"ם (פט"ו מפסוה"מ) דשינוי בעלים

פוסל בשחיטה ולא כתב דוקא ע"ד לזרוק לשם חבירו והמל"מ (שם) תמה עליו דהא אמרינן שינוי בעלים אינו בד' עבודות.

ולמ"ש י"ל דלר"ח ישנו גם בשחיטה ואינו בד' עבודות היינו בהולכה וקבלה והא דאמרי' לקמן (דף י' ע"א) דהריני שוחט לשם פלוני כשר אתיא כרבה דהכא והרמב"ם כר"ח ס"ל: שם בגמ' ואמר רבא חטאת ששחטה על מי שאינו מחויב כלום פסולה. גירסא זו תמוה טובא.

חדא דאין זה לשון הגמ' כיון דרבא עצמו אמרה מה ואמר רבא חטאת מכפרת כו' הנ"ל למימר דחטאת מכפרת על עשה כו' וגם עיקר התי' דגמ' דמקיבעא לא מכפרא מ"מ מה לי ע"מ שמחויב עולה או שאינו מחויב כלל. ומ"ש רש"י דהמחויב מפריש עולה שלו.

מלבד שהוא דוחק עיקר חסר מן הספר. אבל הגירסא אחריתי עולה ששחטה נכונה וטובה דכמו שבחטאת לא חשיב שינוי בעלים רק במחויב כפרה כמותו ה"ה בעולה לענין שלא עלה לבעלים לשם חובה נמי דוקא במחויב כפרה כמותו.

וע"ז אמר דאפי' למי שאינו מחויב מ"מ ליכא איש דלא עבר על עשה. ופסולה דקאמר היינו דלא עלה.

ובתר הכי קאמר רבא מימרא אחריתי דחטאת מכפרת על עשה. ומקשה הגמ' עלה מדאמר רבא חטאת ששחטה לשם מי שמחויב עולה כשרה ולחשיב בר כפרה כמותו משום דחטאת בא נמי על עשה.

ומשני מקופיא מכפרא. פי' דעיקר חטאת מכפר על חייבי כריתות ועשה ממילא נמי מתכפרי ולא חשיב מחויב כפרה כמותו.

כנ"ל ברור. וכן נראה בודאי דעת הרמב"ם ז"ל (פ"ט"ו מופסוה"מ) שכתב עולה ששחטה לשם מי שאינו מחויב לא עלתה לו משום דאין אדם שאינו מחויב עשה.

והכ"מ שם בחנם נדחק. דבודאי הרמב"ם גורס הכא עולה.

מיהו מה דכ' הרמב"ם עוד שם. דחטאת ששחט לשם מי שאינו מחויב כלום פסולה משום דשמא חייב ולא נודע לו ע"ש.

תמוה טובא מאין הוציא זה. וגם לפ"ז איך יתכן חטאת ששחטה לשם מי שמחויב עולה כשרה הא שייך ג"כ לומר שמא חייב חטאת.

מלבד העולה ולא נודע לו. ותו קשה לי על הרמב"ם שם שכ' בחטאת לשם מי שמחויב עולה דכשרה ולא עלתה לו.

מנלן הא כיון דשינוי בעלים נפקא מעליו דומיא דידי'. א"כ כל שאינו דומיא דידי' שפיר עלתה לו.

ונהי דלשם חולין אמרי' לקמן (דף מ"ו) דלא עלתה לו. התם כיון דעכ"פ שלא לשמה הוא רק דאמעוט מלא יחללו דחולין אין מחללין משו"ה לא עלתה.

אבל שינוי בעלים נפקא מעליו ולא על חבירו ליכא למילף רק דומיא דידי'. [ואי לא הוי דומיא דידי' מהיכי תיתי דלא עלה לבעלים].

ותו דהא לפי הגירסא דהכא עולה ששחטה לשם מי שאינו מחויב דלא עלתה מטעם שאין לך אדם כו' כמ"ש הרמב"ם בעצמו הטעם הזה. משמע דאם הי' אדם שאינו מחויב עשה שעלתה א"כ ה"ה בחטאת.

והגם דבעולה ע"כ עלתה דעליי דומיא דידי' ע"כ לענין דעלתה נאמר. מ"מ מהיכי תיתי לא נימא כן בחטאת ג"כ.
וצ"ע.

והכ"מ לא העיר בזה כלום: ובעיקר מימרא דרבא שאין לך אדם צ"ע דאטו מי לא עסקינן שהביא עכשיו עולה וכיפרה לו על כל עשה. ותו יש לעיין בשוחט לשם קטן דאינו בר חיובא כלל: שם בגמ' וא"ר חטאת מכפרת על חייבי עשה מק"ו על כריתות מכפר כו'.

צ"ע דהא אין מכפר על ב' כריתות בב' העלמות. א"כ נימא דיו לבא מן הדין להיות כנידון וכיון דמכפר על החיוב כרת שוב לא תכפר על עשה.

דנהי דעולה מכפרת על כל עשין מ"מ חטאת דנלמד בק"ו מכריתות אין ללמוד טפי מכריתות. ואפשר ס"ל לרבא כר"ט דבמפריך ק"ו ל"א דיו.

ותו קשה לי דכריתות מכפר דוקא בשוגג. אבל על עשה דמזיד מנ"ל דמכפר.

ואולי לאו דוקא נקט רבא חייבי כריתות. וכונתו על קרבן עולה ויורד דמכפר על לאו דלא תשא דחמיר.

וגם במזיד מכפר עליו בשבועת העדות [מכ"ש על עשה דקיל: ע"ב בגמ' דוקא קאמר מר כו' א"ד דאי איכא כמה עשה כו' פירש"י אבל א"צ היורש להביא קרבן אחר דאיהו לא נדר. וצ"ע לפי טעם זה גם בשינוי קודש יהי' פטור מקרבן אחר ורבא אמר בשינוי קודש פסול היינו דצריך להביא קרבן אחר.

ויותר הי' נראה לפרש דמיבעיא לי' לר"א דשמא לא פליג ר"פ אדרבא בעיקר הדין דש"ב אינו פוסל לאחר מיתה. רק מה דיהיב רבא טעמא שאין בעלים לאחר מיתה משמע קצת דהיורשין לא מתכפרין כלל בזה הקרבן ע"ז אמר ר"פ יש בעלים לאחר מיתה אבל מודה כיון דעיקר בעל הקרבן אינו היורש לכן לא פסיל בו שינוי בעלים.

כנ"ל: שם בגמ' וא"ר עולה דורון הוא ה"ד אי דלא עשה תשובה זבח רשעים תועבה כו'. ויש להקשות דלמא מכפר על שגגת עשה דאין נראה שיהי' נקרא רשע העובר בשוגג.

ואפשר ס"ל לרבא דשוגג בעשה א"צ כפרה כלל דרק חייבי כריתות צריך כפרה בשוגג. ושוב ראיתי שכ"כ הרמב"ן בחומש ר"פ ויקרא ע"ש.

א"כ ע"כ הכפרה על זדון עשה. א"כ שפיר דייק רבא: שם ועשית פסח שיהי' כל עשיותיו לשם פסח.

וצ"ל דהפסוק מיותר כיון דכתיב אח"ז וזבחת פסח: אך לפ"ז קשה מה קאמר אח"כ לעכב מנלן דכ' וזבחת פסח הא חד מינייהו לגופי' איצטריך וצ"ע. וע"ד פלפול רצייתי

לומר דקשה תו בתר הכי דמקשה האי וזבחת מיבעיא לכדר"נ דמותר פסח יהי' לדבר
הבא מצאן ובקר היינו שלמים.

וקשה הא דרשא דר"נ מצאן ובקר הוא ושפיר מוזבחת פסח נלמד לשמה. ולכן י"ל
דבאמת מוזבחת ליכא למדרש כלל.

דאיצטריך לגופי' רק הפי' כך הוא וזבחת פסח כדין דבר הבא מצאן ובקר דהיינו שלמים
דבעי לשמה כן פסח צריך לשמה. וע"ז פריך שפיר דצאן ובקר אתיא לכדר"נ דמותר
פסח יהי' שלמים: שם בגמ' הוא ל"ל לכדתניא נאמר בפסח הוא כו' פירש"י ללמוד
דבאשם לא מפסיל שלא לשמה.

ותמוה איך נלמד זה מתיבת הוא דבפסח. ולענ"ד אפשר לפרש למ"ש התוס' בשם הספרי
דממעט מוזבחת פסח דהקטרה לית בה פסול דשלא לשמה ע"ש.

א"כ י"ל דכמו"כ הש"ס דילן ממעט מזבח פסח הוא דרק בזביחה מעכב לשמה ולא
בהקטרה. וכמו כן דבאשם כשר שלא לשמה מה"ט כיון דהוא כתיב רק בהקטרה.
נ"ל.

וזה שאמרו לכדתניא פי' דמהווא נלמד דבהקטרה לא מעכב לשמה. ואין לתמוה דל"ל
קרא ע"ז פשיטא כיון דהקטרה גופא אין מעכבת.

די"ל דהו"א דאי הקטיר כזית חלב שלא לשמה מפסיל שאר החלב להקטיר קמ"ל
דבהקטרה ליכא פסול דשלא לשמה כנ"ל דף ח ע"א בתוס' ד"ה מנחתם ונסכיהם אפי'
בלילה לאו מהאי קרא. כוונתם דאפי' בלילה לא אתיא מהאי קרא רק מקרא אחריןא
דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' כמ"ש התוס' במנחות (מ"ד ע"ב) ד"ה ומנחתם והאי
קרא אתיא רק לאפילו למחר.

והתוס' קצרו כאן וסמכו עמ"ש שם במנחות ע"ש. ובס' צ"ק הבין פי' זר בכוונתם.

מיהו הוא גופא קשיא כיון דגם בנזיר כ' ומנחתם ונסכיהם ל"ל תומנחתו ונסכו. וגם זה
ת' התוס' שם בדיבור שאח"ז דמיתורא דקרא דריש ע"ש] ע"ב בגמ' אימא שלמים אין
מידי אחריןא לא.

לכאורה אין מובן כיון דשלמים הם ושלמים שנזבחו לשם דבר אחר כשרים. ונראה פי'
הגמ' אימא דכיון דבעי עקירה כיון דמיירי קודם חצות או אפי' לאחר הפסח למ"ד דבעי
עקירה.

א"כ י"ל דעקירה דשלמים הוי עקירה אבל עקירה דמידי אחריןא לא מהני א"כ הוי
כפסח שלא לשמו דפסול או להוי כפסח לשמו דפסול שלא בזמנו. וכן משמע מלשון
רש"י סוף ד"ה ואימא לזבח כלל.

ע"ש: שם בגמ' מה הפרט מפורש שלא לשמה כשר כו' פירש"י לאפוקי לשם פסח. וקשה
דהא לשם פסח פסול בלא"ה מכח דבעי' בין הערבים כמ"ש התוס' דמהכא לא הוי ידעינן
לעכב.

ויותר הי' נראה לפרש למעט עופות ומנחות דע"כ הפרט ממעט הכלל. וכיון דכללא בתרא מרבי עופות ומנחות ע"כ הכלל הראשון ממעטן.

ונהי דלדינא כשר אפי' לשם עוף היינו משום דלא קאי במסקנא האי דרשא דכלל ופרט כנ"ל: שם בגמ' לזבח ריבויא הוא. צ"ע למסקנא אי כשר לשם עופות ומנחות כיון דמרבי רק מזבח.

ובאמת הי' נראה דהא דצריכין לריבויי כל הנך אע"ג דשלמים הם וכשר שלא לשמה. רק דהו"א דאינו שלמים בפרט רק בשוחט לשם שלמים א"כ עדיין לא נעקר שם פסח ומפסיל שלא לשמו כמו פסח אבל עכשיו דמרבינן דאפי' לשם עולה וחטאת מ"מ שלמים הוא.

נמצא דדינם כשלמים וכשרים שלא לשמה. וממילא גם לשם עופות ומנחות כשרים. אבל בגמ' לא משמע כן דאמרו כלל ראשון ממעט עופות ומנחות. א"כ הכוונה דלא נעקר שם פסח רק בזביחה לשם קרבן אחר.

ודוקא זבח ולא עופות ומנחות. וא"כ צ"ע גם למסקנא בזה: בתוס' ד"ה הנך כולהו הקשה ר"ת כו' וקשה כו'.

ויש ליישב דההוא חטאת הוא דכ' בחטאת עוף דקרבן עולה ויורד כתיב במיצוי הדם. וא"כ הא כתבו התוס' לעיל דבשמיעת קול בזריקה ידעי' לעכב ורק בשאר עבודות מיבעיא לן ובשאר עבודות שפיר אפי' בדלות לא ידעי'.

משא"כ במנחה בדלי דלות דכ' חטאת הוא ב"פ בקמיצה ובהקטרה ע"ז שפיר תי' הר"ת: עוד אפ"ל דלעיל דאכתי לא הוי ידעי' לשמה בחטאת אפי' למצוה. א"כ מהא דכ' חטאת הוא בדלות לא הוי מוקמי' כלל לפסול שלא לשמה דדוקא למסקנא דלמצוה בעי לשמה מזאת התורה.

ממילא חטאת הוא לומר דמעכב כל מה דבעי למצוה אבל למילף לשמה מחטאת הוא בלבד לא. ולהכי פריך הגמ' לעיל שפיר.

אבל הכא דלמצוה כבר ידעי' שפיר תי' ר"ת דמדלי דלות דכ' במנחה חטאת הוא ידעי' דמעכב לשמה ממילא כ"ש בעשירות. כנ"ל: בתוס' ד"ה ואם מן כו' ועוד י"ל כו' וה"נ י"ל כו'.

אין זה מוכרח דודאי לקמן פירש"י שפיר כיון דכ' ואם מן הצאן ומסיים ואם עז מכלל דצאן דמקודם כבש הוא אבל אם לא יכתוב לא צאן ולא כבש לא יהי' שום פי בכפל הפרשה ואע"ג דמקודם כ' בקר מ"מ לא נדע פי' פרשה שני' וצריך לכתוב צאן. (ויותר י"ל כיון דאח"כ כ' אם כשב אם עז הך מן הצאן מיותר): דף ט ע"א בגמ' אטו חטאת ואשם כו'.

קצת קשה בכל הסוגיא דאיך נוקי קרא על חטאת ואשם ומעשר ובכור דאינו בא בנדבה איך שייך לעשותו חטאת דאינו מחויב חטאת. ואי מחויב הוא.

דבר שבחובה אינו בא רק מן החולין: שם בגמ' לשם בכור ומעשר. קצת קשה דלא אמר נ"מ ליתן מתן א' וכן בתודה הול"ל נ"מ להיות נאכל ליום ולילה.

וממילא גם לפי תי' הגמ' דא"א להטעינו לחם יקשה דלהוי תודה בלא לחם כמותר תודה ויהי' נאכל ליום ולילה. ונראה דזה עצמו כונת הגמ' דהך מאי נ"מ להטעינו לחם הוא דברי התרצן כלומר דאי יהי' תודה יטעון לחם ג"כ וזה א"א ממילא כיון דאינו יכול להיות כדין תודה ממש.

מסתברא דדוחין טפי לשלמים דיהי' ככל שלמים. ולא כתודה במקצת תודה. כנ"ל.

שוב ראיתי בתוס' שהוכיחו מכאן דמותר פסח נמי נאכל ליום ולילה כדמריבי הגמ' מתודת שלמיו ע"ש. ולפ"ז קשה איפכא במעשר ובכור הו"ל להגמ' למימר הנ"מ להיות נאכל לב' ימים דמעשר ובכור לא הוי בכלל תודת שלמיו.

ודו"ק: שם בגמ' למאי נ"מ למילקא עלי' בלא יגאל. ותמהו התוס' דאחר שחיטה רק מדרבנן ע"ש.

ונראה ליישב דהא דלא עבר מה"ת אחר שחיטה יליף רבא התם בבכורות מדכ' לא ימירנו כו' לא יגאל כמו תמורה רק מחיים כן לא יגאל רק מחיים. ע"ש.

והשתא י"ל דהמקשן ואימא מעשר ואימא תמורה הכל קושיא אחת רק הגמ' מסדר זה בטר זה והמקשן הקשה דנימא אי שחטו לשם מעשר יהי' מעשר ולשם תמורה יהי' תמורה. נמצא דבס"ד דיהי' תמורה כששחטו לשם תמורה א"כ משכחת תמורה לאחר שחיטה ושוב גם לא יגאל יהי' אחר שחיטה.

רק למסקנא דדוקא שלמים נעשה ולא תמורה. א"כ לא מצינו תמורה רק מחיים להכי ליכא איסור דגאולה רק מחיים משא"כ בס"ד דהכא: שם בגמ' א"נ דליתבי לכהנים.

כו' תוס' דהמ"ל נמי דלא ליבעי סמיכה אע"ג דסמיכה מחיים. וקודם שחיטה לא הוי בכור.

כוונתם דאם יהי' הדין דיכול לשחטו לשם בכור א"כ לא יצטרך סמיכה כשישחטנו לשם בכור. [ולא דמי למ"ש התוס' לעיל גבי לא יגאל]: ע"ב בגמ' עברה זמנו ולא שנתו לא עברה זמנו ולא שנתו אפשר לפרש עברה זמנו ולא שנתו דחזי לפסח שני למי שנטמא אבל הבעלים טהורין היו.

וכן לא עברה זמנו היינו דחזי לאחר אבל הבעלים כבר הפרישו פסח אחר. אבל אם לא הפרישו פסח אחר וה"ה אחר זמנו והם באמת טמאים דראוי עדיין לפסח שני מהיכי תיתי יהי' דינו כמותר פסח דלהוי שלמים.

וצ"ע.

שוב ראיתי בלשון רש"י שהרגיש בזה ופי' דמיירי לענין אם שחטו לשם שלמים דכשר עכ"פ. ושפיר מיירי אפי' הפרישו פסח אכן במנחות (ד' כ) פרש"י דמיירי באבד שם בגמ' איתבי ר"מ לרבא והפריש אחר תחתיו ונמצא כו'.

לכאורה קשה הראשון ושם ברש"י כת"י דלמא רב מודה דלא עלה לשם דפוס ווילנא פ"א כפשוטו חובה דרק כשרה אמר. [וכמו שהפריש שה לפסחו ושחטו דא"ר בחטאת לשם חולין כשרה קודם פסח ודבריו סותרים לקמן (ד' מ"ו): ואפ"ה לא עלתה קודם פסח ודבריו סותרים לקמן (ד' מ"ו) ואפ"ה) לא עלתה זא"ז וצ"ע.

ועי' מ"ש לו לחובה] וא"כ צריך ר"ש להאי טעמא דמעשי' מוכיחין שיהי' נמי בצל"ח פסחים (ד' ס'): י"ל קצת עולה לשם חובה. ואפשר לפמ"ש התוס' דעיקר הקושיא מת"ק ושם מבואר דפוסל במנחת קנאות וחוטא בלשם מנחה אחרת וע"ז תקשי שפיר אדרב: שם בגמ' בעי רבא חטאת חלב ששחטה עמ"ש חטאת טומאת מקדש וקדשיו מי אמרי' כרת כמותה או דלמא אין קבוע כמותה.

ומשמע מלשון הגמ' דפשיטא לי' דחטאת דשמיעת הקול וביטוי שפתים דאינה בכרת ודאי לא חשוב מחויב כפרה כמותה. ותמהני על הרמב"ם ז"ל שסתם וכו' (פט"ו מפסוה"מ) דלשם מי שמחויב חטאת אפ"ה חטאת שאינה קבוע פסולה.

ואפ"ה אי נפרש פסולה מספק כיון דנשאר בתיקו מ"מ הו"ל לפרושי דדוקא חטאת דטומאת מקדש וקדשיו דהוי בכרת כלשון הגמ'. וקצת יש להסתפק בלישנא דרבא אין קבוע כמותו אי מיירי דוקא בעני דיכול באמת להביא עוף או אפ"ה בעשיר ואע"ג דהעשיר מחויב כפרה קבוע כמותו מ"מ שמא יעני ויכול להיות פטור בעוף וצ"ע דאי האיבעיא בעשיר י"ל דבעני ודאי לא הוי מחויב כפרה כמותו.

וכן מסתבר קצת: שם בגמ' וילפ"ה ממחשבת פיגול קצת קשה איך נלמד מחשבה על פסול מחשבה מפיגול דהתם הוי על מעשהמעשה איסור להקטיר שלא בזמנו אבל מחשבה לחשוב מחשבת פסול בעבודה אחרת אכתי מנלן. וצ"ל דפשיטא לר"י דכיון דעבודה שלא לשמה פסול בחטאת הוי כמעשה איסור בעצמה.

מיהו לעיל אמרינן דשאני פסולה בגופא ממחשבה בעלמא: ברש"י ד"ה אין מחשבין כו' שחישב לעשות עבודה אחת מן העבודות להאכיל למזבח או לאדם כו'. כוונתו פשוטה שאכילת מזבח ואדם עבודה הם וחישב לעשות עבודות אלו חוץ לזמנו.

ובס' טה"ק שגג והבין בכוונת רש"י שבאיזה עבודה יחשוב להאכיל לאדם או למזבח. והאריך בדברים שאין בהם ממש דפשיטא דלא הוי פיגול כה"ג ורש"י לא נתכוון לזה: דף י ע"א בגמ' ואי אשמעי' הא בהא קאר"י כו'.

לכאורה גם בלא טעמא דחוץ מפנים לא ילפינן נמי הוי רבותא דאפ"ה אי יסבור בשוחט ע"מ לזרוק שלא לשמה פסול היינו משום דאי זרק שלא לשמה נמי פסול. אבל בשוחט ע"מ לזרוק לע"ז דאפ"ה יזרוק באמת לע"ז כשר.

ה"ה בחושב כן בשעת שחיטה נמי כשר. ונראה מכאן ראי' לשיטת רש"י דאי זורק לע"ז באמת פסול.

אבל לשי' תוס' בחולין קשה: ברש"י ד"ה לזרוק דמה כו' ולא זרק משמע הא זרק לע"ז נאסרה הבהמה וכ"כ רש"י בהדיא בד"ה אין מחשבין אא"כ שחט או זרק ע"ש. ותמוה דבנשחטה בהיתר למה תיאסר ע"י הזריקה.

ושוב ראיתי בחולין (ל"ט) שתמהו התוס' כן על רש"י ע"ש. ונלע"ד טעם רש"י דזה הוי כתקרות ע"ז כיון דבפנים ג"כ עיקר הקרבן נעשה ע"י הזריקה של הדם חל הקדושה על כל הבהמה א"כ כה"ג לשם ע"ז הוי כל הבהמה כתקרות.

לא מיבעיא אם חישב גם בשחיטה שיזרוק לע"ז וזרק אח"כ הוי שפיר תקרות. אך שם בחולין מוכח דס"ל לרש"י דאפי' לא כוון בשחיטה כלל רק בזריקה עצמה נאסרת.

וגם זה אינו רחוק אצלי דע"י הדם חל שם תקרות על כל הבהמה. דנהי דבפנים גזה"כ דצריך להקדיש הבהמה מקודם ולשחוט לשם קדשים.

מ"מ בע"ז שפיר נוכל לומר דבהקרת הדם חל שם תקרות על כל הבהמה. ומ"ש תוס' שם ראי' מהא דיהבי הדם לנכרי וזרקו ע"ש.

י"ל דהתם אין הבהמה של הנכרי ע"ש שנתנו הבשר והעור לישראל]: בתוס' ד"ה לא תאמר בזריקה כו' תימה כו'. אין דבריהם מובנים דלמה לא הקשו בקיצור דמקבלה לבד סגי ולמה לי' מה הצד ולמה תלו תמיהתם בהפירכא דטעונה צפון.

ואפ"ל קצת דאפשר לומר דמקבלה בלבד א"י ללמוד די"ל מה לקבלה דטעונה כלי שרת לאפוקי זריקה יש בחטאת באצבע בלי כלי שרת. ולהכי מייתי והגמ' גם משחיטה דא"צ כלי שרת כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פ"ד ממעה"ק) וגם תוס' נסתפקו בזה בריש חולין ולקמן (ד' מ"ז).

(ולהכי הקדימו התוס' דטעונה צפון וע"כ משום דבשלמים עצמו ליכא פירכא א"כ האי פירכא דא"ל כ"ש בזריקה. בשלמים עצמו מיהו ליכא.

והקשו שפיר: יש לעיין לר"י דקי"ל כותי' דמחשבין מעבודה לעבודה אי בכל הזבחים נמי בשוחט ע"מ לזרוק שלא לשמו לא עלו לבעלים לשם חובה או דוקא בחטאת פסול כה"ג. והטעם דכיון דגמר מפיגול.

ולכאורה לא דמי דהתם מחשב לאכול או להקטיר חוץ לזמנו במעשה. והכא הוי רק מחשבה על מחשבה.

וע"כ צ"ל דכיון דעבודה שלא לשמה בפסח וחטאת פסול. ממילא הוי מעשה פסול והוי מחשב לעשות עבודה פסולה.

אבל בכל הזבחים דכשר לא הוי מעשה פסול. וי"ל דמחשבה על מחשבה אין ללמוד מפיגול להיות לא עלו לבעלים לשם חובה.

מיהו לק"ו דר"א משינוי בעלים י"ל דה"ה בכל הזבחים דלא עלו לשם חובה וצ"ע והרמב"ם כתב בשוחט חטאת ע"מ לזרוק שלא לשמן הוי כזרק שלא לשמן ולהכי פסולה. וא"י למה הוסיף זה הטעם.

דיותר משמעות הסוגיא דהוי כשחט שלא לשמן. ותו יש לעיין לסברת הרמב"ם ז"ל אי זרק כהן אחר את הדם מה טעם לצרף מחשבת השוחטו: שם בגמ' רא"א אף האשם חטאת בא על חטא ואשם בע"ח והגמ' מסקי' משום דמקיש אשם לחטאת.

והקשו התוס' לקמן (ד' נ"ה) דא"כ גם כבשי עצרת לפסלו דאתקשי ג"כ לחטאת. ואפ"ל דהא באמת אמר ה"א הטעם דבא על חטא ולמה לו הטעם הזה.

רק דחכמים דמכשרי באשם אע"ג דאיתקש לחטאת ואין היקש למחצה רק דאיכא מיעוט אותה לחטאת אותה שלא לשמה פסולה ולא אחרת כמ"ש בתוס' חדשים. וא"כ י"ל דר"א דריש המיעוט הזה לכבשי עצרת למעט מהיקשא דחטאת.

אבל אשם לא ממעט משום דדמי לחטאת דבא על חטא כחטאת: ע"ב בגמ' ולפריך מה להצד השוה שבהן שכן אין להם קצבה. צ"ע בקושיא זו כיון דעיקר ילפותא מחטאת וגם חטאת אין לה קצבה א"כ אין מעלה זו דקצבה גורמת והיכן מצינו דמשום שיש לה קצבה יהי' דמה למעלה.

וגם לקמן צ"ע דפריך רבא ג"כ הכי לענין דם אשם שנכנס בפנים ע"ש: שם בגמ' חטאת עוף תוכיח. בס' טה"ק שגג בכאן דכ' דחטאת עוף לא בא על חייבי כריתות.

והרי חטאת עוף דטומאת מקדש וקדשיו חייבי כריתות הוא: בתוס' ד"ה ומה עולה תימא כו' ותימא כו'. לע"ד ב' תמיהות אלו יש ליישב בפשיטות.

דאין ללמוד לפסול עולה שלא לשמה מק"ו דחטאת דמה לחטאת שכן אינו בא בנדר ונדבה. ולהכי כיון דלא עלה לבעלים ממילא פסול.

וכמו"כ אין ללמוד להכשיר אשם שלא לשמו מעולה דשאני עולה דבא בנדר ונדבה משא"כ אשם דזה עיקר טעמא דר"א במשנה מה חטאת בא על חטא כן אשם. פי' דאינו בא בנדבה כנ"ל: דף יא ע"א בגמ' טעמא אחרינא חטאת מ"ט דכ' הוא מנחת חוטא נמי כ' בה היא.

וקשה לדידן דשלא בכלי שרת פסולה ל"ל כחטאת כאשם דלפסול שלא לשמה מוכח מהוא. וצ"ע: בתוס' ד"ה בא לעובדה ביד עובדה בימין וא"ת כו'.

ולולי דבריהם נראה לומר דאין זה ענין לדבר הנלמד בהיקש דהכא עיקר הכשירא ביד נלמד מחטאת. דאי לאו האי קרא הי' דינו בכלי.

וא"כ דון מינה ומינה דא"י ללמוד להכשיר בשמאל דלא מצינו ע"ז לימוד מחטאת והרי לת"ק דלא דריש היקש לחטאת פסול שלא בכלי שרת רק ר"ש דמקיש לחטאת א"כ אין להכשיר רק כמו חטאת. וכן משמע מלשון רש"י מנחות (ד' כ"ו) ע"ש: דף יב ע"א בגמ' ומי איכא מידי כו'.

קשה לי דלמה לא נימא דמודה בן בתירא דלמצוה תמיד קודם לפסח. רק כמו דלדידן כשר בנשחט אחר חצות קודם התמיד משום דבערב רק למצוה הוא אחר התמיד אבל כל ששחטו בין הערבים כשר.

א"כ ה"ה לריב"ב כל היום בכלל בין הערבים וכשר. אבל לכתחילה שפיר צריכין להמתין עד אחר התמיד כמו לדידן וכן לשון מכשיר הי' ריב"ב משמע רק דיעבד וצ"ע: (י' שם בגמ' דתני דבר"י ליל שמיני גם בתוס' פסחים (ד' נכנס לדיר להתעשר ק"ח) כתבו דריב"ב בדיעבד מכשיר ולא לכתחלה וכדר' אפוטרוקי כו' לילה לקדושה אך מ"ש דאסור משום לא ויום להרצאה.

הרמב"ם ז"ל השמיט תשחט ע"ח דם זבחי וליכא זה הדין דבליל ח' נכנס לדיר להתעשר. וכבר עמד בזה הכ"מ בה' בכורות מאן דפליג בירושלמי פסלן (פ"ו) ומה שעמד במל"מ פ"ג פ"י אי' דריב"ב לא אכל (פ"ו) ומה שעמד במל"מ ופ"ג איסורי מזבח' על שלא הביא חמץ ע"פ דכל היום אסור בחמץ משום לא תשחט הרמב"ם הדין דאסור להקדיש מחוסר כמ"ש המפרשים שם זמן לק"מ דמבואר שם בלשון הרמב"ם .

דמקדיש מחוסר זמן אינו לוקה דהוי כמקדיש בע"מ עובר א"כ מוכח דאסור להקדיש כדין מום עובר. אך מה שלא הביא דבליל ח' מותר להקדישו קשה.

ונלע"ד דס"ל להרמב"ם דלא קי"ל כר' אפוטרוקי שהרי ביומא (דף ס"ג ע"ב) מביא הגמ' ברייתא דתו"כ. ירצה לקרבן אשה.

לרבות דאסור להקדיש מחוסר זמן ע"ש. וא"כ כיון דמרבין זה מלקרבן דכ' וביום השמיני ירצה משמע דאפי' בלילה אסור להקדישו א"כ נראה דתנאי נינהו.

ולהאי ברייתאס"ל להרמב"ם דגם אינו נכנס לדיר להתעשר. והגם דהי' מקום לחלק דכיון דהא דמחוסר זמן אין נכנס לדיר להתעשר יליף בגמ' מתחת תחת ותחת אמו מיירי רק בז' ימים א"כ י"ל דליל שמיני נכנס לדיר להתעשר.

מ"מ הא הגמ' הכא חלה הך דנכנס להתעשר בדר' אפוטרוקי אבל למ"ד דאסור להקדיש בלילה גם להתעשר אינו נכנס דגז"ש דתחת תחת הוא בכלל ללמוד דכל הפוסל לקדשים פסול למעשר כנ"ל. אך קצת קשה דסתמא דגמ' הכא ובחולין (פ"א) מייתי הך דר' אפוטרוקי משמע דהלכה כן וצ"ע.

ושוב מצאתי בס' מנחת חינוך פ' אמור שמתרץ שי' הרמב"ם משום דס"ל להרמב"ם (בפ"ג ממחו"כ) דלילה מחוסר זמן הוא דפוסק כחזקי' בכריתות (ח') ע"ש. והשתא לפ"ז א"ש טפי דבאמת תנאי פליגי שם בכריתות אי לילה מחוסר זמן.

ותליא פלוגתא זו בדרשא דתו"כ הנ"ל. דמלקרבן מרבין איסור הקדש מחוסר זמן א"כ בלילה נמי אסור.

ולדרשא דר' אפוטרוקי לילה מותר ופוסק הרמב"ם כחזקי' וא"ש: שם בתוס' ד"ה יום להרצאה תימא תיפוק לי מביום צותו והי' אפשר ליישב דאי לא הי' כ' רק ז' ימים יהי' תחת אמו ה"א דרק להקרבה אסור מחוסר זמן ולא להקדיש להכי כ' תרווייהו דנדע דז' ימים להקדיש ויום השמיני להקרבה.

אך התוס' מיאנו בזה דבלא"ה ידעי' איסור הקדש כדאמרי' ביומא דמלקרבן נפקא לן איסור הקדש. אכן לפמ"ש לעיל בגמ' דר' אפוטרוקי פליג על האי דרשא דת"כ שפיר י"ל דעיקר קרא אתי' לר' אפוטרוקי לאסור להקדיש מחוסר זמן: בא"ד וי"ל כו' והשתא קמ"ל דהוי מחוסר זמן ותרד כו' בס' טה"ק מביא מלשון רש"י בשבת (קל"ו) דס"ל דלילה באמת לאו מחוסר זמן הוא אפי' להקרבה רק מטעם ביום צותו פסול להקרבה דמה"ט מותר לאכול הולד בליל שמיני דנפק מכלל נפל.

א"כ הדרא קו' התוס' לדוכתי'. ותו יש לתמוה על התוס' למה מתיר הגמ' שם לאכול בליל שמיני ע"ש שהאריך.

וגם בגליון הש"ס בשבת הניח בצ"ע על רש"י מדברי תוס' הללו ע"ש. ולפע"ד נראה שאין לעשות מחלוקת בין רש"י ותוס' בזה.

ומודה רש"י דפסול להקרבה מטעם מחוסר זמן ג"כ ותירד ג"כ כמ"ש התוס' רק כונת רש"י שם דכיון דראוי להקדישו בלילה א"כ נפק מכלל נפל והי' ראוי ג"כ להקריב. אבל כיון דכ' ביום צותו א"כ עדיין לא הגיע זמן הקרבה בולד זה חשיב שוב מחוסר זמן לגבי' כיון דמשעה שנולד לא הגיע זמן הקרבה עד יום השמיני.

הגם שהוא מטעם דלילה לאו זמן הקרבה סוף סוף חשיב שוב מחוסר זמן כנ"ל פשוט וברור: שם בתוס' ד"ה קדושה ואינה קריבה לא דמי לרגלה של זו עולה דתמכר לצורכי עולה דהתם אינה דחוי' כיון דבידו להקדישה. משמע דאם שותף אמר רגלה של זו עולה לא תמכר לצורכי עולה דדחוי' היא אבל צ"ע למה נדחקו בזה.

בלא"ה נראה דברגל שאין הנשמה תלוי' בו לא חשיב כלל רק קדושת דמים. ולהכי לא שייך בי' דיחוי ואפי' שותף.

שאמר כן.

משא"כ בהקדיש חצי בהמה דחל קדושת הגוף ונדחה כנ"ל פשוט: שם בתוס' ד"ה ש"מ ב"ח נדחין וא"ת כו' והאר"י חדא זימנא. כוונתם דבפלוגתא דיומא בשני שעירים.

קאמר ר"י ב"ח נדחין א"כ תו לענין דדיחוי מעיקרא נמי הוי דיחוי שפיר מתני' הוא בפסחים וליכא דפליג עלה אי ב"ח נדחין. ותירצו כיון דהתם דיחוי בידים הוא א"כ הוצרך לומר דאפי' בלא דיחוי בידים נמי אפי' דיחוי מעיקרא הוי דיחוי כנ"ל פשוט ובס' טה"ק נדחק בזה בחנם: בא"ד ומיהו קשה מאכל חלב והמיר דתו.

בס' בה"ז מתרץ דהא אמרי' לקמן בגמ' צריכותא משום דבידו לחזור ולפע"ד מ"מ הקשו תוס' שפיר דלמה הוצרך בגמ' לומר בדרך צריכותא דב' מימרות דר"י בלא"ה בס"ד הו"ל להקשות אהך דהמיר דתו מה קמ"ל ר"י מתני' הוא ולתרץ משום דבידו ובס' טה"ק כ' הוכחה ממאי דאמרי' לרב גבי ב' שעירים דהוכיח מבע"מ עובר ע"כ דאינו מחלק בין דחי' בידים ע"ש.

נראה דפשיטא לבעל המחבר הנ"ל דמום עובר לא חשיב דחי' בידים וזה אינו דפשיטא דאפי' הקדיש בע"מ עובר ואח"כ עבר מומו דכשר הוא. אע"ג דבשעה שהקדיש דחי' בידים: בד"ה וש"מ יש דיחוי בדמים כו' משכחת לה בקיבל הדם לתוך מים כו' ובפ' התערובות כו' ע"ש.

וקשה הא התם הוי ממש בידו לקבל שאר הדם עד שיתרבה הדם על המים ותוס' עצמו מסקי דבדיחוי מעיקרא ובידו לא הוי דיחוי ולכן הי' נראה דהתם נראה ונדחה קרינן לה כיון דקודם הקבלה הי' ראוי לקבל כראוי ולזרוק. ולולי דבריהם ז"ל הי' נלע"ד דבכה"ג שקיבל הדם תוך כלי שיש בו מים פסול בלאו דיחוי רק משום דהוי כנשפך על הרצפה ואספו דלקמן פ"ב דפסול דצריך לקבל דם מהפר וה"נ כיון דבשעת יציאת הדם מהפר נתבטל במים אע"ג דמתכשר אח"כ בטל הקבלה ראשונה [אע"ג שהי' הדם באויר הכלי הא הוי אויר שאין סופו לנוח ולא כמונח דמי כדאי' לקמן ד' כ"ה:] ולכן אמרו בגמ' דם

שנפל לתוך המים וכן העתיק הרמב"ם אבל בקיבל תוך המים בלא"ה פסול וא"כ לא משכחת תו דיחוי מעיקרא: ע"ב בסוה"ד וקשה לי ע"ז מה פריך לעיל כו' והלא בידו להשהותו כו'.

בס' פמ"א דחה זה וכו' שהוא גליון וטעות דהא ר"י ס"ל דאפי' היכי דהוי בידו נמי חשיב דיחוי ע"ש שהאריך ולא דק בתוס' שכ' מקודם זה דדוקא מה שאין בידו לגמרי דצריך לקנות מהשותף וכמו"כ דצריך להפקיר נכסיו בזה הוי דיחוי אבל במה שבידו לגמרי כגון המרת דת מודה ר"י דלא חשיב דיחוי ומכש"כ הכא דביד להשהותו לאחר חצות.

וההיתר בא ממילא פשיטא דלא הוי דיחו והקשו תוס' שפיר: ע"ב בגמ' והורו ב"ד שחלב מותר כו'. צ"ע למה השמיט הרמב"ם זה הדין שהוא רבותא גדולה דמסברא ה"א דלא הוי דיחוי כלל דמפני טעות הב"ד לא הקריבוהו אבל באמת עומד הי' להקריבו וקמי שמיא גליא ואע"ג דהרמב"ם ס"ל דאין בע"ח נדחין מ"מ נ"מ לענין הדם אי אחר קבלת הדם הורה ב"ד דחלב מותר וחזרו בהם שפיר נ"מ דתו לא יזרקנו.

והנה רש"י כ' הטעם משום דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור א"כ לית הלכתא הכי דאנן קי"ל דיחיד חייב בהוראת ב"ד. אבל באמת תמהני על פירש"י הא בלא"ה הי' נדחה כיון שהב"ד פוסקין דאין זה חלב האיך נקריב החטאת ולמה הוצרך רש"י לטעם זה: שם בתוס' ד"ה וש"מ כו' וא"ת מה דיליף ר"י מום במ לא ירצה הא כו' הלא כה"ג דממילא אפי' כל דיחוי לא חשיב דיחוי אין דבריהם מובנים לי דהא ר"י יליף בנראה ונדחה דכה"ג אפי' נדחה בדבר החוזר ממילא נמי הוי דיחוי ודוקא במום גלי קרא דבחוזר ממילא לא הוי דיחוי אפי' הקדישו קודם למומו.

אבל בעלמא בנראה ונדחה הוי דיחוי בכל גווני וצ"ע: דף יג ע"א בגמ' ומחשבת פיגול לא פסלה והתניא כו' לכאורה קשה דשבקי מתני' ומותיב מבריייתא דהא מפורש במתני' לקמן (כ"ט ע"ב) השוחט ומקבל וזורק לאכול חוץ לזמנה פיגול. וצ"ל כיון דבריייתא ראשונה הוא בתו"כ פ' ויקרא ובריייתא זו נמי בתו"כ לפ' צו' ניחא להו לאקשווי תו"כ אהדדי: שם בגמ' יכול שאני מרבה אף שפיכת שיריים והקטרת אימורים.

צ"ע כיון דהאכל יאכל בדברים המביאים לידי אכילה מיירי ושפיכת שיריים אינו מתיר לאכילה למה ס"ד שיהי' בו פיגול. ובאמת בתו"כ עצמו כ' סתם האכל יאכל לרבות שחיטה וקבלה.

אבל לפי פ' הגמ' דבדברים המביאים לידי אכילה הכתוב מדבר קשה. תו קשה מה דמסיים הבריייתא מה זריקה דבר המעכב כפרה ומה"ט ממעט שפיכת שיריים והקטרת אימורים.

ומה"ט נמי קי"ל ואין פיגול רק כמתנה ראשונה כדאיתא לקמן (ל"ו ע"ב) במשנה נתן הראשונה כתיקונה ושני' חוץ לזמנה כיפר. וא"כ קשה האיך ילפינן כל זה מזריקה הלא בזריקה עצמו איכא מתנה שני' דאין מעכבת כפרה ונימא דגם בזה הוי פיגול וגם בהקטרה וגם בשפיכת שיריים.

ואי לא הי' תנא שפיכת שיריים רק הקטרת אימורים בלבד הי' מיושב הכל. דדבר שאינו מתיר אין בו פיגול.

ולכן מתנה שני' דאינו מתיר לית בה פיגול. רק הקטרת אימורים דמתיר אכילת הבשר
הו"א דיש בו פיגול.

וע"ז יליף מזריקה כמו זריקה מעכב כפרה כן כל המעכב כפרה וזריקה דמתן שני' בלא"ה
כיון דלאו מתיר הוא אין בו פיגול. אבל לפי ברייתא זו דקתני יכול שפיכת שיריים כו'
משמע דלולי הלימוד מזריקה הי' מפגל אפי' דבר שאינו מתיר.

וא"כ קשה איך יליף זה מזריקה דבזריקה נמי יש בו מתן ב' דאינו מתיר ואינו מעכב
כפרה. וצע"ג בזה.

ואפשר משום דאסור לאכול הבשר קודם הקטרה וה"ה מסתמא קודם שפיכת שיריים
להכי ס"ד דחשיב מכשירין: שם בגמ' מה זריקה שהוא עבודה כו'. וקשה דהא מרבינן
נמי שחיטה שאינו עבודה ובתו"כ ליתא תיבת עבודה רק שמעכב כפרה ע"ש: ע"ב בגמ'
אלא ל"ק כאן דאמר הריני שוחט ע"מ לקבל דמו למחר כאן דאמר הריני מקבל כו'.

נראה דקאמר אלא משום דהשתא הדר בי' רבא ממה דקאמר מקודם כאן במחשבת שלא
לשמה כאן במחשבת פיגול דהשתא תרווייהו מיתוקמי במחשבת פיגול. ונראה עוד דגם
תרווייהו מיתוקמי במחשבת שלא לשמה ג"כ דהיכא דחשיב בשחיטה ע"מ לקבל שלא
לשמה ג"כ כשר כמ"ש התוס' לעיל (ט' ע"ב) ד"ה מחשבין ובאמת צ"ע שם על התוס'
שנדחקו לפרש הך דרבא ע"ש.

דנראה פשוט כמ"ש דבמסקנא הדר בי' רבא: שם בגמ' טבילת אצבע מפגלת כו'. עיין
במל"מ (פי"א מפסולי מוקדשין) הקשה על הרמב"ם דפוסק הולכה שלא ברגל לאו
הולכה היא ואפי' עומד בצד המזבח וזורק דדרכה בכך א"כ למה פסק דטבילת אצבע
מפגלת והניח בקושיא.

ולע"ד לק"מ דכיון דעיקר המצוה כאן ע"י הולכה זו שלא ברגל פשיטא דהוי הולכה.
משא"כ התם דכ' והקריבו ומשמע לחכמים דהיינו ברגל א"כ אפי' עומד בצד המזבח
מ"מ המצוה הוא שישחוט להלן קצת כדי לקיים בי' הולכה.

ולמה נקרא זה שדרכה בכך. אבל כאן מצות התורה היא שלא ברגל.

וזה פשוט: שם בגמ' וכי הכל משלמים למדו אי מה שלמים כו'. נראה דהכי מצי להוכיח
נמי מהא דבחטאות פנימיות יש פיגול בכל המתנות כדלקמן ריש פ' ב"ש.

ובשלמים אין פיגול רק במתנה ראשונה. וע"כ לומר כדמסיק הגמ' בסוף דכל דבר
המעכב בה מביאה לידי פיגול: דף יד ע"א בגמ' חטאת ופסח בבמה לא קרבו.

הקשה בס' פ"מ הא ר"ש ס"ל דקרבו פסח בבמה גדולה והניח בצ"ע. ולע"ד נראה דפסח
בבמה גדולה שייך בה שפיר פסול דחוץ למקומו ג"כ שחשב לזרוק הדם או להקטיר
האימורים בבמה קטנה שלא במקום נוב וגבעון מפסיל שפיר מטעם חוץ למקומו.

ונלמד שפיר חוץ למקומו משלא לשמו. רק בבמה קטנה קאמר שכן ישנו בבמה.

וע"ז תירץ דפסח ליכא בבמה: שם בגמ' ואב"א היקשא הוא כו'. קשה לי כיון דנלמד
חוץ לזמנו בק"ו משלא לשמו איך חוזר ומלמד על חוץ למקומו בהיקש.

מיהו לקמן (ד' נ') אליבא דר"פ פשיטא דדבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש.

רק למאן דפליג על ר"ע נשאר בתיקו ואתיא האי אב"א לר"פ: [ובהכי ניחא מאי דאמרי' שינויא קמא אע"ג דהך היקשא דחוץ למקומו לחוץ לזמנו אמרי' בכמה דוכתי כמ"ש התוס' במנחות (טצט.) משום דמ"ד דפליג אדר"פ ליכא למילף הכא בהיקשא כנ"ל] בתוס' ד"ה תוך עזרה וצריך לדקדק לר"י איך משכחת בפסולים אם ירדו לא יעלו ואין מובן למה לא הקשו בפשיטות איך משכחת פסולים דלעולם הוי כעלו.

ויש ליישב דאפשר לומר כמו כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת כמו כן הא דעלו לא ירדו היינו דוקא שעלו מדעת להקריבם אבל בנודע לו אחר שחיטה דפסולין ואין בדעתו להקטיר לא שייך בי' אם עלו לא ירדו ולהכי הקשו מירדו לא עלו כיון דכבר עלו כדי להקטיר וירידה לית כאן דכל העזרה מקודשת א"כ למה לא יעלו: בא"ד וי"ל דמשכחת דירדו ללשכה.

הא דלא תירצו דירדו לחוץ לעזרה משום דנפסלו ביוצא. ופשיטא להו דאפי' אם הי' הדין דאפי' ירדו ויעלו מ"מ אם נתוסף אח"כ פסול אחר וודאי לא יעלו.

ובאמת אין זה מוכרח דאפשר לומר דאם הי' הדין דמזבח מקדש פסולים אפי' ירדו א"כ אפי' נתוסף עוד פסול אחר מה לי פסול א' או ב' כבר קידשן המזבח. מיהו תוס' לא ס"ל כן.

ויש לדקדק למה פשיטא להו דלשכה לא הוי כעזרה לענין זה כיון דע"כ מיירי בפתוחות לקודש דאל"ה נפסל ביוצא. וא"כ י"ל כיון דתוכן קודש יש להם דין עזרה ממש.

מיהו לכמה דברים מצינו דלשכה אפי' פתוחה לקודש לא הוי כעזרה ממש ע"ש לקמן (ד' נ"ו.) ותו דהכא אפי' אולם לא הוי כרצפה דעזרה: בא"ד וצ"ע דלקמן כו'.

הבה"ז מגי' דקושיא זו צריך להיות קודם התירוץ דדף. ודבריו נכונים.

ובס' פ"מ רצה ליישב הגירסא ומבאר דבריהם דקשיא להו איך מסופק הגמ' בק"ק ששחטן בדרום וירדו דיהי' הדין יעלו. א"כ איך משכחת פסול שחיטה בדרום הא לעולם כבר עלו ואפי' ירדו על הדף הא הדין דיחזרו ויעלו ע"ש שהאריך.

ולא עיין בתוס' לקמן (ק"כ.) דמפרשו דבעיא דגמ' דיחזרו ויעלו היינו דוקא במשלה בהם האור דבלא"ה מפורש במשנה וכולן שירדו לא יעלו ע"ש.

וא"כ משכחת שפיר פסול דרום בלא משלה בהם האור: ע"ב בגמ' א"ל אביי והא שחיטה דא"א לבטלה וכשרה בזר. תמהני אמאי לא משני הגמ' בפשיטות כדמרבינן לקמן (דף ל"ב.

(וביומא (ד' כ"ז.) דרק מקבלה ואילך מצות כהונה.

וא"כ הולכה דבתר קבלה היא שפיר פסולה בזר. אע"ג דאפשר לבטלה ולא שחיטה.

וצ"ע: שם בגמ' והרי הולכת אברים לכבש כו' ופסולה בזר וכ"כ הרמב"ם (פ"א מה' פסוה"מ ה' כ"ב). והמל"מ מקשה מכאן עמ"ש הרמב"ם (שם ה' כ"ז) דאם זרק או הוליד זר הדם נפסל הזבח משמע דבהולכת אברים לא נפסל והכא אמרי' דפסולה בזר ע"ש.

וא"י מאי קשיל ל"י דודאי הזבח לא נפסל אפי' לא הקטיר האברים כלל ואה"נ דהאברים נפסלים מלהקריב כל שהוליכן זר. וע"ז אמרי' כאן דפסולה בזר: שם בגמ' הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה.

צ"ע טעמא מאי הא לא כ' בתורה רק והקריבו ומה לי ברגל או שלא ברגל: דף טו ע"א בגמ' הב"ע שיצא לחוץ. לכאורה סוגיא זו אתיא כרבא לקמן דגם לחכמים הולכה לחוץ אין מחשבה פוסלת.

אכן אביי מביא ברייתא דר"א דמכשיר היינו ביצא לחוץ ולחכמים גם בזה פוסל זר והגם דרש"י פי' אי תניא תניא דר"א ס"ל כת"ק. אך הרמב"ם פוסק דלחכמים גם בזה פסול וקשה מסוגיא דהכא וכן הניח בקושיא במל"מ (פ' י"ג מפסוה"מ) מהא דאמרי' לא דקאי זר בראי ע"ש.

אכן נראה דלק"מ דהתם דהוי הולכה גמורה ברגל שפיר ס"ל לחכמים דמחשבה פוסלת בכל הולכות אפי' בהולכה לחוץ. משא"כ הכא דהולכה שלא ברגל לאו הולכה הוי והי' הסברא דכמאן דליתא ואפשר לתקוני רק בס"ד דס"ל דלא אפשר לתקוני ע"כ הטעם דס"ל דכל מה שצריך להוליך ונעשה בפסול תו לית לי' תקנתא דבמה שיחזירנו לחוץ אין בזה תועלת כיון שקצת המצוה נעשה פ"א בפסול אין לו תקנה א"כ היינו דוקא בהוליך לצד המזבח דהוא מן המצוה.

אבל מה שהוליך לחוץ שאינו מן המצוה וגם אינו הולכה דשלא ברגל הוא ודאי יש לו תקנה. משא"כ בהוליך ברגל דהולכה היא שפיר פוסל במחשבה אפי' לצד חוץ כנ"ל: שם בגמ' ליפליג ולתני בדידי' כו'.

קצת קשה דאדרבה השתא קמ"ל דבנשפך מן הבהמה לרצפה אפי' לצד חוץ פסול ומאי תיובתא הוא זה: ע"ב בגמ' ר"א כו' במקום שא"צ להלך כו' פי' שהוציאו לחוץ. ויש לתמוה מ"ט דת"ק דפוסל בזה מה עבודה הוא זו.

ובאמת מה"ט פירש"י דלמסקנא דתניא כאביי לא פליג ת"ק אדר"א כלל. אבל הרע"ב וכן הרמב"ם כתבו דאין הלכה כר"א.

וגם בחיבורו כ' להדיא דמצד מזבח ולחוץ נמי פסול צ"ע הטעם. ועכ"פ נלע"ד בשאר זבחים דכשר שלא לשמה רק דלא עלו לשם חובה בכה"ג עלו נמי לשם חובה דשפיר מקוים כאשר נדרת דכל עבודות הצריכות עשה כדין כנ"ל: פרק שני במשנה כל הזבחים כו' טמא.

ותמוה למה תני כיון דכבר תני טבול יום ומחו"כ כמ"ש התוס'. ואפשר לומר למאי דמסקינן לקמן (ד' כ"ב:) דלא כזקני דרום דבעי להכשיר טמא מת לכן תני טמא מיותר לרבות אפי' טמא מת.

[ועמ"ש בחי' מנחות (ד' ו') בזה]: שם במשנה ע"ג רגלי חברו. אמרי' בגמ' דרבנותא קמ"ל אפי' מינו דאדם חוצץ.

והשתא יש לעיין ברגל א' על גבי רגל השני של עצמו אי ג"כ חוצץ. וכן נראה.

והא דלא תניא במתניתין משום דבזה יש חילוק אי יכול לעמוד על רגל א' כדלקמן (ד' כ"ד.) (ברגל א' על האבן ע"ש).

ותנא מילתא דפסיקא נקט. אבל באין יכול לעמוד על רגל א' י"ל דאפי' ברגל עצמו חוצץ **למ"ש התוספות לקמן (ק"י).

(טעמא דמתני' הכא משום דאין דרך שירות בכך גם ברגל עצמו שייך האי טעמא אך התוס' כתבו כן אליבא דרב אבל לשמואל ור"י י"ל הטעם כאן משום חציצה. ועי' בריטב"א יומא (ד' נ"ח) שכ' דברגל עצמו כשר ועי' באו"ח סי' ע"ד ובסי' צ"א.

ובברכי יוסף סי' ע"ד מ"ש בזה באורך: ** ויש לומר עוד דלהכי לא תניא דכהאי גונא לאו דרך שירות הוא ואפשר דלא מקרי כלל עמידה כה"ג ורגלו על אבן טפי הוי עמידה משמניח רגל א' על השני וצ"ע לדינא. שוב ראיתי דזה תלוי בבעיית רבא לקמן (י"ט) הכניס ידו לתוך חיקו ע"ש: שם בגמ' דבי ר"י תנא אתיא בק"ו מבעל מום שאוכל כו'.

ואינו מחלל אם עבד בשוגג וכן תי' התוס' בתענית (ד' י"ז:) דלהכי אין ערל פסול מק"ו דבעל מום דחלל יוכיח ע"ש. ובס' טה"ק מתרץ תמיהת התוס' ד"ה היכן מוזהר דת"ל מוהקריבו.

ותי' הוא דמוהקריבו ה"א חלל יוכיח. אבל עתה דמוזהר בלאו.

וזר לא יקרב. אין לומר חלל יוכיח דשאני חלל דאינו באזהרת לאו ע"ש.

וא"כ א"ש דהתוס' לגבי ערל דג"כ אינו באזהרת לאו שפיר כ' חלל יוכיח. משא"כ זר. מיהו אכתי קשה לי לקמן דאמר ר' משרשיא ק"ו מיושב ושם תקשי חלל יוכיח. דהא יושב נמי לא מוזהר בלאו רק מעשה דלעמוד לשרת וצ"ע.

וכן קשה לקמן גבי אונן דיליף ג"כ בגמ' בק"ו ואונן אינו בלאו ונימא חלל יוכיח **בתוס' מכות וד' י"ג) חשיב אונן דהו בכלל הלוקין משמע דהוא בלאו אכן בכ"מ (פ"ב מה' ביא"מ) כתב פשוט דלית בי' לאו ע"ש: ** בתוס' ד"ה אלא וא"ת א"כ במכות כו' דמצריך אזהרה לאכילת קודש בטומאה ת"ל מהכא.

ואפשר לומר דוינזרו כ' רק בזרע אהרן א"כ אין ללמוד בזר שאוכל קודש בטומאה. ואי דק"ו הוי אין מזהירין מן הדין.

[וכן לחיוב כרת באוכל בטומאה עי' בתו"כ פ' אמור דמייתי קרא לרבות כל ישראל שאינם זרע אהרן]. ותו י"ל דה"א דמיירי דוקא באכילת קדשי קדשים דהוא נאכל רק לכהן אבל בקדשים קלים דנאכל לזרים נאכל ג"כ בטומאה.

לכן יליף שם ר"י מביאת מקדש בטומאה דהוא אפי' בזר וכן ר"ל יליף מבכל קודש לא תגע ע"ש דהוא ג"כ בזרים. אבל וינזרו בזרע אהרן כתיב כנ"ל: בסה"ד ותימא לי הא אצטריך חילול כו'.

בס' צ"ק כ' כאן דברים תמוהים ליישב בזה קושית התוס' דמקודם דלהכי צריך גז"ש דחילול חילול. דאל"ה לא הוי מרבנין תרין חילולים רק דלשון רבים נצרך לטמא

ששימש כתמיהתם כאן אבל בתר דאיכא גז"ש א"כ לג"ש הוי סגי לשון יחיד ומדכ' לשון רבים מרבינן טמא ששימש.

וא"י מה קאמר דמ"מ דרשא דלוי דתרין חילולים איכא דמזה יליף דנותר שייך אפי' בדבר שאין לו מתירין ומנ"ל כיון דצריך לשון רבים לטמא ששימש. ולע"ד יש ליישב קצת תמיהת התוס' דהא דצריך הגמ' בסנהדרין ללשון רבים כי היכי דלא נילף טמא מנותר דהוא בכרת.

והשתא י"ל אי לאו דנדרוש כלוי דב' חילולין מרבי נותר והו"א דנותר נוהג רק בדבר שיש לו מתירין כפיגול א"כ אפי' בלשון יחיד טפי הוי ילפינן חילול חילול מתרומה מבנותר כיון דלא דמי] לנותר שאין נוהג רק בדבר שיש לו מתירין ודו"ק: בד"ה אתיא מבעל מום וממחוסר בגדים ושלא רחוי' כו' פסילי רק מטעם זרות.

תמהני על דבריהם דלפי דרשא דבי ר' ישמעאל דזר פסול מק"ו דאסור לאכול א"כ מחוסר בגדים דכשר לאכול מה בכך דהוא זר לא ליפסול כיון דליכא ק"ו ע"ז. ובע"כ צ"ל דהא דמחוסר בגדים מיפסל מטעם זר לא אתיא כדבי ר' ישמעאל.

ובאמת יש לתמוה דלדידהו למה יפסול מחוסר בגדים. ומתוך הדוחק נראה דאה"נ דמודים דבי ר"י דמוינזרו נלמד זר רק משום דלוי אמר זר מנלן מוינזרו משמע דבלא"ה לא הוי זר מחלל עבודה.

ע"ז אמרו דבלא"ה הוי זר מחלל עבודה מק"ו. אבל מודים דאצטריך למילף מוינזרו כי היכי דליפסלו מחוסר בגדים ושלא רחוי'.

תדע דלא מקשה הגמ' לדבי ר"י וינזרו מה עביד להו. ובאמת מה דפשיטא לתוס' דמחוסר בגדים פסול מטעם זרות לא משמע כן מפ"ה המשניות להרמב"ם רק דאין בגדיהם אין כהונתם משמע דמחללי עבודה דכהונתן פ"ה עבודתן.

והא דבעלמא אמרי' בגמ' דמה"ט הוי להו זרים היינו לחייבם מיתה כזר. אבל לענין מיחל עבודה אין צריך לטעם זר.

תדע דהגמ' לקמן (ד' י"ז:) לא מסיק דהוי להו זרים. רק לענין מיתה מסיים הגמ' [בסנהדרין פ"ג] דהוי זרים.

מיהו עכ"פ דברי תוס' צ"ע: בא"ד ואפי' למ"ד התם דמחלל עבודה משום דאיתקש לשתויי יין כו' ויש להקשות ע"ז דהא הגמ' מסיק שם בסנהדרין דהלכה גמירי רק דאתא יחזקאל ואסמכי' אקרא. ונראה דבאמת למסקנא לק"מ דאין דנין ק"ו מהלכה.

רק קושית התוס' הוא בס"ד דגמ' התם דאסיק בקושיא הא דא"ר אשי פרועי ראש דלא אחיל עבודה לא גזרו בי'. והוי ס"ל דהיקש ממש הוי ע"ש.

וע"ז קשיא להו דנילף זר מק"ו. וע"ז תירצו דהוא רק מטעם זר.

אכן עיקר קושית התוס' משתויי יין י"ל דמה לשתויי יין דאסור להורות: ד טז ע"א בגמ' טמא יוכיח פירש"י דבהמה אין מקבלת טומאה מחיים. וקשה דמ"מ מקבל טומאה הבשר ושייך בי' קצת קרב כמקריב ועל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו.

ונראה דבאמת גם בזר שייך קצת קרב כמקריב דהא חולין בעזרה פסול וצריכין מקודם להקדישו והוי קצת קרב כמקריב דבעי קדושה על הקרב ועל המקריב. רק דבעל מום הוי לגמרי קרב כמקריב.

וא"ש טמא יוכיח דהוא ג"כ כזר דלא הוי לגמרי קרב כמקריב: שם בגמ' אלא מוזר לא יקרב. קשה לי א"כ דשנה עליו הכתוב והקריבו מוכיח דזר אסור וגם כתי' וזר לא יקרב א"כ הוי עיכובא.

ותו ל"ל כלל הק"ו מבעל מום וראיתי בס' טה"ק שכ' דזה לא הוי שינה עה"כ דלא יקרב ללאו אתיא. ואכתי קשה דסגי בזה ולמה לי והקריבו הכהנים והוי שינה לעכב.

ואפשר לומר דוהקריב צריך כדי לידע דמקבלה ואילך מצות כהונה ולכן לא הוי שינה עה"כ לעכב: שם בגמ' ק"ו מיושב. בס' פ"מ הניח בצ"ע דרש"י ותוס' לקמן (כ"ג:) כתבו דפסול יושב רק מטעם זר .

ולעמידה בחרתיו ולא לישיבה א"כ כזר הוי ע"ש. ולא דק דהא מפורש בברייתא שם דלעמוד והעומדים שינה הכתוב לעכב ומ"ש רש"י ותוס' דהוי נזר הוא לבאר קושית הגמ' שם דמקשה דליהוי במיתה כזר והיינו מה"ט כיון דלא נבחר רק בעמידה.

מתחשב יושב כזר. אבל פסול עבודתו אין צריך לטעם זר רק משום דשינה הכ' לעכב כמ"ש: שם בגמ' הן היום הקריבו מכלל דאי אינהו אקריב שפיר אישתריף.

קצת קשה איך הוי ס"ד דמשה דאינהו אקריבו א"כ נפסל והו"ל לקרובי חטאת אחר. ואפשר לומר דר"א ס"ל כרבא לקמן בשמעתי דאונן כשר בקרבן ציבור וכתבו בתוס' ד"ה אבל דמ"מ חטאת דאהרן לא הוי נאכל כמו בטומאה בציבור דאינו נאכל.

ולהכי לא הקריבו קרבן אחר רק אישתריף. מיהו אנן לא קי"ל כרבא ומ"מ הביא רש"י בחומש פי' זה דאילו הם הקריבו שפיר אישתריף: שם בגמ' מי כתיב הא אחר שלא יצא חילל כו' פירש"י דבכ"ג הו"א טפי למיפסל מתוך חישובו וקדושתו.

וא"י למה נדחק בזה דיותר נראה דאיהו לא מפרש חילול לענין פסול רק דלא יצא ולא יבטל הקרבן המוטל להקריבו דזה פי' הפשוט בתורה. [וכן פי' הרמב"ן בפ' אמור שם]: שם בגמ' קסבר מפני הטומאה נשרפה.

א"י הכונה דגם אם מפני הטומאה נשרפה יש לדייק הלשון הן היום הקריבו דאם הם הקריבוהי' נפסל כמפורש בגמ' לקמן (ק"א.).

ונהי דכ' התוס' דשם קאמרי אליבא דאמת דאונן פסול אבל למידק מכאן לא. זה שייך גם למ"ד מפני אנינות נשרפה ולמה דיוק זה מוכרח טפי למ"ד מפני אנינות מלמ"ד מפני טומאה וצע"ג בזה: בתוס' ד"ה מיושב ת"ח.

ותו דאמרינן התם כו' לאיסורא ילך להעיד ע"ש. דבריהם צריכין ביאור דמה ראי' מזה למ"ש מקודם דהקפידא משום זילותא ולא משום עמידה.

ואפשר כוונתם דס"ל דעדות דאיסורא אפ"ל אינו ת"ח כשר בישיבה דועמדו שני האנשים בעדות ממון הוא דכתיב ולא באיסורא בפרט במקום דע"א נאמן באיסורין לאו שם עדות

עליו כלל כמ"ש הט"ז (ביו"ד סי' צ"ח ס"ק ב') וא"כ שפיר דייקא דהוא מטעם זילותא: בא"ד וי"ל דלא דמי כו' ולגבי מצות יכול למחול.

א"י כונתם בהוספה זו. דבלא"ה שפיר מתורץ דלעולם כבוד ת"ח עדיף ממלך והא דמלך אינו יכול למחול על כבודו מטעם אחר הוא וכ"כ התוס' בסנהדרין שם.

וגם הוספה זו אין מובן כלל. דלה"ט דיכול למחול הא ת"ח לעולם יכול למחול.

ויותר הי' נראה דאם זה תירוץ בפ"ט הוא א"צ לומר מטעם מחילה רק כפשטא כיון דכבוד מלך הוא רק מטעם שיהי' אימתו עליך ולכן לענין מצוה לא שייך כלל כבוד מלך. ואין צריך למחילה כלל.

מיהו עכ"פ תי' הראשון מספיק כמ"ש: בא"ד ועי"ל כו' ובדיני נפשות אפי' ת"ח עומד. אין מובן הטעם כיון דועמדו קאי גם על דיני ממונות.

מ"ט לחלק בת"ח בין ד"נ לד"מ. והנה בסנהדרין שם לא תי' תוס' כן על קושיא זו רק שהקשו שם קושיא אחרת על הך דינאי דא"ל עמוד והא קי"ל דאם רצו ב"ד להושיב שניהם מושיבין.

ותי' בד"נ שאני. ועפ"ז יש ליישב גם קושיא זו דבאמת שם בע"ד הוי ינאי וא"כ לא נוכל להושיב אותו והשני יעמוד דזה אסור מטעם לא תכירו פנים והשני א"י לישב דהוא אינו מלך וכיון דבד"נ אסורין להושיב שני הבע"ד.

ממילא נהי דינאי מטעם מלך הי' מותר מ"מ א"י לישב בשביל ה'. הגם דמבואר בשבועות שם דאם בע"ד א' ת"ח מושיבין גם הבע"ד השני [יש לומר דהינו דוקא בדיני ממונות דגם אם אינם ת"ח רצו להושיב שניהם מושיבין ולא בי"נ].

גם י"ל דדוקא בע"ד צריך לעמוד בד"נ כיון דמחויב מיתה צריך לעמוד. ואפי' ינאי דעבדא דידי' קטיל נפשא מ"מ חושבין אותו לבע"ד כדאמרי' התם יבוא בעל השור רו'.

אבל עדין " דאין נ"מ בין ד"מ לד"נ מיהו לשון התוס' משמע הכי רק בשבועות תי' התוס' בסתם דדיני נפשות שאני. ומשמע דאפי' בעדות ת"ח אסור להושיבו בד"נ.

וקשה הטעם. וגם מקשינן ע"ז דא"כ אכתי נימא הכא יושב שאני דפסול לעדות נפשות אפי' ת"ח.

ונראה ליישב דבאמת עיקר פירכא דהגמ' כאן. משום דכמו דפסול לעדות יושב משום דכ' לפני ה' דאלקים נצב בעדת אל ולהכי אסור בישיבה א"כ גם בביהמ"ק דהוא לפני ה' אסור לעבוד בישיבה.

וא"כ שפיר מיישב הגמ' דמיושב ת"ח נילף דמותר אפי' בישיבה לפני ה'. והא דאסור בד"נ הוא מטעם חומר דשפיכת דמים דצריך להיות ירא וחרד לסכן נפש מישראל.

וזה אין ענין לעבודת ביהמ"ק. וכיון דבד"מ אע"ג דהוא נמי לפני ה' דבקרב אלקים ישפוט מ"מ שרי לישב ממילא ה"ה בביהמ"ק כנ"ל.

ואפשר לומר עוד דהא דכ' תוס' דד"נ אסור בישיבה אינו מה"ת כלל דמהיכא נפקא רק מדרבנן הוא דצריך להיות חרד בד"נ כמו כל האיומים שמאיימין על העדים בד"נ וא"כ

לא שייך לעשות פירכא מזה בדאורייתא: בא"ד ובדיעבד כו' תדע כו'. המשך דבריה' דהוכיחו דבדיעבד כשר.

כדתנן חלצה מיושב כשר וממילא מוכח דמעומד לא נלמד מקרא דועמד דא"כ ליהוי ככה עיכובא. א"ו דהוא רק מצד דכל דין צריך להיות בעמידה.

וממילא דת"ח רשאי לישב. ובס' פמ"א נדחק בחנם בזה ע"ש: בא"ד ומיהו אצטריך קרא לעובד בהשתחואה.

משמעות דבריהם דבאמת פסול בהשתחואה רק בעמידה דלא מקרי ישיבה ומותר בעזרה ולא מקרי נמי עמידה ופסול לעבודה. וא"כ מיושב נמי קושיתם דשפיר יש ללמוד ק"ו מיושב על ידי השתחואה דפסול לעבודה אע"ג דמותר בעזרה מכ"ש זר.

והנה בס' בה"ז הקשה מנ"ל לתוס' דפסול דלמא דוקא יושב ממעטין מלעמוד לשרת ולא השתחואה. ובס' פמ"א כ' דתוס' כ' כן רק בס"ד דאיסור ישיבה בעזרה מה"ת היא וכ"כ המל"מ (פ"ה מה' ביא"מ).

מיהו לשון התוס' לא משמע כן. ולע"ד נראה דדבריהם מבוארים לקמן (י"ט ע"ב) גבי קידוש ידים דמקשה הגמ' וליתבי יתיב וכ' שם התוס' דאין הפי' ישיבה ממש דאין ישיבה בעזרה רק סמיכה.

וזה עצמו כוונת התוס' כאן. ואפי' אי נימא דהשתחואה אינו סמיכה אבל עכ"פ מוכח מהגמ' שם דסמיכה אע"ג דאינו ישיבה שהרי מותר בעזרה אעפ"כ לעבודה פסול כדמשני הקישו הכ' לשירות ע"ש.

א"כ לעמוד לשרת דוקא ולא סמיכה וה"ה ולא השתחואה כנ"ל ברור ומהתימא על המל"מ שם שכ' לדינא דלמ"ד דאין ישיבה בעזרה אינו מה"ת כשר עבודה בהשתחואה ומ"ש מסמיכה. וגדולה מזו כ' שם בעצמו דגם עמידה מן הצד פסול לדין ע"ש.

א"כ כ"ש השתחואה נהי דשיבה לא הוי עמידה נמי לא הוי: אגב ראיתי במל"מ (פ"ז מה' בית הבחירה) מביא בשם מהרי"ט בדרשותיו פר' קרח שבשעת עלי' להשתחוות ולזבוח יש שם ישיבה. ותמה מנ"ל הא ע"ש.

ונראה לי דשגגה הוא בידו ובודאי יש ט"ס בדרשות מהרי"ט להמעין שם דצ"ל בשעה שעולה להשתחוות ולזבוח וכי יש שם ישיבה. דקאי שם אמ"ש חז"ל שירבעם חשב כשיעלה ברגל מלך בית דוד ישב והוא יעמוד.

וע"ז הוקשה לו דמה ישיבה שייך בשעה שיקריב ירבעם קרבנו דבאותה שעה יזדמן שישב מלך בית דוד ע"כ פי' שם דמיירי ביום הקהל שאז נעשה ירבעם מלך ואם יעלה יקרא מלך בית דוד בישיבה והוא בעמידה ע"ש כל הדרוש. אבל לא עלה ע"ד מהרי"ט להכשיר ישיבה בשום פעם ע"ש בס' צפנת פענח למהרי"ט דרוש ב' לפ' קרח: ע"ב בתוס' ד"ה שם טומאה.

וא"ת שכן במיתה. וי"ל דס"ל באזהרה.

וקשה לי דהא באמת גם לחייב מיתה יש ללמוד אונן מזר רק דאין עונשין מן הדין וא"כ ליכא פירכא עכ"פ. וע"כ ס"ל לתוס' דכיון דאין עונשין מן ה חשיב פירכא וא"כ מה תירצו דס"ל באזהרה הא מ"מ מלקות איכא ובאונן דאין עונשין מן הדין ליכא מלקות.

ובאמת מבואר ברמב"ם (פ"ב מביא"מ) דאונן שעבד אין לוקה. וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש דזה לאו פירכא כיון דמן הדין יש ללמוד גם מלקות רק דאין לוקין מן הדין נשאר שפיר הק"ו על החילול [וכמ"ש במל"מ (פ"ה מה' יסוה"ת) דלא הוי פירכא ע"ש] ודעת התוס' תמוה.

ושוב הראו לי בתוס' ריש פ' הלוקין במכות שכתבו דאונן שעבד חייב מלקות א"כ לשיטתייהו כתבו שפיר אבל תמהני מאין הרגלים דיתחייב מלקות. ואפשר ס"ל לתוס' כיון דמחלל עבודה וכתוב כמה פעמים בתורה לא יחללו נמצא דהמחלל חייב מלקות.

אך לפ"ז יהי עכ"פ לאו שבכללות. וגם הרמ"ה בסנהדרין (ד' פ"ג) כ' בפשיטות דאונן ששימש ליכא מלקות.

עוד י"ל כיון דמיתה בטומאה ילפינן חילול מתרומה ושם מחוסר כפורים אוכל א"כ נראה דמחוסר כפורים אינו במיתה וא"כ י"ל מחוסר כפורים יוכיח. מיהו לקמן פליגי בגמ' אי מחוסר כפורים דזב כזב דמי ע"ש.

ונראה דתליא בפלוגתא דדון מינה ואוקי באתרה וי"ל דסוגיא דהכא ס"ל דון מינה ומינה ולהכי מחו"כ אינו במיתה כנ"ל: בד"ה אתיא. תימה מה ליושב שכן לא הותר מכללו.

ולכאורה אין מובן די"ל טמא יוכיח. ופי' בפמ"א דכוונתם דמשמעות הגמ' דאי שם יושב לא פריך אין צריך ללמוד במה הצד.

וע"ז תמהו דמה ליושב שלא הותר מכללו. ויש ליישב תמיהתם דהא רש"י ותוס' כתבו לעיל דאע"ג דזר הותר בבמה לא חשיב הותר מכללו דלא נאסר מעולם בבמה.

והקשו בתוס' דבהקומץ רבה חשיב לי' הותר מכללו. ותירצו דמ"מ אין הותר מכללו ממש כטמא ואונן.

והשתא י"ל דדוקא לגבי מה הצד דפרכינן פירכא כל דהו לא חשבו זר בבמה להותר מכללו מטעם הנ"ל. אבל בס"ד דבעי למילף אונן מיושב גרידא שפיר לא חשיב פירכא דיושב לא הותר מכללו דהא הותר בבמה כנ"ל: בד"ה אבל בקרבן ציבור מרצה.

תמהו דחטאת דאהרן קרבן ציבור דר"ח הוי ואפ"ה אם הקריבוה באנינות פסולה לכאורה יש ליישב דהא אמרי' ביומא (ד' ו':) למ"ד דחוי' אי אפשר למיעבד בטהרה לא עבדינן בטומאה ולחד לישנא שם אפי' למ"ד הותרה היכא דאיכא באותו בית אב טהורים לא עבדי בטומאה וא"כ הא כ"ג עובד אונן ושפיר פסול בשאר אוננים כיון דאפשר בכ"ג.

אך י"ל דס"ל לתוס' דכל היכי דחוי' באי אפשר ממילא אפי' באפשר אי עבדי בטומאה לא מפסיל עכ"פ דדיעבד הוי כאי אפשר. ובלא"ה מוכרחין לומר כן.

דהא אמרינן ביומא (ד' ז') דהיכא דאיכא שיריים לאכילה לכו"ע טומאה דחוי' ולא הותרה ובחטאת דאהרן לפי שיטת משרע"ה הי' מותר באכילה א"כ אסור לאוננים כיון דאפשר בכ"ג כמ"ש. וע"כ דס"ל לתוס' דמ"מ בדיעבד הורצה.

ובהכי מיושב נמי תי' התוס' דמ"מ באכילה אסור. ובתוס' יומא שם כתבו דהיכא דמותר בטומאה נאכל הבשר כל שלא נטמא הבשר ע"ש.

רק למ"ד דחוי' כ' שם דאין הבשר נאכל. והכא נמי דחוי' הוא מטעם הנ"ל.

והנה בתוס' תי' כיון דלא ילפי' אלא מטומאה דינו כטומאה. והקשה בס' פמ"א א"כ איך ילפי' פסול לאונן מהן הקריבו כיון דהקרבה הי' מותר רק הבשר אינו נאכל ע"ש.

ולק"מ דודאי אי אונן פסול רק מטעם ציבור הותר כמו בטומאה לכן אכילה לא הותר. אבל אי אונן כשר בהקרבה למה יאסר באכילה.

למאי דהוי סבר מרע"ה דאונן מותר באכילה אפי' בקדשי דורות]: בא"ד ועוד דבלא"ה סתר שפיר להאי ק"ו. קשה לי דהא הגמ' דוחה דכיון דאיכא למילף היתר אנינות בציבור מק"ו דטומאה ואיכא נמי למילף היתר טומאה בכ"ג מק"ו דאנינות כל חד תיקו אדוכתי' והשתא למ"ש התוס' דאיכא הוכחה מחטאת דאהרן דאנינות לא הותרה בציבור שוב נילף היתר טומאה בכ"ג מק"ו דאנינות וצ"ע: בד"ה ומה טומאה.

תימה למ"ד אנינות לילה דאורייתא איכא למיפרך מה לטומאה דהותר אכילה בפסח תמהני ע"ז דנראה דלרבא דמתיר אנינות בציבור אי הוי רוב ציבור אוננין הי' מותר אכילת פסח גם באנינות כיון דעיקרו לאכילה וכ"ת דלא משכחת רוב ציבור אוננים א"כ אין זה פירכא ואי הי' כך הי' שפיר מומר.

שוב ראיתי דלק"מ דהא עיקר הק"ו מכ"ג דמקריב אונן ביחיד ולאכילה לא הותר אפי' לכ"ו א"כ לענין אכילה ליכא למילף ק"ו וממילא הוי זה פירכא ומ"מ אפשר דאין זה תימה דנהי דלאכילה ליכא ק"ו. מ"מ שפיר יכולין ללמוד דמותר בציבור.

ולא שייך אכילה יוכיח דאכילה נמי אפשר דהותר רק הק"ו אינו מספיק ע"ז אבל פירכא לא הוי וצ"ע: ד' יז ע"א בתוס' ד"ה טבול יום כו'. ומיהו קשה דאיכא קרא אחרנא בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר ומוקמינן לה בזב בעל ב' ראיות ע"ש.

ולכאורה יש לתמוה על דבריהם דשם בהערל לא מפורש בגמ' דהאי קרא קאי על טבול יום ושפיר יש לפרש יטהר בטבילה. ואי כוונת התוס' על לשון הגמ' שם ממאי דהאי יטהר הערב שמש הוא דלמא הבאת קרבנות י"ל פי' דהגמ' מקשה דלמא גם מחוסר כפרה אסור בתרומה.

ולכן נקט מנ"ל דהבאת שמשו הוא כיון דבאמת טבול יום אסור בתרומה. אבל למילף מזה איסור ט"י ליתא די"ל יטהר ברחיצה ע"ש שכן הוא.

אכן נראה לפרש כוונתם באופן זה דבאמת מ"ש התוס' מקודם דבא השמש וטהר טהר יומא כוונתם דאין ללמוד מלשון וטהר דעד כאן טמא הוא. די"ל פי' טהר יומא.

אבל מ"מ אמת דקודם הבאת שמשו אסור בתרומה כיון דקרא מסיים ואחר יאכל א"כ מקודם טהר יומא אסור למיכל אבל שם טמא לא מצינו וא"כ הקשו תוס' שפיר כיון דלפי האמת טבול יום אסור בתרומה א"כ ע"כ האי וטהר הבאת שמשו הוא דהא בטבילה ורחיצה עדיין אסור בתרומה. וא"כ יטהר הבאת שמשו הוא.

וממילא מוכח דעד כאן טמא הוי דיטהר לא שייך על היום רק על האדם. והקשו שפיר: בד"ה רמז לטבול יום.

הומ"ל מיושב. וקשה הא לא מצינו אזהרה בט"י וליכא למילף מיושב כמ"ש לעיל (דף ט"ז) בתוס' ד"ה אף אני אביא.

ויש מיישבין משום דט"י אסור לכנוס ממילא מוזהר. וא"נ לי דמ"מ אי כבר עבר ונכנס ליכא איסור בגוף העבודה דיכול לזרוק בלי שיהוי ואפי' שוהא עביד איסורא דכניסה.

אבל בעבודה עצמו לא מצינו אזהרה וקצת י"ל דס"ל לתוס' דטבול יום שאני כיון דעכ"פ טמא מוזהר והק"ו הוי רק לגלות דט"י ג"כ בכלל טמא וצ"ע: ע"ב בגמ' אבל מחו"כ דזב דחמיר דטומאה יוצאה מגופו כו'. קצת קשה לפי טעם זה אפי' זב בעל שתי ראיות דג"כ טומאה יוצאה מגופו יהי' פסול טבול יום דזב וסתמא אמרו דטבול יום כשר משמע אפי' דזב וטפי הוי להו למימר דחמיר דבעי קרבן וצ"ע: בתוס' ד"ה קסבר כו' עזרת ישראל מקודשת שאין מחוסר כפורים נכנס וחייב חטאת.

ראי' זו תמוה בעיני דפי' המשנה הוא דשני חומרות יש בעזרה דמחוסר כפורים אסור לכנוס ויש חיוב חטאת בכניסת טמאים. אבל לעולם מחוסר כפורים אפשר דאינו בכרת וחטאת (כמו שפי' הרע"ב שם).

גם הראב"ד שהשיג על הרמב"ם (בפ"ג מה' ביא"מ) לא השיג עליו ממשנה זו די"ל הפי' כנ"ל]: בד"ה והזה. אע"ג דהזאת מי חטאת כשרה בזר כו'.

נראה כוונתם. דבשלמא לענין כהונה כ' בשריפה כהן ולא בהזאה.

אבל טומאה דאיתא ג"כ בהזאה דהא כתי' והזה הטהור ומ"מ בטבול יום נחשב טהור לפרה לכן לכל מילי דפרה נחשב טהור. אכן בתוס' יומא (מ"ג:) תי' באופן אחר וע"ש בריטב"א משמע כמ"ש כאן כנ"ל]: בד"ה אונן כו' וא"ת מחוסר כפורים ובעל מום יוכיחו בס' טה"ק הבין הקושיא על הא דערל כשר להזות, ותמה מנ"ל לתוס' דבעל מום פסול להזות ע"ש.

ובודאי אינו עולה על הדעת כלל דבעל מום יהי' פסול להזות. רק כוונת התוס' אשריפת פרה דהכא דבזה פסול בעל מום כיון דבעי כהונה ורחיצת ידיים כמ"ש הרמב"ם בה' פרה.

ממילא ה"ה בעל מום. רק לפי זה יהי' שיטת התוס' דערל כשר גם לשריפת פרה וצ"ע בזה דרק להזאה אמרו.

דכשר אך בתוס' יבמות (ע"ד.) הביאו גי' רש"י דגם בשריפה מכשיר יוסף הבבלי מיהו להאי טעמא דגמ' דמדמי לי' לט"י א"כ ה"ה לשרפה כשר.

ובס' פמ"א כ' דלשרפה א"א ללמוד דזר יוכיח. ואין זה מוכרח מידי דהוי אמראות נגעים
דגזה"כ דבעי כהן ואין להוכיח מזה לפסול ערל וצ"ע לדינא: בד"ה אין בגדיהם כו' והא
מיתה כ' בהדיא בפרשת ואתה תצוה ותירץ דאע"ג כו' וכ"ה בתוס' סנהדרין ע"ש.

מיהו יש לעיין לפ"ז הא דקי"ל דמחוסר בגדים במיתה רק בעבודה תמה כדלקמן (קי"ב):
ופירש"י שם משום דמיתה דמחוסר בגדים משום דהוי כזרים וזר אינו במיתה רק
בעבודה תמה וא"כ נימא דבמחוסר מכנסים יהי' במיתה אפי' בשאר עבודות כיון
דבגופייהו כתי' מיתה וצ"ע בזה. ומ"ש עוד התוס' דמיני' לא הוי ילפינן מכנסים כו' קשה
דא"כ מנ"ל דמחוסר מכנסים מחלל עבודה.

וצריך לומר דכיון דגלי קרא דהוא במיתה ממילא הוי בכלל כל מחוסר בגדים: דף יח
ע"א בתוס' ד"ה אתיא חוקה חוקה כו', וקשה מהך דשמעתין כו'. אפשר לחלק בדבר
הבא מן הכלל אין למדין אותו בגז"ש ממקום המפורש כיון דחילול דידי' לא כתי' בפירוש
ובא מן הכלל.

אבל ללמוד המפורש בג"ש מחוקה דכתי' בדבר הבא מן הכלל אפשר דלמדין ודוק: ע"ב
בגמ' לא דכ"ע כמאן דאיתי' דמי. וקשה לשמואל מהני ברייתות.

ואפי' אי נימא דס"ל דפליגי בזה הוי לגמ' למימר בהדיא דשמואל וודאי תנאי הוא ותו
דהא משמע באמת דמאן דמחייב בעלת ה' הוא מקרא דאשר תכסה אבל בלא"ה הי' פוטר
וא"כ ע"כ כמאן דאיתי' דמי. ומיהו אי אתיא כתנאי הא לק"מ דאע"ג דהני ברייתות
תרווייהו אית להו כמאן דאיתא מדצריך קרא דאשר תכסה מ"מ הא שמואל פי' בברייתא
דלעיל מרושלין כשרין כפשטא הא קמן תנא דסבר כמאן דליתא.

אבל אכתי קשה למה לא אמרו דשמואל וודאי תנאי הוא. ואפשר דשמואל ס"ל דפלוגתא
דתנאי הוא אי בעלת ה' חייבת ה' ציצית אבל ד' ציצית לכ"ע חייבת דכמאן דליתא דמי.

ועיין במנחות סוף הקומץ (ל"ז ע"ב). ובס' טה"ק כ' לתרץ דנהי דהתם כמאן דאיתא מכל
מקום הכא כיון דליכא שינה הכתוב לעכב כשר ע"ש.

ואין דבריו נכונים. דהכא וודאי לאו מטעם כמדתו אתינן למיפסל.

דודאי לכ"ע לאו כמדתו הוא. דהא מרושלין הם.

רק אי הוי כמאן דאיתא הוי בכלל יתור בגדים ויתר פסול לכ"ע. וכן מבואר בלשון
רש"י.

רק מ"מ נראה לקיים דבריו ולאן מטעמי' רק דיש לחלק דודאי התם דכ' ארבע כנפות
לכן בדאיכא חמש כמאן דאיתא כיון דחישב הכ' מנין הכנפות. אבל הכא בבגד נהי דארוך
יותר מהצורך לית עלי' שם יתור בגדים כיון דבגד אחד הוא.

והגמ' דאמר כתנאי רק אליבא דרב דפשיטא לי' דמרושלין הוי יתור בגדים. וקאמר
דאיכא תנא דכמאן דליתא דמי אפי' התם דכ' ד' כנפות מכ"ש הכא.

וע"ז משני דכ"ע כמאן דאיתא. אבל לשמואל לק"מ דנהי דהתם הוי כמאן דאיתא מ"מ
יתור בגדים לא חשיב דבגד א' הוא כנ"ל נכון: וי"ל עוד דשמואל ס"ל כר"י לקמן

בלישנא קמא דשלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים ולהכי כשר מרושלין אפי' אי כמאן דאיתא דמי.

אבל רב ס"ל כר"ח לקמן דהכי קי"ל דאפי' שלא במקום בגדים הוי יתור. ולהכי תליא אי כמאן דאיתא אי כמאן דליתא.

וקצת קשה לפי זה מה דמקשה הגמ' לעיל אדרב מברייתא דמרושלין כשרין נימא דברייתא מיירי במרושלין פחות מג' דאמרינן לקמן דשלא במקום בגדים בפחות מג' לא הוי יתור בגדים. וי"ל משום דסתמא תני מרושלין משמע אפי' טובא.

ולפ"ז י"ל לדינא דמרושלין פסול דוקא בארוכין ג' יותר ממדתו. אבל יותר נראה לומר דהכא חשוב אגב כל הבגד.

ולכן אפי' פחות מג' הוי יתור. ולא גרע מצילצול קטן דחשוב ומקשה הגמ' שפיר: בתוס' ד"ה והתניא תימא דביומא מרבה ילבש לרבות שחקין ולמה צריך ריבוי.

קצת קשה איפכא דאדרבה לשון לרבות השחקין משמע אפי' לכתחילה והכא אמרו כשרים משמע דוקא דיעבד. דומיא דמרושלין ומסולקין.

דלכתחילה בעינן כמדתו. (ועי' בריטב"א יומא (ד' י"ב) שכ' כן דבעלמא מצוה שלא יהו שחקין ובתה"ד מצוה נמי ליכא א"כ מיושב קושי' התוס'): דף יט ע"א בגמ' כורך עלי' גמי.

פירש"י משום דגנאי הוא. ולכאורה לא נראה הכי דא"כ למה נתיר לו גמי דמסי לכרוך דבר אחר.

ותו דלכאורה נראה דאם אינו מתכוין לרפואה לא הוי אפי' שבות. ודוחק לומר דהוי פסיק רישא.

ולמה לא נפרש דבאמת לרפואתו מתכוין דאינו יכול לעשות עבודתו בלי הרפואה ולהכי שרי במקדש. מיהו למאי דמסיק הגמ' דאיירי בשמאל א"כ ע"כ צריך לומר כפירש"י.

אך רש"י עצמו פי' הקושיא דגמ' ותיפוק לי' משום חציצה ומשני בשמאל. קאי רק לר"י. וצ"ל כוונתו דעל המשנה גופא י"ל כיון דצריך לו לרפואתו לאו חציצה הוא. מיהו רש"י עצמו בעירובין פי' הקושיא דחציצה על גוף המשנה ע"ש.

אכן משמעות לשון הגמ' משמע כפירש"י כאן. וי"ל דהמשנה אפשר לפרש אפי' שלא בשעת עבודה התירו השבות במקדש משום שיתרפא לעשות אח"כ העבודה.

רק למאי דמחלקי בין גמי וצילצול ור"י נמי קאמר משום דלא הוי יתור א"כ פי' המשנה בשעת עבודה. ולהכי מקשה ת"ל משום חציצה.

שוב מצאתי שגם בתורת חיים כ"כ בעירובין ע"ש: שם בגמ' נימא א' חוצצת. צ"ע מ"ש מגבי טבילה דדוקא רוב ומקפיד חוצץ וחציצין הללמ"מ וצ"ל הכא הללמ"מ דנימא א' חוצצת: שם בגמ' לישנא אחרניא כו' לימא פליגא כו'.

צ"ע מה בכך דרבא יסבור כר"י וצריך לדחוק לחלק בין צילצול קטן. בשלמא ללישנא קמא קשה לעשות ג' מחלוקת בדבר לכן מקשה לימא פליגא אבל ללשון זה דר"י ע"כ פליג אדר' יהודא א"כ גם רבא מצי סבר כר"י.

ואפשר דלרווחא דמילתא מסיק הגמ' דרבא יכול לסבור נמי כר' יהודא. וכן משמע מלשון רש"י.

וא"כ צ"ע לדינא כיון דהלכה כלישנא בתרא הי' נראה לפסוק כר"י דאפי' צילצול לא הוי חציצה כיון דאין הכרח בדרבא אי פליג על ר"י. וצ"ע על הרמב"ם שפסק (פ"י מה' כה"מ) דצילצול הוי חציצה אפי' פחות מג'.

וכ' הכ"מ משום דהלכה כרבא ולמ"ש אין ראוי מדרבא: שם בגמ' ולר"י מאי איריא גמי דנקט. לכאורה קשה ולר' יהודא נמי למה נקט גמי לינקוט חתיכת בגד קטנה דלא חשיב.

והי' נראה לפרש דצילצול קטן הוא נעשה לרפואה ג"כ וא"ש תמיהת התוס' דגם צילצול קטן מרפא. והוצרך לשנויי דקמ"ל דגמי נמי מסי.

אבל לפי' התוס' נראה דצילצול אינו מרפא קשה. והנה הרמב"ם בפ"י המשניות לפ"י דעירובין זכ' דה"ה חתיכת בגד רק קמ"ל דגמי מסי.

ולפי שיטת הגמ' משמע דהוצרך לת' זה רק למ"ד דצילצול קטן מותר. והרמב"ם דפוסק דצילצול הוי יתור בגדים לא הו"ל לפרש כן וצ"ע לשי' התוס': שם בגמ' יצא שערו בבגדו מהו שערו כגופו כו'.

לפירש"י נראה דקאי באת"ל דגופו לא חייץ. והרמב"ם (בפ"י מה' כה"מ) לא פי' כן. דגופו נשאר בתיקו. ואת"ל פשיטותא הוא לדעת הרמב"ם.

ופי' הכא דיצא שער לחוץ מן המלבוש ומיבעי אי שערו כגופו וצריך להיות גם השער תחת המלבוש ופסול. או לאו כגופו וכשר.

גם לפירש"י קצת קשה דאפי' אי לאו כגופו אכתי איכא למיבעי דדרך לבישה הוא כן אכן הלשון בבגדו צ"ע לפירש"י והרמב"ם. ולכאורה הי' נראה לפרש יצא שערו ונקב הבגד ויצא לחוץ והאיבעי' אי שערו כגופו נמצא דהשער שיצא הוא מחוסר בגדים ופסול.

וכה"ג אי' בברכות (כ"ד ע"א) ע"ש: שם בגמ' בעי ר"ז תפלין כו' כיון דלילה חייצי יום נמי. פירש"י דלא יהי' עבודת לילה חמיר מדיום.

וק"ממה חומרא הוא זה דמ"ט כיון דזמן תפלין ביום לא חשיב חציצה. ופשוט נראה כיון דאינו קבוע לעולם כגופו לא בטיל לגבי הגוף והוי חציצה.

מיהו ק"ק אפי' למ"ד דלילה זמן תפלין מ"מ שבת ויו"ט לאו זמן תפלין נינהו. ולפירש"י ניהא.

והנה יל"ד עוד מה דפשיט לי' דתלמוד ערוך בידינו דתפלין חוצצת מה ראוי הוא הא באמת קי"ל לילה לאו זמן תפלין ואכתי למ"ד זמן תפלין תיבעי וצריך לומר בדוחק דלשון תלמוד ערוך משמע לכו"ע: שם בגמ' מאי לאו אם הניחן אין חוצצת כו' אסורין

מיבעי לי'. לכאורה כל הסוגיא תמוה דהא פטורין מן התפלה בוודאי בשעת תפלה א"א לעבוד.

א"כ הפי' דפטורין לפסוק באמצע עבודה ולהתפלל. וכמו"כ בתפלין נפרש דפטורין להפסיק העבודה ולהניח תפלין.

וצריך לומר כוונת הגמ' דבשלמא תפלה דאית לה זמן קבוע הזמן עובר ושייך פטורין. אבל תפלין ממ"נ אי שלא יבטל כלל מצות תפלין א"כ הא חוצץ וא"א בשעת עבודה ואסורין בתפלין.

ואי להפסיק לקיים שעה א' מצות תפלין. א"כ הא מצות תפלין כל היום יניח אחר העבודה: ע"ב בגמ' שלא רחוצ' ידים אתיא חוקה חוקה.

לכאורה קשה הא בלא"ה ידעינן דמעכב דהא שינה עליו הכתוב לעכב דכ' ב' פעמים בפרשה ורחצו וגו' ידיהם ואת רגליהם וגו' ורחצו ידיהם ורגליהם. ונראה דאי מההוא הו"א דוקא עבודות שזר חייב עליהם מיתה דכ' בהאי פרשה ולא ימותו אבל עבודת סילוק ואינך דאינו במיתה לא יעכב ברחיצת ידים וכמו דאמרי' לעיל (ד' י"ח) לגבי מחוסר בגדים.

ולהכי צריך חוקה חוקה כנ"ל: שם בגמ' אמר חזקי' כו' חק עולם לו ולזרעו דבר המעכב בזרעו מעכב בו כו'. קצת קשה דמה מיעוט הוא זה דדבר שאינו מעכב בזרעו אין מעכב בו הא בזרעו אפי' מצוה ליכא וא"כ אדרבה כמו בזרעו כל המצוה מעכב כמו כן בו.

וגם יל"ד דל"א אלא אמר חזקי'. לכן הי' נראה דחזקי' ס"ל נמי כר"י דולבשם משמע דרק הליבישה מעכב.

רק הא דמקשה א"ה דצפרא נמי ע"ז אמר חזקי' דכל המעכב בזרעו מעכב גם בו דכ' לו ולזרעו אבל דבר שלא מצינו בזרעו עיכוב ע"ז מרבה ולבשם דאינו מעכב בו: שם בגמ' מיבעיא לכדר"י ב"ח כו'. קצת קשה דר' יונתן אטו לית לי' דר"י ב"ח ואפשר דתרת' דריש מיני' ויש לעיין ברחיצה דכ"ג ביו"כ בין בגד לבגד אי בעי ג"כ בכלי המחזיק לד' כהנים די"ל דרק קידוש דכל הכהנים מצווין בו המעכב בו ובבניו צריך להיות מחזיק כדי רחיצת כולם.

אבל בקידוש דבו בלבד סגי בכלי כל דהו. ולפ"ז י"ל דהקיתון של זהב שקידוש בו הכ"ג ביוהכ"פ לא הי' צריך להחזיק כדי ד' כהנים וצ"ע: שם בגמ' כיוור שאין בו כדי לקדש כו'.

פירש"י שצריך להחזיק כל כך. ולפ"ז אפשר דאפי' נתרוקן אח"כ כל שיש בו כדי קידוש כהן א' סגי.

וברמב"ם (פ"ה מה' בהמ"ק ה' י"ג) כ' הלשון כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש כו'. ולפ"ז י"ל דלעולם צריכין להוסיף בו מים כשיעור זה.

שם בגמ' מניח ידו ע"ג רגלו. אע"ג דבעלמא הנוגע בבשרו [ובפרט ברגליו] צריך ליתול ידיו [כדאי' באו"ח סי' ד'] ובודאי אין סברא לומר דאחר הקידוש נטל ידיו רק נראה כיון

דדרך הכהנים לילך תמיד יחפי רגל הוי כנוגע בבשר ידו ופניו המגולה תמיד דאינו צריך נטילה.

ועי' ברע"ב במשניות דכ' דמשפסף ברגליו וא"י מנ"ל הא גם הרמב"ם בה' ביא"מ לא הביא זה: שם בגמ' בגשתם מיבעי לי' לכדר"א בר יעקב כו' מי שאינו מחוסר אלא גישה כו'. נראה דלראב"י לעולם כל קידוש צריך להיות בבגדי כהונה דאל"ה פסול דמחוסר לבישה בין הקידוש לעבודה.

ומ"מ אם אחר העבודה, פשט מלבושיו נראה דאין צריך לחזור ולקדש דעיקר הקפידא דבין הקידוש לתחלת עבודה לא יהי' מחוסר דבר. ומיהו הרמב"ם לא הביא דין זה.

נראה משום דקי"ל כרבי ולא מיותר בגשתם להך דרשא דראב"י ולכן לא אמרו בגמ' ורבי דראב"י מנ"ל משום דפליג. אכן תוס' כתבו דראב"י אליבא דרבי נמי אמרה.

שוב ראיתי ביומא (דף ל"ב) דר"ח פליג אדראב"י א"כ הרמב"ם פסק כר"ח: בתוס' ד"ה א"ה תימא מאי קושיא כיון דהוי במיתה נילף ק"ו מיושב. יש לתמוה על תמיהתם דמי עדיף האי ק"ו מחוקה דכ' בפ"י בקרא ומ"מ מקשה דולבשם מפיק מהאי קרא מכ"ש דמפיק מק"ו.

ובס' פמ"א מיישב קו' התוס' דהרי הגמ' לעיל גמר ק"ו מיושב דאוכל ולא מדאינו במיתה כזר א"ו דאי הוי יליף ממיתה לא הוי מרבינן עבודה שאינה במיתה רק עבודה תמה ע"ש. וא"כ מקשה הכא הגמ' דעבודה שאינה במיתה לא ליפסל בלא רחוק ידים.

ובס' צ"ק השיג עליו ע"ש ולא כוון יפה. דנהי דברייתא הכא מיירי בכל עבודת היום מ"מ באמת פסול בכל עבודה וע"ז מקשה הגמ' שפיר אכן עיקר תי' הפמ"א א"נ בעיני דשפיר שייך ק"ו דזר חמיר מדמצינו מיתה גבי עבודה תמה משא"כ ביושב וכיון דחמיר מחלל טפי מיושב אפי' בהנך עבודות דליכא מיתה.

ויותר נראה לפע"ד דמחויב מיתה ליכא ק"ו דאפשר אדרבה הנך פסולי דמחללי עבודה לית בהו מיתה כיון דלא עבדו כלום אבל הנך דחייבי מיתה י"ל משום דעבודתן עבודה להכי חייבה התורה מיתה כדמצינו סברת אביי מלתא דא"ר לא תעביד א"ע מהני. דאי לא מהני אמאי לקי ואפי' לדידן דקי"ל כרבא משום דעבר אמימרא דרחמנא מ"מ סברא איכא לדחות הק"ו להכי אמרו הק"ו מיושב שאוכל.

ולתרץ קושי' התוס' י"ל דהנה מאי דפשיטא להו דהוי במיתה. נראה משום דהאי מיעוטא דלבישה מעכבת הוא רק למעט פסול עבודה אבל לא מחויב מיתה.

וא"כ יש לתמוה על תמיהתם דהא גם הנך עשרה קידושין יש לחייב מיתה עליהם דהא איכא למילף חוקה חוקה מקידוש ידים דצפרא וכיון דהמיעוט לא קאי על מיתה א"כ יתחייב גם ע"ז מיתה. וא"כ לא קשיא קושי' התוס' דנילף מיושב דהא הנך קידושין יוכיחו דהם ג"כ במיתה ומ"מ אין מחללין עבודה ומיהו למסקנא נראה דליכא חיוב מיתה בהני עשרה קידושין כיון דחזקי' ממעט מוהיתה להם חק לו ולזרעו וזה כ' ג"כ במיתה א"כ הוי המיעוט גם על מיתה.

וכן נראה מלשון הרמב"ם דליכא מיתה בזה אבל לס"ד דגמ' נראה כמ"ש ומיושב קו' התוס': דף כ ע"א בגמ' ה"מ עבודה דמעכבא כפרה כו'. אין מובן הטעם מה בכך דלא מעכבא כפרה מ"מ עבודה הוא לכל מילי ומלשון רש"י שכ' ה"מ דצריך קידוש שחרית משמע קצת דקאי רק לרבי דפוסל לינה בזה הו"א דדוקא עבודה שהיא עיקרית שמעכבת כפרה פוסל בה לינה אבל עבודה שאינה מעכבת הוי טפל לכל עבודות הראשונות וכיון דכבר קידש לעיקר העבודה לא נפסלו הידים.

אכן א"כ לראב"ש נשאר הקושיא להקטיר אשה למה לי וצ"ע]: שם בגמ' והוינן בה כו'. נראה לפרש דהא דאמר מקדש ממנו לעבודת לילה.

פשיטא דעיקר הכוונה דלמחר א"צ לקדש דהא בלילה פשיטא רק עיקר האיבעיא הוא אי חדא קאמר מקדש לעבודת לילה כדי שלמחר לא יצטרך לקדש או תרתי מילי קאמר מקדש ממנו על למחר ולמחר נפסל המים לקידוש וא"כ כראב"ש אתיא ומ"מ לא איפשטא לי' אי פסול בלינה כנ"ל: שם בגמ' לא רבי הוא כו'.

קצת תימא לומר דראב"ש פליג דלא הי' מוכני לכיור וכיון דהי' כן במקדש מוכח דנפסל בלינה ואפשר דמה"ט מכריע לקמן ר' יוחנן אליבא דרבא דבסוף עבודה פוסל לינה ולא בתחילה והוא דלא כרבי ולא כראב"ש רק משום דסתם מתני' דמוכני משמע עכ"פ דלסוף עבודה מיפסל. מיהו אכתי קשה דהא ר"י משמי' דאילפא נראה דס"ל לגמרי כראב"ש אפי' קידש דהא לעבודה לילה נמי קאמר דלמחר א"צ לקדש וע"כ דמשמי' דאילפא קאמר ואיהו לא ס"ל הכי.

ומ"מ אמר אילפא הלשון כיור שלא שקעו מבערב משמע דגם לראב"ש הי' המוכני. והי' אפשר לומר דהמוכני נעשה שלא יפסל המים לשאר מילי דאפשר דגם למנחות היו נוטלין מזה המים וגם לסוטה בעי מים קדושים מן הכיור ובלינה נפסלו.

ולכן לא קשה ממעשה רב שעשה בן קטין מוכני לכיור רק הגמ' דייק מלשון המשנה שלא יהי' מימיו נפסלין משמע גם לקידוש דעיקר כיור להכי הוי קיימי. אבל לכו"ע הי' מוכני כנ"ל קצת: שם בגמ' לינה דרבנן.

וקשה דפשטא דגמ' לעיל דנפקי מקרא דבגשתם משמע דאורייתא הוא בפרט למ"ש הכ"מ (פ"ה מה' ביא"מ) פוסק הרמב"ם כאביי א"כ יהי' סתמא דגמ' לעיל שלא כהלכתא. והנה רש"י פי' לינה שאין המים בפנינו משמע מלשונו דקאי רק על לינה דידיהם.

אבל המים נפסלין בלינה. ולכאורה לעיל משמע להיפך דכל פסול לינת המים תלוי בפסול דידיהם.

ויש לפרש לשיטת רש"י האיבעיא לעיל הי' כך דלרבי דפוסל לינה בידיהם מדרבנן בוודאי המים פסולי' מה"ת. וגזר על הידים אטו לינת המים אבל לראב"ש דלא גזר בידיהם מסופק הגמ' אי המים נפסלין בלינה ודוחק: שם בגמ' רבא אמר לעולם ראב"ש הוא וראה ר"י דבריו בתחלת עבודה.

וקשה דהא משמע דרבא לא ס"ל לינה דרבנן ובסוף עבודה דפוסל היינו מדאורייתא דראה דבריו משמע במאי דפליג עם רבי ולרבי דאורייתא הוא וא"כ קשה מי דחקו לרבא

לומר דר"י דלא כחד מינייהו ס"ל דלמא רבי עצמו מחלק בין תחילת עבודה לסוף עבודה. ואפשר משום דרבי אמר דאפי' באמצע עבודה לאורה צריך לקדש ומסברא יש לדמות זה לתחילת עבודה כיון דתחלת עבודה זו הי' ע"י קידוש ולכן צ"ל דר"י לא ס"ל כרבי. אך לפ"ז נ"מ לדינא דלר"י באמצע עבודה א"צ להפסיק ולקדש וצ"ע. והנה הרמב"ם (פ"ה מה' בהמ"ק) פוסק כר"י.

והכ"מ כ' דס"ל כרבי משום דהלכה כרבי מחבירו. וע"כ ס"ל להכ"מ דהרמב"ם פוסק כר"י וכאביי.

וא"י למה לא נאמר דס"ל כרבי דר"י סובר כראב"ש רק בסוף עבודה ס"ל כרבי דהלכה כרבי לגבי אביי. ותו דלכאורה נראה דלאביי דלינה מדרבנן אי עבד לא חילל ומלשון הרמב"ם נראה דפסול מן הדין.

ובאמת בלשון רבי נאמר רק צריך לקדש וי"ל לכתחילה. אבל הרמב"ם שכתב שהידים נפסלות בלינה משמע מן התורה ע"ש.

ויש לעיין אי גם לענין לינה יש לחלק בהכי דאי מילא מים לכיור קודם עמוד השחר לצורך היום לא מיפסל לפי האיבעיא דלעיל דלינת המים תליא בלינה דקידוש ידים: ע"ב בגמ' יציאה מה שתועיל את"ל לינה אינה פוסלת. לכאורה נראה דהיינו את"ל כראב"ש.

אך לשון הגמ' לא משמע הכי דא"כ הול"ל לראב"ש ולא את"ל ותו קשה דמה פשיט הגמ' לקמן מהא דתני אם לפי שעה טעון קידוש ידים דלמא האי ברייתא אתיא כרבי דלינה פוסלת וה"ה יציאה. ולכן נראה פי' הגמ' את"ל כאביי דלרבי אין לינה פוסלת מן הדין רק מדרבנן ולענין יציאה לא מצינו דגזרו רבנן או דלמא דיציאה גם לאביי מדאורייתא פוסל משום היסח הדעת.

והי' מכאן סייעתא לשיטת הכ"מ הנ"ל דהלכה כאביי כיון דהסוגיא אזלא באת"ל כאביי. ונראה דמיבעי' להו נמי להיפך אפי' את"ל דלינה פסלה מ"מ יציאה לא ליפסל מטעם דבידו לחזור כדמסיק.

ולהכי הביא נמי הרמב"ם זה הספק אע"ג דפוסק דלינה פוסל מ"מ יציאה ספק הוי. מיהו למאי דמשמע מדברי הכ"מ דס"ל דהרמב"ם פוסק כאביי אליבא דר"י דלינה רק מדרבנן א"כ שפיר פוסק כהאי ספיקא דכוונת הגמ' לפי"ז את"ל דלינה אינו פוסל מדאורייתא יציאה מהו.

ובס' טה"ק כ' דא"א לפרש כן. דא"כ למה כ' הכ"מ דלכך כ' הרמב"ם דאם יצא וחזר ועבד עבודתו כשרה משום דהאיבעיא לא אפשריטא בלא"ה כיון דלינה רק מדרבנן לא אמרו חכמים לפסול העבודה ע"ש.

דברי שגגה הם דאדרבה בעיית הגמ' היא דיציאה ליפסול מדאורייתא טפי מלינה וא"כ הוצרך הכ"מ להטעם דאיבעיא לא אפשריטא ובלא"ה נמי אין דבריו נכונים דממ"נ אי הרמב"ם פוסק כאביי ע"כ צ"ל דלינה אע"ג דהיא מדרבנן פסלה לגמרי דהא משמעות הרמב"ם דקידוש שחרית מעכב אף בדיעבד ובאמת נראה דהרמב"ם פוסק כרבי כמ"ש

לעיל: שם בגמ' מקדש בכ"ש בפנים קידש בכלי שרת מבחוץ כו' פירש"י טעמא דמקדש בפנים משום דמקום הכיור בפנים.

ואין זה טעם מספיק לפסול אם קידש בחוץ. ויותר הי' נראה כיון דצריך עמידה דלשרת כתיב ב' א"כ בעי נמי בפנים כמו שירות דעבודה דליכא בחוץ כנ"ל.

ולפ"ז אפי' עומד בחוץ ומקדש ידיו ורגליו בפנים נמי פסול דצריך לעמוד בפנים. ולפירש"י צ"ע.

ואין להקשות על טעם הנ"ל בעומד בפנים ומקדש ידיו בחוץ ליתכשר דז"א דהקידוש הוא עבודה וצ"ל בפנים: עי' ברמב"ם (פ"ה מביאת מקדש ה"ג) דישן צריך לקדש שנית. והכ"מ כתב משום היסח הדעת.

ולא משמע כן ברמב"ם דכ' ישן או הסיח דעתו. ותו דגבי תפלין כ' הראשונים דשינה לא חשיב היסח הדעת ולהכי לא מיתסר שינה רק מטעם שמא יפיה **עי' בתענית (י"ב): וברא"ש שם דישן שלא בקביעות לא הוי הפסק דעת.

ועי' בטוש"ע (או"ח סי' תקס"ד) א"כ הכא דלישן בשכיבה אסור בעזרה כדמקשי' בקידושין (ע"ח): אהא דכתיב ושמאל שוכב ע"ש. ובעמידה אי אפשר לישן כדאי' ביבמות (קכ"א): וע"כ ישן בסמיכה דמותר בעזרה.

ושינה בכה"ג גרע משינת עראי ולא מסתבר שיהי' היסח דעת ואי יצא וישן כדרכו תיפוק לי' משום יוצא: **וי"ל הטעם דהוי כיצא לחוץ. דהנפש יוצאת ממנו בשעת שינה: שם בגמ' הב"ע שיצא להסך רגליו ולהטיל מים ותמוה מה בכך דהטיל מים וכ' רש"י משום ניצוצות וקשה א"כ ליסגי ברחיצה בעלמא ול"ל קידוש בכלי שרת ובאמת ביומא שם (כ"ט): מקשה הגמ' בשלמא רגלים משום ניצוצות ידים למה ומשני זאת אומרת מצוה לשפשף ולס"ד דצריך קידוש רגלים משום ניצוצות בודאי לא הי' צריך קידוש מכלי שרת דזה דוקא יד ורגל כאחד וא"כ למאי דמשני נמי דצריך לשפשף מ"מ קידוש בכלי שרת ל"ל וצ"ע בזה: שם בגמ' ת"ש פרה כו'.

תמוה ס"ד דגמ' כיון דכל הספק דיציאה תיפסל מטעם היסח הדעת ופרה דמצותו בחוץ לא קמסח דעתו כלל דזה דרך עבודה זו. ולפירש"י לעיל יש ליישב דכוונת הגמ' למאי דמשמע מבעל הבעיין דלמ"ד לינה פוסלת יציאה נמי פוסלת מן הדין כדין יוצא בלי טעם היסח הדעת לכן מקשה הגמ' דמסתמא אמוראי דהכא כרבי ס"ל דלינה פוסלת וא"כ ליפסל ביוצא כנ"ל.

והנה הרמב"ם (פ"ד מה' פרה) פוסק לכתחילה מקדש בפנים בכלי שרת ואם קידש בחוץ אפי' במקידה ש"ח כשר. והכ"מ כ' שם דפוסק כר"י.

אך לשון הגמ' משמע דלר"י אפי' לכתחילה נמי ואפשר דהרמב"ם ספוקי מספקא לי' הלכה כמאן: שם בגמ' טומאה מה שתועיל את"ל יציאה לא פסלה כו'. נראה דה"ה דמצי למיבעי את"ל יציאה פסלה דלפי הטעם דיהיב הגמ' משום דהדר חזי דק לי' שפיר י"ל דביוצא בכוונה הוי טפי היסח הדעת מבנטמא ממילא דמסתמא לא אסח דעתו רק משום דבעי למיפסק דיציאה אין פוסלת נקט הכי כנ"ל.

ובזה מיושב מה שהקשה בס' פ"מ בברייתא דלעיל נטמאו ידיו מטבילין ואין צריך לקדש והדר תני יציאה. והקשה השתא נטמאו כ"ש יצאו דהא הכא אמרינן דטומאה חמור מיציאה ולמ"ש לק"מ.

די"ל נמי איפכא כנ"ל: שם בגמ' נטמאו ידיו לא מיבעיא לן. לכאורה תמוה מאי שנא כיון דכל הטעם דלא חזי לעבודה קודם טבילה ונטמאו ידיו נמי לא חזי לעבודה קודם טבילת ידים.

והי' נראה לפרש משום דצריך הערב שמש ואפי' למאי דמפרש דנטמא סמוך לשקיעת החמה מ"מ קצת שעה צריך להמתין. ובזה יש ליישב מה דמקשה הגמ' והא בעי הערב שמש ושמעתילהקשות דהא טומאות די"ח דבר לא בעי הערב שמש כמ"ש רש"י (פ"א דשבת) בשם הערוך א"כ אמאי לא מוקמי הכי.

ולמ"ש א"ש דאי מיירי היכא דאין צריך הערב שמש א"כ הוי כמו נטמאו ידיו ובהא לא קמיבעיא לן. ומיהו לפמ"ש קשה מה דמקשה עלה מפרה הא בפרה אין צריך הערב שמש.

וי"ל דהיינו דמשני כיון דטבול יום כשר בפרה פ"א א"כ א"צ הערב שמש והוי כנטמאו ידיו. שוב ראיתי דהא ליתא דבהדיא כ' הרמב"ם (בפ"ה מה' ביא"מ) דאפי' בנטמא בי"ח דבר דא"צ הערב שמש מ"מ ספיקא הוי וצריך לכתחילה לחזור ולקדש.

והא דנקיט הגמ' סמוך לחשיכה לרבותא קאמר דגם בהא מיבעיא לי' וה"ה היכא דלא בעי הערב שמש נמי בכלל האיבעיא לכן נראה החילוק דכל שגופו בפנים לא אסח דעת' אבל ביצא כל גופו אפשר אסח דעת': בתוס' ד"ה יציאה פ"א בקונטרס כו'. נראה דמודה רש"י דבעיות הגמ' למ"ד אין לינה פוסלת ולדידי' לא פסול יוצא רק משום היסח הדעת.

רק כוונה רש"י דאי הוי פוסלת לינה הוי פוסל גם יצא מן הדין דיוצא ולינה חז דינא אית להו וא"ש לקמן בקידוש בכלי שרת בחוץ דפסול משמע הא יצא לחוץ וחזר והכניסו לא פסול משום דלדידן דאין לינה פוסלת גם יצא אין פוסל. וכבר קדמני בס' פמ"א באריכות.

מיהו תוס' חולקים גם בזה דאפי' אם לינה פוסלת יצא אין פוסל. וראיתם יש לדחות כמ"ש תוס' עצמם לחלק דדבר שיש לו עוד מעלה כמו נסכים עם הזבח ושתי הלחם ותודה אין מתקדשין לפסול בלינה עד שחיתת הזבח.

אבל מים אלו דא"צ שום דבר אחר שנתקדשו בכלי נפסלו בלינה והא דתני מנחות ושתי הלחם הוכשרו כו' ולא תני יוצא אגב שתי הלחם נקט מנחות כמ"ש תוס' לענין עופות: בא"ד בללה חוץ לעזרה. כוונתם כיון דלכ"ע בלילה צריך כלי כדאיתא במנחות שם דמה"ט מצריך ר"י בפנים כיון דצריך כלי ור"ל ס"ל כיון דכשר בזר כשר בחוץ אבל כלי מודה דצריך ע"ש.

מיהו אכתי קשה לי דמנ"ל לתוס' דצריך להתקדש בכלי בפנים כיון דס"ל לר"ל דכלי בעי ובחוץ. א"כ י"ל דלעולם לא נכנס בפנים וקי"ל דכלי שרת אין מקדשין רק בפנים (כדאי לקמן ד' פ"ח).

[א"כ לא פסול בי' יציאה אבל לעולם אחר קידוש כלי בפנים נפסל בי' יציאה כפירש"י וצ"ע ועמ"ש בזה בחי' מנחות שם]: בא"ד והא דאמרי' פ' כל שעה לישה במקום זריזין איתא כו'. משמעות דבריהם דלפירש"י הוי ניחא משום דכבר נתקדש בכלי ומנלן הא.

ואי ס"ל לתוס' דלישה צריך כלי (כמ"ש רש"י ותוס' במנחות צ"ו.) [א"כ לר"י פסול ג"כ בחוץ כמו בלילה דפוסל בחוץ משום דבעי כלי א"כ לק"מ דאיתא בזריזין משום דבחוץ מפסיל.

ובאמת פשט הגמ' בפסחים שם משמע קצת כן. אבל אינו מוכרח די"ל הפי' בגמ' דמדמי לי' לבלילה רק להוכיח דלא תליא מה דבעי פנים בהא דזר כשר בו ע"ש.

שוב ראיתי בתוס' שם בפסחים הקשו כן דמאפה תנור למה צריך להיות בעזרה ות' בשם ר"א דהמדידה דקמח הי' בעזרה בכ"ק ע"ש. ולפי שיטה זו דרכו הכא דר"א הנ"ל ס"ל כרש"י דכיון דנתקדש בכלי מיפסל ביוצא.

ובאמת א"י מאין הוציא הר"א זה דצריך מדידה בכלי קודש דמדת הקודש י"ל הי' רק לצורך מנחת ציבור לא דיחיד. שוב ראיתי במהרש"א בסוכה (ד' נ') ומהר"ם שי"ף כאן הניחו בצ"ע על התוס' דמקום זריזים הוא מטעם דצריך פנים כבלילה: דף כא בגמ' מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור ממנו אמר רחמנא כו'.

יש לעיין אי סגי לקדש בתוכו אפשר דשיעור מים לקדש ד' כהנים נמי מלרחוץ לפי הצורך להכניס ידיהם ורגליהם דשיעור זה פחות מלחוץ ממנו. אך א"א לומר כן דא"כ סגי שיעור קידוש כהן א' דזה די ג"כ לכמה כהנים בהכנסת ידיהם דאדרבה ע"י הכנסת ידיהם יגבהו המים.

ע"כ נראה דהא קשה מה מספקא להו דלמא אפי' בתוכו הא ממנו כתיב. ולכן י"ל דמשו"ה כ' ממנו לומר דהשיעור צריך להיות שירחצו ממנו ארבע משום דדרך קידוש, ברחיצה הוא ותליא השיעור ברחיצה ממנו: שם בגמ' למתירין כמתירין כו'.

יש לעיין דלפ"ז נפסלו גם הידים בשקיעת החמה לזריקת דם. רק דאין נ"מ בזה דלעבודה היום עכ"פ פסולין מצד עמוד השחר.

אבל לס"ד דגמ' בדר"י דלעבודת לילה נמי פסולין ע"ז קשה דא"כ נפסלו הידים תמיד לעבודת לילה ומי יעשה עבודת לילה. וי"ל דהא בלא"ה תמוה טעם הס"ד דלעבודת לילה נמי נפסלו מ"ט וע"כ צ"ל כיון דהמים נתקדשו בכלי לכל עבודות ונפסל להמתירין לכן נפסלו ונדחו גם לאברים וא"כ זה שייך רק בפסול המים אבל הידים לא נתכשרו מתחילת רק לעבודת זה היום עם הלילה לכן לא שייך שנדחו: בתוס' ד"ה כיור ומיהו מצי לאוקמי כראב"ש.

וצ"ע דהא מסקינן לעיל דמשנה דמוכני לא אתיא כראב"ש ובתמיד שם נמי איתא שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור א"כ סתמא דתמיד לא אתיא כראב"ש: דף כב ע"א בגמ' והא ממנו כו' ירחצו לרבות כלי שרת וקשה לי א"כ מנ"ל דבשאר כלי שרת בעינן ג"כ שיעור ד' כהנים הא י"ל דמצות כיור הוא שיחזיק כדי רחיצת ד' כהנים אבל קידוש דשאר כלי שרת אפי' כל דהו.

ובאמת הרמב"ם הביא רק דרוחצין מכלי שרת אפי' אין בו רביעית ואח"כ כתב דכיוור צריך להחזיק כו'. אך סוגית הגמ' אינו כן רק בקודח דוקא.

ובאמת לשון ר"י ב"ח שאמר כיוור שאינו מחזיק כדי ד' כהנים אין מקדשין בו. מוכרח כן דהקידוש צריך להיות משיעור זה דאל"ה מה גרע כיוור משאר כלי שרת.

שוב נתישבתי דיש ליישב שיטת הרמב"ם דתו כ' הרמב"ם שם מצוה לקדש מן הכיוור ואם קידש מכלי שרת כשר ויש לתמוה דמנ"ל דלמצוה צריך דוקא מן הכיוור ע"כ י"ל דס"ל להרמב"ם דלמסקנת הגמ' דירחצו מרבי שאר כלי שרת ממילא אין צריך לפרש בקודח דהא מרבינן כל הכלים ושיעור דאהרן ובניו הוא רק על הכיוור.

רק בס"ד דגמ' לא ידעו מהאי ריבויא דירחצו וא"כ למסקנא הא דאמר ר"י ב"ח אין מקדשין ממנו הכוונה דמצוה לקדש דוקא מן הכיוור וכיוור שאין בו זה השיעור אין מקדשין ממנו לכתחילה והוא ככל כלי שרת דעלמא. מיהו קצת קשה על הרמב"ם דהא כ"ג ביו"כ מקדש מקיתון של זהב ואי מצוה מן הכיוור איך מבטל הכ"ג מצוה זו: שם בגמ' לנחשת הקשתיו.

נראה לפרש משום דהול"ל ועשית כיוור וכנו נחשת ומדכ' כיוור נחשת וכנו נחשת משמע דאין דינם שוה ופירש"י צ"ע קצת: שם בגמ' לרביעית אינו משלים. פירש"י לנטילה.

ומסיק הגמ' דקאי לענין נטל סאה כו' ופירש"י משום דרביעית לא חשיב לבטל. וקצת תימא דבכל ביטול ברוב אין נ"מ בין רב למעט דמה לי רביעית או מ' סאה כיון דהמיעוט בטל ברוב וגם מה שיעור לזה החשיבות דהא בכיוור שיש בו כדי לקדש ד' כהנים מבטל שפיר.

וגם צ"ע לפירש"י אם נתערב לוג מי פירות בב' לוגין מים ויקח אח"כ מזה רביעית יתכשר לנטילה. ובגמ' משמע דוקא קודח במקוה רביעית וצ"ע: שם בגמ' למעוטי מאי כו'.

עי' בטוש"ע או"ח סי' ק"ס דאיתא התם דמים מלוחים שאין בהמה שותה מהם אע"ג דכשר למקוה מ"מ פסול לנט"י והא דלא מוקי הגמ' בהכי משום דא"ה אפי' בעינייהו נמי כדמקשי איבחושין אדומים ואיהו קאמר רק דמשלים למקוה. וביבחושין אדומים כתב שם בב"י דכשר לנט"י ול"ק מסוגיא דהכא דקאמר אי יבחושין אדומים דמשמע דלנט"י פסול דודאי במסקנא דאפי' בעינייהו נמי מטעם דגדל מן המים שפיר כ' הב"י שם דכשרין גם לנט"י.

אבל בס"ד דבעינייהו אסור רק להשלמה הי' אפשר דלנט"י פסול: שם בגמ' וקדישי מעליותא היא והא תנא דב"ש במים ולא מי כיוור שיש להם שם לוי. משמע דמי כיוור פסול להדיח בהם הקרבים והרמב"ם לא הביא זה גם במל"מ (פ"ו מה' מעה"ק) הניח בצ"ע.

ואפשר ליישב דבאמת לשון הגמ' משמע דעיקר הקושיא דהק"ו אין יכול להיות מטעם הקדושה דלאו מעליותא הוא עכ"פ כיון דמצינו דשם לוי מגרע גרע. אבל באמת י"ל דשם לוי כזה לא מיפסל.

ותנא דבי שמואל כ' רש"י לא ידענא אהיכן קאי. וי"ל דלא דרשו על האי מילתא כלל.

ויותר הי' נלע"ד דהרמב"ם לא גריס בתנא דב"ש יצאו מי כיור רק סתם יצאו מים שיש להם שם לוי ועיקר כוונתו משום דאי באמת מי כיור פסול לא הו"ל לגמ' לומר כי האי לישנא רק בקיצור אי מי כיור ממש הא תנא דב"ש כו' אלא הראוין. ע"כ נראה דבאמת ק"ו למי כיור כפשטא רק המעליותא הוא מה דהם מים חיים.

ועי' בס' קרבן אהרן שכתב ג"כ דמי כיור כשר אבל דבריו סתומים שהוא נגד הגמ' ואפשר שכוון למ"ש: בתוס' ד"ה בין כו' למאי דקס"ד בלא קודח כו'. צ"ע לשיטת התוס' לקמן דקודח פ"י ששופך לכלי אחר קטן א"כ למסקנא נמי תיקשי הכי מי גרע מנט"י וצריך לומר דכוונתם לפירש"י בקודח ודוחק: בא"ד דהוי בי' רביעית מעיקרא.

משמע מדבריהם דכיור צריך להיות בו כדי ד' כהנים בשעת רחיצה ובכל עת צריכין להוסיף בו מים. וכן משמע לשון הרמב"ם (בה' ביה"מ) אבל מפירש"י לעיל משמע דרק צריך להחזיק שיעור זה אפי' נחסר בו אח"כ ואין להקשות לפירש"י מאי מקשה הגמ' הכא דלמא מיירי בהי' בו מעיקרא שיעור דלשון הברייתא כל הכלים מקדשין כו' משמע אפי' אין הכלי מחזקת רביעית.

ומ"ש התוס' דמיירי שבא משירי טהרה דלא גרע מנט"י סתימת לשון הברייתא משמע בכל גווני וכן הרמב"ם הביא הלשון סתם וראיות התוס' מנט"י אינה מוכרחת דקידוש ידים ורגלים לאו מטעם טומאת ידים הוא ומה ענין זה לזה: בתוס' ד"ה והא ממנו. פי' בקונטרס כו'.

וקשה תקשה לי' מתני' דיומא דכ"ג מקדש מקיתון של זהב. ואפשר לומר דמהתם לא תקשי די"ל דקאי רק אעשר קידושין דמקדש בו ביום דקילי משאר קידוש ידים דאי עביד בלא הני קידושין כשר כדלעיל (י"ט ע"ב) דדבר השוה באהרן ובניו בעינן.

א"כ י"ל ה"ה לענין השיעור דילפינן מדכתיב ורחצו ממנו אהרן ובניו הוא ג"כ בדבר השוה באהרן ובניו. וקידוש הראשון אפשר הי' הכה"ג מקדש מן הכיור (וכן פירש"י ביומא ל"א: [מיהו למסקנא דגמ' י"ל דגם קידוש הראשון הי' מהקיתון של זהב.

ואפשר קו' התוס' מדר"י במתני' דהתם ביומא דלעולם כ"ג מקדש מקיתון של זהב] ועל מ"ש התוס' ונראה כו' קשה לדבריהם מה מתרץ הגמ' ירחצו לרבות כלי שרת מ"מ דלמא היינו שיש בכלי שרת שיעור הראוי דהא באינו קודח לתוכו צריך באמת שיעור א"כ האיך מוכח מהאי קרא דמהני קודח בפחות מכשיעור: בד"ה למעוטי טיט הנדוק כו'.

לכאורה קשה לשיטת התוס' דבטיט עצמו אין מטבילין א"כ האיך נאמר כאן דמצטרף למי כיור הא שיעור דמי כיור שירחצו ממנו אהרן ובניו ד' כהנים וכיון דמהטיט עצמו א"י לרחוץ לא יוכלו ד' כהנים לרחוץ מזה ולמה מצטרף. אך נראה דודאי מודים התוס' דכשמעורב ממש עם הטיט רוחצין בכולו ושפיר יכולין ד' כהנים לרחוץ רק כשהטיט בפ"ע אין מטבילין בטיט ולפרש הסוגיא דסוכה אתו דמיירי שם דהטיט בפ"ע ודומה שפיר לסכך פסול.

אבל במעורב ודאי הכל כשר. ובהכי מיירי סוגיא דהכא כנ"ל: ע"ב בגמ' יצאו מי כיור שיש להם שם לוי.

ע"א בתוס'. ול"נ משום דקראן הכתוב מים קדושים גבי סוטה א"כ בתורה עצמה יש להם שם לוי: שם בגמ' ר"י אומר מי מעיין הם.

לא נתבאר טעמו מנלן דצריך מים חיים. ובסוטה (דף ט"ו): בס"ד דגמ' דיליף ר"י גז"ש מים דסוטה ממים דמצורע אפשר דמזה יליף דמים קדושים דכיוור הם מים חיים.

מיהו אין המסקנא כן ע"ש. וכן הרמב"ם (פ"ג מה' סוטה) פוסק שם דבעי כלי חרש חדש בסוטה כמו במצורע.

ומ"מ מים חיים לא בעינן. א"כ ס"ל דהגמ' חוזר מהגז"ש.

ע"ש [במל"מ] וצ"ע: דף כג ע"ב בגמ' אר"נ לעמוד לשרת לעמידה בחרתיו פירש"י ותוס' דהוי זר בישיבה. וקשה דא"כ ל"ל בברייתא ב' קראי לעכב מהעומדים.

בלא"ה פסול דהוי זר. ודוחק לומר דר"נ לא ידע מברייתא זו.

והרמ"ה בסנהדרין (ד' פ"ג) חולק על פ"א זה דאי הוי זר לא מימעט מב' כתובין דזר בהדיא כ' ב"א מיתה וכיון דהוי כזר אין צריך ללמוד ממקום אחר ולא אימעוט מב' כתובין. ותו הקשה דא"כ מחוסר בגדים נמי לא נילף.

ונראה דזו קושיא אלימתא היא כיון דמסיק הגמ' דהוי ג' כתובין א"כ למ"ד דב' כתובין אין מלמדין מנלן מחוסר בגדים. וגם רש"י עצמו נראה דחזר מזה כיון דהשאיר בקושיא.

ולכן פ"א רש"י הקושיא דגמ' דנילף במה מצינו מזר. וכן פ"א הרמ"ה שם.

ואפשר לומר קצת דלעיל (י"ט): אמרי' דישיבה בקידוש ידים פסול דכתיב בגשתם לשרת מה שירות בעמידה. והשתא אי לא הוי כ' עיכוב בישיבה רק דה"ל מחלל עבודה מטעם דאקרי זר א"כ בקידוש ידים דמותר להיות מחוסר בגדים אע"ג דג"כ אקרי זר א"כ נהי דמצוה בעמידה לעכב מנלן.

אבל השתא דכ' עיכוב בישיבה ממילא איתקש לשירות גם לעכב. שוב ראיתי דאין הדין אמת דהא איתא ביומא (ל"ב ע"ב) דהכל מודים בקידוש שני כשהוא לבוש מקדש משום דכ' בגשתם שלא יהא מחוסר אלא גישה ע"ש א"כ קידוש ידים במחוסר בגדים פסול.

מיהו עדיין יש לקיים הדברים דהא חזינן דפסול ל"א הגמ' משום מחוסר לבישה בין הקידוש לעבודה ואמאי לא פסיל בפשיטות משום דקידוש כעבודה ופסול במחוסר בגדים. ואין לומר דשאני התם ביו"כ דגלי קרא דקידוש קמא כשהוא ערום מקדש להכי הו"א דגם קידוש בתרא הכי א"כ השתא נמי דקאמר מבגשתם נימא נמי דשאני כ"ג ביו"כ דגלי קרא כשהוא ערום מקדש.

כיון דלענין עיקר הקידוש שני דין כ"ג ביו"כ אפשר דלענין חסרון מעשה בין הקידוש לעבודה נמי שני. א"כ משמע קצת דמטעם מחוסר בגדים לא מיפסל הקידוש.

מ"מ אין נראה כן דאדרבה לענין דהשוה הכ' הקידוש לעבודה לפסול מיושב ומחוסר בגדים ע"ז שפיר י"ל דשאני יו"כ דגלי קרא כשהוא ערום מקדש. אבל מה שהקפידה תורה שלא יהי' הפסק בין קידוש לעבודה אין לנו לחלק בין כ"ג ביו"כ.

ואפשר נמי דס"ל לגמ' דבגשתם ע"כ נאמר לענין הכ"ג דכהן הדיוט כל השנה בלא"ה פסול הקידוש במחוסר בגדים ככל עבודה. וע"כ קאי לכ"ג, ועדיין צ"ע בכל זה.

והרמב"ם לא הביא זה הדין דצריך שלא יהא מחוסר אלא גישה. ומשמע ג"כ דבכל השנה פשיטא בלא"ה דגם בדיעבד פסול דהוי כעבודה.

כמו דפסול מיושב. ובכ"ג ביו"כ הביא בפ"ב מה' עבודת יו"כ] דקידוש אחר לבישה: דף כד ע"א בגמ' הואיל ורצפה מקדשה.

פירש"י בב' תודות. ודחו בתוס' דבשבועות אמרי' אין עזרה מתקדשת אלא בשירי מנחות.

ואפשר דס"ל לרש"י כיון דתנן במשנה התם בשבועות סתם אין מוסיפין על העיר ועל העזרות כו' בב' תודות. א"כ אין סברא לומר דרמי בר חמא ימחוק עזרות מן המשנה.

ע"כ הבין רש"י דרמב"ח מוסיף בקדושת עזרה בעינן נמי שירי מנחות. אבל מיהת גם ב' תודות בעינן.

ונקט רש"י כאן עיקר הקידוש דמתניתין ומה דהוסיף רמב"ח לא חש להעתיק כאן כנ"ל מיהו דעת הרמב"ם (פ"ו מה' בית הבחירה) כתוס' בזה שם בגמ' מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ כו' ש"י פי' כלי שרת ממש וכן משמעות הרמב"ם (פ"ה מבהמ"ק) שהביא ב' הדינים ביחד חציצה דכלי שרת ורצפה.

אך הראי' אינה מובנת שפיר דבכלי שרת דכ' ולקח שפיר פוסל חציצה אבל רצפה מנלן. ותוס' פי' בגדי כהונה.

וזה מובן יותר דכיון דקפיד קרא דבעבודה צריך להיות בגדים מיוחדים ומקום מיוחד פוסל חציצה בשניהם. והי' אפשר לומר עוד דכמו דצריך להיות גוף הכהן מחופה בבגדי קודש כמו כן עקבי רגליו צריך להיות על רצפה מקודשת.

אך לפ"ז קשה קצת מה דמכשרינן בסמוך רגל א' על האבן אם יכול לעמוד על רגל א' וכה"ג בבגדים אע"ג דעובד ביד ימין. גם השמאל צריך להיות מלובש בבגדי כהונה: שם בגמ' כל שאילו ינטל הכלי וינטל האבן כו'.

לכאורה אריכות לשון הוא דהול"ל בקיצור אם יכול לעמוד על רגל א'. ונראה דרבותא קמ"ל אע"ג דעתה האבן גבוה ורגלו שהוא עלי' א"א להגבי' ולעמוד על השני מ"מ כל שאילו לא הי' האבן מונח הי' יכול להגבי' רגל זה באויר ולעמוד על השני כשר כיון דרגל זה אין צריך להניח על הרצפה שוב לית לן בה בחציצת האבן ויכול שפיר לסמוך על האבן.

אבל אם צריך הסמיכה אפי' לא הי' האבן פסול. וצ"ע אי אפי' יכול לעמוד על רגל שעל האבן בלבד אי ג"כ כשר אע"ג דהוי זה יכול וזה יכול מ"מ כשר דכן משמעות הלשון [אך בשבת (ד' צ"ג:)] מייתי לה אזה יכול וזה אינו יכול ע"ש משמע דהכי מיירי הך] ע"ב בגמ' והרי קמיצה כו'.

וקשה הלא בקמיצה כ' וימלא כפו. ודרש רבא עצמו בסמוך יד יד לקמיצה והוי כמו אצבע וכהונה ול"ל לפרש בדר"י או אצבע או כהונה וצ"ל משום דבלא"ה מוכרחין לומר כן דלא תקשי מזריקה דלא כ' בי' רק כהונה ופסיל בי' שמאל.

ונראה דעיקר מחלוקת רבא עם אביי דלעיל דקאמר הטעם משום דמקרא נדרש לפניו דלפ"ז בעי כהונה ואצבע וזריקה יליף מהיקשא דזאת התורה מחטאת וס"ל דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש כמ"ש תוס' ור"י ס"ל דאינו חוזר ומלמד בהיקש א"כ ע"כ זריקה דפסול מכח דכתיב בי' כהונה. ולכן אמר או אצבע או כהונה.

ואפשר [דלא פליגי רבא ואביי] דאע"ג דת"ק ור"ש דלעיל תרווייהו אית להו דכהונה לא סגי דהא פליגי אי מידרש קרא לפניו ולאחריו ומוכח דלת"ק נמי כהונה לא סגי וע"כ ס"ל דקמץ בשמאל כשר. מ"מ ר"י דס"ל כסתם משנה ודאי ס"ל קמץ בשמאל פסול ולהכי פי' רבא דברי ר"י או אצבע או כהונה.

מיהו לרבא דיד יד לקמיצה לכו"ע פסיל קמיצה בשמאל. ותמהני על הרע"ב במשנה שפי' טעם דקבל בשמאל פסול.

דכ"מ דכ' אצבע בעי ימין ומסיים דמקרא נדרש לפניו ע"ש וז"א דלדין דסגי בכהונה אין צריך למידרש לפניו וכמ"ש: בתוס' ד"ה והרי זריקה. וא"ת כיון דילפינן בחטאת אצבע כו'.

אפשר לומר דזה הכלל דדבר הנלמד בגז"ש אין למדין בהיקש. הוא כשנלמד מגז"ש לדין אחר כמו חילול חילול מתרומה אבל הכא דנלמד אצבע מאצבע לפרש דאצבע ימין הוא הוי שוב כמפורש בו דהוא בימין ול"ד לשאר גז"ש: דף כה ע"א במשנה נשפך על הרצפה ואספו פסול בגמ' ילפי' מדכתיב מדם הפר דרשינן דם מהפר.

מיהו קשה מנ"ל עיכובא. וי"ל למה שהקשו התוס' ל"ל דם מהפר הלא כיון דממעטינן דם סכין ה"ה נשפך על הרצפה ע"ש.

וא"כ י"ל דאה"נ אלא דצריכין דם מהפר לעיכובא. עוד אפ"ל משום דכמה פעמים כ' מדם (דמאי דכתיב מדם החטאת ג"כ משמע דם מהחטאת וכמו כן הא דהצורם אוזן קודם קבלה דפסול אפי' דיעבד.

מיהו הא דאמרי' בגמ' דצריך שיגבי' סכין למעלה משום דכ' מדם הפר ולא מדם הסכין משמע דרק לכתחילה. והטעם פשוט דודאי דם הסכין בלבד אפי' דיעבד פסול רק אפי' לא הגבי' סכין מ"מ בטל דם הסכין ברוב דם הפר לכן דיעבד כשר: שם בגמ' השוחט צריך שיתן וורידין לתוך הכלי מפירש"י נראה דהטעם שלא יהי' הדם באויר דחוץ לכלי וכ"מ לשון ר"י דצריך שיראה אויר כלי.

אבל מלשון הרמב"ם (פ"ד ממעה"ק) נראה דהוא רק כדי שיקבל כל הדם דבאמת קשה לטעם רש"י דהא מסקינן דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי. ונראה דרש"י פי' כן ללשון ב' דגמ' לקמן דחבית בעי מיני' ופשיט לי' מזרק ופירש"י דאי אין סופו לנוח נמצא דקיבל הדם מן האויר ופסול.

אבל ללישנא קמא נראה דסברת הגמ' הי' דכל דלא הוי כמונח לא הוי ג"כ בכלל נשפך על הרצפה דדוקא כשנח בינתי' על הרצפה לא חשיב דם מהפר אבל כל דלא הוי הנחה בינתים שפיר מקרי דם מהפר ולכן ללשון קמא ע"כ הטעם הכא כמ"ש הרמב"ם. מיהו מלשון ר"י דצריך שיראו וורידין אויר כלי משמע כפירש"י והוי סיעתא ללשון בתרא שבגמ'.

ויש נ"מ ג"כ דלפ"ז י"ל דגם דיעבד פסול אי לא הי' וורידין תוך אויר כלי. ואם הטעם הוא כדי לקבל כל הדם פשיטא דאינו אלא לכתחילה.

מיהו לשון הגמ' צריך משמע רק לכתחילה וצ"ע: ע"ב בגמ' בעי מיני' ר"א מר"י כו'. בס' פ"מ הקשה כיון דלתוך הכלי לאו דוקא כדפירש"י רק למעלה.

א"כ ע"כ אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי דאל"ה הרי מקבל מן האויר. וא"י להלום דבריו דדוקא בנפחת הכלי בסוף חשוב אויר שאין סופו לנוח כדפירש"י בהדיא אבל בלא נפחת אפי' בעוד הוא למעלה מן הכלי הוי כמונח.

וכשהגיע דם לאויר הדפנות קודם שנפחתו שוליו הוי קבלה מיד ולא בעינן שיגיע הדם לשולי הכלי משו"ה לא בעי ר"א רק אם לא הגיע דם לאויר] מלבד למ"ש לעיל דבלשון א' דגמ' ס"ל דאין נפסל בזה. בלא"ה לק"מ: שם בגמ' הצורם אוזן הפר כו'.

ברמב"ם (פ"א מפסוה"מ ה' כ"ט) משמע דעיקר הקפידא בחסר אבר וצורם היינו שתלש האוזן. ואע"ג דלפי ס"ד דאביי דשה תמים כו' משמע דכל מום פוסל מ"מ למסקנא דרבא י"ל דדוקא חסר אבר אבל ע"י מום בעלמא לא מיפסל דמקרי שפיר הפר שהי' מקודם דהא בלא"ה אינו ממש כקודם שחיטה דהוי חי והשתא מית.

מיהו מלשון רש"י לקמן (ד' כ"ו.) ד"ה והאר"ז משמע דכל מום פוסל בין שחיטה לקבלה: שם בגמ' קדשים קלים מנלן.

וקשה דהא איכא למילף מזאת התורה דהוקשו כל הקרבנות להדדי. ואפשר לומר דכיון דדם מהפר כ' בחטאת הפנימיית בלבד אין להקיש בזה כל הקרבנות **והא דילפינן לקמן (ד' צ"ה).

(מהיקשא דחטאת לענין שאין באין אלא מן החולין אע"ג דכתי' רק בפרו של אהרן שהוא חטאת פנימי לק"מ למ"ש התוס' במנחות (ד' ב'.) דמיתורא דהחטאת דרשי' לרבות כל חטאות א"כ שפיר נוכל למילף מיני' לשאר קרבנות מהיקשא: ** או ואפשר לומר דהא במנחות (ד' ט') פליגי ר"י ור"ל במנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה וקי"ל כר"י דכשרה ע"ש.

וקשה באמת דנילף מזאת התורה ואע"ג דמסקנת רבא דבין קבלה לזריקה לא מיפסל. מ"מ הא נתינת הקומץ בכלי שרת הוי במקום קבלה כמ"ש רש"י לעיל (ע"א ד"ה בשמאל אכשורי).

וא"כ בחסר בין קמיצה לנתינה בכלי ליפסול ולא משמע כן. ולכן י"ל כיון דכ' קרא דיהי' לפסול בקדשים קלים מוכח דזאת התורה לא נכתב להקיש לדין זה.

ולהכי לא תי' בגמ' מזאת התורה דא"כ גם במנחה יפסול ובאמת אינו פוסל. מיהו למסקנת רבא דקרא דיהי' לא קאי אתמים א"כ קשה באמת נילף גם במנחה מזאת התורה לפסול בחסרה בין קמיצה לנתינה בכלי ואפשר באמת מיפסול וצ"ע: דף כו ע"א בגמ' אימא חתך ואח"כ קיבל כשרה.

לכאורה הי' נראה דבשעת שחיטה מתערב דם האברים מזה לזה וא"כ נהי דחתך קודם קבלה מ"מ כבר נתערב דם הרגלים בראש וגוף. ולכן הי' נראה לפרש דמיירי שאחר שחיטה יצאו רגלים לחוץ וכ"כ הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ) הגם דהרמב"ם מטעם אחר אתי עלה כמ"ש לקמן מזה מ"מ גם מטעם הנ"ל נראה לפרש כן.

מיהו מפירש"י משמע דאפי' יצאו קודם שחיטה כשר וצ"ע: שם בגמ' אמר אבימי חותך באבר עד שמגיע לעצם. נראה דלמסקנא שפיר נוכל לגרוס חתך ואח"כ שחט דזה לא חשיב מום וכ"כ בס' פ"מ.

מיהו הרמב"ם (שם) העתיק חתך ואח"כ קיבל. ונראה דהרמב"ם לשיטתו אזיל דפוסל בהי' רגליו מבחוץ בשעת שחיטה אבל תוס' ורש"י דכ' דוהביאום רק למצוה שפיר י"ל אפי' חתך ואח"כ שחט: שם בגמ' ש"מ דם המובלע באברים דם הוא.

פירש"י להתחייב כרת. ותוס' תמהו דאין כרת רק בדם הנפש.

ופי' לענין פסול יוצא. ולדבריהם במסקנא נשאר זה בספק.

דרק דילמא קאמר. אבל אפשר דהוי דם.

והרמב"ם הביא הדין דגבי קדשים קלים אפי' קיבל ואח"כ חתך כשר. וצ"ל דפי' הגמ' כפירש"י וכמ"ש בס' פ"א דלרש"י פי' ש"מ בלשון תמוה וכי דם הנבלע דם הוא ומשני דלא מיירי מדם רק משמנינות.

ומ"מ לשון דילמא אינו מכוון לפ"ז. ומיהו מ"ש התוס' בפשיטות דליכא כרת בדם האברים לא נתברר לי דהא ודאי הנשאר באברים רק בלאו אבל דם היוצא בשעת שחיטה אפי' מן האברים מנא להו דאינו בכלל דם שחיטה דבכרת: שם בגמ' ש"מ בשר קדשים קלים שיצא כו'.

קשה לי בשלמא בשר שיצא שפיר כשר משום שסופו לאכלו מבחוץ אבל שמנינות זה דעומד לזריקה כיון דמצוה ליקח כל דם הפר א"כ שפיר מיפסל לגבוה ואפי' למ"ד לקמן (ד' פ"ט:) דאימורים נמי לא מיפסל ביוצא הטעם שם דלא מיפסלי אימורים ביוצא עד אחר זריקה. אבל זה דעומד לזריקה למה לא יהי' דינו כדם עצמו וצ"ע: שם בגמ' דלמא בק"ק.

וכן פ' הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ) דבקדשים קלים אפי' קיבל ואח"כ חתך כשר. מיהו כ' הרמב"ם שם דהגם דאין צריך לחתוך קודם קבלה מ"מ צריך להחזיר הרגל קודם קבלה.

ואיני מבין הטעם דנהי ודאי דבק"ק דפסול ביוצא אפי' החזיר פסול כל דלא חתך אבל בקדשים קלים נראה דאפי' לא החזיר כלל הרגל כשר ואולי ס"ל להרמב"ם דצריך להיות בפנים גם בשעת קבלה. דוהביאום לה' הוא גם על קבלה.

וצ"ע.

והכ"מ לא עמד ע"ז ע"ש: שם בגמ' ש"מ בשר קדשים קלים שיצא כו'. תמוה לי למה לא מפרש הגמ' דמיירי שיצא בין שחיטה לקבלה דאז ודאי נפסל הדם שבבמה כשפירכסה ויצאה.

ואין לומר דבכה"ג גם ביציאה לדרום נפסל דז"א דבדרום לא שייך כלל פסול יוצא כמ"ש רש"י כאן ולקמן (דף צ"ב) בהדיא ע"ש וכן פסק הרמב"ם בפ"א (בפ"א מפסולי מוקדשין) דאפי' פירכסה ויצאה לדרום וחזרה ואח"כ קיבל כשר ואדרבה פשט הברייתא משמע דקודם קבלה איירי ולהכי נקט וחזרה וא"צ לדחוק כמ"ש רש"י דלאו דוקא חזרה וגם שכיח טפי להיות הפירכוס מיד קודם הקבלה וצ"ע.

ובאמת הרמב"ם הביא זה הדין דפירכוס דפסול היינו קודם קבלה ואחר קבלה לא מיפסל רק בקדשי קדשים משום שהוא פוסק אפי' אימורי קדשים קלים אין נפסלין ביוצא ע"ש אבל על הגמ' קשה כמ"ש: שם בגמ' אין דרך שירות בכך. צ"ע למה נקט זה הטעם בלא"ה נתלה לאו עמידה הוא וכת' לעמוד לשרת ומה לי נתלה או ישיבה או ישיבה כתוב בתורה דפסול הלא נלמד רק מלעמוד [ואין דרך עמידה בכך]: שם ציצתו מבחוץ פירש"י שערו.

וקצת קשה דא"כ מה פשיט הגמ' לאו אמרת כו' הלא אבוה דשמואל ברגלו מבחוץ מיירי אבל שערו מנלן דפסול. ובאמת על מקצת הגוף אין להסתפק כלל דמפורש בברייתא דראשו ורובו לא מהני מיהו אפשר דה"א דרגל אבר שאין הנשמה תלוי' בו לית לן בה וע"ז פשיט שמואל מפסוק והביאום אבל עכ"פ שערו מנלן וצ"ע: ע"ב בגמ' ואי שלא במקומו כמקומו ל"ל יחזור הכשר ויקבל וכ"ל להתיר כו'.

יש להקשות דלמה לא יחזור לעשות המצוה כתיקונה והלא בנתן מתן א' כיפר אעפ"כ צריך ליתן כל המתנות שלא לגרע מן המצוה וה"נ נהי דכיפר למה לא יעשה המצוה ליתן במקומו כיון דהקרבתו כשר רק דאינו נאכל. ולכן נראה דאה"נ דאי הי' עוד דם בכלי מצוה לחזור וליתן במקומו.

רק משום דתנן יחזור הכשר ויקבל מקשה הגמ' שפיר דכיון דנתכפר לא שייך לקבל שנית דכבר נעשה הכפרה בדם הראשון דכמו כן בנתן מתן א' ולא נשאר דם בכלי ג"כ אינו מקבל שנית אפי' יש דם הנפש. והגם דלשון הגמ' לפ"ז אינו מדוייק מ"מ נראה כן נכון לדינא לפע"ד.

ולכאורה לפ"ז יש ליישב קושית התוס' ד"ה ואי שלא במקומו כו' דלקמן דנתערבו הדמים דיש עוד דם בכלי שפיר יחזור ליתן למטה לקיים המצוה מ"מ שפיר הקשו התוס' דמשמע לקמן דב' הקרבנות כשרים גם לאכילת הבשר כדאיתא שם שניהם עלו לו ע"ש בברייתא. וע"ז הקשו שפיר כיון דמקומו דמי תו אין זריקה דלמטה מתיר הבשר.

אכן התוי"ט לקמן (פ"ח מי"א) תי' שפיר ע"ש: שם בגמ' הב"ע דיהבי' פסול נראה דלאו דוקא דיהבי' רק שקבלו פסול מדקתני יחזור הכשר ויקבל ולא תני אם יש דם הנפש בכלי יחזור הכשר ויזרוק ולר"י לקמן קשה באמת כיון דמיירי גם בכשר הול"ל אם יש דם בכלי וצ"ע: בתוס' ד"ה א' שמואל.

אע"ג דבפ' המזבח מקדש מרבה כבש דאם עלה לא ירד כו' מ"מ לגבי דמים לא מצינו כו'. חילוק זה דחוק דהא למ"ד דדם נמי אם עלה לא ירד י"ל ה"ה בעלו לכבש לא ירדו אך מטעם אחר יש לחלק דשם בעלו אפי' עדיין לא הקטיר לא ירדו א"כ עלי' לכבש כדי להקטיר נמי עלו מקרי.

ותו דמרבין מקרא את כו' (לקמן פ"ז) דכבש כמזבח אבל לענין הזריקה עצמו להיות שלא במקומו כמקומו י"ל דוקא המזבח שהוא מקום זריקת דם ולא כבש. ומה שהעלו התוס' דגם בנתן על הכבש כמקומו דמי תמוה הסברא דנהי דכבש מקדש משום דכל האברים עולים מקודם על הכבש אבל הדם מה שייכות לכבש.

ומיהו י"ל כיון דבהקטרה על הכבש ע"כ צ"ל הטעם כיון דמעלין האברים למזבח ע"י הכבש א"כ י"ל בדם ג"כ כנ"ל כיון דבחטאת עולין עם הדם על הכבש כדתנן עלה בכבש כו' מיהו מלשון הרמב"ם (פ"ב מפסולי מוקדשין) וגם מלשון הרע"ב נראה דכבש שלא כנגד היסוד חזא מילתא הוא. והכוונה במזבח שלא כנגד היסוד ע"ש ולפ"ז י"ל דכבש עצמו לאו כמקומו דמי וצ"ע על התוי"ט שלא הרגיש בזה: בד"ה הב"ע כו' וי"ל דהאי פסול היינו טמא כו' ותמוה דמה תירצו בזה הא כיון דשלא במקומו כמקומו א"כ ה"נ אי נתן טמא שלא במקומו ליהוי דיחוי מה"ט דטמא עושה שיריים וכן תמה בס' פ"מ.

ואפשר ליישב דס"ל לתוס' דהא דמקומו משום דכתי' לכפר. היינו כשמכפר באמת.

אבל בטמא דהעבודה מחולל ולא כיפר רק שיהי' כמקומו לענין שיעשה שיריים לא מרבי קרא דלכפר. מיהו קשה לקמן דפריך הגמ' אי שלא במקומו כמקומו פיגול ליהוי נמי נימא הכי כיון דבאמת בלא"ה פסול מטעם מחשבה למחר ממילא לא הוי כמקומו ושוב לא הוי פיגול.

ויש לחלק דלענין פיגול כל שלולא הפיגול היה כשר מטעם דמקומו דמי נמצא דמחשבה זו הי' במקום הראוי ונעשה פיגול. אבל הכא נהי דכל טמא עושה שיריים מ"מ עבודה פסולה היא ובפסול לא הוי כמקומו לעשות שיריים כנ"ל: דף כז ע"א בגמ' א"ה איפסולי נמי לא ליפסול, וקשה מנ"ל הא המיעוט הוי רק דלא הוי כרת דפיגול אבל למה לא יפסול וכמה דינים יש בפיגול.

דמעטינהו מכרת ופסול הוי. ולכן נראה דזה באמת תי' הגמ' דהוי כמחשבת הינוח ואליבא דר"י פי' כמו דס"ל לר"י במחשבת הינוח דאע"ג דבזה ודאי לא שייך פיגול ומ"מ פסול הוי וה"ה לדידן היכא דאין הבשר מותר באכילה דלא הוי פיגול מ"מ פסול הוי וכן נראה דעת הרמב"ם (פ"ז מה' פסוה"מ) דפוסק כהך ברייתא דלמחר פסול אע"ג דלא קי"ל כר"י והראב"ד השיג עליו אבל הרמב"ם פי' כמ"ש.

וכ"כ הכ"מ. ובשיטה זו מיושב הרבה קושיות בסוגיא זו.

וגם לשון הגמ' מסייעא דלא אמרו ור"י הוא. רק כמחשבת הינוח ואליבא דר"י: שם בגמ' ור"ל אמר כו' תנן חישב כו'.

הקשה בס' פ"מ דלמה מקשה מהך דחישב בלא"ה מתניתין דהכאתקשי דפי' ר"ל בחישב למחר פסול ואין בו כרת אמאי והניח בצ"ע. ונראה ליישב דסברא זו פשיטא ולק"מ

אמתניתין כיון דנתן באמת שלא במקומו ופסול בשר לאכילה הוי בכלל לא קרב המתיר כמצותו ולא הוי פיגול רק התם דבמחשבה להקריב שלא במקומו למחר בזה קשיא להו.

ולשיטת הרמב"ם דפסק כהך ברייתא דחישב שלא במקומו למחר פסול ואין בו כרת והראב"ד השיג עליו דהך ברייתא אתיא כר"י דחישב להניח פסול. אבל הכ"מ מתרץ דס"ל לרמב"ם דגם לדידן אתיא האי ברייתא.

וכמו דלר"י חישב להניח דלא הוי פיגול רק פסול כמו כן אפי' לדידן נהי דבאית בי' פסול לאכילת בשר לא אתיא לידי פיגול מ"מ פסול הוי. והסברא נכונה דכל מיעוטי דפיגול היינו לכרת אבל מידי פסול לא נפקא.

ועיין בבה"ז דהרמב"ם לא גריס ואליבא דר"י בגמ' ע"ש. ולשיטה זו ודאי מיושב קושית הפ"מ דודאי לדידן דמחשבה להניח לא מיפסל ומ"מ אם עירב מחשבה זו במחשבת שלא בזמנו מוציא מידי פיגול זה ודאי רבותא גדולה הוא אבל במתניתין דנתן באמת שלא במקומו ידע גם בס"ד דלית בי' משום פיגול.

ולהכי מקשה רק מהך ברייתא דחישב כנ"ל. ועי' בתוס' רעק"א ז"ל שהניח בצע"ג דברי ר"ל בגמ'.

אכן למ"ש התוס' לקמן (ד' ל"ו) דלר"י מחשבת הינוח דאימורים פסול ע"ש. א"כ י"ל דהכא נמי מיירי במחשבת פיגול דאימורים: שם ור"י אמר כו'.

הרמב"ם (פ"ב מפסוה"מ) וכן הרע"ב פסקו בפשיטות כשמואל וצ"ע דהלכה כר"י לגבי שמואל בכ"מ. כדאיתא בעירובין (מ"ז:): והכ"מ שם כ' משום דר"י נשאר בקשיא וגם אמוראי שקלי וטרי בדשמואל.

וזה צ"ע דאדרבה הא אבימי משמ' דרב חסדא אתיא נמי אליבא דר"י. ותו דהא ר"י ור"ח אמרי דפליגי ר"ש ור"י אי יאספנו וכל זה לא א"ש אליבא דשמואל וצ"ע.

וע"כ צ"ל הטעם משום דמסיק ר"י בקשיא לכן תמהני על הרע"ב דפי' פסול ואין בו כרת דליכא כרת רק בחוץ לזמנו א"כ לא נחית כלל לקושית הגמ'. וא"כ למה פסק כשמואל: ע"כ בגמ' לא נחלקו כו' בחוץ שניתנו בפנים.

בס' פ"מ וצ"ק תמהו דנפסל בביאה להיכל וא"י מה קשיא להו דהא משכחת לה בעולה דאנן קי"ל דרק חטאת נפסל. כחכמים דפליגי עלי' דר"ע לקמן (דף פ"א:): ברש"י ד"ה מ"ט לאו משום דקלטי' מזבח והא ליכא למימר משום שלא במקומו כמקומו כו'.

יש להוכיח מדברי רש"י אלו דס"ל דלמ"ד כמקומו דמ"מ הבשר אסור לאכול ה"ה דאסור להקטיר האימורים דאינו בכלל לכפר דאל"ה הכא דקאמרי אם עלה לא ירד ע"כ ס"ל שלא כמקומו דמי. דאי כמקומו גם לכתחילה יעלו האימורים או אברי עולה א"ו דס"ל לרש"י דלא יעלו האימורים.

וצ"ע לדינא וגם הרמב"ם לא דיבר מזה ולישנא דשמואל לעיל פסול בשר יהי הפי' בין להקטיר בין לאכול. ועמ"ש לקמן (דף ס"ו ע"ב) מזה: בתוס' ד"ה לאו כו' וקשה כו'.

בס' פ"מ כ' ליישב פירש"י ותוכן דבריו משום דקשיא לי' מה דמקשה הגמ' לר"י בחשב ליתן מה שלמעלה למטה יפסול כמו להניח למחר והלא י"ל דמשום דס"ל יאספנו ולא מיפסל בהכי ע"ש שבנה בזה יסודו וזה אינו דאפי' אם הדין יאספנו מ"מ הלא חושב ליתנם למטה ושלא יאספם ולר"י דמחשבה כמעשה מיפסל.

וא"כ בטל כל יסודו. ע"ש: בא"ד כיון דמהני הזריקה כו'.

כוונתם מבוארת דכיון דס"ל לר"י בנשפך הדם ירדו ומ"מ בניתן מה שלמעלה למטה לא ירדו משום דנתקדש קצת בזו הזריקה ולהכי מחשבה לא פסלה בה דחשיב קצת זריקה עכ"פ. הארכתי בזה משום שבס' פ"מ מקשה דהא יצא ולן ג"כ אם עלו לא ירדו [ולמה פוסל מחשבת הינוח].

ולא דק בזה דהתם משום דהדם קיים אבל הכא שנשפך והי' צריך להיות ירדו לר"י ומ"מ לא ירדו דנתינה זו לא חשיב כשפיכה א"כ חשיבה זריקה. גם י"ל דהא פי' מחשבת הינוח היינו שלא יזרקנו כלל א"כ הוי כנשפך הדם דירדו לר"י וזה פשוט.

מיהו הא קשיא לי מה דמשני הגמ' לעיל מידי דהוי כמחשבת הינוח לר"י ושם חשיב לזרקו שלא במקומו למחר ובזה שפיר אם עלו לא ירדו וא"כ כה"ג מחשבה לא הוי כמעשה לתוס'. מיהו לפי הרמב"ם ש"כ לעיל מיושב דשם מטעם מחשבת הזמן מיפסל. מיהו תוס' לא פי' כהרמב"ם: דף כח ע"א בגמ' ר"ה אמר עור אלי' לאו כאלו' כו'. הרמב"ם והרע"ב פסקו הכי.

ונראה משום דרבא מפרש טעמי דר"ה משמע דס"ל הכי וגם משום דמתחיל הגמ' סברוה ע"א כאלו' משמע דלמסקנא לאו כאלו' מיהו הי' נראה דגם ר"ה מודה בעולה דעור שתחת האלו' נקרכת דהא טעמי דר"ה משום דכתי' חלבו ובעולה ליכא מיעוט זה וכן מוכח נמי מהא דמייתי הגמ' אח"כ הברייתא דהשוחט את העולה עולה אין אבל זבח לא א"כ מוכח דאפי' למ"ד עור אלי' אינו כאלו' מ"מ בעולה מקרב קרבי.

ותמיהני על הרמב"ם דלא משמע כן בחיבורו (בה' מעה"ק פ"ו) בסדר הקרכת העולה משמע דמפשיטו כולו (ובפי"ד מה' פסוה"מ"ק ה"ז) כתב דברים שאין ראויין לא למזבח ולא לאכילה בשר חטאת הנשרפין ועור לבד עור שתחת האלו' דראוי לאכילה משמע הא להקטרה לא ראוי' אפי' לעולה. וצ"ע.

ואפשר ליישב קצת למ"ש התוס' דבתוספתא תניא זבח ותי' דר"ה מוקי כר"א וא"כ י"ל דס"ל לרמב"ם דעיקר כתי' ב' בגמ' תני זבח ולכ"ע הגירסא זבח גם לר"ה כדתניא בתוספתא ואתיא כר"א לדידן דקי"ל כר"ה וממילא אין שום ראי' דבעולה מקטירין העור שתחת האלו'. ומ"מ לדינא צ"ע להוציא מפשטא דסוגיא בפרט דרבא אמר טעמא דר"ה משום דכתיב חלבו וזה לא שייך בעולה: שם בגמ' אצטריך הו"א דוקא לטומאה כו'.

וקשה א"כ הך דהתם ל"ל כיון דכבר אשמעינן הכא אפי' לקדשים חשיב אוכל מכ"ש לטומאה. ואולי י"ל רבותא ג"כ להיפך דהו"א דוקא בקדשים משום הפסד קדשים ומצות אכילתן כל דנאכל אפי' בדוחק אוכלין אותו אבל בחולין רובא דאינשי לא אכלי לה ולא חשיב אוכל קמ"ל: ברש"י ד"ה פיגול ומסתברא כו' ולא אמחשבת שאר פסולות כגון

לשפוך דמו על הרצפה ולערבו בדם פסולין, כו' ולולי דבריו נראה דא"צ לזה דלשפוך על הרצפה ודאי לא נכלל כלל בהאכל יאכל דמיירי באכילת מזבח ולשפוך לית כאן אכילת מזבח רק אפי' לערב בדם פסולין נמי לא יתכן משום דמרבין ב' אכילות מזבח ואדם ובאכילת אדם לא שייך פסול תערובות רק בחוץ למקומו: ע"ב בגמ' אלא אמר רבא כו'.

רש"י בחומש פי' כשיטת הגמ' מקודם דקרא אריכא חוץ לזמנו וזוטר א חוץ למקומו וכן הוא בתו"כ. ואפשר לומר לפמ"ש התוס' להקשות אהא דמקשה איפוך אנא.

ותי' דס"ל דאין מוקדם ומאוחר בתורה. וי"ל דס"ל לרש"י דסוגיא זו ס"ל דאפי' בחד ענינא אין מוקדם ומאוחר בתורה אבל אנן קי"ל בפסחים (ד' ו') דבחד ענינא יש מוקדם ומאוחר ואע"ג דהני ב' פרשיות נינהו חד בצו וחד בקדושים מ"מ חד ענינא הוא ויש מוקדם ומאוחר [כמ"ש המהרש"א שם].

ולהכי א"ש כדאמרינן מעיקרא: בתוס' ד"ה מה שלמים כו'. תימה מהקישא דזאת התורה נפקא לן לקמן כו'.

נראה שהבינו הלימוד דהכא לרבות כל הקרבנות. אבל רש"י פי' למעט מנחת כהנים ומנחת כ"מ ומנחת נסכים כדאי' לקמן (ד' מ"ד) ולפ"ז לק"מ קושית התוס'.

[דמהקישא דזאת התורה הו"א לרבות כל המנחות אפי' הני דאין להם מתירין]: דף כט ע"א בגמ' למקום שיהא משולש. עפירש"י.

ואיני מבין שפיר טעמו. ויותר הי' נראה לפרש דהתורה פסלה רק בחוץ לעזרה דנשתנה מפנים להזאת דם והקרבת אימורים ואכילת בשר ק"ק.

אבל בהיכל דראוי להזאת דם לא מיפסל. וכענין זה פי' הר' יו"ט בתוס' לענין ירושלים וכן י"ל כפשוטו לענין היכל: שם בגמ' אמרת אחר שהוא כשר יחזור ויפסל.

ק"ק נהי דמוכח דמיירי במחשבה מ"מ נוכל לקיים גם הקרא כפשוטו דצריך להתקיים המחשבה במעשה אבל אם לא קיים מה שחישב לא נעשה פיגול. וא"כ נפסל מכח המחשבה.

ורק תנאי הטיל הכתוב שיתקיים מחשבתו אז נפסל למפרע והרי בדין דקרב המתיר כמצותו הוי נמי תנאי אחר הפיגול דכשלא נעשה אח"כ פסול אחר חל פיגולו למפרע ואפשר באמת זה שיטת ר"ע ולהכי מייתי ראי' מזב דסותר דאי לס"ד דר"א דקרא מיירי רק במעשה לא דמי כלל לזב דשם הטומאה כבר התחילה ומתלי תלי אלא כוונת ר"ע כמ"ש דנוקי קרא בתרווייהו מחשבה ומעשה כנ"ל ודמי לזב.

ובהכי מתפרש שפיר נמי הא דאמר או אינו מדבר אלא בכהן ומשמע דהזבח אין נפסל כלל וא"כ תימה למה יפסל הכהן במה שלא חטא. ורש"י דחק לפרש דקאי גם אכהן.

ולשון או אינו לא משמע הכי. ולמ"ש א"ש דהכהן התחיל במחשבה וכשנגמר לבסוף נפסל מעבודה.

מיהו לקמן דאמרינן לבן עזאי נפקא הכשר הכהן מדאחרים לפירש"י שם מוכרחין לומר דלא מיירי במחשבת הכהן אך בס' פ"מ מביא שם פי' אחר בהא דאמרינן נפקא לי' מדאחרים פי' דרש דלא יחשב מה דדרשי אחרים לענין במחשבה הכ' מדבר דרשו בן עזאי לומר דהקרוב אינו נחשב אבל הכהן כשר ע"ש: שם בגמ' יכול אף מאחר נדרו בלא ירצה.

ותמוה מאין הרגלים לומר הכי. וקצת משמע דהוי דומיא דחוץ לזמנו וכ"כ בס' קרבן אהרן.

מיהו לא יתכן דחוץ לזמנו במחשבה הוא ויש לפרש משום דכ' בל תאחר וכ' מוצא שפתיך תשמור והוי כמו שינה הכתוב לעכב. מיהו קשה מאי דקאמר אח"כ דמבכור לא נדע שאר קרבנות דלהרצאה אתו הא מ"מ נלמד מבכור דלא חשיב שינה לעכב וגם ל"ד לחוץ לזמנו דהא בבכור נמי חוץ לזמנו פוסל.

וי"ל קצת דמ"מ הו"א דבכור גזה"כ להכשירו. והוציאו מן הכלל ודוחק: בתוס' ד"ה למקום כו' ויתישב לפי' זה כיון דלאו מקום משולש הוא.

ויש להקשות לפ"ז כדפריך לקמן (ד' ל"ו) על ר"י ולפלוג נמי בחושב ליתן מה שלמעלה למטה ומשני דס"ל לר"י שלא במקומו כמקומו דמי הא בלא"ה א"ש דלאו מקום משולש הוא וצ"ל דבס"ד אכתי לא ידע דמצריך ר"י מקום משולש. ויתישב בזה תמיהת התוס' לעיל (כ"ז ע"ב) ד"ה לאו משום דקלטי' מזבח.

הא ר"י ס"ל שלא במקומו כמקומו. ולפמ"ש כאן י"ל דאה"נ.

למסקנא דגמ' שם דר"י מצריך מקום משולש מצי סבר שפיר שלא במקומו לאו כמקומו: ע"ב בגמ' אצטריך סד"א ה"מ בכור דלאו בר הרצאה כו' לכאורה קשה א"כ דרשא דאחרים ל"ל כיון דאפי' מידי דבר הרצאה ממעט בן עזאי מכ"ש בכור. וי"ל דאה"נ דאחרים פליגי על בן עזאי וס"ל דמבכור למדין לכל הקרבנות.

רק ב"ע ס"ל דצריך לשאר קרבנות קרא אחרינא וב"ע לא דריש האי היקשא באמת להכי [כדאיתא בתמורה כ"א ע"ב] וקושי' הגמ' הי' רק ל"ל לב"ע קרא נלמוד מהיקשא דהא אין היקש למחצה] ומשני דמבכור א"י ללמוד ושוב באמת א"צ היקש זה גם לבכור: שם בגמ' וב"ע האי מיבעיא לי' ולא באשתך חטא.

לכאורה ק"ק א"כ ל"ל קרא דאין מאחר נדרו בלא ירצה הא ממילא נדע מהא דלא באשתך חטא וא"א דמאחר נדרו בכל ירצה א"כ בטל כל הנדר והוי באשתו חטא כמ"ש התוס' ואפשר מה"ט מיאן רש"י בפ' התוס' דמבקשין ממנו ממון לא איירי בנדר כלל. מיהו גם לתוס' א"ש דאי לא הי' נלמד דאין מאחר נדרו בכל ירצה הוי מוקמינן קרא דהי' כך חטא ולא רבנך ואכתי לא הוי ידעינן ולא באשתך להכי צריך קרא.

דמאחר נדרו אינו בכל ירצה וממילא מוקמינן כך ולא באשתך עוד י"ל דהא דהוי ס"ד דמאחר נדרו בכל ירצה בודאי היינו דור באפריש ולא אקריב אבל באמר ולא אפריש לא שייך כלל שי' ' בכל ירצה וא"כ י"ל דלא באשתך בכה"ג מיתוקמא וצריך א דאין

מאחר נדרו בבל ירצה אפי' באפריש ולא אקריב כנ"ל: שם בגמ' מחשב בקדשים לוקה כו' והא לאו שאין בו מעשה הוא כו'.

קצת יש להוכיח מכאן דמחשבה בלי דיבור מפגל דאל"ה הדיבור חשיב מעשה כמו בתמורה. תו יש להקשות כאן ממ"ש הרמב"ם (פ"ה מהל' איסורי מזבח) דמעלה אברים בלי מלח לוקה משום לא תשבית מלח ברית.

וקשה ממ"ש הרמב"ם עצמו (פ"א מה' חגיגה) בנראה ברגל בעזרה בלי קרבן דהוי לאו שאין בו מעשה דהכניסה אדרבה מצוה הוא רק מה שאינו מביא עמו קרבן ולא חשיב מעשה. וה"נ הקטרה מצוה הוא רק שחיסר מלח.

מיהו יש לחלק כיון דהקרבן יש לו תשלומין א"כ בכניסה לא עשה שום איסור אבל מכאן קשיא כמו דלוקה על הקטרה בלי מלח. ה"ה הזורק ומחשב עושה איסור בהזריקה דהוי מעשה.

ויש לחלק קצת דהתם כל שאין מלח על הבשר גוף הקטרה איסור הוא ונהי דטעם האיסור משום חסרון מלח מ"מ עתה שאין עליו מלח גוף האיסור הוא ההקטרה אבל הכא עיקר האיסור הוא המחשבה ואין זה טעם האיסור רק גוף האיסור רק שאיסור המחשבה בשעת הזריקה אבל התם עיקר האיסור ההקטרה והטעם משום חסרון מלח ודוק: שם בגמ' אמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות כו'.

קצת קשה דנחלקו אליבא דר"י דלא קי"ל כוותי'. והנה יש לעיין לאילפא דבב' עבודות מחלוקת וכזית למחר כזית בחוץ בב' עבודות מיירי א"כ סיפא דחצי זית בחוץ וחצי זית למחר נמי מיירי בב' עבודות והסברא תמוה שיהי' בו פסול כיון דבכל עבודה לא הי' בה מחשבה על כזית למה תיפסל **כונתו כמ"ש בחי' (מנחות ד' י"ד) דמשמעות לשון הגמ' שם לפסוק כמו דתני לוי דארבע עבודות אין מצטרפין ע"ש גם י"ל דאפי' למ"ד דמצטרפין דוקא בחד מחשב' בתרווייהו חוץ לזמנו או חוץ למקומו אבל ב' מחשבות וב' עבודות י"ל דלכו"ע אין מצטרפין: ** ודוחק לומר דסיפא דסיפא בחצי זית מיירי בעבודה אחת א"כ מה מקשה הגמ' לר"י רישא בב' סיפא בחד אדרבה קשה טפי לאילפא דסיפא עצמה רישא דבה בב' וסיפא בחד וע"כ צ"ל דאה"נ דלאילפא פסול אפי' בב' עבודות בחצי וחצי וא"כ נ"מ לדינא בזה דלר"י דמיירי בעבודה א' אפשר דבב' עבודות חצי בזה וחצי בזה לא מיפסל ולאילפא מיפסל.

וקצת יש להוכיח מהא דאמרינן לקמן והרי קמיצה דכי לחצות דמי ומשני בקמיצת מנחה ולבונה ופירש"י בהקטרה דקומץ והקטרה דלבונה ושם בריש מנחות סיפא דמתניתין ג"כ חצי כזית בחוץ וחצי למחר פסול א"כ מוכח דאפי' בב' עבודות מצטרפין ב' חצאי זיתים לפסול בכה"ג. ומיהו יש לדחות דנהי דת"ק התם מיירי בעבודה א' מ"מ ר"י דמחלק בין קדמה מחשבת המקום.

איהו מיירי בב' עבודות בהקטרת קומץ ולבונה וצ"ע גם י"ל דהקטרת קומץ ולבונה כחד עבודה חשיב ומצטרפין]: דף ל ע"א בגמ' התם נמי שהקטיר קומץ מנחה כו' פירש"י שבהקטרת קומץ והקטרת לבונה מיירי וקצת קשה דהא בשיטת ר' יוחנן קיימי אביי ורבא דמתניתין בעבודה אחת ודייק לה מזה הכלל דר' יהודא וא"כ גם בפ"ק דמנחות

דאר"י זה הכלל מיירי נמי בעבודה אחת ודוחק לומר דהקטרת קומץ והקטרת לבונה עבודה אחת מתקריא ולאילפא לא יהי' פיגול כה"ג לר"י וצ"ע: בתוס' ד"ה סימן ויש לתמוה כו'.

בלא"ה נמי הוי להו להקשות אדר"ל בשם לוי סבא האיך מפרש ברייתא זו דפסחים ולכן י"ל דלוי סבא תנא הוא או דאיכא תנאי בעלמא דפליגי אי ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס [כדאי' בחולין ד' ל"ו] וא"כ ברייתא דפסחים ס"ל ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס ואנן לא קי"ל הכי: ע"ב בגמ' אמר לי' אביי והא רבב"ח כו' פירש"י דר"י, דמתניתין לא שייך בפלוגתא דר"מ ור"י כלל ותמוה דא"כ למה שני אביי לעיל דחישב בסימן אחד למחר וס"א בחוץ אך באמת למה דפי' אביי לעיל דמיירי בב' סימנין שפיר אתיא כר"מ דמדחילק ביניהם ולא חישב סתם על למחר וחוץ מוכח דהוי חזרה והא דמקשה אביי על ר' דימי משום דס"ל דבב' סימנין גם ר' יוסי מודה ואתיא ככ"ע.

מיהו רש"י אפשר דנתכוון ג"כ לזה וכוונתו דאי לא תוקמי בב' סימנין לא שייכי לדר"מ א"ו בב' סימנין מיירי וא"כ אתיא גם כר"י. אבל התוס' שהניחו בתימה לא נחתו לזה ולא זכיתי להבין תמיהתם בזה: שם בגמ' ת"ש דבעי לוי מרבי כו' כל הסוגיא.

ויש כמה תמיהות בסוגיא זו חדא מה זה דאמר לדידך דאתניתך תרתי פירש"י כזית כזית וכזית וכזית ל"ל תרתי ליתני' כזית וכזית וכ"ש כזית כזית. תו תמוה למה באמת תני ללוי רק כזית כזית כיון דאמת אפי' כזית וכזית פרטי הוי.

וגם יש להקשות מה דבעי לוי מרבי אליבא דר"י ולא קי"ל כר"י ואפשר לפרש קצת דלא כפירש"י רק תרתי פי' רישא דמתניתין בחישב בשחיטה למחר ובשאר עבודות לחוץ וסיפא דכזית למחר וכזית בחוץ וללוי תני חדא פי' רק סיפא דכזית למחר כזית בחוץ והשתא שפיר י"ל דלאו דוקא כזית כזית ה"ה כזית וכזית רק דנקט כזית כזית לרבותא דת"ק דלחכמים אפי' כזית כזית מוציא מידי פיגול בשלמא למאי דמתני לר"ש תרתי א"כ ודאי סיפא דוקא דאי לאו דוקא לאשמעינן רבותא טפי וליכא למימר דלרבותא דת"ק נקטו דהא כבר תני ברישא דלת"ק אפי' ב' עבודות ממש לא הוי פיגול אבל ללוי דתני חדא שפיר אסתפק לי' והשתא נ"מ נמי לת"ק כבעיא זו דאי לאו דוקא ולרבותא דת"ק הוא ממילא י"ל דבב' עבודות ממש אפי' לת"ק הוי פיגול.

מיהו מה דשמעינהו לרבנן תרתי ע"כ צ"ל כפירש"י דשמע מהם כזית כזית וגם כזית וכזית. ובאמת גם פי' זה דוחק אך לשון תרתי תמוה לפירש"י: שם בגמ' וסבור דידי דוקא כו'.

ק"ק למה לי זה כיון דרבי באמת מסיק דלאו דוקא ואפי' כזית וכזית נמי פרטא הוי ושיירי זה ומ"מ עירוב מחשבות לא שייר א"כ טפי הול"ל דלוי ידע דדידהו דוקא ומספקא לי' אי מדהאי שייר שייר נמי אחריתא או לאו. וצ"ע על אילפא לעיל דלא ידע האי מילתא דרבי הכא.

וגם למה לא מייתי הגמ' סיעתא לר"י מהאי עובדא דרבי: דף לא ע"א בגמ' ר"א מתני הכי חצי זית חוץ לזמנו וכזית חצי חוץ למקומו וחציו חוץ לזמנו. פירש"י דעדיפא מדרבא ע"ש.

ואפשר לומר ג"כ להיפוך דאפי' ר' המנונא דפליג לעיל אדרבא מודה הכא דהתם הטעם כיון שכבר נפסל אין הפסול הולך ממנו כמ"ש התוס' ד"ה הא אבל הכא מיד כשבא לכלל פסול מיד חל הפיגול כנ"ל: שם בגמ' א"ר ינאי חישוב שיאכלו כלבים כו'. צ"ע הטעם כמו דאין פיגול בחישוב לאכול דבר שאינו ראוי לאכול הא לכלבים לעולם אין קדשים ראויין לאכול ולמה יהי פיגול.

והי' אפשר לומר דשמואל דאמר לעיל (כ"ח.) (דסתם מתני' דעור אלי' אתיא כר"א דאפי' לאכול דבר הראוי להקטיר הוי פיגול וכן אמר ר"י לקמן דמתניתין דהכא אתיא כר"א א"כ לדידהו אפשר הלכה כר"א כסתם משנה וא"כ י"ל דר' ינאי נמי אליבא דר"א קאי אך הרמב"ם (פי"ד מפסוה"מ) הביא להלכה הך דר' ינאי וצ"ע: שם בגמ' והתנן לאכול כחצי זית כו'.

תמוה טובא דלאכול היינו בשר ולהקטיר היינו אימורים ואימורים לאכילה לא הוי פיגול אבל בשר שפיר י"ל דגם לאכילת אש מיפגל. והי' נראה דסוגיא זו אתיא כר' ירמי' לקמן דהך בבא אתיא כר"א דגם לאכול אימורים הוי פיגול.

ואפשר עוד לומר דדייק הגמ' משום דכללא כ"ל דלאכול חצי זית ולהקטיר חצי זית לא הוי פיגול ומשמע דלא משכחת לעולם להיות פיגול כה"ג אפי' בבשר וע"ז מקשה דבבשר להוי פיגול ולפ"ז גם למסקנא י"ל דדוקא בבשר יש חילוק בין לשון הקטרה ללשון אכילה אבל באימורים בכל גווני אין מצטרפים אפי' אמר לשון אכילה.

מיהו הרמב"ם העתיק הדין כפשטא ע"ש. וי"ל עוד דפי' המשנה כפשטא דלא הזכיר כלל לא אימורים ולא בשר רק לאכול מזה הקרבן חצי זית ולהקטיר מזה הקרבן חצי זית א"כ אי אמר לשון אכילה הוי פיגול דיכול להיות המכוון על הבשר ואי אמר לשון להקטיר לא הוי פיגול דלהקטיר היינו אימורים ובזה נוכל לקיים ג"כ לשון הרמב"ם שהוא כלשון המשנה.

ולפ"ז לעולם י"ל דחצי זית אימורים וחצי זית בשר אפי' אמר לאכול נמי לא מצטרפים. שוב ראיתי בתוס' מנחות (י"ז:) האריכו בזה ונדחקו ליישב ע"ש ועדיין צ"ע: בתוס' ד"ה דכ' תאכלהו כו' אבל השתא דאמרת כו'.

אין פי' לדבריהם אלו בכאן ונראה דט"ס יש כאן וזה שייך לדיבור שאחריו דהקשו ל"ל לגמ' להביא מהא דחצי זית לאכול ולהקטיר חצי. ולא הביאו מהא דלהקטיר דבר שדרכו כו' ובאמת קושיא זו י"ל דודאי להקטיר מה שאין דרכו או לאכול מה שאין דרכו לא הוי פיגול.

אבל במתניתין לאכול ח"ז הוא בשר ולהקטיר ח"ז הוא חלב. ומה דאינו מצטרף משום דהם ב' ענינים זה אכילה וזה הקטרה ולכן פריך כיון דאכילת אש נמי אכילה קרי א"כ לא הוי ב' ענינים ויצטרפו.

ומשני אה"נ דאי אמר בלשון אכילה מצטרף וחילוק זה מוכרח והתוס' בעצמם במנחות (י"ז ע"ב) העלו כן. וא"כ נראה דזה עצמו הי' תי' התוס' ע"ז ונשמט בתוס' לדיבור הראשון מדיבור השני.

כנ"ל: ע"ב בגמ' בעי רבא חישוב לאכול כזית ביתר מכדי אכילת פרס. תמוה בעיני כיון דכבר אפשר דלב' בני אדם הוי פיגול א"כ מה נ"מ באכילת פרס כששני בנ"א אוכלין דכ"א אוכל חצי טפי מגרע גרע מאחד שאוכל בהפסק זמן.

ותו יש לתמוה מה דפשיט אביי הא לאכול ולאכול והא הקטרה יותר מכדי אכילת פרס הוא. מה קושיא היא זו דשפיר נוכל לומר באדם שאוכל בהפסק יותר מכדי אכ"פ כיון דלאו אכילה הוא לא מפגל אבל לאכול ולהקטיר כיון דאכילת מזבח כדרך הוא אפי' בהפסק יתר מא"פ א"כ שפיר הו"א דאכילה והקטרה מצטרפין כיון דאכל כדרך והקטיר כדרך.

והנה הרמב"ם פוסק בפשיטות דמצטרף ותמוה דבגמ' לא אפשר. וכ' הכ"מ דס"ל דהא דאמר' דלמא בהיסק גדול דחי' בעלמא הוא או דלא גרס הדיחוי בגמ' כלל.

ותמוה דודאי דחי' גמורה הוא ואדרבה תימה על ס"ד דגמ' דסתם אש המערכה בודאי יאכל כזית בפחות מכדי אכילת פרס. ולכן נראה לפע"ד דהרמב"ם לא גרס כל הלשון שבגמ' והא הקטרה יותר מכדי אכילת פרס.

רק כפשטא.

דאביי פשט ממתניתין דאכילת ב' בנ"א מצטרפין מכ"ש באדם אחד ביותר מכא"פ. ורבא דמיבעיא לי' י"ל דלא ידע מבעיות ר"א דב' בנ"א ומיבעיא לי' ביותר מכא"פ וה"ה בב' בנ"א ופשיט לי' אביי כדפשט בעית ר"א ולכן פסק הרמב"ם כן כנ"ל: בתוס' ד"ה ביותר.

וא"ת וליפשוט מחצי זית בחוץ וחצי זית למחר. ואפשר לומר דיש לפרש במתניתין דגם החצי זית בחוץ נתכוין על למחר דהא בחישוב כזית למחר בחוץ עירוב מחשבות הוא ולא הוי פיגול כדאמר רבי לעיל וא"כ מיירי מתניתין שחישוב לאכול כזית למחר החצי בפנים והחצי בחוץ ולכן פסול הוי ולא פיגול.

שוב עיינתי ונ"ל דאין הדין כן דבכה"ג י"ל דהוי פיגול דאין חצי זית דחוץ מעכב הכזית דלמחר כיון דלענין למחר מצטרפין הב' חצאין והוי כזית והגם די"ל דעירוב מחשבות גרע מ"מ נראה יותר דהוי פיגול כה"ג וצ"ע לדינא: פרק שלישי. בתוס' ד"ה ובטמאים כו' ומשו"ה לא נקט נמי שמא יכניס ידו כו'.

תמוה דאי נזהר להכניס היד א"כ איך יגע בבשר ויש ליישב בדוחק: בא"ד והקשה ר"א כו' ויש ליישב דנ"מ בפסח הבא בטומאה ונכנסין הטמאים ויכולין לשחוט אפי' קרבן התמיד ולאמצינו בפסח הבא בטומאה שלא יהיו רשאין הטמאין לכנוס עד שעת הקרבה דהזריז רשאי לבא מקודם כמו בכל ע"פ.

ואפי' את"ל דאסור לכנוס קודם שחיטת התמיד אכתי נ"מ אם יש מצורע דקרבתו שלו דוחה עשה דהשלמה ויכול לשחוט החטאת ואשם של מצורע אחר התמיד כמבוא' בפ' תמיד נשחט (ד' נ"ט.): דף לב ע"א במשנה וכולן שקיבלו הדם כו' עתוי"ט בשם הרע"ב בפ"ק דמעילה דטמא שקיבל לית לי' תקנתא משום דעושה שירים.

אך שם במעילה מסיק התוי"ט דדוקא קיבל וזרק א"כ א"ש הכא וכולן גם על טמא וקיבל בלבד ע"ש. איברא דלשון הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ) משמע כמו שהבין הראב"ד דאפי' קבלה בלבד עושה שירים.

ומ"ש הכ"מ דסמך הרמב"ם עמ"ש בה' מעילה אינו הכרח דבה' מעילה מיירי בשאר פסולים וכ' דאפי' קבלו וזרקו אינו עושה שירים אבל הכא בטמא משמע אפי' קבלה גרידא עושה שירים. אך מסברא תימא לומר כן דודאי אפי' נשפך הדם שקיבל יכול לקבל שאר דם הנפש ולמה יהי' דין שירים עליו קודם הזריקה.

והנה לכאורה הי' נראה כמו דטמא עושה שירים משום דכשר בציבור א"כ ה"ה ניתנין למעלה שנתנן למטה אפי' למ"ד לאו כמקומו דמי כיון דג"כ כשר בהנך דלמטה יעשו שירים. והא דתנן בסיפא נתן שלמעלה למטה אם יש דם הנפש יחזור ויקבל היינו בנתנו פסול.

אך למ"ד שלא במקומו לאו כמקומו מפרש הסיפא בכשר כדאיתא לעיל כ"ו:] מוכח דפסול זה דלמטה אינו עושה שירים ונראה הטעם דדוקא טמא דכשר בציבור עושה שירים אבל הנך דלמעלה לא הוי עבודה כלל למטה ואע"ג דכשר בהנך דלמטה שם מצותן בכך: שם במשנה נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר.

לכאורה הי' נראה מדשינה ונקיט לשון דיעבד. וברישא אמר יחזיר לימין. לכלי שרת.

וכאן לא אמר יאספנו. הי' נראה דאין נכון לכתחילה לאסוף מן הרצפה דאינו דרך כבוד וישחוט בהמה אחרת.

דאין בזה הפסד קדשים כל כמה דלא זרק הדם. אכן בתוס' לקמן (לד ע"ב) ד"ה כל שבידו כתבו דמצוה לאסוף.

והי' אפשר לחלק דאם נשפך כל הדם מצוה לאסוף אבל אם עוד נשאר בכלי לכתחלה לא יאסוף. אך א"כ מתניתין דתנן ואספו ע"כ מיירי שנשפך רק מעט א"כ אכתי תקשה דהוי דיחוי כיון דכ' התוס' דכל שבידו לא הוי דיחוי הוא דוקא במקום מצוה.

ואפשר לומר דדיחוי לא שייך רק כשכל הדם נדחה וקושית הגמ' להוי דיחוי משום דמתניתין מיירי בכל גווני אפי' נשפך כל הדם וע"ז משני כל שבידו דהוי מצוה לאספו והא דתנן לשון דיעבד בנשפך רק מעט נהי דכה"ג לאו מצוה הוא מ"מ לא שייך דיחוי כיון דהנשאר בכלי כשר וממילא אפי' אסוף גם הנשפך כשר מ"מ דוחק לחלק בהכי דמ"מ זה הנשפך נדחה מן הזריקה וצ"ע לדינא וגם הרמב"ם העתיק כלשון המשנה רק דיעבד ובאמת אין דברי התוס' מוכרחין בזה די"ל אפי' שלא במקום מצוה כל שבידו לא הוי דיחוי וכמ"ש לקמן מזה בס"ד: שם בגמ' לכתחילה לא ורמינהו כו'.

אע"ג דגם במשנה תנא השחיטה כשרה א"כ לשון כשרה דיעבד הוא מ"מ בברייתא דלא תני ששחטו ותנא סתמא כשרה משמע אפי' לכתחילה מיהו למסקנא דעכ"פ טמאים לכתחילה לא ובברייתא נמי תני טמאים ע"כ דבדיעבד מיירי ע"כ נראה דעיקר קושית

הגמ' הואיל ויליף מקרא להכשיר מהיכי תיתי למיפסלינהו לכתחילה ומשני משום שמא יגע בבשר מיהו י"ל דחכמים אסרו לכתחילה בכל הפסולין שחיטה אטו שאר עבודות.

ואפשר לא ניחא להגמ' הכי כיון דשחיטה כשרה בזרים א"כ מצוה בו יותר מבשלוחו ואין סברא שהחכמים יבטלו המצוה מן הבעלים: שם בגמ' קסבר ביאה במקצת שמה ביאה. הקשה בס' פנמ"א א"כ למה לא קדשו שערי ניקנור כיון דהתירה תורה ביאה במקצת ע"ש.

ולדידי לק"מ דנהי דבמקצת שמה ביאה מ"מ אדרבה מה שמכניס כל הגוף הוי כבא אל המקדש והתורה התירה רק ראשו וידו נמצא הוי כנכנס בכל הגוף חוץ מראשו וידו וכיון דביאה במקצת שמה ביאה אסור כיון שהוא שלא לצורך כנ"ל פשוט. שוב ראיתי כן מפורש בתוס' יבמות (ז): דביאה בכלול לא אשתרי מידי דהוי הי' לו דרך קצרה ובא בארוכה ע"ש: [בתוס' ד"ה מ"ש סמיכה והקשה ר"י דאורליניש כו'.]

ויש ליישב קצת דמ"מ כיון דכל הסמיכות היו בעזרה לפני ה' א"כ לא מצינו סמיכה רק לפני ה' ולכן בבמה א"צ סמיכה והא דשחיטה בעינן משום דבחולין נמי בעי שחיטה ובעינן ממשקה ישראל ומן המותר בפיד: בא"ד מיהו לקמן בשמעתין משמע כפי' הקו' כו'. נראה דבלא"ה נמי יש להוכיח כפירש"י מהא דמוקמי' ברייתא דמה שחיטה בטהורין אף סמיכה בטהורין כשמעון התימני דס"ל דהשוחט צריך להיות לפניו והשתא קשיא ל"ל למילף סמיכה משחיטה כי היכי דדריש שמעון התימני ושחט לפני ה' דהשוחט צריך להיות לפני ה' כמו כן בסמיכה לפני ה' וסמך נימא דהסומך צריך להיות בפנים א"ו דבסמיכה עצמה לא כ' לפני ה' רק מטעם תיכף לסמיכה שחיטה ולכן אפי' הסומך עומד בחוץ לית לן בה [אי לא הקישא דסמיכה לשחיטה]: ע"ב בגמ' איתבי' ר"ה לעולא כו'.

לכאורה קשה הא אמרינן לעיל דהברייתא דמה סמיכה בטהורין אף שחיטה בטהורים ס"ל ביאה במקצת שמה ביאה א"כ י"ל עולא ס"ל כהאי תנא. ואפשר לומר דעולא חידש דביאה במקצת לוקה א"כ כרת נמי להוי אבל בברייתא דלעיל י"ל דשמה ביאה לאיסור בעלמא כי היכי דמצינן דחצי שיעור אסור וי"ל ביאה במקצת הוי כחצי שיעור להכי מקשה רק לעולא והא דמייתי אח"כ סיעתא לעולא מהא דמצורע מבטל סמיכה י"ל דאי אינו לוקה ורק איסורא בעלמא הוי מדחינן האי איסורא משום מצות סמיכה [כיון דבמצורע אי אפשר בלאו הכי.

משא"כ בטמא שהביא קרבן יוכל לסמוך כשיטהר וכמ"ש התוס' לקמן (ל"ג. ג.) ד"ה נייעול]: שם בגמ' אידי ואידי עשה שיש בה כרת היא.

הא דפשיטא להגמ' דיש בו כרת אע"ג דגמיר מנגיעה ושם ליכא כרת ובאמת רבינא לקמן קאמר דלענין מלקות לבד אתמר נראה דתלי' בפלוגתא אי דון מינה ומינה. דהכי ס"ל לרבינא ור"ה דמקשה הכא ס"ל דון מינה ואוקי באתרא דכיון דמרבין ביאה במקצת הוי בכרת כמו כל ביאה ומשמע לי דעולא באמת הכי ס"ל דהא א"ל מטונך הואיל והותר לצרעתו וכן ביבמות (ד' ז') אמרו דעולא ס"ל הואיל ואשתרי אשתרי ורבינא ור"א לקמן פליגי אדעולא דר"ל לא איירי לכרת אבל עולא באמת הכי ס"ל בדר"ל כנ"ל.

ומלשון רש"י לקמן לא משמע כן וגם בעיקר הדין דחידש עולא מתוך שהותר לצרעתו אפשר דאמת הוא אפי' למ"ד ביאה במקצת לא שמה ביאה. דמ"מ מי פליג אעולא בהא וכ"מ סוגית הגמ' ביבמות שם דאמת הוא דין דעולא ולפ"ז לרבא בטמאי מתים שנעשו זבים מותרים **בתוס' ביבמות (ח)!

(כתבו דרבא לית לי' דעולא אבל כבר עמד על דבריהם בטו"א במגילה (ג'.) ע"ש: ** והרמב"ם לא הביא מזה משמע דס"ל דלדידן דביאה במקצת לא הוי ביאה ל"ל מתוך שהותרה וצ"ע בזה: ברש"י ד"ה אידי ואידי כו' שהרי א"א להוציא הדם שנפסל ביוצא.

באמת לא נתבאר הטעם דצריך להכניס ראשו וידו לפנים למתן דם רק מ"ש רש"י וכן הרע"ב במסכת נגעים דמיפסל ביוצא אבל אין זה מספיק דמה בכך דנפסל כיון דרחמנא אמר ליתן עליו הדם והלא ב' מיני דמים הם כדאיתא בתו"כ ובמשנה שם (פי"ד דנגעים) ב' כהנים אחד מקבל הדם בכלי לזרוק על המזבח ואחד מקבל בכפו ליתן על המצורע א"כ שמא כך המצוה ליתן עליו בכל מקום שהוא ובתו"כ לא נזכר כלל שמכניס ראשו וידו רק במשנה מפרש כן וצ"ע הטעם.

ואפשר משום דכתיב וכפר עליו לפני ה' והגם דוהעמיד הכהן כו' ואותם לפני ה' מפרשינן בשער ניקנור מ"מ הכפרה הכתוב כל הכפרות ביחד והזריקה היא בפנימניתה על הבהונות הוא בפנים דלפני ה' קאי על כל הכפרה כנ"ל: בתוס' ד"ה ור"י כו' ועו"ק מדאמרי' פ' ג' מינין טמא יהי' לרבות טבו"י כו'.

איני מבין קושיא זו די"ל דבהא פליגי כיון דגלי קרא לרבות טבו"י מר ס"ל דטבו"י דזב כזב ממש מכח האי ריבויא ומ"ס דלאו כזב ממש. אבל לולא האי ריבויא הוי כטהור לגמרי והא דבמחו"כ אינו כזב בלא"ה ע"כ איכא איזו מיעוט על מחו"כ טפי מטבו"י.

מיהו בלא"ה תי' תוס' שפיר: בא"ד אלא ודאי דט"י דזב כזב לענין פסח הבא בטומאה כו'. בס' פמ"א מקשה לפי ה"ר חיים זה דלמ"ד דכזב דמי אין שוחטין על מחוסר כפורים א"כ למה דוחין כאן העשה משום הפסח בלא"ה אין שוחטין וזורקין עליו ע"ש.

ואיני מבין דבריו דהכא מחו"כ הוא עד הבאת הקרבן ובלילה יוכל לאכול וס"ל השתא שוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל הא דכזב דמי לענין פסח הבא בטומאה היינו שיהי' גם בלילה מחוסר כפורים ומ"מ אי מחו"כ דזב לאו כזב אשתרי כשרוב ציבור טמאים כמבואר שם בש"ס בכריתות: דף לג ע"א בגמ' א"ר יוסף כל הסומך ראשו ורובו מכניס.

אע"ג דהאי ברייתא דלעיל [דמתני ר"ח] דמקיש סמיכה לשחיטה ואמרי' בגמ' דסמיכה אפשר דעייל ידי' וסמך ע"כ לא ס"ל דראשו ורובו בעי אפשר דר"י (לא ס"ל דר"ח און) ס"ל דאידיך ברייתא דמקיש שחיטה לסמיכה פליג ע"ז וסובר דבכל כחו בעינן ולא מטעם דס"ל דביאה במקצת הוי ביאה כיון דבא ר"י לומר דביאה במקצת לא הוי ביאה וסוגית הגמ' דלעיל דס"ל דהני ברייתות פליגי בביאה במקצת הוא אליבא דעולא.

ונראה מלשון הרמב"ם (פ"ג מה' מעה"ק ה' י"א) דלא ס"ל כר"י בהא דנהי דבכל כחו בעינן מ"מ בהכנסת היד בלבד שייך נמי בכל כחו ע"ש שכ' דבהכניס ידו סגי רק שיהי' בכל כחו **כ"מ הביא דברי ר"י דהכא. אבל יותר נראה מקור דברי הרמב"ם מסוגיא דחגיגה (ט"ז): דמסקי' התם דבעי' סמיכה בכל כחו.

ומ"ש התוס' פסחים (פ"ט.) וביבמות (ק"א).

(דפלוגתא דתנאי היא בחגיגה. כבר תמה עליהם בשעה"מ (פ"ג מה' מעה"ק) ע"ש: **ומה"ט נמי כ' הרמב"ם (בפ"ד ממחוסרי כפרה) דהמצורע מכניס שתי ידיו וסומך וע"ש בכ"מ דלא .

ס"ל כהוא ברייתא דחוץ ממצורע משום דאתיא כר"י בר"י דמרחק צפון ואנן לא ס"ל הכי. והגם דהי' אפשר לומר דדוקא בסמיכה דאשם מצורע מקיל דסגי בהכנסת ידים משום דלאו דאורייתא מ"מ יותר נראה כמ"ש דס"ל בכל סמיכות דא"צ ראשו ורובו לפנים.

ובעיקר הדין אי סמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא לא הביא הרמב"ם מזה אדרבה כיון דכ' סתמא דמכניס ב' ידיו לא משמע דהוי הקפת ידים בלבד. א"כ ס"ל דאורייתא: שם בגמ' ותיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא.

יש לעיין א"כ למה תקנו חכמים להסמיך סמיכה לשחיטה כיון דאין לו עיקר מדאורייתא ואפשר משום גזירה שמא יארע אח"כ פסול בהקרבתו ולא ישחטנו ונמצא דעבד עבודה בקדשים לכן אמרו תיכף לסמיכה שחיטה: בתוס' ד"ה וליעבד פשפש ומיהו קשה כו'. תמהני על דבריהם דכיון דנמסר הצורה של הבנין בלי פשפש אע"ג דמצורעים לא היו יכולין לסמוך א"כ מה מקום לתקן פשפש לסמיכת מצורע ואדרבה להיפוך קשה לי עמ"ש תוס' אח"ז דאי הטעם שמא ירבה בפסיעות כיון דהוא מדרבנן לא שייך בזה קרא אשכחו.

ולפע"ד נראה להיפוך כיון דעכשיו גזרו וביטלו חכמים סמיכת מצורע שפיר מטעם מצות סמיכה נוכל לעשות פשפש דע"ז אין ראי' מה שנמסר הצורה בלי פשפש דאז לא הי' צורך בדבר דמצורעים נמי היו סומכין אבל עכשיו דאסרו הסמיכה מה בכך דהוא מדרבנן סוף סוף בטל סמיכה דאורייתא ושייך שפיר קרא אשכחו: בד"ה סמיכת א"מ לאו דאורייתא כו' ומתוך האי שמעתא אתא שפיר כו'.

א"י להלום דבריהם מאי מעליותא הוא לפי שיטתם כיון דמשום עבודה בקדשים הוי הך סמיכה רק בהקפת ידים א"כ שם נמי דספיקא הוא הוי ג"כ רק בהקפת ידים א"כ מה תועלת בהאי ספיקא יותר מכל אשם ודאי של מצורע: בא"ד ומיהו קשה כו' אשם מצורע יוכיח כו'. אפשר לומר דשאני אשם מצורע דבא רק להכשיר ולכן לא הוי יוכיח וסברת ר"ש היא דסמיכה הוא לכפר דכן כ' וסמך לכפר עליו ולכן בבא להכשיר א"צ סמיכה ובזה יש ליישב ג"כ קו' התוס' בסמוך ד"ה איפוך דאע"ג דמקשינן האשם לחטאת לכמה דברים מ"מ לסמיכה לא מקשינן כיון דבא להכשיר כנ"ל: ע"ב בגמ' כי אתי רבין אמר ר"א לענין טמא שנגע בקדש איתמר.

לכאורה אין זה סתירה דשני הדינים אין תלויין זה בזה דנהי דדריש ר"ל טמא שנגע בקדש לוקה מדכ' בכל קדש לא תגע מ"מ מקיש נמי נגיעה לביאה דביאה במקצת שמה ביאה. ואפשר לומר דהא מסיק הגמ' אליבא דר"ל דעיקר קרא באכילה דומיא דביאת מקדש דיש בו נטילת נשמה א"כ ע"כ ביאה במקצת לאו שמה ביאה דאל"ה הא אל

המקדש לא תבא נמי אין בו נטילת נשמה היכא דבא במקצת דהא רבינא אמר רק למלקות אתמר ולא לכרת.

וא"כ ע"כ לא אמר ר"ל כלל להאי לישנא דביאה במקצת שמה ביאה. מיהו יש לדחות דאע"ג דמשכחת במקצת דלית בי' כרת מ"מ שם ביאה יש בה כרת אבל נגיעה לעולם אין בה כרת: שם בגמ' תניא כותי' דר"ל.

לכאורה הוי רק ראייה להא דאזהרת טמא שאכל בקודש מבכל קדש לא תגע אבל לא להך קמייתא דטמא שנגע בקדש מיהו אפשר כיון דכל הטעם דר"י דטמא שנגע לא לקי משום דקרא בתרומה כתיב ומהאי ברייתא משמע דבקדש כתיב א"כ נסתייע ר"ל גם בזה ובאמת ביבמות פ' הערל (ע"ה מייתי הגמ' ברייתא זו ומסיים בה ולמה אפקי' בלשון נגיעה לומר נגיעה כאכילה ע"ש).

איברא דשם בתרומה מירי. וכבר נתקשו בזה שם בתוס'.

מיהו הרמב"ם (פי"ח מפסוה"מ) פוסק כר"י דנגע בקדש לא לקי ומ"מ בזה מייתי כדר"ל דאזהרת אכילת קדש מבכל קודש לא תגע ע"ש (וכבר תמה עליו הלח"מ (פי"ט מה' סנהדרין) ע"ש] הא דמקשה הגמ' דקרא לאזהרת אכילת קדש אתי אין להקשות ע"ז דאפי' אי קרא אתי לנגיעה ממילא אכילה באזהרה ג"כ דמשכחת אכילה בלי נגיעה דחבירו תחב לו בפיו ונגיעה דבפנים לא שמה נגיעה (כמ"ש התוס' לקמן (ק"ו) ובחולין (ק"א).

(ע"ש]: בתוס' ד"ה לענין מלקות הקשה ר"ח דאין עשה דוחה עשה ול"ת ותו דלא הוי בעידנא ע"ש. יש ליישב דכיון דלא אתרבי רק למלקות אבל לא הוי ביאה במקצת ממש כמו בכולו א"כ י"ל דבכלל עשה דוישלחו מן המחנה נמי לא הוי דכיון דמשלח רובו ונשאר מקצת מתקיים העשה.

רק למלקות אתרבי מהיקש דנגיעה והשתא י"ל דלאו גרידא עשה דמתן בהונות דוחה אותו והא הוי בעידנא. והא דנקט לעיל עשה שיש בה כרת לרווחא דמלתא.

אבל עשה דמתן בהונות סגי ובלא"ה כיון דמסיק ר"י דאפי' עשה ליכא רק שחדשו בה דברים. א"כ עשה דמתן בהונות דוחה לה: בד"ה ה"ג ר"י אומר אינו לוקה.

הקשו ליחשבי' בין חומרות דתרומה לקודש. וי"ל למ"ש מהרש"א (בסנהדרין ס"ד) דהא דאין לוקין מן הדין משום דאפשר בעבירה החמורה העונש חמור טפי דלא מתכפר במלקות א"כ לא שייך למיחשבי' קולא בקודש דודאי עונשו חמיר טפי והא דחשיב חומרא דמיתת משום דמפורש בתורה כרת בקודש ואי מיתה חמורה חשיב שפיר קלא בקודש וכן חפ"ז כולהו מפורשין אבל מה דאין לוקין מן הדין ל"ה קולא כנ"ל: ד"ה ההוא בתרומה כו' הקשה ר"ח כו'.

יש ליישב דשאני הכא דכתיב עד מלאת ימי טהרה דמזה הוכיח כאן רש"י דלא קאי אקודש (וכ"כ התוס' במכות (י"ד:)) א"כ לא דמי לכל זרלא יאכל קודש דמצי קאי שפיר גם אקודש ממש משא"כ הכא. דלא מצי קאי אקודש: דף לד ע"א בגמ' והבשר לרבות עצים ולבונה.

הרמב"ם (בפ"י מה' טו"א) כתב דחיבת הקודש מכשיר רק מדרבנן וצ"ע מ"ש (בה' פסוה"מ"ק פ' י"ח) דלבונה מן המנחה שנטמאה לוקה אם אכל ממנה כזית. והכ"מ לא הרגיש בזה כלל.

(ויותר תמוה (דבפ"ו מה' אסוה"מ) פ"י הכ"מ דברי הרמב"ם דעצים ולבונה מעלה עשו חכמים שיקבלו טומאה. ומ"ש הלח"מ שם תמוה מדברי הרמב"ם בה' טו"א הנ"ל דחיבת הקודש דרבנן הוא): שם בגמ' הב"ע שקדשו בכלי כו'.

הלשון תמוה דודאי קודם שקדשו בכלי לא מקבלו טומאה כלל [כדאיתא להדיא במנחות (ק"א.) (דכטהורין דמי) והכי הול"ל שאני עצים ולבונה שאין להם מתירין כדתניא וצ"ע: בתוס' ד"ה שקדשו בכלי הקשו מה כלי יש בעצים.

וא"י למה לא פ"י בעצים שנתנן כבר על המערכה דמזבח מקדש טפי מכל הכלים (כדאי' לקמן (פ"ו.) (כשם שהמזבח כו' כך הכלים מקדשין) וכ"כ רש"י בהדיא במנחות (כ"א).

(דעצים היינו עצי המערכה. וצ"ל דלשון כלי לא משמע להו על המזבח: בד"ה אלא כמעביר צ"ע בזבין לי ליתכא וזבן לי' כורא.

בס' צ"ק הבין הקושיא דשם מסיק הגמ' דהוי מוסיף על דבריו ע"ש מה שמיישב בזה. אבל בלא"ה נמי א"א לפרש הכי דא"כ הלא הכא נמי אמרינן דדוקא בא"ל רבו אל תביא אלא חטין הוי מעביר ושם לא אמר אל תקח אלא ליתכא.

ולפע"ד נראה כוונתם להיפוך דהתם מיבעיא בגמ' דגם באמר ליתכא וזבין כורא הוי מעביר והכא פשיטא דבסתם חטין והביא חטין ושעורין לא הוי מעביר כנ"ל: ע"ב בגמ' פסול מה שיעשה שירים. פירש"י בזריקה דבקבלה מפורש במשנה יחזור הכשר ויקבל. ומיהו למסקנא דאין עושה שירים. רק שלא בזמנו.

נראה דפסול חוץ לזמנו ומקומו אפ"י בקבלה נמי עושה שירים דטעמא הואיל שמרצה לפיגולו פ"י דע"י המחשבה נעשה פיגול ולא שייך לומר דהמעשה כלא עשאו כיון דמייתי לחיוב כרת משא"כ בשאר פסול הוי רק כלא עשה כלום דמעשה זר ושמאל לא מהני. וכמו לא זרק כלל.

אבל במחשבת פסול נתוסף פסול יותר משלא עשאו. וטעם זה שייך נמי בקבלה.

וכן כ' הרמב"ם בפ"י המשניות להדיא. וכן משמעות סתם מתני' לעיל חוץ לזמנו ומקומו פיגול ופסול משמע דלית לי' תקנתא.

מיהו בטמא דקי"ל דעושה שירים משמע דדוקא בזריקה דהא סתם מתני' וכולן משמע אפ"י טמאים. אכן הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ) כ' בקיבל טמא עושה שירים.

והראב"ד חלק עליו. וצ"ל לדעת הרמב"ם דכולן לאו דוקא ולא קאי אטמא.

ודוחק.

והכ"מ שם כ' דהרמב"ם לא דייק שם וסמך אמ"ש (בפ"ג ממעילה) קיבל וזרק וכן כתב התיו"ט פ"א דמעילה]. וצ"ע בזה.

אכן בחוץ לזמנו כ"ע מודים דבקבלה עושה שירים דלא כמ"ש בס' טה"ק בשם הראב"ד
דגם בחוץ לזמנו אין עושה שירים רק בזריקה דהרי הרמב"ם (פי"ד מפ"מ) כ' דפסול
שקיבל חוץ לזמנו יחזור הכשר ויקבל משום דאין פיגול במי שאין ראוי לעבודה ומינה
דכשר מפגל בקבלה ועושה שירים ושתיק ל' הראב"ד.

וגם למ"ש הכ"מ דהרמב"ם מודה להראב"ד. וכאן במשניות כ' הר"מ להדיא דחוץ לזמנו
בקבלה עושה שירים ע"כ דגרע מטמא.

ומ"ש רש"י שזרק. משום דרישא גבי כל הפסולין מיירי בהכי מסיים כן אבל ה"ה
בקבלה.

כנ"ל ברור. עוד מסופק בס' הנ"ל אי מחשבה שלא לשמה בחטאת עושה שירים ול"נ
דעושה דהרי חוץ למקומו נמי ליכא פיגול ומ"מ דייק הגמ' מחוץ לזמנו על חוץ למקומו
והטעם כמ"ש דעיקר הוכחה דמחשבה גריעא ממעשה וה"ה בשלא לשמה כנ"ל: שם
בגמ' אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו כו'.

משמע הטעם כיון דהפיגול חל ע"י זריקה דוקא הרי דשם זריקה עליו וכמ"ש רש"י.
מיהו קשה התינת חוץ לזמנו אבל חוץ למקומו דהוי רק פסול וזה לא תליא בזריקה
למ"ש המל"מ פי"ח מפסוה"מ] ונראה דהוא רק גילוי מלתא דמחשבה התורה לזריקה
גבי פיגול מוכח דמה דנפסל מכח מחשבה לא מיעקר כל המעשה ושם זריקה עליו ממילא
ה"ה במחשבת חוץ למקומו ונראה לפ"ז דה"ה מחשבת שלא לשמה גבי חטאת ופסח
דמ"מ שם עבודה עליו דהפסול רק מכח מחשבה ועושה שירים כנ"ל [אולם בתוס' מנחות
(ע"ט).

(לא משמע כן וחוץ למקומו הטעם משום דאיתקש לחוץ לזמנו ע"ש]: שם בגמ' אלא
שמא לא נתקבל בכלי. ותמוה דמאי בכך מ"מ אותו הדם שנשפך מן הכלי שפיר מתקן
בו ומאי פריך עלה תו והוא גופא מנא ידע.

ונראה דהגמ' קאי כאן בס"ד דלא ידעו דמטעם אין דם מבטל דם אתי עלה רק דדם
התמצית כשר ומקשה שפיר הא יש תערובות דם שנשפך מן הצואר לקרקע. ות' דכהנים
זריזים כנ"ל.

שוב מצאתי בתוס' פסחים עמדו בזה ות' קצת באופן אחר ע"ש. (כדברי התוס' מפורש
בירושלמי בפסחים שם): בתוס' ד"ה פסול.

וממתניתין ליכא למידק קיבלו אין זרקו לא כו'. באמת בגמ' לעיל (כ"ו:) איתא הכי מיהו
קשה די"ל משום טמא לא נקט זרק דטמא עושה שירים בזריקה ומכאן סייעתא
להרמב"ם דזכולן דמתני' לא קאי אטמא.

והנה לכאורה יש לתמוה תו על הגמ' הנ"ל לפמ"ש תוס' לעיל בהא דנתנו שלמעלה
למטה דמוקי לה בפסול. והקשו תוס' א"כ במקומו נמי ות' משום טמא ע"ש.

ופירשתי שם דמ"מ שלא במקומו נהי דמקומו דמי היינו כשהוא מרצה אבל כשיש
פסול אחר כטמא שוב אינו כמקומו כלל ולהכי אינו עושה שירים וא"כ קשה למה נצרך
הגמ' לדחוק שחטו לא שפיר י"ל זרקו לא דעושה שירים ומ"מ גבי שלא במקומו כיון

דהוי לענין זה שלא כמקומו להכי אינו עושה שירים וצ"ע על התוס' שם כי באמת אין דבריהם מוכרחין דקושיתם יש ליישב בלא"ה דלרבותא נקט שלא במקומו: בד"ה כל שבידו כו' כשכיסהו הרוח ונתגלה כיון דאין מצוה כו' ולא דמי להכא דמצוה לאוספו.

ולפי שיטה זו אם יהי' נשפך רק מעט דליכא מצוה לאוספו ואספו וזרקו פסול וזה דוחק. וכבר כתבתי במשנה דאדרבה משמעות המשנה ואספו כשר דלא הוי מצוה לכתחילה לאוספו ועיקר קושית התוס' נראה ליישב דבשלמא התם בדיחוי דמצות אין צורך בדבר רק לקיים המצוה וכיון דנפטר שעה א' זה הדם מן המצוה נדחה ולא שייך שבידו לבוא לידי חיוב כיון דנפטר מן המצוה אידחי הדם מחיוב מצוה זו אבל בקרבן שבא כדי להתכפר ואפי' בנדבה א"כ הפי' דיחוי ליפסל שלא יהי' ראוי עוד וע"ז אמרינן כיון דבידו לא נדחה מהכשרו דאכתי בידו להכשירו כנ"ל פשוט: דף לה ע"א בגמ' והלא דם התמצית מעורב ר"י לטעמי' דם התמצית קרי דם.

צ"ע הא בלא"ה מעורב עם השירים דכל הפסחים ושירים ודאי אין מכפרין ובע"כ צ"ל דאין דם מבטל דם: שם בגמ' שבח הוא לבני אהרן כו'. ק"ק למה נקט לבני אהרן טפי הול"ל שבח הוא לבנ"י דהא כל העזרה נתמלא דם ולא הי' צריך לדחוקי בהולכת עצים טפי י"ל דכהנים כל הליכתם על אצטבאות רק כל בנ"י העומדים בעזרה ע"פ נתלכלכו עד ארכובותיהן בדם.

מיהו עיקר הענין שפקקו מטעם זה תמוה גם הרמב"ם בה' ק"פ לא הביא כלל שפוקקין העזרה בע"פ: שם בגמ' וכ"ת דמדלי והתניא מדו כמדתו כו'. כ' התוס' דצ"ל דס"ל אבנט מיגז גיזו ואפשר לומר דהכא לכו"ע פסול הואיל וא"א להיות בלא הגבהת האבנט דיהיו מטושטשין להכי פסול אבל בראוי להשתלשל עד למטה אין פסול בהגבהה שע"י האבנט כענין כל הראוי לבילה א"ב מעכבת בו: שם במשנה לאכול כח"ז ולהקטיר כח"ז כשר כ' תוי"ט צ"ע דכבר שנינהו לעיל סוף פרקין.

ונראה דקמ"ל הכא דאפי' ר"א דפוסל בלאכול מה שראוי להקטיר והטעם דב' אכילות אקשינהו הכתוב א"כ הו"א דגם אכילה והקטרה מצטרפין קמ"ל דמודה ר"א דלהכי לא אקשינהו ועי' מנחות (פ"ג) מ"ש תוי"ט שם. ולע"ד נכון כמ"ש.

וכן מוכח בגמ' פ"ב דלר"א זה הדין רבותא רבה: שם במשנה ומן העצמות וגידין כו'. צ"ע בלהקטיר בעולה אי ג"כ כשר כיון דכל זמן דלא פירשו עצמות וגידין מעלין אותן כדאיתא לקמן (פ"ה:;) א"כ י"ל דראוי להקטיר מקרי: שם במשנה לאכול שליל כ' הרע"ב דלאו גופא דזבחה הוא.

ועי' תוס' רע"א במשניות דבגמ' מסקינן דהוי גופא דזבחה רק משום דמאיסי לפי' הרמב"ם בפיהמ"ש ולפירש"י אין דרכן לאכול. והנה במקדישה כשהיא מעוברת דהקדיש גם הולד בהא איכא למימר דהוי גופא דזבחה אבל בנתעברה אחר ההקדש למ"ד ולדות קדשים בהווייתן קדושים והולד שבקרבה נאכל בחוץ א"כ ודאי לאו גופא דזבחה הוא לכו"ע.

אלא דנראה דהכא לא מיירי מזה דא"כ לכתחילה נמי שרי לאכלו בחוץ כדאיתא בתמורה (כ"ה:) ולא שייך שחישוב לאכול בחוץ. וע"כ מיירי דהקדישה כשהיא מעוברת ובזה מסקינן דגופא דזבחה הוא: בתוס' ד"ה פיגל בזבח כו' ושם דחק בחנם כו'.

וי"ל דרש"י כ' כן משום חטאת העוף דנאכל ובזה צ"ל הטעם דאין מוראה ראוי לאכילה מיהו תוס' לשיטתייהו שפי' בדיבור שאח"ז דמיירי בעולה [ורש"י לשיטתי' אזיל שפי' בחולין (קכ"א.) (גיד הצואר דשייך גם בחטאת וע"ש בתוס')]: ע"ב תוס' ד"ה אלא דוקין שבעין כו' א"נ פסול מדרבנן.

דבריהם אינם מובנים דאפי' פסול מדרבנן מ"מ כיון דמדאורייתא כשר בעוף שוב בבהמה נמי אם עלה לא ירד: דף לו ע"א בגמ' אם אין ענין להניח תנהו ענין למחשבת הנוח. קשה דמ"מ מנ"ל דפסול כיון דליכא קרא לעכב.

ואולי כיון דאפקא קרא בלשון לא יניח לומר דמחשבת הנוח הוי כאילו הניח. עוד נראה דר"א דורש גם סיפא דקרא והנותר באש תשרופו קאי ג"כ אמחשבת הנוח וכ"כ ג"כ בס' טה"ק ע"ש באריכות: שם בגמ' סברא הוא.

יש לתמוה מה סברא הוא זה לעשות המחשבה כמעשה. ואפשר דעיקר טעמא דר"י מכל דבר רע וס"ל דמה דאם עשה כן פסול בכלל דבר רע הוא וכן משמע בברייתא דמייתי אח"כ בגמ' דבר רע לרבות כו'.

והנה בס' טה"ק הקשה א"כ ל"ל קרא בחוץ למקומו דפסול תיפוק לי' מסברא. ותי' דמטעם חוץ למקומו פסול אפי' בחישוב לזרוק מקצת דם אבל מהאי סברא לא מיפסל רק בחישוב על כולו.

ויפה תירץ. אך יש להקשות לפ"ז לקמן דמקשה וליפלוג כו' בניתנין בפנים שנתנן בחוץ ומשני דבעי מקום משולש ולתי' הנ"ל קשה דנהי דממעט קרא דאין פסול חוץ למקומו רק במקום משולש היינו להיות נפסל אפי' בחישוב על מקצתו אבל בחישוב על כולו נימא דפסול אפי' בנותנין בפנים שנתנן בחוץ.

מיהו לפירש"י דקושית הגמ' רק על הניתנין בחוץ שנתנן בפנים א"ש דמטעם מחשבה כמעשה גם במקצת דם שנכנס בפנים קי"ל דפסול וא"כ גלי קרא דבעי מקום משולש ובלא"ה לא מיפסל ולא אמרי' בי' מחשבה כמעשה. אך לפי' הפשוט דקושית הגמ' גם על בפנים שנתנן בחוץ ובזה ל"א שלא במקומו כמקומו דמי כמו שפלפלו התוס' בזה לעיל (ד' כ"ו:) יקשה כנ"ל.

מיהו י"ל כיון דלענין בחוץ שנתנן בפנים ע"כ מוכח דבזה ל"א מחשבה כמעשה דאל"כ הי' נפסל גם במקצת כנ"ל שוב ג"כ ה"ה בפנים שנתנן בחוץ. ולי נראה ליישב קו' טה"ק הנ"ל דבאמת כיון דגלי קרא דבעינן מקום משולש א"כ אדרבה במחשבה זו דמקום לא הוי מחשבה כמעשה דגזה"כ הוא דזה אינו פסול רק במקום משולש ולזה עצמו כתיב חדא פסול דחוץ למקומו כנ"ל: שם בגמ' וליפלוג בנימנין בחוץ כו' ותמוה למ"ש הרמב"ם (פ"ב מפסוה"מ) דגם בחוץ שנתנן בפנים כיפר וכמקומו דמי מאי פריך.

והנה רש"י פ"א משום דחטאת מיפסל בפנים. וצ"ל קושית הגמ' משום דסתם המשנה משמע דאיירי אפ"י בחטאת.

ומיהו לפום רהיטא הי' נראה דאפ"י בחטאת למ"ד שלא במקומו כמקומו כיפר דהתורה לא אמרה רק וכל חטאת כו' לא תאכל באש תשרף ומנ"ל דלא כיפר. וגם מלשון הרמב"ם שם משמע קצת הכי דכ' סתם הנתנין בחוץ שנתנן בפנים בשר הזבח פסול ואעפ"כ נתכפרו הבעלים ולא הוציא חטאת מזה הכלל.

ואח"כ הביא דחטאת פסול ע"ש ולא כ' רמז דלא כיפר ואדרבה לשון התורה וכל חטאת כו' יובא לכפר בקדש משמע דבכיפר מיירי דומיא דהנך דמצותן בפנים דכיפר ומ"מ הבשר נשרף. איברא דברש"י ותוס' מבואר דפשיטא להו דבחטאת לא כיפר ואפשר מצאו כן באיזה מקום בגמ'.

וגם יש להוכיח מכח קושית התוס' ד"ה וקי"ל דהקשו למ"ד לאו כמקומו דמי אמאי פסיל רחמנא טפי בחטאת משאר קרבנות. ואי נימא דלמ"ד כמקומו גם בחטאת כן ודאי תקשה וגם לא יועיל ע"ז תי' התוס' דנ"מ אם יש עוד דם דכיון דכיפר תו לית תקנתא בזריקה שוב.

מיהו אפשר לומר דקרא ללאו אתי ללקות באוכל מן הבשר. וצ"ע: ובודאי פשט הגמ' נראה יותר דגם בפנים שנתנן בחוץ לאו כמקומו דמי לכו"ע.

ובזה מיושב ג"כ קו' הבה"ז אהא דמקשה בגמ' ומי אית לי' לר"י הך סברא כו' ליקשי בפשיטות מתניתין אברייתא ע"ש. להנ"ל א"ש דמתניתין המ"ל דגם בחוץ בפנים ופנים בחוץ כמקומו חשיב ולא מיירי בחטאת וברייתא מפורש בה חטאת.

אבל השתא דהמקשן פשיט לי' דלאו כמקומו חשיב ומתרץ מכח שלישי א"כ קשה מברייתא דמשלישי הכל אימעוט גם חטאת כנ"ל: שם בגמ' וקי"ל בשכיפר השתא התם כו' וקשה דלמא מיירי התם דהכניס מקצת דם דמטעם מחשבה לא מיפסל רק כשהכניס כל הדם וצ"ל דסתמא קתני ומסתמא דרך להכניס כל הדם: בתוס' ד"ה שיאכלוהו כו' וי"ל דל"ד כו'.

תמוה דהרי תוס' עצמם כתבו לעיל (ד' כ"ז ד"ה יצא) דגם לר"י דמחשבה כמעשה דוקא אי בעביד המעשה לא נתכפר כלל משא"כ אם נתכפר רק שלא התיר הבשר לאכילה בזה ל"א מחשבה כמעשה. ואפשר לחלק דהתם דנתכוין לזרוק שלא במקומו דעיקר הזריקה לכפר ונתכפר גם שלא במקומו נהי דלא התיר הבשר מ"מ הא עיקר הדבר שבא לכפר ונתכפר ל"א בי' מחשבה כמעשה אבל הכא בהקטרה דהוא רק להתיר הבשר באכילה ולא לכפרה וכיון דאי עשה מעשה לא התיר הבשר ונפסל מעשה הקטרה בזה הוי מחשבה כמעשה: בד"ה קסבר כו' וי"ל דס"ד דר"י הוא דלא בעי כו'.

דבריהם אין מובנים דנראה יותר דודאי גם ר"י בעי מקום משולש לענין מחשבת חוץ למקומו לאכילה או גם להקטרה כזית דמיפסל כל הקרבן בזה דוקא מקום משולש אבל בחישוב לזרוק כל הדם שלא במקומו שבחוץ בפנים דפסול וכיון דמחשבה כמעשה שפיר יש לפסול גם בזה ואדרבה תי' הגמ' קשה להבין איך אמעיט משלישי להכשיר שבחוץ בפנים כיון דמחשבה כמעשה דקרא לא מיירי רק במקצת או לאכול חוץ למקומו אבל

במחשב על כל הדם מנ"ל להכשיר: ע"ב בגמ' חישב שיאכלוהו טמאים למחר חייב א"ר תדע דבשר לפני זריקה לא חזי.

ותמוה ס"ד דרבא. וי"ל דמיירי שיאכלוהו טמאים היום ולמחר יהיו טהורים כגון מחוסר כפורים דאסור לאכלו היום וגם בלילה עד למחר א"כ דומה לבשר לפני זריקה דאסור וה"נ למחר יהי טהור ומ"מ דחה הגמ' שפיר דהתם אי הי' זורקו היום הוי חזי אבל הכא אפי' אי יזרוק היום הדם לא יהי' חזי להני טמאים א"כ אפי' בלי פיגול לא הי' יכול לאכלו היום: פרק רביעי במשנה לפיכך אם נתן ראשונה כתקנה ושניה חוץ לזמנו כיפר.

יש לעיין אי צריך עכ"פ לחזור וליתן מתן שני' במחשבה כשרה. וכן הדעת נוטה.

וכמו כן יש לעיין בחטאת דבעי ד' מתנות ונתן השני' חוץ לזמנו אי יתן שאר המתנות אפי' אם נאמר דאותה המתנה אינו חוזר ונותן: בגמ' ת"ר מנין כו' כ' התוס' דמיבעי' לב"ש דאיכא למילף עיכובא מחטאת אבל לב"ה לא שייך מנין דהא לית לן קרא לעכב ושמעתי להקשות דגם לב"ה י"ל דמיבעי' על חטאת מנין דאיכא למילף חטאת חיצון מפנימי [למאן דלית לי' דרשא דוכפר].

ולק"מ דבאמת אי שייך למילף מפנימי א"כ מנ"ל באמת בחטאת דלא מעכב נילף מפנימי וקרא ודם זבחיך ישפך נוקי לשאר זבחים דהו"א דנילף כל הזבחים מחטאת. א"ו דב"ה אית להו קרא בחטאת דלא מעכב וא"כ ל"ל תו קרא למעט שאר זבחים.

ונראה דלפי' התוס' לקמן כדמשני הגמ' לאינך מ"ד דישפך לדרשא אחריתא אתיא ופריך מנ"ל דלא מעכבי ומשני דס"ל כב"ה היינו דלב"ה לא צריך קרא כיון דלא שנה בי' הכתוב ולא גרסי לקמן וילפינן כולהו מחטאת דא"צ לגמור מחטאת רק דממילא ליכא עיכובא. ונראה ראי' לגירסא זו דהא לת' קמא בגמ' בדב"ה דקרנות הוי ד'.

ג' למצוה וא' לעכב. א"כ ליכא גם בחטאת קרא רק דלא שינה בו הכתוב לעכב רק בחדא וממילא בכל הקרבנות נמי א"צ קרא ולמה לן למיגמר מחטאת: שם בגמ' ת"ל ודם זבחיך ישפך.

יש לבאר למ"ד לעיל (כ"ו:) דחוץ למקומו כמקומו משום דכתיב נתתי לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע דם על המזבח כיפר א"כ לכאורה נכלל בזה ג"כ דאפי' מתן א' כיפר דסוף סוף הגיע דם על המזבח הגם דאינו כמצותה דצריך ב' מתנות או ד"מ הלא גם שלא במקומו אינו כמצותו. ולכן נראה כיון דאמרינן לעיל דהבשר לא הותר לאכילה דלכפר אמרתי לכם ולא לאכילה והכא במקומו במתן א' כיפר לגמרי אפי' להתיר בשר באכילה ולהכי צריך קרא דדם זבחיך ישפך דמסיים הפסוק והבשר תאכל א"כ מתיר גם לאכילה: ובזה הי' אפשר ליישב קושית הר"ן בחי' לסנהדרין (ד' ד') דמהאי קרא דדם זבחיך איך נלמד לעולה.

ומ"ש הוא לתרץ דבשר תאכל גם עולה בכלל דאכילת מזבח קרוי אכילה תמוה כיון דמפורש בקרא ועשית עולותיך הבשר והדם כו' ודם זבחיך כו' מוכח בפ' דלא מיירי בעולה רק בשלמים ושאר קרבנות הנאכלין. (וכן כתבו התוס' לקמן (נ"א:) ע"ש).

ולפמ"ש י"ל דשלא במקומו נמי נהי דאין הבשר מותר באכילה מ"מ לגבוה שרי להקטיר. וא"כ גבי עולה לא צריך קרא כלל דמתן א' כיפר דלא גרע משלא במקומו רק בנאכלין צריך קרא.

מיהו למ"ש לעיל (ד' כ"ז) דמשמע מרש"י דגם להקטיר הבשר לא משתרי בנתינה שלא במקומו אין מתורץ קושית הר"ן. ונ"ל קושיתו דנלמד גם עולה מהקישא דוזאת התורה. נחזור לדברינו דלפמ"ש דכל הילפותא הוא רק להתיר הבשר א"כ יש להקשות לקמן לב"ה גבי חטאת דנפקא להו מוכפר הא י"ל דכיפר בלבד ולא להתיר הבשר באכילה וי"ל דלכפר בעלמא הא איכא קרא דנתתי לכם על המזבח לכפר ומייתר קרא דוכפר להתיר גם הבשר. שוב ראיתי בתוס' לקמן (ל"ח).

(ד"ה וכפר בסוה"ד כ' מענין זה ע"ש: דף לז ע"א בגמ' מנין לכל הדמים שטעונין מתן דם ליסוד כו' רש"י פ"א אם נשאר עוד דם בכלי משמע דיכול לכתחילה ליתן כל הדם בהמתנות שעל המזבח ופשטא דלישנא דגמ' והרמב"ם (פ"ה ממעה"ק) לא משמע הכי רק דמצוה להשאיר שירים ליתן על היסוד.

ומיהו בבכור ומעשר ופסח דבמתן א' לא נזכר נתינת שירים כלל ליסוד. וגם בלשון הרמב"ם שם ובה' קרבן פסח לא הוזכר כלל נתינת שירים.

וצ"ע מנ"ל דלא בעי שפיכת שירים ולהאי ברייתא דיליף מדם זבחיך אפשר דהני לאו בכלל זבחיך הם. אבל מהא דוהנשאר בדם דלימד על כל הדמים משמע דה"ה בכור ומעשר ופסח וצ"ע.

ולקמן בתוס' (נ"א:): ד"ה תן לה משמע דס"ל בפשיטות דגם בכור ומעשר ופסח צריך שפיכת שירים ע"ש גם במ"ש רש"י אם נשאר כו' הובא ג"כ בתוס' לקמן (נ"ג:): ב' דיעות בזה ע"ש ד"ה העולה: שם בגמ' ור"י האי קרא מפיק להכי ולהכי. קצת קשה דשפיר י"ל דדם זבחיך ישפך משמע בכל זבח דלה' צריך עכ"פ מתן דם ונלמד מזה מעשר ופסח דבעי מתן דם וממילא הוא רק בשפיכה ונלמד נמי מדכתיב זבחיך ישפך משמע כל הזבחים מתכשרי בשפיכה וכן נראה מסקנת הסוגיא בפסחים דלא כסוגיא דהכא.

ומ"ש התוס' ד"ה תרי תנאי כו' דהמ"ל פסח בשפיכה מקרא אחריןא אכתי קשה מעשר מנ"ל: ע"ב בגמ' וב"ה תלת למצוה וחד לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן. נראה לפרש דבאמת כולהו למצוה והא דא' מעכב רק מסברא דכפרה בכדי לא אשכחן והא דאמר חלתא למצוה אין הפ"י תלתא קראי רק תלתא מתנות הם למצוה בעלמא וחד לעכב.

ולפ"ז נראה דאפי' נתן מתן א' שלא על הקרן מ"מ כשר דתו לא הוי כפרה בכדי וכן משמעות המשניות בכמה מקומות דנתן שלמעלה למטה פסול משמע דוקא למטה אבל למעלה אפי' שלא על הקרן מ"מ כשר. וכן משמעות המשנה דמדמין ב"ה חטאת לכל הקרבנות דכשר מתן א' משמע בכל גווני אבל לב"ש דס"ל ב' קרנות לעכב נראה דצריך דוקא על הקרנות הנך שתיים דלעכב.

ומיושב בזה קושית התוס' ד"ה הרי כאן שש דהקשו לב"ש סגי בחמש דכפרה בכדי לא
אשכחן. ולמ"ש א"ש דנצרך שש שיהיו אותן שתי מתנות דלעכב על הקרנות דוקא
דלב"ה א"צ להיות על הקרן.

מיהו לתי' ב' דבסמוך דלב"ה אהני מקרא ואהני מסורת גם לב"ה צריך שיהי' אותה
מתנה על הקרן דוקא. והיינו נ"מ דב' התירוצים.

ולפ"ז צ"ע לדינא לב"ה אי צריך דוקא על הקרן. וברמב"ם לא מצאתי מפורש זה הדין.
מיהו רש"י פי' דגם לתי' קמא חד קרא אתי לעכב ע"ש וצ"ע: שם בגמ' ואימא כולהו
למצוה. הקשה בס' טה"ק למ"ש התוס' לעיל דגם ב"ה דרשי דם זבחיך ישפך א"כ מה
ס"ד להקל בחטאת טפי משאר קרבנות ונראה דלק"מ דודאי בכל קרבנות דכ' סביב כמה
פעמים הוי עיכובא.

ונהי דהתוס' לעיל כתבו דגמרינן שאר קרבנות מחטאת אע"ג דכ' סביב כמה פעמים
היינו דס"ל דהקישא לחטאת מוציא מההוא דסביב דכל אחד בדוכתי' כתיב אבל אי ליכא
שום לימוד מודין התוס' דבכל קרבנות מעכב מטעם דכ' סביב כ"פ אבל בחטאת דלא כ'
עיכובא נימא דרק למצוה. ומ"ש בס' הנ"ל להוכיח דפי' הגמ' למצוה אבל אי לא נתן
כלל כיפר אבל לא לאכול הבשר דאל"ה מי עדיף לא נתן כלל מנתן שלא במקומו דבשר
אינו נאכל.

אין זה ראוי דשמואל קאי לעיל בכל קרבנות דהדם מעכב משו"ה גם אפי' שלא במקומו
כיפר והבשר אינו נאכל. אבל השתא בחטאת בעי בגמ' למימר דלית בי' עיכוב בדם כלל.

מיהו באמת עיקר ס"ד דגמ' תמוה וכי יש כפרה בלי דם בפרט דקאמר תו ואב"א הלא
זה התירוץ ברור דאין כפרה בכדי. ונראה לפרש כוונת המקשן אימא למצוה אבל לעכב
אפי' לא נתן כלל על הקרן כיפר אבל עכ"פ נתינת דם צריך.

והתוצן השיב דגם זה כפרה בכדי פי' לפ"מ שכתוב בתורה ד' קרנות והוא לא יתן כלל
על הקרנות חשיב בכדי. וכעין דמקשה הגמ' לקמן א"כ בטלת תורת ד' קרנות רק דשם
דוחה הגמ' דרחמנא אמר ליבטלן אבל הכא ליכא קרא דיש לפרש אחת לעכב שפיר
מספיק טעם זה והאבע"א לא ניחא לי' בהכי כנ"ל: דף לח ע"א בגמ' אימא וכפר כו'
אע"פ שלא נתן למעלה רק למטה.

צ"ע דמהכ"ת נימא דקרא להכי אתי הא כמו בנתן מה שלמטה למעלה פסול כמו כן
מסברא בנתן מה שלמעלה למטה פסול אבל בלא נתן כל המתנות רק א' דהדבר שקול
דאיכא למילף חטאת מחטאת ואיכא למילף חוץ מחוץ מהני וכפר לעלוי מלתא דחוץ
מחוץ ילפינן. שוב ראיתי לקמן (נ"ב:) מביא הגמ' סברא לחלק בין שלמעלה למטה.

ובין שלמטה למעלה דגרע ע"ש: ברש"י ד"ה נאמרו דמים וחטאת ליכא למילף דאינו
בשפיכה רק במתן אצבע. אין מובן לי כמו דילפינן לעיל דנתנין בזריקה אם נתן בשפיכה
כשרה.

ה"ה בחטאת י"ל דאע"ג דמצוה באצבע אם נתן בשפיכה כשרה די"ל באצבע רק למצוה. מיהו בלא"ה נראה דקרא דדם זבחיך לא מצי קאי אחטאת דמסיים והבשר תאכל משמע לבעלים ולא מיירי בחטאת: בתוס' ד"ה וכפר בסוה"ד.

אין להקשות דהכא דרשינן וכפר לגמרי אפי' להתיר הבשר באכילה כו'. ונראה ליישב דהא אמרינן לעיל אי שלא במקומו כמקומו דמי ומכפר תו ליכא תקנה לזרוק דזריקה שאינה מכפרת אינו מתיר הבשר א"כ איך אפשר לומר דזריקה א' מכפר ולא יתיר הבשר א"כ תו ליכא היתר בשר בשאר הזריקות.

א"ו דזריקה א' מכפרת אפי' להתיר הבשר. אך יש לדחות דשאני התם בנתן שלא במקומו אותו הזריקה ה"ל צריך ליתן במקומו וה"ל מכפרת ומכשרת הבשר וכיון שנתנו שלא במקומו וכיפר ליכא תו מצות נתינת דם כלל דהתורה לא אמרה זריקה שאינה מכפרת אבל הכא אי נדרוש דזריקה אחת מכפרת א"כ התורה אמרה כן דכפרה תליא בזריקה ראשונה ושאר זריקות מתירין הבשר ומקשינן תוס' שפיר.

מיהו בלא"ה שדיתי נרגא בקו' התוס' לעיל (ד' ל"ו) בתחילת הסוגיא. ויש שרצו לתרץ קושי' התוס' דכיון דעכ"פ גלי קרא דלא דמיא לחטאת פנימיות דאין כל הזריקות מעכבין הכפרה שוב ילפינן חטאת משאר קרבנות דמתיר אפי' הבשר.

וזה אינו דאי נימא הכי א"כ למה צריך תלתא וכפר בחד סגי דכיון דאין כל המתנות מעכבין כמו הפנימיות שוב נילף משאר קרבנות דאפי' מתן אחת כיפר אלא ודאי כיון דכ' קרא וכפר ללמד דאין כולן מעכבת א"כ גלי קרא דאין ללמוד משאר קרבנות. ואין סברא דוכפר כתיב להראות שלא נטעה ללמוד מפנימיות דכדי שלא נטעה לא נכתב קרא.

וכעין זה כ' המהרש"א פסחים (כ"ב) בסוגיא דערלים: דף לט ע"ב בגמ' וכפר אע"פ שלא סמך ונסלח אע"פ שלא נתן שירים. קשה דלעיל (ל"ח) אמרינן דחדא לגופי' אצטריך רק משום דכפרה וסליחה אחד הוא.

מיותר וכפר. והכא דריש תרווייהו.

וי"ל למאי דדרשינן לקמן (מ"א.) חטאתם אלו שעירי ע"ז שגגתם זה פר העלם דבר.

וכיון דשגגתם זה פר העלם א"כ הך ונסלח להם כי שגגה הוא קאי גם אפר העלם ולכן מיותר כפרה וסליחה דפר העלם ואתיא דרשא: בתוס' ד"ה לפר כו' וקשה ל"ל ועשה לכפול בהזאות ת"ל מדאיתקש לפר יו"כ וי"ל דאי לא הוי כתיב ועשה לכפול בהזאות לא הוי מוקמינן לפר ליו"כ רק לפר לכפול בהזאות דמקודם איכא למידרש בהאי פרשתא רק לבתר דכבר דרשו ועשה לכפול אייתר לפר על יו"כ כנ"ל: בא"ד מיהו להאי לישנא דלר"י שירים מעכבין א"ש.

הקשה בפ"מ הא תוס' עצמו כ' לקמן (ד' מ') ד"ה אביי דלמ"ד שירים מעכבות ביו"כ ה"ה בכל חטאות פנימיות ולא ממעט שירים מונסלח ע"ש. ונראה דזה אינו דבדאי מונסלח יש למעט שירים רק למ"ד שירים מעכבין ביו"כ ילפי' כל חטאות פנימיות מיו"כ ולכן ההיקש הזה מפיך ממייעוטא דונסלח אבל אי לא הוי כתי' עיכוב שירים ביו"כ הוי

ממעטינן שירים מונסלח כנ"ל: בד"ה ונסלח וקשיא לי כו' וכ"ת דלא ילפינן קולות הא אמין ילפינן.

ויש ליישב דאמין כיון דלכתחילה התיר הכתוב לעשות כן דכתיב את הטפל לבשרו שייך כן ועשה דעשיות זה כזה וכשר אפי' באמין אבל שפיכות שירים דלמצוה בעינן עכ"פ רק דלא מעכבי לא שייך ללמוד קולא זו מכן יעשה דעכ"פ מצות עשי' איכא גם בשירים ודאי עבר ולא עשה לא מיירי קרא: דף מ ע"א בגמ' אביי אמר לר"י נמי אצטריך.

צ"ע למה הוצרך אביי לזה הלא עכ"פ הבריייתא דיליף סמיכה ביו"כ מכן יעשה ע"כ פליגא אבריייתא דידן א"כ טפי א"ש למימר דלר"י לא אצטריך ואתיא כר"י דאל"כ כמאן תרמי': בתוס' ד"ה לא נצרכה כו' הקשו על רש"י דאמרינן לקמן דאצטריך לפר שלא יהי' דבר הלמד בהיקש ולרש"י נגמר מהיקש דמשיח וכתבו נמי מהא דאמרינן לקמן הו"א ה"מ הזאות דכתיבן בגופי' כו' משמע שהבינו דכוונת הגמ' הזאות דכתיבן בגופי' היינו בפר העלם.

ולהכי נמי תמהו לקמן (מ"א:): בד"ה אבל דהא לפר הוי כמאן דכתיב בגופי'. ובאמת לשון הגמ' לא משמע כלל הכי דהול"ל כדאמר לעיל דהוי דבר הלמד בהיקש ולכן נראה לפע"ד כוונת הגמ' דמהך היקש דועשה כן יעשה ליכא למיגמר רק אופן המעשה להיות כל המעשים שוין דהיינו לעכב או לאת בדם וטבילה אבל למיגמר מעשה חדשה כגון יותרת וכליות לא והיינו דאמרו דוקא הזאות דכתיבן בגופי' פי' בשעירי עכו"ם עצמו בזו ילפינן דדין הזאות אלו כהזאות פר העלם דבר אבל יותרת דלא כתיב בגופי' כלל אין לנו ללמוד רק מהך היקש דחטאתם על שגגתם כיון דכתי' אשה לה' היינו הקטרה ילפינן שפיר כדפי' רש"י לקמן א"כ מיושב הכל.

ודו"ק היטב: דף מא ע"ב בגמ' אר"ל כו' קסבר העושה ע"ד ראשונה עושה ממאי כו'. נראה דר"ל עצמו אמר ראי' זו דאי ר"ל קאמר סתמא מנ"ל להגמ' דר"ל דוקא קאמר דפיגל בראשון ושני בשתיקה די"ל ה"ה ראשון בשתיקה ושני במחשבה דג"כ שייך לומר הוכיח סופו על תחילתו ור"ל נקט העושה ע"ד ראשונה.

וכמו כן י"ל הוכיח סופו ע"ת כדאמר סתמא דגמ' בריש מכילתין ב' סברות אלו ולא אתי ר"ל לאפוקי רק אם פ' בא' בהדיא שיעשנו בזמנו וא"כ לא יהי' על ר"ל הני קושיות דמסיק הגמ' אח"כ בקושיא ולכן נראה דר"ל עצמו אמר ממאי: שם בגמ' כל העושה ע"ד ראשונה עושה כ' רש"י דכל מחשבת קדשים דוקא בפה הוא ובודאי מכאן משמע הכי ולפ"ז י"ל דדוקא בחושב באמת בשניהם לפגל רק בא' פירש ובא' שתק אמרינן כל העושה כו' ולא הוי דברים שבלב משום דאיכא אומדן דעת דעושה ע"ד מחשבה ראשונה אבל אם באמת בשני' לא חישוב שום מחשבה י"ל דלא שייך כל העושה.

דמידי דבידו נאמן לומר שלא חישוב והגם די"ל דאפי' לא חישוב כלל המעשה נמשך אחר דעת ראשונה והוי פיגול מ"מ מנלן לומר כן ואפשר דגם רב במנחות (ד' ט"ז.) (דס"ל דמודין רבנן דא' בפיגול וא' בשתיקה אמרינן כל העושה ע"ד ראשונה עושה.

היינו דוקא שהי' עכ"פ בלבו לפגל רק בשתיקה כנ"ל. מיהו ק"ק ע"ז דמקשה הגמ' במנחות שם מהך ברייתא בין בראשונה בין בשני' דפליגי חכמים.

ולמ"ש לק"מ דנ"מ בלא חשב בשני' כלל. משמע מזה דכל העושה דרב ושמואל היינו בלא חישוב ג"כ ולפ"ז אפשר לדידן דלא קי"ל כרב (כמ"ש הרמב"ם (פט"ז מפסוהמ"ק)) דמ"מ בחישוב בשני' ודבר בראשונה אפשר בזה כו"ע ס"ל דאמרינן כל העושה כו' שיתפגל במחשבה גרידא כיון דהוי אומדנא דמוכח וצ"ע לדינא: שם בגמ' אר"ש ב"י לעולם רבנן כו' וכן מסקנת הגמ' לרבא ור"א דכתיקנן לפיגול.

ויש לתמוה על רש"י והרע"ב והרמב"ם בפ"י המשנה דמכולם משמע דכתקנה כפשטא ובאמת דיוקא דר"ל אינו מוכרח משום דמתניתין כולל שלא כתקנה הן פסול שלא במקומו וחוז' לזמנו כדפ"י רש"י במשנה א"כ לרבנותא נקט ראשונה כתקנה דגם בשני' נפסלת בשלא במקומו רק ר"ל בעצמו שהי' סובר טעמא דר"מ דהעושה ע"ד ראשונה עושה הוקשה לו דרבנותא טפי הו"ל להשמיענו בראשונה שלא כתקנה וגם רבא ור"א לשיטת ר"ל דחקו עצמם לפרש כתקנה לפיגול אבל אנן ס"ל דע"ד ראשונה אינו רבותא כ"כ וטפי קמ"ל דנפסלת במחשבת חוז' למקומו בשני' כנ"ל: בתוס' ד"ה והא תנא בסוף הדיבור.

יש לתמוה דבכל הש"ס נקט שעירי ע"ז בלשון רבים ופר בלשון יחיד כו'. וביומא (נ').

(ד"ה פר תירצו דאי הוי נקט פרים הו"א דהיינו פר לעולה עם השעיר ומיירי בע"ז להכי נקט פר לומר דלא מיירי בע"ז ע"ש. ואין דבריהם מובנים דמ"ש מהרש"א שם דמביאין רק פר אחד לעולה תמוה ומפורש בגמ' בהוריות (ה) וברמב"ם (פי"ב מה' שגגות) דמביאין י"ב פרים וי"ב שעירים.

וגם אפי' לשיטתו אין מובן התירוץ. ולע"ד נראה לפרש הכי דכוונתם דאתיא כר"י דס"ל בהוריות שם דשבת אחד שחטאו בע"ז מביא אותו שבת פר ושעיר אחד.

והשתא הכי קאמרי דלהכי נקט פר העלם ושעירי. דפר כשחטא שבת אחד ושעירי כשחטאו רוב ישראל.

וממילא מובן דלאו חדא מילתא הוא ופר מיירי בחטא שאינו ע"ז דמביא פר לחטאת ושעירי בחטא ע"ז. אבל אי הוי נקט פרים הו"א דכולהו חדא מילתא ומיירי בע"ז דמביאים פרים ושעירים ולהכי שני בפר לשון יחיד ובשבת אחד ושעירי ברוב ישראל למפלגינהו למידע דפר נמי חטאת קאמר בשאר עבירות ושעירי בע"ז כנ"ל: דף מב ע"א בגמ' כגון שפיגל בשחיטה פירש"י שנשפך הדם והביאו פר אחר משמע דמ"מ דוקא בפגול בשחיטת פר שני אבל פיגל בזריקת דם פר שני חשיב חצי מתיר.

וכן מוכח לקמן דמוקי לדר"מ בד' פרים. ומ"מ פליגי חכמים.

והטעם נראה דבשלמא מתיר דשחיטה זו דהוא מתיר הדם הזה לזרוק הוי מתיר שלם. אבל זריקת דם פר שני דהוא מתיר האימורין להקטיר והבשר לשרוף ולזה צריך גם דם דפר ראשון וחשיב חצי מתיר.

עכ"פ עולה מן הסוגיא דבשחיטת פר שני גם לחכמים הוי פיגול. והרמב"ם לא הביא זה.

אפשר דחשבו למילתא דפשיטא כדפריך הגמ' א"ה מ"ט דרבנן: ע"ב בגמ' מיא בעלמא מדי עיין רש"י ותוס'. ונראה דעיקר קושית הגמ' מכח דהקדים דם שבהיכל לדם שבפנים

לא עשה כלום א"כ כשנפסל בפנים אין מקום לזריקת ההיכל ול"ד לקומץ ולבונה דהא רשאין להקטיר הלבונה קודם הקומץ ג"כ [כדאיתא במנחות י"ג:] רק דנפסל ע"י הקומץ אבל בלבונה עצמו ליכא פסול אבל הכא כל שלא נעשה הזאות בפנים בהכשר לא שייך כלל הזאה בהיכל.

עוד אפשר לומר דשאני התם דלבונה בפ"ע כשרה להקטרה דמתנדב אדם לבונה בפ"ע וכל הפסול משום שנפסל ע"י הפיגול אין זה בכלל לא קרב המתיר כמצותו דלולא פסול הפיגול הי' כשר אבל בהזאות אחרונות דהכא מלבד פסול הפיגול לא שייך כלל הזאות אחרונות בפ"ע כל דליכא הזאה ראשונה ולכן ס"ד דגמ' דנקרא לא קרב המתיר כמצותו דלאו מכח הפיגול נפסלו רק דאין מקום להזאות אחרונות קודם ראשונות והוי כמים בעלמא ולהכי משני בד' פרים דפר חדש ראוי להזות ממנו כל הזאות ראשונות ואחרונות ולא הוי כמיא בעלמא: שם בגמ' כמ"ד אין מערבין לקרנות.

מוכח מכאן דאפי' למ"ד אין מערבין לקרנות מ"מ על הזאות טהרו של מזבח מערבין דאל"כ איכא טפי ממ"ז וגם מאי דמסיק דס"ל שירים מעכבין להכי הוי מ"ח והלא איכא שירים דפר ושירים דשעיר והוי מ"ט א"ו דקודם טהרו מערבין והטעם נראה משום דכתיב והזה על המזבח שבע פעמים א"כ אין להוסיף על ז' וע"כ מערבין.

אח"כ מצאתי בתוס' ביומא (נ"ח.) שכתבו כן: שם במשנה הקומץ.

הקשה רש"י בלא"ה הרי לא קרב המתיר ע"ש ובתוס' ואפשר לומר למ"ד כל העומד לזרוק כזרוק **אע"ג דלא אמרי כ"ה לזרוק כזרוק אלא היכי דאיכא מצוה לזרוק כדאי' במנחות (ק"א:) והכא כיון שפיגול אסור לזרוק. י"ל כיון דדעתו הי' להקטיר בפיגול גם ככה"ג כזרוק דמי.

ודוקא בסתמא אמרי' דלא הוי כזרוקהיכי דליכא מצוה בזריקה. וכן כתב הבה"ז במעילה ו' בפיגול דכזרוק דמי.

ובחנם השיגו עליו האחרונים: ** אם כן כשנתקבל הקומץ בכלי אפילו נאבד אח"כ חשיב כקרב המתיר כמצותו ומ"מ פטור על אכילת קומץ מטעם דאין לו מתיר אחר: בתוס' ד"ה הקומץ הקשו על מ"ש רש"י דבעי הטעם דאין לו מתירין היכא דמשל האור ברובו דהא כה"ג נפקא מידי פיגול אפי' לאכילה כדאי' בכריתות ע"ש, ואפשר ליישב דבאמת טעמא בעי מ"ט נפקא מידי פיגול במשל האור בו.

ואפשר לומר דהא בהעלה הבשר על המזבח אפי' קודם זריקת הדם לא ירדו כמ"ש הרמב"ם (פ"ג מה' פסוה"מ הי"ב) ונראה דה"ה אפי' נשפך לגמרי הדם. אע"ג דבנשפך הדם קי"ל כר"י דאם עלה ירד מ"מ משלה בהן האור עדיף כמו לענין אם ירדו דיחזור ויעלה דעדיף משל בהן האור כמו כן לענין נשפך הדם כנ"ל.

(וכן מסיק המל"מ שם ה' ו') [דדוחק לומר דוקא קודם זריקה ונזרק אח"כ דסתמא משמע אפי' לא נזרק כלל אח"כ וממילא ה"ה נשפך מקודם כנ"ל. ולפ"ז י"ל דזהו הטעם דכיון דהעלה ומשל בו האור הוי לחמו של מזבח אפי' בלי זריקת דם כלל נמצא דבשר זה אין לו מתירין ולהכי נפקא מידי פיגול ככל הדברים שאין להם מתירין דלית בהו פיגול.]

וממילא מיושב פירש"י דא"כ אי לאו האי טעמא דאין פיגול בדבר שאין לו מתירין הי' פיגול אפי' במשל בהם האור כנ"ל. שוב ראיתי דמ"ש דאפי' בנשפך הדם לא ירד הבשר שהעלה לא משמע כן לקמן (פ"ה).

(וגם הא הרמב"ם שם מיירי אפי' קודם שמשלה בהם האור מ"מ בהעלה לפני זריקה לא ירד ובשלא משלה בהם האור ודאי בנשפך הדם קי"ל דירד. ומ"מ יש לקיים הפלפול שכתבתי באופן זה דכיון דאפי' העלה קודם זריקה לא ירד א"כ הבשר שעלה חשיב דאין לו מתיר שהרי נקטר קודם הזריקה אלא דאם עדיין לא משלה בו האור כיון דאם ירד לא יחזור ויעלה חשיב עדיין כיש לו מתירין מאחר דאם ירד לא יעלה קודם זריקה אבל במשלה בו האור דאפי' ירד יחזור ויעל' א"כ חשיב שפיר כאין לו מתירין ודו"ק: בא"ד ושמא לא שייך פקע פיגולו רק בקומץ שנעשה לחמו של מזבח.

והקשה בס' טה"ק הא הוכחת עולא מדמרצי לפיגולו איכא גם בדם ע"ש שתי' דחוק. ואפשר לומר כוונת התוס' דאה"נ בזריקת הדם מרצה לפיגולו ולא חשיב אז פיגול לגבי מזבח מ"מ אחר שנשפך וירד הדם מן המזבח שוב שם פיגול עליו כיון דאינו עומד עוד למזבח אבל הקומץ כיון דראוי עוד למזבח להיות נקטר כולו על המזבח ואפי' בירד יעלה א"כ חשיב לעולם לחמו של מזבח ולכן האוכלו אינו חייב משום פיגול משא"כ בדם דאינו עומד אל המזבח כנ"ל.

ועפ"ז אפשר ליישב קצת דברי רש"י התמוהין כמ"ש התוס' תחילת הדיבור שפי' במשלה האור ברובן והלא פקע מידי פיגול ותוס' לא כתבו שום תי' על רש"י בזה. ולמ"ש אפשר לומר דנ"מ היכא דאחר שמשלה האור ירד ונעשה בו פסול אחר כגון שנשטמא או שנתערב בשירי מנחה דאסור תו להעלותם וס"ל לרש"י דכל דאינו עומד תו להקטיר שוב חל עליו הפיגול כמ"ש גבי דם: דף מג ע"א במשנה לוג שמן של מצורע ר"ש אומר אין חייבין עליו משום פיגול ותמוה דהיינו חכמים דלעיל גבי נסכים הבאים עם הבהמה ולמה חלקן התנא כמ"ש התוס'.

ולכאורה הי' נראה לחלק דגבי נסכים כיון דבאין בפ"ע ממש דאדם מתנדב יין ומנסכו ע"ג המזבח ולכן הוי בפ"ע דבר שאין לו מתירין ולכן ס"ל לחכמים דאפי' הביאן עם הבהמה כיון דמביא נסכו לאחר עשרה ימים הוי דין הנסכים כבאין בפ"ע לגמרי אבל שמן של מצורע דאינו בא כלל בפ"ע דאע"ג דאדם מתנדב שמן מ"מ אין דינו להזות ממנו ולאכול השירים כלוג של מצורע רק קומצו ושיריו נאכלין כדאיתא לקמן צ"א: [א"כ כיון דשמן כזה ליכא בפ"ע מה בכך דאדם מביא לוגו לאחר עשרה ימים מ"מ הבאה זו רק ע"י דם האשם שמאמול א"כ יש לו מתיר.

וא"כ י"ל דחכמים לא פליגי אדר"מ בלוי מן של מצורע רק ר' שמעון פליג גם שבלוג שמן. אכן לקמן בגמ' מוכח דאינו כן דהגמ' מדחיק עצמו ליישב הבריייתא דסותם בלוג שמן כר"מ ובנסכים כחכמים ע"ש ולמ"ש לק"מ דאתיא כחכמים א"ו פשיטא לגמ' דחכמים דפליגו בנסכים ה"ה בלוג שמן.

ובאמת יש להקשות למה לא מחלק הגמ' בהכי וי"ל משום דברייתא שמביא הגמ' לקמן ובמנחות (ט"ו:) דבין בלוג שמן בין בנסכים אמרו לר"מ והא אדם. מביא אשמו כו' ע"ש משמע מלשון הברייתא דאמרו לו היינו חכמים ולא ר"ש בלבד.

ואפשר דמה"ט מקשה הגמ' מברייתא ולא ממתני' דהכא. והג' ר"י פיק עמד בזה ורוצה להג' דתנן ולמ"ש א"ש.

ולכן כתב הרמב"ם בפיהמ"ש דהלכה כר"ש משמע דלא תליא בפלוגתא דרבנן בנסכים כנ"ל נכון: שם במשנה פרים הנשרפים דמן מתיר את אימוריהן ליקרב. וקשה אמאי לא אמרו ג"כ דמתיר הבשר לשרוף דהא לעיל (ל"ה).

(אמר ר' אלעזר דיש פיגול בבשר של הפרים הנשרפים ע"ש וברש"י ואפשר מה"ט פסק הרמב"ם (בפ"ח מפסוה"מ) דאין פיגול בבשר הנשרפים דאין להם מתיר והוא מלשון המשנה דהכא וכן העתיק התו"ט בפשיטות דברי הרמב"ם אבל יש לתמוה דפליג על ר"א דלעיל וכן הניח בקושיא בתוס' רע"א ז"ל ואיך שיהי' עכ"פ טעמא בעי למה אין להם מתיר הלא הדם הכשיר לשרוף ואם נאמר דליכא פיגול רק באכילת אדם ומזבח לא בנשרף מבחוץ כמ"ש רש"י (שם) ד"ה אימורין מ"מ לשון הרמב"ם שאין לו מתירין תמוה.

ואפשר לומר לפי מה דקי"ל בדם חטאת שנכנס לפניו אפי' לא הזה אם נכנס במזיד כדי להזות דינו בשריפה כמ"ש הרמב"ם (פ"ב מפסוה"מ) והגם דהכ"מ מפקפק שם עליו מ"מ הרמב"ם פוסק כן וא"כ מכ"ש בחטאת הפנימיות ממש כל דנכנס הדם אפי' לא הזה דינו בשריפה. וי"ל דכו"ע מודין בזה דהכא באמת קאי להזות לכן אפי' קודם הזאה דינו בשריפה וא"כ אין הדם מתיר הבשר בשריפה דקודם הזאה ג"כ נמי עומד לשריפה ולהכי חשיב דאין לו מתיר כנ"ל: ע"ב בגמ' ר"י אומר הואיל ונאמרו קדשים לשון רבים.

ק"ק דהא כתיב א"ת מבשר זבח השלמים א"כ י"ל דעליו אבשר קאי ובשר לשון יחיד. ובזה מיושב מה שהקשו בתוס' על אית דגרסי ונאמר להלן אשר יקרב אל הקדשים דלמה פשיטא שם טפי ונדחקו בזה.

ולמ"ש א"ש בפשיטות דשם ודאי קדשים לשון רבים אבל הכא דכתיב מבשר השלמים ובשר לשון יחיד בזה לא ס"ל לת"ק דיוקא דר"י כנ"ל: ויש לבאר עוד האי אית דגרסי שהביאו התוס' דסתם טומאתו עליו ודאי משמע על האוכל רק הכא ס"ד על הבשר משום דכתיב והנפש אשר תאכל לשון נקיבה כדפירש"י אבל התם דכתיב אשר יקרב לשון זכר בודאי טומאתו עליו קאי על האדם ותו דדבר הלמד מעניינו ומסופו הוא דכל הפרשה בטומאת הגוף כתיב א"כ גירסא זו נכונה: דף מד ע"א בגמ' אר"י הא מני רבי היא כו' פירש"י דאפי' להכמים דע"י דם האשם אין פיגול בשמן מ"מ במפגל במתנות דשמן שאר השמן מפוגל לרבי ותמוה לפ"ז מה השיב ר' ירמ' על ר' מלוג הבא בפ"ע דלכ"ע מתנותיו שרי ל' ומ"מ אין בו פיגול דתניא לוג שמן כו' הלא י"ל דמ"מ במפגל במתנותיו הלוג מפוגל לכ"ע והאי ברייתא במפגל בדם הוא, ומ"ש רש"י אח"ז מדתני אף אני לא אמרתי כו' אין זה ראי' דהכל במפגל בדם מיירי אבל במפגל במתנותיו אפי' חכמים מודין לר"מ ולא מיירי מזה כלל.

ולולא פירש"י הי' אפשר לפרש דזה אין סברא לכ"ע דאם יכול לפגל במתנות דשמן כיון דמתנותיו מתירין להשירים א"כ סוף סוף אית לי' מתיר וממילא צריך להיות מפוגל גם ע"י הדם. רק כוונת ר"י הי' דדוקא לרבי דמתנותיו שרי לי' ס"ל דלוג שמן שייך בי' פיגול אפי' במפגל בדם וחכמים דמתניתין פליגי אדרבי דאין מתנותיו מתירין כלל וע"ז השיב ר"י דהא בלוג הבא בפ"ע לכ"ע מתנותיו מתירין וא"כ יהי' מפוגל גם ע"י הדם ור"י אפשר דסבר דגם בלוג הבא בפ"ע אין מתנותיו מתירין לו ולכן תמה ר' ירמיה גברא רבה כו' דפשיטא דבפ"ע ע"כ צריך איזה מתיר והם המתנות כנ"ל.

אבל לפירש"י צ"ע טובא ליישב. אכן נראה משום דסתמא דלישנא דא"ח עליו משום פיגול משמע בכל גווי אפי' פיגל במתנותיו: שם בגמ' לא נהנין ולא מועלין פירש"י לא נהנין מדרבנן ובודאי משמע הכי דאי הוי דאורייתא אפי' אין חייבין קרבן מעילה מ"מ למה לא יהי' נקרא מתיר אפי' לרבנן א"ו דלרבנן אין איסור תורה כלל אבל הרמב"ם (פ"ד מה' מחו"כ) כתב דאסור לאכול השמן קודם מתנות שבע ומתן בהונות ואם אכל לוקה כאוכל בשר לפני זריקת דם וצ"ע א"כ למה לא חשיב מתיר כיון דמדמי לי' לאוכל קודם זריקה והגם דיש ליישב בדוחק ולומר דבס"ד דר' יוסף מודה הרמב"ם כמ"ש רש"י דליכא איסור תורה מדלית בי' פיגול לרבנן אבל למסקנא דגמ' דאפי' אי הוי מתיר נמי ליכא פיגול רק במתנה שעל המזבח.

א"כ תו י"ל דהך לא נהנין מדאורייתא הוא. אבל מאיזה ראי' כתב הרמב"ם כן כיון דר' יוסף לא ס"ל הכי מנלן לחלוק עליו בזה.

בפרט מ"ש הרמב"ם שם דקודם מתן בהונות נמי אסור מדאורייתא ודאי תמוה דאין בזה חלק גבוה ולהכי כתב רש"י דבזה מודה רבי דליכא מעילה ואיך מדמי הרמב"ם זה לקודם זריקה. וצע"ג.

תו יש לדקדק על הרמב"ם דלפי מסקנת הגמ' משמע דבלוג הבא בפ"ע גם לרבנן מועלין בו קודם מתנותיו ולמה לא הביא הרמב"ם זה הדין בה' מעילה פ"ב וכתב סתם דלוג אין מועלין בו משנזרק הדם: בתוס' ד"ה כיוצא בשלמים מה ניהו בכור משמע כו'. קשה לי על דבריהם הלא שאני הכא דברייתא תליא לה בנאכלין לב' ימים ולילה אחד וליכא אלא בכור דלא כל בא בנדר ונדבה נאכל לשני ימים ויותר הו"ל להקשות על הברייתא גופא דקאמר כיוצא בשלמים שנאכלין לב' ימים טפיהו"ל למימר כיוצא דבא בנדר ונדבה אבל על הגמ' אין מקום להקשות בזה: ע"ב בגמ' הי' עומד בחוץ ואמר הריני שוחט כו'.

יש לעיין אי שחט בפנים דשחיטה כשרה בהיכל וחשב בה להקטיר אימורים בחוץ אי הוי פיגול כיון דהוי דבר הנעשה בחוץ מה בכך דעומד בפנים הא גמר משלמים בסמוך ושלמים נמי כשרים בשחטן בהיכל (כדאיתא לקמן ס"ג. ג.) וממילא ודאי בשלמים בחישוב בשחיטה שבפנים לפגל ודאי הוי פיגול א"כ ה"ה בקרבן פנים וצ"ע בזה: דף מה ע"ב בתוס' ד"ה אבל העצים כו' מיהו מפיגול קשה דמפקע פיגולו כו' ופי' בס' טה"ק כוונתם דעל נותר וטמא לא קשה די"ל דאחר שנסתלק מן המזבח נעשה נותר ונטמא אבל בפיגול קשיא להו ע"ש.

ולכאורה יש להקשות דא"כ גם בפיגול משכחת לה למאי דאמרין לקמן (פ"ה.) בבשר שהעלה על המזבח קודם שנזרק הדם דלא ירדו ע"ש א"כ משכחת לה נמי דאחר שהוריד מן המזבח פיגול בדם א"כ לא פקע פיגולו.

אך ז"א דודאי כה"ג לא חל עליו אח"כ שם פיגול כיון דכבר נגמר ההקטרה ואין זריקת הדם מתיר הקטרה זו לא שייך לחול על בשר זה שם פיגול. ואי נימא דאע"ג דניתך הבשר מ"מ כיון שהי' קודם זריקה צריכין להעלותו אחר הזריקה שנית א"כ הדרא קושית התוס' לדוכתא דעומד להקטיר ולא לאכול ושוב אית בי' מעילה ויפה פי' בס' הנ"ל: דף מו ע"ב בגמ' מתיב רבה כו' טעמא שלא הי' בלבו כלל הא לשם חולין פסול.

לא זכיתי להבין פי' הגמ' דמאי ראי' מהכא לשם חולין הא י"ל שלא הי' בלבו לשם א' מאלו לאפוקי בהי' בלבו עולה לשם שלמים וכדומה אבל לשם חולין מאן דכר שמי'. וצ"ל בדוחק הכוונה דאי לשם חולין כשר ממילא מוכח נמי דסתמא כשר כדאמרי' לעיל ג' [א"כ הוי לר"י להשמיענו טפי רבותא בהי' בלבו לשם חולין דכשר דמכ"ש סתמא: שם בגמ' משום חולין פסולה כו'.

תמהני על הרמב"ם שהשמיט זה הדין והביא דין שוחט במתעסק בלבד דטפי רבותא הו"ל להביא בקדשים משום חולין דפסול כמו מתעסק וצ"ע ע"ש ריש ה' פסוה"מ: דף מז ע"א בגמ' זו בידינו הוא לעכב מנין. אין להקשות דהא לכתחילה בעי לשמה בכל הזבחים וממילא אסור במתעסק וא"כ כיון דאיכא תו קרא דבן בקר הוי שינה לעכב דז"א דבשוחט קדשים משום חולין דסבר דחולין הוא לית בי' פסול שלא לשמה כמ"ש הרמב"ם (בפט"ו מפסוה"מ) דעלה לבעלים אפי' בחטאת דעקירה בטעות לאו שמה עקירה א"כ לולי הך דמתעסק הי' כשר משום חולין טפי מלשם חולין וצריך קרא דבן הבקר לכתחילה ואכתי לעכב מנין: פרק חמישי בתוס' ד"ה איזהו נסתפקו אי צריך לשחיטה כלי שרת והביאו ראי' מתוספתא ריש מנחות חומר בקמיצה מבשחיטה שקמיצה טעונה כלי ואין שחיטה טעונה כלי.

ויש לתמוה לפי הבנת התוס' מה כלי איכא בקמיצה ורחוק לומר דעצמו של כהן קראו כלי. ולולי דבריהם נראה לע"ד הפי'.

דקמיצה צריך להיות מתוך הכלי שהמנחה יהי' בכלי בשעת הקמיצה. אבל בשחיטה אין הבהמה צריך להיות בכלי בשעת שחיטה ולא מיירי כלל מסכין של השחיטה דשפיר צריך כלי כנ"ל.

אכן גי' התוספתא שלפנינו ושחיטה אפי' בקרומית של קנה] והרמב"ם כתב (פ"ד ממעה"ק) דלכתחילה צריך כלי ודיעבד כשר בקרומית של קנה. ולדבריו פי' התוספתא חומר בקמיצה דמעכב בי' כלי שרת ובשחיטה לא מעכב.

מיהו בגמ' דחולין שהביאו תוס' משמע דאפי' לכתחילה וצ"ע: ע"ב בגמ' מה נתינה בעצמו של כהן אף לקיחה פירש"י נתינה נלמד משמן דכ' באצבעו. וקשה דכמו כן נוכל ללמוד לקיחה דכהן ג"כ במה מצינו משמן דכתיב בהדיא ויצק על כף הכהן והגם דאם היינו למדין משמן הי' צריך לקבל הדם מן הכלי לתוך כפו כמו בשמן דמקבל מן הלוג נימא

באמת הכי ולמה יקבלו ב' כהנים מן הבהמה יקבל כהן אחד ומאותו כלי ישפוך לכף הכהן וצ"ע.

ועי' בהרע"ב שכ' אחר שקיבל א' הדם ביד מקבל אחר בכלי ולכאורה נראה דקבלת כלי קודם זהו לגבוה וכן משמע בפ"ד דנגעים רק בגמ' הכא משמע כלשון הרע"ב. וי"ל הטעם משום דצריך לקבל כל הדם ולשפוך השירים ליסוד לכן מקבל מקודם ביד שיוכל [לקבל אח"כ כל הדם בכלי: מח ע"א תוס' ד"ה מה להלן כו' וי"ל כו' כוונתם מבוארת דס"ל דלמעט איזה פרט שלא ינהג בו המצוה שייך טפי ללמוד אפי' דבר הלמד מן הלמד אבל תמהני ע"ז דהא לעיל (מ"ה).

(אמרינן בגמ' לענין מיעוט תמורה בקרבן עכו"ם דגמר ממעשר בהמה ומעשר בהמה ממעשר דגן ופריך עלה והא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש ע"ש. והתם נמי מיעוט היא וצ"ע ליישב.

ובעיקר קושי' התוס' י"ל דסוגיא דהכא אתיא כמאן דיליף דבעי דבר שזדונו כרת מגז"ש דעלי' כמ"ש תוס' שבת (ס"ט) מסוגיא דיבמות ט'. [ודבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש כדמסקינן לקמן: ע"ב בגמ' לכדתניא אותו בצפון ולא שעיר נחשון בצפון.

לכאורה נראה דלכדתניא ט"ס הוא דהא מסיק הגמ' דלכו"ע א"צ למעט שעיר נחשון וגם במנחות (ד' נ"ה) לא נזכר לכדתניא רק סתם אלא אותו בצפון ולא שעיר נחשון. מיהו אפשר ליישב דא"ש הברייתא דהא לרבינא ודאי א"ש לר' יהודא ולמר זוטרא נמי י"ל דמקשה רק לר"י כיון דמרבה לסמיכה ע"כ שעה מדורות לא ילפינן א"כ ל"ל קרא למעט צפון אבל לר"ש י"ל שפיר דלהכי דורש לסמיכה דשעירי עכו"ם משום דלנחשון לא צריך קרא דיליף מבנין אב ושעה מדורות ילפינן א"כ א"ש ברייתא זו כר"ש.

ולפ"ז הי' מיושב נמי מה שהקשו התוס' במנחות שם דהא בסנהדרין מיבעיא לגמ' שור סיני בכמה אי ילפינן שעה מדורות דהיינו אליבא דר"ש לא ברירא אי יליף שעה מדורות כנ"ל: שם בגמ' אלא אותו בצפון ואין בן עוף בצפון דתניא ושחט אותו כו'. הגם דהך ברייתא דמביא הגמ' בתו"כ היא גבי עולת צאן.

נראה כונת הגמ' דלר' אחיא דדרש אותו דעולת צאן למעט השוחט. א"כ לא ממעט בן עוף מהתם כהך ברייתא רק מאותו דחטאת.

ועפ"ז אפ"ל נמי מה דיש לתמוה דבתו"כ שם מביא הני ג' דרשות אותו למעט בן עוף ראב"י אומר אותו ואין פסח בצפון ור' אחיא אמר אותו ואין השוחט בצפון והגמ' כאן דוחה הני ב' דרשות דת"ק וראב"י ותמוה דסתם גמרא ידחה שיטת התנאים. אבל למ"ש א"ש דמעיקרא בעי למימר דר' אחיא דפליג על ת"ק וראב"י משום דקרא אחרניא יש לו והיינו הך אותו דחטאת.

ודחה הגמ' דהא דפליג ר' אחיא משום דס"ל דהני לא בעי קרא דבן עוף בלא"ה אין ללמוד דשאני בן צאן דקבע לי' כלי ופסח נמי אין ללמוד דקדשים קלים הוא וא"כ לר' אחיא קאי כל שיטת הגמ': שם בגמ' קבלה נמי למצוה פירש"י כדאמרינן אבל מקבל בצפון. ותמוה כמ"ש תוס' דהאי קרא בחטאת הוא.

ונראה דלפירש"י כוונת הגמ' דמב' הפסוקים דאותו בין בעולה בין בחטאת תרווייהו אתי לרבות קבלה דלגופי' לא איצטריך דמהיכי תיתי לן שוחט בצפון רק מעיקרא ס"ד דעיקר הפסוק למעט שוחט ומקשה מדר"א נפקא ואין לומר דצריך קרא בחטאת דהשתא בעולה אין שוחט בצפון מכ"ש חטאת דעיקר צפון בעולה כתיב כדאמרי' לקמן לא יהא טפל חמור מן העיקר.

ומשני דלשוחט אין צריך קרא. ועיקר הפסוק לרבות דמקבל צריך להיות בצפון וממילא בעי קרא גם בחטאת ולפ"ז י"ל דגם ר' אחיא עצמו אע"ג דאמר הלשון לפי שמצינו כו' מ"מ עיקר הכוונה דמהאי אותו נלמד דבקבלה צריך להיות גם המקבל בצפון.

ולהכי אצטריך קרא למעט דאין שוחט בצפון. עוד אפשר לומר דהא בעולה נמי כתיב צפונה וזרקו בני אהרן.

ולקמן באשם ילפינן קבלה מדסמיך ואת דמו יזרוק **לפירש"י דיליף מיתורא דואת הכא ליכא יתורא אכן בשטמ"ק פי' דילפינן משום וי' מוסיף על ענין ראשון ה"נ איכא למימר הכי: **א"כ ה"ה בעולה. גם י"ל כיון דכתיב ושחט אותו במקום העולה ומאותו ילפינן דמקבל בצפון והוי כאילו כתיב דהקבלה והמקבל יהי' במקום העולה א"כ בעולה נמי הכי הוא: בתוס' בהג"ה ד"ה אותו תימא כו'.

אפשר ליישב דבאמת ת"ק ור"ש התימני דפליגי בפ"ה הפסוק ושחט בן הבקר לפני ה' דת"ק דורש בן הבקר לפני ה' ולא השוחט ור"ש דרש ושחט בן הבקר. שוחט בן הבקר יהי' לפני ה'.

היינו השתא דקי"ל דאין השוחט בצפון להכי מסתבר לת"ק למידרש דגם לפני ה' א"צ להיות אבל אי לא הוי לן קרא דאין השוחט בצפון הי' מודה הת"ק למידרש כר"ש דהשוחט יהי' ג"כ לפני ה' כנ"ל: דף מט ע"א בגמ' נכתוב בהאי ולא נכתוב בהאי. קצת קשה א"כ קבלה מנין נדע דבאשם מצורע לא כתיב קבלה דהאי ולקח מדם דהתם מיירי בדם שמקבל בכפו ליתן על הבהונות ולא בקבלת דם של הזבח.

וגם קשה קושית התוס' ד"ה לעכב דלא ידענא עיכובא למקבל ונראה לי דכיון דכל מתן דם באשם מצורע נלמד רק מחטאת א"כ כל דין קבלת הדם הוי כחטאת ואפי' לעכב וגם להמקבל: בתוס' ד"ה לפי שיצא כתבו דדבר חדש דוקא שסותר הכלל ובס' בה"ז ופ"מ תמהו ע"ז דמצינו בתודה שיצא לדבר חדש ללחם ע"ש.

ויותר הי' נראה דחדש מקרי מה שאין ברוב הקרבנות כגון מתן בהונות או לחם אבל סמיכה ונסכים וכן כרת דשכיח טובא לא חשיב דבר חדש: ע"ב בגמ' מאי כחטאת האשם כשאר אשמות פי' דלכלמילי אהדרי' להיות כשאר אשם. ופירש רש"י דממילא צפון באשם מצורע מיותר לעיכובא וגמר מינה שאר אשמות.

וק"ק דלפי' זה חוזר הגמ' ממה דאמר מעיקרא נכתוב בהאי כו'. וא"י למה נד רש"י מפ"ה הפשוט דלא נכתוב צפון בשאר אשמות ונילף מאשם מצורע כיון דאהדרי' קרא ולמה נכתב אלא לעיכובא: שם בגמ' אמר רבינא כו'.

צ"ע אם ה' כתי' במקום אשר ישחט החטאת אע"ג דלמד בהיקש אינו מלמד בהיקש מ"מ איך אפשר לשנות מאמר הכתוב לעשות במקום החטאת הלא הוי כמפורש המקום באשם וע"כ צ"ל הכוונה באם אין ענין לגופי' תנהו ענין על היקש אחר. אבל בהיקש כזה תמוה לומר דאין למדין.

גם צ"ע לרבא דיליף מקרא אחרינא ל"ל לאקושי לחטאת ולעולה: שם בגמ' משום דבעי לאגמורי יותרת הכבד מפר העלם לשעירי ע"ז כו' תמהני מנלן הא הלא כיון דלרבא ילפינן מכאן דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש א"כ בפשיטות י"ל דכיון דילפינן פר העלם ממשיח בהיקש להכי כתיב כאשר יורם אע"ג דמפורש בו יותרת הכבד ללמדינו דלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש (דאל"כ למה פירשה תורה יותרת הכבד.

בהקישא דכאשר יורם סגי] וא"כ מנלן לומר אם אין ענין לגופי' וללמד על שעירי עכו"ם. וצע"ג: בתוס' ד"ה ק"ק תימא כו'.

בס' פמ"א פ'י כוונת התוס' הא דבפ"ק ילפינן סמיכה באשם מחטאת, ויותר ה' נראה מבריייתא דסוגין לעיל דגמר מתן דם ואימורים באשם מחטאת. מיהו נראה לע"ד ליישב תמיהתם דהא דבמופנה למדין ואין משיבין נראה דהיינו דוקא כשאין לימוד אחר בגז"ש זו אבל אי הוי ילפינן סמיכה או מתן דמן בהאי גז"ש ובזה ליכא פירכא דמה לחטאת שכן מכפרת דכל הקרבנות יוכיחו דאין מכפרים יותר מאשם ובעי סמיכה ומתן דמים.

וא"כ לא הוי מוכח תו מהכא דין זה דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגז"ש דהא גז"ש לאו מופנה דצריך לסמיכה ולמתן דמים אבל צפון שפיר לא נגמר בי' דמה לחטאת שכן מכפרת ולהכי צריכין היקשא לסמיכה ולמתן דמים כנ"ל: דף נ ע"א בגמ' חדא מחדא לא אתיא. פירש"י מילתא באפי' נפשי' הוא.

נראה כוונתו דאין הקושיא להעמיד שיטת ר' ירמי' דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בבנין אב דא"כ לא הוי לגמ' למימר לא נכתוב בעולה כו' רק על אשם גרידא כדהתחיל ר"י דנילף אשם מחטאת ועולה במה הצד אלא נראה דאפי' לר"י דאין הנלמד בהיקש מלמד בבנין אב מ"מ במה הצד יכולין שפיר ללמוד דעיקר הלימוד מעולה רק דכי פרכת מה לעולה שכן כליל חטאת יוכיח דנהי דנלמד בהיקש מ"מ יוכיח הוי עכ"פ לומר דאין טעם עולה משום כליל וכן ראיתי בס' פמ"א.

ובזה נראה ליישב קושי' התוס' משבועות דשם שפיר למדין שעיר ר"ח משעיר הפנימי רק דאי פרכת מה לפנימי שדמו נכנס לפני ולפנים אמרינן חיצון יוכיח אע"ג דנלמד בהיקש יוכיח מיהו הוי. ומ"ש עוד התוס' להקשות אדנילף מפנימי נילף משעיר המשתלח נראה לומר דקרבת מקרבן (ילפינן ומשתלח לאו קרבן הוא: שם בגמ' אר"פ זאת תורת כו'.

צ"ע דלכאורה משמע דתודה עצמה נקראת שלמים א"כ זה עדיף מהיקשא ואפשר זאת כוונת הגמ' לקמן דקאמר למאן דלא ס"ל כר"פ ונשאר בתיקו א"כ משמע דסברת הגמ' דלא כר"פ והוא מטעם זה דאין סברא שיהי' מכח קושית מר זוטרא דשפיר השיב רבינא דהא המלמד קודש והלמד קודש ומה נ"מ מאיזה מקום יצמח ההיקש.

וצ"ע ברש"י מנחות (פ"א:) בד"ה משלמים: שם בגמ' דלמא ממאפה תנור גמר. שמעתי מקשים דא"כ גם חלות יכולין ללמוד ממצות מצות דגם בחלות תודה ודמאפה תנור כתיב מצות.

ואפשר לומר דהך מצות דבחלום לא קבלו מרבן למידרש בגז"ש דמצת חסר כתיב אבל אינך מצות מלאים הם: בתוס' ד"ה אם על תודה. נראה לפרש כוונתם דבס"ד הוי.

ס"ל דהא דאמרינן מה חטאת אין בא אלא מן החולין אף כל כו' הפי' כל הקרבנות אפי' הבאין בנדבה חוץ מתודה ושלמים וע"ז קשיא להו ל"ל הא בלא"ה תודה ושלמים הוי שני כתובין ותי' דאין הפי' כן דבאמת כל הקרבנות שבנדבה באין מן המעשר ועיקר הילפותא דחטאת על חובה אפי' בתודה ושלמים גופייהו כשקיבלו עליהם בנדר סתם דשוב הוי חובה אין באין מן המעשר כמו חטאת.

מיהו קשה לשיטתם דתודה ושלמים הוי שני כתובין מנ"ל באמת דכל קרבנות נדבה באין מן המעשר: בא"ד וצ"ע מנחת נדבה מנלן דאין באין אלא מן החולין. איני מבין דבריהם מנ"ל להתוס' דאין באין מן המעשר.

ותו הרי התוס' עצמם במנחות (ד' פ"ב) כתבו להקשות מנלן בעופות ומנחות ולחמי תודה דחובה דאין באין ממעשר א"כ משמע דבנדבה באמת באין מן המעשר. ומה שהקשו שם במנחות על לחמי תודה תמהני דמפורש בתו"כ פרשת צו דלחמי תודה אתקשו ג"כ לזבח שלמים לזה דאין באין ממעשר רק בנדבה לא בחובה ע"ש דצ"ע מ"ש בתו"כ שם דמקיש תודת חובה לשלמים דאין באין מן המעשר ומסיק שלמים גופי' מנלן מבקר וצאן דפסח ע"ש.

ותמוה דא"כ תודה עצמו ג"כ בכלל בקר וצאן ובמשנה דמנחות (ד' פ"ב) מפורש כן תודה עצמו נלמד מבקר וצאן וצ"ע: ע"ב בתוס' ד"ה אלא כו' ור' אדא ב"א כו'. לפי שיטת התוס' דס"ל דהלמד בהיקש נלמד מזה ג"כ עיכובא א"כ תמוה למה מסופק הגמ' אי דבר הלמד בק"ו חוזר ומלמד בהיקש דא"כ למה לי ב' פסוקים באשם ובאשם מצורע לצפון דמסיק הגמ' לעיל דצריך כדי לעכב דהא מהקישא ילפינן ותו קשה לתי' הב' לעיל דהעולה הוי עיכובא א"כ כיון דכ' באשם היקש לעולה ידעינן עיכובא ול"ל ב"פ באשם.

ולכן הי' נראה דמהיקש לא נלמד רק לכתחילה יעשה האשם במקום העולה אבל אכתי לעיכובא צריך קרא אחרינא: בד"ה מה כו' וי"ל דעיקר כו'. קשה ע"ז לפמ"ש רש"י לקמן (ס"ט:) דלהכי גמרינן מליקה בהיקש דזאת תורת משום דשחיטה נלמד מק"ו ודבריו מוכרחין דאל"כ למה מביא ר"מ במשנה כל הק"ו רק דמשום דיש ק"ו על שחיטת עוף ממילא מוקמינן היקשא על מליקה וא"כ אכתי תיקשי דהא לאו ק"ו הוא דמה לעוף דמטמא בבית הבליעה וצ"ע: בד"ה מה מצינו ועוד קשה מנלן דמשחיטת העוף גמר דלמא מבהמה גמר פי' באותו בנין אב גופי' מה מצינו בבהמה ששחיטתה מטהרתה כמו כן מליקת עוף ובס' צ"ק הניח דבריהם בקושיא וא"י כוונתו: דף נא ע"א בגמ' משחיטה דחולין קאתיא א"כ המלמד חולין וכ"כ התוס' ד"ה מה מצינו'.

ותימא על רש"י דתלי זה בפלוגתא דר"פ לעיל וז"א דהתם פליגי כשגם המלמד קודש רק דהמלמד נלמד מחולין אבל הכא דמלמד חולין לכו"ע למדין: שם בגמ' וכי דנין כו'.

נראה פשוט דלפ"ז אדחי הפשיטות כיון דזאת תורת העולה ריבוי הוא א"כ ליכא כלל בנין אב ומהתימא עמ"ש בתוס' ד"ה מה מצינו דמסקינן דהלמד בבנין אב חוזר ומלמד בב"א דז"א.

ובס' טה"ק כתב בזה ואיני מבין דבריו דתורת ריבויא הוא כמ"ש: דף נב ע"א בגמ' ומה שירי חטאת שאינם כו'. ק"ק א"כ עיכובא מנלן די לבא מן הדין להיות כנידון ושירים לא מעכבי ומנלן עיכובא בנתן שלא כנגד היסוד **כעין קושיא זו הקשו בתוס' לקמן (ס"ה:)) ד"ה הבדיל אכן בריש מס' קינים תי' התוס' כמ"ש כאן ע"ש: ** שוב ראיתי דאין זה קושיא דעיקר הלימוד דמקומו על היסוד והוי כמו כל שלא במקומו אם לא נתן כנגד היסוד אבל שירים בעצמם לא מעכבי וה"נ להוי כלא זרק כלום ומעכב: ע"ב בגמ' מה שאין ממרקים דשירים מעכב.

נראה דבס"ד דרמב"ח הי' הפירכא דבשלמא בחיצוניות דלמעלה בעצמו ממרק שפיר י"ל כיון דסופו לירד למטה אם נתנן למטה נמי כשר אבל בפנימיות דשירים מעכבין א"כ קפיד קרא על ב' מקומות ושניהם מעכבין כנ"ל: שם בגמ' אריב"ל לדברי האומר שירים מעכבין מביא פר אחד ומתחיל בתחילה בפנים.

לכאורה הי' נראה לפרש דנותן כל המתנות בפנים דאע"ג דאמרינן ביומא (ד' ס"א) דאם נשפך אחר מתנות שבפנים מביא פר אחד ומתחיל בפרוכת וכן בהיכל וכן במזבח הזהב היינו למ"ד שירים לא מעכבי אבל אי שירים מעכבין צריך לעולם להתחיל לפני ולפנים כדי שיהי' שירים גם מהזאות הראשונות אבל רש"י לא פי' כן רק מתחיל בפנים פי' בהיכל.

ולכאורה זה מילתא דפשיטא דאם לא יתן כלל בפנים אין שם שירים עליו כלל. ושוב הראו לי בתוס' לעיל (מ"ב).

(כתבו באמת דגם בפנים א"צ להתחיל רק שירים כפרה בפ"ע ואפשר דהתוס' פירשו בדריב"ל שצריך לעשות רק עכ"פ הזאה אחת בפנים וזה שאמר בתחילה בפנים כדי שיהי' עליו שם שירים. מיהו אין צריך לחזור וליתן כל המתנות שבמזבח: ברש"י ד"ה שירים מעכבין כו' וה"ק ר"ע אם כיפר מה שאמר בענין כו'.

ויש לפרש עוד כפשוטו אם כפר היינו המתנות שהכפרה תלוי' בהם אבל שירים לכו"ע אין מכפרין כדאמרינן לעיל בדר' ישמעאל דאמר שאין מכפרת מ"מ ס"ל מעכבין א"כ לר"ע ודאי אין מכפרין וכ"כ רש"י עצמו לעיל א"כ אינם בכלל וכלה מכפר: בתוס' ד"ה אותה ולא שייך כאן כו'. בס' בה"ז יפה כיון דיש לתמוה על דבריהם דהא לשמואל דקי"ל כותי' דשלא במקומו כמקומו א"כ בחטאת שנתן למטה באמת כפר.

א"כ ע"כ הא דמקשה הגמ' לעיל ונימא דבנתן למטה כפר היינו להתיר אפי' הבשר וא"כ הא ממעטין הכא מאותה רק שיש ט"ס בלשון בה"ז. ומ"ש בצ"ק בזה להוכיח דברייתא זו לית לי' דשלא במקומו כמקומו דאל"ה למה אמרו שנאמר ודם זבחיך ישפך כו' ולא מייתי דכתי' ונתתי לכם על המזבח לכפר.

זה אינו דשפיר אית להו דשמואל ובאמת מתכפר גם בחטאת רק דמעט מאותה לאסור הבשר ולהכי צריך להביא הפסוק דם זבחיך דבניתן מתן א' כיפר אפי' להתיר הבשר

דמסיים הכתוב והבשר תאכל] ובחטאת אינו כן: בד"ה תאמר כו' מיהו היא גופי' לא ידענא מנלן. ונראה דילפינן במה מצינו כדאמרינן הכא מה דמים האמורים למטה כו' רק דאמרינן דלמעלה שאני שסופן לירד למטה אבל בתר דגלי קרא בחטאת בהמה דפסול למטה אע"ג שסופן לירד א"כ חטאת בהמה יוכיח ושפיר ילפינן לפסול בעולת עוף למטה מחטאת העוף כנ"ל.

א"כ מיושב ג"כ קושיא ראשונה דאי לאו דכתי' בחטאת בהמה גם בעולת העוף הי' כשר וליכא יוכיח] ואפשר תוס' עצמם כווננו לזה: דף נג ע"ב בגמ' רב אמר נותן וחוזר ונותן כו'. הרמב"ם פ"ה ממעה"ק פסק כשמואל ולכאורה הלכה כרב באיסורי וכיון דלרב סתם משנה כר"י ה"ל למיפסק הכי.

ואפשר לומר משום דבאמת מלשון הברייתא עצמה משמע דשתי מתנות שהן ד' הוי כמין גאם דהא בדר' ישמעאל לא נקיט ב' מתנות וא"כ מתניתין דתנא ב' מתנות משמע כשמואל וא"כ י"ל דפי' כתנאי דבגוף הדין פליגי תנאי אבל מתניתין כחכמים אתיא דלא כר"י וכשמואל כנ"ל: בתוס' ד"ה העולה ופי' ה"ר משה כו' וכן משמע מלשון רש"י לעיל (ל"ז).

(דאם נשאר בכלי שופך על היסוד משמע דחיובא ליכא אבל משמעות לשון הרמב"ם (פ"ה ממעה"ק) אינו כן. ועל מ"ש הר"י מאורליניש נראה להוסיף עוד דדוקא בחטאת צריך להשמיענו על יסוד דרומי לאפוקי ממ"ד זה וזה יסוד מערבי דנלמד סתום מן המפורש אבל באינך פשיטא דעל יסוד דרומי ולא צריך תו להשמיענו: בד"ה מה להלן תימא כו'.

יש לתמוה על תמיהתם כיון דאיכא גז"ש שפיר יש לדמות לפיסוק מתנות כיון דאותה נצרך למעט שלא יהי' למעלה. ואהני קרא ואהני גז"ש.

שוב ראיתי בפמ"א שפי' כוונתם דא"כ נימא איפכא גז"ש דסביב ליתן למעלה ואותה למעט פיסוק ע"ש. ואינו נכון בעיני דנראה שהבין דעיקר פסול עולה למעלה נלמד מאותה.

וז"א דהגמ' מייתי לעיל (י'): הך אותה לאפוקי אשם לר"א דאשם כחטאת מ"מ לענין למעלה מיעט קרא אותה. אבל הא דעולה למטה אינו מכח זה רק ממילא דא"צ קרנות מהיכי תיתי נאמר דהיא למעלה וגם באשם דבעי למימר לר"א דיהי' למעלה הפי' לכל הדברים יהי' כחטאת למעלה ובקרנות וע"ז מיעט מאותה.

רק ע"כ כוונת התוס' כיון דעכ"פ כ' אותה נמעט ג"כ שלא יהי' פיסוק. וע"ז יש לתמוה דהא אהני גז"ש ואהני קרא כנ"ל: דף נד ע"א בתוס' ד"ה ואי אמרת כו' ומיהו קשה דא"כ היכי ממעט כו'.

פי' כיון דרק משום גזירה בעלמא אין מכשירין האי קרן א"כ איך קאמר לעיל לבטל הגז"ש לענין הקרנות משום דבדרומית אין לו קרן הא מדאורייתא שפיר חשיב קרן ובחנם הניחו בבה"ז ובפמ"א דברי התוס' בקושיא ע"ש. וכ"כ בס' טה"ק: ע"ב בתוס' ד"ה אבנים וא"ת כו' ובבית שני מיירי מדלא ערבינהו.

ויש להשיב ע"ז דשפיר הוי בבית ראשון רק הם ידעו הסיבה דאורים ותומים הי' ע"י שמתו הנביאים הראשונים והסיבה דשמיר הי' ע"י חורבן ביהמ"ק. וגם הך דניטל טעם הפירות י"ל במקדש ראשון ונהי דהיו מתברכין בימי שמעון בן שטח בגדלות מ"מ הטעם ניטל מהם.

וגם הראי' מעובדא דדמא בן נתינה יש לדחות דהי' במקדש ראשון ולקחו ממנו הפרה ובעוד שלא נעשית נחרב הבית ולא עשאו תו עד עזרא: דף נה ע"א במשנה שחיתתן בכל מקום בעזרה. הקשה תוי"ט אמאי שינה מלישנא דלעיל ונאכלין לפנין מן הקלעים.

וי"ל דבא להשמיענו דשחיטה כשרה בכל מקום בעזרה אפי' אחורי הכפורת כדאמרין בגמ' דלול הי' שם. ובקלעים דמשכן אפשר לא הי' לול אבל לאכילה לא בעי לול כדמסקינן בגמ' דלאכילה א"צ פתח אוה"מ.

ומ"ש התוס' בשבועות (י"ז:) ד"ה ואין. תמוה דהוא נגד מסקנת הגמ': שם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם.

תמהני מה לבניהם מה לי אב או בן זה כהן כמו זה אשה ועבד שפיר הוי רבותא אבל בניהם מאי ואולי הוי ס"ד דאכילת קדשים דהוי עבודה לא נאכל לקטנים שאינם ראויים לעבודה קמ"ל [ועי' לקמן (צ"ט.) ברש"י ד"ה קטן]: ברש"י ד"ה טהור כו' מחנה ישראל במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו.

משמע מלשונו דבין דגל לדגל הי' בו דין חוץ למחנה. ולכאורה הי' נראה די"ב על י"ב מיל מרובע שיעור מחנה ישראל כדין רה"ר דילפינן משם [ס' רבוא בוקעין].

וגם מהא דאמרו ביומא (ע"ה:) דהנצרך לפנות מהלך י"ב מילין משמע ג"כ הכי. וגם מה דמשמע מרש"י דכל אחד צריך לאכול תוך דגלו ג"כ א"י מנלן זה: ע"ב בגמ' שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין דכ' פתח אהל מועד כו' וקשה עיכובא מנלן.

ואפשר לומר דבאמת גם בתמיד פ"ג איתא דלא הי' שוחט עד שנפתח שער הגדול ובתוס' יומא (ד' כ"ט) כתבו דנלמד משלמים לכל הקרבנות ולע"ד אפשר משום דכתיב בשחוטי חוץ ואל פתח אהל מועד לא הביאו וזה קאי לכל הקדשים א"כ משמע דכל הקדשים צריך לשחטן פתח אוה"מ והשתא האי פתח אוה"מ בשלמים לעיכובא אתי.

ובזה יש ליישב מה שמתמה התוי"ט במס' תמיד שם. שלא הביא הרמב"ם האי פסולא רק בשלמים ולמ"ש א"ש דעיכוב ליכא רק בשלמים ולכתחילה הביא בה' תמידין דאין שוחטין קודם פתיחת השער.

מיהו לדינא אפשר **כן כתבו התוס' לקמן (ס"א.) ד"ה קודם.

אכן למ"ש התוס' יומא (כ"ט.) דלא מיפסל אלא בשחיטה ולא במליקה וקמיצה ע"כ דלאו מהיקשא דזאת התורה ילפינן דהא מהך היקשא ילפי' נמי עופות ומנחות כמ"ש התוס' מנחות (ב').

(וצ"ע: ** דנלמד מזאת התורה לעכב בכל הקדשים מ"מ כיון דאין מפורש בגמ' עיכוב רק בשלמים לכן לא הביאו הרמב"ם: שם בגמ' אחורי ביהכ"פ מהו כו'. הרמב"ם בפ"ה ממעה"ק כ' אחורי היכל כשר לשחוט וכ' הכ"מ א"י מנ"ל והלח"מ הקשה למה לא הביא הרמב"ם אחורי ביהכ"פ.

ואני תמה על שניהם דודאי אחורי היכל שכ' הרמב"ם היינו אחורי ביהכ"פ דתו ליכא אחורי היכל דהא הק"ק הוא לפנים מהיכל וא"כ אחורי היכל היינו אחורי ביהכ"פ כנ"ל פשוט. והנה בעיא דגובהה השמיט הרמב"ם.

וצריך טעם. וכן הניח בצ"ע בלח"מ ואפשר לומר דבאמת יש לתמוה על בעיא זו דהא אין שום גובהה אצל הפתח ואין מוסיפין על הבנין בבנין קבוע ולכן נראה דכל הבעיא סובב משום דס"ל בס"ד דאצל הפשפושין הי' גובהה ולכן מיבעי' לי' למה לא יהא חציצה ולמסקנא דגובה היינו גובה הפשפושין תו ליכא למיבעי' מידי ולהכי לא פלפל תו הגמ' בבעיא זו ולא אמר תיקו דליכא תו נ"מ בבעיא זו כנ"ל: בתוס' ד"ה גובהה מאי תימה כו'.

ואפשר ליישב דבאמת מסברא נראה דאם אורך הפתח עשרים וגובהה שמונה מפסיק כיון דהרוב פתוח שפיר נקרא פתח א"מ וכדהוכיחו נמי מפרה. לכן נ"ל דבס"ד דגמ' ידע ג"כ דהפשפש אין גבוה רק שמונה רק דמשמע לי' וגובהה שמונה שניהם הפתח וגם הגובה שהי' עומד הי' שמונה וע"ז לא הוי קשיא לי' מכל השערים שהי' במקדש דשם חשיב שערים פתוחים לא זה שהי' נסתר תמיד ע"י הגובה רק למסקנא דלא הי' סתימה קשיא לי' מכל השערים כו'.

כן י"ל לפי שיטת התוס'. אבל עיקר נראה ליישב כל הקושיא דעיקר בעית הגמ' בגובהה דומיא דוילון דהיינו שהעמידו גובהה כדי לסתום הפתח כהך דפשפש לפי הס"ד שהעמידו שם גובהה להסתיר הפתח אבל מזבח שעומד בפ"ע פשיטא דכזה לא חשיב סתימה שאינו אצל הפתח וכעין זה ראיתי בס' פמ"א.

ולבאר יותר נראה דודאי כל הרשות דקודם אהל מועד נקרא בתורה פתח אה"מ דהיינו כל העזרה רק דצריך להיות דלת היכל פתוחה לאותו הרשות ותו לא איכפת לן בהפסקה בין מול פתח היכל דכל הרשות כשר רק כשיש גובהה אצל פתח היכל לא נקרא הרשות פתח אה"מ וזה פשוט וברור: דף נו ע"א בגמ' קדשי שעה שאני פי' דאין למדין דורות משעה.

ובתוס' הוסיפו קצת טעם לזה אבל מ"ש רש"י דלהכי אין למדין משום דתורה רבתה חצירות הרבה צ"ע בעיני דמ"מ י"ל דצריך להיות מול פתח אה"מ כדאמרינן מי לא עסקינן דאיכא שחיטה כנגד הפתח. וכזה כ' בס' טה"ק.

שוב ראיתי שאין זה נכון כיון דעכ"פ לא מיקררי פתח אה"מ כיון דלא קדיש בקדושת פתח אה"מ א"כ ע"כ דורות לא בעי קדושת פתח אה"מ א"כ ל"ל שיהי' הפתח פתוח כנ"ל ברור: שם בגמ' מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה כו' פירש"י דלא מהני בי' הלנה ע"ג המזבח. ולכאורה הי' אפשר לפרש דמודה רש"י דאי הניחו על המזבח קודם שקיעת החמה מהני.

רק כיון דנפסל בשקיעה לכן לא מהני הלנה אחר שקיעה. וכן משמע בשטמ"ק].
משא"כ אימורין דנפסלין רק בשחר מהני בהו הנחתן על המזבח כל הלילה. מיהו לפ"ז
יקשה מה ראי' הוא מהפסוק דביום שאתה זובח אתה מקריב כו' כיון דאם נתנו על
המזבח לא מיפסל.

א"כ ע"כ משכחת להקריב ביום שלא נזבח בו. א"כ נימא נמי ה"ה בהניחו בלילה על
המזבח.

לכן נראה דלרש"י גזה"כ הוא דלעולם אינו נקרב רק ביום הזביחה ולא מהני הנחה על
המזבח בדם לעולם: עב במשנה הפסח א"נ אלא בלילה כו' עד חצות. והקשו בתוס' למה
לא תני דאינו נאכל אלא על מצות ומרורים וי"ל דמצוה רק לאכול כזית על מצות
ומרורים אבל רשאי לאכול שאר הבשר בלי מצות ומרורים.

אבל אחר חצות אינו נאכל כלל. מיהו קשה למה לא תני דא"נ בב' מקומות (כדאי'
בפסחים פ"ו).

א"כ ע"כ צ"ל דתני ושייר: בתוס' ד"ה לב' ימים פי' בקונטרס כו' ותימא כו'. אפשר לומר
כיון דבכור איתקש לחזה התנופה ושוק הימין ותרתי ל"ל רק כי היכי דנהוי כמאן דכתיב
בגופי'.

דנוכל ללמוד ממנו מעשר בגז"ש. ומ"ש תוס' לתרץ דאתי מבנין אב משלמים.

קשה דלמא הוי כהודה דהוי ג"כ קדשים קלים ואפשר משום דאיכא למיפריך] דשאני
תודה דבעי לחם: דף נז ע"א בתוס' ד"ה למה לי כתבו דאין לומר דסביב בעולה מיותר
דהא אצטריך לאפוקי מתן א' רק בחטאת מיותר סביב דמפורש בי' ד' קרנות. וכל
דבריהם תמוהים בעיני מ"ש דעולה נצרך לאפוקי מתן א' הא ע"ז אנו דנין דל"ל בעולה
ובחטאת ב' סביב לאפוקי מתן א' ולא ילפינן עולה מחטאת לכן הוי ב' כתובין.

וכ"ת דעולה מחטאת לא הוי גמרינן דאם כן יצטרך ד' מתנות על הקרנות. ז"א כדאמרינן
לעיל (נ"ג:) דעולה בעי יסוד ודרומית ליכא יסוד.

ואפשר כוונתם דאי הוי ילפינן מחטאת הוי בעי פיסוק מתנות ואנן קי"ל כשמואל דלא
בעי פיסוק. מיהו בלא"ה קשה לי אי הכוונה דסביב בעולה מיותר נימא אדרבה דאי לא
הוי כ' סביב בעולה והוי גמרינן מחטאת במה מציינו לא הוי מציינן למיגמר בכור ומעשר
מעולה לכן מפורש בגופי' כי היכי דנגמר מיני' בכור ומעשר.

ומ"ש התוס' דסביב בחטאת מיותר כיון דמפורש בי' קרנות. איני מבין דא"כ אין זה מדת
ב' כתובין כלל כיון דב' מתנות צריך למכתב בעולה ובחטאת ד' מתנות רק דסביב יתורא
הוא.

מה ענין לב' כתובין וצע"ג: ע"ב בגמ' מה להלן עד חצות. קצת קשה דנימא איפכא דאינו
נאכל רק מחצות לילה ואילך דהא העברה דשכינה הוי בחצות ממש א"כ איכא למימר
מחצות ולהלן שיהי' בשעת חפזון ג"כ.

עמ"ש בצל"ח ברכות ט']. וגם על דברי ר"ע קשה לי אי לא גמר גז"ש בלא"ה אין למדין גז"ש מעצמו.

ואי גמר גז"ש מה אהני הגז"ש לר"ע וצ"ע. וצ"ל דלדברי ראב"ע מקשה ולדידי' לית לי גז"ש כלל: פרק ששי.

דף נח ע"א במשנה קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח כו' מחצי המזבח ולדרום כדרום. כיון דקתני ששחטו דיעבד א"כ כיון שעלו כבר לא ירדו רק דפסול ואינו מכפר.

ונ"מ נמי אם ירדו לא יעלו. מיהו נראה דקודם קבלת הדם לכו"ע ירדו אפי' למ"ד נשפך הדם לא ירד אבל כשלא נתקבל עדיין הדם לכו"ע ירדו כמ"ש התוס' לקמן (פ"ד:) ד"ה הניתנין דמשום שחיטה לבדה לא חשיב פסולו בקדש] ולמ"ד בריש מעילה דשחיטה בדרום כמאן דחנקינהו דמי בלא"ה ירדו: בגמ' ר"י כולו לעולה וכולו לשלמים.

פירש"י דגזה"כ הוא דעל המזבח דינו כצפון. ותמוה כיון דלר"י כל המזבח בצפון קיימא ל"ל קרא.

והי' אפשר לפרש דמזה עצמו הוכיח ר"י דכולה בצפון קאי מדהכשיר הכ' לעולה גלי קרא דהמזבח יהי' בצפון. אך לא משמע כן דא"כ מה דחיק הגמ' למצוא מאין הוציא ר' יוחנן דלר"י מזבח בצפון קאי.

אלא ודאי דבלא"ה קבלה הי' ביד ר"י דמזבח בצפון קאי. ולכן נראה לפרש דבאמת לר"י עיקר קרא בא להכשיר לשחוט על המזבח וצריך קרא לעולה ולשלמים כדמסיק הגמ' ולהכי ר"י ב"ר יהודא דלא ס"ל מזבח בצפון קאי ואתי קרא להכשיר המזבח דיהי' כצפון לכן דייק דחציו לעולה וחציו לשלמים כנ"ל.

אבל ר"י ס"ל דקרא להכשיר שחיטה עליו קאי. ובהכי מיושב לישנא דר"י דמודה ר"י בר"י דכנגדן בקרקע פסול, ואין מובן לשון מודה למאן מודה הא אדרבה ר"י מכשיר טפי מדידי' ולמ"ש א"ש דלר' יוסי דלא אתי קרא כלל ליתן מעליותא למזבח שיהי' לו תורת צפון רק להכשיר עליו א"כ כנגדו בקרקע אין לו ראי' הגם דבלא"ה לר"י הוי בצפון מ"מ מקרא דוזבחת עליו אין ראי' כלל.

אבל לר"י ב"ר יהודא דנתן הכתוב למזבח תורת צפון הו"א דאפי' בקרקע מקום המזבח יש עליו תורת צפון קמ"ל דמודה ר"י דדוקא עליו יש תורת צפון ולא בקרקע ולפ"ז קשה לי על הרמב"ם דפסק (פ"ג מפסהמ"ק) כל המזבח כשר לעולה. כיון דהוא פוסק (פ"ה מה' ביהב"ח) דרוב המזבח בדרום א"כ יש לפסוק כר"י בר"י וצ"ע: שם בגמ' מודה ר"י בר"י דכנגדו בקרקע פסול ומסקינן דאי בצרי למזבח פסול וקשה פשיטא נהי דמזבח דינו כצפון אבל בעושינן המזבח קצר למה יהי' המקום של מזבח הראשון דינו כצפון.

לכן נראה דבאמת זה מילתא דפשיטא רק ר"י אמר הכי דלא נטעה כס"ד דר"ז דר"י ור"י ב"ר יהודא פליגי אי כל המזבח בצפון דלר"י בר"י מחצה בצפון. וא"כ אי בצרי נמי כנגדו הוי צפון.

לכן קמ"ל דלא פליגי בזה. ובהכי מיושב מה דלא הביא הרמב"ם זה הדין דכנגדו בקרקע פסול כיון דהרמב"ם מבאר מהו צפון שוב מילתא דפשיטא הוא: דף נט ע"א בגמ' מזבח

בפתח אה"מ ולא כיור בפתח אה"מ כו' פירש"י שלא יהי' דבר המפסיק ולכאורה קשה
דהא מן המזבח לאולם הי' י"ב מעלות, ובודאי הכיור לא הי' גבוה יותר מג' או ד' אמות
א"כ לא הי' שום הפסק לפתח.

דהפתח הי' גבוה מרצפה יותר משבעה אמות. ונראה דהכיור ג"כ הי' עומד למעלה על
מעלה עליונה משום דצריך להיות בין אה"מ למזבח ולמטה לא מיקרי בין אה"מ לכך
עמד על המעלות.

ושפיר הוי הפסק. עי' בתוס' יו"ט ביומא (פ"ג מ"י) דפשיטא לי' דלמטה ברצפה הי'
הכיור]: שמעתי להקשות דכיון דריה"ג ס"ל מזבח בצפון קאי וגם מסקינן אליבי' דצפון
צריך להיות פנוי מכלום א"כ ל"ל קרא דמזבח בפתח ולא כיור בלא"ה א"א להעמידו
בצפון מטעם דצריך להיות פנוי.

ואפשר ליישב דמה"ט דצריך להיות פנוי אין איסור רק בכל הכלי או רובו אבל מיעוטו
אפשר אין קפידא והיו מעמידין אותו להיות מיעוטו נכנס ממש בין אולם ולמזבח לקיים
קרא דבין אה"מ ובין המזבח להכי צריך קרא למעט: שם מזבח שנפגם כל הקדשים
שנשחטו שם פסולין פי' הבה"ז ברש"י שנשחטו כשהי' שלם וכן משמעות שנשחטו שם
פי' שיש שם קרבנות נשחטין וכן הוא לשון הרמב"ם (פ"ג מפסוה"מ) וכן משמעות הגמ'
לקמן אימא שנשחטו ובס' פמ"א חולק עליו ואין דבריו מוכרחין.

גם מ"ש בפ"י הגמ' דקושית הגמ' מהא דמזבח שנעקר אינו רק לפי מה דתירץ שנשחטו
ע"ש. יש להקשות ע"ז דא"כ מה מקשה הגמ' דלמא פי' שנשחטו עד שלא נבנה המזבח
ולא נשבש הברייתא בכדי ומפסל מטעם גזה"כ וזבחת עליו ולא יקשה מהא דמזבח
שנעקר א"ו דכל עיקר מימרא דרב מזבח שנפגם מיירי שנשחטו קודם שנפגם.

ומה שתמה הפמ"א על רש"י שכ' בחולין (י"ז): מזבח שנפגם פסול מהך דזבחת והלא
בלא"ה פסול מאבנים שלימות תבנה לא ראה שגם הרמב"ם (פ"ג מה' פסוה"מ) כ' אהך
דנשחטו ואח"כ נפגם המזבח פסולין דאין ראויין לזריקה וכ' זבחת עליו כו' ע"ש [ובפ"א
מה' ביה"ב הביא דמזבח שנפגם פסול דכתי' אבנים שלימות] ואפשר הטעם משום
דלעכב צריכין ב' קראי עמ"ש לקמן (ד' ס"ב): ע"ב בתוס' ד"ה הא אזקין.

נראה ליישב קושיתם דהני שוורים דהיו קיימים הרבה שנים לא שייך בהו דין זקנה
**כן י"ל לפמ"ש המל"מ (פ"ב מה' אסוה"מ ובה' פרה פ"א) בדעת הרמב"ם
דמדאורייתא שיעור זקן הוא תש כח אבל התוס' כ' ביומא (ס"ה): דמה"ת פסול בשנים
דפר דכתי' בתורה בן שלש ולא יותר ועי' בטו"א ר"ה (י' ע"א): ** דאם הניחן היו קיימין
עוד כמה שנים ולית כאן זקנה: ד"ה מה משכן כו' תימא כו' נראה פשוט דתוס' לא
מפרשין כרש"י רק דהדר רי"ו ומיתי תו היקשא דמזבח גבוה י' כמו המשכן ולכן הקשו
א"כ גז"ש ל"ל ובס' פמ"א וצ"ק הבינו דתוס' מפרשי כרש"י וא"נ בעיני: דף ס ע"ב בגמ'
מה בכור אינו אלא בפני הבית.

לכאורה נראה כיון דאין היקש למחצה ממילא גם מעשר אינו נאכל כשנפגם המזבח. וכן
משמע בתוס'!

מיהו משמעות הרמב"ם אינו כן דהו"ל להביא זה הדין. הגם דבס' בה"ז וגם המל"מ (בפ"ו מבית הבחירה) כתבו ליישב עפ"ז קושית הראב"ד שם מ"מ מדלא הביא הדין מפורש משמע דלא איתקש רק לענין בפני הבית וגם מדלא אמרינן בגמ' קדשים קלים ומעשר מנ"ל ואמרו רק קדשים קלים משמע דמעשר אינו בכלל הזה וגם הסברא רחוקה דמה ענין מעשר שני למזבח.

לכן נראה יותר כיון דכ' והבאתם שמה כו' ההיקש רק לענין הבאה לשם בזה איתקש דכשבטלה בנין הבית אין תועלת בהבאה לירושלים אבל לענין מזבח לא איתקש. ובהכי מיושב קושית התוס' ד"ה אתיא מדרשא דלמה לי גז"ש דק"ק ולמ"ש י"ל דמהווא קרא דוהבאתם שמה אין להוכיח על פגימת מזבח והא דכל קדשים קלים פסולין בפגימת מזבח י"ל דנלמד ממה מצינו בבכור וזה דוקא עכשיו דק"ק מפורשין בגז"ש מבכור ג"כ ממילא אתיא כל קדשים קלים מביניהו דק"ק ובכור אבל אי לא הוי גז"ש בקדשי קדשים הו"א דבכור שאני שכן קדוש מרחם: דף סא ע"א בתוס' ד"ה מאי קסבר וא"ת כו' ואמרינן לעיל מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו וה"ה אימורין ות' דלחומר מקשינן ודבריהם תמוהים טובא בעיני דאדמקשינן בשרם לדם מכ"ש דאיכא לאקושי אימורים לדם.

וגם תמוה מנ"ל לתוס' דאימורין כקטורת אמינא דבאמת כל הקטרת אימורין ובשר הוי כדם ודוקא קטורת מכשיר רב וכן משמעות הרמב"ם שלא הביא זה הדין רק בקטורת והטעם י"ל דמצינו קטורת לפני ולפנים בלי מזבח אבל אימורים שפיר דינם כדם: ע"ב בגמ' הוא דאמר כר"נ כו'. פשט הגמ' נראה דמה דאמר של אבנים ה' היינו כדר"נ נחושת ובתוכה אבנים וא"ש נמי הברייתא וליכא פלוגתא כלל אבל מפרש"י נראה שהבין דהך דר"נ פליג על הברייתא דאש שירדה כו' ואולי לשון הוא דאמר משמע לי' לרש"י דפליגי וצ"ע: שם בגמ' השתא מקדש ראשון כו' מקדש שני דכ' כל הקהל ד' רבוא כו' אע"ג דהיו עתידין אח"כ להעלות שם כולם קרבניהם מ"מ דייק הגמ' דבודאי מדעלו רק ד' רבוא לא ה' בנ"י כחול הים כמו שהי' במקדש ראשון: שם בגמ' הכא אין שלמעלה מסייעתן.

אע"ג דגם מקדש שלעתיד יהי' כן (כמ"ש הרע"ב שם בפ"ג דמדות שהתנבא יחזקאל לעתיד) ובודאי לעתיד יהי' אש שלמעלה מסייע מ"מ י"ל דמעלין בקדש ואין מורידין וכיון שכבר הוסיפו על המדה אין ד"א למעט ממנו: שם בגמ' ולבסוף סברו שתי' כאכילה. קצת תימא דא"כ בבית ראשון עשו ח"ו שלא כדין כל הימים.

ואפשר לומר כיון דאש שלמעלה אוכל לחין כמו יבשין הוי שפיר שתי' כאכילה דהאש בלע היין ואע"ג דהניסוך לא ה' על האש ממש י"ל דאש שלמעלה אוכל גם מרחוק כעין דאמרינן בסמוך שביבי הוי משדרי. אבל במקדש שני דסיוע לא הוי מסייע האש לכן לא ה' מתקיים שתי' כאכילה והוצרכו להרחיב המזבח: דף סב ע"א בגמ' אף מזבח ששים אמה.

לולי פירש"י ה' נראה דפי' ששים אמה עם הכבש ואמה יסוד וסובב לא חשיב. רק מקום הקרבנות ומערכה וכן הוסיפו עד ס' וכן משמע מלשון התוס' ד"ה אף שכתבו כשהי' המזבח עד ששים והיינו במקדש שני: שם בגמ' ריבוע כו' המזבח לעכב.

נראה לפ"ז דדוקא באינו מרובע לגמרי. אבל פגימת אבן דהוי בכ"ש לא אימעוט מזה. ובחולין (י"ח.) קי"ל דבסיד אין פגימה פוסל פחות מטפח או כזית משום דעדיין מרובע הוא אבל באבנים מיפסל בחגירת צפורן מטעם אבנים שלמות תבנה והתם לא כתיב המזבח ומנ"ל לעכב ולהכי פירש"י שם בחולין הטעם משום וזבחת עליו כשהוא שלם ע"ש ושלא כדת הניח בס' פמ"א בתימא על רש"י וכבר כתבתי לעיל (ד' נ"ט) שגם הרמב"ם כתב כלשון רש"י אכן הרשב"א שם בחולין כ' בשם התוס' כדברי הפמ"א: שם בגמ' אין דתניא אותו היום כו'.

יש לתמוה על הרמב"ם דכתב [פ"ב מה' ביה"ב] ד' דברים קרן יסוד כבש וריבוע מעכבין ולא חשיב כרכוב ובאמת לא הביא הרמב"ם כלל דין כרכוב ומשמע דס"ל כריב"י דהוא סובב והו"ל למימר דסובב מעכב וצ"ע: שם בגמ' ובלבד שלא יפחתנו ממזבח שעשה משה. לכאורה נראה דגם בקומתו אין לפחות ממזבח שעשה משה.

וא"כ לפי מה דמשמע מרש"י ותוס' דהא דמדת ארכו כו' אין מעכב היינו שיכולין לפחות אבל לא להוסיף. א"כ צריך לומר דאתיא כר' יהודה לעיל (נ"ט:) דמזבח של משה לא ה' גבוה רק ג'.

אבל לר' יוסי דה' גבוה עשרה א"כ מה זה דמדת גבהו אין מעכבת הא א"י לא לגרוע ולא להוסיף מיהו שמעתי להקשות ע"ז דא"כ הא ר' יהודה לעיל ס"ל דה' מזבח של משה ו' אמה מקום מערכה וא"כ ע"כ לא אתיא כר' יהודה וקשה ממ"נ. והרמב"ם (פ"ב מה' ביה"ב) הביא הלכה כר' יוסי דמזבח של משה גבוה עשרה והביא ג"כ הא דמדתו אין מעכבת בלבד שלא יפחות מקום המערכה היינו אמה על אמה ברום ג' אמות עכ"ל.

נראה כוונתו דמפרש הא דאמר ר' יוסף אמה כוונתו דדוקא באמה על אמה שהוא מקום המערכה שם לא יפחות גם הקומה אבל למטה יכול לשנות. ויש כמה הוכחות לפי זה.

חדא מה דמדדייק הגמ' וכמה אטו מי לא ידעינן מזבח של משה כמה הוי ותו ר"י דהשיב אמה ולא ביאר על הקומה עד כמה. ותו מה דנקט אמה משום המערכה.

ולא נקט כפשטא. רק להרמב"ם מיושב הכל דזה דחידש ר"י דדוקא באמה מקום מערכה אסור לפחות.

מיהו מלשון רש"י לא משמע הכי: ע"ב גמ' גזירין שעשה משה ארכן אמה ורחבן אמה ועביין כו'. נראה דהיו מניחין אותן על עביין זה רחוק מזה שישלוט האש בינתים.

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' אסוה"מ) כתב דכן היו עושין בבית עולמים. וא"י מנין לו.

ויותר ה' נראה דכמו דהוי אמה בימי משה דהוי ככל אורך המערכה כמו כן בבית עולמים ה' צריך להיות אורך הגזירים ככל מערכה וכן משמע קצת דדרשו שלא יצאו הגזירים מן המזבח אבל כל אורך המערכה ה' העצים וצ"ע: בתוס' ד"ה דאריך וקטין והא דכתיב ה' אמות למצוה. ומיהו קשה דלעכב מהמזבח נפקא.

דבריהם צריכין ביאור דלכאורה נראה דסביב נמי מעכב משום דכתיב המזבח חביב קאי עיכוב המזבח גם על סביב. אבל מ"מ מאי קשיא להו אי לא הוי כתיב סביב מנין ה' לנו עיכוב על אריך וקטין.

ונראה כוונתם משום דכתיב ועשית את המזבח חמש אמות כו' א"כ המזבח קאי גם על המדה דה' אמות על ה' אמות. ובאמת נראה דמה"ט אמר ר"מ לעיל דלא יפחתנו ממזבח שעשה משה משום דכתיב המזבח כנ"ל.

אך לשיטת הרמב"ם שכ' לעיל דיכולין לפחות שלא במקום המערכה ע"כ אין הטעם משום דהמזבח הוי עיכובא דא"כ לעולם לא נוכל לפחות משיעור המזבח שעשה משה. ואפשר דגם הרמב"ם סובר דהמזבח לעכב רק מדכתיב ושלש אמות קומתו הגם דהוא מן הסובב ולמעלה מ"מ גלי קרא דמדת המזבח שמעכב היא רק מקום המערכה למעלה מן הסובב ודו"ק: דף סג ע"א במשנה מנחות כו' ליום ולילה עד חצות פירש"י דילפינן מלחמי תודה ותמהני איך ילפינן הא לחמי תודה לא אקרי מנחה כדאיתא במנחות (מ"ז): וגם הם קדשים קלים ומנחה ק"ק.

והרמב"ם במשניות כ' דנלמד מחטאת ואשם וכ"כ רש"י עצמו במנחות (י"א): ודבריו כאן צ"ע. [ועי' ברמב"ם (פ"י מה' מעה"ק ה' ז') ובלח"מ שם]: ע"ב בגמ' ר"א אומר כו'.

נראה דפליגי דלר"א א"צ על חודה רק שיהי' סמוך למערב וכל הגשה היא בדרום רק בסופו במקום קרן דרומית מערבית ולא על החוד וכן פרש"י בסוטה י"ד:]. ומ"ש תוס' ד"ה בדרום תמוה דאפי' אי לית לי' לר"א יסוד מ"מ דריש נמי לפני ה' במערב היינו לצד מערב.

ונראה הפי' דקיימו בשיטת ר"ח לעיל בד"ה מה חטאת דיסוד נלמד רק מחטאת דמלפני ה' גרידא אין להוכיח יסוד מיהו קשה דהא ר"ח תי' דצריך לפני ה' דלא תימא פני המזבח גזה"כ היא דלא בעי יסוד ע"ש: שם בגמ' בכ"מ כו' מאי קאמר כו'. וקשה אמאי לא נפרש כפשטא דבדיעבד כשר בכל מקום וזה הי' מקומה לכתחלה.

(וכן הקשה בצ"ק]. דאין לומר דקרן דרומית מערבית מעכבת.

דעיכובא מנלן. ותו דהא נלמד מהגשה דמנחה וכל הגשה אינה מעכבת כלל.

ולגירסת ר"ח בתוס' מה חטאת טעונה יסוד אפשר לומר דלעכב למדהו מחטאת. וגם ממנחה.

א"כ הוי שינה הכתוב לעכב. ויותר נראה דאינו מעכב.

רק לשון היתה כשרה משמע להגמ' דאפי' לכתחלה: שם ה"ק מלקה כו' מיצה דמה כו'. מפירש"י נראה דמגיה הגמ' דהזה בכ"מ פי' מיצה בכ"מ וזה דוחק גם מה דמסיים ובלבד כו' דזה ענין בפ"ע דצריך להיות למטה.

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' מעה"ק) העתיק לשון הברייתא היזה בכ"מ כשרה בלבד שיתן מעט דם הנפש כו' ותמוה דהרמב"ם פוסק שם דמיצוי חטאת עוף מעכב. והלח"מ שם כתב דרמב"ם לא גרם כל זה הפלפול בגמ'.

ויותר נראה לע"ד דהרמב"ם גורס הכי ה"ק מלקה בכ"מ כשרה היזה ולא מיצה כשרה היזה דמה בכ"מ כשרה ובלבד כו' דהגמ' מהפך היזה דמה בסוף וקאי ע"ז הטעם בלבד כו' פי' כיון שנתן מעט דם הנפש כתקנה סגי: תוס' ד"ה אף כו' תימה דלא ילפינן כו'. ויש לתמוה על תמיהתם דאדרבה איפכא קשה מנ"ל להקיש להגשה נקיש לקמיצה דכשר

בכ"מ א"ו דמקשינן רק מידי דנעשה בגוף המזבח הזאת דם כהגשת מנחה ומליקה כקמיצה.

[כיון דקמיצה דמנחה במקום שחיטה כדאי לעיל (י"ג): וכשרה בכ"מ א"כ ה"ה מליקה דבמקום קמיצה הוא]: דף סד ע"א בגמ' שאין לך קל כו' משמע דאסור לקשור באבן וכדומה. ואפשר משום דכתיב והשליך אותה ולא דבר אחר עמה אע"ג דבתו"כ דריש אותה לכמה מילי הא נמי שמעית מינה]: שם נסכים שמא יתעשנו משמע דאסור לכסות הכלי בכיסוי וא"י הטעם: ע"ב בגמ' הקפה ברגל כו' פירש"י דכ"ג שהי' מושיטין לו הי' הוא מקיף ועוד הוסיף רש"י שהכ"ג הקיף בעבור הקטרת האברים.

אבל הרמב"ם במשניות ובחיבורו (פ"ז מה' מעה"ק) כ' דכל העולה לנסך הי' עולה ברגל ומקיף ואחר מעלה היין והוא לא הי' מקיף. נראה טעמו דזה המעלה היין ואינו עושה גוף העבודה א"צ להקיף.

אבל פשט המשנה כאן משמע כפירש"י וכ"כ הרע"ב במס' תמיד דדוקא כ"ג מקיף ברגל: שם במשנה שיסע ולא הבדיל ואם הבדיל כשר. הי' נראה דמ"מ לוקה דעבר אל"ת לא יבדיל ובה"ג חשבו לל"ת אבל הרמב"ם (בפ"ו מה' מעה"ק) כ' א"צ להבדיל משמע דאין שום קפידא ותמהני מנ"ל הא וגם מדתנן כשר משמע רק דיעבד ובתו"כ תניא יכול אם הבדיל פסול ת"ל והקטיר נראה הפי' דהו"א דלא יהי' כשר להקטיר אם הבדיל אבל הקרבן בלא"ה מכפר דאין הקטרה מעכבת רק שיהי' כשר להקטיר מרבי מן והקטיר פי' מ"מ אפי' הבדיל אבל עכ"פ משמע דאסור להבדיל וצ"ע.

שוב ראיתי בס' המצות שורש ח' כ' רמב"ם הטעם דהוי רק שלילה ועדיין צ"ע בעיני ע"ש: במשנה ולא הבדיל בעולה פסול והקשו בתוס' מנ"ל עיכובא. והנה למ"ד דשהי' פוסל בין סימן לסימן א"כ מליקה זו כשחיתת בהמה ובלא הבדיל הוי נבילה ופסולה.

רק למ"ד דשהי' אין פוסל ורק לקיים מצות הבדלה הקשו שפיר. ועמ"ש לקמן (ס"ו): דלא הוי נבילה].

ומה שהקשו עוד התוס' כיון דמהקטרה ילפינן והקטרה אינה מעכב. היכי נילף מכאן עיכובא י"ל דס"ל דון מינה ואוקי באתרא דשאני הקטרה דכולה לא מעכבא אבל מליקה דמעכב כל דאתרבי בה מעכבא: דף סה ע"א במשנה לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית אין מצטרפין.

מקשים הא בלא"ה בעולה ליכא אכילת אדם ובחטאת ליכא אכילת מזבח. ואפשר לומר למאי דמסקינן לעיל (ד' ל"א) דאכילה שייך גם בהקטרה ואי אמר לאכילת האש הוי מצטרף לאכילת אדם רק דהקטרה לחוד ואכילה לחוד ע"ש.

א"כ אפשר לומר דבאומר כחצי זית להקטיר וחצי זית לאכילת האש ג"כ אין מצטרפין ומיירי בעולה. עוד אפשר לומר דבמחשב להקטיר או להאכיל כזית מב' קרבנות שניהן פסולין כיון דאיכא שם הקטרה או אכילה אע"ג דבכל קרבן ליכא כזית מ"מ שם אכילה או הקטרה עליו.

ולפ"ז א"ש הכא דאכילת חצי זית מחטאת והקטרה חצי זית מעולה אין מצטרפין רק מטעם דאין אכילה והקטרה מצטרפין: שם בגמ' לפי שנאמר והקריב מן התורים כו' יכול כו' לא יפחות מב' פרידין. אין מובן הטעם דאי משום דתורים לשון רבים מ"מ הא כ' מן התורים שפיר כולל א' מהם.

וראיתי בס' קרבן אהרן הקשה כן והביא בשם רש"י בכריתות (ט'.) דפ"י דהקריב משמע קרבן שלם וכ' דא"י למה א' לא מיקרי קרבן שלם ונדחק לפרש משום דכתיב תורים לשון רבים ע"ש.

ואין דבריו נראין בעיני. ונראה כוונת רש"י כיון דמצינו בזב וזבה ויולדת שחייבה התורה קרבן עוף הם ב' א' לעולה וא' לחטאת לכן אפי' בנדבה הו"א דצריך להיות קרבן שלם הנמצא כמוהו בתורה והיינו שתי פרידות אע"ג דגם התם רק אחת עולה מ"מ קרבן שלם הם שניהם וראי' לפירש"י דאי נפרש מלשון תורים כמ"ש הקרבן אהרן דהו"ל לכתוב תור א"כ קשה באמת לכתוב מן התור ולא יצטרך לכתוב והקריבו א"ו העיקר כפירש"י בגמ' ומה בן צאן שקבע לה צפון לא קבע כהן בן עוף שלא קבע לה צפון.

ואפי' למ"ד לעיל (נ"ח.) כל המזבח כשר בקדשי קדשים כצפון או דכולי' מזבח בצפון קאי א"כ עולת עוף דמולק בראש המזבח הוי כצפון מ"מ בחטאת עוף דהוי למטה לא קבע צפון א"כ עוף קיל מבהמה.

ובזה יש ליישב קושי' התוס' בד"ה בן עוף וא"ת מה לבן צאן שכן טעון צפון דמ"מ נילף עכ"פ לגבי עולת עוף דנעשה למעלה דהוי כצפון דליבעי כלי. ובלא"ה נמי ק"ל על קושיתם דהא י"ל דבן צאן בקדשים קלים יוכיח דא"צ צפון וצריך כלי: תוס' ד"ה אף מליקה.

להצריך לחטאת מליקה בראש המזבח לא ילפינן כו'. ויש ליישב עוד משום דהא דמליקה בראש המזבח נלמד רק ממלק והקטיר דיהי' במקום הקטרה א"כ בחטאת דליכא הקטרה ראש המזבח ג"כ אין צורך דאפשר עיקר הקפידא להיות המליקה במקום ההקטרה: ע"ב בגמ' מיצוי חטאת עוף מעכב א"ב.

לפרש"י צריכין לפרש שמעתי שמבדילין דוקא באינו ממצה וזה דוחק. ויותר הי' נראה לפרש דכיון דלא מיקרי מעשה עולה רק כשממצה גם כן ולכן למ"ד מיצוי אינו מעכב נמצא דנעשה מעשה עולה אחר הזאת הדם ושינוי הנעשה אחר הדם אינו פוסל הקרבן רק למ"ד מיצוי מעכב א"כ נעשה השינוי קודם מעשה הדם שמעכב בו פסול.

אבל למ"ד מיצוי אינו מעכב כבר נגמר מצות הדם קודם השינוי כנ"ל: שם רבא אמר כו'. לפירש"י נמצא דרבא ואביי פליגי בב' דינים אלו דלרבא שהי' בין סי' לסי' בעולה אינו פוסל ורוב בשר בחטאת מעכב ולאביי להיפוך שהי' פוסל ורוב בשר אינו מעכב ובודאי הלכה כרבא.

והרמב"ם לא הביא מב' דינים אלו כלום. וצ"ע הטעם דבודאי הלכה כסתה משנה וכתבא: פרק שביעי.

דף סו ע"א במשנה חטאת עוף למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה. ותמוה דלכתחילה כך מצותה כמ"ש בתוס' ואפשר לומר לשם חטאת היינו אפי' לשם חטאת בהמה דמ"מ שם חטאת א' היא ולא מיפסל שלא לשמר רזה.

והיינו רבותא דמתני'. והרמב"ם והרע"ב שניהם פירשו המשנה בשינה במליקה וכראב"ש ותמוה דהא סתם מתני' לעיל דהבדיל פסול ואפשר שהי' להם כאן גירסא אחרת בגמ' דבאמת לשון הגמ' אין מובן דאמר ולאן אוקימנא דלא כראב"ש ובתר הכי אמר לא דשינה בהזי'.

ואפשר דהם גרסו א"ה רישא מה קמ"ל לא דשינה בהזי'. ואפי' לגירסא דידן משמע עכ"פ דלא ניחא להגמ' לאוקמי הך מתני' דלא כראב"ש.

והוא מטע' הרישא דפשיטא א"ו כראב"ש אתיא כמ"ש הרמב"ם והרע"ב: שם במשנה כמעשה עולה. עי' תוי"ט שהקשה על הרמב"ם והרע"ב דאפי' לראב"ש דאין הבדלה פוסלת בחטאת מ"מ מנ"ל דלא הבדיל בעולה כשר ומ"ש משום דעיקר עיכובא בחטאת כתיב תמוה דאיך נוכל למילף עיכוב בעולה מחטאת ובתוס' לא כתבו זה לתירוץ רק הניחו בקושיא.

ומ"ש עוד התוי"ט ועוד קשיא דאי מתני' ראב"ש היא שינוי דמליקה לא פסלה נראה דלק"מ דאפי' אי אין פוסל שינה במליקה מ"מ כיון דלכתחילה אין הבדלה בחטאת לא מיקרי כל מעשי' כחטאת ומודה ר"י דמועלין בה כנ"ל: ע"ב בגמ' עולת העוף דשני במאי אי במליקה מדקתני סיפא כו' נימא דלא כר"י כו' וק"ל בלא"ה ליקשי דאי בסיפא שני במליקה ולא מלק בעולה רק סי' א' א"כ נבילה היא ומטמאה בבית הבליעה.

ולא מיבעיא למ"ד שהי' פוסל בין סימן לסימן א"כ ודאי חשיב פסול בשחיטה רק אפי' למ"ד לעיל דשהי' אינה פוסלת ופרש"י מטעם דשחיטת סימן א' סגי בעוף והא דצריכין במליקה ב' סימנין לקיים מצות הבדלה היא. מ"מ נראה דהכא גרע טפי כיון דעכ"פ מליקה זו לאו כדין היא ושוב הוי כמליקה בחולין דנבילה היא.

בשלמא במולק ב' סימנים רק בשהי' בינתים כיון דגבי מליקה לא אגמר לן רחמנא דין שהי' אין שהי' פוסלת בזה. והוי מליקה כשרה.

אבל באינו מבדיל דהמליקה בעולה פסולה למה לא יהי' נבילה כמו בחולין מיהו ע"כ מוכח מכאן דלא חשיב נבילה כה"ג אבל עכ"פ צ"ל דסוגיא זו אתיא כמ"ד שהי' אין פוסלת בין הסימנים כמ"ש: שם במשנה ר"י אומר אין מועלין בה משום דנעשית חטאת. ואיתא בגמ' דלמיסק לחובה לא וכ"כ הרמב"ם (פ"ג מה' מעילה) הלשון דלא עלה לבעלים.

ונראה מזה דמ"מ כשר הוא ונאכל לכהנים ולהכי אין בה מעילה. והא דא"י ידי חובה ל"מ בתוס' לקמן (ס"ח).

(דהוא מדרבנן ודאי א"ש. ואפי' היא מדאורייתא שמא יש איזה דרשא דאין יוצאין בו. אבל פי' תוס' שכתבו דרק אין מועלין אבל פסול הוא מה"ת תמוה דא"כ כיון שאין היתר לכהנים איך יצא מידי מעילה מיהו תוס' הביאו דוגמא לזה ע"ש. ולמ"ש מקודם דכשר

הוא צריך לומר דהא דתנן לעיל עשאה למטה כמעשה כולן פסולה אין הפי' כמעשה כל חטאת דלר"י כה"ג כשר הוא: תוס' ד"ה דשני תימא לי כו'.

יש ליישב דלשון המשנה למטה כמעשה כולן כולל נמי אפי' כמעשה כולן דחטאת ג"כ ועלה קאי וכולן אין מטמאין כנ"ל: תוס' ד"ה ואלא במיצוי כו' ונראה לפרש כו' נתכפרו בעלים כדשמואל כו'. נראה להוכיח מדברי תוספות אלו דכל שלא במקומו דנתכפרו בעלים רק הבשר אסור באכילה.

ה"ה דאסור להקטיר האימורים. וכן בשר העולה.

דהא הכא בעולת העוף ליכא אכילה. וא"כ למאי הלכתא פסול הכא כיון דהבעלים נתכפרו.

אלא ע"כ דאסור להקטיר. ולעיל (ד' כ"ו) נסתפקתי בזה.

ומן המשנה גופא דהכא בעולת העוף עשאה למטה כמעשה כולן פסולה אין להוכיח דפי' דמליקה למטה ופסול לגמרי דלא נתכפרו הבעלים אבל מדברי התוס' כאן שפיר נפשט זה הדין כנ"ל: בא"ד וא"ת אי לא שני אלא במיצוי כו' וכן חטאת כו'. קושיא שני' בחטאת לכ"ע קשה דאפי' שני במליקה כיון דעשה כמעשה חטאת רק דעשה למעלה ומליקה דחטאת כשר בכל מקום א"כ כבר נעשה היתר שחיטה.

ואפשר לתרץ קצת כיון דגמר כל המעשים למעלה ולא ירד א"כ כל כמה דאינו יורד אינה ראוי' להתכשר והיתר שחיטה מהני רק כשעומד הי' לקבל ולזרוק כמצותה משא"כ כשחסר עוד מעשה ירידתו למטה: דף סז ע"א בגמ' אמר רבא ולימא לי' כו' שחטו בשינוי בעלים. קצת קשה מה דמיון הוא זה להכא דהני תלת שינוי מקום דלמטה מורה שהיא חטאת וכן מעשה חטאת ומחשבת חטאת.

אבל שינוי בעלים אין מוציא כלל משם אשם. וצ"ל בדוחק **למ"ש התוס' דר"א לטעמי' דפוסל אשם שלא לשמו ע"כ מיירי היכי דאותו שחישב עליו מחויב אשם כמותו דאל"כ אינו פסול כיון דאינו מחויב כפרה כמותו ואפשר דאשם ג"כ מכפר על חייבי עשה לר"א דאיתקש לחטאת.

א"כ פסול אם שחטו על מי שאינו מחויב כלום כדלעיל (ז.): ** כיון דאותו איש שנתכוין עליו אינו בר אשם חשיב לי' כשינוי מעשה: שם בגמ' אלא חטאת כו' כיון דמלק סימן א' איפסלה.

פירש"י דחטאת גמר עבודתה סי' אחד. נראה דסוגיא זו ס"ל דרוב בשר אין מעכב בחטאת דלרבא לעיל (ס"ה:) דמעכב א"כ כי עשה בה מעשה עולה בודאי לא חתך רוב בשר בין סימן לסימן רק אחר ב' הסימנים א"כ לא נגמר עבודת חטאת עדיין: ע"כ בגמ' חטאת לזו ועולה לזו כו' א' למעלה וא' למטה שניה' לשמואל דס"ל שלא במקומו כמקומו לעיל (כ"ו:) וקי"ל הכי.

ע"כ הך למעלה ולמטה היינו שעשה בעולה כל מעשה חטאת למטה וכל מעשה עולה למעלה בחטאת רק התנא מקצר דבודאי למעלה עשה ככל משפטו וכמו כן למטה אך לפמ"ש התוס' לקמן ד"ה אומר בשם י"מ דמדאורייתא נעשה חטאת גמורה ותקנתא

דרבנן היא דאינו עולה לשם חובה קשה אמאי מחייבין בסמוך באשה שאמרה ה"ע קן מספק שאני אומר חטאת קרבה למעלה ועולה למטה כיון דאפי' אי עולה למטה יוצא מה"ת ידי חטאת א"כ הוי ספיקא דרבנן לקולא ותפטר מחטאת: בגמ' קבעה נדרה צריכה להביא ה'.

פירש"י משום דצריכה להביא נדבתה עם עולת חובה ביחד. ולכאורה תמוה דמ"מ כיון דכבר נפטרה מחובתה מה תועלת בהבאת עולת חובה שאין עלי' חובה וצריכין לפרש דמ"מ כיון דרצתה להרבות קרבן גדול להיות נוסף ב' פרידות על החוב צריכה להביא ביחד קרבן גדול דהיינו ג' ביחד.

ובס' תפארת ישראל במשניות דקנין תי' דלא יצאתה ידי חובת עולתה נהי דמצות א"צ כונה מ"מ הוי כמכונת שלא לשם מצוה ע"ש. מלבד שאין טעם לדבריו א"א לומר כן דהא בן עזאי מצריך לקמן ב' חטאת מטעם שכבר הביאה עולתה וצריכה להביא חטאת ממין עולתה כדפירש"י א"כ ע"כ לומר שהעולה ראשונה עלתה לה כדפרישית: דף סח ע"א תוס' ד"ה כשהוא חי כו'.

הקשו דחצוצרות צריך להיות דכסף. מה דפשיטא להו דפי' חצוצרות למקדש א"י מנ"ל די"ל הפי' להדיוט דקולו אחד כשהוא חי נמי לא מיתוקם במקדש.

כן פי' הראב"ד לחצוצרות המלכים ע"ש]. אכן גוף הפי' שהבינו דלא מיירי בשופר רק בחצוצרות לא אוכל להבין מה בין שופר לחצוצרות כיון דנעשין מקרן בכלל שופרות הם דעשאו צרור או דק בכל אופן ואפי' אינו כפוף שופר מיקרי לכן נראה עיקר דפי' חצוצרות שופר כיון דאתחלפי שמייהו.

ומה שהקשו דבקרבת אין תוקעין רק בחצוצרות דכתי' ותקעתם בחצוצרות א"י ראי' זו דהא בר"ה כ' רק שופר ואעפ"כ לפני ה' בעינן לעולם תרווייהו דכ' בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' א"כ ה"ה בקרבנות מיהו גם הרמב"ם (פ"ג מה' כה"מ) כ' דעל הקרבן תוקעין רק בחצוצרות. וצ"ע בזה.

ולמאי דבעי לפרש חצוצרות ממש קשה ליחשוב קולו שמונה שופר וחצוצרות: בד"ה מלק בשמאל לכאורה כולה מתני' ר"ש כו' וכ"כ תוס' לקמן (ס"ט.) ד"ה מליקת זר דלר"י מליקת זר תרד.

אבל הרמב"ם פוסק כר"י ואעפ"כ פוסק כמתני' וגם מליקת זר לא תרד. ומ"ש התוס' דמודה ר"י בעוף דלא ירד לא משמע כן מסתימת לשון הרמב"ם.

הגם דכ' (בפ"ג מה' פסוה"מ) השוחט בהמת קדשים בלילה ירד מ"מ אין נראה לומר דסמך ע"ז דדוקא בהמה ולא עוף (כמ"ש בבה"ז דכל כה"ג הו"ל לפרושי ולכן נראה דס"ל דדוקא הני תלת ממעט ר"י מקרא וגבי מליקת לילה נהי דתרד מ"מ מיעוט דר"י היא רק לענין תרד אבל ההוא כללא דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בבית הבליעה לא תלי בתרד כנ"ל: דף סט ע"א בתוס' ד"ה ולטעמיך תימא כו' לכאורה לק"מ דאיך נכלל בע"מ באין פסולו בקודש ודאי זר נכלל בכל שפסולו בקודש דמ"מ הפסול נולד אחר ההקדש אבל בסיפא אין פסולו בקודש ע"כ היינו שנפסל בהיותו חולין.

אבל קדשים שנעשו בע"מ] למה נקרא אין פסולו בקודש ונראה תוס' לשיטתייהו אזלי דכתבו לעיל (בהג"ה) דפי' אין פסולו בקודש היינו דלא מצינו הכשר בזה הפסול בקדש וזה שייך ג"כ בבע"מ. ומה שהקשו תוס' ד"ה אין קידוש כלי כו' תימא כו' התמיה הזאת אינה לפי פי' התוס' לעיל פסולו בקודש היינו דיש הכשר לזה הפסול בקודש דהכא ליכא הכשר לעולם.

רק תוס' כאן אזלי לפי' הפשוט פסולו בקודש שנפסל אחר ההקדש: ע"כ במשנה רי"ו אומר דיו כנבלת בהמה. לכאורה לר"י דאמר דיו א"כ גם בשחיטה י"ל דיו דלא מצינו כנבלת בהמה רק דשחיטה מטהר מטומאת מגע ומשא אבל מטומאת בית הבליעה אין לנו.

רק דא"כ מיפרך הק"ו ול"א דיו. והי' אפשר לומר דהיינו טעמא דר' יהודא דסובר דאפי' במיפרך ק"ו אמרינן דיו.

מיהו בגמ' אמרו טעמא דר"י מקרא דאפשר דר"י נמי מודה במיפרך ק"ו לא אמרינן דיו: שם בגמ' ור"מ לא דריש דיו והא דיו דאורייתא דתניא כו'. לכאורה קשה הדמיון דהתם מנלן י"ד יום כיון דנלמד רק מאבי' דהוי ז' ימים אבל הכא דמליקה במקום שחיטה עומד מנ"ל לומר כה"ג דיו.

ומלשון רש"י נראה הטעם כיון דכל עיקר מה שניתן לדרוש ק"ו נלמד מהך קרא א"כ אין לנו ללמוד הק"ו היכי דשייך דיו והגם דמצינו עשרה ק"ו בתורה בכולם ליכא דיו: שם בגמ' ר"מ קרא אשכח ודרש. וקשה א"כ למה אמר הק"ו ורש"י מיישב דמשום הק"ו מיותר ההיא היקשא למליקה.

אבל למ"ש התוס' ד"ה וכי דהיקש אצטריך לכמה מילי א"כ לא ס"ל כפירש"י וי"ל דהק"ו דר"מ לשיטת ר"י אמר דלא דריש האי הקישא א"כ אודית לי מיהא בשחיטה, ומה מצינו דמסיק ר"מ אמליקה סמך אקרא דזאת תורת וס"ל דהיקש חוזר ומלמד במה מצינו כיון דמלמד חולין הוא כדלעיל (נ"א).

עוד אפשר לפרש דהקישא אתי לשחיטה והק"ו למליקה היא ושוב א"א לומר דיו דהיכי דמיפרך ק"ו ל"א דיו מיהו לשון הברייתא משמע כרש"י דקאמר דבר שמכשירו באכילה ואי קאי אשחיטה הול"ל מה התם שחיטה מטהרתו. והנה הרמב"ם כ' במשניות דר"מ יליף לה מהיקש ולא שייך דיו ור"י מוציא דהיקש לדבר אחר ע"ש.

והקשה בתוי"ט דאין היקש למחצה. וי"ל למ"ש רש"י דאיך יליף ר"מ מהיקש מליקה דלמא קאי אשחיטה ות"י דהא שחיטה אתיא מק"ו דבהמה.

וא"כ כל שההיקש אינו מיותר לא שייך בזה אין היקש למחצה דשפיר איתקש שחיטת עוף ובהמה להדדי אבל מליקה היכי ילפינן] רק ר"מ אינו מוציא דהיקש רק לדבר הזה א"כ ע"כ למליקה אוקמי דהא לשחיטה איכא ק"ו כנ"ל והנה מ"ש התוס' דר"מ יליף מהך הקישא משום דאין היקש למחצה אין מובן דשפיר הוקש לגמרי דכל המטהר בבהמה מטהר בעוף אבל מליקה דליכא בבהמה מנין דמטהר בעוף נמי.

והיא נראה לפרש דשפיר שחיטה נלמד מהיקש אבל מליקה נלמד במה מצינו משחיטה כדאמר ר"מ במתני'. רק דבמשנה דיליף שחיטה בק"ו שפיר י"ל דיו.

אבל השתא דיליף שחיטה בהיקש שפיר יליף מליקה במה מצינו. מיהו בעיקר מה מצינו דר"מ קשה לי די"ל מה לשחיטה שמטהרת אפילו בחולין משא"כ במליקה: בתוס' ד"ה ר"י תימא כו'.

תמהני על תמיהתם הא קי"ל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת כדאי' במעילה (ב.'). (נמצא דבשעה שחל איסור נבילה כבר פקע איסור דהקדש.

וצ"ע: דף ע' ע"ב בגמ' אפ"ל באווזין ותרנגולים פירש"י בקדשים. וצ"ע כיון דלא שייך בהו קדושת הגוף למה נדמינהו לקדשים בפנים דהם קדושת הגוף.

ויותר יש לתמוה בהא דמסופק הגמ' אח"כ בעז במקום עגלה ערופה לר"מ משום דלא מינא דעגלה היא. משמע הא עגלה שאינה ראוי' כגון שעלה עלי' עול וכדומה אינה מטמא במשא וקשה מה קדושה שייך בה אפ"ל אם נתיחדה לעגלה כיון דפסולה לעגלה מה קדושה חל עליה.

וגם תמהני דלר"מ נמי דוקא קדשים בפנים קאמר משום דמליקה בפנים לעולם כשחיטה בחוץ. אבל זה הנחל אטו מקום מיוחד הוא להיות הנערף שם במקום שחיטה וצ"ע טובא: שם בגמ' מכלל דעגלה ערופה טהורה היא כו'.

פי' היא אליבא דכו"ע אע"ג דהאיבעי' דלעיל אליבא דר"מ קאי דמטהר גם במליקת טרפה אבל לדידן דקיי"ל כרי"ו דשחיטה מטהר ולא מליקה א"כ נהי דמליקה כשרה לכו"ע מטהר הואיל והיא מתרת את האיסור אבל עגלה ערופה מנ"ל דמטהרת כיון דליכא האי טעמא מ"מ כיון דהכשירה התורה וכת' בה כפרה כקדשים בודאי יצאה מידי טומאה.

ומשו"ה כי מותיב ר"נ מברייתא לא משני דאתיא כרי"ו. ולכן פוסק הרמב"ם (פ"ג מהל' אה"ט) דעגלה ערופה כתקנה אינה מטמאה.

אבל אם נעשית בפסול כגון שנטרפה או נעבד בה עבודה. נראה דתליא בפלוגתא דר"מ ורי"ו ולר"מ הוא דבעי בערף עז.

ומשו"ה השמיט הרמב"ם בעיא זו. ובמל"מ שם הביא דבירושלמי פ' עגלה ערופה מיבעי' אי ערופה מטהר טריפתה ע"ש.

ובס' מראה הפנים שם לא דק שכ' דבבבלי פשיטא להו דמטהר וז"א דהכא בנעשה בכשרות מיירי. מיהו יש להוכיח קצת מהא דמתב ר"נ מחלב דעגלה ערופה דהא י"ל דכונת הברייתא על חלב טרפה של עגלה ערופה.

וי"ל דעדיפא מינה משני דגם בנבילה מצי קאי. או דבעי לתרץ גם אליבא דר"מ דלדידי' גם טרפתה מטהרת כנ"ל: פרק שמיני בתוס' ד"ה אפ"ל הקשה ריב"ם כו' וקאמרי רבנן כו'.

נראה דדוקא לרבנן קשיא להו אבל לר' יהודא א"ש כיון דהכא נמי ימותו כולן והתם מכניסין כולן לכיפה ולקיום מצות סקילה י"ל כיון דכמיתת בעלים כך מיתת השור וכה"ג באדם פטור כדאיתא בסנהדרין שם לכן פטורין ממיתה. ומה"ט א"ש נמי לגי' הריב"ם בשור שלא נגמר דינו שנתערב דס"ל לר"י כונסין לכיפה היינו דס"ל גומרין דינו של שור שלא בפניו ומ"מ ע"י תערובות א"י לסקול כולם רק יכנסו לכיפה כמו הכא ימותו כולן.

אבל לא לסקילה דאי נימא דר"י ס"ל נמי אין גומרין למה מכניסם לכיפה כנ"ל. בא"ד ועוד דאין לו מפר דאין לו בעלים אין מובן למה לא יהי' הנאה זו דמחיים ממון לגבי בעלים.

ונראה דס"ל לר"ת דרחמנא אפקרי' לגמרי מרשות הבעלים. דבאמת הא דחידש ר"ת דמותר בהנאה מחיים צ"ע דאי נפקא לן איסור הנאה מבעל שור נקי א"כ אף מחיים נמי. ולכן י"ל דס"ל לר"ת דלבעלים אין בו הנאה של כלום כיון דמצווה. לסקולן] רק דמותר בהנאה מחיים לכל מי שזוכה בו.

ובהכי א"ש מ"ש ר"ת לקמן דשייך בי' מכירה לגבי גנב והקשו תוס' ע"ז דהא ר"ת אמר דאין לו מכר ולמ"ש א"ש דהגנב שפיר זכה בו הנאה דמחיים. רק בעלים ראשונים אין להם זכות בו יותר מאחרים אבל הגנב שזכה בו יכול למכור זכות זה: בא"ד א"נ דלא אזלינן בתר רובא הואיל וא' ודאי פטור.

ע"ז קשה קצת דעכ"פ ברוב ניזל בתר רובא וא' מהם יהי' נידון בקלה. גם מ"ש בסוה"ד אי אתה רשאי למושכן כו' צ"ע דאטו אנן מושכין להם בלא"ה כל אחד הולך לנפשו וכשניידו נקטלינהו כל חד בפ"ע.

ולע"ד הי' נראה ליישב עיקר הקושיא דבאמת בפיקוח נפש לית לן למיזל בתר רובא רק הא דרוצח נהרג ול"ח דטרפה הוי משום דרוב לאו טרפה נינהו לכן חייב הרוצח מיתה דנהי דהורג טרפה פטור מ"מ כיון דהנהרג הי' מן הרוב הוא כמו שהרג מי שאינו טרפה ולענין איסור הרציחה היא דאזלי' בתר רובא.

דאית לי' דין רוצח נפש והוי כהורג שלם. אבל בשאר ספיקות לעולם לא אזלי' בד"נ בתר רובא כנ"ל: דף עא ע"א במשנה או ע"פ הבעלים וכ' הרע"ב דמשכחת נמי בשל עכו"ם וכוונתו דהמית או דנרבע לעכו"ם דליכא מיתה ופשוט לי' דמ"מ לגבוה נאסר ובנרבע כתב כן בהדיא הרמב"ם בה' איסורי מזבח (פ"ד).

אבל בהמית עכו"ם לא מפורש ברמב"ם דאסור לגבוה ולכאורה נראה דתליא בפלוגתא דרמב"ם וראב"ד שם ברובע קטנה פחותה מבת ג' דכתב הרמב"ם דכשר והראב"ד חולק. ונראה דהרמב"ם ס"ל דכל הפסול הואיל ונעשה בו עבירה לאדם וכיון דהנרבעת לא הוי לגבה עבירה כשר.

והראב"ד ס"ל כיון דנעשה עבירה בהשור אע"ג דלאו בר מצות הוא מ"מ פסול לגבוה. וה"ה בהמית עכו"ם דרק ישראל פטור עליו אבל ב"נ נהרג עליו והוי לגבי שור עבירה.

אבל להרמב"ם כיון דהריגת עכו"ם פטור ישראל למה יפסל. וכאן במשנה לא כתב הרמב"ם זה רק על רובע ונרבע.

רק הרע"ב כתב כן גם בהמית. ואולי ס"ל לרע"ב כהראב"ד בזה וצ"ע: ע"ב במשנה ובטריפה ותמהו תוס' דטריפה מאי תקנתא איכא למכרו.

ואפשר לומר דבאמת למ"ד דטרפה אינה חי' יב"ח א"כ יש תקנה להמתין יב"ח ואותו שלא תמות נדע כי היא הכשרה רק התנא נקט התקנה לרעות עד שיסתאב דיוכל לבא בהם מום תוך יב"ח ולעולם מי שיקנה אותם יקנה ע"ד להמתין יב"ח כמ"ש. מיהו אכתי למ"ד ולד טריפה קשה דדוחק לומר דלמ"ד ולד טרפה אסור גם הוא א"י לחיות יב"ח דמנ"ל הא.

[וגם התוס' בחולין (נ"ח.) כתבו דאין חיות העובר תלוי בהאם וכן כ' הרשב"א הובא בב"י יו"ד (סי' ע"ט) ובט"ז וש"ך ע"ש].

והנה תוס' תי' דיתברר ע"י בדיקה ע"ש. וקשה א"כ למה יביא מהיפה שבאותו מין הא יתברר אח"כ מה הי' הקרבן יפה או רעה וצ"ל דמיירי שרצה להביא קרבן מיד והלוקח לא יחפוץ לשחטו מהר: שם במשנה קדשים בק' מב"מ כו' וכ' הרמב"ם (פ"ו מה' פסוה"מ) או יקנה א' חלקו לחבירו ותמוה דקדשים א"י למכור וכן תמה הג' רעק"א ז"ל דבהדיא כ' הרמב"ם (בפ"ד ממעילה) המוכר עולתו או שלמיו לא עשה כלום, איברא דהמל"מ והלח"מ שם תמהו על הרמב"ם.

דבמקומות אחרים משמע דהרמב"ם פוסק כריה"ג דשלמים ממון בעלים ויכול למכור ע"ש. א"כ אפשר דהא דלא עשה כלום היינו מדרבנן והכא שהיא לצורך הקרבן התיירו. מיהו לא משמע כן בלשון הר"מ שם. ואפשר דס"ל להרמב"ם דדוקא למשוך ידו לגמרי מן הקרבן ולמכרו א"י אבל להקנות חלקשותפות לחבירו יכול וממילא יסמכו שניהם ידיהם אבל א"י טעם לחלק בין מכירת שלימה למכירת חלק וצ"ע: בתוס' ד"ה לשם מי שהוא חלקו על רש"י דפי' שאומר לשם מי שהוא דהא תקנו שלא יאמר לשמה אלא דפי' לשם מי שהוא היינו בסתמא דסתמא כשר.

ולכאורה הי' נראה ליישב פירש"י דדוקא לשם עולה אסרו שמא יטעה ויאמר לשם שלמים וכמו כן לשם ראובן דשמא יטעה ויאמר לשם שמעון הואיל ושכיחי כמה קרבנות במקדש. אבל בפ"י ואומר לשם מי שהוא או לשם מה שהוא אפשר דלא אסרו דליכא חששא בזה.

אכן נראה להביא רא"י לשיטת התוס' מהא דדייק רבא לעיל ריש מכילתין דסתמא כשר מדתקנו שלא יאמר לשמה ע"ש. והשתא אי רשאי לומר לשם מי שהוא אכתי י"ל סתמא פסול א"ו דהתקנה הי' שלא יאמר בפ"י לשם מי שהוא.

או נידוק מזה דאפי' אומר בפ"י לשם מי שהוא לא עדיף מסתמא וא"כ למה לרש"י לפרש דאומר בפ"י לשם מי שהוא כיון דלא עדיף מסתמא כנ"ל: דף עב ע"ב תוס' ד"ה אף ככרות כו' שאני לחה"פ דסמידא טפי כו' כ' בגליון דבתוס' יבמות כ' דחמירא וצ"ע על גי' תוס' דשם דהא קודם הביטול בלא"ה לא הוי ראוי להתכבד כמ"ש התוס' לעיל

דכהנים אין מחזיקין טובה וא"כ ע"כ הטעם דאחר הביטול יהי' חולין ויהי' ראוי להתכבד א"כ ליכא תו חשיבות דקדושה וא"כ ע"כ גי' דהכא עיקר.

ודברי הפמ"א בתשובה סי' צ"ח תמוהים מטעם הנ"ל: עג ע"א בגמ' ר"א אומר רואין את התחתונות כאלו הם עליונות. ותמוה כיון דהתחתונות מותרות וניכרין בפ"ע מהיכי תיתי יצטרפו לבטל.

ונראה לפרש דמערבין הכל בידים **ע"ש ברע"ב ותוי"ט שכ' גבי שחורות ולבינות דיכול לערב ולדרוס הכל ביחד. וא"כ אע"ג דר"א פליג התם אדר"י.

הכא י"ל כן כמ"ש התוס' דלא דמי לשחורות ולבינות. ועי' בירושלמי (שם ה' ח') מיחלפא שיטתיה דר"א כו' כמרבה במזיד, משמע דהכא הוי כמרבה בשוגג ומותר ע"י שמערבין דאין בידים כנ"ל: **ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתחילה מ"מ הכא דמה"ת ברובא בטל מערבין הכל כנ"ל: דף עד ע"א בגמ' איתבי' רבא לר"נ כו' ימותו כולן כו'.

וקשה דהא רבא עצמו אמר לעיל הטעם משום דבע"ח נדחין ולעולם בע"ז שפיר אמרינן דאיסורא נפל. ונראה דמתני' דקינין מוטיב רבא דקתני סיפא בלא נמלך מחצה כשר וס"ל ב"ח נדחין ומ"מ ברישא ימותו כולן כנ"ל.

ובס' פמ"א מתרץ דמצד ב"ח נדחין אין להמית הנשארים רק להיות ירעו עד שיסתאבו ע"ש. ואכתי קשה דהא מסקינן דדוקא להנות תרי תרי שרי.

א"כ תלינן דעדיין חטאת המתות או שהנ"ס בתוך הנשארים וא"כ ימותו כולן בשביל זה המעורב בהם דמחויב להמיתו. דהא ימותו כולן דהכא פי' להמיתן בידים כמ"ש התוס' לעיל במשנה].

ואפשר דאכתי לא ידע הגמ' מזה וס"ל דרב מתיר אפי' חדא. ולמסקנא אה"נ דאתיא ככו"ע הך דימותו כולן: והנה הרמב"ם (פ"ז מה' ע"ז) פסק כרב וגבי קרב ראש א' מהן פסק כחכמים והי' נראה טעמו משום דבשחוטין יש דיחוי אבל בטבעת של ע"ז שפיר אמרינן דזה שנפל הוא האיסור.

אך קשה דמביא המשנה דימותו כולן ולמה ימותו כיון דשרי להדיוט ע"י רעי'. ואין לתרץ כמ"ש לעיל משום דלא שרינן רק תרי תרי כו' דהרי הרמב"ם גופי' אינו מפרש תרי תרי כרש"י רק דאם נקרבו תרי ראשין או נפלו שנים לים מותרין כל הנשארים א"כ במתני' נמי למה ימותו כולן בתרי סגי.

והכ"מ בה' תרומות (פט"ו) מביא בשם הרי"ק דתי' דמיתה הוי כמפיל בידים א' לים ולא התיר רב רק בנפלה מעצמה. פי' דכניסה לכיפה להמית הוי כממיתו בידים.

ונהי דהגמ' כאן לא נחית להכי מ"מ מכל אמוראי דלקמן דמשמע דמתירין בנפלה ע"כ צריכין לתרץ כן ע"ש. ועדיין קשה דבפי' המשניות בפלוגתא דר"א וחכמים משמעות הרמב"ם דטעם החכמים דאפי' קרבו כולן חוץ מאחד יצאו לבית השריפה.

היא מחשש שמא האיסור הנשאר ע"ש. וכ' דהלכה כחכמים.

א"כ משמע דלאו מטעם דיחוי אתי עלה. ואפשר לומר לפי משמעות הסוגיא ביומא (ד' ס"ד) דפלוגתא דר"א וחכמים לא מיירי כלל ברוב היתר רק מחצה על מחצה ור"א ס"ל דע"י תערובות מותר מה"ת להקריב בשר בעל מום ובדרבנן סמכינן דאיסורא הקרוב ולכן פסק כחכמים דהוי איסור דאורייתא ולא סמכינן לומר דאיסורא הקריב.

והא דפוסק בה' פסולי המוקדשין (פ"ו) דאפי' נתערב באלף יצאו לבית השריפה הוא מטעם דיחוי. ודוחק: ואהא דמקשינן והאר"א לא התיר ר"א אלא שנים שנים קשה לי דהא למאי דאמרי' ביומא שם מיירי ר"א אפי' בליכא רובא משום דע"י תערובות ליכא איסור דאורייתא להקטיר בשר בעל מום א"כ י"ל דדוקא בזה אמר ר"א דלא התיר רק שנים דלא ליהוי איסור תורה אבל ברוב היתר י"ל דחדא חדא נמי שרי.

וצ"ל משום דאמר לא התיר ר"א כו' משמע דליכא שום היתר בחדא אפי' הי' רוב היתר: שם בגמ' פירשו מ' למקום א' כו'. רש"י פי' במ' י"ל איסורא ברובא לכן מקילין בתערובות הב' ולבסוף מסיק רש"י דס"ס שרי וששים דנפלו לא הוי ס"ס דאיסורא ברובא חשיב כמו ודאי ע"ש.

וצ"ע איזה טעם עיקר ונ"מ בנפלו חמשים למקום א' דאם עיקר ההיתר במ' משום דאיסורא ברובא. בנ' אסור.

ואי עיקר הטעם דששים לאו ס' הוא אבל בספק הוי ס"ס א"כ בנ' נמי הוי ס"ס ושרי וכן הדעת נוטה. [וכן פי' הב"י (יו"ד סי' ק"י) דברי רש"י דההיתר הוא משום ס"ס ע"ש]: ברש"י ד"ה ר"ש אומר כו' מותר אף הג' אמצעיים.

וצ"ע בכוננתו אי דוקא כשנפל מג' לרובא מותר גם הג' דהוי בהו נמי ס"ס ס' נכנס לשם האיסור ואת"ל נכנס שמא יצא. אבל כ"ז שהם בתערובת הב' אסורין.

או כוונת רש"י אף תערובת ב' עצמו מותר ומלשון תוס' נראה שהבינו ברש"י דגם תערובת ב' מותר. ולהכי קשיא להו לשיטתם דתערובת ב' אסור לאכול הכל ביחד ותערובת ג' מותר הכל, ולשון רש"י שאף תערובת ב' מותר משמע דשוה לתערובת ג' ולכן כתבו דרש"י לא כתב כן דמדמי תערובת ב' לג'.

אבל אי נפרש ברש"י דמותר רק אחר תערובת ג' וא"כ אז ודאי מותר תערובת ב' לאכול כולו כיון דכבר יצא ממנו הוי ס"ס ובזה ודאי מודים תוס' א"כ ע"כ הבינו ברש"י דתערובת ב' מותר קודם שנעשה תערובת הג'. ומ"מ קשה דא"א לומר כן ברש"י דלקמן כ' רש"י בפי' הגמ' סבר כר"א דלהכי בעי דליהוי ד' דלישקלינהו שנים שנים וקשה דהא בג' נמי יכול לאכול כל הג' וע"כ כוונתו כמ"ש התוס' לקמן דאסור לאכול ביחד לכן נראה דגם רש"י ס"ל דתערובת ב' אסור לאכול הכל ביחד.

ורש"י הכא מיירי אחר תערובת הג' דכבר יצא א' ולתוס' גם בזה אסור וכן פי' בצ"ק] ומ"מ מודה רש"י דאפי' לא יצא מותר לאכול שנים שנים רק כשיצא אוכל כל הג' אבל קודם תערובת ג' אסור לאכול ביחד כנ"ל. ועי' בד"מ ובש"ך (סי' ק"י ס"ק נ"ג) בביאור דברי רש"י כאן: בתוס' ד"ה רב דאמר תימא כו' וי"ל כו'.

דבריהם תמוהים דהא ביומא אמרינן הטעם דקרב א' יקרבו כל הראשים משום דע"י תערובות שרי והיינו שנעשה איסור דרבנן כמ"ש רש"י שם. וע"ש בתוס' ישנים] ואע"ג דבלא"ה הוי דרבנן דהא מתניתין מיירי ברוב כדאמר כל הראשין מ"מ ס"ל לר"א דבעי תרי דרבנן וא"כ הכא בע"ז דהוי רק חד דרבנן מאי טעמא דרב.

ע"כ נראה ברור דסוגיא דהכא לא אתי כסוגיא דיומא רק כסתמא דגט' לקמן דמתני' דידן לא ס"ל טעמי' דר"א משום דע"י תערובות התירה תורה רק דבכל דרבנן תולין להקל וכמ"ש רש"י לקמן (ע"ז) ד"המתניתין דלא כהאי תנא כו' וכמ"ש שם באריכות מזה: בד"ה פ"א אחד מהם כו' מאן דאסר אסר בכולהו וכ"כ תוס' לעיל (ע"ב) ד"ה נתערבו.

וזה תמוה דבברייתא זו ליכא שום פלוגתא דהא הגמ' מקשה מהכא ומתרץ תנאי הוא מברייתא אחריתי: ע"ב בגמ' אבל תאנה לא. נראה מדלא נקט טבעת לא דמודה רבה בטבעת ע"ז רק בתרומה דיש לו היתר לכהן החמירו לגזור בדבר שאינו ניכר שלא להתיר לזרים דיטעו לומר דמותר אפי' בלא נפל ממנו וחומרא בעלמא הוא בתרומה כנ"ל.

ומשו"ה פסק הרמב"ם (פ"ז מה' ע"ז) בטבעת כרב. ובה' תרומה (פט"ו) פסק כרבה בתאנה.

ומיושב קושית הכ"מ ע"ש]: דף עה ע"א בגמ' ואם נתן מתנה מכל א' יצא ואם נתן ד' מתנות מכולם יצא. תוס' ה' להם ג' אחרת [ולא ה' בגירסתם ואם נתן מתנה מכ"א יצא כמ"ש גם בחק נתן ע"ש] ולפי ג' דידן נראה לפרש הסיפא דנתן ד' מתנות מכולם יחד פ' שעירב הדמים ונתן ד' מתנות יצא משום דבסיפא בנתערבו הדמים נותן לכתחילה רק ד' מתנות קאמר הכא דבדיעבד אם עירב הדמים ונתן מתוך התערובת יצא.

והא דלא קאמר רבותא טפי דאפי' נתן מתן א' מתוך התערובת יצא. יש לפרש דמיירי הכא דיש עוד דם בכל כוס בפ"ע ומ"מ אם עירב מקצת הדמים ונתן מהם ד' מתנות יצא. אבל אי נתן מתנה א' בעירוב לא יתן עכ"פ שאר מתנות בעירוב רק מכל כוס בפ"ע. אך בנתן ד' מתנות אין צריך שוב לחזור וליתן אפי' יש דם בכוס כנ"ל: ע"ב בגמ' הזאה לחוד ונתינה לחוד.

מקשים למ"ש רש"י וכן הוא לקמן בגמ' (פ'). דאפי' אי יש בילה מ"מ הוי ספק אי מליא השיעור מכל א' א"כ אפי' יש כדי לזה ולזה אכתי למה יצא.

וצריכין לפרש אם יש כדי לזה ולזה היינו שנתן יותר מכל הדם של א' מהן ועוד כדי שיעור מן השני ודו"ק: שם בגמ' מהו שישקול בליטרא. ומסיק בגמ' כלום הקנה זה אלא מה שקנוי לו.

והי' אפשר לומר דזה דוקא לענין לשקול בליטרא כיון דע"י שמוכר מעט מעט שוה יותר והוא לא הי' לו רשות למכור מעט מעט בליטרא נמצא דאין זה שלו להקדישו אבל לענין למכור באיטלז דבמקום רוב עם נתברר כל שו' נמצא עכשיו דימכרנו באטלז ונתברר דבאמת שוה יותר וכל זה הי' שלו ושפיר יכול להקדישו דאם יבוא איש נאמן שיודע באמת השו' יתן כך ושפיר הוי בידו להקדישו אכן הרמב"ם (פ"א מה' אסוה"מ) כ' בפ'י

דהן למכור באטליז והן לשקול בליטרא אסור וצ"ע בזה: בתוס' ד"ה בכור כו' ואי לענין למיתבי' לכהן הא תנן בהדיא בתמורה כו' דנאכל במומו לבעלים אבל הרמב"ם בה' תמורה (פ"ג) כתב בפשיטות תמורת בכור לכהן ומ"ש במשנה דנאכל במומו לבעלים, אין ראי' כלל דגם בסיפא שם בבכור ומעשר עצמו נמי איתא הכי ואם בע"מ יאכלו במומן לבעלים ופי' הרמב"ם ורע"ב לבעלים היינו בכור לכהן ומעשר לבעליו.

והא דתנן ברישא תמורת בכור נאכל במומו קמ"ל דהו"א כיון דבלא"ה אינו קרב ומ"מ אסור לאכלו אפי' במומו נמי לא יתאכל קמ"ל דנאכל במומו. וע"ז הוי כבכור דאסור לאכלו עד שיבא בו מום ולעולם לבעלים היינו בכור לכהן ומעשר לבעליו כמו בסיפא.

ולכאורה הי' נראה לפרש האיבעיא אי צריך פדיון דנהי דבכור נאכל במומו בלי פדיון מ"מ התמורה שנעשה קרבן בפ"ע י"ל דדינו ככל הקדשים דצריך פדיון כשנפל בו מום. מיהו לפ"ז קשה מה פשיט מהך ברייתא דכשהומומו עושין תמורה ותמורתן כיוצא בהם דודאי כשהמיר אחר שהי' בבכור מום ודאי גם תמורתו א"צ פדיון.

אבל כשהמיר בכור תם אכתי תיבעי לן. ולתרץ קושי' תוס' אפשר לפרש בעיא זו באת"ל דתמורת בכור אינו מאכילו לנדות אי יש לו פדיון לגבי זה.

וצריך עיון על הרמב"ם שהשמיט זו הבריייתא דבכור ומעשר שהומומו עושין תמורה: בד"ה התפיס בכור כו' בפירש"י כ' בהדיא דהוי רק דרבנן משו"ה בשאר פסוהמ"ק הקילו עליהן] וראיית התוס' מעיר הנדחת אינו מוכרחת דעיקר הפי' שם דשם הקדש עליו כדפירש"י בחלק ואית לי' שם לווי] ושם לא מסיים הגמ' כלל כדתנן.

ואפי' בתמורה דמסיים הגמ' כדתנן מייתי הגמ' ראי' דאכילתו לשם הקדש מדאסור למכרו באטליז ולעולם האיסור הוא רק מדרבנן, גם עיקר קושי' התוס' אינו מובן דאפי' יהי' איסור בזיון קדשים מדאורייתא מ"מ כיון דלטובת הקדש מותר שפיר מיבעיא לי' בהקדישו לבדק הבית דיהי' מותר.

ובפרט למ"ש התוס' בבכורות (ל"א.) (דמקרא נפקא שאין נוהגין בזיון בדבר שאין בו הנאה להקדש] ומה נ"מ אי דאורייתא אי דרבנן.

וצ"ע: במשנה נתערבו חתיכות בחתיכות. צ"ע אי נתערבו הבהמות קודם הזריקה אי נשפכין לאמה כדי שלא יביאו קדשים לבית הפסול או כיון דליכא תקנתא ברעי' מודין חכמים דזורקין הדם ונאכל כחמור.

והא דנקט חתיכות י"ל כעין חתיכות דהיינו אחר שחיטה כעין דאמרינן לעיל עמוד א' כעין חיים דבאמת בחתיכות ממש קשה פשיטא. וכן הדעת נוטה.

אך י"ל דקמ"ל דאפי' שלמים רובא לא מבטל משום דהוי יש לו מתירין לאכלו כחמור (לר"א ביבמות ד' פ"ב). או דהוי ח"ה להתכבד: דף עו ע"א בגמ' אין מבשלין ירק של תרומה בשמן של שביעית שלא יביאו קדשים לבית הפסול.

הרמב"ם וכן הרע"ב בשביעית פי' דממעט באכילת פירות שביעית דאם יפסל השמן יהי' בשריפה. ותמה בס' פמ"א דא"כ מה משני תרומת ירק דרבנן הא החשש משום שביעית דאורייתא ואפשר ליישב דס"ל דכיון דתרומת ירק דרבנן אפי' יהי' נפסל יהי' מותר

לאכול הירק דלא העמידו דבריהם במקום שביעית דאורייתא דאסור להפסידו ולכן אי מיירי בתרומה דרבנן בע"כ טעם ת"ק דאוסר משום הפסד תרומה כשיבוא זמן הביעור. ור"ש לא חייש בירק דרבנן. אבל למסקנא דר"ש לא חש כלל למיעוט זמן אכילה שפיר מיירי בשמן של תרומה דאורייתא והחשש משום מיעוט אכילה של ירק של שביעית כשיפסל כפירוש הרמב"ם והרע"ב: דף עז ע"א בגמ' והאר"ש אין מתנדבין שמן תקוני גברא שאני.

ותמוה מאוד כיון דאין מתנדבין שמן מה מהני תקוני גברא. ומ"ש מדברי תוס' די"ל דהוא מדרבנן תמוה דאי מדאורייתא מודה ר"ש דמתנדבין מהיכי תיתי יתקנו חכמים שלא יתנדבו שמן.

גם לקמן (צ"א:) מוכח להדיא דאדרבה מאן דס"ל מתנדבין מייתי קרא לרבות שמן ממילא ר"ש דלא דריש הכי מה"ת אין מתנדבין. (גם במנחות (ק"ד:) בפלוגתא דר"ט ור"ע משמע דפליגי בדאורייתא] ואפשר לומר דהגמ' חוזר עתה מכל הפלפול דלעיל רק דאינו מתנדב שמן כלל ושאר השמן אחר הזאה לית לן בי' ואי דאין מביאין חולין לעזרה לתקוני גברא שאני דודאי זה רק איסור דרבנן כמ"ש התוס' מנחות (פ'): ועי' במל"מ פ"ב מה' שחיטה] דאין כאן קרבן ועבודה כנ"ל: שם בגמ' אותם דרבי לך כבש כמזבח מידי אחרינא לא ורבנן תרתי ש"מ.

נראה דגם דברים הראויים להקטרה אין יכולין להקטיר על הכבש **לכאורה למ"ד לטיל (ס"ה.) (דעושיין מערכה ע"ג סובב.

אע"ג דאין הסובב מעכב למאי דקי"ל כרבי לעיל (ס"ב.) (כ"ש כבש דמעכב דראוי ג"כ להקטרה.

וגם התוס' לעיל (כ"ו:) מסקי דכבש כמזבח לזריקה אכן במנחות(נ"ז.) כתבו דכבש לאו כמזבח היכי דליכא ריבוי ע"ש.

ולפ"ז צ"ע מנ"ל הא דבעי' אבנים שלימות בכבש כמו במזבח כדאי' במדות (פ"ג מ"ד) וברמב"ם (פ"א מה' ביה"ב) דלוקה גם על הכבש משום ל"ת אתהן גזית: ** דאי כבש כמזבח להקטרה א"כ למה לרבנן יצאו לבית השריפה. הא יכולין להקטיר כולן על הכבש, ואולי הפי' באמת מידי אחרינא לא לדבר הראוי להקטיר אין כבש כמזבח: שם מתני' דלא כהאי תנא פירש"י במתני' דהכא באברי חטאת וגם הסיפא באברי בעלמום.

ולכאורה קשה דסיפא שפיר אתי כתנא דברייתא ונהי דר"א מתיר משום רואין מ"מ בהקריב א' מן הראשים יכולין להקריב השאר לשם ריח ניחוח. וכן הקשה בס' פ"מ עמ"ש לקמן מזה ונראה דס"ל לרש"י כיון דלשם עצים ליכא איסורא פשיטא דאין סומכין לומר דאיסור כבר קרב להעלות השאר לשם ריח ניחוח כיון דיכולין להעלות לשם עצים הוי כמו איכא לברורי לומר הראוי להקטרה והראוי לעצים לעצים וא"כ ל"ל הקריב א' מהראשים: ע"ב בגמ' א"ה רואה הא רחמנא אכשרי'.

מכאן יש לתמוה על פירש"י ביומא (ס"ד.) דאמרין שם מום בם הא ע"י תערובות ירצו כדתנן אברי תמימים שנתערבו ר"א אומר אם הקריב ראש א' יקרבו כל הראשים

ופירש"י כיון דמדאורייתא מותר ע"י תערובות והוי רק ס' דרבנן תלינן לקולא דאיסורא
כבר קרב ע"ש.

וא"כ מאי מקשה הגמ' הכא הא צריכין לשם עצים מכח איסור דרבנן א"ו דע"י תערובות
אפי' איסור דרבנן ליכא. ולפ"ז נראה דכמו דאמר' הכא דרואין דר"א לדבריהם דרבנן
קאמר ה"נ לקמן מה דאמר ר"א אם הקריב ראש אחד נמי לדבריהם דרבנן אמר.

אבל לדידי' מותר בלא"ה. מיהו נראה דזה דוחק לומר לקמן לדבריהם דרבנן דבשלמא
הכא דמוסיף ר"א טעמא דרואה לדבריהם דרבנן דלדידי' לא צריך להאי טעמא אבל
הדין שוה לטעם דידי' או לטעם דלדבריהם אבל לקמן כיון דלדידי' מותר אפי' לא הקריב
כלל ראש א' מהן לא שייך לומר דנקט אם הקריב לדבריהם כיון דלדידי' מותר אפי' לא
הקריב כלל טפי רבותא הול"ל לדידי' ולשון אם הקריב משמע דוקא: ובזה נראה ליישב
ג"כ תמיהת התוס' ד"ה אי הכי אפי' בעינייהו נמי דלישני לדבריהם קאמר ולמ"ש א"ש
דלא שייך לדבריהם בזה כיון דלדידי' מותר אפי' בלי תערובות למה נקט הדין אחר
שנתערבו טפי הול"ל רבותא דאפי' בעינייהו מותר.

גם א"א לקיים תי' הנ"ל דבסיפא בהקריב א' לדבריהם הוא. דהא אר"א בגמ' לא התיר
ר"א אלא שנים שנים דמשמע דמדינא הכי הוא אפי' לר"א.

וצ"ע.

ואפשר דמה"ט א"ש פירש"י דיומא וס"ל דלסוגיא דידן דע"י תערובות שרי אפי' מדרבנן
ע"כ מתני' דלקמן לא אתיא כר"א דברייתא כדפירש"י לעיל וס"ל לר"א במתני' דמה"ת
אסור תערובות ולכן דוקא מותר בהקריב א'. אך הסוגיא ביומא דאמרו טעם ר"א דלקמן
משום דתערובות שרי ס"ל דמדרבנן אסור עכ"פ דלא כסוגיא דהכא.

ובזה מיושב ג"כ קושית תוס' לעיל (ע"ד.) ד"ה רב דאמר כר"א ע"ש: שם בגמ' אודי
לי מיהת כו' מידי דהוי אבשר חטאת.

ותמוה דהא ר"א עצמו מודה ברובע ונרבע ולית לי' רואין ולמה בבעל מום ס"ל רואין
לדבריהם דרבנן. וכן תמה בס' פ"מ.

ונ"ל דגם למסקנא מיירי בדוקין שבעין דס"ל כר"ע דלא ירד [דבאמת סבר ר"א הכי
כדאי' במנחות ע"ט.] ולהכי לא הוי מאוס כיון דלא ירד אבל רובע ונרבע דירד מודה
ר"א טעמא דמאיס.

מיהו לפ"ז אינו כפירש"י לעיל דפי' מתניתין דלא כהאי תנא גם על הסיפא דבע"מ.
ולמ"ש י"ל דסיפא אברי בעל מום דמתיר ר"א בהקריב א' מהראשים מיירי במום
דמחוסר אבר ג"כ דמאיס ולא מהני טעמא דרואין מיהו אכתי דברי רש"י נכונים כיון
דר"א בעצמו ס"ל דתערובות שרי בלי סברא דרואין א"כ בכל בעל מום מותר.

ובזה נדחה נמי מה שהקשתי לעיל לפירש"י דבהקריב א' מותרין אפי' לשם ריח ניהוח
דמ"מ לר"א דברייתא מותר אפי' לשם ריח ניהוח כיון דע"י תערובות שרי רחמנא. עוד
י"ל דבזה שנעשה בו עבירה מודה דמאיס ואסור אפי' לשם עצים אבל בעל מום לא
נעשה בו עבירה: שם במשנה ר"א אומר אם הקריב ראש א' יקרבו כל הראשים.

נשאלתי אי ניכרו האברים השייכים לראשים שלהם כגון שהראש וכל הגוף במקום א' ואינו יודע איזהו תמימים ואיזהו בע"מ ונקרב ראש א' אי נתיר כל הגופים הנשארים ג"כ. והשבתי דהא ודאי ליתא למ"ש תוס' לעיל (ע"ד).

(ד"ה ונפל דדוקא נפל לים דאין להסתפק על הנופל לכן מתירין השאר א"כ הכא דיש להסתפק על הגוף הנשאר מאותו הראש ממילא כל הגופים באותו ספק. אלא גדולה מזו **כן פסק בשו"ת פמ"א (ח"א סי' ק"ה) ועי' בפמ"ג יו"ד (סי' ק"י ס"ק ה') שנסתפק בזה: ** נראה בעיני דהיכי דניכר הגוף מאותו הראש גם הראשים האחרים אסורים כיון דאי נאמר שהראש של זה הגוף הוא בעל מום נחזיק ממילא גם האברים של הגוף באיסור א"כ הספק גם על זה שקרב ממנו ושוב כולן אסורין ומיירי הכא דוקא כשאין מכיר שום אבר מאיזה ראש הוא כנ"ל.

וצ"ע בזה: שם בגמ' לא הכשיר ר"א אלא שנים שנים. לכאורה הי' נראה הטעם דבשנים ליכא איסור דאורייתא דע"י תערובות ירצו לר"א ונהי דבלא"ה בטל ברוב מה"ת מ"מ כיון דהוי תרי דרבנן תולין שהאיסור כבר קרב.

אך לפ"ז תמוה הגמ' לעיל (ע"ד.) (דמתיר בטבעת של ע"ז שנפל לים הגדול ואקשי לי' דר"א לא התיר אלא שנים.

ומשני אנא תרתי קאמינא. ולטעם הנ"ל בע"ז אין שום קולא בתרתי טפי מחדא.

וא"כ מוכח דהטעם דבעי תרתי כדפירש"י כיון דיש א' בכשרות מיהו על הגמ' גופי' קשה מנ"ל להתיר בע"ז דילמא טעמא דר"א משום תרי דרבנן. לכן נראה מזה סייעתא למ"ש לעיל דר"א פליג על ר"י ביומא וס"ל דר"א דמתניתין לית לי' כלל כר"א דברייתא ומדאורייתא תערובת נמי אסור ורק מכח ביטול ברוב מתיר והיה טבעת דע"ז כנ"ל: שם בגמ' מתיב ר' ירמיה כו'.

קצת קשה די"ל דהא דאמר ר"א דוקא ב' ב'. היינו בהקריב ראש א' אבל בהקריב רוב ראשון ודאי י"ל איסורא ברובא הוי ומהני למישרי אפי' ראש א' שנשאר.

וצ"ל דמ"מ לא שייך אפי' כיון דר"א לא מיירי רק מהיתר דתרי תרי: שם במשנה אם יש בו מראה דם כשר כ' בתוס' דצריך מראה דם ממש. וסתימת לשון המשנה משמע דלא תלי' כלל ברוב ובין יש רוב מים מ"מ כל שמראהו דם חשיב דם ולא בטל ובין שיהי' רוב דם מ"מ אם אין בו מראה דם כגון דזה דמו קלוש ומשתנה המראה.

ע"י מים מעוטין פסול. ואפשר היא הל"מ דתלי' במראה דהגם דברוב מים י"ל דמחמת היכר המראה לא מתבטל.

אבל בנתערב ביין דג"כ רואין כאילו הוא מים אע"ג דהשתא אין היכר הדם ומ"מ לא נתבטל ביין א"כ גזה"כ הוא. מיהו קשה לי לר"י דאמר אין דם מבטל דם.

ומ"מ ברישא בנתערב ביין לא פליג ולמ"ש דאפי' יהי' רוב דם מ"מ אם הי' מים הי' משתנה מראיתו פסול א"כ גזה"כ הוא אע"ג דביטול לא שייך דליכא רוב יין מ"מ פסול וא"כ דם בדם נמי נהי דמין במינו לא בטל מ"מ נימא אילו הי' מים הי' משתנה מראיתו

ולפסול ואי נימא דמוכח מדם הפר ושעיר דאפי' בכה"ג כשר א"כ בנתערב ביין נמי ליתכשר.

ולכן צ"ל דלעולם לא משכחת להשתנות מראית הדם במים שאין רבין על הדם. ולפ"ז הלכה דמראה רק לקולא נאמרה דע"י מראית דם לא מיבטל ברוב מים ויין.

אבל מב"מ דלא בטל לא איכפת לן במראה וצ"ע בזה: שם בגמ' נתערב ביין רואין כאילו הם מים. צ"ע הסברא כיון דהדם בטל ברוב.

רק כשנשאר מראה הדם אינו מתבטל אבל ביין דאינו ניכר למה נאמר רואין כאילו הם מים והי' אפשר לומר למאי דמוקי בגמ' דדוקא נפל מים לתוך דם. א"כ י"ל להיפוך דעיקר ההיתר מכח קמא קמא בטל.

רק אם נתערב כ"כ מים שאינו ניכר מראה דם יצא משם דם. אבל כל דלא הוסר מראה דם אמרינן שפיר קמא קמא בטל וזה שייך שפיר גם ביין שנתערב ורק לחומרא אמרינן רואין כיון דאם הי' במים הי' בטל שם דם אסור גם ביין.

ובזה הי' מיושב קושית תוס' שהקשו מהא דדם פר מרובה על דם השעיר ע"ש. ולמ"ש דעיקר ההיתר מכח קמא קמא בטיל ושם לא שייך זה דצריכין להכשיר תרווייהו דם הפר והשעיר.

מיהו תירוץ זה אינו עולה יפה למאי דמשמע בגמ' דלא שייך קמא בטיל רק מצד דיחוי ולהכי בכיסוי דאין דיחוי אצל מצות אמרי' דחוזר וניעור א"כ הכא נמי כשמתערב הרבה יין אח"כ חוזר וניעור וליכא טעמא דקמא קמא בטיל וצ"ע: יש להסתפק אם נתערב בחלב כיון דע"י מראית הלובן משתנה מראית הדם ל"א רואין כאילו מים להכשיר דדוקא ביין דמצד עצמו אינו עושה פעולה בהדם כיון דדומה לו אינו משתנה על ידו מראית הדם להכי רואין כאילו הוא מים.

אבל חלב דבאמת עושה פעולה לשנות מראית הדם מיפסל שפיר כנ"ל. מיהו ברוב דם צ"ע אי מיפסל ע"י מיעוט חלב שמשנה מראיתו וזה תלוי בספק שנסתפקנו לעיל: בתוס' ד"ה הכא בדוקין שבעין הקשו על הגמ' דגיטין ולולי פירש"י ותוס' שם הי' נראה לע"ד דפי' הגמ' שם דלדידהו לאו מומא הוא.

פי' דלא נחשב להם זה מום לא מצד דמום שרי לב"נ דא"כ לא הול"ל לאו מומא הוא רק דבעל מום כשר להו. רק הפי' דלא חשיב בעיניהם שיהא מום אפי' לדידן אבל מום המפורש בתורה שבר רגל או יד יכולין לברר להם שאסור לנו להקריב כנ"ל: בד"ה רואין כו' ואפי' למאן דלית לי' ראשון ראשון בטל הכא מודה משום דנדחה כו'.

דברים אלו תמוהין בעיני דלא שייך בזה המעט דם הפר שנתערב בדם השעיר שנדחה מלהקריב כיון דגם דם השעיר עומד להקרבה ואפי' אי בטל בו דם הפר ג"כ עומד לקרב לגבוה ומה דחי' שייך בזה: דף עח ע"א בגמ' בדם התמצית ישפך לאמה. צ"ע אי אפי' משהו מדם התמצית דינא הכי א"כ איך אפשר ליזהר דהא צריך לקבל כל הדם ובע"כ מתערב בו מעט מדם התמצית.

ולהכי אפשר דלא מיירי הכא רק שנתקבל דם התמצית בפ"ע בכלי ונתערבו הדמים דבכה"ג דוקא איכא למיגזר אטו שמא לא יהי רוב לפרש"י או אטו בעינייהו לפי התוס' לקמן (ע"ט:) ועי' מ"ש שם בזה] וצ"ע: שם בגמ' וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא. משמע דאפי' אם נתערב יבש ביבש מ"מ באוכל ביחד אסור למ"ד טע"כ דאורייתא ותימא דאין כן משמעות כל הפוסקים דיבש ביבש בא"מ אפי' נתבשל אח"כ נחלקו הפוסקים אי אסור מה"ת כדאי' בטוש"ע יו"ד סי' ק"ט] אבל בלא נתבשל רק לאכלם ביחד לכ"ע ליכא איסור תורה אפי' למ"ד טכ"ע דאורייתא ואע"ג דהתם הטעם דכבר נתבטל קודם האכילה.

ונפרש כאן דבללן רק בשעת האכילה מ"מ מה בכך הלעיסה עצמו הוי ג"כ כמו יבש ביבש ומתבטל בתוך הלעיסה ומשמע הכא דהלעיסה עושהו כמו קמח בקמח והוי כלה בלה וחשיב כנתינת טעם ולהכי מייתי הגמ' ראי' מעיסה דחלה דע"י הגלגול נתערב והוי כמו קמח בקמח. ותמהני על התוס' שתמהו למה לא דייק הגמ' מכל טע"כ ולמ"ש א"ש די"ל דטכ"ע רק ע"י בישול או ע"י שרי' בכבוש.

דהטעם מתערב ונכנס מזה לזה]. ואדרבה עדיין צ"ע טובא לומר דגלגול העיסה או הלעיסה יחשב כנתינת טעם.

ואפשר עוד דלפי הירושלמי שכתבו הפוסקים דהטעם בעיסה משום גרירה ע"ש (בשו"ע או"ח סי' תנ"ג) א"כ אפשר דפליג על הש"ס שלנו בזה דלעולם לא אמרי' טכ"ע רק ע"י בישול. מיהו ש"ס דילן עיקר וצ"ע בזה בפוסקים: ע"ב בגמ' ועוד תניא ר"י אומר רואין אותו כיון אדום.

פי' ביינ לבן או חלב וקשה מה דמיון האי רואין אותו להך דהכא דבשלמא מין במינו לענין הטעם כיון דטעם כעיקר והאיסור שנותן טעם אינו מתבטל ולכן אפי' שגם ההיתר מינו ולכן אין הטעם נרגש מ"מ הא האיסור יש בו כח נתינת טעם רואין את ההיתר כאילו הי' מין אחר והיו מרגישים בו הטעם כיון דבאמת מקבל ההיתר טעם האיסור רק שאינו נרגש.

וכמו כן במתני' בדם ויין כיון דהדם יש בו כח לשנות המראה דמים נהי דהיין בלא"ה הי' דומה לדם ולכן אין רואין שינוי החזותא מ"מ אמרינן רואין כאילו הי' מים והי' נראה החזותא אבל התם דהיין לבן או חלב שאין בו כח לשנות המראה רק שנאמר דרואין כאילו הי' בר שינוי א"כ בטל כל דין ביטול ברוב דבמים ומים נמי נימא כאילו הי' המים דאיסור יין או דם.

ולכן ת"ק חולק בזה. אבל במתניתין י"ל דכו"ע מודין דאמרי' רואין.

א"כ אכתי תיקשי אדר"ל וצ"ע: שם בגמ' אמר אביי הא דידי' הא דרבי' כו'. תמהני לפירש"י הא תנא דמתניתין נמי אית לי' רואין אע"ג דס"ל מין במינו בטל דהא עלה פליג ר"י ואמר אין דם מבטל דם.

ואפשר דרש"י ס"ל דמסקנת הגמ' כדשני לעיל דרואין לדם כאילו הוא מים: דף עט ע"א בגמ' היכי דאיכא חזותא במראה. פשוט נראה לפרש גם לענין איסור אע"ג דמין במינו

בטל ברוב מדאורייתא מ"מ אם משנה המראה לא בטל כמו דלקולא הדם כשר לזרוק ואינו מתבטל ברוב מים ה"ה באיסור.

מיהו רש"י פי' דדוקא במידי דשייך חזותא וא"י טעמו. והנה הרמ"א בתו"ח (כלל ע"ד) כ' להחמיר בשינוי מראה דהוי כמו עבידא לטעמא דלא בטל והיינו מדרבנן.

וזה אפשר גם רש"י מודה ושלא כדת השיג המנחת יעקב שם על הרב. אבל לולי פירש"י הי' נראה דאפי' מדאורייתא באיכא חזותא לא בטל ברוב וצ"ע: שם בגמ' מאן שמעת לי' דאמר מצות אין מבטלות הלל היא דתניא הי' כורך כו' וקשה כיון דדריש מקרא על מצות ומרורים יאכלהו א"כ מצות התורה כן ולעולם בעלמא מצות מבטלות וכן הקשו התוס' בפסחים קט"ו].

וי"ל דמשמע דלא אכל מצה אחרת ואי מצות מבטלות נהי דידי מרור ופסח יצא משום דגלי קרא אבל מצה דהוא ג"כ מצוה לדורות בערב תאכלו יהי' צריך לאכול כזית מצה לבד האי דעם הפסח א"ו דאין מבטלות. עוד י"ל דס"ל להגמ' דבאמת מצינו על בסמוך א"כ אם הי' אוכלם תיכף זה אחר זה הי' ג"כ מקוים על מצות ומרורים.

בפרט בתוך אכילת פרס של כזית הפסח רק משום דס"ל אין מבטלות הי' כורכן ממש ביחד: והנה מהא דאמרי' ופליגא דר"א כו' משמע קצת הכא דהלכה כהלל דאל"ה אתיא דר"ל גם כר"א דר"א אמרו רק אליבא דהלל ובפסחים שם אי' דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן ובמלחמות שם כ' דלא פליגי כלל דאי לא"ה ר"א היכי שביק רבנן ועבד כהלל ע"ש מ"ש לפרש סוגיא דהכא]: בתוד"ה מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין דאית לי' רואין כו'.

פי' דבריהם דהא מסיק הגמ' לעיל דלמ"ד רואין כיון דמין באינו מינו נ"ט דאורייתא ה"ה במינו רואין כאילו הי' א"מ. ובס' פ"מ שגג בכאן: ע"ב בגמ' בדם התמצית מצוי לרבות על דם הנפש כו'.

קשה לי למאי דאמרינן לעיל דאי נפל דם לתוך המים קמא קמא בטל ואידחי לי' א"כ שייך גזירה אטו היכי דנפל דם הנפש לתוך דם התמצית דאפי' אי יהי' מועט מדם הנפש מ"מ איפסל לה. ושמעתי לתרץ קצת דאין דרך לקבל כלל דם התמצית רק בשעת קבלת הדם בסוף נתערב בו דם התמצית א"כ לעולם דם הנפש קודם.

אך מדברי התוס' שפי' הגזירה אטו בעיני' ע"ש מוכח דשייך קבלת דם התמצית בכלי בפ"ע והדרא קושין לדוכתא: שם במשנה אם לא נמלך ונתן כשר פירש"י העליון. אפשר נתכוין רש"י לתרץ קושי' תוס' לעיל (כ"ו) () דהקשו למ"ד שלא במקומו כמקומו א"כ דם שלמטה שניתן למעלה כיפר רק הבשר אסור להקטיר ולאכול ולא מהני תו נתינה דלמטה ע"ש.

לכן פי' רש"י דרק העליון כשר. והאדאמרינן לקמן דנותן גם למטה בתורת שיריים הכל להכשיר החטאת אבל לעולם שלמטה פסול לאכילה.

מיהו באמת איני מבין קושי' התוס' די"ל דפי' לא נמלך רק נתן היינו לשם מים כדר' אליעזר ולא חשיב נתינה להתכפר כמ"ש תוס' עצמם שם בדר"א וכ"מ בתוי"ט ע"ש.

גם בלא"ה א"א לפרש כן בכוונת רש"י דהא בברייתא לקמן תני דנותן למטה ואלו ואלו עלו לו משמע אפי' להתיר הבשר באכילה.

לכן נראה כוונת רש"י כיון דתני כשר קאי על עליון אבל למטה גם לכתחלה מודין חכמים דיתן למטה כיון דגם שיריים דעליונים ניתנין למטה וכדמפרש לקמן בברייתא דיחזור ויתן למטה אפי' לכתחלה לכן כ' רש"י העליון: דף פ ע"א במשנה הניתנין במתן אחת שנתערבו בניתנין במתן אחת ינתן במתן אחת.

אי מיירי בנתערב ממש קמ"ל דסגי במתן א' לשניהם. אך הרע"ב מביא פי' הגמ' בב' כוסות א"כ פשיטא.

והתוי"ט תמה על הרע"ב דכל טעם הגמ' בב' כוסות משום דס"ל לר"א אין בילה א"כ גם הני משניות דלעיל ע"כ מיירי בב' כוסות ולכן נדחק דהרע"ב כתבו כאן וכוונתו על כל המשניות דלעיל ג"כ. אך יש להקשות ע"ז דא"כ לעיל בדם התמצית דפי' הרע"ב דגזרינן לא רבה אטו רבה א"כ מיירי בכוס אחד.

ולהסוגיא דמסיק כר' אשי דלר"א אין בילה ע"כ פי' התם כר' זביד דבגוזרין גזירה אטו בעיני' כפי' התוס' פליגי והרע"ב לא ס"ל התם כן. ולכן נראה יותר דבאמת הך דאין בילה אין ענין לפי' המשניות ולכן לא חש הרע"ב לעיל לפרש מזה ואיכא אמוראי דס"ל גם בדר"א יש בילה.

ור"פ דפליג אר"ז ע"כ נמי ס"ל הכי כמ"ש. רק הכא מביא הסוגיא דמיירי בכוסות להשמיענו רבותא דגם בכוסות שייך הטעם דלא נאמר ב"ת רק כשהוא בעצמו דלכאורה לא שייך זה רק בנתערב ממש ומסוגיא דהכא מוכח דשייך נמי בכוסות להכי הביא הרע"ב הסוגיא הכא כנ"ל: שם בגמ' ר"י אומר ינתן במתן אחת.

לכאורה ה' נראה דעכ"פ צריך ליתן מתנה זו על הקרן דמה דיוכל לתקן ובל תוסיף ליכא דהא מתן אחת קיהיב. אכן התוס' כתבו דכיון דנותן על הקרן דנראה כב' מתנות איכא בזה בל תוסיף ע"ש ד"ה בל תוסיף.

אבל הסברא תמוה בעיני וצ"ע לדינא: שם בגמ' א"ל ר"י והרי עובר בבל תוסיף. תוס' בעירובין (ד' ק') הקשו דליתי עשה דמתן ד' ולדחי ל"ת דבל תוסיף.

ותרצו כיון דבא ע"י פשיעתו אינו דוחה. וזה כלל חדש.

דמ"מ עתה עשה מוטל עליו. ותו שמעתי להקשות מהא דמפלפל הגמ' (פסחים ד' פ"ג) בשריפת נותר.

אי דחי ל"ת דמלאכת יו"ט והתם נמי ע"י פשיעה בא. וזה נראה ליישב דשאני התם דעשה דשריפת נותר נולד עתה ואי לא ה' נותר לא הוי עשה כלל.

משא"כ הכא אילו לא פשע שפיר ה' מקיים העשה דמאן ד' בלי דחיית הל"ת אך עיקר התירוץ חידוש הוא. ויותר ה' נראה ליישב קושי' תוס' דכמו דאמר' דלא דחי רק בעידנא דמקיי' העש' מיעקר הלאו *בטו"א בר"ה (כ"ח:) ובחגיג' (ב':) כ' דהא ליתא דא"כ מאי פריך לקמן (צ"ז:) גבי יקדש ניטי עשה ולידחי ל"ת הא אינן בדבר אחד.

ולמ"ש כאן לדמות זאת להא דבעי בעידנא י"ל כיון דבכה"ת כולה אין היתר מצטל"א רק בקדשים הוי ל"ת דקיל כמו ל"ת שאין שוה בכל א"כ כמו דחמיר דוחה קל אע"ג דלא הוי בעידנא כמ"ש התוס' פסחים (נ"ט.) ה"ה הכא ומיושב בזה קושי' העולם אהא דאי' בפסחים (מ"ה).

(דיקדש הוי ב"כ הבאים כאחד הא אצטריך כי היכי דלא נימא עדל"ת ולהנ"ל ניחא דאי לא הוי ב"כ הבאים כאחד שוב הו"א בכה"ת דהמל"א דיליף מנזיר. וממילא לא הוי ל"ת קל ושוב בלאו קרא הוי ידעי' דאין העשה דוחה הל"ת כיון שאינם בדבר אחד כנ"ל.

ועי' בשעה"מ (פ"ב מה' נדרים) שהקשה מסוגיא הנ"ל ג"כ עמ"ש התוס' דאין עדל"ת דפשיע'. ותי' דשאני התם דהל"ת בא כשהי' כבר העשה ע"ש.

גם קושי' הטו"א הנ"ל י"ל כן ודו"ק: ה"ה הכא כיון דבמה דמקיים העשה לא נעשה הלאו העשה היא בדם של מתן ד' והלאו היא בדם של מתן אחת בכה"ג לא דחי. ולמאי דמסיק הגמ' דאיירי בכוסות י"ל דל"ק קושי' התוס' כיון דבכוס של מתן א' ליכא העשה כלל.

והגם די"ל דסברת תוס' דכמו דודאי עשה דוחה ודאי ל"ת ה"ה ספק עשה דוחה ס' ל"ת אין זה מוכרח וי"ל בספק שב וא"ת עדיף. מיהו בגמ' מבואר דפליגי גם בכוס א' למ"ד יש בילה והקשו תוס' שפיר ולע"ד י"ל דכוונת ר"י דכיון דאיכא בל תוסיף א"כ לדעת ר"א נמי דאיכא נמי בל תגרע נכון יותר לשפוך הדם דכל כמה דלא זריק לא הוי ביטול עש' ויביא קרבן אחר [ואע"ג דבכור ומעשר א"י להביא אחר אינו רשאי לעבור על בל תגרע בעולה ושלמים משום קיום עשה דבכור ומעשר כדאמרינן במנחות (מ"ח).

(דל"א חטא בחטאת בשביל שתזכה בעולה) ור"י השיב רק על דברי ר"א אבל ר"י בעצמו ס"ל כדמסיק בשב וא"ת עדיף וכשאינו בעצמו ליכא לא בל תגרע ולא בל תוסיף כנ"ל. והא דאמר ר"א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו לכאורה קשה כמ"ש בתוי"ט דא"כ בל תגרע נמי ליכא.

י"ל דר"א באמת ס"ל דכה"ג עשה דוחה ל"ת וז"ש כשהוא בעצמו ואין בו עשה אבל הכא דמתן ד' יש בו אתי עשה ודחי [וכן פרש"י בעירובין שם]. ואפשר דתוס' עצמם נתכונו לזה במ"ש בר"ה (כ"ח:) דטוב שלא לגרע המצוה היינו מכח דעשה דוחה ל"ת: שם בגמ' א"ל ר"י לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו ועוד אר"י כו'.

אין מובן דטעם ראשון לבד לא מספיק כיון דאיסור בל תגרע ובל תוסיף בשוה א"כ מוטב לקיים המצוה דמתן ארבע בשלימות דלבד הלאו דבל תגרע האיכא עשה דמתן ד' נהי דאינו מעכב אבל עשה הוי. וצ"ל דועוד פירושי הוא ושניהם טעם אחד הם.

מיהו ק"ק אי באמת ליכא לא בל תגרע ולא בל תוסיף א"כ מה זה דמוטב שלא לעשות כיון דליכא שום איסורא. ותו דבהדיא קאמר ר"י כשנתת עברת כו' א"כ נראה דר"י קאמר טעם ראשון רק לדברי ר"א לדבריה דכשהוא בעצמו ליכא בל תוסיף גם בל תגרע ליכא.

אבל לדידי תרוייהו איתנהו ב"ח וב"ת לכן מוטב שלא לעשות. א"כ קשה טעם ראשון לדברי ר"א אינו מספיק כלל כמ"ש.

ותו קשה לדברי ר"י דיש ב"ת וב"ת הי' נכון יותר שלא ליתן כלום ולשפוך לאמה משיעבור על כל תגרע ולמה יתן מתן א' וקושיא זו מצאתי ג"כ בס' טורי אבן בר"ה שם. והנלע"ד בפ"י המשנה דר"י מכריע כיון דלדברי ר"א לא נאמר ב"ת אלא כשהוא בעצמו השיב לו ר"י דלפי דבריך כל תגרע נמי ליכא אבל באמת סברת ר' יהושע דלענין כל תוסיף דהוי איסור בקום ועשה לא מהני הסברא דאינו בעצמו פ"י דהנתינה אינו בעבור דם הבכור רק בעבור העולה מ"מ אין לך לעשות מעשה בדם הבכור אטו דם העולה ולכן יש כל תוסיף.

אבל כל תגרע דהוא איסור מניעות מעשה ממילא כשאינו בעצמו ליכא איסור במה שאינו נותן עוד מתנה משום דם הבכור דא"י להוסיף. נמצא ס"ל לר"י דכל תוסיף הוי אפ"י כשאינו בעצמו וכל תגרע אינו אלא כשהוא בעצמו ומיושב הכל.

והא דאמר ועוד סיומא דמלתא היא כמ"ש לעיל: שם בגמ' וא"נ מצטרפין להזאות מי יימר דמליא שיעורא. הא דהוצרך לומר דרבנן ס"ל אין מצטרפין.

משום דאמרו פסולה משמע אפ"י יתן כל המים שבצלוחית על הטמא וע"כ משום דאין מצטרפין. אבל לר"א דסגי לי' בב' הזאות מקשה הגמ' אפ"י מצטרפין.

ומיושב קושי' תוס' ד"ה בשלמא. מיהו עיקר סברת הגמ' תמוה בעיני לומר אפ"י אי יש בילה אין התערובות חלק כחלק דפשוט נראה דאי יש בילה מתערב ממש לגמרי וכמו בפ"ק דר"ה (ד' י"ג) יצבור גורנו לתוכו ונמצא מפריש מן החיוב על החיוב אי יש בילה וצ"ע: שם בגמ' רבא אמר כו' וקנסא דקנסו כו' נראה דבכל הזאה מאותו צלוחית צריך ליתן ב' וא"כ לא ירויח מזה התערובו' דנהי דרבא לא דייק כ"ש ממש.

מ"מ עכ"פ לא הי' רוב עלמים המקודשים כיון דתנא כ"ש ולכן קנסו אותו שיפסיד חצי החבית. והרמב"ם בפ"י המשניות דפרה פ"י לר"א מזה שתי הזאות שישפך כשיעור ב' הזאות לחוץ ויתר המים כשר.

ותמה הרע"ב שם דהוא נגד הש"ס דהכא. והי' נראה לפרש דס"ל כדרבא וכיון דהוא מטעם קנסא ה"ה בשופך לחוץ נמי מהני.

דלא יהנה מן התערובות. וכן מצאתי בתוס' חדשים שם בשם מהרש"ח ז"ל.

מ"מ קשה מה ענין ב' הזאות דהול"ל לשפוך כשיעור שנפל בו ואי נפרש קודם כל הזאה שופך כב' הזאות לחוץ קשה למה לי ב' הזאות בחזא סגי וצ"ע. ובס' פנים מאירות רוצה לפרש דהרמב"ם ס"ל דתולין דהמים שנשפך הוא שנפל בו כמו הקריב אחד מן הראשים ע"ש.

ותמוה דמלבד דלפ"ז תקשה על הגמ' למה לא מפרש כך דברי ר"א. רק בלא"ה אין לו מקום כלל דדוקא חתיכות בחתיכות דכ"א בפ"ע שייך לומר דהנקרב הי' הפסול.

אבל בתערובות מים אפ"ל למ"ד אין בילה היינו דיוכל להיות מים מובדל בפ"ע באיזה מקום ששם לא נתערב. אבל לתלות שזה שנשפך ה"ל מבורר שהוא כל האיסור ולא נשתייר כלום מן האיסור ליתא.

ותו דלכתחילה לכ"ע אסור להשליך ולומר דהאיסור נשפך ותו קשה אי ה"ל זה טעם ר"א א"כ הוי להרמב"ם לפסוק הכי דבטבעת של ע"ז שנפל א' לים פוסק הרמב"ם כר"א. א"ו לא נתכוון הרמב"ם לזה והנה הרמב"ם (פ"ט מה' פרה) פסק כרבנן דכל המים פסול.

ותמה עליו הכ"מ דהא הרמב"ם פסק הזאה אין לה שיעור וכ' תי' דוחק בשם הר"י קרקוס ע"ש. ולע"ד נראה דס"ל להרמב"ם דלרבא דטעם ר"א משום קנסא שוב גם לחכמים קנסא הוא לפסול כל המים ולא תליא כלל אי צריכה שיעור כנ"ל: דף פא ע"א בגמ' בל תוסיף מהיכא.

ותמוה כמ"ש תוס' ות"י דהוי ס' בל תוסיף. נראה להוסיף על דבריהם דכיון דמצות נתינת בכור עצמו עדיין ספק אי יצא במתן אחת דשמא לא ה"ל מדם בכור וא"כ כיון דעדיין מצות מתן בכור עליו במה שנתן מתן ב' במקום אחר לית לן בה ולא חשיב כלל בל תוסיף דמחויב הוא ליתן עוד מתנה לקיים מתן בכור בודאי: שם בגמ' תנאי הוא.

מה שהקשו תוס' דר"י עצמו דורש מדם הפר והשעיר אפשר לומר דהכא משני אליבא דחכמים אבל ר"א שפיר מוקי בתחלת עולה וחטאת וקמ"ל דאמרי' רואין. ומדם הפר ילפי' דאין עולין מבטלין זא"ז ור"י ס"ל כר"א: ע"כ בגמ' הב"ע בחטאת חיצונה ושיריים.

נראה דבני מערבא תירצו בזה גם הא דתניא דהכל מודים דאלו ואלו עלו לו א"ש גם לר"א כיון דמיירי בשיריים דדינם למטה ולפי זה מיושב קושי' תוס' לעיל (כ"ו): דאי שלא במקומו כמקומו אין תקנה לדם שלמטה. ולאוקימתא זו א"ש: שם בגמ' ונפלוג נמי ר"א בהא.

היכי ניעבד ניתיב בחוץ והדר בפנים מצוה להקדים פנים ניתיב פנים והדר חוץ כיון דאיכא חטאת ואשם לא פסיקא לי' והקשה רש"י ניתיב בפנים לתקן עכ"פ מה שבפנים ותירץ דלפסול לכתחילה הדם לא אמר ר"א ומוטב להמתין עד שקיעת החמה ויפסל מעצמו. והעתיקו הרע"ב.

ונמצא דין חדש דכל הני דישפך לאמה ממתנין אותן עד הלילה. ולא נמצא זה מפורש בשום מקום וגם הרמב"ם כ' סתם ישפך לאמה.

ודוקא בשריפת קדשים טעונין [לפעמים] עיבור צורה. אבל דם קודם זריקה אין עליו דין קדשים פסולין והוי רק כמו הפסד ממון ויביא קרבן אחר וגם קשה לי על פירש"י מהא דאמרינן בגמ' לעיל למ"ד אין בילה אם בכוס א' נתערבו דם שלמעלה ושלמטה לר"א יתן למעלה כל מה שלמטה ועוד יותר.

ונמצא דמה שלמטה נפסל בידים ולא אמרי' דימתין עד הלילה כדי שלא להפסיד בידים מה שלמטה. ואפשר ליישב כוונת רש"י דבאמת בעבור תיקון קרבן זה אין חוששין להפסיד השני כשבא זה הפסד בשעת הקרבת הכשר.

אבל הכא מיד שמכניסין הדם לפנים קודם הזריקה נפסל הדם שבחוץ וזה אסור. ולולי פירש"י הי' נראה לע"ד פי' אחר דבאמת עיקר הדבר תמוה לומר כיון דמצוה להקדים פנים לחוץ לכן ישפך שניהם לאמה הלא מוטב להקריב הפנימי אחר החיצון משיתבטל כל הקרבן.

לכן יש לפרש דבלא"ה גם לפירש"י והרע"ב חולק ר"א עכ"פ בתערובות פנים ועולה דחוץ רק התנא לא רצה להאריך וסמך עצמו אדלעיל וכיון דלא פסיקא לי' למתני' בכלל לא רצה להאריך בפרט. וא"כ י"ל דאה"נ דר"א בתרווייהו פליג רק כיון דבעולה צריך ליתן בפנים ואח"כ בחוץ ובחטאת ואשם צריך ליתן בחוץ ואח"כ בפנים כיון דליכא עצה אחרת והי' צריך התנא להאריך בחילוקי דינים להכי סמך אדלעיל אבל באמת ר"א פליג גם בב' האופנים.

ופי' הגמ' היכי ניעבד כו' הכוונה איך יאמר התנא בקיצור דיעבד אי ליתן בחוץ ואח"כ בפנים הא מצוה להקדים. פי' בעולה דיש עצה להקדים פנים.

ואם יאמר שיתן בפנים ואח"כ בחוץ הא בחטאת ואשם כה"ג פסול וצריך לעשות להיפוך להכי לא פסיקא לי' למיתני כנ"ל. ולפ"ז אין להוכיח מכאן דישפך לאמה הפי' בלילה וצ"ע: בתוס' ד"ה נתן בחוץ וק"ק כו'.

א"י למה הוצרכו להקדים ולהקשות בדוחק מדיוקא בלא"ה תקשי בגמ' דאמרינן דלר"א דס"ל רואין כאלו הן מים מ"מ בנותן בפנים קודם שנתן בחוץ פסול מטעם דם שנכנס בפנים אע"פ שהכניסו לשם מים וצ"ע באמת בזה: דף פב ע"א בגמ' מכדי בחטאת עסקינן כו'. אפשר דהוי כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות כיון דסתמא בחטאת קאי הוי מיעוט ופי' וכל חטאת הוי מיעוט אחר מיעוט.

אך לא משמע כן מפירש"י שכ' דלהכי כתי' חטאת בהדיא דלא תימא חטאת לא תיפסל כו' אכן הצ"ק הקש' ע"ז ע"ש]: שם במשנה אריה"ג מה במקום שהמחשבה פוסלת בחוץ כו' פי' במחשב לזרוק או לאכול בחוץ ואעפ"כ אינו פוסל המשואר דאפי' זרק מקצת דם בחוץ הנשאר כשר כדלקמן (קי"א:): אבל יציאת חוץ לבד אין מחשבה פוסלת כחכמים דפליגי אדר"י לעיל (ל"ה:): ע"ש ומיושב בזה מה שהקשה הג' רע"א במשניות בהא דמפלפל הגמ' למילף ק"ו דבשר הנכנס לפנים יפסל מה יוצא דלא עשה המשואר כיוצא פסול הבשר.

נכנס לא כ"ש. והקשה דנימא מה ליוצא דפוסל במחשבה.

ולק"מ דהק"ו הוא מיוצא ולא נזרק דכה"ג אין פוסל במחשבה ואינו עושה המשואר כיוצא בו. ופסול בבשר.

כ"ש נכנס.

כנ"ל פשוט. ולכאורה קשה לריה"ג דפסול חטאת שנכנס דמה הוא מקרא דהן לא הובא כמ"ש רש"י ושם כ' את דמה דמשמע כל הדם א"כ ל"ל ק"ו.

ונראה דמהאי ק"ו גופא מסתבר לריה"ג לומר דוכל חטאת לא קאי רק אפנימיות משום דכ' מדמה והק"ו נותן דמקצת דמים לא פסלה שם בגמ' ר"ש אומר עד שיכפר. נראה

דבאמת מכפר לדידי' כיון דקי"ל דשלא במקומו כמקומו ואע"ג דהתוס' כתבו לעיל (כ"ז:): דבנכנס לפנים לא כיפר היינו משום דמיפסל קודם נתינה לדידן אבל לר"ש דכל שלא כיפר לא נפסל א"כ שפיר מכפר: שם בגמ' רי"א אם הכניס שוגג כשר.

ק"ק א"כ איך חשד מרע"ה לאהרן ובניו שהכניסו במזיד הדם לפנים באמרו הן לא הובא. ולדעת הרמב"ם דבכיפר אפי' שוגג פסול י"ל דחש שמא הכניסו בשוגג וכפרו.

אבל לפשט הגמ' לקמן דאפי' בכיפר בשוגג כשר קשה. וראיתי בראב"ד בפ"ה התו"כ (פ' צו פ"ח) מסופק מאי שוגג אי הפי' דסבר שחטאת פנימי הוא או דסבר דלא מיפסל בכניסה לפנים.

א"כ י"ל דיש שוגג שפסול ובזה חשד אותם משה: ע"ב בגמ' מדמה ולא בשרה. אין להקשות דילמא ממעטו קרא רק במקצת בשר דאינו פוסל השאר רק מדמה פוסל השאר אבל הנכנס בעצמו אפשר פסול אפי' בבשר, דז"א דלפסול השאר לא צריך קרא למעט דבלא"ה איך נימא דפוסל אי מק"ו דיוצא דיו להיות כנידון דיוצא אינו פוסל השאר א"כ ע"כ קרא אתי למעט דאפי' בשר הנכנס כשר כנ"ל.

ובלא"ה מק"ו תו לא מצינו למילף דמה לדם שקצתו פוסל. אך מקרא דבשר בשדה שיצא חוץ למחיצתו שאסור י"ל דגם בנכנס לפנים הוי חוץ למחיצה שלו ולפסול.

וקרא דמדמה דמעט בשר מיירי רק במקצת דמה שלא יפסל כל הקרבן במקצת בשר רק בדם. ונראה דפנים לא מיקרי חוץ למחיצה לגבי בשר דאמרינן לעיל (ס"ג).

(שאם הקיפו עכו"ם המקדש נכנסין כהנים להיכל ואוכלין שם ע"ש: שם בגמ' א"ל אביי כו' ואע"ג דהו"ל למיכתב נרצע כו'. כוונת אביי דלא מסתבר שיהי' קרא מיותר כדי שלא נטעה דהו"ל לכתוב בפ"ה נרצע רק מכח מילתא דאתיא בק"ו טרחה וכתב לה קרא אכן לשון הבריייתא בתושב ושכיר לא משמע כן ורש"י הרכיב ב' הטעמים וצ"ע: שם בגמ' אלא אמר אביי לא נצרכה אלא דרך משופש.

לכאורה קשה מאי אלא כיון דעדיין תי' קמא עיקר דבא זה ולימד ע"ז הו"ל אמר אביי. וי"ל דהא קשה מה דמקשה ל"ל קודש ופנימה הא אין עונשין מן הדין ואי הוי נלמד פנים מק"ו דהיכל לא הי' לוקה אלאו דלא תאכל.

ולכן י"ל דהבין אביי דעיקר קושיית רבה הי' דכבר איפסל בכניסה להיכל. ומ"מ תי' בא זה ולימד על זה.

וע"ז הקשה אביי דל"ד לתושב ושכיר אלא אמר אביי דהא לאו קושיא הוא דנ"מ לדרך משופש ושוב קרא לגופי' איצטריך לחייב מלקות וא"צ לומר בא זה ולימד על זה כנ"ל. אך צ"ע אם הכניס דרך משופש כיון דגגין לא נתקדשו א"כ פסול משום יוצא.

מיהו י"ל דיוצא אינו פוסל שאר הדם. אבל קשה כיון דנפסל משום יוצא ואינו ראוי לזריקה שוב לא יפסול מטעם כניסה לפנים וצ"ע: שם בגמ' אלא אמר רבא כו'.

הי' אפשר לפרש כוונת רבא דהוי כמו שלא ע"ד לכפר כיון דרצה לכפר לפני ולפנים לא לכפר בהיכל ומקיים תירוץ הראשון דבא זה ולימד על זה ובזה הי' מיושב מה דהשמיט הרמב"ם זה הדין דפשיטא הוא דהוי כמו שלא לכפר. אבל רש"י פי' דקרא

אצטריך להשמיענו זה הדין משמע דמסברא הי' פוסל ולפ"ז לא הו"ל להרמב"ם להשמיט זה הדין כמו שהקשו בלח"מ ומל"מ (בפ"ב מה' פסוה"מ).

גם י"ל כוונת רבא ליישב דאי לא הוי כ' פנימה והי' כשר לפני ולפנים ממילא אם הכניס לכפר לפני ולפנים דרך היכל לא מיפסל ג"כ כיון דלא הי' כוונתו לכפר בקדש דהא לפני ולפנים לא פסיל קרא ולהכי אצטריך קרא לפסול גם לפני ולפנים ואע"ג דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא. כמו בשכיר ותושב.

אבל באמת עכשיו דגם בהכנסה לפנימה מיפסל א"כ היכל ופנימה חד רשותא הוא לענין זה. א"כ מיד כשנכנס להיכל פסול דלכפר בקודש קרינן בי' אפי' הוציאו מיד כנ"ל.

אבל רש"י פי' אם חזר והוציאו כשר משמע מדבריו דבאמת כשר גם עכשיו דכ' פנימה. אך גם לפירש"י אפ"ל קצת דבאמת רבא הכריח דין זה רק מכח הברייתא דמצריך תרי קראי להיכל ולק"ק.

אך למאי דמיבעי' לרבא אח"ז דדם שבהיכל נפסל בהכניסו לק"ק ונשאר כן באת"ל. דהלכתא הוא כמש"פ הרמב"ם וא"כ יש לפרש הברייתא כפשטא דפסול דק"ק לענין דם שבהיכל וא"כ א"צ תו לחדש דין הנ"ל ולכן השמיטו הרמב"ם: בתוס' ד"ה לא נצרכה וקשה כו'.

נראה ליישב כיון דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקודש דהוא היכל א"כ נהי דאם נכנס מבחוץ דרך גג לק"ק פטור מ"מ בנכנס להיכל דרך פתח ובהיכל עלה לגג ונכנס משם לק"ק הו"א דחייב להכי צריך אל פני הכפורת דכניסה לק"ק נמי צריך להיות דרך פתח כנ"ל: דף פג ע"א בגמ' או דילמא יציאה קרינא בי'.

מכאן קצת הוכחה לפי' הרמב"ם (פ"ב מפסוה"מ) דפי' כל הבעיא לענין פסול יוצא דהיינו שבאמצע הזאות שבק"ק יצא עם הדם להיכל נפסל ואינו ראוי עוד להזות בק"ק וכמו כן מן הפרוכת למזבח ע"ש. והראב"ד השיג עליו ופי' כרש"י ולשון זה יציאה קרינא בי' נוטה לשי' הרמב"ם.

ואפשר דלדינא מודה הראב"ד דאית בי' נמי פסול יוצא שם בגמ' מה להלן כשלא כיפר. תמוה מה הוכחה שם טפי מהכא ופירש"י אין מובן לי ואפשר לומר דקשיא לברייתא קושית המדרש (פר' אחרי') וכל אדם לא יהי' וכי הכהן לאו אדם הוא.

להכי פי' התנא כונת הפסוק קודם כניסת הכהן פי' דכל אדם לא יהיה כשנכנס הכהן לשם א"כ אוסר הכתוב אפי' קודם כפרה. עוד אפ"ל דכ' בבואו כו' עד צאתו משמע דאסורין לכנוס עד שהכהן יוצא משם וכן הוא לשון הרמב"ם בה' תמידין (פ"ג).

וא"כ ביאה דומיא דציאה וכמו דאסור אחר עבודה עד שיוצא ה"ה מתחילת ביאה אסור אפי' קודם העבודה: פרק תשיעי. דף פג ע"ב בגמ' קמצים שלא קידשו בכלי.

כ' בתוס' אליבא דר"ש משכחת אינו ראוי למזבח בלבונה שעלה קודם קמיצה וחשבו זה מעשה בגופי' כיון דגם לבונה מכלל המנחה דצריך לקמוץ כשהלבונה עלי'. ותו איכא לאוקמא במנחת חוטא של כהנים דס"ל לר"ש (מנחות ע"ב:) דנקמצת והקומץ נקטר

לעצמה והמנחה לעצמה א"כ בהעלה מן המנחה קודם קמיצה ודאי אינה ראוי' למזבח קודם קמיצה.

ואפשר דה"ה קומץ קודם שנמלח דג"כ אינו ראוי להקטיר ומחוסר מעשה בגופו וצ"ע: שמעתי להקשות על התוס' דקאי אליבא דר"ש. ואיהו ס"ל דצריך להיות בא בגלל עצמו ולבונה אינה באה בגלל עצמה [וכן הקשה בפמ"א] ולא קושיא הוא דדוקא נסכים דהוא מילתא באפי נפשי' שייך לחלק אי באין בגלל הזבח אז אינו קרבן בפ"ע דמביא אדם קרבן היום ונסכיו אח"כ.

אבל לבונה מגופה דמנחה היא (כיון דאיקבע בחד מנא כדאי' במנחות (י"ג:)) לענין פיגול ע"ש] והיא באה בגלל עצמה דהמנחה היא הסולת והשמן והלבונה. עוד נסתפקו תוס' אי האי מימרא וכן מימרא דעולא דאימורים קודם זריקה אתי אפי' אליבא דר"י.

ונראה דודאי הכי הוא וכ"ד הרמב"ם דפסק כר"י וגם כעולא]. ומה שהקשו מדאמרי' בגמ' לקמן אף אנן נמי תנינא כו' נראה לפרש כוונת הגמ' דהא חזינן דפליגי ר"י ור"ש בנשפך הדם ור"י ממעט מקרא הרי דלולי הפסוק לכ"ע הו' הדין לא ירדו.

וא"כ לר"י נמי דממעט מקרא דוקא בנשפך דאינו ראוי לזריקה אבל קודם זריקה מודה. ובע"כ הכי הוא דאי עולא לר"ש קאי לא שייך לשון אף אנן נמי תנינא דעדיפא הו"ל לאקשוויי השתא נשפך הדם לא ירדו קודם זריקה מיבעיא והו"ל לעולא לומר יותר רבותא בנשפך אלא ודאי לר"י מיירי: דף פד ע"א בגמ' מתנדב אדם מנחת נסכים.

צ"ע אי דוקא מנחה עם יין כדין מנחת נסכים דאז המנחה אינה נקמצת רק כליל כמו מנחת נסכים. אבל שיוכל להתנדב מנחה בלי יין ושתהי' כליל אין לנו וכן שורש דברי רבא מנחות (ק"ד) מיירי בסולת שמן ויין כדפירש"י שם והרמב"ם (פי"ד ממעה"ק) סתם כלשון הגמ'.

ונראה דיכול להתנדב גם בלי יין כיון דבמנחת נסכים היין אינו מעכב המנחה כדאיתא פ' התכלת (מ"ד:). א"כ גם בפ"ע היא כליל וכה"ג יכול נמי להתנדב בלי יין.

עמ"ש בחי' מנחות צ"א:]. והנה הא דאמר רבא דנסכים בפ"ע לדברי כולן ירדו לכאורה תלוי בפלוגתא דלקמן (צ"א:) במתנדב יין אי זרקו על האשים דלדידי' גם לר"י לא ירדו.

ואפשר לומר דאפי' למ"ד יין על האשים היינו במתנדב יין סתם אבל באומר יין נסכים דינו כנסכים על מקום השיתין [כמ"ש התוס' בחולין ד' כ"ג] ולשון רש"י לא משמע הכי. [וכן משמע בתוס' קידושין (נ"ה:)] ד"ה ודילמא: שם במשנה אר"ח דוחה הי' אבא את בע"מ כו' פי' הרע"ב דרק כלאחר יד והלכה כר"ח וכ' תוי"ט הטעם דמעשה רב.

ותמוה דלפי' הרע"ב דלענין כלאחר יד נאמר לא שייך בזה מעשה רב דמה דלא דחאו בידיים הואבשב ואל תעשה. ובאמת בגמ' איכא פי' אחר דר"ח כת"ק רק דמעשה אתי לאשמעינן.

וכן נראה שהבין הרמב"ם. ולהכי לא הביא הא דכלאחר יד כלל אע"ג שכ' בפי' המשניות דהלכה כר"ח.

ומ"מ צ"ל הטעם דהלכה כר"ח משום דמעשה רב. דאל"ה הא סתמא דמשנה שאח"ז וכולן שעלו חיים כר"ע לפי הרע"ב והרמב"ם ועי' בצ"ק] והוי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם רק משום דמעשה רב.

ובעיקר הפי' דכלאחר יד אין מובן לי הענין ממ"נ אי הלכה דבע"מ ירד למה לא ירד בהדיא טפי מכל שאין פסולן בקודש: שם כשם שאם עלו לא ירדו כן אם ירדו לא יעלו. הלשון כשם אין מובן שפיר.

והי' נראה לע"ד דכמו דאם עלה היינו ע"ד להקריב דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת בירדו נמי דוקא שהורידן בכוונה אבל בנפל מעצמו י"ל דיעלה. ובהכי הי' מיושב כפשוטו הך דכולן שפקעו מע"ג מזבח לא יחזיר דפירש"י א"צ להחזיר והקשה בתוי"ט דהא אם ירדו לא יעלו.

ולמ"ש י"ל דבפקעו מעצמן ל"ד לירדו ולהכי רק א"צ להחזיר. מיהו בתוס' לקמן ופ"ו. (כ' סברא להיפוך דבפקעו מעצמו נדחה טפי מעל המזבח ע"ש. וגם יש להוכיח מהא דמקשה הגמ' בכבש מקדש דאי אויר מזבח אינו כמזבח להוי כירדו ע"ש.

והתם לא ירדו בכוונה רק כדי להעלותן למזבח. א"ו דאין חילוק: שם עולה שעלתה חי' ע"ג מזבח תרד פי' הרע"ב בכשרה מיירי.

אע"ג דהדין אמת גם בפסולה דתרד ואם שחטה למעלה לא תרד מ"מ הא דמפשיטו ומנתחו א"א להיות רק בכשרה דפסולה נקרבת בלי הפשט כדאי' בגמ' אותה לנתחי' כשרה ולא פסולה. והא דכשרה שנשחטה למעלה וה"ה בהעלתה אחר שחיטה דמפשיטה למעלה.

היינו ג"כ מטעם כיון שעלה לא ירד דהשתא פסולה מזבח מקדש ק"ו כשרה ולכן פי' מפשיטה דצריך להפשיטה למעלה. ומ"ש הר"ב דקמ"ל דכשר המזבח להפשיט פי' דבלא"ה פשיטא דלא תרד ק"ו מפסולה כמ"ש רק דהו"א בשביל שאין ראש מזבח כשר להפשיט יורידנה קמ"ל דכשר להפשיט ממילא אסור להורידה.

וכ"כ הרמב"ם להדיא (פ"ג מפסולי המוקדשין) דלהכי מפשיטה בראש מזבח דאסור להורידה ע"ש ותמהני שם על הרמב"ם שמביא דינא דגמ' דקרבים צריך להוריד להדיחן ואח"כ חוזר ומעלה אותן וכ' דה"ה זבחים שנשחטו למעלה מפשיטן למעלה ומוריד הקרבים ומדיחן וחוזר ומעלה אותן ומוריד הבשר ועור לבעלים.

וכן איתא בתוספתא במכילתין פ"ט]. ואיני מבין מה הדחת קרבים אי קרי לאימורים קרבים ומצריך להדיחם א"כ למה יפשיט למעלה דכל הקרבה דזבחים הוא אימורים ואותם יוריד בלא"ה א"כ יורידנה ויפשיטנה למטה ואח"כ יעלה האימורים וגם באמת בה' מעשה הקרבנות לא הביא הרמב"ם שום הדחה באימורים רק בעולה הדחת הכרס והקרבים ע"ש (פ"ו ה' ו') וצע"ג בלשון הרמב"ם בזה: ע"ב בגמ' שקיבלו פסולין הנך דחזי לעבודת ציבור.

ק"ל דא"כ הנך דלא חזי משום דלא מצינו בהו היתר ירדו א"כ למה צריך ר"י ג' קראי למעט הנך תלתא כיון דכולהו לא מצינו היתר **במהרש"א בנדה (מ'): כ' דמהני ג'

מיעוטי אימעטיט נמי הא דשקולים הם. כן י"ל למ"ש התוס' שם דחד מיעוטא צריך לרובע ונרבע.

י"ל דמיעוט ב' לנשפך דמה דמסתבר טפי. ואינך כולהו אתיא ממיעוט ג'.

אבל לשיטת התוס' הכא דרובע ונרבע א"צ מיעוטא א"כ אם נוכל למעט כל הני מחד מיעוטא. סגי בתרי מיעוטי ומיותר מיעוט ג': ולמה שרצו תוס' לומר דקבלו פסולין דלא חזי לעבודת ציבור אפי' לר"ש ירדו.

משמע גם כן דלא צריך קרא כלל לזה. אך תוס' לא מסקי הכי באמת.

ותו קשה דא"כ בזרקו פסולין יהי' הדין אפי' בלא חזי לעבודת ציבור. ולשון שקבלו וזרקו משמע דחד דינא להו וצ"ע: דף פה ע"א בגמ' חיינן פשיטא קשה דהא קמ"ל דמחיים אין המזבח מקדש דאי הוי מזבח מקדש הי' אסור להורידן רק לשוחטן למעלה במזבח ורש"י כתב כיון דכשרים לעלות אפי' אחר ירידה פשיטא דמורידין.

אבל מלשון הרמב"ם (פ"ג מה' פסוה"מ) נראה כמ"ש דכתב דמה"ט בעלה אחר השחיטה מפשיטין למעלה משום דאסור להורידן ע"ש. וצ"ל דפשיטא היינו משום דמחיים לא הוי פסולו בקדש ומעולם לא הוי ס"ד דגמ' לפרש המשנה בכשרים כיון דתני וכולן משמע דקאי אפסולין דרישא ולכן מקשה פשיטא דכה"ג ירדו.

אלא ע"כ דלדיוקא אתי דשחוטין אפי' קודם זריקה לא ירדו. ומשני בדוקין שבעין.

דלפירש"י הו"ל למימר בפסולין ובדוקין שבעין. כיון דעד עתה בכשרים מוקי לה.

והא דאמר במאי אוקימתא מילתא באפי נפשי' הוא דמכל השקלא וטריא דלעיל משמע דמוקי בפסולין ופריך מסיפא כנ"ל: שם בגמ' פסולין בר הפשט וניחוח הוא. והא אותה כשרה ולא פסולה פירש"י דפי' הברייתא אותה ולא פסולה בנפסל קודם הפשט דנשרפת בעזרה ומהא דייק הגמ' דה"ה בקידשו המזבח נמי לאו בר הפשט הוא.

ופירוש זה דחוק דבשלמא בנשרפת בעזרה מטעם פסול למה לי הפשט. אבל היכי דעלה למזבח דלא ירדו הוי עבודה לגבוה ושפיר י"ל דבעי הפשט.

אבל בתו"כ עצמו מבואר דעיקר קרא אותה למעט פסולין שנשחטו למעלה דלא ירדו ע"ז ממעט דא"צ הפשט וניתוח ע"ש (פר' ויקרא פרשתא ה') וכשנשרף בעזרה נראה דא"צ קרא דמהכ"ת יצטרך הפשט וניתוח דאין זה הקרבה כלל. וצ"ע על פירש"י בזה: שם בגמ' כיצד עושה מוריד הקרבים למטה ומדיחן ומסיק הגמ' דמדיחן למטה ומניחן היינו בנפסלו אחר זריקה ומשמע לכאורה דפסולין שעלו אחר שחיטה ג"כ דינא הכי.

והרמב"ם לא הביא דין הקרבים רק בכשרים שנשחטו בראש המזבח כ' (פ"ג מפסוה"מ) דמוריד הקרבים ומדיחן וחוזר ומעלה אותם וכ' בכ"מ דכיון דהדין כן בגמ' בפסולין כ"ש בכשרים. ולשונו תמוה דפסולין מדיחן ומניחן.

אבל בכשרים דחוזר ומעלה אותם לא נזכר בגמ'. אבל מה דהשמיט הרמב"ם כל הדין בפסולין תמוה.

ונראה דס"ל להרמב"ם דכל סוגיא זו למ"ד אין הפשט וניתוח בראש המזבח. אבל הרמב"ם פוסק יש הפשט וניתוח מיירי מתניתין כפשטא בכשרין.

וע"ז קאמר הברייתא דמורידין להדיח וחוזר ומעלה אותם. וממילא אין מוכרחין לפרש הברייתא בנפסלו.

א"כ י"ל דבנפסלו לא מיירי הברייתא כלל. מיהו עכ"פ מה דמשמע בגמ' דא"א ליקרב עם הפרש משום הקריבהו לפחתין זה נראה אמת.

אך די"ל דבפסולין לגמרי שעלו כיון דא"צ הפשט כדרשא דאותה ולא פסולה א"כ א"צ להוציא הקרבים גם כן ולית בזה משום הקריבהו לפחתין רק היכי דצריך הפשט דנראה הפרש בתוך הקרבים אז צריך להדיחן. אבל כשמקריב כל הבהמה כמו שהיא הוי שפיר דרך כבוד.

וכ"מ הלשון בתו"כ דמעלהו כמו שהוא ע"ש. מיהו אכתי יש לעיין בנפסל אחר זריקה דצריך הפשט א"כ נראה דצריך להדיחן בזה הו"ל להרמב"ם להביא הדין אי מורידין ומדיחין למטה.

ואפשר דלדידן דיש הפשט וניתוח למעלה אפשר יש גם הדחה למעלה. וא"צ להורידן כלל דכל הגמ' קאי למ"ד אין הפשט למעלה.

אבל למ"ד יש הפשט י"ל דמדיחין ג"כ למעלה. והברייתא מיירי בכשרין דיכול להורידן ולהדיחן ולחזור להעלותן וצ"ע בזה: שם בגמ' דאי מתרמי כהן אחרינא כו'.

צע"ג בזה כיון דדינו בשריפה א"כ נשרפנו מיד ולמה לי הדחה ולהניחן כיון דמצותן בשריפה. וכיון דנפסל אחר זריקה א"א להיות הפסול בדם ובבעלים רק בגופו וא"צ עיבור צורה א"כ במקום הדחה להוי שריפה וצ"ע: ע"ב בגמ' מאי דוחה כלאחר יד.

צ"ע אי הפי' דוקא בבע"מ ונאמר דר"ח הי' קצת מסופק בדבר ולא רצה להורידן בהדיא וזה דוחק. ויותר נראה לפרש דהוא כללכל שלא הי' פסולן בקודש דירדו היינו עכ"פ כלאחר יד.

וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט זה הדין ובמשנה כ' סתם הלכה כר"ח ולא ביאר לשון דוחה. והתוי"ט כ' דבחיבורו השמיט הא דר"ח.

וגם בהגה"ה בהרמב"ם (פ"ג מפסוה"מ) כתב תימא דלא הביא הדין דבדוקין שבעין כו'. ואם כוונתם על עיקר הדין דבעלי מומין ירדו אין תימה כלל דאדרבה כיון דסתם וכתב דכל שלא הי' פסולו בקודש ירדו א"כ ה"ה ב"מ.

רק על לשון דוחה הי' שפיר הקשו למה השמיט זה הרמב"ם וצ"ע: דף פו ע"א בגמ' יכול יחלוץ כו' פרש"י מצוה מוטלת עליו משמע קצת מלשונו דקמ"ל מדכתי' והקטיר כו' הכל דא"צ לחלוץ. אבל באמת נראה דמחוברין אסור לחלוץ וצריך להקטיר הכל וכן כ' הרמב"ם (פ"ו מה' מעה"ק ואולי מודה רש"י לזה רק דבס"ד הו"א עוד דמצוה לחלוץ שלא ישאר אלא הבשר והדם כמ"ש בקרבן אהרן.

ואצטריך קרא גם למחוברין דהתירא כמ"ש המהרש"א בחולין (צ'.) ע"ש]: שם בגמ' מאן תנא כו' דאמר פירשו ירדו רבי היא כו'.

תוס' פירשו דלרבנן נמי פירשו למטה אין מעלין. ולכאורה משמע כדבריהם מדלא אמרו מאן תנא פירשו אין מעלין.

אכן לרש"י נראה דכונת הגמ' להוכיח דתנא דמתני' ס"ל כרבי אע"ג דלא נזכר דין ירדו במשנה והכונה כיון דפליגי בברייתא דלרבנן יעלו ולרבי אפי' עלו ירדו ממילא מתניתין דדרשו כרבי מסתמא ס"ל ג"כ דירדו דאין לעשות ג' מחלוקת בדבר. וי"ל עוד דבמשנה עצמו משמע דירדו כיון דסמכו התנא להני דאם עלו ירדו.

וכ"מ בפ"י הרמב"ם במשנה וגם בחיבורו (פ"ג מה' פסוה"מ) דפסק ירדו ע"כ ס"ל כרש"י דלתוס' הו"ל לפסוק כרבנן. וגם מסוגיא דלעיל בעולא דמתני אסיפא משמע ג"כ דלמתניתין ירדו.

וגם ממה דמסיק הגמ' לעיל מאן דמתני ארישא אבל בסיפא לא דלאו בני הקטרה נינהו ואם איתא דאם עלו לא ירדו ע"כ בני הקטרה הם. גם יש לתמוה על פי' התוס' דכיון דלרבנן נמי פירשו למטה לא יעלו א"כ קרא דהבשר והדם אתי לזה ומנ"ל דעיכולי גידין ועצמות אין מחזירין וגם לשון תוס' עצמו שכתבו והא דלא מוקי מיעוטא כו' בירדו למטה וכן בסוף הדיבור נקטו ירדו למטה ולמה לא קשיא להו בפשיטות טפי דנוקי מיעוטא בפירשו למטה לא יעלו וצ"ע בכוונתם: שם בגמ' מה אשם עצמותיו מותרין.

ברש"י דנותר לא הוי כיון דאינו ראוי לאכילה. ויש לעיין בעצמות שיש בהם מוח דודאי באשם אוכל את המוח שבהם ואח"כ עצמות מותרין.

אבל בעולה אי נימא דעצמות שיש בהם מוח דינם כבשר ואפי' פירשו מעלה אותם הי' מיושב. אבל סתם משמעות הלשון עצמות פירשו אין מעלין משמע אפי' יש בהם מוח.

וא"כ קשה דהמוח שבהם ודאי אין לדמותן לאשם. וצ"ל דקודם זמן נותר משבר העצמות.

ושורף המוח שבהם. ומה שהקשו בתוס' למה לי גז"ש הא בעולה גופי' כתיב לו יהי'.

נראה ליישב דבאשם לו יהי' קאי על הבשר ויש בכשר עצמות א"ש למידרש יתורא דלו יהי' על עצמות אבל בעולה לו יהי' קאי על העור ובעור ליכא עצמות כנ"ל: בתוס' ד"ה ופליגא וא"ת לרבנן וי"ל דהיינו פירשו קודם זריקה כו'. תמוה שיטה זו דכיון דלרבנן מעלין עצמות שפירשו יש להם ממש דין בשר לענין העלאה כדכתיב והקטיר כו' הכל א"כ מה לי קודם זריקה או אחר זריקה.

גם א"י למה נדחקו בזה דהך מימרא דהכא א"ש לרבי דקיי"ל כוותי' (ילרבנן קרא דלו יהי' איצטריך למעט מחו"כ וטבו"י כדלקמן (ק"ג:)) ע"ש]: ע"ב בגמ' איתמר פירשו קודם חצות והחזירן כו'. נראה דה"ה באברים שמעלין אחר חצות על המזבח נמי פליגי אימת זמן עיכול דידהו והא דנקטו בפירשו קודם חצות לומר דלא ס"ל סברת ר' יוסף דחצות עושה עיכול אפילו למטה ולמסקנא דאתי פלוגתייהו גם לר' יוסף א"ש בפשיטות באברים שיעלו אחר חצות כמ"ש.

ולפ"ז הו"ל להרמב"ם להביא הלכה בזה אי כרבה או כר"ח. ולמאי דמסקינן דפליגי בשמנים קשה נמי למה לא הביא הרמב"ם הלכה כמאן.

וצ"ע הפי' דפליגי בשמנים דאי לא מהני עיכול בשמנים א"כ במה פליגי רבה ור"ח. ונראה הפי' דבחצות עדיין היו שמנים ואח"כ נתיבשו על האש ובהא פליגי: דף פז ע"א בגמ' מתקיף לה ר"י כו'.

נראה דלר"י אפי' פקעו קודם חצות אם בא חצות שוב אין מעלין אותם דמצות הקטרה בלילה על פקיעי עולה דוקא קודם חצות. ומ"ש רש"י ואפי' החזירן כו' לאו דוקא רק דא"צ להחזירן כלל: שם בגמ' אילימא דלא ירדו השתא לנו בעזרה כו'.

קשה הא הנך דלא ירדו מ"מ אינו מרצה. ואע"ג דבבשר לא נ"מ בריצוי מ"מ הא נ"מ לענין דם למ"ד דלא ירדו א"כ בדם ששקע עליו חמה ועלה נהי דלא ירד מ"מ אינו מרצה וצריך להביא קרבן אחר.

אבל אם אין לינה בראשו של מזבח מרצה ג"כ. לשיטת התוס' לעיל (נ"ו).

(החולקין על פרש"י במימרא דר"י בר אבדימי ע"ש. וגם אמרי' לעיל (פ"ה).

(דאם עלה בהמה פסול' אחר שחיטה על המזבח א"צ הפשט. אבל בלנה בהמה כשרה אחר שחיטה בראש המזבח אי אין לינה בראשו של מזבח כשרה היא וצריכה הפשט וניתוח וצ"ע: שם בגמ' רבא אמר לא יעלו ש"מ דלא קיבלה.

ק"ק כיון דרבא מעיקרא מיבעיא לי' לבתר דפשיט לי' רבה דאין לינה למה נתחזק סברת רבא לחלוק עליו. ואפשר למ"ש תוס' לעיל ד"ה מה דרבה דאמר חצות שני עושה עיכול לטעמי' דאין לינה בראש המזבח ולהכי לא ס"ל ק"ו דר"ח א"כ משמע דר"ח ס"ל יש לינה בראשו של מזבח י"ל דלבסוף שמע רבא הך פלוגתא דרבה ור"ח ומסתבר לי' לפסוק כר"ח: ע"ב בגמ' מאי לאו שקבלו פסולין וזרקו פסולין פירש"י תמוה מאוד דמאי בכך שדם שעלה לא ירד מ"מ כיון דפסול ואינו מרצה בודאי אין להעלות הבשר.

והרי אפי' פסולין שעלו אם ירדו אין עולין שוב מכ"ש דאין מעלין לכתחילה האברים. ופי' התוס' מובן יותר דדייק דלכתחילה אין זורקין הדם אע"פ שנתקבל כבר.

מיהו גם ע"ז קשה קצת דאכתי יש לחלק דכשקבלו פסולין הואיל והקבלה נעשה בפסול י"ל דאין מקדש אבל כשנתקבל ע"י כשר בכלי שרת אפשר דלא ירדו דכה"ג חילקו תוס' לעיל לענין הלחם אי נסדר כמצוותו מקדש השולחן וצ"ע: דף פח ע"א בגמ' ומבפנים פירש"י בעזרה. ותמוה לפ"ז מאי קאמר הגמ' מאי בינייהו דהא איכא בינייהו מתוכן.

ואי לא ידע הפי' מתוכן הו"ל מאי מתוכן, ע"כ נראה דפי' בפנים בתוך הכלי ולאפוקי אי נגע מבחוץ להכלי או כמ"ש התוס' דיש חקק להכלי אבל גודש הוא בכלל בפנים ומ"ד מתוכן ממעט גודש ובירוצין. ומ"ש בפנים מאירות להקשות על התוס' א"י כונתו.

וקרוב בעיני דגם ברש"י יש ט"ס. דציון בפנים קאי על הברייתא דאח"כ דהא כאן איתא ומבפנים אבל רש"י קאי על הברייתא דתני מתוכן ובפנים כנ"ל: ע"ב בגמ' מביא תכלת וארגמן כו'.

ק"ק דלא קאמר גם על הרימונים דהם ע"ב למר ול"ו למר דהא מספר הרמונים הי' כמספר הפעמונים בין לשיטת רש"י דפעמון אצל רימון בין לפי הרמב"ן בחומש דפעמון תוך הרימון. ולשון הגמ' ותולה בהן משמע בפ"י כפי' הרמב"ן ואולי רש"י לא גרס בהן **בכ"מ (פ"ט מה' כה"מ) כ' דלשון הגמ' משמע כפי' רש"י ע"ש.

ודבריו צריכין ביאור דהא ותולה בהן קאי על הרמונים לא על המעיל: ** ופי' על שוליו נלע"ד דהי' תולה על הבגד מבחוץ אצל השולים באופן שסוף הפעמון ורמון הי' נשלם בשוה עם אורך המעיל. דאין סברא לומר דעשה הרמונים תחת שולי הבגד.

חדא דא"כ הי' המעיל חסר ממדת הכהן ובגדים המסולקין פסולין ואין סברא לצרף הרמונים אל המעיל דמקודם כתיב ועשית מעיל כו' כליל תכלת משמע דבגד המעיל כליל תכלת היא בפ"ע ככל הבגדים. ותו דעל שוליו לא משמע תחת השולים רק על בסמוך.

או ממש למעלה מסוף שוליו כמ"ש. ותו יש לעיין קצת במאי דפשיטא לחכמים דרימונים הי' מג' מינים דלמ"ד דצריך או לחלק א"כ יש לפרש רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני כל חד בפ"ע רמונים של תכלת ושל ארגמן ושל תו"ש.

ואפשר כיון דכתיב בפ' פקודי רמוני תכלת וארגמן ותו"ש משזר פי' משזר על כל המינים שהי' משזר אלו באלו. אבל אין בזה הכרע דהא י"ל בפ"ע נמי הי' משזר של שמונה חוטי: שם בגמ' ויכפר על העם פירש"י במה שאמרו אתם המיתם עם ה' דהוי לשה"ר.

וקשה דא"כ הוי בפרהסיא. ואפשר לא פירשו בהדיא התלונה רק דהי' נשמע מדבריהם שכוונתם לומר אתם המיתם וזש"ה וילונו כו' לאמר אתם המיתם שלא פירשו התלונה בפירוש: פרק עשירי.

דף פט ע"א במשנה התמידין קודמין למוספין. לכאורה הי' נראה דהיינו דוקא תמיד של שחר אבל של בה"ע כיון דזמן מוספין קודמין אין לדחות מצוה המוטלת לפנינו ואם ליכא כבשים מרובים יעשו המוספים ולא תמיד הערב.

אכן מפורש בגמ' מנחות (מ"ט.) דמיבעיא להו מוספין דיומא ותמידין דלמחר הי קדים אי תדיר או מקודש ע"ש.

ויש לתמוה דלא נסתפקו כלל רק מכח מקודש ולא משום דעיקר חובת הזמן שלפנינו הוא במוסף וגם בתמיד של הערב לא נסתפקו כלל. וע"ש במנחות מ"ש התוס' בזה].

ומתוך הדחק אפשר לי לומר דדוקא בקרבן תמיד משום דכתיב תמיד לכן ביטול הקרבן אפי' למחר נוגע גם בכל יום כיון דצריך להיות תמיד ודו"ק. ולפ"ז אפשר דמוסף ר"ח שחל בע"ש קודם למוסף דשבת דלמחר וצע"ג בזה: שם במשנה דם חטאת קודם לדם עולה פירש"י בששניהן שחוטין ועומדין ליזרוק.

פי' לאפוקי אי עולה נשחטה וחסאת עדיין לא נשחט אבל ודאי ה"ה בשניהן חיינן שחוטין החטאת קודם בשביל הדם שהוא עיקר והוא מכפר כ"מ מדברי התוס' לקמן (צ'.) ד"ה חטאת בהמה.

אבל הכ"מ (פ"ט מה' תו"מ) בשם הרי"ק לא כתב כן ועי' בתיו"ט ובצ"ק]. והא דלקמן דחטאת קודם לעולה.

נראה דאין ענין לכאן דהתם בששניהם של איש א' דצריך להביא החטאת לכפרה מקודם ואח"כ העולה דהוא דורון. ושם נראה דאפי' כבר שחט העולה לא יזרוק הדם עד שיביא החטאת מקודם כנ"ל: שם במשנה הבכור קודם למעשר.

צ"ע בפסח אי קודם לבכור ומעשר הואיל ויש בו כרת וגם מרובה מצותו לאכול על מצה ומרור ועד חצות וצלי ולמנויו. או בכור דקדוש מרחם עדיף ומעשר נמי דמקדש לפניו ולאחריו.

ונ"מ בנשאר אימורים דבכור ומעשר עד אחר שחיטת הפסח איזה מהן קודמין והתנא שייר פסח ולא ביאר דינו: שם במשנה מעשר קודם לעופות מפני שהוא זבח. פירש"י ועופות במליקה וזבחים חשיבי כו'.

ועדיין צ"ע דהא עופות חשיבי מזבחים דשחיטת זבחים כשרה בזר ומליקה דעופות בעי כהונה [עי' תוספתא מנחות (פ"א) חומר בשחיטה כו' וחומר במליקה כו']. ויותר י"ל המעליותא דזבח בעל מום פסול בו ובעופות אין מום פוסל בהם: בתוס' ד"ה כל התדיר תימא כו'.

נראה ליישב דנ"מ באם אין להם כבש לתמיד דלא שייך קדימה לתדיר רק אם שניהם לפנינו אבל כשאין כבש לתמיד אין לבטל חטאת וקרבת אחר. רק מטעם עולה ראשונה צריכין להמתין עד שיביאו כבש לתמיד.

מיהו אם כל היום לא נמצא כבש **באוה"ח ריש פ' צו כתב דאם אין כבש לתמיד כגון בימי מצור אין רשאים להקריב שום קרבן. אבל דבריו תמוהין והם נגד גמ' מפורשת בערכין (י"א:) ע"ש: **אפשר דלא שייך טעם עולה ראשונה ג"כ והוי כמו דיעבד רק אם יבואו עוד כבשים ועדיין אינן לפנינו ע"ז צריכין קרא דעולה ראשונה כנ"ל.

גם מ"ש התוס' ויש לתמוה אמאי לא נפקא לן דתמידין קודמין מדכתיב בבוקר כו' נראה דתוס' סמכו עמ"ש מקודם דמתני' מיירי בשניהם לפנינו אבל לענין חוסר כבשים שפיר צריכין למילף דכבש דתמיד של בה"ע קודם למוסף אע"ג דהוא אחר המוסף: ע"ב בגמ' איבעיא להו כו' אלא מהא ליכא למישמע מינה.

[נראה דהכא לא נשאר בתיקו רק כיון דדיקא דרישא וסיפא קשיין אהדדי. איכא להוכיח דבאמת שניהן שוין כה"ג ואין לזה קדימה ולא לזה קדימה.

ולכן א"ש שני הדיוקים דרישא וסיפא כנ"ל וכ"פ הרמב"ם (פ"ט מה' תו"מ) אלא שהכ"מ שם כ' דהוי בעיא דלא אפשר ויותר נכון כמ"ש: שם בגמ' איבעיא להו דם עולה ודם אשם כו'. צ"ע לשון הגמ' דהא לגבי דם חטאת נמי איכא האי מעליותא דעולה שבא מצד כליל ומ"מ דם חטאת קודם שמרצה.

א"כ עיקר הספק אי גם אשם חשיב מרצה כמו חטאת או לא. וגם עיקר ספק הגמ' אינו מבין דלמה לא חשיב אשם מכפר ומרצה כמו חטאת.

ומאי דמסקי' לא אאימורים דייקא נמי כו'. קשה ג"כ דלמא מיירי מתני' מחיים קודם שחיטה ולהכי תנא שדמה ניתן: שם בגמ' בשר קדשים קלים כו' ר"י אמר כשר הואיל וסופו לצאת.

נראה ודאי דלר"י מותר הבשר באכילה ג"כ כיון דסופו לצאת אין עליו איסור יוצא כלל וא"כ בהדר עיילי קודם זריקה ודאי דמותר באכילה. ומזה נ"ל ראי' לשיטת הרמב"ם (בפ"א מה' פסוה"מ) שפסק דאימורים שיצאו לפני זריקה אם החזירן מקטירין אותן והראב"ד חולק עליו.

ואי נימא כשיטת הראב"ד קשה מאי מקשה הגמ' ע"כ לא פליגי אלא בבשר. הא בבשר כשר ומותר לאכול ובאימורים אסור להקטיר אלא ודאי דאפי' להקטיר שרי והא דאמרי' ספ"ק דמעילה דאע"ג דזריקה מועלת ליוצא מ"מ לשריפה קאי היינו בלא החזירן קודם הזריקה אבל בהחזירן נראה דמקטירן ואולי הבין הראב"ד בכוונת הרמב"ם דהחזירן אחר הזריקה אך בודאי לא הי' כן כוונת הרמב"ם וע"ש ודו"ק: בתוס' ד"ה לימא מסייע לי' תימא כו'.

והנה ביותר יש לתמוה למסקנת הגמ' הכא דבאמת אפי' אימורים כשרים איך תתפרנס ברייתא דהתם. והנה תוס' לעיל (ד' כ"ו) כתבו לתרץ דאפי' לר"פ דמסיק דלא פליגי בהדר עיילי היינו לענין דמועלין בה ולחייב משום פיגול אבל מיפסל עכ"פ ע"ש.

ובאמת זה דוחק גדול כיון דבס"ד דגמ' ס"ל בפשיטות דכל דפסול תו אין מועלין ויהי' שיטת ר"פ היפוך מסברת הש"ס הקודמת. וגם הרמב"ם סתם באמת (בפ"א דפסוה"מ) היפך הברייתא דשם דפירכסה ויצאה כשרה מה"ט דאפי' אימורין שיצאו לא נפסל הזבח ע"ש.

אבל זה תימא לחלוק על הברייתא ותימה על הכ"מ ולח"מ שלא עמדו בזה כלל. ומתוך הדוחק הי' נראה דמכח ברייתא הנ"ל הכריע הרמב"ם דבאמת אין הלכה כר"פ דהכא ופליגי באמת בין הדר עיילינהו בין לא הדר עיילינהו.

והא בהא תליא דאי זריקה מועלת ליוצא ממילא לא נפסל ע"י היציאה והכי קיי"ל כר"ע ולת"ק דאין זריקה מועלת פסול ביציאה וברייתא דלעיל דלא כר"ע כנ"ל: דף צ ע"א בגמ' איבעיא להו מנחת סוטה כו' נדבה קדמה שטעונה שמן ולבונה כו'. צ"ע אמאי לא אמר בעל הבעיין ג"כ הטעם דבאה מן החטים כדתני בברייתא לקמן.

ויש לעיין במנחת כהן וישראל דנראה דכהן קודם שכולו כליל. אע"ג דשל ישראל בעי קמיצה מ"מ מסתבר דכליל עדיף מיהו מנחת חוטה דישאל ומנחת נדבה דכהן א"י מי יקדים די"ל דלכפר עדיף מכליל אע"ג דאברי עולה קודמין לאברי חטאת הוא משום דאין הכפרה באברים אבל בהקטרת הקומץ דהוא מכפר במנחת חוטה י"ל דעדיף מכליל וצ"ע: בתוס' ד"ה למקראה כו' וקשה לפירושו כו'.

ויש ליישב דמאי דקאמר הגמ' דמשום דעולה קדמה א"צ למשכנה. הפי' דהכהנים לא יקחו ממנה חטאת קודם לעולה וכיון דהחטאת מוכרחת להביא ע"כ תביא גם עולה.

וע"ז דחה הגמ' דלא הקדימה אלא למקראה ונהי דצריכה להקדיש קודם העולה זה דין תורה היא וע"ז חשידא שתבטל כל קרבן העולה ומכ"ש זו מצות הקדימה של העולה. וכיון דהקרבת חטאת קודם כשתביא לנו חטאת נקריב לה ומה לנו לידע איזה מהן הקדישה תחילה.

ומסתמא נימא דעשאה כמצותו. וע"ש ברש"י דפי' עוד יותר דלפי ס"ד דגמ' הי' מעכב הכפרה ולפ"ז מיושב טפי.

אך דוחק לומר כן: ע"ב בגמ' השתא דאתית להכי אפי' תימא פרים דחג כו'. וכן סתם הרמב"ם (פ"ט מתמידין) דבקרבות החג עולות קודמין לחטאת.

מיהו לא נתבאר אי דוקא בחג דכתי' כמשפטם או בכל ר"ח ורגלים דינא הכי **בפנ"י (בר"ה ל'): הביא ראי' מכאן ומד' הרמב"ם דדוקא בקרבות החג עולה קודמת ומפני זה הניח דברי התוס' שם בצע"ג. ואינו מוכרח די"ל כנ"ל וא"ש דברי התוס'.

וגם מיושב נוסח תפלת מוסף ר"ח. זבחי רצון ושעירי חטאות כו' עולת ר"ח כו' ושעירי עזים.

דגם בר"ח עולה קודמת לחטאת: ** דאין לומר חג דוקא דגם בר"ה כתיב כמשפטם. ותו דביום ראשון דחג נמי' לא כתיב כמשפט א"כ נראה דגמר במה מצינו כל קרבות דרגלים וצ"ע.

ובתוס' ד"ה תדיר ומקודש. כתבו וי"ל כיון דעולת מוסף דשבת קודמ' לעולת מוסף דר"ח כו' קודמת נמי לחטאת שהשוה הכ' כו' ולשיטת רבינא הכא א"צ לדחוק דהשו' הכתוב רק כיון דעולת ר"ח קודם לחטאת א"כ בשבת דעולת ר"ח אחר השבת ממילא החטא ג"כ אחריו ואולי קאי דברי התוס' אליבא דרבא ב"מ: שם בגמ' ר"מ אומר לא יתן לתוכו תבלי תרומה.

וכ"פ הרמב"ם (פ"י מה' מעה"ק). ולכאורה י"ל דהלכה כר"ש לגבי ר"מ.

כמ"ש הלח"מ שם]. וי"ל משום דמשמע לעיל (ע"ו) מסקנא דגמ' דלר"ש בכ"מ לית לי' דאסור להביא קדשים לבית הפסול וכיון דאנן קיי"ל התם דאסור כחכמים דפליגי עלי' ממילא הכא הלכה כר"מ.

הגם די"ל דבתבלי תרומה דרבנן אין לגזור מ"מ כיון דאין הלכה כר"ש מסברא אין לחלוק על ר"מ וגם י"ל דהוי בכלל הלכה כר"מ בגזירותיו: בתוס' ד"ה שלמים של אמש כו'. הי' להם גירסא אחרת ברש"י אבל ברש"י שלפנינו פי' דמיירי שהביאו אמש לעזרה קודם שחיטה וכ' שכ"ה בתוספתא.

מיהו בגמ' לקמן משמע בהדיא דמתניתין שנשחטו מאמש מיירי דקאמר הא דיום כעין אמש דהיינו אחר שחיטה ע"ש. ובאמת בתוספתא ב' הדינים נאמרו שם.

ומשמע דהיכי דבאו לעזרה אמש לכו"ע של אמש קודמין לשוחטן אפי' לחכמים שלמים קודמין לחטאת וכן סתם הרמב"ם דכל הקודם קודם בד"א שבאו כא' אבל בא א' קודם יקריבנו ע"ש. אבל בענין אכילה אי נשחטו שלמים אמש פליגי חכמים וס"ל דחטאת דהיום קודמת וכן פסק הרמב"ם.

ומ"מ צ"ע הטעם למה באכילה לא נימא דהבא לפנינו קודם יקדם גם לחטאת וכיון דנראה לאכילה שלמים של אמש יוקדמו גם לחטאת. מיהו יש ליישב טעם החילוק.

דודאי כשבא לפנינו אין להניחו ולעסוק בדבר אחר אפי' מקודש טפי אבל לענין אכילת חטאת דהיום כיון דהוא מקודש קודם לאכלו. דשלמים דאתמול כבר עשו בו מצות עבודה וגם אכילה אין קפידא להניח קצת אכילתו עד אחר החטאת כנ"ל: דף צא בגמ' תדירה במצות פירש"י דחוק.

ויותר נראה לפרש דמצות מילה נקראת תדירית דלעולם רושם המצוה בגוף האדם דלא ככל מצוה. דהיא רק בשעת עשייתה: שם בגמ' דקדים ושחיט לתמיד ברישא פירש"י שלא נמלך כו'.

משמע דאחר שחיטת הפסח שחט התמיד ואע"ג דשחט כבר הפסח כיון דעתה שניהן שחוטין התמיד קודם וכן מסתבר וצ"ע לשון הרמב"ם (פ"ט מתו"מ) שכתב שחט שניהם כאחד תדיר קודם. ויותר הו"ל להשמיענו ולומר שחט התדיר אחר שאינו תדיר קודם התדיר.

ואולי לאו דוקא נקיט הכי שהרי ברישא כתב שחט שאינו תדיר מקריבו ואח"כ שוחט התדיר א"כ משמע דוקא קודם שחיטת התדיר וכן עיקר: בתוס' ד"ה דשחטינן תימא כו'. ולענ"ד לק"מ די"ל בשחטו שלמים וחטאת חי אפי' לחכמים שלמים קודמין ולא מצי נקיט התנא בכה"ג רק בשניהם שחוטים פליגי חכמים דחטאת קודם.

ומה שתי' התוס' די"ל של אמש קרוי כו' תמוה דא"כ למה לא משני הגמ' הכי דשל אמש פ' היום דומיא דאמש: ע"ב בגמ' א"ל אביי אימא סיפא כו'. תמהני הא בפשיטות א"ש סיפא בכהן שהתנדב שמן דלשמואל נמי כולו לאישים כמו מנחת כהן וצע"ג: שם בגמ' ומה נסכים כולו לספלים כו'.

תמהני ל"ל למילף מיין ולא משמן דנסכים ולולי פירש"י נראה דהגירסא ומה נסכים לאישים ואוקי באתרי' הוא על השמן שבא חובה בנסכים כמו כן נדבת שמן דמרבין דינו כדין שמן חובה כנ"ל. וכ"מ לשון הרמב"ם במשניות.

ולפירש"י קשה נימא ממש כנסכים להיות לספלים גם בשמן. והנה הרמב"ם (פי"ז ממעה"ק) פוסק לא יפחות מלוג ע"ש.

ומביא הרמב"ם שם בהתנדב שמן וא"י כמה התנדב דמביא כיום המרובה כמו ביין כדאיתא במנחות (ק"ז.) ע"ש.

ויש לעיין בזה דלמ"ד דון מינה ומינה א"כ דין שמן כמנחה אבל דין יין כנסכים ומ"ט יהי' שמן כיום המרובה בנסכים כיון דנדבת שמן לא הוי כלל במיני נסכים. ומתניתין דמנחות הנ"ל י"ל דאתיא אליבא דרבי דבעי ג' לוגין ואוקי באתרא הוי ממש דינו כיון או דיליף מאזרח.

אבל למ"ד לוג צ"ע בזה: שם בגמ' והא קמכבי. הא דלא מקשי הכי בשמן אפשר משום דהוי רק קומץ נותן טפה טפה או דבשמן חוזר ודולק עוד ולא חשיב כיבוי כמו ביין: דף צב ע"א בגמ' נסכים שנטמאו כו' וכ"פ הרמב"ם (פ"ו מה' איסורי מזבח).

וצ"ע דהרמב"ם ס"ל משקי בית מדבחיא דכן כמ"ש (בפ"י מה' טו"א) וא"כ היכי משכחת טומאה בנסכים: פרק אחד עשר בגמ' ואי תורה א' כו' אפילו חטאת עוף נמי אלמה תניא

כו' ת"ל זאת כו'. לכאורה תמוה כל לשון הגמ' דהא מביא קרא דזאת והו"ל למימר רק מה ראית כו'.

וגם מה הוסיף ר"ל בדרשא דתשחט, אבל הפי' הוא דכיון דדייק במשנה דתאכל כתיב ומשמע לאפוקי פנימיות וא"כ כיון דיש ריבוי דתורת ומיעוט דזאת. בודאי איכא למימר המיעוט על פנימיות ולא מהני בזה סברא דלקמן דנפיש.

כיון דכתיב תאכל אבל כשחידש ר"ל דגם לענין חטאת עוף יש מיעוט דתשחט א"כ שניהם שוין וקשה רק מה ראית וע"ז מהני סברא דנפיש דטפי יש לרבות פנימיות מעוף כנ"ל: ע"ב בגמ' בעי ר' אבין חטאת עוף שהכניס דמה בצוארה כו'. לכאורה הי' נראה דאי הכניס עם העוף והזה בפנים עם העוף ודאי מיפסל דהרי זה דרך מצותה ממש אכן לעיל (י"א).

(משמע בגמ' דלבעיא דר' אבין ליכא שום פיסול בחטאת עוף בכניסת דם לפנים וצ"ע בזה: והא דבעי ר"א נשפך על הרצפה ואספו כו'. קשה אע"ג דלא פסיל בי' כלי שרת.

מ"מ האיך יוכל לאסוף ולזרוק כיון דבעינן הזאה עם גוף העוף. ואי הא גופא איבעיא לי' אי כשר כשהזה בכלי למה נקט הבעיא בנשפך]: דף צג ע"א בגמ' ניתז על בגד טמא מהו.

לכאורה נראה דהיינו את"ל דאוספו וכשר אבל אי נימא דאידיחי לכיבוס ואין ראוי להזות ואעפ"כ חייב לכבס מוכח דכיון דקודם הגעה בבגד הי' ראוי להזות צריך כיבוס. מיהוהרמב"ם דפוסק (פ"ח מה' מעה"ק) בנייתו על בגד טמא אין טעון כיבוס.

ובהא דניתז מבגד לבגד פוסק דאין טעון כיבוס משמע דאדחי לכיבוס ואין ראוי להזאה ש"מ דלא תליא בזה. מיהו יש גורסין ברמב"ם דטעון כיבוס [בנייתו על בגד טמא ע"ש בכ"מ].

שוב ראיתי דאין זה תלוי בזה דמה דאדחי ע"י התזה על הבגד בזה גזה"כ דטעון כיבוס אבל מה דנפסל ע"י טומאת הבגד אין הוכחה להצריך כיבוס: דף צד ע"א בגמ' הכלי והעור מגררו. משמע דבעי גרירה כמו כיבוס בבגד וכ"כ הרמב"ם שם ולפ"ז בעי ג"כ בעזרה.

אבל יש לתמוה מנ"ל כיון דקרא לא מיירי רק במידי דבר כיבוס וכמו דמעטין דבר שאין ראוי לקבל טומאה דנראה דלא בעי שום קינוח וכמו כן בכלי דלאו בר כיבוס הוא דלא מיירי בי' קרא מנ"ל דצריך שום הכשר ותיקון וצ"ע בזה: ע"ב במשנה נטמא חוץ לקלעים קורעו כו'. הא דאין מטהרין אותה בטבילה וכמו כן במעיל לקמן דלא אשכח בי' תקנתא.

נראה משום דחוששין שע"י מים דמקוה יתכבס קצת מן הדם וכל הכיבוס צריך להיות בקודש דוקא. או דבמקום הדם לא עלתה טבילה דהוי חציצה.

מיהו מיעוט המקפיד מה"ת אינו חוצץ. ונראה דה"ה נטמא בפנים ג"כ אסור להשהותו בפנים ומוציאו וקורעו ומכניסו ומכבסו רק דאין דרך ליטמא בפנים נקט התנא נטמא בחוץ.

או י"ל דנטמא בפנים קורעו בפנים דבקריעה זו מסלק הטומאה אם לא ישהה בקריעה יותר מיציאתו לחוץ: שם בגמ' והא בגד אמר רחמנא. וצ"ע דבקרא כתיב יזה על הבגד.

וי"ל דכל שהזה כשהי' בגד אפי' קורעו אח"כ לגמרי צריכה כיבוס. והי' אפשר דאה"נ רק לשון תכבס משמע כמו שהוא בגד ולא ישתנה קודם הכיבוס ולכן משני ברובו.

אבל אפשר אפי' קרעו לגמרי עדיין צריך כיבוס. אבל הרמב"ם בפי' המשניות כ' בהדיא דאחר שבטל שם בגד א"צ כיבוס.

ע"ש שהוא יש לו פי' אחר בסוגיא דמדרבנן הוא דצריך כיבוס אחר הקריעה דרובו. ופי' זה דוחק דא"כ שוב א"צ לשייר והו"ל למימר אלא מדרבנן.

ותו קשה כיון דמה"ת בטל מצות כיבוס ע"י הקריעה לא הו"ל למקרע רק להכניסו בפחות מג' ולכבסו כמו במעיל דאסור לקרוע עושין כן. ובחיבורו חזר בו הרמב"ם ופי' כפשוטו כיון דמה"ת נטהר בנשאר כדי מעפורת לא גזרו רבנן להכניסו לעזרה בטהרה זו ע"ש.

אבל עכ"פ הדין דכשבטל תורת בגד א"צ כיבוס משמע כן בפשט הגמ' והטעם צ"ע כמ"ש: דף צה ע"א בגמ' והא בעי ז' סממנין דאר"נ כו' דם חטאת ומראות נגעים צריכין שבעת סממנין. צ"ע מנ"ל הא.

ודוחק לומר דהוא הלכה למשה מסיני. ובאמת בדר"נ הוי מצינן לפרושי דבמעביר ז' סממנים אפי' נראה בו עוד רושם דם או נגע סגי דאמרינן דצבע הוא לפרש"י בסנהדרין (מ"ט:) ע"ש בתוס' דז' סממנין ע"כ מעבירין כל הדם כמו בכתם בנדה (ס"א:).

אבל בכיבוסו אפי' במים ואין נראה שום רושם דם סגי. ומה שייך עוד לכבס כיון דליכא שום רושם.

וכן הי' נראה מלשון הרמב"ם (פ"ח ממעה"ק) שכתב דצריך לכבסו יפה שלא ישאר שום רושם וכל הסממנין מעבירין חוץ ממי רגלים. ונראה כוונתו דאי הי' יכולין להעביר כולן הי' סגי אפי' נשאר רושם.

אבל עתה דא"י להעביר כולן שוב צריך שלא יהי' שום רושם וממילא א"צ כלל לאלו הסממנין. מיהו דעת הרמב"ם הוא נגד הגמ' בכאן והלח"מ נדחק ליישב דבריו ע"ש.

ועכ"פ לפי סוגיא דידן נראה דהוא מדרבנן כיון דצריך כיבוס יפה אצרכי' חכמים כיבוס הגדול שמעביר הכל כהך ז' סממנים. ועדיין צ"ע: ע"ב בגמ' תלאו באויר תנור מהו.

מפירש"י משמע דהבעיא הוא דוקא לענין שבירת כלי חרס. וכן הוא לשון הרמב"ם (פ"ח ממעה"ק) וכמ"ש הלח"מ שם.

והטעם י"ל דמריקה ושטיפה [למ"ד מריקה בחמין]. לא שייך כלל בדליכא בליעה.

רק שבירת כלי חרס אפשר דגזה"כ הוא. וכן משמע מלשון התוס' לקמן ד"ה אלא קדירות אמאי ישברו דתמהו הא גזה"כ היא אי אפי' בישול בלא בלוע.

ומאי קשיא הא בנחשת נמי בבישול בלא בלוע מהני מריקה ושטיפה בחרס נמי יועיל כבשונות. מיהו מדפשיט רבא מדתני א' שבישל בה או עירה כו' משמע דגם לענין מריקה ושטיפה מסופק הגמ' בבישול בלא בלוע.

ואפשר דקאי אליבא דמ"ד מריקה ושטיפה בצונן ושייך גם בבישול בלא בלוע]: בתוס' ד"ה עירה ור"ש הי' מדקדק כו' ועוד הי' מדקדק כו'. נראה דרשב"ם ס"ל דעירווי אינו מבשל אפי' למ"ד עילאי גבר.

רק דהוסיף להוכיח דלדין דקיי"ל תתאה גבר ודאי אינו מבשל [אכן הר"ב שהביאו התוס' בע"ז (ע"ד): ס"ל דתליא בהא אי עילאי גבר ע"ש]. ובהכי מיושב מה שהקשה עליו ר"ת דלמ"ד עילאי גבר איך מתרץ הדיוק דמתני'.

ונ"מ ג"כ דלטעם תתאה גבר י"ל היכי דתתאי ג"כ חם מכלי שני ועירה עליו מכ"ר דלא שייך תו תתאה גבר (כמ"ש המנ"י הובא בפמ"ג יו"ד (סי' ק"ז) בשפ"ד (ס"ק ב') ע"ש] דרק חם לתוך צונן אמרו תתאה גבר משא"כ כשגם התחתון עכ"פ חם. אבל לטעם ראשון אפי' בכה"ג אין עירווי מבשל רק כ"ר דוקא: בא"ד אור"ת דליתא כו' וקשה לר' שמואל כו'.

נראה ליישב שיטת ר"ת דהא דאינו מבשל רק כדי קליפה משום דכל בליעה צריך המשך זמן לכן אדמיקר לי' אין שהות לבלוע רק כ"ק. אבל בהגעלה כל שרגע א' נגעו בקדירה הרתיחה נפלט הכל דע"כ דין הגעלה אינו כמו שאר בליעה דאין הגעלה באוכלין רק בכלי הלכה דפולט ע"י הגעלה וא"צ המשך זמן כמ"ש בטור או"ח סי' תנ"ב דנוהגין להכניסן ולהוציאן מיד] ולכן ברגע ראשונה מיד פולט הכל אבל להבליע איסור צריך המשך זמן קצת כנ"ל: דף צו ע"א בתוס' ד"ה ואם טש בסוף הדיבור ותימא אי נתבשלו נמי מותר כו'.

נראה ליישב דנהי דטעם שתפלוט הכלי יהי' נ"ט בר נ"ט מ"מ התורה צותה להוציא הבליעה כיון שבעוד הבליעה בתוכה הוי נותר ולא מיבעיא לשיטת הרמב"ם דמריקה שטיפה קודם זמן האיסור א"כ המצוה להוציא הבליעה כדי שלא יהי' נעשה נותר רק אפי' להפוסקים דאחר שנעשה נותר מצות מריקה היינו נמי לבער הנותר מן הקדירה.

[וכזה כתבו הרא"ש והר"ן בסוף ע"ז לדעת רש"י דלינת לילה פוגמת ואין הפליטה אוסרת. אפ"ה הצריכה תורה מריקה ושטיפה ע"ש]: בתוס' ד"ה אלא קדירות כו' תימא כו'.

והנה רש"י מיישב זה וכוונתו דא"כ תפשוט מינה הבעיא דבישול בלא בלוע אסור ולעיל נשאר בספק. מיהו בלא"ה נ"ל דקושית הגמ' אבלוע בלא בישול דמרבין לעיל מדכתיב תבושל בו ישבר משמע דמשום הבלוע שנכנס בו צריך שבירה.

וע"ז מקשה נהדרי' לכבשונות ולמה ישבר כיון דבאמת לא נתבשל בו רק מכח הבליעה מיתסר: בא"ד תדע כו' התורה העידה על כ"ח כו'. יש להשיב על רא"י זו דהגמ' מדייק דאין הבלוע יוצא לעולם אבל בכבשונות וליבון דמהני הוא משום ששורף כל הבליעה בתוכה אבל להוציא הבליעה אי אפשר.

ומ"ש דל"ד כ"ח לתנור כו' תמוה דא"כ הדרא קושיא לדוכתא בהא דמקשה הגמ' תנור של מקדש נעביד דחרס והלא בתנור לא הוי פנים חדשות ומיתסר מכח גזה"כ ומה תי' ע"ז הר"ת. וגם דוחק מאוד לומר דכ"ח שנטמא נטהר ע"י כבשונות דטומאה שבה היכן הלכה.

נהי דפ"ח באו מ"מ פנים ישנות לא הלך ולא חל שם שבירה על זה: ע"כ בתוס' ד"ה בישל במקצת כלי תימא כו'. ונ"ל דהא באמת מסיק בגמ' דצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי משום דכתיב ואם בכ"נ בושלה ומשמע נמי דבכל איסורין כה"ג א"צ הגעלה בכל הכלי וכמו דאמרי' בתר הכי דבתרומה א"צ בכל הכלי וה"ה כל איסורין (וכמ"ש הרמ"א ביו"ד סי' קכ"א) וא"כ נראה דאע"ג דקאמר בישול מפעפע היינו דאיכא סברא להחמיר בזה טפי מבהזאה אבל מ"מ אין כדי לאסור בזו הפעפוע דהוי רק טעם קלוש ומשהו.

רק בקדשים כה"ג אוסר הכתוב. ובזה עצמו ה"ל מסופק ר' יצחק ואדרבה יש לתמוה על תמיהת התו' שכתבו מה הוי ס"ד דר"י הלא באמת נשאר כן הדין.

וכן ממאי דאמרי' בגמ' וטעמא מאי אמר קרא כו' משמע דבאמת אין בישול מפעפע בכל הכלי ולהכי יהיב טעמא אחרינא וכן מוכח לקמן דאמר אביי דבתרומה א"צ הגעלה בכל הכלי וקשה על הפוסקים שנסתפקו לומר דבישול מפעפע ע"ש ביו"ד (סי' צ"ב): דף צז ע"א בגמ' עד זמן אכילה. הרמב"ם פי' עד סוף זמן אכילה ולא עד בכלל ושעה א' קודם שנעשה נותר צריך מריקה ושטיפה.

וכן ה"ל נראה מסברא כדי שלא יבואו לידי נותר. אך מהא דאמרי' מנה"מ ומייתי מקרא משמע קצת כדעת החולקים על הרמב"ם דאין מריקה ושטיפה רק אחר זמן איסורו. ולהכי מקשה מנה"מ דמסברא ה"ל נראה להצריך מו"ש קודם זמן איסורו. אבל להרמב"ם למה צריך קרא על זה.

וי"ל דהו"א דמיד אחר כל בישול צריך מריקה ושטיפה ומייתי קרא דא"צ מו"ש עד קודם זמן איסורו. (ובאמת בפיהמ"ש להרמב"ם משמע דאה"נ דצריך מו"ש אחר כל בישול ואכילה וכמ"ש בתוי"ט.

אך מ"ש דכן הוא ג"כ כוונת הרמב"ם בחיבורו לא משמע הכי]: שם בתוס' ד"ה ופנית בסוף הדיבור. הקשו אי מצות לינה רק לילה א' א"כ פסח שני נמי בעי לינה מפני הקרבן וכן הקשו בכמה דוכתי.

ולע"ד אפשר לומר דהא דכל קרבן בעי לינה הפי' כשבא להקריב קרבן צריך עכ"פ ללון שם שלא ימהר ללכת שנראה כדרך ארעי ומקרה אבל אם שוהה שם ולן אפי' אי מקריב גם למחר קרבן י"ל דא"צ שוב ללון שנית דכל הקפידא הוא כשבא שם לא יפטר בלא לינה. ומיהו בפסח בעי לינה אפי' לן שם כבר בע"פ ובפסח שני כה"ג פטור מלינה כנ"ל: ע"ב בגמ' יקדש להיות כמוה.

נראה דהוא ג"כ בשריפה אם נבלע מקדשים פסולין דהם בשריפה ה"ה מה שנבלע בו. ולכן קשה לי מאי דמקשה הגמ' ליתי עשה ולדחי ל"ת הא איכא נמי עשה דשריפת פסולי מוקדשין וצ"ע.

ובאמת בתירוץ דר' אשי יקדש עשה הוא. קשה קצת דא"כ כשר שבלע מפסול יהי עשה ופסול עצמו אינו בעשה.

גם מוני המצות לא מנו עשה זו דיקדש. ולכן י"ל דגם כוונת ר' אשי דיקדש להיות כמוה עשה הוא דנעשה ממש כמו גוף הפסול דיש בו עשה דשריפת פסולי מוקדשין כמו כן זה.

וצ"ע: פרק שנים עשר. דף צח ע"ב במשנה טבו"י ומחו"כ אין חולקין בקדשים לאכול לערב.

נסתפקו התוס' אי גם מחו"כ אין אוכל עד אחר הערב שמש או דלערב קאי רק אטבול יום. ולכאורה יש להוכיח ממאי דמוקי לקמן מתני' גבי אונן] ביום ערב פסח הואיל ואשתרי לפסח אשתרי לקדשים וקשה למה נקט לערב ובע"פ לינקוט לאכול למחר.

אלא משמע דנקט לערב משום מחו"כ. ואפשר לדחות דרבנן דרבותא קמ"ל אפי' אונן שאוכל מיד לערב כגון בע"פ מ"מ אינו חולק ועי' לקמן (צ"ט): ברש"י ד"ה ורמינהו שכתב דמחו"כ א"צ להמתין עד לערב.

ולפ"ז יש לדקדק בדברי רש"י בסמוך דפי' בהא דתני אפי' טמא בשעת זריקה וטהור בשעת הקטרה שהעריב שמשו והקטיר בלילה. אע"ג דגם במחו"כ שייך האי דינא ביום, שאחר שהביא כפרתו הקטיר האימורים ואפ"ה אינו אוכל והוי רבותא טפי] ואין לומר משום דלשון טמא לא משמע לי' במחו"כ דהרי גם טבו"י לא נקרא סתם טמא דלעיל ריש פ"ב כל הזבחים שקיבלו דמן כו' נקט טבו"י ומחו"כ כו' טמא ע"ש.

א"כ הכא דקאי ארישא שפיר שייך לשון טמא גם אמחו"כ: שם בגמ' כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר. קשה למאי דמסיק הגמ' דתלי' בראוי לאכילה א"כ מאי נ"מ בהאי כללא דאינו ראוי לעבודה.

ואפשר דקאי אקטן ואשה דאע"ג דאוכלין אתמעטו מאיש כאחיו וס"ל להתנא דהטעם משום דאין ראוי לעבודה: בתוס' ד"ה טבול יום בסוף הדיבור כיון דהוזקק להטביל בי"ג משום טומאה דאורייתא כו'. אין דבריהם מובנים לי דשמא לא הי' בו חשש טומאה דאורייתא רק טומאה דרבנן והניחוהו עד י"ד וצ"ע.

(כן הקשו התוס' בחגיגה (כ"א ות' דהוי ספד"ר ולקולא ועוד דרגילות להטביל מאורתא כו' והת' הב' לא ס"ל הכא. אבל ת' הא' י"ל גם לשיטתם כאן]: דף צט ע"א בגמ' והרי קטן פירש"י דאוכל מדצריך למעט איש כאחיו שאינו חולק מכלל דאוכל ועוד כל זכר כתיב.

וקשה לפי' ב' א"כ איך מרבינן בעל מום מכל זכר דילמא אתי לקטן. ונראה דהא דצריך רש"י לומר ועוד כל זכר כתיב.

משום דיש לפקפק אתי' ראשון דמשכחת לה דנעשה בלילה גדול ויכול לאכול בערב אע"פ כן אינו חולק ולעולם קטן אינו אוכל. ולכן צריך רש"י לת' ב'.

וזה רק בס"ד דגמ'. אבל למסקנא דמי שאינו אוכל אינו חולק א"כ ל"ל איש כאחיו אפי' יהי גדול בערב כיון דאינו אוכל עתה אינו חולק.

וע"כ דקטן אוכל ולהכי צריך איש כאחיו א"כ כל זכר מיותר לרבות בע"מ כנ"ל: שם בעי ר"ל בעל מום והוא טמא כו'. נראה דהא דקאמר הגמ' לעיל ואימא כל זכר לרבות טבול יום ומשני משום דבע"מ אוכל.

זה אינו מדברי ר"ל רק הגמ' מפלפל על דרשא דר"ל. אבל ר"ל עצמו נסתפק בזה. וס"ל די"ל דהא דממעטינן טבו"י טפי מבע"מ. משום דבעל מום אין בידו לשמור עצמו. אבל טמא דהוי לי' לשמור מן הטומאה להכי אפקי' רחמנא ולהכי מסופק בבע"מ דבלאו הכי לא חזי אין לנו לקונסו על שלא נשמר מטומאה: שם בגמ' טמא בקרבנות ציבור. פירש"י שהקריב בטהרה.

וק"ק לפי"ז כיון דיש כהנים טהורים אסור לעשות בטומאה אפי' למ"ד הותרה. ללישנא קמא ביומא ד' ו'.

וצ"ל כיון דעכ"פ אי הקריב כשר דיעבד אפי' למ"ד דחוי' כמ"ש לעיל ט"ז: ע"ש] חשיב ראוי. אבל עיקר מאי דפשיטא לרש"י דבנעשה הזריקה בטומאה אינו נאכל [וכ"נ מדברי התוס' לעיל (ט"ז): כמ"ש שם.

וכן כ' התוס' יומא (ז.) למ"ד דחוי' אינו מוכרח די"ל דהא דבא בטומאה אינו נאכל בטומאה היינו שנטמאו הבעלים או הבשר אבל כהן טמא שזרק הדם והבשר לא נטמא שפיר נאכל א"כ א"ש הכא כפשוטו וכ"נ דעת הרמב"ם (פ"י ממעה"ק) והכ"מ פי' שם פי' דחוק מיהו פי' הרי"ק שם ג"כ מיושב: בתוס' ד"ה והרי קטן כו' וי"ל כו'.

נראה שהבינו התוס' דהא דבעי הגמ' למימר דטבול יום אינו אוכל היינו קודם הערב שמש וזה תמוה דהא ע"ז איכא קרא אחריןא א"ו פי' הגמ' דכל שהוא טבול יום בשעת זריקה והקטרה אסרה תורה לאכול אפי' אחר הערב שמשו אע"ג דאוכל בקדשים היינו מה שנזרק כשהי' טהור. א"כ לא העלה ארוכה בתי' תוס'.

ובעיקר קושיתם נראה בפשיטות דאי נימא קטן רחמנא רבי' תיקשי אימא כל זכר מרבה טבול יום כדפריך בתר הכי ולהכי מוכרח הגמ' לפרש לענין חלוקה ושוב לא מוקמי' כל זכר אטבול יום הואיל ואינו ראוי לאכול. ואפשר שזה כוונת התוס' בתי' השני שכתבו א"נ כו' דתמוה ובצאן קדשים מוחק הגירסא.

ולמ"ש נראה דכצ"ל בתוס' אכתי תקשי לי' כדפריך בסמוך על בעל מום. וכונתם למ"ש כמו דפריך אח"כ על בעל מום ואימא כל זכר לרבות טבו"י כנ"ל: ע"ב בגמ' אלמא באכילה עביד רבנן מעלה בנגיעה לא.

וקשה למה לי הוכחה זו הא בלא"ה א"ש דלאכילה כיון דעד ערב לא הי' מותר באכילה הצריכו טבילה אבל נגיעי' כיון דמותר לעולם למה יצטרכו טבילה. ונראה מזהדכוונת הגמ' דגם מחו"כ אחר שהביא כפרתו א"צ טבילה לנגיעה רק לאכילה דאונן ומחו"כ בחז מחתא מחתינהו וכמ"ש הרמב"ם פי"ב מה' אה"ט].

ולהכי צ"ל הטעם דלא גזרו בנגיעה כל כך כמו באכילה ועי' בתוי"ט (כאן ובחגיגה פ"ג) בדין זה: שם בגמ' יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן משמע דביום אסור מדרבנן וכן פירש"י להדיא א"כ אפי' פסול דרבנן הוי בכלל אין ראוי לאכול עי' בבה"ז ובפמ"א ריש

פירקין שנחלקו בזה]. וק"ק ע"ז דא"כ לעיל דמקשה מאונן נוגע והתם תנן דאונן צריך טבילה לישני ג"כ דהכא ביום קבורה דרבנן א"צ טבילה וצ"ל דפשיטא לגמ' דכעין דאורייתא תקנו אבל אפשר לומר דלכ"ע יום קבורה דאורייתא רק לילו לא תפיס מדרבנן אע"ג דיום מיתה תפיס לילו מדרבנן יום קבורה לא: שם בגמ' תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו.

הלשון תדע קשה שהרי ר"י חולק אמשנה זו כדאמרי' מאן תנא ר"ש. (לת' דר"מ בסמוך דמיירי ביום קבורה ניחא דבהא מודה ר"י ותדע דאמר ר"ש הוא משום דלא ס"ל לר"ש לחלק בין יום מיתה ליום קבורה).

ולתירוצא דאביי לקמן יש ליישב למ"ש רש"י לקמן דס"ל אכילת פסחים לא מעכבא משום דלמ"ד דמעכב אפי' אנינות דאורייתא אידחי כשבא אחר חצות א"כ י"ל דר"י ס"ל אכילת פסחים מעכבא ולהכי מודה נמי להאי משנה דאונן טובל ואוכל. אך סוגיא דהכא דקאמר מאן תנא ר"ש.

לא ס"ל כאביי. ולפ"ז קשה הלשון תדע: שם בגמ' וסבר ר"ש אנינות לילה דרבנן והתניא ר"ש אומר אונן אינו משלח קרבנותיו מאי לאו אפי' פסח.

ותמוה לשון הגמ' דהא דאינו משלח אינו מטעם איסור אנינות דהא טמא וערל משלחין קרבנותיהם. וא"כ הקושיא היא איך מצי מביא הפסח.

ומה זה שמקשה אהא דאנינות לילה דרבנן. וי"ל דהא מוכרחין לומר למסקנא דר"ח דפסח כדי נסבה.

דיש סברא שלא למעט פסח בכלל זבח שלמים קרבנו או מטעם סברת תוס' דפסח עיקרו לאכילה או מטעם שאכתוב לקמן דקרבן ציבור לא אימעוט מקרבנו. א"כ י"ל דסברא זו פשיטא גם להמקשן ולהכי פריך מאי לאו אפי' פסח ופסח אין למעט מקרבנו א"כ ע"כ הטעם משום דאנינות לילה דאורייתא וכיון דלא מצי לאכול אינו מביא פסח ולכן אמר ר"ש סתם אונן אינו מביא קרבנותיו אפי' פסח.

ולפ"ז י"ל דהכל מודין לסברא זו ואפי' ר' מרי דלא ס"ל כדי נסבה. נמי מודה דפסח אינו בכלל מיעוט דקרבנו.

רק דס"ל ביום מיתה אנינות לילה דאורייתא ולהכי אינו מביא פסח. והיינו דמסיים ר' מרי יום מיתה תופס לילו דאורייתא ודו"ק: שם בגמ' מרבה אני תודה שנאכל בשמחה כשלמים.

לשון רש"י צ"ע שכתב שיוצאין ידי שמחה בשלמים דכתיב בה שמחה כו' הא בכל הקרבנות יוצאין ידי שמחה אפי' בחטאות ואשמות כדאי' פ"ק דחגיגה]. ועיקר הכוונה דכתיב שמחה בשלמים ותודה נמי איקרי שלמים: שם בגמ' מה עצים ולבונה פירש"י דמביא עצים מביא עמהן קרבן.

ולא הבנתי זה חזא דא"כ הקרבן כבר אתרבי וכי ע"י שהביאו עם העצים ישתנה דינו. וגם עיקר הדבר תמוה דהמתנדב עצים יהי' מחויב להביא עמו קרבן.

וקרבן עצים דתענית (כ"ו.) היא המשפחה שהי' להם יום קבוע שהם יביאו העצים הביאו קרבן ע"ש ברש"י ורמב"ם.

והריטב"א שם חולק ע"ז ופי' שהיו מבעירין הרבה עצים במזבח להכי נקרא קרבן עצים] אבל לא שיתחייב כל המתנדב עצים להביא קרבן (וכ"מ מלשון הרמב"ם פ"ו מה' כה"מ). וגם מה קשיא לי' לפרש כפשוטו דכל קרבן אפי' עצים אסור להביא באנינות כיון דנקרא קרבן אתמעט מקרבנו וצע"ג: שם בגמ' פסח כדי נסבה.

ותמוה הטעם מ"ש פסח משאר קרבן כמ"ש תוס'. ותי' התוס' תמוה דאטו משום דעיקרו לאכילה לאו שם קרבן עליו [ביום].

ותו קשה לתוס' גם שלמי פסח דעיקרו לאכילה בא ליתכשר. ודוחק לומר דתוס' פי' שלמי פסח מותר פסח (כמ"ש לעיל ד' ט') דלא כרש"י דהא שתקו ולא חלקו על רש"י הכא.

ונראה דהטעם הואיל והוא כקרבן ציבור דהכל מביאין אינו בכלל קרבנו. ולהכי חגיגת י"ד דאינו בא רק במועט לא חשיב כקרבן ציבור.

גם י"ל הטעם הואיל וכל אדם מחויב היום להביא פסח לא אסרה תורה לאונן **בריטב"א מו"ק (ט"ו:) כ' דחטאת וקרבנות הבאים לכפר מביא ותמוה מסוגיא דהכא: ** ואפי' חטאת ואילך דמחויב מ"מ אין החיוב דוקא היום אבל פסח זמנו הוא היום: בתוס' ד"ה אר"ח כו' וכי תימא דעשה דפסח דוחה עשה דכשהוא שלם הוא מביא א"כ היכי דייק דאנינות לילה דרבנן.

פי' היכי דייק ר"ש תדע כו' הלא י"ל דאפי' הוי דאורייתא דוחה עשה דפסח. ולע"ד אפשר ליישב דאינו מטעם דחי' כיון דפסח יש לו תשלומין בשני אינו דוחה כדפירש"י לקמן רק כמו דמחלק הבריייתא אין לי אלא שלמים תודה חטאת כו' הרי דיש לחלק מסברא דלא קאי זבח שלמים קרבנו על הכל.

ולכן סברת הגמ' דפסח דאיכא עשה מסתמא לא קאי ע"ז הריבוי דקרבנו אבל אנינות אי הוי דאורייתא ע"כ גם פסח אסור מה"ת לאכול באנינות אי הקריב פסחו ונעשה אונן אח"כ. וממילא דקאי איסור אנינות גם על אכילת פסח שוב אפי' נעשה אונן מקודם אין עשה דוחה.

אבל איסור הבאת קרבן באנינות לא קאי כלל אפסח. ובזה יש ליישב נמי לתי' אביי לקמן כאן אחר חצות דקשיא לי' לרש"י דאי אחר חצות עשה דפסח דוחה לידחי ג"כ איסור אכילה באנינות ומכח זה דחק רש"י דס"ל אכילת פסחים לא מעכבא וזה דוחק דלא קיי"ל הכי ולמ"ש א"ש דאביי נמי ס"ל דאחר חצות כיון דחל עליו מצות פסח לא אימעוט מזבח קרבנו אבל לא מצד דחי' אתי עלה.

וע"ד התוס' קשה לי קצת כיון דלקמן בתי' דאביי שתקו התוס' לרש"י ומשמע דהבינו ג"כ כפירש"י דאכילת פסחים לא מעכבא א"כ למה תמהו כ"כ בדר"ח אפשר דר"ח נמי ס"ל דלא מעכבא. ולכן לענין להביא קרבן באנינות עשה דפסח דוחה דלר"ח אפי' קודם חצות כמו לאביי אחר חצות: דף ק ע"א בגמ' א"ל ר' אשי כו' קשיא.

אפשר דתיובתא לא הוי דבאמת י"ל דלר"י גם ליל קבורה אסור דמ"ש רש"י דהכרח הגמ' משום דאנינות לילה יליף ר"י מאהרן ושם יום מיתה הוי. אין זה הכרח גמור דמ"מ ס"ל לר"י דמסברא אין לחלק בין מיתה לקבורה כלל דכל שמתו לפניו אונן הוא רק דר' אשי לא מסתברא לי הכי.

אבל ר' מרי לא חש על קושיא זו כנ"ל: שם בגמ' ורמינהו לאחותו כו'. יש להקשות דהא האי עובדא דטמאווה בע"פ י"ל דהי' אחר שהביא קרבן פסח ואכילה לא מעכבא.

וע"כ כוונת הגמ' מדתני בברייתא שהי' בערב פסח ע"כ להשמיענו בא דטומאת קרובים דחי' פסח. מיהו אכתי קשה למאי דמוקי קודם חצות דחל עליו אנינות ואינו מביא פסח כלל אכתי הדרא קושיא לדוכתא למה נקט ע"פ ודוחק לומר דמשמיענו דין זה דאונן קודם חצות אינו מביא פסח דאין ענינו לדין טומאת קרובים.

ולולי פירש"י הי' נראה דהאי תנא לא ס"ל כלל כר"ש ואונן מביא קרבנותיו. אבל החילוק בין קודם חצות לאחר חצות לענין טומאת קרובים אי דוחה פסח או לא.

אבל רש"י שפי' דמטעם אנינות אתי עלה קשה. ואפשר לשון אונן ברש"י ט"ס וצ"ע: ברש"י ד"ה ולמול את בנו דמילת זכריו מעכבתו מלאכול פסחו.

לא ידעתי למה לא פ' כפשוטו דהוא דבר בפ"ע דקמ"ל דפסח או מצות מילה אפי' כל השנה דוחה טומאת קרובים. דלפירש"י קשה מה נ"מ אי לא יהי' שהות לעשות פסח כשיטמא או יתבטל הפסח מטעם מילת זכריו אבל לפי' הפשוט א"ש דקמ"ל דלא זו דעשה דפסח דיש בו כרת דוחה טומאת קרובים אלא גם עשה דמילת בנו דלית ב' כרת נמי דוחה טומאת קרובים.

שוב ראיתי בכרכות (ד' י"ט:) מביא רש"י ב' פירושים או כפשוטו משום מצות מיל או מטעם מילת זכריו. מיהו לשון רש"י כאן מעכבתומלאכול פסחו משמע אפי' כבר שחט הפסח כגון שהבריא הילד אחר זריקה [כעין דאי' ביבמות (ע"א:) ע"ש] ג"כ דוחה טומאת קרובים.

וזה צ"ע דאין אכילה מעכב והוי רק מ"ע שאין בה כרת א"כ כל המצות ידחו עשה דטומאת קרובים והכא משמע דוקא פסח ומילה דאע"ג דמילת בניו אין בו כרת מ"מ מצות מילה חמורה וגם נכרתו עלי' י"ג בריתות וצ"ע לדניא בזה: בתוס' ד"ה הא ר"י כו' ול"ד לעשה דהשלמה כו' ולא ביארו הטעם ודברי בה"ז אינם מובנים לי.

והנלע"ד דעשה דהשלמה היא כמו ל"ת דהוא לאו הבא מכלל עשה כן דעת הרמב"ם (פ"ו מה' יבום) דחייבי עשה שהם לאו הבא מכ"ע נדחה מפני עשה. וכמ"ש בשאג"א (סי' ל"ג) ע"ש].

ולכן עשה דפסח דיש בה כרת דוחה ל"ת דהשלמה. [ואע"ג דיש לו תשלומין.

כבר כתבו הרמב"ן והרשב"א שבת (כ"ד) דלא חשיב אפשר לקיים שניהם משום דחביבה מצוה בשעתה]. אבל הכא עשה דטומאה הוא עשה ממש ולכן בא עשה דאין לה תשלומין דחמיר וידחה עשה דיש לה תשלומין דקיל כנ"ל: דף קא ע"א בגמ' שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה אבל קדשי דורות ק"ו ממעשר הקל.

לכאורה משמעות הגמ' דמרע"ה סבור ללמוד דגם לדורות אונן מותר בקדשים וזה שאמר שמעתי ושכחתי ששמע כבר דבמעשר אסור ושכח ללמוד משם ק"ו. אבל באמת דוחק לומר הכי דא"כ למה הוצרך הקב"ה לומר באנינות תאכלוהו כיון דבכ"מ אונן מותר בקדשים.

וגם למה הוצרך הגמ' לכך דיותר נראה דפלוגתא דמרע"ה ואהרן הי' אם הותר באותו יום כל הקדשים ואהרן השיב נהי דהותר בקדשי שעה אבל קדשי דורות לא הותר אפי' היום אבל לדורות גם מרע"ה סבור דאסור. לכן נראה עיקר דכן כוונת הגמ' ג"כ והא דסיים ק"ו ממעשר הקל דרך אגב משמיענו הגמ' עיקר טעמא דאונן אסור דנלמד ממעשר.

אבל פלוגתייהו הי' רק בהיתר אותו יום אי הי' גם על קדשי דורות כנ"ל. מיהו לשון שמעתי ושכחתי קשה קצת.

וי"ל הפי' דשמע כבר שיש לחלק בהיתר דשעה בין קדשי אותו שעה לקדשי דורות כסברת אהרן: ברש"י ד"ה א"ל אהרן כו' והלא עלי הטלת כל העבודה כו'. צ"ע דמשם לא מוכח רק עבודת היום דקדשי שעה.

אבל מוסף דראש חודש י"ל שלא הי' על אהרן בדוקא. ול"ל לרש"י זה דבלא"ה א"ש. דבאמת כך הי' המעשה שאהרן הקריב. אבל רש"י היו גם בניו להקריב.

והרמב"ן בחומש פ' שמיני תמה על הגמ' דהא כל הקרבנות כבר הקריבו קודם מעשה דנדב ואביהוא ע"ש שנדחק. וא"י מנ"ל הא דרק עבודת היום הקריבו מקודם.

אבל מוסף דר"ח י"ל דהקריבו אח"כ. ושוב ראיתי שכ"כ רש"י בהדיא בפסחים (פ"ב: ע"ש).

ולשון רש"י דכאן צ"ע: בתוס' ד"ה דאי ביום תימא כו'. יש לתמוה על תמיהתם.

דודאי במעשר עצמו לא מוכח כלל אנינות דלילה ולכן אי ביום הותר קשיא דק"ו ממעשר. א"ו בלילה הותר וממילא מדצריך להתיר מוכח דבשאר קדשים אפי' אנינות לילה אסור.

ואפשר דבאמת במעשר אנינות לילה לכ"ע שרי מדאורייתא דמעשר מקדשים ליכא למילף: ע"ב בגמ' ואידך נמי והכתיב והיתה לו כו'. רש"י פי' דקאי על רב אשי וקשה לשון ואידך דהול"ל והא כתיב דהא עלה קאי.

[בעין יעקב גריס ולר"א כו' ולהך גירסא הקשה המהרש"א אמאי לא פרכינן לר"י ור"ש ע"ש]. ויותר נראה לפרש ואידך על ר"י ור"ש דאמרו והלא פנחס הי' עמהם שנתכהן מיד א"כ למאי כתי' והיתה לו כו' ומשני לברכה.

וגם בתר הכי ואידך נמי כו' ג"כ קאי על ר"י ור"ש ומשום דנקט מעיקרא ואידך נקט גם הכא ואידך (וצריך תרי קראי לברכה וליחס זרעו אחריו כמ"ש המפרשים): דף קב ע"א בגמ' ומי אמר ר"ל הכי כו' איפוך וקשה לר' יוחנן למה כ' ויחר ואין לומר דס"ל כר' יהושע בן קרחה דהא משמע דגם לריב"ק בכ"מ יש רושם חוץ מהך דמשה.

ותו דא"כ גם לר"ל י"ל דלר"ש מתרץ דסטרו והוא גופי' ס"ל כריב"ק. וצ"ע: שם בגמ' שאני שאול כו' כדר"א.

וקשה למה מיייתי דר"א אי למימר דכשפוסקין גדולה בודאי הוא לדורות אם כן ע"כ בשאול לדורות פסקוהו הא מצינו במשה דהי' מלך ולא לדורות. וי"ל דר"א אמר רק כשפוסקין משמים גדולה כמו שאול שנמשח ע"י שמואל.

אבל מלכות מרע"ה לא הי' ע"י פסיקה רק דכך הוי דכ' ויהי בישורון מלך. אבל לא מצינו בו פסיקה.

ומלשון רש"י משמע דמיייתי דר"א לומר לפי שהגיס שאול ניטל ממנו. וקשה חדא דלא מצינו הגסה בשאול אדרבה נחבא הי' אל הכלים וכתי' קטן אתה בעיניך.

ותו ל"ל הטעם דהגסה. הלא מפורש בקרא שניטל ממנו המלכות במעלו אשר מעל וצ"ע: ע"ב בגמ' מתני' דלא כאבא שאול כו'.

נראה טעם תנא דידן כיון דהקטרה לא מעכבא דעיקר הכפרה בדם. ויש לעיין לאבא שאול נמי אם באמת נטמאו או נאבדו החלבים ולא הקטירם כלל י"ל דאפי' כהן שנטמא אחר זריקה חולק כיון דבאמת לא הקטירו או אפשר דמ"מ צריך להיות ראוי להקטיר.

מיהו את"ל בבעיא דרב אשי דאפי' טהור בשעת זריקה ובשעת הקטרה ורק בינתים הי' טמא נמי אינו חולק א"כ כ"ש בדין הנ"ל דעכ"פ הי' שעה אחת שלא הי' ראוי להקטיר זולת אם נטמא אחר שנאבדו החלבים. בזה פשיטא דחולק: שם בגמ' אמר רבא האי דינא מר"א גמירנא דאמר בבה"כ כו' רש"י פי' דר"א אמרה בבה"כ ותימה לפרש כן דמה שייך ע"ז לאונסו לפלפל כל כך ואי מתוך ההרהור דאונס שכח שהוא בבה"כ הו"ל לרבא להזכירו.

ולכן נראה דרבא הי' בבה"כ ושמע שם פלפול דר"א. וע"ז מקשה הגמ' דאסור להרהר ומשני לאונסו שאני ולשון דאמר בבה"כ לאו דוקא או דט"ס הוא וצ"ל גמירנא בבה"כ מר"א דאמר כו' כנ"ל: בתוס' ד"ה בעל מום וא"ת כו'.

ואפשר ליישב דהא באמת ראב"ש לא יהיב טעמא למה לא נלמד זה מזה במה מצינו רק דדוחה דק"ו ליכא אבל למה לא נלמד במה מצינו. ולכן י"ל דהוא באמת מכח ריבוי דכל זכר דאי לא הוי כ' מיעוט על טבול יום בחד מינייהו הוי מרבינן בי' ט"י מריבוי דכל זכר ולא הוי מוקמי' על בעל מום כולהו קראי.

רק עכשיו דכ' מיעוט בכולהו על ט"י ע"כ כל זכר כולהו על בעלי מומין קאי כנ"ל: דף קג ע"א במשנה כל שלא זכה מזבח בבשרה לא זכו כהנים בעורה. יש לעיין בקדשים קלים דעורה לבעלים ונפסל דלכאורה ג"כ לא זכו הבעלים בעורה [וכ"פ הרמב"ם (פי"ט מה' פסוהמ"ק) ע"ש] ולמה השמיט התנא דין זה ונקט לא זכו כהנים.

וי"ל לפי דברי רבי לקמן בברייתא דמי שזוכה בבשר זוכה בעורה. רק בעולה צריך קרא דהוי לכהן.

א"כ בנפסל דלא זכו הבעלים בבשר אין להם בעור רק בעולה דקמ"ל קרא דאע"פ שאין לכהן בבשר יש לו העור הו"א אפי' נפסל יש לו עור קמ"ל עולת איש שעלתה לאיש.

אבל בקדשים קלים לבעלים פשיטא דבאין להם בשר אין להם עור כנ"ל: שם בגמ' במקדיש נכסיו וכר' יהושע.

הרמב"ם מביא דין זה במקדיש נכסיו והי' בהם זכרים דהם עצמן קרבין עולות דאין העור לכהן. ותמוה דהוא בעצמו פוסק (פ"ה מה' ערכין) כר"א דכולן ימכרו וכן תמה עליו בלח"מ (פ"ה מה' מעה"ק).

ונראה ליישב ע"פ חד לישנא בתמורה (ל"א): דמודה ר"א באין בעדרו רק זכרים ע"ש. דמשמע אפ"ה הי' שאר נכסים רק דבע"ח לית לי' רק זכרים מודה ר"י דעולות הם עצמם נקרבים ע"ש ובהכי מיירי הרמב"ם כאן כנ"ל: שם בגמ' בגר שמת ואין לו יורשים.

ויש לעיין למי ינתן העור. והי' נראה דהיא להקדש או דהוא הפקר וכל א' יוכל לזכות בו (לדעת התוס' (ב"ב ע"ט) דאין חצרלהקדש).

ומצאתי בפ"ה הראב"ד לתו"כ שכתב דמן דמי העור לוקחין נסכים וצורכי העולה. וא"י מנין לו וגם אי הפריש הגר גם הנסכים וכל צורכי מה יהי' עם העור.

והנה הרמב"ם השמיט זה הדין. ונראה שהבין דמאן דממעט עולת הקדש לא ממעט עולת גר.

אך באמת יכולין שניהם למעט דמ"מ לאו עולת איש הוא וכן הגירסא בתו"כ ריב"י אף עולת גר ופ"ה בק"א דתרת"י ש"מ]. מיהו הלשון משמע דר"י פליג ע"ז.

ולמ"ש בס' בה"ז דהך דתו"כ דמרבא גרים היינו גר שמת א"ש וכ"כ הראב"ד בפ"ה לתו"כ. אבל פשט הלשון לא משמע כן.

וגם מהיכן אתרבי כיון דלאו עולת איש הוא ולכן מוחק רש"י גרים. וגם הר"ש בפ"ה התו"כ כ' דגרים אגב נשים ועבדים נקטו.

והא דפשיטא לגמ' דישאל שמת מיקרי עולת איש צ"ל כיון דהיורשין מתכפרין בו מקצת כפרה כדלעיל ריש מכילתין מיקרי עולת איש: ברש"י ד"ה לנדבת יחיד כו' ושוחטה כו'. משמע מלשונו דבעל הקרבן זוכה לשחוט קרבנו כמו דאמר' התם בכהן דעבודתו שלו ה"ה בזר לענין השחיטה וכן הי' נראה מסברא כיון דכשר בזר א"כ מצוה בו יותר מבשלוחו וכן משמע בפסחים (ז:): וברש"י שם] וכן משמע פשט המשנה סו"פ תמיד נשחט.

שחט ישראל כו'. מיהו שם בגמ' לא משמע הכי ע"ש: בתוס' ד"ה לא מיבעיא תימא כו'. ויש ליישב דלמ"ד מדאורייתא תפיס משכחת לה דאקדשי' לבדק הבית חוץ מעורה. דמ"מ כיון דגוף העולה של הקדש שוב אין העור לכהן ולמ"ד מדרבנן מיירי דהקדישה עם העור: ע"ב בגמ' אשר הקריב לו יהי' פרט לט"י ואונן שיכול כו' צ"ע בכ"ג אונן דאמרינן לעיל דאע"ג דמקריב מ"מ כיון דאינו אוכל אין לו חלק.

בזה אפשר דבעור יש לו כיון דאינו עומד לאכילה והכא ממעטינן רק מאשר הקריב וכ"ג מקריב אונן י"ל דבעור יש לו חלק. מיהו כללא דמתני' כל שאין לו בבשר אין לו בעור לא משמע הכי.

ועדיין צ"ע כיון דכ"ג אונן לא נזכר במשנה אדרבה במשנה נתנו הכלל מי שאין ראוי לעבודה אין לו בבשר. א"כ י"ל דהכלל נמי קאי רק אמי שאין ראוי לעבודה ולא אונן כ"ג וצ"ע: שם בגמ' אמר אביי מדסיפא רבי רישא נמי ומודה רבי שאין הפשט קודם זריקה.

וקשה כיון דתלי רק בהפשט א"כ רישא למה לי ליתני רק הך דסיפא. ונראה דבאמת אי הי' פסול בדם ודאי אין זריקה מתרת העור וכן איתא להדיא בתוספתא פי"א].

רק משום דתנא סתם כל שלא זכה מזבח בבשר משמע אפי' ע"י פסול בשר לכן מקשה הגמ' להדדי וע"ז משני דמיירי קודם הפשט אבל באמת משכחת גם לרבי עור נשרף אפי' אירע פסול אחר הפשט קודם זריקה אם הי' הפסול בדם והיינו טעמא דכל שלא עלתה לאיש אין העור, לכהן. אבל באם הפסול בבשר אמרי' לקמן דלרבי הורצה כמ"ש לקמן מזה.

ולאוקימתא דרבא דאמר מדרישא ראב"ש כו' קשה ג"כ א"כ סיפא ל"ל כיון דתליא הכל בזריקה וי"ל דסיפא קמ"ל אפי' נודע פסולו אח"כ שהי' טרפה ולאפוקי מדר"ח סגן הכהנים: בתוס' ד"ה ומודה רבי וי"ל דהוי כמו שנמצא טרפה בבני מעיים. צריך לומר סברתם כיון דזה המשמר לא ידעו וסברו שכבר נתן הכסף חשיב להו כמו נודע פסולו אח"כ.

הגם דאין זה מוכרח כיון דהבעלים ידעו הפסול ול"ד לטרפה מ"מ י"ל כן. ומה דמקשה בהג"ה נראה דלא קאי ע"ז התירוץ רק על תי' הראשון.

והבה"ז נראה שלא הבין כן אבל העיקר כמ"ש דף קד ע"א בגמ' ע"כ לא קאמר ר"י אלא בבשר כו' פירש"י דבאבוד ושרוף באמת לא הורצה כדאמרינן בפסחים רק דקל האיסור. דלגבי העור חשיב כהורצה.

והדבר תמוה דמ"מ כיון שלא עלתה לבעלים אימעוט מעולת איש עולה שעלתה לאיש ולפי' התוס' א"ש דמדאורייתא הורצה בנטמא ונפסל רק מדרבנן לא הורצה ואע"ג דהוי חשש חולין בעזרה מ"מ מצינו פסולי קרבן מדרבנן ג"כ. וא"כ כיון דמדאורייתא עלתה לאיש י"ל דהעור לכהנים: והנה הרמב"ם (פי"ט מפסוה"מ) פוסק כרבי דתלי' בהפשטה. ולכאורה הלכה כרבא לגבי אביי וא"כ אתיא מתני' כראב"ש. וי"ל דבאמת דוחק שיסתום רבי במשנה דלא כמו דס"ל בעצמו.

ולכן י"ל דלא חשיב סתם משום דר"ח סגה"כ אמרי' לקמן לחד שינויא] דס"ל כרבי [ואידך שינויא אינו אליבא דרבא] א"כ לא הוי סתמא וממילא הלכה כרבי מחבירו כיון דלא הוי סתם מתני' דלא כוותי'. מיהו עיקר הדין אינו מפורש ברמב"ם דזריקה מתיר את העור רק דתליא בהפשטה.

וי"ל דדוקא בקודם זריקה. רק הרמב"ם מסיים שם וזבח שהופשט קודם זריקה אינו נפסל ופי' הכ"מ דהיינו דפוסק כרבי דדם מרצה על העור בפ"ע.

אבל לפ"ז עיקר חסר מן הספר דהו"ל למימר בהדיא דמרצה על העור. ופשוט משמע דהוא מילתא בפ"ע דאע"ג דצריך לזרוק קודם הפשט מ"מ אינו נפסל ע"ז.

ולפ"ז אפשר דרק בהא פסק כרבי דבנפסל אחר זריקה תלי' בהפשטה. דאם העור מחובר נשרף עמו דלא כראב"ש אבל לענין פסול דקודם זריקה לא ס"ל כרבי.

והטעם י"ל כיון דבאמת אינו מרצה א"כ לא עלתה לאיש ואפשר י"ל דהאי תירוצא דחויא בעלמא הוא. ובאמת רבי כר"א ס"ל דאע"פ שאין בשר יש דם ולהכי בהא אין הלכה כרבי.

או אפשר די"ל דרבי לית לי' הך דרשא דעולה שעלתה לאיש דהא ר"ח סגה"כ ע"כ לא ס"ל הך דרשא בנמצא טרפה בבני מעיים דודאי לא עלתה לבעלים. והא דאמרינן דס"ל דמרצה ע"כ הפי' לגבי העור אבל בעלים ודאי לא מתכפרי.

וכן מוכח בתוס' לעיל ד"ה ומודה רבי דמדמה הך דאשם שהקריבו קודם הכסף לר"ח סגה"כ והתם אי' בהדיא דלא נתכפר א"כ ודאי ר"ח לית לי' הך דרשא דעולה שעלתה לאיש. וי"ל דרבי נמי ס"ל הכי ואנן לא קיי"ל הכי וכ"פ הרמב"ם (פ"ה ממעה"ק) להדיא דכל שלא עלתה לאיש אין העור לכהנים.

ועדיין צ"ע בדעת הרמב"ם: ובאמת ק"ל על הגמ' מנ"ל דרבי ס"ל דהדם מרצה גם שיהי' העור לכהנים דהאי ברייתא דקאמר רבי הדם מרצה י"ל בקדשים קלים להיות העור מותר לבעלים שהתירו הדם ויצא מידי איסורא אבל להיות לכהנים שפיר י"ל כיון דהבעלים מתכפרינן ולא עלתה לאיש אין העור לכהנים.

מיהו לפי' התוס' א"ש דבאמת בנטמא ונפסל הבשר הבעלים מתכפרינן ג"כ. אלא לפירש"י באבוד ושרוף קשה וצ"ל משום דראב"ש מסיים ועורה לכהנים משמע דגם רבי לענין כהנים מיירי ודוחק: שם בגמ' והרי פרים הנשרפים כו' פי' דבהני ודאי אפי' כבר הופשטו העור נמי בשריפה דמפורש בקרא עורותם ובשרם **בראב"ד בעדיות (פ"ב מ"ב) הביא האי תי' דחלוץ קאמרי' משום פרים הנשרפים.

נראה שהי' לו כאן גירסא אחרת. ואפשר דס"ל כמ"ש התוס' (יומא נ"ז).

(בשם הריב"א דבבית שני לא הי' פה"נ א"כ ע"כ הקושיא לר"ח סגה"כ רק מפר ושעיר של יוה"כ שפיר משני חלוץ קאמרי' דכיון דא"צ הפשט ודאי לא הופשטו לחלל יוה"כ. אבל לדעת הר"י שם הי' בבית שני פה"נ שפיר י"ל הקושיא אם כבר הופשטו כנ"ל: ** ולהכי לא משני הכא חלוץ קאמרינן [ומיושב קושי' הפמ"א]: שם בגמ' ר"ח כרבי ס"ל.

לפי' התוס' לעיל קשה כיון דבאבוד ושרוף מודה רבי דלא הורצה אפי' דיעבד א"כ אכתי יש עור נשרף כשנאבד הבשר וי"ל דלהאי שינויא באמת ס"ל דרבי כר"א ס"ל דאפי' אין בשר יש דם. וקצת סייעתא מזה למ"ש לעיל דלמסקנא רבי וראב"ש בפלוגתא דר"א ור"י קמפלגי: שם בגמ' והלכתא כחכמים בשר בקבורה ועור בשריפה.

רש"י מוחק זה והרמב"ם העתיקו ותמוה טובא ועיין תוי"ט דתמה דהרמב"ם עצמו פסק בנמצאטרפה היא בשריפה ולמה כ' כאן בקבורה וגם הביא תוי"ט דלעיל פ"ט חשיב במתני' טרפה בהדי הנך דלא הי' פסולן בקודש א"כ א"צ להיות בשריפה וכן במנחות (ע"ח:) שחטה ונמצאת טריפה לא קידש הלחם.

וע"כ ס"ל להרמב"ם דאין הלכה כמשניות הללו כיון דפוסק (בפ"ב מאיסו"מ) בנמצא טריפה יצא לבית השריפה ע"ש. ואפשר לחלק דבכור שקדושתו מרחם מצד עצמו וכיון דבאמת טרפה היא לא חל עליו קדושה כלל [אם היא טרפה מן הבטן] ואפ"ל הקדישו לשם בכור דמצוה להקדישו מ"מ לא הקדישו רק ע"פ מצות קדושת בכור וקמי שמיא גליא דאין עליו קדושת בכור.

אבל בשאר קדשים כיון שהקדישו בעליו חל הקדושה והוי פסולו בקודש. מיהו מ"ש התוי"ט דלא ס"ל הך מתני' דלא קידש הלחם.

תמוה דהרמב"ם העתיק המשנה (בפי"ב מפסוה"מ ה' י"ח). ובאמת נראה שם הטעם כיון דהשחיטה היא עכ"פ בפסול אין מקדש הלחם וכ"מ בפירש"י שם ואין זה ענין לפסולו בקודש.

מיהו אכתי נשאר בתימא למה עור בשריפה. ואפשר דס"ל לרמב"ם דטור בפ"ע לעולם בשריפה דעכ"פ צריכין לבערו מן העולם ועור אין נכלה בעפר מהרה ואין זה ביעור וצריך לעולם שריפה.

אך צריכין ראי' לזה מאיזה מקום בש"ס [כזה אי' בתמורה (ל"ד.) (כאן בשק כאן בשער וכמ"ש רש"י שם מטעם הנ"ל): בתוס' ד"ה אבל לא התירו מומחה דייקי דאין הלכה כר"מ דמשמע אי לא הוי טריפה לא היא נאסר העור.

אך הרמב"ם (פ"ג מה' בכורות) פוסק כר"מ והביא נמי (שם ה' י') הך תנאי דהכא והוא שנשחט ע"פ מומחה ואין לתרץ דקנסא דר"מ היא רק על הבהמה ולא על העור דלא משמע הכי דסתם הרמב"ם וכתב ה"ז יקבר משמע עם העור. ולכן נראה ליישב דאפי' לר"מ קמ"ל הכא דהו"א דלא שייך למיקנסי' רק היכי דמן הדין מותר הבהמה וקנסוהו שלא ישחוט תמיד שלא ע"פ מומחה.

אבל בנמצא טרפה דלא אהני מעשיו הו"א דלא קנסוהו דלא שכיח שיעשה כן בשביל העור בלבד. ואע"ג דהוא לא ידע דטריפה הוא מ"מ לא אהני מעשיו קמ"ל דלא פלוג חכמים בקנסיהו כנ"ל: שם במשנה ואם אינן נשרפין כמצותן נשרפין בבית הבירה.

לכאורה קשה מנ"ל הא נהי דכל שבקודש פסול באש תשרף במקום הקדש מ"מ פרים דאפי' לא נפסלו שריפתן בחוץ מנ"ל דכשנפסלו שריפתן בקודש. והנה לריה"ג לעיל (פ"ב).

(דקרא דכל חטאת אשר יובא מיירי בפרים הנשרפים א"ש. אבל לשאר תנאי קשה.

ומצאתי בתו"כ פרשת אחרי דדורש מקרא דפר החטאת כו' אשר הובא את כו' לכפר בקודש יוציא כו' דוקא אם כיפר כמצוותו אבל שלא כמצותו נשרף בקודש ע"ש מיהו בנפסל אחר זריקה אכתי אין הוכחה דעיקר כפרה בדם. [מיהו בתו"כ פ' ויקרא דריש ושרף אותו ולא הפסול ע"ש בראב"ד ובק"א]: ע"ב במשנה עד שיוצת האור ברובן.

א"י הכונה אם הפי' שאינו טמא רק השורף הרוב ואם התחיל לשרוף אע"פ, שלבסוף נשרף הכל על ידו יהי' טהור **לכאורה לפמ"ש התוס' בסנהדרין (ע"ז.) (דלכל מילי אמרי' אשו משום חיציו ה"נ המתחיל כאלו שרפו כולו.

אך י"ל דגבי טומאה שאני דבעי נגיעה ממש ובזריקת חץ על הטומאה לא נטמא ה"נ בעי' שורף ממש. ועי' בריטב"א יומא (ס"ח:) דאפ"י המסדר האברים על המערכה טהור רק המהפך באברים בשעת שריפה: ** או הפי' שאינו טמא עד שנשרף הרוב ואז טמא מי ששרפו אפי' התחיל רק לשרוף כיון שנגמר אח"כ הרוב על ידו: שם בגמ' ר"י אמר מקום יש בהר הבית ובירה שמו.

וקשה דהא בנפסל קודם זריקה לכ"ע נשרף בעזרה. ודוחק לומר דמתני' לא מיירי רק בנפסל אח"כ דסתמא קתני.

והי' נלע"ד דלר"י הי' זה המקום בהר הבית והי' ג"כ פתוח לקודש והנשרפין בעזרה נשרפין בסוף המקום שנכנס לעזרה. והנשרפין בהר הבית נשרפין בכל הבירה ולפי שרובה מבחוץ אמר מקום הי' בהר הבית.

אכן ראיתי שהרמב"ם (בפ"ז מה' מעה"ק) כתב יש נשרפין בעזרה ויש שנשרפין במקום שהי' בהר הבית ובירה שמו ע"ש וצ"ע והרע"ב סותם כר"ל וא"י למה. בריש פ"ג דפרה הביא גם דר"י.

ועי' תוי"ט פ"ז דפסחים]: דף קה ע"א בגמ' נבלת עוף טמא בכזית לר"מ כו'. צ"ע מה דפשיטא לגמ' דלרבנן כזית הוי כמו שעיר המשתלח ובאמת יש לחלק דב"ח לעולם אינו מקבל טומאה אבל כזית דחזי לאצטרופי י"ל דדומה לפרה ופרים.

ואפשר מיירי דבכל העוף ליכא רק כזית. ועדיין צ"ע.

והנה הראב"ד (פ"ג מה' אה"ט) יש לו שיטה אחרת בכאן דרבנן לית להו כלל הך דתדר"י והא דפרה ופרים מטמאים היינו כשנטמאו ע"ש. ולדבריו מיושב מה דמיבעיא רק לר"מ וגם הסוגיא לקמן דקאמר מאן שמעת לי' הך סברא ר"מ.

דתמוה טובא כמ"ש הגרעק"א בגליון הש"ס]. ורש"י ותוס' נראה דלא גרסי הא כלל בגמ'.

ולהראב"ד יש ליישב וגם דקדוקים אחרים יתיישבו לשיטתו. אבל הפי' תמוה דעיקר חסר מן הספר דהו"ל למימר לעולם לית להו דתנא דר"י ופרה כו'.

מיהו לפי' הראב"ד גם בבעיא דר"א ה"ל למימר לר"מ. דלרבנן לא נ"מ בבעיא זו: והרמב"ם שם פוסק דפרה ופרים אין מטמאים כלל וכבר האריך הכ"מ לתת טעם ע"ש.

והעין משפט שציין אהא דאמרו במערבא צריכין הכשר על הרמב"ם והוא טעות. גם בהא דמחוסר מעשה ציין על הרמב"ם בטעות.

מיהו בעיקר הדין גבי נבלת העוף צ"ע בהרמב"ם שסתם וכתב דבבית הבליעה מטמא בכזית טומאה חמורה וטומאה קלה מטמא כו' משמע אפי' בכזית והוא דלא כחכמים. ואפי' נדחק לומר דמ"ש טומאת אוכלין פי' כביצה כמו בכל טומאת אוכלין מ"מ למה השמיט כל הבעיות לענין מחתא בארעא.

מיהו י"ל דס"ל כתוס' דבביצה אפי' בארעא: ע"ב בגמ' ור"ש האי מחוץ למחנה כו' כדתניא. משמע דרבנן לית להו האי גז"ש דפרה כמו דמסיק הגמ' דלדידהו בית הדשן

בצפון א"כ גם בפרה ליכא לימוד דצריך חוץ לג' מחנות ונראה שכן הוא דעת הרמב"ם שכ' (ריש פ"ג מה' פרה) דהוא מחוץ להר הבית משמע דיכול לשרוף בירושלים ומהתימא על הכ"מ שם שכ' דצ"ל מחוץ להר הבית הוא לאו דוקא דמבואר בזבחים דחוץ לג' מחנות ע"ש.

ונהפוך הוא דדוקא לר"ש אמרו כן אבל לחכמים הוא מחוץ להר הבית ובהר המשחה היתה נעשית ואפי' אי הר המשחה הי' באמת בחוץ לירושלים מ"מ י"ל דמן הדין הי' יכולין לשרוף אפי' בירושלים ועמ"ש בזה לקמן קי"ג]. וצ"ע על הרמב"ם למה השמיט מקום בית הדשן אי למזרחה אי לצפון דלדידן בצפון הוא ולמה השמיטו: דף קו ע"א בגמ' שיהא שם דשן שיקדים הדשן.

הרמב"ם השמיט זה ואפי' אי נימא דס"ל כרבא דראב"י חולק ופוסק כראב"י א"כ הו"ל להביא דצ"ל משופך וצ"ע. גם יש לעיין דבפ' כיצד צולין (ד' ע"ה) אמרי' ישרף אפי' אין שם דשן משמע לכאורה דלא כר' יוסי.

מיהו אפשר דצריך להקדים דשן אבל אפי' אי נלקח משם הדשן כשר. וכ"מ שם קצת ברש"י אבל לשון הברייתא שיהי' שם דשן לא משמע הכי וצ"ע: שם בגמ' השורף מטמא ולא המצית האור פירש"י האי תנא ס"ל כר"ש עד שיוצת האור כו'.

א"י להלום דבריו מלבד דמוכח בפ"י דת"ק ר"י הוא מדסיפא ר"ש וכן מפורש בת"כ דרישא ר"י וסיפא ר"ש רק אפי' אי גרס רש"י בסיפא ראב"ש מ"מ מ"ט ת"ק צריך לסבור כר"ש הא גם לחכמים דהמוציא טמא מ"מ השורף נמי טמא. ואי קשיא לי' דלחכמים המצית האור נמי טמא.

ז"א דפי' המצית האור היינו קודם שהניח שם הפרים דזה לא מקרי מסייע בשריפתה. וכן הרמב"ם (פ"ה מה' פרה) העתיק כחכמים וכ' ולא המצית האור וצע"ג: פרק שלשה עשר.

במשנה השוחט ומעלה בחוץ חייב על השחיטה ועל העלאה. בגמ' ילפי' מקרא ואליהם תאמר.

ולכאורה הי' אפשר לומר דלחכמים נמי דוקא באדם אחד ששחט והעלה כיון דקודם התחלת מעשיו הי' כשר בפנים. אבל בב' בנ"א כיון דקודם איסורו כבר לא הי' ראוי בפנים י"ל דמודין לר"י מיהו רש"י פי' בחומש פ' אחרי שאם א' שחט וא' העלה שניהן חייבין.

ולשון רש"י שם צריך ביאור דמה שייכות לזה הדין בפסוק אשר יעלה. בפשיטות מיירי קרא בשחט בפנים והעלה בחוץ.

ונראה שנתכוין רש"י לדרשא דגמ' דואליהם תאמר קאי אלעיל שכבר שחטו בחוץ. (וכ"מ במזרחי וגו' א"ע"ש): בגמ' אזהרה מנלן תמהו בתוס' דכרת א"צ אזהרה.

אבל הרמב"ם בפ"י המשניות בפ' אלו הן הלוקין כ' בפשיטות דלא ענש הכ' בלי אזהרה ובאמת לא משמע כן במכות שם כמ"ש התוס'. ומצאתי בלח"מ (פי"ח מסנהדרין) מיישב

דעת הרמב"ם שם ושכ"כ ג"כ בס' המצות ויש לשיטתו ראי' מסוגיא דהכא דפריך הגמ' אזהרה מנלן משמע דכל עונש צריך אזהרה.

ומ"ש התוס' ונראה לפרש כו' פ' אלו הן הלוקין. ק"ק ע"ז הפי' דא"כ מאי פריך בסמוך אכתי מיבעיא לי' לכדתניא כו' דלמא אה"נ הך דלוקין השוחט והמעלה מיירי נמי בקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות דבזה שפיר איכא אזהרה למלקות.

וי"ל למ"ש רש"י ותוס' שם בפ' אלו הן הלוקין דלא נשנו שם רק מילי דיש בהם חידוש דקמ"ל דחייבי כריתות לוקין וא"כ ע"כ לא מיירי בהקדישו בשעת היתר הבמות דליכא כרת וליכא חידושא: ע"ב בגמ' אמר אביי ק"ו מה במקום שלא ענש הזהיר כו'. קשה לי כיון דחייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן א"כ לאו חומרא הוא אלא קולא ושמא ליכא אזהרה למלקות כי היכי דלא לפטרי במלקות וצ"ע ליישב: שם בגמ' א"כ לא יאמר לאו בחלב כו'.

ק"ק מאי דמיון להכא דאפי' אי אין מזהירין מן הדין בכל ק"ו. אבל הכא דמעלה בשעת איסור הבמות אטו בשביל שהקדישן ג"כ בשעת איסור יקל האיסור משא"כ חלב ונבילה ב' ענינים הם.

מיהו למאי דמקשה רבא מעיקר כללא דאין מזהירין מן הדין א"ש כדפרש"י דגבי בת אביו ובת אמו דאיכא נמי בכלל מאתים מנה אעפ"כ אמרו אין מזהירין מן הדין: שם בגמ' משביעית. צריך ביאור איזה אזהרה יש בשביעית ואכילה אחר הביעור ליכא בי' אזהרה דלאו.

וכן מפורש ברש"י יומא (פ"ג.) דשביעית הוי איסור עשה והרמב"ן פ' בהר כ' דמדרכבן הוא ע"ש: שם בגמ' הבאה הבאה מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר כו' לכאורה הלשון מיותר דהו"ל למימר מה להלן הזהיר וי"ל דהא קשה לפ"ז למה לי אזהרה לעיל במוקדישין שהקדיש בשעת היתר הבמות הא גם שם כתיב והביאום לה' ונגמר הבאה הבאה.

וי"ל דהאי גז"ש לאו מופנה הוא ולמדין ומשיבין דמה להלן שיש בו כרת משו"ה ס"ד בהא דהקדישן בשעת היתר דמיעט קרא מכרת דגם אזהרה ליכא להכי צריך למיכתב אזהרה ולהכי דייק הלשון מה להלן לא ענש אא"כ הזהיר ה"נ כיון דענוש כרת כמו שם ודאי איכא נמי אזהרה. ובהכי מיושב נמי מה דקשה לעיל בברייתא יכול ענוש כרת ת"ל זאת כו' וקשה מאיזה טעם הו"א דיש כרת ולמ"ש א"ש דהוי דנין הבאה הבאה שיהי' ג"כ כרת כנ"ל: תוס' ד"ה מכולהו כו'.

לכאורה יש ליישב דקדשים שהקדישן בשעת היתר הבמות יוכיחו דלית בהו כרת דכתיב זאת ולא אחרת וכן תי' בס' פמ"א] אבל אפשר חשבו תוס' זה להותר מכללו בשעת היתר הבמות: דף קז ע"א בגמ' דם יחשב לרבות הזורק. צ"ע לר"י מנ"ל במוקטרי חוץ שחייב הזורק בשלמא לר"ע דיליף מאו זבח דכ' בפרשה דואליהם תאמר א"ש אבל דם יחשב כתי' בפרשה הקודמת במוקטרי פנים.

מיהו למאי דמרבא הגמ' לקמן (קט"ו): מאשר יעלה כל שהיא עבודה תמה כמ"ש התוס' א"ש: שם בגמ' ור"ע מוקטרי פנים שחסרו והעלה בחוץ חייב. לכאורה משמע דהוא ממילא כיון דלית לי' תרי קראי לכן אין ללמוד פנים מחוץ.

מיהו קשה למאי דמסיק הגמ' דזריקה הוי אתי מבינייהו רק להכי כ' קרא בזריקה לומר דאין למדין קמיצה וקבלה מבינייהו א"כ קשה לר"ע כיון דבאמת אתי כולהו מבינייהו למה לי' למידרש או לזריקה ולמעט קמיצה וקבלה נימא או לחלק ויביאנו למעט חסר אפי' במוקטרי פנים וזריקה מבינייהו אתיא עם קמיצה והקטרה.

ולכן צריך לומר דמסברא פשיטא לי' לר"ע דפנים כיון דמהדרין פוקעין בודאי חייב גם על החסר כאבוא דשמואל לקמן (ק"ח): א"כ ע"כ מיותר או לזריקה כדי למעט קמיצה וקבלה כנ"ל: ברש"י ד"ה והא דתנן כו' מתנה אחת כיפר. לכאורה לשונו תמוה דמשמע דבפנימיות דכולן מעכבין פטור במקצת דם בחוץ.

ובאמת אינו כן כמבואר לקמן דרק בשיריים פטור וכמ"ש רש"י גופי' לקמן במתניתין]. ולכן נראה דלא נתכוין רש"י לזה רק דרבנותא קמ"ל דאפי' כבר נתן בפנים וכיפר ומ"מ בנותן מתנה אחת בחוץ חייב עלה (כדאי' לעיל (ל"ח): ע"ש] וע"ז נתן רש"י טעם כיון דמתנה אחת כזו בפנים מכפר לכן כיוצא בה בחוץ חייב.

ואה"נ דכ"ש בפנימיות כיון דמתן אחת מהם מעכב הכפרה ודאי חייב על מתן אחת בחוץ כנ"ל: בתוס' ד"ה מאי עביד לי' תימא כו'. י"ל דשאני הכא דעולה מיותר דזבח בלבד כולל כל הקרבנות ולכן הו"א דעולה וזבח דוקא שניהם כאחת.

אבל ז"א דא"כ תיקשי גם למסקנא לא לכתוב עולה ולא נבעי או לחלק א"ו דעולה מצרך צריכי. ובס' צ"ק הקשה דבלא"ה למה לי לחלק הא כ' פן תעלה עולותיך כו' ולק"מ דודאי לאו איכא אבל כרת י"ל דאין חייב רק על עולה וזבח ביחד: ע"ב בגמ' לא יאמר בזריקה ותיתי מבינייהו כו'.

וקשה לי לר"ע דדרש מאו זבח מנ"ל דאתי לזריקה ולא לקבלה. בשלמא לר"י דדריש מדם שפך משמע זריקה אבל לר"ע קשה.

ולכן אפשר דסוגיא זו אתיא כר"י. ויתיישב בזה תמיהת התוס' מסוגיא דלקמן (קט"ו): דמעטין קבלה מאשר יעלה די"ל דאתיא כר"ע דלדידי' אין למעט קמיצה וקבלה מריבוי דזריקה כנ"ל להכי אצטריך אשר יעלה.

מיהו בלא"ה אפשר ליישב תמיהת התוס' מאשר יעלה אין למעט רק כרת אבל לאו שמא יש גם בקמיצה וקבלה. מיהו ז"א דכיון דאימעוט מכרת ממילא אין ללמוד מבינייהו דשחיטה וזריקה דשאני הני דאית בהו כרת.

ובאמת משמעות לשון רש"י שם דמאשר יעלה מרבינן כל שהן גמר עבודה וכן הרמב"ם (בפי"ט ממעה"ק) מרבה כולהו מאשר יעלה ולא הביא ריבוי דדם שפך ולא או זבח משום דאשר יעלה מוכח כולהו. ואפי' נימא דאשר יעלה לאו ריבויא הוא מ"מ אתיא זריקה מבינייהו כדאמרין הכא ולא נצטרך קרא לזריקה כדי למעט קמיצה וקבלה דבלא"ה אימעטו מאשר יעלה.

ובהנהו קראי דדם שפך ואו זבח נראה דדורשין או לחלק כיון דס"ל דמוקטרי פנים שחסרו פטור. והלח"מ מקשה למה לא פסק כר"ע.

ולמ"ש א"ש משום דלהאי ברייתא דלקמן לא נצרך או לרבות זריקה. וקרא דדם שפך ס"ל לרבות שחיטת עוף כר"ע: ובזה מיושב נמי מה שהקשה בלח"מ עמ"ש הרמב"ם דזריק' והעלאה חייב ב' משום דחילק' תורה עשי' מהעלאה והקשה הלח"מ הא בגמ' אמרו זה לר"ע אבל הרמב"ם דלא ס"ל כר"ע ונלמד זריקה מדם שפך א"כ ב' שמות הם ע"ש.

ולמ"ש א"ש דלא ס"ל כדרשא דר' ישמעאל מאו שפך רק דנלמד זריקה מאשר יעלה או מבינייהו וממילא הוי שם א' ומ"מ חייב שתים מטעם דחלקינהו קרא כנ"ל: שם בגמ' אל פתח או"מ ל"ל למעוטי גגו. צ"ע כיון דמודה רבא דפסול לשחוט בגגו א"כ אינו בכלל פתחאו"מ ואיך נלמד מפתח או"מ לא יביאנו.

ואין לפרש דמיתורא דקרא ע"כ ממעט איזה דבר דא"כ מאי מקשה הגמ' אח"כ לא לכתוב מחוץ למחנה הא אי לא יכתוב מחוץ למחנה לא יהי' מיותר פתח או"מ דאצטריך למעט ק"ק בדרום ושוב לא נדע למעוטי גגו. א"ו כדפירש"י דאינו מכח יתור רק דגגו חשיב פתח או"מ וע"ז קשה כנ"ל דא"כ יהי' מותר לשחוט שם קדשים קלים וצ"ע: בתוס' ד"ה המעלה.

הקשו למה לא פליגי בשוחט בחוץ. ויש ליישב דבאמת בשוחט אפשר דלכ"ע חייב כיון דבהמה בחיי' שפיר ראוי' לפנים שמא יבנה בהמ"ק במהרה** ואינו מחוסר מעשה בגוף הקרבן.

והא דאמרי' ביומא (ס"ג.) דמחוסר פתיחת דלתות ההיכל כמחוסר מעשה דמי ופטור ע"ש בריטב"א דלדברי ר"ח קאי א"כ י"ל דר"ל לא ס"ל הכי ומחו"ז לא הוי אפי' לר"ש דגלגל לגבי שילה הוי מחו"ז לקמן (קי"ד).

(דבהמ"ק דלעתיד כל יומא זמני':** רק בכבר נשחט קודם שנבנה א"כ אינו ראוי לפנים לר"ל ואפי' אי באמת לר"ל גם בכה"ג פטור מ"מ נקט המעלה לומר דר"י גם בזה מחייב כנ"ל: דף קח ע"א בגמ' ומלח משלימו כו' מצוה לאסוקי כו'. קשה לי על סברת הגמ' דהא נראה ברור דכיון דאין הקטרה פחות מכזית המקטיר פחות מכזית בלי מלח בפנים ודאי פטור ממלקות דלא תשבית ברית מלח כיון דלאו הקטרה הוא.

א"כ מאי מצוה לאסוקי דקאמר כיון דלאו שם הקטרה עלה לאו בת מצות מלח הוא ע"כ קרבנך תקריב מלח כתיב ופחות מכזית לאו הקרבה הוא. ואולי לר"י דכ' תוס' לעיל דס"ל דמקטיר לחצאין מצטרפין אפשר דשם הקטרה על פחות מכזית דחזי לאצטרופי אבל לר"ל דאין הקטרה כלל פחות מכזית תמוה.

וגם לר"י עדיין צ"ע בזה: שם שחיטת לילה א"כ ותמוה דא"כ רבי לית לי' האי טעמא דקודש מקבלה הלא מפורש סתם משנה בסמוך דכל שפסולו בקודש כיון דאם עלה לא ירד חייב עליו בחוץ וכן תמה בתוס' רע"א ז"ל. והי' אפשר לפרש דאין הכוונה דפליג רבי על זה הטעם רק הנ"מ בין הטעמים הוא שחיטת לילה וקבלה בכלי חול.

ורבי דיהיב טעמא דשעת הכושר י"ל דס"ל כרבי יהודא דלילה וקבלה בכלי חול אם עלה ירד ולכן א"צ לו טעם דקודש מקבלו אבל ראב"ש ס"ל כר"ש דאם עלה לא ירד ולכן נתן זה הטעם דלדידי נ"מ לשחיטת לילה וקבלה בכלי חול. מיהו קשה דלרבי נמי נ"מ לענין שחט במחשבת חוץ לזמנו ומקומו.

מיהו זה גם לפירש"י ותוס' קשה כמ"ש התוס': שם במשנה חומר בשחיטה שהשוחט להדיוט חייב ומעלה פטור פירש"י שהוא העלאה לע"ז וא"י למה נדחק לפרש כן ולא כפשוטו שרוצה לשרפו באש לאיזה צורך כמ"ש התוס'. ואולי ס"ל לרש"י בזה דא"צ מיעוט דלא מיקרי אשר יעלה כלל ולמה הוצרך הגמ' למעט מלה'.

מיהו מה דהקשו תוס' על רש"י דבהזיד לע"ז אינו שב מידיעתו. איני מבין דבריהם דמי לא עסקי' דרוצה לעבוד ע"ז בחולין ולא במוקדשין והוי שפיר שב דב' עבירות אינו רוצה לעבור הגם דמומר לע"ז הוי מומר לכה"ת לדעת הרבה פוס' אפי' בפעם אחת היינו דדינו כמומר לכה"ת אבל שפיר משכחת דהוא לא רצה לעבור על איסור שחוטאי חוץ.

ואי מצד דזבח רשעים תועבה י"ל דשב בתשובה: ויש לעיין בזריקה אי מדמינן לי' לשחיטה או להעלאה. ונראה דתלי' בר"י ור"ע לעיל דלמאן דיליף מדם שפך דינו כשחיטה דלהדיוט חייב ושנים פטורין ולמ"ד מאו זבח דינו כהקטרה דלהדיוט פטור ושנים שזרקו חייבין.

גם בהאי דינא דצריך שיעלה לראש המזבח צ"ע גבי זריקה אי צריך ג"כ מזבח: שם ואין חייב עד שיעלה לראש המזבח. יש לעיין אי דוקא לענין חיוב כרת הדין כן אי גם לענין מחשבת חוץ מקומו אי חישב להעלותו בחוץ על הסלע די"ל דאינו הקטרה כלל וכמו אם חשב להעלותו להדיוט חוץ למקומו דנראה דכשר דהוי רק כמחשבת הנוח וצ"ע לדינא.

וק"ק כיון דעיקר פלוגתייהו בהקטרת במה בשעת היתר אי צריך מזבח או לא כדאי' בגמ' למה לא פליגי בפ' בבמה גם הרמב"ם השמיט הדין בבמה אי צריך מזבח: ע"ב בגמ' למעוטי שוגג אונס ומוטעה. שמעתי להקשות איך שייך אונס דהא בידו שלא לכוון לשמים דלהדיוט פטור.

ולתוס' דאומר מותר אנוס הוא ודאי א"ש אך אפשר לומר עוד דנהי דמחשבת בעלים לא מהני בפנים אבל לענין חוץ דרק להדיוט פטור. אבל בבעלים שמקטירין בבמה לשמים ואנסו אחד להקטיר שם אבר י"ל כיון דהוא אין מכוין כלום חשיב הקטרת חוץ מחמת מחשבת הבעלים: שם בגמ' ור"י א' ההוא א' ולא שנים.

קשה לי כיון דס"ל דברה תורה כלשון בני"א למה לי ההוא בלא"ה נלמד מק"ו או מגז"ש דגמירי מהדדי. ותו יש להקשות כיון דדריש ר"י הוא ההוא באיך ההוא מאי דריש מהוא ההוא: שם דם יחשב לאיש כו'.

לכאורה משמע דמלשון לאיש דריש להדיוט וכ"כ הרע"ב אבל הרמב"ם (בפי"ח ממעה"ק) דרש דם שפך דחשיב לשפיכת דמים בעלמא ע"ש ובפיהמ"ש פי' כהרע"ב]: שם אר"ל מחלוקת כו'. לפירש"י קשה למה נקט העלה וחזר והעלה לפלגי בהעלה אבר

א' ותו האיך אימעוט מאותו הא שפיר הי' ראוי להקריב כל הבהמה בפנים אלא ע"כ
דהעלאה ראשונה לכ"ע חייב רק בהעלאה שני' וכמ"ש תוס'.

והראב"ד בפ"י התו"כ פ"י דמיירי באמת שפקע מן הבמה וחזר והעלהו וכה"ג נמי פ"י
במוקטרי פנים שפקעו והעלו בחוץ והוא תמוה. גם לשון רש"י לעיל ק"ז ד"ה ור"ע
קשה קצת ע"ש: שם א"ל ר' ירמי' תניא קרן וכבש כו'.

לכאורה קשה דלקמן (ד' ק"כ) בהאי ברייתא בסיפא איתמר אלו דברים ששוותה במה
גדולה לקטנה ולא חשיב מזבח א"כ משמע לכאורה דאתיא כר"ש דא"צ מזבח אבל לר"י
דצריך מזבח י"ל דה"ה קרן וכבש. וצ"ל דס"ל לגמ' דכיון דדיוק דרישא סותר דמשמע
דוקא קרן אבל מזבח צריך להכי י"ל דבפלוגתא לא קמיירי.

ולהכי לא חשיב בסיפא מזבח. ומ"מ קרן וכבש לכ"ע לא צריך כנ"ל דף קט ע"ב במשנה
הקומץ כו' פירש"י דס"ל כי כתיב אותו על השלם לאפוקי פחות מכזית.

ותמוה למה שביק שיטה דר"י לעיל דבמוקטרי פנים אפ"י בחסר חייבין משום דמחזירין
פוקעין. ושמעתי להקשות לשיטת ר' יוחנן הכא בקטורת דעכולי קטרת אין מחזירין א"כ
הו"ל לפטור על החסר.

ונראה ליישב דעכ"פ כיון דמחזירין פוקעין מוכח דבפנים שייך הקטרה אפ"י בחסר והא
דקטרת אין מחזירין ענין אחר הוא משום שכך הלכה כשנמשל בו האש בקטרת א"צ
להחזיר אבל לא משום דאין הקטרה בחסר דאם הי' הדין דצריך להחזיר בקטרת רק
משום חסר אין מחזירין ליתחייבו להביא קטרת מחדש כשנפקעו א"ו דכך הלכה דא"צ
תו להחזיר ואפשר דס"ל לרש"י דלשיטה זו דר"י אפ"י פחות מכזית נמי חייב דזיל בתר
טעמי' הואיל ומהדרין פוקעין הא אפ"י פחות מכזית שפקעו נמי מהדרין.

ולכן בע"כ מיירי הכא לאוקימתא דר"ל דחסר היינו פחות מכזית. מיהו ק"ל לפירש"י
דפחות מכזית אימעוט מאותו שלם ולא חסר א"כ למה תנן בסיפא וכולן שהקריבן ונשאר
כזית והקריב בחוץ חייב ל"ל כזית כמו בחצי אבר דנשאר אחר הקרבה שבפנים דחייב
עלה בחוץ למ"ד דבעי' אבר שלם א"כ ה"ה חצי זית כיון דנלמד רק מלא יביאנו לעשות
אותו ואם הי' מקטיר גם חצי זה בפנים הי' מקוים לעשות אותו למה לא יתחייב עליו
בחוץ: בגמ' מ"ס מלא חפניו דוקא פירש"י בבת אחת וקשה אפ"י א"צ בב"א הא גבי
קומץ נמי אע"ג דהקטיר לחצאין כשר מ"מ פוטר ר"א וכן הקשה במל"מ (פ"ט
ממע"ה"ק) ובס' פמ"א רוצה ליישב בדברי רש"י אלו קושי' התוס' דאי הוי דוקא צריך
להיות בב"א ויהי' פטור גם לרבנן.

ואין טעמו אפ"י אי דוקא הא גם בקומץ כ' מלא קומצו והוא דוקא ומ"מ לחצאין כשר.
וא"כ אפ"י לרש"י דלר"א דוקא בב"א מ"מ ל"ל לומר דלרבנן לאו דוקא נימא דפליגי אי
כשר לחצאין: והנה מסקנת הגמ' דפליגי רק בקטרת דלפנים.

ומ"ש רש"י במשנה פרס בשחרית צריך לומר דהוא לס"ד דגמ'. והרע"ב פ"י הקטרה
דהיכל ונמשך אחר לשון רש"י ותמוה דאין מסקנת הגמ' כן רק אביי ור' אשי מוקי לה
בהקטרה דפנים דבעי מלא חפניו.

אבל בהיכל אין לו שיעור מן התורה ואפי' לרבא דפי' בהיכל מוקי לה בקבעה במנא ופליגי אי קביעותא דמנא מילתא הוא והרע"ב סתם ולא פי' כלום ותימא על התוי"ט שלא הרגיש בזה: וצריכין לבאר הא דפוטר ר"א בקטרת דפנים מ"מ יתחייב המקטיר בחוץ משום דראוי לבא להיכל. רק דבאמת קודם קידוש כלי ליכא חיוב דהעלאת חוץ. וקידוש דקטרת ביו"כ הוא במלא חפניו ולא נתקדשו בכלי. דאע"ג דנעשה במכתשת לא נתקדש בכלי לדברי הי"מ שהביאו התוס' בשבועות (י"א).

(וסברי דהלכה כמ"ד בירושלמי (פ"ד דשקלים) דפטמה בכלי חול. ועי' ברמב"ם (פ"ב מה' כה"מ) ובכ"מ שם (ובפ"ה מה' עיוה"כ ה' כ"ו)) ולכן א"י לחייבו מטעם דראוי בהיכל דלא נתקדשו להקטרת מזבח בהיכל רק להקטרה דלפנים ולזה לא ראוי כיון דחסר משיעורו וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט הדין דבדיעבד כשהקטירו בהיכל כזית סגי: שם דקבעינהו במנא ב' חצאי פרס.

לשון זה אין מובן כלל מה ב' חצאי הלא לא נזכר במשנה רק כזית והו"ל למימר דקבע פרס במנא. גם בתוס' נראה דלא גרסי הכי רק סתם קבעינהו במנא.

ולגירסא זו נלע"ד לפרש דגם לרבא מיירי בקטרת דיו"כ. וס"ל דאי לאו מילתא הוא קביעותא דמנא א"כ חייב בכזית כיון דראוי להקטירו בהיכל.

אבל למ"ד מילתא הוא [כיון דקבעינהו לפנים] תו אינו ראוי להיכל. ולפ"ז א"ש מה דסיים רבא דה"ה בקבע ששה לפר כו' דהוא ממש דומיא דהכא (כיון דבפנים בעי מלא חפניו).

ולפירש"י אין הדמיון עולה יפה (דששה לפר כך שיעורו ומנ"ל דגם בכה"ג קביעותא דמנא לאו מילתא). וגם עיקר הסברא תמוה דע"י קביעותא דמנא יצטרך דוקא כל הפרס כיון דלית לי' שיעורא מדאורייתא: דף קי ע"א בגמ' ר' אשי ניסוך מהקטרה לא ילפי כו'.

נמצא לר"א פלוגתא דר"א וחכמים בקטרת דפנים בהיכל דלר"א אין חייב רק במלא חפניו וא"כ צ"ע באמת הטעם הא ראוי להקטירם בהיכל. ודוחק לומר דמיירי נמי בקבעם במנא וס"ל דלכ"ע קביעותא דמנא מילתא היא (ולעיל כתבתי לתרץ משום דקטרת דהיכל בעי קדושת כלי וצ"ע בזה דלקמן משמע דא"צ כלל קדושת כלי) ואפשר לומר דהא קיי"ל כר' יוסי דצריך דוקא מזבח.

ונראה דבקטרת דיו"כ דגם בפנים מקטירין במחתה ודאי חייב בחוץ גם במחתה. וא"כ נ"מ שפיר דהיכי דקרבינהו במחתה א"כ מצד דראוי להיכל פטור דבעי מזבח רק מצד לפנים א"כ בעי מלא חפניו כנ"ל וצ"ע לדינא דהרמב"ם העתיק סתם דאין חייב רק על המזבח משמע אפי' קטרת דיו"כ וצ"ע: שם בפ"י שמיע לי מיני' דרב פ"כ ל"פ רבנן אדר"א רק דאיתא בעיני' בחסר ל"פ.

ותמוה כמ"ש תוס' דזה מפורש במשנה. ונראה לפרש למ"ש רש"י במשנה טעמי' דר"א הואיל ואינו מתכפר בהכי בפנים ורבנן ס"ל כיון דקומץ שהקריבו לחצאין כשר מיקרי מתכפר.

א"כ בחסר דאין ראוי להקטיר בשלימות מודין חכמים דפטור בחוץ מטעם דאינו ראוי להתכפר בפנים אפי' לא הי' נפסלת מנחה בחסרון רק מטעם דשוב אין הבעלים מתכפרין. ולפ"ז אפשר ליישב קושיית רש"י במשנה וכולן שחסרו דהא לבונה יש מכשירין בחסר ונדחק בזה.

ולמ"ש י"ל דאפי' למ"ד דכשר בחסר מ"מ אין הבעלים מתכפרין דהא לא הקריב המנחה בשלימות וזה הוא דחידוש לן רב דאין הטעם בחסרו משום שנפסלת רק דבזה פטור בחוץ כיון דא"י להקריבה בפנים בשלימות ולהכי הוי ס"ד דגמ' דלפ"ז אפי' נחסרה בחוץ פטור כיון דאין הטעם משום פסול דנימא דבלא"ה פסול מטעם יוצא וע"ז דחי הגמ' דמ"מ י"ל כיון דבלא"ה פסול לגמרי ואעפ"כ חייבה תורה בחוץ א"כ מה לי דא"י להקריבה בפנים מטעם חסרון כיון דבלא"ה פסול כנ"ל: [ורצייתי לומר עוד דלפ"ז נוכל ליישב קו' תוס' (לעיל ק"ט): סוד"ה כמאן מהדרין פוקעין דהקשו למה כולן שחסרו פטור הלא אם עלה לא ירד ע"ש שנדחקו ולהנ"ל י"ל דנהי דלא ירדו מ"מ כיון דאין הבעלים מתכפרין מודים חכמים לר"א דפטור בחוץ.

והא דתנן כל שפסולו בקדש חייבין בחוץ היינו דוקא בעולה כמ"ש רש"י הטעם דכבר נתכפרו בדם. אבל במנחה דהכפרה תלוי' בהקטרה כל שאין מתכפרין בפנים פטור בחוץ.

אלא דקשה ע"ז דהא אמרינן לעיל (ד' ק"ח) בשחיטת לילה וקבלה בכלי חול דחייבין עליו בחוץ ע"ש וצ"ע: שם ר"י אומר אפי' תימא בשלא הפכן והא מני ר"ש הוא אפי' על הסלע כו'. קשה לי א"כ לר"י נמי נהי דבעי מזבח משום דכ' ויבן נח מזבח אבל חציצה מנ"ל דפסול בבמה ואין לומר כיון דבעי מזבח ממילא בעי כל דיני מזבח וצריכין לקיים אשר על האש אשר על המזבח.

ז"א דהא קרן וכבש ורבוע א"צ בכמה כמבואר לעיל. והי' אפשר לומר דלעיל אי' אר"ה מ"ט דר"י ויבן נח מזבח ור"י אמר מ"ט דר"ש ויקח מנוח כו'.

א"כ י"ל דר"י ס"ל דמסברא צריך כל דיני מקדש גם בבמה ולכן צריך לר"ש קרא. ור"ה ס"ל דמסברא א"צ דיני מקדש בבמה ולכן לר' יוסי צריך קרא.

והשתא ר"י הכא לשיטתו אזיל דלדידי לר' יוסי צריכין כל דיני מזבח. ולפ"ז צ"ע לדינא לדידן דמסקינן לעיל דקרן וכבש לא בעי א"כ דוקא מזבח משום דכ' ויבן נח וכ"כ הרמב"ם (פ' י"ט ממעה"ק) זה הטעם.

א"כ חציצה י"ל דלא פסלה אפי' במין בשאינו מינו שהפסיק באבן בין האימורים לאש ג"כ להחייב. אך הרמב"ם עצמו כ' הטעם בדין דהכא משום דמין במינו אינו חוצץ וצ"ע: שם במשנה עד שיקריב את השני.

ק"ל דמלשון זה משמע דאפי' הקריב השני אח"כ בחוץ חייב לר"א. ואמאי הלא כשהקריב את הראשון כבר נפסל השני וכמו מנחה שחסרה לעיל דפטור עלה.

ולעיל (ק"ט ע"ב) אי' עד שיקריב את כולו וה"נ הו"ל למתני עד שיקריב שניהם פי' ביחד אבל שיקריב את השני משמע אפי' בזה אח"ז. ואפשר דזה דומה לשחט והעלה

בחוץ דמה שנפסל ע"י השחיטה בחוץ לא פטרו על העלי' וה"ה הכא מה שנפסל ע"י העלותו בחוץ לא פטרו.

מיהו לעיל איכא קרא אבל הכא מנ"ל כיון דעל העלאה ראשונה פטרו ר"א א"כ נראה דגם על השני' פטור. ואפשר לאו דוקא נקטו השני ומיירי שהקריב שניהם ביחד בחוץ וצ"ע: שם קומץ מה שיתיר כנגדו בשיריים.

נראה דה"ה דמצי למיבעי' בכזית מן הקומץ אי מתיר כנגדו כיון דמסיק דהבעיא הוא מכח דרבנן ס"ל דחייב בחוץ בקומץ בלבד א"כ ע"כ מתיר קצת ומיבעיא אי שרי אי מיקלש א"כ ה"ה בכזית דג"כ חייב בחוץ לרבנן נמי תלי' בהאי ספיקא. והרמב"ם השמיט כל הבעיא.

וי"ל דס"ל כפירש"י דהבעיא אי מותר לאכלו וס"ל לגמ' כאן דיש ברירה ולדידן דבדאורייתא אין ברירה אין נ"מ בבעיא זו ולמלקות ס"ל כשיטת התוס' דאפי' אי מיקלש נמי ליכא מלקות. אך דבריהם תמוהים בעיני דאי אוכל הכל ודאי אפי' מיקלש קליש מ"מ כל שלא נגמר הזריקה ודאי חשיב לפני זריקה.

ויותר הי' נראה לפרש דנ"מ באכל חצי מנחה דאי מיקלש חייב ואי משרי שרי הוי כמו ספק שמא הותר זה המקצת ולא לקי כנ"ל. מיהו תוס' הביאו ראי' לדבריהם מנדרים: ע"ב בגמ' ביש שיעור למים קמפלגי.

לגירסא דידן הי' נראה לפרש בפשיטות דלת"ק דוקא ג' לוגין דיש שיעור ולר"א אפי' לוג דאין שיעור רק רש"י ותוס' נראה דגרסי בגמ' דר"א אמר והוא שמלאן לשם חג א"כ ר"א מקיל הוא. וכן הוא בתוספתא פי"ב]: תוס' ד"ה אי מה כו' תימא כו' וי"ס דגרסי הסך נסך כו'.

ונראה ליישב הכל ע"פ גירסא זו דבאמת ר"י קאמר לב'המימרות דמהסך נסך הו"א כל היום וגם ג' לוגין ואתי הלל"מ ללמד השיעור לוג וגם דנוהג רק בחג ולכן קאמר בגמ' על ר"ל שהקשה על ר"י דאשתמיט לי' דר"י עצמו אמר הל"מ א"כ ע"כ ב' המימרות א' הם כנ"ל: דף קיא ע"א בגמ' בקרבו נסכים במדבר פליגי כו' מפירש"י משמע דלמ"ד דא"צ כלי אפי' לא נתקדשו עדיין לפנים בכלי חייב עלה בחוץ ובאמת לשון הברייתא אם מלאם לשם חג משמע קצת הכי.

אבל תימא בעיני כיון דעדיין לא נתקדשו אין עליהם דין קדשים בחוץ והוי כמו קדשי בדק הבית. מיהו י"ל דמודה רש"י דקדושת פה בעי ופלוגתא דברייתא דבסמוך הי' נראה לפרש דבאמת כבר נתקדש לפנים בכלי רק דנסכן בחוץ בלי קדושת כלי וזה תלי' שפיר אי בבמה א"צ כלי מיקרי ניסוך כמו דא"צ מזבח למ"ד דבמה א"צ מזבח.

אבל אי עדיין לא נתקדש בפנים בכלי פטור מטעם דלאו שם קדשי הגוף עליהם עדיין ומה בכך דשם ניסוך עלה. ולכן הי' נראה דגם ברייתא זו הכי מתפרשת אי מלאן לשם חג שגם בחוץ כשנסך הי' לשם חג היינו בכלי ובאמת הלשון לא משמע כן וצ"ע לדניא.

והרמב"ם סתם הדברים. והנה מלשון רש"י משמע דגם עתה כוונת ר"א והוא שמלאן לשם חג כיון דאין הכלי מקדש טפי משיעורו ובאמת בפשיטות א"ש והוא שמלאן לשם חג היינו שנתנם בכלי ולת"ק א"צ נתינה לכלי כלל וכ"נ שפירשו התוס'.

ואפשר דהוקשה לרש"י כיון דפליגי בנסכים בבמה לפלגי ביין ולמה נקטו בחג. ולהכי תי' דקמ"ל אגב גררא דיש שיעור למים וטפי משיעור לא נתקדש בכלי.

אך לתוס' י"ל דלהכי נקטי במים לאשמעינן דמקשינן מים ליין: שם בירוצי מדות א"ב. פירש"י דחוק דא"כ העיקר חסר מן הספר דלכו"ע בעי קידוש כלי רק דפליגי אי בעי תוך כלי ולא נזכר מזה כלום בברייתא.

ולע"ד הי' נראה לפרש דלמ"ד ברוצי מדות לא נתקדשו ומ"מ לא הצריך הכתוב ליתן היין בכלי שתהי' יתירה על המדה רק אפי' המקצת שעל שפת הכלי שלא נתקדש הוא כשר וא"כ מצינו בפנים ג"כ ניסוך שלא נתקדש ולהכי חייבין עליו בחוץ אפי' בלי קידוש כלל. ולמ"ד ברוצין נתקדשו אינו חייב בחוץ רק ע"י קידוש כלי.

אך שצריכין לעיין בדין זה בסוגיא דמנחות. והרמב"ם השמיט כל זה הדין דקידוש כלי וכיון דסתם וכתב המנסך מים חייב כלשון הת"ק משמע דלא בעי קידוש כלי.

וצ"ל דס"ל קרבו נסכים במדבר וצ"ע ברמב"ם בדין זה: שם לדברי ר"ע קרבו נסכים במדבר. נראה לפרש דלר"י ודאי לא קרבו ולר"ע י"ל דקרבו.

אבל אפי' אי לא קרבו מ"מ לשון בכל מושבותיכם משמע לר"ע אפי' במת יחיד כפירש"י ומיושב קושי' הפמ"א]: שם והשתא דא"ר אדא כו' כ' רש"י ה"ג אלא לדבריו דר"ע קאמר. משמע דבגירסא ישנה לא הי' כתוב כן בגמ' ונלע"ד דכן נכון.

ופי' הגמ' דר"י לא אמרו כלל אהך מתני' רק דהכי גמר ר"י דר"נ ס"ל כהאי תנא דשירים מעכבין רק דס"ד דגמ' הי' דגמרו ממתני' וע"ז קאמר תיובתא ומשני השתא דר"נ בפנימים הוא דגמיר ר"י דס"ל דמעכבין ומתני' וברייתא דהכא בחיצונים: אמאי לא ע"ב בגמ' הך הכשירו חיובו הוא. ק"ק אמאי לא משני כהכשירו לאכילה בחולין לפמ"ש הרמב"ם (פי"ח ממעה"ק ה' י"ז) דה"ט דהשוחט בלילה בחוץ חייב משום דשחיטת חולין בלילה כשרה וכמ"ש הלח"מ שם א"כ בהכשירו לחולין חייב בחוץ.

אמאי לא משני הכא כן]: שם המקבל בכלי חול בחוץ והעלה חייב צ"ע הטעם בשלמא שוחט בלילה בחוץ הואיל וחייב מטעם שחוטי חוץ א"כ קאי ע"ז ואליהם תאמר כו'. אבל קבלה דפטור עלה בחוץ ולא מיירי קרא דשחוטי חוץ מזה א"כ כיון דאינו מתקבל בפנים יפטר על העלאה ולכן אפשר דהפי' ששחט ג"כ בחוץ לכן אפי' קיבל בכלי חול ג"כ חייב דעל שחיטת חוץ כתיב ואליהם תאמר לכן אפי' נתוסף עוד פסול אחר לית לן בה וצ"ע.

והרמב"ם (פי"ח מה' מעה"ק) קיצר בזה הדין ולא ביאר בפ' דקיבל בחוץ והעלה חייב ע"ש. והא דאמרי' בסמוך מלק בחוץ והעלה בחוץ פטור ור"ש מחייב אפשר דר"ש מחייב גם על המליקה משו"ה מחייב גם על העלאה]: במשנה נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב.

נראה דה"נ מה שנתן בפנים מכפר כמו בסיפא בב' כוסות דגם בכוס א' נתינה דלחוץ לא פסלה להשאר כדילפי' לעיל (פ"ב) דאין המשויר כיוצא] רק משום דמיירי דהוציא כל הכלי ונפסל בהוצאה אבל אי לקח מקצת מהכלי לכלי אחר וזרקו בחוץ השאר כשר כנ"ל: שם כשם שדמה פוטר בשרה כך פוטר בשר חברתה.

בלשון הרמב"ם כאן בפיהמ"ש משמע דמותר לכהן לאכול ג"כ אבל הסברא תמוה וגם בפ"א דמעילה כתב הרמב"ם עצמו במשנה דאסור לאכלו וכן עיקר (וכ"מ בלשון הגמ' במעילה (ז:) ע"ש]: תוס' ד"ה השוחט וא"ת כו' מ"ש משלמים שנשחטו קודם שנפתחו דלתות ההיכל כו' ותי' דלילה אין מחוסר זמן וקשה דמ"מ הא לא נפתחו דלתות ההיכל.

וי"ל דלר"י לעיל (ק"ז:) דמחייב במעלה בזה"ז ע"כ לומר דבזה"ז דמקריבין אע"פ שאין בית ממילא לא שייך פסול דלתות ההיכל (וכן כ' הרשב"א בשבועות (ט"ז:) ע"ש] א"כ י"ל דמיירי הכא בזה"ז. מיהו לר"ל תיקשי וי"ל בדוחק דמיירי שנפתחו קודם אור היום.

מיהו י"ל עוד דס"ל לתוס' דדוקא בשלמים פסול קודם פתיחת דלתות כמ"ש רש"י לעיל (ס"א.) ובתו"י יומא (כ"ט).

(ע"ש] והכא מיירי בעולה. ובהכי א"ש נמי הך דר' יוחנן הנ"ל: דף קיב ע"א בגמ' ת"ק דפליג אראב"ש כוס עושה לחבירו דיחוי.

באמת בברייתא לעיל (ל"ד:) לא נזכר מלשון דיחוי רק דת"ק ס"ל דדם שבכוס השני ישפך לאמה והי' אפשר לפרש דא"צ לזרקו על היסוד. וא"כ י"ל דהכא לר' נחמי' דשירים מעכבין א"כ אי לא נשאר שירים בכוס הראשון דיהי' פסול הקרבן שפיר יחזור ליתן כל המתנות מכוס השני ומקיים נתינת השירים ממנו וא"כ למה יהי' פטור בחוץ על כוס השני כיון דראוי עוד להזות ממנו בפנים.

אך סברת הגמ' בעצמו הוא דלת"ק כיון דבעוד שיש שירים בכוס ראשון השני ישפך לאמה א"כ הלא יש דיחוי בדמים ונדחה ממילא אפי' אי נשפכו שירים שבכוס ראשון וליכא תקנתא בדם שבכוס שני: פרק ארבעה עשר ע"ב ר"ש אומר כל שראוי לבא לאח"ז הוא בל"ת. אפשר דגם לר"ש דוקא על השחיטה הוא בל"ת הואיל והי' יכול לשחטו בפנים כשיגיע זמנו.

אבל בהעלאה י"ל דאינו בל"ת הואיל וא"א להעלותו בפנים דכבר נשחט קודם זמנו דהא דמרבה קרא במוקטרי חוץ משום דפסולו הי' רק מכח חוץ אבל הכא דפסול מטעם מחוסר זמן לא מצינו ריבוי וצ"ע בזה. וכן נמי להכמים יש לעיין בשחטו מחוסר זמן בבעלים והעלאה הי' אחר הגעת זמן הבעלים.

ונ"מ למ"ד לילה לאו מחוסר זמן והעלה בלילה שמיני די"ל דכיון דהשחיטה הי' בפטור לא קאי ע"ז ואליהם תאמר: שם והקומץ. יש לעיין אי קמץ וגם הקטיר בחוץ מה דינו אי נימא כיון דעל הקמיצה פטור גם על ההקטרה נמי פטור דהוי כמקטיר קודם קמיצה דפטור דאינו ראוי לפנים או נימא כיון דאילו עשה הקמיצה וההקטרה בפנים הי' ראוי השתא דעשה שניהם בחוץ חייב וכמו שוחט ומעלה דחייב אף על העלי' אע"ג דכבר נפסל לפנים כששחטה בחוץ.

אך שם יש קרא עה ואי נימא דפטור אפשר ליישב בזה תמיהת התוס' יו"ט כאן למה לא כלל התנא קמיצה בדיני מנחה לעיל הניףמלח הגיש. ולמ"ש י"ל דתנא הכא קמ"ל הקומץ פ"א אפ"י הקטיר הקומץ ג"כ בחוץ פטור **והטעם פשוט דקמיצת חוץ לאו כלום ויכול לחזור ולקמוץ כמ"ש, הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ) מתוספתא פ"ה דמנחות אך ברש"י לעיל (ק"ז).

(שפ"י הקומץ מנחה בחוץ ולא הקטיר פטור. משמע אם הקטיר חייב וצ"ע: ** שוב ראיתי שהוא מילתא דפשיטא דפטור גם על ההקטרה: שם קדשים קלים בכל הרואה נראה דמ"מ דוקא בערי ישראל.

אבל בחוץ לארץ אפ"י רואין את שילה אין לנו להתיר וכ"מ קצת לקמן (ק"ח:): בין השנואין דפירש"י בחלק שאר השבטים: שם באו לנוב וגבעון כ' הרמב"ם במשניות דבנוב וגבעון העמידו משכן שבמדבר [וכ"מ בסדר עולם וברד"ק שמואל א' ז'] ובה' בית הבחירה (פ"א ה' ב') כ' שבנו מקדש בנוב וכן בגבעון ע"ש וכ"מ לשון הכתוב וארון כו' בתוך היריעה (בשמואל ב' ז) ע"ש ברד"ק שנדחק בזה]: שם נאסרו הבמות וכ' הרע"ב מן הגמ' דבן נח רשאי להקטיר בבמה רק ישראל אסור לסייע.

והג' רע"א ז"ל תמה על התוס' מנחות (ק"ט:): בבית חונוי שהעלה עולות לשם שמים והקשו התוס' הא אסור משום שחוטי חוץ. ותירצו דהעלו בשביל ב"נ והכא אמרינן דאסור לסייען.

ואפשר ליישב דאם שחט ב"נ בחוץ ואח"כ העלה ישראל בכה"ג ליכא איסור דכבר נפסל בשחיטה ושם אמרו דהעלה עולות אבל לא שחטן הוא רק נכרי ואפשר הי' לומר דאפ"י אין ראוי לפנים איסורא מיהא איכא מיהו מתוס' כאן מוכח דליכא איסורא דהקשו אמאי דאמר' הכא דאסור לסייען דהלא אפ"י כרת איכא ע"ש.

ולא תירצו דמיירי בשחטו נכרי ואח"כ מסייע ישראל בהקרבה. רק דס"ל דכה"ג אפ"י איסורא ליכא וא"כ כ' שפיר במנחות דלצורך ב"נ העלה כנ"ל.

ואע"ג דשוחט ומעלה בחוץ חייב גם על העלאה היינו בשוחט בחוץ באיסור דע"ז כ' ואליהם תאמר במוקטרי חוץ באיסור. אבל לגבי ב"נ דשרי להו אינו בכלל זה והוי לדידן פסול יוצא כנ"ל.

ושמעתי עוד סברא דשחיטת עכו"ם נבלה וממילא נפסל לפנים. וזה א"נ לע"ד דכיון דב"נ מקריב בבמה א"כ לגבי קדשים בר שחיטה נינהו ורק בחולין אינו בר זביחה אבל בקדשים הוי בר זביחה.

ונראה דלמ"ד דב"נ מקריב שלמים שרי לישראל לאכול מהם כיון דלדידהו שרי שחיטתן והקרבתן כדין ולמה יהי' אסור לישראל. מיהו הלשון בגמ' לקמן (קט"ז:): משמע דלסייע בהעלאה נמי אסור אפ"י שחטו עכו"ם דהא אורי להו איך להקטיר הבשר ע"ש.

ומוכח התם דשרי לאורויי להו אבל לסייען אסור]. מיהו י"ל דאיסור דרבנן בעלמא הוא [ובימי חונוי עדיין לא נאסר]: שם הקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת היתר ה"ה בעשה ואין בהם ל"ת.

מפירש"י משמע דביטל העשה מפני שהשהה עד אחר היתר, ולולי דבריו הי' נראה דאה"נ אי הי' מקריבן בבמה גדולה לא עבר בעשה רק כשהקריבן עתה בבמה קטנה. [וכן מבואר בתוספתא פי"ג].

וכן משמע בפ"י המשניות להרמב"ם. דלפירש"י למה נקט והקריבן כיון דלכתחילה מקריבן עתה בבמה קטנה והו"ל למימר הקדישן בשעת איסור ושהה עד היתר ה"ה בעשה.

וגם מה שייך לומר דאינו בל"ת אם לכתחילה רשאי להקריבם בבמה וצ"ע לפע"ד בזה: דף קיג ע"א בגמ' אר"י ששחטה לפניו מן החומה. מכאן משמע דפוסק ר"י דחוץ למחנה דפרה חוץ מג' מחנות ולעיל סו"פ טבו"י כתבתי דעת הרמב"ם דחוץ להר הבית סגי ע"ש שהקשתי על הכ"מ.

ולכאורה מכאן ראי' ברורה להכ"מ מ"מ אפ"ל לפי לשון הרמב"ם (בפ"ד מה' פרה) דשחטה שלא במקום שריפתה אפ"ל לפניו מן החומה פסולה משמע דעיקר טעמו דר"י דצריך להיות השחיטה במקום שריפה כדדריש ושחט ושרף. וכיון דשריפה הי' בהר המשחה לכן השחיטה ג"כ צריך להיות שם.

אבל אה"נ אי שחטה ושרפה לפניו מן החומה כשרה וכן לשון הרמב"ם במשנה כאן דשחטה שלא במקום המיוחד לשריפתה ע"ש משמע כמ"ש וצריך עיון: דף קיד ע"א בגמ' והא א"א אוסר דבר שאינו שלו. נראה דאתיא למ"ד דאפ"ל במעשה א"י לאסרו אבל למ"ד בחולין (ד' מ') עביד בה מעשה אסרה לק"מ [די"ל בדעביד בה מעשה.

מיהו למ"ש התוס' שם (מ"א.) ע"כ סוגיא דהכא אליבא דר"ה דאדם אוסר דשא"ש וע"ש במהרש"א שהרגיש בזה והתי' אין מובן.

אכן להפוסק' דרק מדרבנן אוסר ע"י מעשה א"ש קושי' הגמרא]: שם מ"ט דר"ש כו' דא' קרא לא תעשון כו' ומסיק רנב"י דגלגל לגבי שילה כחוץ אבל חכמים דפליגי על ר"ש נראה דס"ל דלאו מטעם חוץ אסרה תורה בגלגל חובות. והוא לאו בפ"ע בגלגל.

ואפשר דלדידהו אפ"ל בעלי מומין ופסולין לאוה"מ דלית בהו איסור דשחוטי חוץ. מ"מ הי' בלאו בגלגל.

אבל לר"ש כל הלאו מטעם חוץ הוא. ומ"ש התוס' ד"ה רנב"י כו' ור"ל פריך כו' דהוא קרא בגלגל קאי ופנים הוא.

פ"י כיון דבגלגל הותר במות והכתוב אוסר חובות בכל מקום הן בבמת ציבור הן בבמת יחיד א"כ אפ"ל במת יחיד לא מיקרי חוץ כלל ואיסור דציבור ויחיד א' הם ולית כאן שחוטי חוץ כלל ובס' פמ"א לא דק בזה ע"ש: ע"ב בגמ' טעמא דר"ש כדתניא כו'. קשה לי דהא אין מחוסר זמן לבו ביום לגבי שחוטי חוץ כמ"ש התוס' במנחות (ה').

(ע"ש] ואפ"י אי ס"ל לר"ש דיש מחוסר זמן לבו ביום מ"מ מנ"ל למילף מהכא למחוסר זמן גמור שמא דוקא במחוסר זמן דאותו יום עדיין ראוי הוא בל"ת אבל לא במחוסר זמן גמור וצ"ע: דף קטו ע"א בגמ' פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו אע"ג דקודם חצות אינו שלמים ובעי עקירה. מ"מ כיון דאשכחן דאחר פסח נעשה שלמים אינו ממש

בכלל שלא לשמו ולכן אפי' אי פסח פסול לשמו וכשר שלא לשמו אין מזה סתירה להאי כללא דכל שפסול לשמו פסול שלא לשמו כנ"ל ונראה לפ"ז דבשחטו שלא לשמו שאר עבודות הזריקה והקטרה צריך להיות לשם שלמים דלעיל ריש מכילתין דייק רבא ממתני' דאסור לשנויי בהו בכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן דמ"מ הזריקה צריך להיות לשמן.

ונראה דזה טעמו של ר"ה הכא דמידי דפסול לשמן מה יעשה בזריקה הלא א"י לזרוק לשמן רק פסח כיון דהוי שלמים שפיר זורק לשם שלמים. ומ"מ לדינא צ"ע כיון דפסח ה' נהי דבשאר ימות השנה נעשה שלמים מ"מ לא שייך בזה אסור לשנויי דעכ"פ נשתנה מכמות שהי' ושוב י"ל דרשאי ג"כ לזרוק לשם עולה וכדומה כמו ששינה בהשחיטה וצ"ע בזה.

וקצת קשה לשון המשנה ריש מכילתין כל הזבחים כו' חוץ מפסח כו' פסח בזמנו כו' משמע הא שלא בזמנו דינו כמו כל הזבחים דרק לא עלה לבעלים אבל אסור לשנויי בהו כדיוקא דרבא. ואי נימא דצריך לזרוק לשם שלמים וקרי לשמן א"ש דאסור לשנויי בהו גם בפסח.

מיהו לר' חלקי' דקיי"ל כוותי' צ"ע באמת באשם מחוסר זמן, ששחט שלא לשמן כיצד יהי' הזריקה שם משום דרמי דתני ר' לואי אדתני לוי כו' ותמוה טובא גברא אגברא קרמית ושפיר ר"ה מתרץ ר"א הוא בפרט מה דהגמ' מקשה תיובתא לר"ה מה זה תיובתא. ולע"ד לולי פירש"י נראה בפשיטות דלואי ולוי א' הוא והיינו תנא דבי לוי וא"כ מקשה הגמ' שפיר דהלא תני לוי דאשם כשר שלא לשמו דלא כר"א וא"כ איך מתוקמי תנא דבי לוי כנ"ל ברור: ע"ב בגמ' בשלמא למ"ד פרישות נדב ואביהוא היינו דכתי' הוא אשר דבר ה' כו' פ' אחרי דבסיני הציצו ונתחייבו לכן אמר פן יפרץ במ ותמיהני על רש"י שמיאן בפ"י זה: שם עולה תרי תנאי הוא כו'.

לכאורה יש להביא רא' ממ"ש בעקידה וישם אותו עה"מ ממעל לעצים ואי בעי הפשט וניתוח ה' צריך אח"כ להורידו [למ"ד לעיל (ד' פ"ה) אינהפשט וניתוח בראש המזבח]. ולמה שמהו למעלה.

ומשמע דאין צריך הפשט. ואולי אדם שאני: דף קטז ע"א בגמ' מאותן שלא נעבדה בהן עבירה.

לפי גירסא זו אפי' טמאים מותר לבני נח רק נעבדה בהן עבירה אסורין. אבל מהרש"א גורס שעתידין להיות טהורין.

לפ"ז אפשר דנעבדה בהן עבירה לא נפסלו לבני נח דמהכ"ת לפסול דרק לדידן איכא מיעוטא לנרבע ונעבד. מיהו פירש"י בחומש מכאן שלמד נח תורה תמוה לפי סוגיא דהכא לב' הגרסאות כמ"ש המזרחי דהכא אמרי' כל שהתיבה קולטתו כו'] אבל קשה א"כ למה נצטוו נח ליקח מכל מין ב' ומטהורין שבעה שבעה כיון דהכל תלוי בקליטת התיבה.

ואפשר דהקב"ה אמר לו שמאילו שיקלט התיבה שבעה ידע שיהיו טהורין כדי להקריב מהם. וי"ל עוד דבאמת הוא עצמו הכניסם כמ"ש תקח לך.

רק שזה הי' סימן בעלמא מי שקלטה התיבה בעצמו הוא טהור והכניס מהם שבעה. ומי שלא קלטתו מעצמו הוא טמא.

והכניס הוא מהם שנים כי לא עכבתה התיבה רק שהטהורים קלטתו מעצמה ולא הטמאים רק מלשון רש"י לא משמע הכי: שם והכתיב ויזבחו זבחים שלמים כו' אימא שלמים ועולות והתניא עולות ולא שלמים ההוא כמ"ד לא הקריבו ב"נ שלמים. יש כמה דקדוקים בגמ'.

גם אין מובן דמקשה מקרא ולא תי' כלום. ואפשר לפרש דבמדרש בראשית (פר' כ"ב) גבי הבל תי' דפי' שלמים שלימים בלי הפשט וניתוח.

ולכן בברייתא דלעיל דמסיים בה דעולה שהקריבו במדבר צריך הפשט ע"ז קשה מזבחים שלמים דכיון דבעי הפשט ע"כ פי' שלמים כפשוטו ולכן צריך להג' עולות ושלמים. אבל האי ברייתא דמפרש בה עולות ולא שלמים שם לא מסיים צריכה הפשט וי"ל דס"ל דא"צ הפשט דפליגי תנאי בזה וא"כ שפיר פי' שלמים שלימים כנ"ל.

אך עיקר חסר מן הספר. מיהו רש"י פי' דאפי' למ"ד דלא הקריבו שלמים מ"מ בקבלת התורה הותר להם.

והנה בברייתא דלעיל איתא עד שלא הוקם המשכן. ולכן צריך להגיה בה עולות ושלמים אבל האי ברייתא דמייתי הגמ' י"ל דמיירי רק בב"נ.

ויש ראי' לפירש"י ממאי דאמרי' לקמן ויקח יתרו עולה וזבחים ומשני לאחר מתן תורה בא. א"כ משמע דבמ"ת אפי' קודם המשכן הקריבו שלמים שהרי בודאי בא יתרו קודם הקמת המשכן דמתן תורה שמע ובא כדמסיק הגמ'.

והא דאמרי' כמ"ד לא הקריבו כו' דאיתמר כו' כוונת הגמ' לסוף הסוגיא דמייתי על הך איתמר דתנאי נמי פליגי בהכי: שם מ"ט דמ"ד לא הקריבו שלמים דכ' עורי צפון כו'. משמע דס"ל לגמ' דלמ"ד הקריבו שלמים גם בכיהמ"ק מקבלין מהן שלמים דהא בכמה ליכא צפון כלל.

ועי' במנחות (ד' ע"ג) דאר"ה שלמי עכו"ם עולות הם ופליגי בהא ריה"ג ורע"ק ע"ש]: תוס' ד"ה אתך כו' וא"ת כו'. איני מבין קושיא זו דודאי אי קרא אתיא רק לטרפה שפיר קאמר הגמ' דודאי אתך למעט טרפה ונח לא הוי טרפה דאי הוי טרפה אטו קאמר קרא דוקא טרפה כנ"ל.

אבל למעט גם מחוסר אבר מאתך אי אפשר דשמא נח מחוסר אבר הוי ואתך קאמר לאפוקי טרפה דנח לא הוי טרפה אבל מחוסר אבר לא אסור כיון דגם נח הוי מחוסר וצ"ע בכוונתם: ע"ב בגמ' אסור לסייען. תמהו בתוס' דלר' יוסי לעיל חייב ג"כ כרת וגם הרמב"ם סוף ה' מעה"ק מביא ב' הדינים בהלכה א' דשוחט קדשי עכו"ם בחוץ חייב וכן נח מותר להקריב ואסור לסייע להם ותמוה השתא חיובי מחייב כ"ש דאסור והי' אפשר לומר דבאמת בדין לא שייך קרבן רק שמקדישו תחלה ובזה חייבה תורה כרת וגם קדשי עכו"ם כן.

אבל קרבנות עכו"ם בבמה י"ל דהוי בלי הקדש כלל מקודם ולהכי לית בהו דין שחוטי חוץ דאינו ראוי לפתח א"מ כיון שלא הקדישו רק מ"מ איסור איכא. ותו י"ל בבעלי מומין דלדידהו כשר וליכא בי' כרת דאינו ראוי לפתח א"מ ומ"מ איסור איכא.

ומהתימא על המל"מ שם שהביא דהרמב"ם הוציא הדין דאסור לסייע מירושלמי והלא מפורש הכא בש"ס דילין: שם כר"א בן שמוע עצים שלא נשתמש בהן הדיוט. והרמב"ם (פ"ו מה' אסוה"מ) פוסק כן משום דרבא ס"ל הכי וכ"כ הבה"ז במנחות כ"ב.

].

ואפשר נמי דגם ראב"ש שם מודה לר"א בן שמוע רק דאיהו דרש נמי עצים כמזבח משל ציבור ובזה פליג ר"א בן שמוע ע"ש. ואפשר נמי להיפוך דר"א בן שמוע מודה לראב"ש וראב"ש פליג אדר"א בן שמוע כמ"ש הלח"מ שם].

מיהו לעיל (ע"ז.) דאמר ר"א רואה אני בשר שלמעלה כאלו הם עצים משמע דכשר לשם עצים אע"ג דאשתמשי בבהמה קודם שהקדישה ואפשר לשם עצים לאו דוקא רק שאינו לשם קרבן רק כעצים דעלמא: שם מסתברא דמחנה לוי' הוא כו'.

א"כ משמע דלעולם צריכין להיות ג' מחנות למסקנא וא"כ בנו בשילה ג"כ הר הבית ואפי' לא הי' הר הבית נראה דכל המקום שלפני העזרה הוי בכלל מחנה לוי' עד איזה מקום מחיצה ומן המחיצה ולחוץ הוי מחנה ישראל. ומן התימא על הרמב"ם בה' בית הבחירה שלא העתיק שצריך להיות הר הבית מיוחד במקום מחנה לוי' רק בדרך אגב (כפ"ג מה' בהמ"ק) כתב שמשלחין זבים וזבות מהר הבית]: דף קיז ע"א בגמ' א"ל רבא ואלא מאי מחנה ישראל לא הוי א"כ כו'.

לכאורה הי' נראה דפי' דברי רבה דמחנה ישראל לא הוי היינו משום דשילה נאכל בכל הרואה וכ"מ שרואין שילה חשיב מחנה ישראל ולא תליא במחיצה. ורבא דמקשה עליו משום דמשמעות דשילה לא הי' לו רק שני מחנות משמע דין שני מחנות ואי נימא דבכל הרואה יש לו דין מחנה ישראל א"כ יש דין ג' מחנות.

אבל לדינא נראה דמודה רבא דבכל הרואה את שילה יש לו דין מחנה ישראל להשתלח משם מצורעין אפי' הוא חוץ לחומת ערי ישראל דכמו דיש עליו קדושת מחנה ישראל לאכילת קדשים ה"ה לשלוח מצורעים כנ"ל: שם אלא שתי מחנות לקליטה כו'. אין מובן מה שתי מחנות איכא לקליטה.

ואפשר הפי' דמחנה ישראל אית בהו ערי מקלט ומחנה שכינה נמי קולטת דגגו של מזבח קולט אבל מחנה לוי' אינה קולטת וצ"ע. שוב ראיתי דאי' במכות (י"ב).

(דמזבח של שילה אינה קולטת רק בית עולמים לפמ"ש רש"י שם והוא תפס במזבח של במה שפיר י"ל דמזבח שילה קולט. אך ברמב"ם (פ"ה מה' רוצח) דאין קולט רק מזבח בית עולמים ומשמע דשילה לא קלט]: שם גולה לפלכו ואם גלה לפלכו קולטתו לולי פירש"י ותוס' הי' נראה לפרש דאי הרג בפלכו ע"כ צריך לגלות לפלך אחר לקיים מצות גלות אבל אי הרג חוץ לפלכו וגלה לפלכו קלטתו וכן ברוצח עצמו דאי' בהרג

במקלט גולה משכונה לשכונה י"ל ג"כ דאי הרג בחוץ ממקלט וגלה לאותו מקום שהי' בו מקודם ג"כ קלטתו.

שוב ראיתי שהרמב"ם כ' כן בפ"י (בפ"ז מה' רוצח) וע"ש [ובמל"מ]: ע"ב בגמ' חזה ושוק כו' אין נוהגין בבמה קטנה. פ"י דא"צ להרים ולא ליתנו לכהן תנופה א"צ דכ' לפני ה' ולכהן א"צ ליתן דאין כיהון בבמה ולא ידעתי להלום דברי התוס' בזה דהקשו דנהי דתנופה ליכא מ"מ למה יבטל הכל מ"ש ממנחה דאיכא בבמה אע"ג דליכא תנופה והגשה.

וא"י כוונתם דהא גם הכא איכא הקרבן בבמה רק דליכא תנופת חזה ושוק ולכהן ודאי א"צ ליתן וממילא מאי איכא עוד בחזה ושוק וגם בתירוצם שכתבו בטלה תנופה בטלה אינהו מאי אינהו איזה מעשה יש עוד בהו וצ"ע: דף קיח ע"א בגמ' מיבעי' לי' לכדר"י כו' ערל מקבל הזאה. ור"ש נראה דס"ל דהא לא צריך קרא דלמה לא יקבל ערל הזאה הלא טהרה מטומאת מת שייך גם בערל אפי' למאן דמשוי ערל כטמא ואסור לכנוס למקדש מ"מ שייך בערל טומאה וטהרה לטמאות אחרים ואוכלין ומשקין דתרומה א"כ למה לא יקבל הזאה גם על טהרת הפסח שיביא אחר המילה ואדרבה על ר"י קשה ל"ל קראדערל מקבל הזאה.

כמו שהקשו התוס' ביבמות ד' ע"א:]: ע"ב בגמ' בעי ר"פ עומד ורואה יושב ואינו רואה. י"ל דהבעיא כיון דיכול לראות ע"י עמידה שוב מותר לאכול אפי' בישיבה.

או להיפוך כיון דע"י ישיבה א"י לראות ודרך אכילה בישיבה לכן אפי' בעמידה אינו אוכל. או נימא כשעומד מותר לאכול וכשיושב אסור ואפשר כ"ז בכלל הספק של ר"פ. וכן באידך בעיא ע"ג הנחל רואה בתוך הנחל אינו רואה י"ל ג"כ דהספק דיהי' רשאי לאכול אפי' תוך הנחל: שם כתנאי חופף עליו כל היום כו'. קצת קשה בשלמא רבי דאמר חופף עליו בעוה"ז ודאי משמע בכל המקומות כר' דימי.

אבל ת"ק דאמר חופף עליו מקדש ראשון אין ראי' דיחלוק על ר' דימי דע"כ לאו דוקא קאמר מקדש ראשון דהא נוב וגבעון ודאי הוי בחלקו של בנימין א"כ י"ל דה"ה שילה ומנ"ל לעשות מחלוקת בדר' דימי וצ"ע: שם ימי אה"מ שבנוב וגבעון כו'. מכאן משמע דבנוב וגבעון הי' האוהל מועד וכמ"ש הרמב"ם במשניות וצ"ע עמ"ש בה' בית הבחירה (פ"א) דבנו מקדש בנוב וגבעון: דף קיט ע"א בגמ' תנא דבי ר"י זו וזו שילה.

פירש"י ומ"מ הי' מותר בנוב וגבעון דגם בזה"ז ס"ל דקדושה בטלה דלשעתה קדשה ולא לע"ל. ותוס' הקשו ע"ז ונראה דמ"מ הסכימו תוס' לרש"י דנהי דקדושת עזרא הוי לעת"ל מ"מ קדושת שילה לא הוי לע"ל.

אבל יש לתמוה אפי' למ"ד דלא קידשה לע"ל מ"מ מנ"ל דקדושת נוב וגבעון לא יהי' דינו כקדושת שילה ובית עולמים ומנ"ל לדידי' להתיר במות בימי נוב וגבעון [כיון דלא מצינו שחלקן הכתוב]. ואפשר למאי דמסיק הגמ' דמנוחה זו מנוחת הארון לא מיתסר במות רק כשהמקדש הי' עם הארון בתוכו.

ואע"ג דהגמ' מסיק הכי רק לר"ש. היינו דלר"י א"צ לזה.

אבל למסקנא דחידש הגמ' פי' מנוחה על הארון י"ל דגם לר' ישמעאל הכי הוא כנ"ל: תוס' ד"ה באו לנוב כו' ועוד קשה אי משכחת מעשר כו' וא"ת כו'. מכל המשך התוס' כאן מוכח דס"ל דהא דאמרינן בלחמי תודה דנאכלין בנוב וגבעון הוי בכלל בכל מושבותיכם הוא גם בבית עולמים כיון דלפעמים נאכלין בכל מושבות כגון בימי נוב וגבעון.

וזה תמוה דפשט הגמ' נראה דרק בנוב וגבעון עצמו הי' כשר לחמי תודה למצה ולהכי צריך מיעוט דשמירה לשם מצות. אבל אה"נ בבית עולמים בלא"ה פסול דשם אינו נאכל בכל מושבות ולהכי במעשר דיוצאין ידי מצה אפי' בירושלים צריכין לטעמא דר"א דנפדה בטומאה.

שוב ראיתי בתוס' בפסחים (ד' ל"ו) שכתבו כן וגם רש"י שם בתודה כ' כן בהדיא ע"ש: ע"ב בגמ' זבחים ולא עופות ולא מנחות. פירש"י האי קרא דאוסר להקריב בשעת איסור זבחים שהקדישו בשעת היתר.

וק"ק מנ"ל למעט עופות ומנחות בבמה דלמא לא אסרה תורה להקריב קדשים שהקדישו בשעת היתר רק זבחים ולא מנחות ועופות וכ' זבחים למעט מאיסור זה. וצריך לומר דלא מסתבר לגמ' לדרוש לקולא רק לחומרא: שם רחוץ ידים דכ' בקרבנם כו'.

ק"ק בלא"ה הא כתיב והיתה לו ולזרעו לחוקת עולם וכיון דאין כיהון בבמה ליכא רחיצה: דף קכ ע"א בגמ' שהכניסוה לפנים והוציאוה פירש"י שהכניס אחר שחיטה ותמהני דא"כ פשיטא לי' דעכ"פ כשהיא לפנים מקריבין שם. ולקמן בעי אברי עולת במת יחיד אם עלו מה שירדו א"כ פשיטא לי' דלכתחילה אין מעלין אותם בפנים ויותר הי' נראה לפרש הכא בהקדישוהו לבמה קטנה והכניסוהו ושחטוהו לפנים.

אבל בשחטו בחוץ והכניסו האברים לא יעלה ובעלה מיבעי' לר"י אם ירדו. (וכן פירש"י גופי' במעילה ג').

(וע"ש בתוס'): שם מר משני כאן בקדשי במה גדולה. פירש"י וקרבוה בבמה קטנה.

וצ"ל דעברו אעשה דהא קדשים שהקדישו לבמה גדולה אסור להקריב בבמה קטנה משום כאשר נדרת ועשית כמ"ש רש"י לעיל ד' קי"ב: שם ת"כ דר"י כו'. קשה דילמא האי ברייתא לא אתיא כריה"ג ופלוגתייהו דרב ור"י הוא אליבא דריה"ג ומבואר לעיל (קט"ו) דתנאי פליגי בהכי וצ"ע.

תו קשה לי לרב דלילה כשר בבמה א"כ למה פוסל ר"י לעיל (פ"ד:) בנשחטה בלילה דאם עלה ירד הלא הותר מכללו בבמה [כמ"ש התוס' בנדה מ':] וצ"ל דר"י לא ס"ל כריה"ג [ומצריך הפשט ונתוח בבמה ואפי' בקטנה וכמ"ד לעיל דכו"פ נאמרו בסיני וה"ה דשחיטת לילה פסול בבמה מהאי טעמא].

וא"כ האי ברייתא נמי מצי אתיא כר"י: שם ת"ר מנין לעשות זמן בבמה כו' ולא ק"ו הוא מעופות כו'. לא זכיתי להבין הלא עופות פסול בהו יוצא משא"כ במה דכשר יוצא דכל הטעם הוא משום דיוצא כשר א"כ מאי מיייתי מעופות והוצרך למיפרך מה לעופות שפסול בהן זר תיפוק לי' דפסול בהו יוצא וצ"ע.

והוא ברייתא שנוי' בתו"כ פ' צו ולא עמדו בזה המפרשים: מנחות פרק ראשון דף ב ע"א בגמ' ואסור לשנויי כדרבא. יש לעיין בסתמא דלשמה קאי מ"מ אי שחט או קמץ שלא לשמה דשאר עבודות צריך להיות לשמה אפשר דבעי לפרש לשמה דהכא ל"ש דסתמא לשמה קאי כיון דכבר שינה.

י"ל דע"ד ראשונה עושה **עמ"ש בריש זבחים. גם י"ל דאפי' לשמואל דפליג לקמן (ט"ז).

(אדרב וס"ל דל"א עד"ה עושה היינו בפיגול וכה"ג אבל הכא דבעי לשמה רק סתם כשר משום דסתמא לשמה קאי שפיר י"ל כיון דכבר קמץ שלא לשמה שוב לא אמרי' אח"כ סתמא לשמה קאי: ** מיהו לשון הגמ' אסור לשנויי משמע דסתמא כשר מיהו הרמב"ם (פ"ד מה' מעה"ק) פוסק, בכל הקרבנות דלכתחילה צריך לפרש לשמה [א"כ אין להסתפק כאן אך] בריש זבחים משמע לשון הגמ' דהלכה כר' יוסי דתקנו חכמים שלא יאמר לשמה ולשיטה זו יש להסתפק הספק שכתבתי: בתוס' ד"ה כל המנחות כו' דאיכא למיפרך מה לזבחים שטעונים כלים.

שמעתי להקשות נימא מנחה תוכיח שקמיצה ביד [כן הקשה בצ"ק ותירוצו חסר בלשון התוס'] ונ"ל כוונתם שעופות אינם טעונים כלי כלל בכל עבודתן אבל מנחה טעונה קידוש כלי אחר הקמיצה וכן הוא בתוספתא בפרקין חומר בקמיצה כו' וטעונה כלי משא"כ במליקה ועי' לקמן (ה'). (שהמנחות טעונות כלי): בא"ד ועוד קשה ל"ל כו' משלו ולא משל מעשר תיפוק לי' כו' דממעט עולות משום דכתיב כו' ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי.

יש ליישב דמהתם לא מוכח דפסול הקרבן רק דעביד איסור מה שלא אכל המעשר אבל הכא ממעט קרא דאינו יוצא ידי קרבנו בזה: בא"ד ומיהו בזה י"ל דעיקר קרא אתא למידרש משלו ולא משל ציבור. פי' ומ"מ מוכח דצריך להיות שלו ומעשר אינו שלו ושפיר ילפינן שאר חטאות מפרו של אהרן דכולהו צריכין להיות משלו רק דלמעט מעשר בפרו של אהרן לא אצטרך קרא דאשר לו אבל ממילא אימעט נמי מעשר ומ"ש רש"י בחולין שם דתרי אשר לו כתיב חד למעט מעשר.

לא משמע הכי ביומא (נ"א) ובשבעות (י"ד) וכמ"ש הטו"א בחגיגה (ח') ע"ש]: בא"ד מיהו אכתי קשה למה לי כמשפט כו' גבי עולת העוף תיפוק לי' כו' דהא אינה נאכלת. וי"ל דאי אמר על עוף ממעשר ה"ז עולה נהי דאסור מ"מ כיון דחל שם עולה צריך לחללה ולהעלותו עולה [דגם לקוח בכסף מעשר מועיל חילול בנטמא ואין ראוי לאכילה הכא נמי דא"ר לאכילה משום ההקדש מהני החילול אבל עתה דממעט דאין עולה בא מן המעשר לא חל שם עולה כלל: ע"ב בתוס' ד"ה שחיטה א' לכולן.

אבל תימא קצת וכו'. אפשר לישב דשאני הולכה כיון דאפשר לשחוט בצד המזבח וזורק א"כ נהי דעשה הולכה שלא לשמה הוי כלא הלך כלל ומ"מ הלא בא הדם למזבח אבל בקיבל בשמאל שלא לשמה נהי דהי' יכול לעשות בימין בלי קבלה מ"מ עכשיו דעשה בשמאל ע"כ מעכב הקבלה ופוסל בה המחשבה.

גם י"ל להיפוך דבודאי כיון דר"ש מכשיר לקמן (כ"ו.) שלא בכלי שרת ממילא לא פסיל בה מחשבה דהוי כמאן דליתא רק בהולכה קמ"ל דר"ש מכשיר אע"ג דשחט רחוק מן המזבח הואיל והי' אפשר לשחוט בצד מזבח כיון דאפשר לבטלה אבל קבלת קומץ בכלי שרת דלאו חיובא היא כלל במכ"ש דמכשיר: בד"ה מנחת חוטא אבל קשה וכו'.

לולי דבריהם נראה לומר דהגמ' לא מקיש מנחה לאשם לענין דלא עלה לבעלים רק דאי הוי כתיב כחטאת בלבד הו"א דכל מנחה פסול שלא לשמה לכן כתיב כאשם דמנחת נדבה הוי כאשם דכשר שלא לשמה. ומינה דלא עדיפא מאשם דאינה מרצה לבעלים ה"ה במנחה כיון דכל ההכשר נלמד מאשם די כאשם.

ונראה דכן הוא כוונת התוס' בזבחים (י"א.) ע"ש]: דף ע"א בגמ' אלמא קביעותא דמנא לאו כלום וכו' תמהו בתוספות מהא דלקמן (ק"ד:) איני יודע מה פירשתי.

ומוקמי כר"ש. ותירוצם דחוק.

ואפשר לומר דבאמת יש לעיין במה דמדמי הגמ' אהדדי כיון דלר"ש יצא ידי נדרו ממילא ה"ה בהרי זו במחבת והלא בנדר ע"כ טעמי' דר"ש דעיקר נדרו הי' המנחה ומה שהוסיף לומר במחבת על זה לא נדר רק דנקט מין א' מן המנחות אבל באמר זו במחבת חל על הסולת דין מחבת. וי"ל דגם לר"ש א"י לשנותו למנחה אחרת, ולכן י"ל דהגמ' בס"ד מדמי אהדדי ליישב דברי ר"ש אבל למסקנא דרוב זבחים קאמר י"ל דהגמ' חוזר מזה ולא תלינן בטעות כלל וממילא י"ל דגם לר"ש בזו במחבת והביא במרחשת לא יצא.

וא"ש סוגיא דלקמן ומיירי שאמר על קערה סולת זו למנחה וא"י מה פירשתי ולכן צריך להביא חמשתן: גם אפ"ל דלמאי דמסיק רב אשי דר"ש מחלק בין לשם מחבת בין לשם מנחת מחבת א"כ גם כהא דאמר ר"ש עלי להביאו במחבת והביא במרחשת יצא ידי נדרו הוא ג"כ דוקא בלשון זה אבל אמר עלי מנחת מחבת והביא מרחשת י"ל דלא יצא.

וא"כ סוגיא דלקמן קאי אליבא דר"א ומיירי בפירשתי מנחת מחבת או מנחת מרחשת כנ"ל: ע"ב בגמ' בלולה בשמן איקרי בלולה סתמא לא איקרי לכאורה לפי"ז אם יאמר לשם בלולה בשמן יהי' פסול. ואפשר לומר דאי הוי כתיב בלולה סתם הו"א דהיא שם של המנחה אבל עכשיו דכתיב בלולה בשמן הפי' שיהי' נבללת בשמן ואינו מענין שם המנחה כלל ולהכי אפי' יאמר לשם בלולה לשמן לא מיפסל.

ובהכי א"ש נמי בבלולה לשם חריבה אע"ג דכתיב בתורה וחריבה מ"מ כיון דפירוש בלולה בשמן על מעשי המנחה שהיא מעורבת בשמן מסיק קרא ג"כ חריבה בלי שמן דגם היא לכהנים תהי' דסיפא דקרא על הרישא קאי וכיון דבלולה אינו שם של המנחה רק פירוש מעשי המנחה כמו כן חריבה ג"כ, והנה לכאורה הי' נראה דלר"א דמתני' אתיא נמי כר"ש יוכל להיות הלכה כר"ש ומסתמא קיי"ל כר"א דהוא בתרא א"כ הוי לן למיפסק כר"ש.

ואפשר דאפי' לר"א מ"מ כיון דתני בברייתא ר"ש אומר משמע דחכמים פליגי עליו והלכה כרבים. אך עדיין י"ל דנהי דהוי מחלוקת בברייתא דר"ש אמר משמע דחכמים חולקין מ"מ מדנקט התנא לשם מנחת חוטא ולא נקט לשם חריבה משמע דבעי לסתום כר"ש.

אכן לפמ"ש לעיל דכי האי חילוקא דר"ש מחלק הכא בין מחבת בין מנחת מחבת מחלק נמי לקמן בהרי עלי למחבת דיצא ידי נדרו במרחשת א"כ י"ל כיון דחכמים לקמן פליגי דלא יצא ידי נדרו א"כ קביעותא דמנא מילתא היא ממילא גם לענין שלא לשמה מיפסל בכל גווני וא"כ הני סתמא דלקמן היפוך דעת ר"ש והלכה כחכמים: דף ד ע"א בגמ' אלא מעתה אשם נמי לגמור עון מעונו צ"ע בענין גז"ש דצריך להיות גמיר מרבו אי צריך להיות ב' התיבות גמיר א"כ מאי מקשה שמא עון דמנחה וחטאת גמיר ולא אשם ואי נימא דסגי בגמיר התיבה במקום א' יכולין לדרוש כל היכא דמשכח האי תיבה מינה.

אכתי קשה דילמא עון דחטאת לא גמר רק עון דמנחה ויליף לה מחטאת אבל אשם מנלן למידרש. מיהו זאת אפשר ליישב דצריך להיות גמיר התיבה דמשם נלמד הדין והיינו עון דחטאת דיכולין לגמור מכאן היכא דנמצא במקום אחר תיבה כזו ופריך שפיר נגמור גם אשם.

מיהו בתר הכי במה דפריך ועוד ליגמר עונו מעונו והיינו אפי' אי נימא דלא כתנא דבר"י ושיבה וביאה ב' מילי נינהו וע"ז קשה דהא עון גמר מרבי' ועונו לא גמיר וצ"ע בכללי הפוסקים בזה: שם בגמ' אשם לא נאמר הוא רק לאחר הקטרה וכו' לכאורה קשה דמ"מ נ"מ דאי חישוב שלא לשמה בהולכת אימורין דאי פסול אסור להקטירם ומותר לאכול הבשר דהוי כנאבדו ונטמאו ואי כשר שלא לשמה מותר להקטירם ואסור לאכול הבשר עד שיקטירם.

וצ"ל דלשון אשם הוא משמע עלעיקר האשם דאי שינה לאו קרבן הוא כלל וזה א"א בהקטרה דלא מעכב א"כ ע"כ הוא לא נדרוש לענין זה: בתוס' ד"ה אשם שניתק בסוה"ד. ועוד יש לפרש דגריס שפיר ניתק אין לא ניתק לא) צ"ע לפי' זה א"כ למה מייתי הגמ' הכא דר"ה דהא עיקר קרא דהוא אתא למיתסר קודם כפרה רק ממילא גזר לר"ה גם אחר כפרה והו"ל למימר הוא אתא למיסר קודם כפרה ולמה לי דר"ה הכא וצ"ע: ע"ב בגמ' תנן כל המנחות וכו'.

צ"ע דהא אין למידין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בו חוץ: שם בגמ' האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה משמע הא לא הביאה כלל בחייה אין יורשין מביאין עולתה אע"ג דמסקו בתוס' דכשר בדיעבד עולה קודם לחטאת א"כ אפי' לא הביאה כלל יביאו היורשין עכ"פ העולה. וצ"ל הטעם כמו אין ראוי לבילה בילה מעכבת בה כמו כן הכא דאין ראוי להביא חטאת מעכב גם מלהביא העולה וכ"כ הרשב"א והריטב"א בקידושין (י"ג).

(ע"ש:] יש לעיין לרב דעומר פסול שלא לשמה הואיל ובא להתיר א"כ כבשי עצרת נמי יהא פסול דבאין להתיר למ"ד כבשים עיקר ומביאין כבשים בלא לחם להתיר **כנראה מדברי רש"י (בר"ה ז'): דכבשי עצרת מתירין חדש במקדש. וכן כתבו התוס' לקמן (מ"ח:) אכן בתי' השני כ' דלחם מתיר ולא כבשים ומשו"ה מודה רב בכבשי עצרת. אך מ"ש בתי' א' דא"כ ליחשוב נמי רב כב"ע כו' אין מובן מ"ט באמת לא חשיב להו רב כיון דשייך ג"כ האי טעמא דבאו להתיר. וצ"ע: ** ולקמן (מ"ח).

(בברייתא דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק אפשר דברייתא זו ס"ל לחם עיקר א"כ אין כבשים באים להתיר: דף ה ע"א בגמ' מיתיבי אשם שלא לשמו או שלא ניתן מדמו ע"ג בהונות ה"ז עולה ע"ג מזבח כו' תיובתא דרב. יש לעיין אי לרב גם בלא ניתן ע"ג בהונות פסולה כיון דבא להתיר ולא התירו או נימא כיון דבשעה שזרק הדם הי' ראוי ליתן על הבהונות ונעשה הזריקה כדין וכיון שהגיע דם על המזבח כיפר לא שייך למיפסל למפרע הקרבן ע"י חיסור מתן בהונות שאח"כ: שם בגמ' ורשב"ל אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה ושירי' אין נאכלין עד שתביא עומר כו'.

ויש לעיין איך מקטיר המנחה קודם לעומר מן החדש. ונראה דשם עומר עלה כיון דלא נפסל במחשבה דשלא לשמה ונהי דלא עלה מ"מ שם עומר עלה ולכן מקשה הגמ' רק מכח משקה ישראל אבל מהא דאין מביאין מנחה קודם לעומר ושתי הלחם לא מקשה דשם קרבן עומר עלה.

אכן לקמן (מ"ז. תוס' ד"ה עד) כתבו דע"י מחשבת שלא לשמה נעשה קרבן אחר ע"ש]: שם בגמ' אין מחוסר זמן לבו ביום.

לפי"ז נראה לס"ד בגמ' דלא ידעו דר"ל ס"ל האיר המזרח מתיר א"כ י"ל דס"ל דבזמן שאין עומר כל היום אסור דעד ועד בכלל כמסקנת הגמ' בפ' ר' ישמעאל ולכן מיירי הכא דוקא כשיש עוד עומר אחר כדמסיק דכהנים אסורין לאכול עד שמביאין העומר אבל באין עומר אחר א"כ אסור כל היום שפיר הוי מחוסר זמן ואסור להקטיר הקומץ.

ואין נראה לומר דהואיל ויהי' מותר לאכול בלילה חשיב בו ביום היתר. חדא דבו ביום אמרו ולא בלילה.

ותו דעיקר הפי' אין מחוסר זמן לבו ביום כיון דאחר העומר יהי' בר הקרבה ובלילה לאו זמן הקרבה א"כ נהי דלהדיוט יהי' מותר אבל למזבח נפסל לגמרי [כל היום ושפיר הוי מחוסר זמן: שם בגמ' במנחות נמי משכחת לה. וקשה טובא דבעוף מותר אפי' להדיוט כשמלקו בקודש משא"כ הכא.

ותו דאי לא קתני דאסור לקמוץ שלא לשמה. ומצאתי בחי' הרשב"א שנדפס מחדש שהאריך בזה: שם בגמ' אמאי יחזור ויתן.

קשה דלכתחילה כיון דיכול לחזור וליתן ולקיים קרא כדכתיב למה לא יעשה כן. ואפשר דמשמע להגמ' דיחזור וימלא ואם לאו לא הוכשר: בתוס' ד"ה גילח כו' ואפי' לרבנן כו'.

לא הבנתי דבריהם דמשמע שם בנזיר דלכו"ע אתיא הך דגילח על א' משלשתן יצא ע"ש וצע"ג בזה. (כדברי התוס' כן משמע ברמב"ם (פי"ח מה' מעה"ק) וכבר עמד ע"ז בלח"מ (פ"ח מה' נזירות ע"ש): בד"ה ואי אין מחוסר זמן וכו' תימא דביומא כו' וי"ל דשאני התם דלא מפורש בקרא דצריך להקדים זה לזה רק דנכתב כן סדר העבודה.

ואפשר דלאו דוקא נכתב כן ולכן צריך לחוקה אבל הכא דכתיב על מקום דם האשם וכן במתן בהונות כ' מיתר השמן דמפורש בהדיא לכן אית בי' דין מחוסר זמן. ויותר נראה לע"ד דאה"נ דלמסקנא לא שייך בזה כלל דין מחוסר זמן דנהי דמתן דם נכתב מקודם מ"מ כל דליכא שינה הכתוב לעכב אמרינן דרק למצוה הקדימו וכמו חטאת קודם לעולה

דמ"מ אם הקריב עולה מקודם כשר ולית בי' משום מחוסר זמן רק המקשן דלא ידע עיכובא דמצורע בע"כ הי' צ"ל דשייך בזה דין מחוסר זמן אבל למסקנא אה"נ דכל דלא נכתב עיכובא לית בה דין מחוסר זמן.

ואין לדחות זה מהא דמסיק הגמ' דשחיטה לאו עבודה היא ולא מיפסל מטעם הוי' דמצורע רק מטעם מחוסר זמן. דזה אמת לבתר דכתיב עיכובא במצורע א"כ הך הקדמה דאשם נאמר לעיכובא שפיר חל גם איסור מחוסר זמן ולהכי גם השחיטה נפסלת אבל היכא דליכא עיכובא הוי הקדימה רק למצוה ולא חשיב מחוסר זמן: בד"ה שחיטה וכו' והר"י מאורלייניש פי' וכו'.

קשה לי ע"ז דהא מתעסק בקדשים פסול אע"ג דבחולין כשר. וכמו כן בכלי שרת למאן דבעי בשחיטה כלי שרת א"כ ע"כ למצות קדשים נאמרה השחיטה ולחשוב שפיר עבודה: ע"ב בגמ' והא דר"ל לאו בפירוש אתמר.

נראה דלא קאי על ר"ל דלעיל במנחת עומר דע"כ בפירוש אמרו דמהאי כללא א"א להוכיח בהך דעומר דשמא ס"ל כרב או כרבא לקמן דכשר ומתיר רק קאי אהא דר"י ור"ל דאמרי תרווייהו האיר המזרח מתיר ל"א בפירוש רק מהך כללא. ומיהו קשה דא"כ למה לי מהאי כללא תיפוק לי' מהך דעומר דע"כ מוכח נמי דהאיר המזרח מתיר.

וי"ל דמהתם אפשר לדחות דס"ל אין מחוסר זמן לבו ביום אבל הכא בודאי אית בי' דין מחוסר זמן דהוי קודם שתי הלחם עכ"פ ונהי דבדיעבד כשר אבל הבא קודם העומר לפסול ול"ש אין מחוסר זמן רק משום דהאיר המזרח מתיר אבל לעיל במנחת העומר לא מיתסר מטעם אין מביאין קודם לעומר כמ"ש לעיל דשם מנחת עומר עלה רק מכח משקה ישראל וע"ז שפיר אין מחוסר זמן לבו ביום: שם לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר כו'.

צ"ע דבכמה מקומות בגמ' מסיים בכה"ג ואי מכללא מאי ודוחה דלא מוכח מכללא והכא מאי נ"מ אי בפירוש אתמר או מכללא. ואפשר דהכא שאני דאגב אורחא בא הש"ס להשמיענו האי דינא דר"ל דבט"ז אי הביא כשר דהו"א אפי' אי האיר המזרח מתיר מ"מ כיון דלמצוה בעי עד הביאכם הו"א דפסול ובעלמא דמהך כללא לא איתחדש כלום מקשה הגמ' ואי מכללא מאי: שם האיר המזרח מתיר.

ותמוה כמ"ש התוס' דמ"מ כיון דלמצוה אסור שפיר לא הוי ממשקה ישראל. והי' אפשר לע"ד לומר דהך דעד הביאכם קרבן א' ל"ש הכא כיון דהקריב העומר וכשר אע"ג דלא הוי לשם עומר מ"מ כבר הקריבו לשמים מן החדש וליכא איסור דעד הביאכם בשלמא אי עומר מתיר עומר לא נקרא כיון דשלא לשמה הוי וצריכין להקריבעומר אחר אבל עכ"פ קרבן הוי ולכן למ"ד האיר המזרח מתיר מותר הכא לגמרי.

ולפי"ז נראה לומר דלמסקנא דר"ל מכללא אתמר פי' האי מימרא דנאמר לעיל בשם ר"ל דעומר שקמצה שלא לשמה כשרה ולא סיים ר"ל כלל ושירי' אינם נאכלים רק בגמ' הוסיפו כך לפי הס"ד אבל למסקנא אה"נ דמותר לאכול מיד השירים כיון דהאיר המזרח מתיר ומצוה ליכא כמ"ש. ומיושב בזה מה דהקשתי כבר דבכ"מ דנאמר בגמ' דמכללא אתמר צריך להיות איזה נ"מ כדמקשינן בעלמא ואי מכללא מאי.

ולפמ"ש א"ש דנ"מ דרשאיין לאכול השירים מיד כמ"ש. הגם שכתבתי במקום אחר דהאי דר"ל מכללא אתמר לא קאי אדר"ל לעיל מ"מ מ"ש כאן נראה יותר נכון: שם ורבא אמר מנחת העומר שקמצה שלא לשמה כו'.

בדבר הראוי לעבודה לאפוקי מנחת העומר דלא חזיא דחידוש היא כו'. פירש"י כיון דאין מנחה באה משעורים לא משום קרבן אתיא אלא להתיר בעלמא.

וצ"ע דהא מפורש בקרא עד הביאכם את קרבן אלקיכם ולולי פירש"י נלע"ד לפרש דהאי כללא דמי שראוי לעבודה ובדבר הראוי ומקום הראוי הכל קאי על המחשבה דאפי' קרב כהן כשר וחשב בשחיטה ע"מ שיזרוק כהן בעל מום הדם למחר כיון דכה"ג לאו עבודה היא אינו מפגל בכך וה"ה בעומר כיון דחשיב שיהי' מנחה אחרת ומנחה אחרת משעורין ליכא לכן לא מיפסל במחשבה זו וה"ה בחישוב לזרוק כשיהי' נפגם המזבח אע"ג דאכתי לא נפגם.

ומיושב בזה מה דקשה הא בלא"ה נפסל כשנפגם המזבח אחר השחיטה. מיהו רש"י מיישב זה בקמיצה.

ועי' בזה בחי' הרשב"א שנדפס מחדש. אבל לפמ"ש מיושב בפשיטות ונ"מ טובא דלפי' רש"י במנחת העומר אין שום מחשבה פוסלת דלאו קרבן היא.

וכ"כ רש"י בפ"י בזבחים (כ"ו:) דליכא פיגול במנחת העומר מהאי טעמא. [וכ"כ התוס' לקמן (נ"ט).

(ע"ש) אבל לפמ"ש דוקא מחשבה דשלא לשמה אינו פוסל כיון דחשיב על דבר שאינו עבודה אבל מחשבת פיגול להקטירה למחר שפיר מפגל. וכן משמע לי מלשון הרמב"ם (פי"ד מה' פסוהמ"ק) שכתב בהאי כללא מי שראוי לעבודה לאפוקי כהן בעל מום שחשב מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו כו' ובדבר הראוי לעבודה דייק מנחת העומר שקימצה שלא לשמה הואיל ושעורים פסול לכל מנחה חוץ מן העומר ע"ש.

משמע דפסול חוץ לזמנו וחוץ למקומו שפיר פוסל בה וצ"ע: שם שכן מתרת חדש. פירש"י דמרוכה מצותה.

וקשה טובא חדא אדרבא כיון דחמיר דמרוכה מצותה טפי אית למיפסל בי' מה שנאסר להדיוט. ותו מה דדחי בשביעית נהי דבשביעית אינו מתיר כיון דבכל השנים מתיר שפיר חשיב מרוכה מצותה.

ויותר הי' נראה לפרש כדפירש"י מקודם כדרכא דאין עומר חשיב קרבן רק בא להתיר ולכך לא חמיר כשאר קרבן. וע"ז מקשה בשביעית דליכא היתר ומ"מ מייתי עומר א"כ קרבן היא לבד ההיתר.

וא"ש נמי דמייתי כל הסוגיא הכא דקאי לשיטת רבא לעיל: דף ו ע"א בגמ' יוצא דופן יוכיח. קצת קשה למאי דמסיק הגמ' לקמן דכל מה דבעי מן הבקר להוציא את הטריפה היא כשנטרפה אחר הקדשה דבנטרפה מקודם ידעינן מקרא דכל א"י תחת השבט א"כ מה יוצא דופן יוכיח הא פסול דיוצא דופן היא קודם הקדישה וצ"ע: שם אלא מליקה דחטאת העוף לכהנים.

אין מובן לי מה פירכא היא זו דמ"מ שפיר הוי ק"ו מבעל מום דכשר להדיוט לעולם וטריפה אסור לעולם חוץ לגבי מליקה. ואטו משום דהותר מכללו לא חשיב כל האיסור חומר לגבי בעל מום דכשר לעולם להדיוט.

גם לשון מה להצד השוה שבהן שכן לא הותרו מכללן והתם להדיוט לגמרי מותרין. וצ"ל הפי' דמ"מ כיון דבא ללמוד מדחזינן דהקפידה שהקפידה תורה לבע"מ לגבוה אע"ג דלא הקפידה להדיוט מכ"ש טריפה דהקפידה להדיוט ודאי הקפידה לגבוה ע"ז משיב דהקפידה דלהדיוט הותר מכללו והקפידה דבע"מ לא הותר מכללו: שם מהתם נפקא ממשקה ישראל.

לכאורה י"ל דמהך קרא ממשקה ישראל אסור רק בקרבן ישראל אבל מעכו"ם מקבלין אפי' האסור לישראל אבל מקרא דמן הבקר הי' נראה דגם מעכו"ם אין מקבלין כיון דדרשינן מכם בכם חלקתי ולא באומות א"כ מיירי פרשה זו גם בקרבן עכו"ם ואימעט ג"כ בדידהו טרפה. וכן משמע לכאורה דהא בס"ד דבעי למילף ק"ו מבע"מ ודאי גם באומות הי' פסול כמו בע"מ דפסול בהו מקרא דמיד בן נכר לא תקריבו א"כ ה"ה למסקנא דיליף מקרא דמן הבקר וצ"ע לדינא בכל הני פסולין יוצא דופן וטריפה אי מקבלין מעכו"ם.

ואפשר דאפי' מה דאימעוט ממשקה ישראל ג"כ אין מקבלין מעכו"ם וצ"ע: שם במשנה טמא. תמוה דכבר תני טבול יום ומחוסר כיפורים כמו שתמהו בתוס' זבחים (ט"ו): ואפשר לומר קצת דפי' טמא אפי' איטמא בפנים בשעת עבודה דהא טבו"י ומחוסר כפורים בודאי הי' בחוץ דהטבילה היא בחוץ קמ"ל דאפי' נטמא בפנים: שם או גרגיר מלח.

בתוי"ט הביא הגמ' דאי לא תני מלח הו"א מלח דבת הקרבה ליתכשר. ונ"ל מכאן סייעתא לשיטת הר"ב לקמן (פ"ג מ"ב) דכל המנחה הי' מולחין מקודם.

ומ"ש בברייתא אין כל המנחה טעונה מלח היינו לעיכובא. ולהכי א"ש הכא דהו"א כיון דהמלח בתוך המנחה שפיר דמי לקמוץ גם מן המלח אבל אי אין מולחין המנחה מה בכך דמלח בת הקרבה מ"מ אדרבה הקומץ צריך להיות שלם ואח"כ למלוח אותו ואכתי חסר הקומץ.

וגם א"ש קושי' רש"י לקמן (י"א.) דליתני לבונה וכ"ש מלח.

ולפמ"ש מיושב דהו"א לבונה דמיקטר בפ"ע ואינו מעורב במנחה הוי קומץ חסר במקום הקורט לבונה אבל מלח שבתוך המנחה ליתכשר לקמוץ גם מן המלח כנ"ל. ומ"ש בגמ' דמלח לא איקבע בהדי מנחה היינו לעיכובא וגם דלא נכתב בתורה בסדר המנחה כמו לבונה וכו' ועי' מ"ש לקמן: ע"ב בגמ' לא יביא מתוך ביתו וימלאנו.

לפירש"י דס"ל לרבנן מנחה שחסרה קודם קמיצה פסולה קשה לפלוגי במנחה בעלמא ומאי שייטא הכא בקמץ בשמאל. לכן משמע כפי' התוס': שם אלא הא קמ"ל רב קמץ ואפי' קידש.

לכאורה כיון דעכ"פ רב פסק כבן בתירא אפשר דהלכה כבן בתירא דגם כמה תנאי פליגי בשיטת בן בתירא. מ"מ נראה דהלכה כחכמים ולשון הגמ' רב אליבא דבן בתירא קאי משמע דלא ס"ל כוותי' רק בשיטת בן בתירא הוסיף לומר אפי' קידש או דוקא קמץ לאיכא דאמרי: שם לעולם עבודה היא ולא גמר עבודתה עד דעביד מתן כלי.

לכאורה לפי"ז לכל מיילי לא גמר עבודת הקמיצה עד דעביד מתן כלי וא"כ בהא דתנן לקמן (כ"ג. ג.) נתערב הקומץ במנחה לא יקטיר לפלוג נמי בן בתירא דקודם שנתן לכלי יחזור ויקמוץ.

ואפשר דדוקא להאי דינא דקמץ בפסול אתי קרא דוקמץ משם דיחזור ויקמוץ: בתוס' ד"ה שהרי יוצא כו' וי"ל דאיברים ודאי ירדו כו'. בבה"ז מגי' ופירושו ג"כ תמוה.

ולגי' שלפנינו נראה כוונתם שהדם עצמו כיון דכשר בבמה לכן אם זרקו לא ירד ואין מקנחין אותו אבל האברים שעלו ירדו. אך אכתי לא מתיישבת קושיתם דכיון דיצא הדם כשר בבמה להקטיר גם האיברים א"כ אף האברים] לא ירדו.

ובאמת בזבחים (פ"ד): תירצו דדם שהוא עיקר הקרבן פסול טפי אפי' מצינו בו הכשר בבמה ירדו ע"ש: דף ז ע"א בגמ' ש"מ קומצין מכלי שע"ג קרקע. יש לתמוה כיון דרבא מסיק לקמן דנהי דקומצין מכלי שע"ג קרקע מ"מ אין מניחין הקומץ בכלי שע"ג קרקע וא"כ טפי הו"ל למימר ש"מ דמניחין הקומץ כו'.

וגם לרבא תקשי באמת למה לא מוקי הכי שהניחו בכלי שע"ג קרקע. וצ"ל דהמ"ל ג"כ בכה"ג ועדיפא מינה קאמר שהחזירו ע"ג ביסא: ע"ב בגמ' ואם איתא לילף מדם.

מכאן נראה פשוט דכדם צריך לקבל בכלי שיעור כל הזיות. אבל מלשון הרמב"ם (פ"ד ממעה"ק ה"ח) נראה דסגי בכדי הזאה אחת.

והמ"מ שם האריך להביא ראיות להרמב"ם ותמהני ע"ז דא"כ איך נלמד מזה לפסול קומץ שהניחו בב' כלים הא הקטיר הקומץ פעמים כשר ולא דמי לדם דהזאה אחת א"א לחלק א"ו דגם בצריך הרבה הזאות צריך לקבל כדי כולן בכלי אחד. ואולי יש לחלק קצת כיון דלכתחילה מקטירין הקומץ בפעם אחת לא דמי להרבה הזאות דלכתחילה כל הזאה בפני עצמו נעשה.

ועיקר נראה כשיטת רש"י ותוס': שם בגמ' מקנח ידו בגופה של פרה. תוס' דחו פירש"י וכתבו משום דכתיב דמה ישרוף צריך לקנח בגופה של פרה.

וקשה לשיטתם א"כ איך מסיק הגמ' דמקנח אצבעו בשפת מזרק הא נחסר זה הדם מן השריפה. וגם קשה א"כ למה הוצרך הגמ' ליישב גמר הזאה אחת מקנח אצבעו גמר כל הזאות מקנח ידו.

בלא"ה א"ש גמר הזאה א' מקנח בשפת מזרק גמר כל הזאות מקנח בגופה של פרה. מיהו הרמב"ם פוסק דגם בין הזאות מקנח אצבעו בפרה.

וקשה דהיא היפוך הסוגיא. והכ"מ (בפ"ג דפרה) מיישב קצת ע"ש.

ויותר נראה דהי' להרמב"ם גירסא אחרת בגמ' (כן הביא השטמ"ק גירסא אחרת ע"ש):
דף ח בגמ' איתא לילוף מדם. לכאורה גם מכאן תימה על הרמב"ם שפוסק בדם דשל ב'
הזאות יכולין לקבל בב' כלים א"כ קשה הא שאני חביתין מתוך שקריבין לחצאין וכמ"ש
התוס'.

מיהו באמת גם לשיטת רש"י ותוס' אינו דומה לדם דנהי דיש כמה הזאות מ"מ קרבן א'
הוי משא"כ בחביתין דזה שחרית וזה בין הערבים. לכן צ"ל כתירוץ בתרא שבתוס': שם
בגמ' מנחה שקמצה בהיכל כשרה שכן מצינו בסילוק] בזיכין.

הקשו בתוס' בלא"ה י"ל דלא יהא טפל חמור מן העיקר. וי"ל משום דילפינן לקמן וקמץ
משם ממקום שהזר עומד הו"א דוקא בעזרה רק משום דמצינו סילוק בזיכין אמרינן
דקרא רק להכשיר כל העזרה אתי ולא למיפסל היכל וכזה תי' התוס' בזבחים (ס"ג).

(קושיא אחרת ע"ש): שם בגמ' והא חוקה כתי' בה. וקשה דנהי דמעכב ג"כ דצריך
להוסיף עד עשרון ולחצותו.

מ"מ שפיר י"ל דקדיש ואינו יוצא לחולין דהא לקמן אמרינן דרב לא מצי סבר כר"א
דחביתין קדוש לחצאין דא"כ לילף שאר מנחות מחביתין ובשאר מנחות ודאי אין מנחה
פחות מעשרון אפי' דיעבד כדלקמן (כ"ז.) במשנה] ומ"מ קדושה לחצאין.

וצ"ל דסברת הגמ' היא דלא שייך לומר הואיל וקרבה לחצאין מתקדשת לחצאין אי יהי'
פסול במקריב לחצאין כל שלא הי' מקודם שלימה ולכן מדאר"א דקדושה לחצאין הואיל
וקריבה ע"כ ס"ל דלחצאין כשר בדיעבד. ומיהו לבתר דמצינו בחביתין דקדיש לחצאין
תו איכא למגמר מילתא ממילתא דגם בכל מנחות קדוש לחצאין.

ולא קשה דהאיך נילף מנחה מחביתין דשאני חביתין דקריבה לחצאין. דהא כמו כן ס"ל
לרב דקדוש בלא שמן ולבונה הואיל וגבי חוטא מתקבל.

ה"ה בחצי עשרון כיון דלגבי חביתין מתקבל כנ"ל: שם ור"ח אמר לא זו קדושה בל"ז.
צ"ע אי דעתו להוסיף עלי' לבונה דכה"ג בחצי עשרון קדוש א"כ ה"ה הכא י"ל דמודה
ר"ח בהא.

אך במודד סולת דאין עתיד כלל ליתן שמן בכלי זו דאינו מחזיק רק מדת הסולת בכה"ג
פליג ר"ח. אבל בנתן סולת ושמן ודעתו להוסיף לבונה י"ל דלכו"ע קדוש.

ובהכי מיושב מ"ש התוס' לקמן (ט.) ד"ה ר"ל דהקשו שם דליפסל ע"י יציאת חוץ.
והקשה בס' טה"ק דילמא ס"ל לר"ל כר"ח וכיון דלא נתן עדיין לבונה לא קדיש. ולמ"ש
מיושב כיון דעתיד ליתן עלי' לבונה.

והרמב"ם לא הביא מזה הדין כלום אי קדושה זו בלא זו. ולכאורה כיון דמסקי' בגמ'
דשמואל ס"ל כרב והרמב"ם הביא הך דשמואל ממילא ס"ל כרב וצ"ע לדינא: שם שמן
שכן מצינו שמן של מצורע.

לבונה שכן מצינו בלחם הפנים. תמהני למה לא אמרו בפשיטות שכן מתנדבין שמן ולבונה בפ"ע כדילפינן בזבחים (צ"א): קרבן שמתנדבין שמן וכן לבונה (בתו"כ פ' ויקרא פ"ח): ע"ב בגמ' ואף שמואל סבר וכו'.

ותמוה דאע"ג דמשמע להגמ' מלישנא דשמואל דגם יבש ממש מתקדש בכלי לח מ"מ הא יש לפרש במנחת חוטא ולעולם מודה שמואל דאין מנחה קדושה בלא שמן וצ"ע. גם פ"י התוס' בזה תמוה: שם ואיבעית אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא.

נ"מ לדינא דלתירוץ זה מדת הלח אינו מקדש אפי' מנחה בלולה בשמן: שם מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות. וקשה מ"מ צריך קרא למנחת חוטא דמכפר ג"כ על ח"כ [וא"צ צפון כמ"ש רש"י ותוס' בזבחים (ס"ג): ע"ש].

מיהו בזה י"ל דמ"מ חטאת חמירא דכל חטאת מכפר אבל שם מנחה אינו מכפר עכ"פ ברוב מנחות. מיהו בלא"ה תקשי דהו"א דמנחת חוטא בעי צפון דחטאת קריא רחמנא.

לכן נראה כיון דהך וקמץ משם נאמר במנחת נדבה לא בעי הגמ' לתרוצי הכי דקאי אמנחת חוטא: שם שלמים ששחטן בהיכל כשרים. יש לעיין בהא דקיימ"ל שלמים ששחטן קודם פתיחות דלתות ההיכל פסולים בנשחטו בהיכל קודם פתיחות הדלתות] אי כשרים כיון דבפנים היא או נימא דמ"מ גזירת הכתוב הוא דצריך להיות פתוחין אע"ג דנשחטו בפנים וצ"ע: דף ט ע"א בגמ' בללה חוץ לחומת העזרה ר"י אמר פסולה.

הקשו בתוס' דאפי' לא בלל כשרה. ותירוץ דחוק.

והי' נראה לפרש דלשון בללה לאו דוקא. והפי' שנתנית השמן כדי לבלול הי' בחוץ ולעולם אי נתן השמן בפנים אפי' בללן בחוץ כשר [וכן י"ל לשון הגמ' פסחים (ל"ו).

(כיון דנתנית השמן בפנים גם הלישה נעשה בפנים דמכוער הוא להוציא]. ונ"מ אי לא נתן עדיין לבונה דלא נתקדשה עדיין ולא מיפסלי ביציאה לחוץ למ"ד לא זו קדושה בלא זו או כמ"ש התוס' לקמן דכלי לא מקדשה לענין יציאה וצ"ע לדינא בזה: שם איתבי ר"י לר"ל חסר הלוג עד שלא יצק ימלאנו תיובתא דר"ל תיובתא ותמהו בתוס' כיון דמשנה היא בנגעים מה הוי ס"ד דר"ל.

ונראה דר"ל ס"ל דלא דמי לוג שמן דמצורע למנחה דבמנחה כתיב מן המנחה פרט לשחסרה קמ"ל קרא דנפסלת גם השאר ע"י חסרון אבל בלוג מנלן לפסול בחסר ונהי דצריך לוג מ"מ ימלאנו ולא מצינו בו פסול בחסר. והגמ' לא מסתבר להו לחלק בהכי ומסיק בתיובתא אבל ר"ל שפיר מחלק הכי.

ואדרבא יש לתמוה מנ"ל להגמ' דפסול חסרון בלוג. והתוי"ט שם בנגעים הוסיף לומר דפסול משום דכ' מן המנחה פרט לכשחסרה.

וא"י למה נקרא לוג שמן של מצורע מנחה. והא דאחר יציקה יביא לוג אחר זה הוי מסברא דודאי יציקתו מן הכלי לכף קובע ומיפסל השאר בחסרון אבל נתינה בכלי מסברא אינו קובע רק משום דכתיב מן המנחה הכתוב עשאו אחת כנ"ל אליבא דר"ל.

ותמהני תו בסוגיא זו לר"י דס"ל בסמוך דמנחה שחסרה בין קמיצה להקטרה מקטיר עלי' הקומץ א"כ התם נמי למה משיצק נחסר מביא לוג אחר הא יציקה הוי כמו קמיצה

בפרט לר"ש שם דאמר גם אחר מתן שבע כשנחסר יביא לוג אחר וצע"ג בזה. עוד י"ל קושי' התוס' דלכאורה תמוה למה קאמר הגמ' תיובתא הלא י"ל דבלוג שמן ליכא שום קרא למיפסל חסר והא דאחר יציקה צריך להביא לוג אחר משום דאם יוסיף ע"ז לא יהי' מתיר השירים שזה הניתוסף לא ניתן ממנו על הכף להזאות ואע"ג דלשון המשנה יביא אחר בתחילה מוכח דאפי' ירצה להוסיף ולחזור להציק ממנו על הכף ג"כ פסול מ"מ י"ל דיציקה ודאי קבעה אבל במנחה דאיכא קרא למעט מנחה שחסרה לכן לעולם מיפסל כדהוי ס"ד דגמ' לקמן דהך פרט לכשחסרה קאי על זה דמקשה על ר"י בתרתי ע"ש.

וכבר הנחתי זה בצ"ע אכןכעת ראיתי בתו"כ (פ' מצורע פ"ג) דגם בשמן מצורע איכא מיעוט היא פרט לכשחסרה ע"ש. וא"כ מקשה הגמ' שפיר.

ור"ל אפשר דלא ידע האי ברייתא אך מן המשנה עצמה ליכא תיובתא כנ"ל: שם בגמ' שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה רי"א מקטיר קומץ עליהם. כבר כתבתי לתמוה בזה דא"כ למה תנן בלוג שמן שחסר אחר יציקה לר"ע ואחר נתינה לר"ש דיקח לוג אחר בתחילה.

הלא היציקה הוי כקמיצה. ואפשר לומר דאין ה"נ אי נתן שאר המתנות ולא לקח לוג אחר שפיר דמי.

רק משום דמצותו הוא שיאכלו הכהנים הנשאר וכדי להתיר שירים יקח לוג אחר. ול"ד להקטרת הקומץ כיון דכשר להקטירו אין לבטל הקרבן ע"י התרת שירים.

אבל נתינה דשמן לאו קרבן הוא ומוטב ליקח לוג אחר שיהי' מותר השירים דכן מצותו כנ"ל. וצ"ע לדינא בזה אי לא לקח לוג אחר אי נטהר המצורע בזה: בתוס' ד"ה ר"ל כו' הקשו דלפסול ביציאה.

והי' אפשר לומר כיון דכלי שרת אין מקדשין רק בפנים א"כ הכא דנתן בחוץ לא נתקדש כלל. אך נראה דכוונת התוס' דכיון דבעי כלי היינו כלי שרת ע"כ הטעם דבעי קידוש כלי א"כ ע"כ נתקדש בפנים ואח"כ הוציאו.

ולפי"ז צ"ל דמיירי שכבר נתן בפנים השמן ולבונה רק הבלילה עשו בחוץ. ובזה יתיישב מה שהקשו מקודם מהך דלא בלל כשר ונדחה מ"ש לעיל לתרץ קושיתם בזה.

אך אפשר דס"ל יש קידוש במנחה בלי שמן וא"ש תי' הנ"ל. אבל הרמב"ם נראה דהבין דלא בעי כלי שרת כלל רק כלי מיהו בעי ולכן צריך נמי פנים לר"י ע"ש במעשה הקרבנות (פי"ג): ומ"ש התוס' ויש עוד ראי' כו' יש להשיב ע"ז דמשום שתי הלחם ולחם הפנים דאית להו מתירין נקט לינה ולא יוצא (כמ"ש התוס' עצמם כן דמשו"ה לא תני בעופות וזבחים פסול יוצא משום שתה"ל ולחה"פ]: גם מ"ש התוס' בסוה"ד וא"ת כו' אפשר לומר דאחר הגשה נפסלין ביוצא: ע"ב בגמ' איתיבי' ר"י לר"ל כו'.

קצת קשה הא לר"י נמי קשה דנפרס לחמה משמע אפי' כל הי"ב לחם נפרסו ומ"מ מקטיר הבזיכין א"כ ע"כ כר"א אתיא וצ"ע ג"כ לדינא בנפרס כל הלחם אי מקטירין

הבזיכין. ואפשר לומר עוד דבלא"ה נמי קשה מנ"ל להש"ס לדמות נפרס לחסר נהי דצריך להיות שלם מ"מ בנפרס אחר סילוק מנ"ל למיפסל מתורת מנחה שחסרה.

ע"כ י"ל דכוונת הגמ' דסתם נפרס א"א שלא יהי נחסר מעט פירורין ובוזה מיושב הכל וא"כ לדינא אפי' נפרסו כולן עכ"פ נשאר כזית ומקטיר הבזיכין וצ"ע בזה: בגמ' שמאלית אחרינא כתי'. בחי' רשב"א הנדפס מחדש כ' כאן דשמאלית מיותר כיון דנתינה בימין ממילא נדע דהשמן בשמאל דאי אפשר ליתן מתנות באותו כף שהשמן בתוכה ע"ש.

ותמוה בעיני דהא איתא בתו"כ ובסוף מס' נגעים וברמב"ם (פ"ד מה' מחו"כ) דמצוה ליתן לכף של כהן אחר וא"כ כהן הנותן אינו הכהן שהשמן על כפו. ואולי הבין הרשב"א פ"ה המשנה והתו"כ דכהן הזורק הדם יתן השמן לכף כהן שני וכהן השני נותן מתן שמן.

אבל לא משמע הכי. וצ"ע לדינא דלשון הפסוק משמן אשר על כפו משמע קצת הכי.

אבל מלשון המשנה והרמב"ם לא נראה כן יע"ש (וכן מפורש בהרע"ב שם בנגעים, ומהא דכתי' אשר על כפו ילפינן דבדיעבד יצא כמ"ש בק"א שם בתו"כ. אך באבן עזרא כ' לפרש דהוא כף הכהן המטהר כו' והעד הפסוק הבא אחריו ע"ש.

כוונתו כנ"ל מדכתי' א"ע כפו]: דף י ע"א בגמ' חד להכשיר צדדין פירש"י צדדין של בוהן. וקשה לי למה מצריך ריבוי דצדדין גבי שמן ולא גבי דם.

ולולי פירש"י ז"ל הי' נלע"ד דבאמת כל מקום שצריך הזאה על אותו דבר אין נ"מ כלל בין למעלה או למטה וכמו בהזאת מי חטאת דכתי' והזה הטהור על הטמא ומ"מ בכל מקום שנגע בבשרו מהני וה"ה הכא על בוהן בכ"מ חשיב על בוהן. רק כוונת הגמ' גבי שמן דאם הי' בצדדין של מקום הדם ג"כ מהני דנקרא שפיר מקום דם האשם אבל צדי צדדין של הדם פסול כגון שנתן הדם למעלה והשמן למטה פסול אבל דם למעלה ושמן מן הצד או דם מן הצד ושמן למטה כשר כנ"ל.

מיהו גם הרמב"ם (ריש פ"ה מה' מחו"כ) ס"ל כרש"י ודעתם רחבה מדעתי: ע"ב בגמ' לא נצרכה אלא לקומץ דמנחת חוטא כו'. קצת קשה כי היכי דדריש ר"ש מדכתיב כחטאת בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת א"כ מנחת חוטא דכ' בי' חטאת היא נילף נמי דבעי ימין.

וצ"ל כחטאת הוי ילפותא טפי: בתוס' ד"ה קמץ ועלה בידו כו'. צ"ע דלכאורה נראה דבהנך דלא הוי קמיצה כלל לכו"ע יכול לחזור ולקמוץ דהא בקמץ בראשי אצבעותיו נראה דלאו שם קמיצה עלה כלל וה"ה בעלה בידו צרור כיון דתלה המשנה זה בזה וצ"ע לדינא: דף יא ע"א בגמ' כל הני ל"ל צריכא כו'.

הקשה רש"י דליתני לבונה בלבד. ונראה דהו"א לבונה מגרע טפי כיון דכתיב בפ"ה בתורה והרים ממנו בקומצו וגו' ואת כל הלבונה א"כ הקומץ בפ"ע והלבונה בפ"ע: שם מאי איריא משום חסר ויתיר תיפוק לי' משום חציצה תיבת ויתיר אינו מובן כלל.

והי' נראה לפרש דהא דתנן קמץ ועלה בידו צרור הפ"ה בין שהצרור תוך הקומץ בין שהוא חוץ מן הקומץ דאם הוא מן הקומץ הו"ל חסר ואם הוא לבד הקומץ הו"ל יתיר

דמלא קומצו דוקא ולא שיהא עליו אפי' שום דבר אחר. ובזה הי' מיושב נמי קושי' רש"י דליתני לבונה לחוד דהו"א לבונה דשייך אל המנחה יש בו פסול יתיר אבל צרור לא להכי צריכי כולהו כנ"ל: מהא דמקשי' ותיפוק לי' משום חציצה.

משמע דהא דד"ת רובו ומקפיד בעינן היא דוקא בטבילה אבל בכל החציצות אפי' משהו חשיב חציצה מדאורייתא דאל"ה לא מקשי כלום דלטעם חסר פסול מדאורייתא (וכ"מ בזבחים (י"ט) ועמ"ש שם): שם הא כיצד חופה ג' אצבעותיו. תמוה טובא מנלן ג' אצבעות הלא מלא קומצו כתיב.

ומצאתי בקרבן אהרן פ' ויקרא בשם הראב"ד שהקשה כן ורצה לומר דדרך קמיצה באנשים הי' כן ולבסוף מסיק דאפשר קבלה הי' בידם כן וע"ש שהאריך עוד בזה: שם כגון שהפריש לה ב' לוגין. פשט הגמ' הי' נראה דל"ד קאמר ב' לוגין רק דמיירי בשמן שהקדיש לה כדמסיק הגמ' דלשון שמנה משמע שהפריש לה וה"ה בפחות.

ורש"י הבין דבס"ד דהגמ' דוקא ב' לוגין ולמסקנא אפי' פחות מב' לוגין פוסל והרמב"ם (פי"א מפסוה"מ) פוסק גם למסקנא כן דוקא ב' לוגין וא"י מנ"ל. והא דקאמר בגמ' דהאי חזי והאי חזי.

פי' כל טפה וטפה חזי לה כנ"ל פשוט: שם אלא מעתה מנחת חוטא כו'. צ"ע הדמיון דהתם דצריכה להיות חריבה וכתוב לא ישים עלי' שמן פסול אבל הכא מנ"ל דפוסל: ע"ב בגמ' והתניא קומץ ולבונה שחסר כל שהוא פסול.

קשה לי דיש לפרש לבונה דומיא דקומץ דהיינו אחר הליקוט די"ל כיון דכתיב הלבונה אשר על המנחה צריך להקטיר כל הלבונה שהי' על המנחה בשעת ליקוט רק קודם הליקוט סגי בנשאר קורט א' או ב' מריבוי דכל ואפשר הגמ' לא גרסי קומץ ולבונה רק קומץ לבונה משמע דצריך להיות קומץ דוקא.

וכ"נ ממסקנת הגמ' דמיירי בהביא לבונה בפ"ע א"כ לא הוי דומיא דקומץ רק דגרסי קומץ לבונה כנ"ל: ג' מחלוקת בדבר ר"מ סובר קומץ בתחילה קומץ בסוף כו'. משמע דלכו"ע אם חסר מתחילתו כ"ש מקומץ פסול אבל הרמב"ם לא הביא מזה וסתם וכתב חיסר לבונה עד שני קרטין כשר וכ"כ הרע"ב.

ונראה שהם מפרשים בתחילה פי' עיקר המצוה לכתחילה בקומץ אבל כשר אפי' בפחות: משם כגון שהפריש לה ב' קומצין פירש"י בלשון א' בכה"ג פסול הואיל וריבה יותר מדאי. לפי"ז נראה דלאו דוקא הפריש לה רק אפי' לבונה דחברתה אלא שיעור יתיר פוסל רק בריבוי כל כך ולא בפחות.

ולפ"ז ל"ק קושי' התוס' ד"ה שהפריש רק קושי' התוס' קאי לפי' השני ברש"י דהפריש לה כשר כיון דהאי חזי והאי חזי ע"ז הקשו דהאיך יתקדשו ב' הקומצין. והנה הרמב"ם (פי"א מפסוה"מ) פי' ג"כ כפי' הראשון דרש"י.

ותמהני עליו דא"כ למה תנן במתני' חיסר לבונתה ודייק בגמ' הא יתיר כשר. הלא ברישא נמי בריבוי שמנה מיירי בב' לוגין וכה"ג בלבונה נמי פסול א"כ לנקוט נמי ריבוי לבונתה.

בשלמא רש"י לשיטתו אזיל דבריבוי שמן פסול אפי' פחות מב' לוגין אבל לפי הרמב"ם צ"ע: ובהאי דינא דיתיר אינו פוסל רק בב' לוגין או ב' קומצין צ"ע אי זה השיעור רק במנחה דעשרון אבל בב' עשרונות אינו פוסל רק ריבוי ד' לוגין וד' קומצין או דנימא דכל דריבה לוג יותר על השיעור פוסל.

ומלשון הרמב"ם נראה כמ"ש בראשונה דכל עשרון בעי ריבוי לוג ועיי"ש: ונלע"ד להוסיף ביאור לפי' הב' שברש"י דעיקר התירוץ דמתני' מיירי בהפריש לה זה התוס' ול"ד ב' קומצין רק דהא דילפינן דלבונה צריך להיות קומץ מהיקש דלבונה לקומץ המנחה היינו דלא יפחות מקומץ אבל רשאי להוסיף כמה שירצה וברייתא דיתור פסול היינו מחברתה או מחולין.

ולפי"ז א"ש מה דאמרינן בהפריש ב' קומצין ונאבד אחד מהן אחר קמיצה דפסול משום דכבר הוקבעו הב' קומצין והוי כמנחה שחסרה אבל לטעם שפי' רש"י דהאי חזי והאי חזי אין מובן כלל דמ"מ כיון דכ"א חזי מה בכך שנאבד השאר. ונ"ל סייעתא לפי' הב' מהא דמקשה בגמ' בסמוך והא תו ל"ל.

ולפי' הא' קשה טובא דרבנן גדולה קמ"ל בסילוק בזיכין כיון דשם מצוה לנוח על השלחן משבת לשבת סברא גדולה היא כיון דמונח בפסול כל השבוע אע"ג דאבד א' קודם סילוק בזיכין יהי' פסול אבל לפי' הב' א"ש דלפסול מטעם חסר לא שייך כל זמן שלא נקבע להקטיר ב' הבזיכין: שם ואבד א' מהם קודם קמיצה.

לפי' ראשון דרש"י הפי' דמתכשר כשנאבד הקומץ שהי' יתיר. וקשה ע"ז הלשון נאבד דטפי הו"ל למימר די'ש לו תקנה לכתחילה להסיר היתרת קודם קמיצה ויתכשר וזה כוונת מ"ש התוס' אמאי נקט אבד ולכן הסכימו התוס' לפי' הב' ברש"י דב' קומצין כשר ולכן נעשה כגוף המנחה ואם נחסר ממנו אחר הקמיצה נפסל אבל לשיטת הרמב"ם ופי' א' דרש"י אין דין זה מוכרח.

וי"ל דאפי' ביתיר דכשר כגון פחות מב' קומצין לשיטתייהו מ"מ אין דין התוס' כעיקר המנחה ואפי' נחסר אחר הקמיצה כל התוספות לית לן בה כיון דנשאר עיקר שיעור המנחה כנ"ל: שם במשנה לאכול שירי' בחוץ או כזית משירי'. קשה רישא לאכול שירי' ל"ל.

והי' אפשר לומר בכהן שקומצו מחזיק כל המנחה וכל השירים הם פחותים מכזית מהני המחשבה לאכול כל השירים אפי' הם פחותים מכזית. מיהו רחוק לחדש כן: שם להקטיר לבונתה למחר.

כתב רש"י הא דלא תני כזית מלבונתה דס"ל דלבונה כשרה בקורט א'. ומשמע דעת רש"י דסגי בקורט א' אפי' אין בו כזית.

ותמהני על זה דמ"מ למה יהי' פיגול כיון דאין הקטרה בפחות מכזית ואפי' נאמר דגזה"כ היא בלבונה דסגי בקורט א' פחות מכזית מ"מ בכלל האכל לא הוי כיון דאין אכילה פחות מכזית. ויותר הי' נראה לפע"ד דאפי' למ"ד דסגי בקורט א' מ"מ כזית צריך להיות מהאי כללא דאין הקטרה פחות מכזית.

ואפשר יש קרטין גדולים שיש באחד מהם כזית ולכן לא נקט התנא כזית כיון דהקטרת לבונה פעמים היא רק כזית א"כ הוי בכלל להקטיר לבונתה אבל לומר דאפי' בפחות מכזית הוי פיגול תמוה בעינ': בתוס' ד"ה כגון וכו' וי"ל שהקדיש ריש קומץ א' מתוך שני קומצין. לכאורה תמוה א"כ בנאבד א' מהם קודם קמיצה דכשר איך מקטיר השני הא בדאורייתא אין ברירה.

כמ"ש בתוס' לקמן (ע"ח: פ'.) (ע"ש) ואפשר דמקדש אותו קומץ שנשאר עכשיו פעם שנית.

ולע"ד נראה בישוב קושי' התוס' דדוקא חלת תודה דאין קדושין בפ"ע רק עם התודה א"י להוסיף על ארבעים אבל שמן ולבונה דיכולין להתנדב ולהקטירם בפ"ע שפיר חל קדושה במוסיף אותם על המנחה: בד"ה כגון וכו' ועוד דקאמר וכו' אמאי נקט אבד. אין מובן כוונתם דלכאורה משמע דקשיא להו דכיון דקודם שנאבד מיפסל פשיטא דלא מתכשר ע"י אבידה שאחר הקמיצה, וזה יש לדחות דהו"א דנקבע רק בשעת הקטרת הקומץ וכל שנאבד קודם הקטרה מתכשר קמ"ל דקמיצה קבעה לה.

ובמ"א כתבתי כוונתם דלשון אבד קשיא להו דהו"ל למימר נטל קומץ א' שהרי ע"י הנטילה מתכשר המנחה לא שייך לשון אבד. וזה ודאי קושיא היא רק לשון התוס' לא משמע הכי: דף יב ע"א בגמ' איבעיא להו מהו דתהני להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול ולאפקעינהו מידי מעילה.

פירש"י דהס' הוא כיון דאסירי באכילה הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול ע"ש. וקשה לי ע"ז טובא חדא דא"כ לפי הספק דהוי אינו ראוי לאכול לא נעשה פיגול כלל ומותר להקטיר הלבונה וגם א"צ להביא מנחה אחרת ובגמ' אמר הנ"מ רק למיקבע השירים בפיגול וגם לפירש"י האיבעיא היא רק אי חישב לאכול השירים למחר אבל אי חישב להקטיר הלבונה למחר נעשה גם השירים פיגול למ"ד הקטרה מפגלת הקטרה ובגמ' סתמא אמר לאקבעינהו בפיגול.

ותו מה מדמי הגמ' לדין זריקה מועלת ליוצא נהי דמועלת ליוצא מ"מ הכא הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול. ולולי דברי רש"י הי' נראה דבזה לא איסתפק להו כלל דודאי הוי דבר שדרכו לאכול דדוקא מידי דאינו בר אכילה כלל כמו השייך לגבוה זה הוי אין דרכו לאכול אבל הכא דמצד פיסול נאסר שפיר לא נפק מכלל דבר שדרכו לאכול ומיירי נמי בפיגול בהקטרת קומץ להקטיר הלבונה למחר (ולפי"ז נוכל לומר נמי להיפוך דפשיטא להו בחישב לאכול השירים הוי בכלל אין דרכו לאכול רק מ"ש מקודם נראה יותר נכון לע"ד) רק עיקר הבעיא כיון דהשירים הם אסורים ואין הקטרה מתיר אותם לכן י"ל דלא חל עליהם שם פיגול דאין מחשבת הקטרה עושה בהם דבר כמו דאין הקטרה מתיר אותם ולכן אין איסור פיגול חל עליהם.

וכן לענין לצאת מידי מעילה ונהי דהמנחה מפגלת ואסור להקטיר הלבונה וצריך להביא מנחה אחרת מ"מ על השירים לא חל איסור הפיגול וכן משמעות לשון הגמ'. וכן משמע לי מלשון הרמב"ם (פ"ז מה' פסוה"ק) ע"ש.

ועיקר הפי' נראה כיון דהקטרה דלא מתיר באכילה לא מיקבע בפיגול כדאי' בזבחים (כ"ז.) ע"ש (דזריקה דלא שרי באכילה לא מייתי לידי פיגול והקטרת הקומץ במקום זריקה היא) מיבעי' לי' להגמ' הכא כיון דמצד הקטרה הותרו השירים רק מצד אחר אסור לאוכלן אבל שם מתיר שייך בהקטרה זו להוציאן מידי מעילה וממילא נקבעו בפיגול.

ולפי"ז מיירי הגמ' אפי' אי פיגל בקמיצה להקטיר בחוץ מ"מ אי נחסרו השירים אחר הקמיצה והקטיר אח"כ אפשר דאין הקטרה זו קובע הפיגול כנ"ל פשוט. ושם בתוס' זבחים משמע ג"כ שהבינו כן בסוגיא דהכא ואע"ג דהתם בזבחים מיירי שהמחשבה הי' לפגל בזריקה זו דאינה מתרת והכא אם פיגל בקמיצה ואז הי' עומד להיות הקטרה המתרת מ"מ י"ל דמיבעי' לי' להגמ' דהקטרה זו שאינה מתרת אינה קובעת בפיגול כמ"ש.

מיהו קשה לי על הרמב"ם שהביא בעי' זו בספק אי מהני להו הקטרה והוא פוסק דזריקה מהני ליוצא וגם פוסק דנפרס אחת מן החלות כולן פסולות עיי"ש (פי"ב מה' פסוה"מ"ק) והכ"מ ביאר שם להדיא דהטעם דפוסק כרבא הכא דאע"ג דזריקה מועלת ליוצא נפרסה גרע א"כ גם בעי' דהכא איפשטא דלא מהני למיקבעינהו בפיגול ולאפוקי ממעילה כדמסיק הגמ' לקמן וצע"ג בזה: ע"ב בגמ' הא מני ר"א היא.

תמוה לי טובא סברת הגמ' דנהי דר"א אינו מחייב בחוץ בהקטרת חצי קומץ או חצי מתיר משום דכה"ג בפנים לא הוי מרצה מ"מ לענין מחשבת חוץ ולמחר למה לא יהי' בכלל האכל יאכל. ורש"י הוסיף לבאר טעם ר"א דאין הקטרה בכזית ומנ"ל הא עיקר טעמא דר"א דלא הוי מרצה בפנים.

ותו תמוה לי דמ"מ לר"א נמי משכחת להקטיר כזית האחרון בחוץ דבזה מודה ר"א דבהקטיר כזית האחרון בחוץ חייב כרת וצע"ג: שם בגמ' לא נצרכא אלא לקומץ דמנחת חוטא. הקשה רש"י דסיפא להקטיר לבונתה תיקשי ע"ש.

ונ"ל דהא איתא שם באותה משנה בזבחים דמודה ר"א בהקטיר בפנים ונשאר כזית והקטירו בחוץ או הקטיר קומץ בפנים ולבונה בחוץ חייב. וא"כ ע"כ הא דקאמר דכזית לא שייך לר"א.

היינו דלא פסיקא למיתני להקטיר כזית דמשמע בין כזית ראשון או אחרון. וכמו כן להקטיר קומצה דהקומץ מקטירין קודם הלבונה כמ"ש רש"י לקמן (י"ג:) ד"ה ליקוט לבונה].

אבל להקטיר לבונתה א"ש כיון דהלבונה מקטירין אחר הקומץ הו"ל כחושב להקטיר קומץ בפנים ולבונה בחוץ והוי פיגול גם לר"א כנ"ל: שם לאו מילתא היא דאמרי. ותמוה טובא כמ"ש התוס' דמה דחלות פסולות הא הכא נמי השירים אסורים באכילה ולהדיא מדמה הגמ' לעיל הא דנפרסה הלחם פסול מטעם שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אבל שם הקטרה מנ"ל דלא הוי לענין פיגול ולאפקועי' ממעילה.

ותי' התוס' דחוק מאוד. ולכן נלע"ד דעיקר מה דאמר רבא לאו מילתא היא דאמרי שיהיה חסר עדיף מיוצא דהא חזינן לענין איסור אכילה דחסר גרע מיוצא אבל עיקר האיבעיא לא איפשטא.

ובהכי מיושב שיטת הרמב"ם (פט"ז מהל' פסוהמ"ק) דאע"ג דפוסק כר"ע דזריקה מועלת ליוצא ופוסק בנפרס א' מן הלחם כולן פסולות. ומ"מ בעיא דהכא הביא דספק היא ע"ש: פרק שני דף יג ע"ב בגמ' וכן אתה אומר בשני בזיכי לבונה פירש"י שאם הקטיר א' מהם ע"מ להקטיר האחר למחר כו'.

שמעתי להקשות הלא בלא"ה אין מפגלין בחצי מתיר למ"ש רש"י ותוס' דדוקא בקמיצה מפגלין בחצי מתיר דקמיצה ליתא בלבונה א"כ הכא בבזיכין הוי חצי מתיר ולכו"ע אין מפגלין. ולולי פירש"י הי' נראה לע"ד לפרש דנ"מ בהולכה שהולך הבזיכין ע"מ להקטיר א' מהם למחר וכיון דאין מתיר מפגל את המתיר א"כ הוי כפיגול רק חצי מתיר דבזך השני שלא נתכוין להקטיר למחר לא נתפגל ולכן לר"י לא הוי פיגול אבל לרבנן דמתיר מפגל את המתיר הוי שפיר מפגל בכל המתיר.

אבל לרש"י שפי' בהקטרה קשה: שם אי בעי האי מקטיר ברישא כו'. הרמב"ם כתב (במעשה הקרבנות פי"ג הי"ב) דצריך ליתן את הלבונה על הקומץ ולהקטירן ביחד וע"ש במל"מ שהיא גמ' בסוטה (י"ד).

(ותמה כמ"ש רש"י כאן ד"ה ליקוט לבונה. דלאחר הקטרת הקומץ הי' מקטיר הלבונה. וכן יש לתמוה על מ"ש רש"י לקמן (ט"ז:) דאין מתן כלי בלבונה ע"ש. מיהו לשון הגמ' כאן אי בעי מקטיר לא משמע כסוגיא דסוטה [ועי' בתוס' לקמן (י"ד).

ד"ה והלבונה) ובזבחים (מ"ג.) מ"ש בזה]: שם ורבנן כי אמרינן אין מתיר מפגל את המתיר היכא דלא איקבעו בחד מנא.

וקשה לי א"כ ב' בזיכי לבונה דלא איקבעו בחד מנא לא יפגלו זה את זה לרבנן ולעיל אמרי' וכן אמר ר"י בב' בזיכי לבונה. משמע דלרבנן מפגלין זה את זה.

ונראה דכיון דמונחין ב' הבזיכין על השלחן חשיב השלחן לגבייהו כחד מנא שהרי סילוק בזיכין במקום קמיצה היא: שם אר"י ליקוט לבונה בזר פסולה כו'. צ"ע מהא דמשמע בכל הסוגיא לעיל בפ"ק (ז'): דסילוק בזיכין דלחם הפנים הוי במקום קמיצה וה"ה ליקוט לבונה מן המנחה דהוי ממש כמו סילוק בזיכין.

ואפשר דהתם כיון דכבר קדשינהו בבזיכין ועומדין להקטרה הוי עבודה טפי מליקוט לבונה דצריך להניחו עוד בכלי שרת כדי להקטירן להכי הו"א דלא חשיב עבודה: שם א"ר מרי אף אנן נמי תנינא וכו'. ודחי לה בגמ' מ"מ י"ל דדינו דר' ינאי אמת וכן פסק באמת הרמב"ם (פי"א מפסוהמ"ק) דנטלן זר פסול.

אבל תמוה כמ"ש המל"מ שם ג"כ דהא פסק הרמב"ם דהולכה שלא ברגל ל"ש הולכה. ובגמ' אמרינן דר' ינאי ס"ל דשמי' הולכה ואיך מזכי הרמב"ם שטרא לבי תרי.

וצ"ל בדוחק דהולכה בעלמא דאפשר לבטלה דמה"ט ס"ל לר"ש אליבא דרבה ור"י בזבחים (י"ד.) [דהולכה לעולם כשרה בזר לכן עכ"פ שלא ברגל לאו שמי' הולכה אבל

נטילת הלבונה דעבודה שא"א לבטלה היא אפי' שלא ברגל הוי הולכה, וכעין זה תירץ במל"מ ע"ש.

ועדיין צ"ע מנ"ל להרמב"ם זה החילוק: דף יד ע"א בגמ' טעמא דאמר חצי חצי אבל כזית משתיהן מצטרף. קצת קשה דילמא כזית משתיהם פסול כי היכי דפוסל ר' יוסי גם חלה שני' רק פוטר מכרת אבל מיהו פסול.

(וכן הקשה בצ"ק ותי' דחוק) ואולי מסתבר לגמ' דגבי פיגל א' מן החלות איכא למיגזר טפי מהכא דחישב על כזית משתיהן לא שייך כל כך גזירה כדאמרי' בעמוד ב' בגמ' ועדיין צ"ע בזה. וגם לישנא דמתני' אין בהם כרת, צ"ע כיון דאפי' פסול דאורייתא ליכא: שם בגמ' רבי אומר משום ר' יוסי פיגל בדבר הנעשה בחוץ וכו'.

נראה דלאו היינו דר' שמעון בזבחים (מ"ג. ג.) דס"ל דאין פיגול בחטאת פנימי כלל אבל ר' יוסי כרבנן ס"ל דיש פיגול בפנימיות אבל דוקא על עבודות חוץ שלו וכן משמע בגמ' דזבחים (מ"ד:): דאמר ריב"ל טעמא דר"י ע"ש משמע דאין זה כדרשא דר' שמעון.

וכן הרמב"ם במשניות (פ"ד דזבחים) כתב דאין הלכה כר"ש. והך דר' יוסי פסקו בחיבורו (בה' פסוהמ"ק פי"ז) ומהתימא על התוס' זבחים (י"ד ד"ה מודה) שכתבו דר"י ס"ל כר"ש.

ובאמת בלא"ה הקשו התוס' שפיר כדמקשי הכא ג"כ דכיון דבפנים ליכא פיגול א"כ למה אמר דכ"ג ביו"כ נאמן הלא הפיגול בחוץ ויכולין לשמוע הפיגול אבל מ"ש שם דס"ל כר"ש תמוה: שם להקטיר קומצה לאפגולי מאי וכו' קשה לי מאי קושיא היא דשפיר י"ל דקמיצה דמתיר את השירים שפיר נפגלו השירים אגב הקומץ אבל שיתפגל ירך של שמאל אטו ירך ימין לא וכדתנן נמי לקמן התודה מפגלת את הלחם משום דהלחם טפל להתודה דהוא מתיר דידי'.

ומשמע ודאי דר' יוסי מודה בהכי ולא הקשו משם אדר' הונא א"כ ה"ה בקומץ. ואפשר דדוקא תודה שמקדש הלחם כדפירש"י שם אבל הכא דהמנחה כולה נתקדשה בכלי לא בטלי שירים להקומץ.

ומ"מ תיובתא על ר"ה ליכא. וגם קושי' הגמ' מקודם בשירים של דם י"ל ג"כ כיון דדם מתיר הוא אע"ג דשירים לא מעכבי מ"מ שם דם מתיר היא ואיבטלו האברים לגבי הדם אבל לא אבר זה לאבר אחר.

ואפשר כן היה דעת ר"ה רק הגמ' לא מיסתבר להו לחלק בהכי: ע"ב בגמ' בעי ר"י פיגל בלחמי תודה וכו'. פירש"י אליבא דר"י.

ודוחק שיהי' האיבעיא שלא אליבא דהלכתא וכן הרמב"ם (פי"ז מה' פסוהמ"ק) העתיק האי דינא לדידן דפיגל באחד מן הסדרים שניהם מפוגלין הוסיף לומר דכן בלחמי תודה ומאפה תנור. משמע דרבנותא היא וכ"כ שם הכ"מ דהיא בעיא דאפשיטא עיי"ש.

משמע שהבין דהבעיא לחכמים, וי"ל דס"ל דהא דלחכמים פיגל ב' הסדרים משום דעשאום הכתוב גוף אחד דכ' תהיינה ולכן מיבעיא בלחמי תודה ומאפה תנור אי הוי נמי כגוף אחד: שם ואיכא דאמרי הנך דמרחקן וכ"ש הנך דמקרבן פי' דנקט שחיטה וזריקה

לרבותא לפי"ז יש לעיין בשחיטה והולכה או קבלה וזריקה דמרחקין ואין תרווייהו מתירין אפשר דגם לאיכא דאמרי אין מצטרפין מדלא נקט טפי רבותא שחיטהוהולכה.

מיהו הרמב"ם (פי"ד מה' פסוה"מ"ק) פסק דכל ד' עבודות מצטרפין. וקצת יש לעיין במאי דפסק כן הרמב"ם דלכאורה משמעות לשון הגמ' איני והא תני לוי ד' עבודות אין מצטרפין.

משמע דהוי דחינן ברייתא זו מכח האי דלוי רק דבא רבא לתרץ וכיון דדחי במסקנא תירוצא דרבא י"ל דהלכה כתנא דלוי והאי ברייתא משבשתא. ואפשר דס"ל להרמב"ם דנהי דאביי דחי דאין הוכחה מרבי מ"מ כיון דלא אשכחנא תירוצא אחרנא בע"כ תירוצא דרבא אמת דתליא בפלוגתא דרבי ורבנן דאל"כ כמאן תרמיא וא"כ הלכה כחכמים: מיהו לדידי קשה מ"ש הרמב"ם (פי"ז מפסוה"מ) בפשיטות דבחיטת שחיטת כבש אחד לאכול חצי זית מחלה זו ובשחיטה שני' על חצי זית מחלה שני' דהוי פיגול מנ"ל הא הלא י"ל דרבנן פסלו כה"ג אבל לא דלהוי פיגול דבאמת הסברא תמוה להיות פיגול כה"ג כיון דכל שחיטה בפ"ע כשרה.

והגע עצמך אי זרק נמי הדם של כבש הראשון דכבר נתכפר והורצה. ואם ישחוט אח"כ כבש השני במחשבה דחצי זית נפסול הלחם בצירוף הראשון.

ואפי' אי חיטב על השני קודם זריקת הראשון קשה הסברא כיון דכל שחיטה ושחיטה לא הי' במחשבה דכזית. והרי למאי דמיטב רבא בר"ח דברי רבא כל ההוכחה דלרבי כולה מתיר וחצי אכילה לא מצטרף דאל"כ הוי פוסל בחצי מתיר.

וא"כ י"ל דלרבנן כן הוא דפוסלין ורבי אומר שהוא כשר אבל מנלן דלחכמים הוי פיגול. וצע"ג לע"ד בזה בפרט אי כבר זרק דם הראשון כמ"ש.

ואפשר דגם לשיתת הרמב"ם שכתב דמצטרפין לפיגול הפי' רק דהשני נתפגל כיון דעתה נשלם כזית. אבל אה"נ דהראשון כשר רק השני עושה הלחם פיגול דגם השני מתיר ומפגל הלחם.

אבל הראשון באמת כשר דבלא"ה הלחם אינו מפגל הכבשים כדאיתא לקמן במשנה: דף טו ע"א במשנה והתודה אינה מפוגלת פרש"י והאוכלה אינו חייב כרת. משמע מדבריו דמ"מ פסול הוי.

וכן מסתבר לכאורה דעכ"פ מחשבת פסול הוא. אבל מלשון הרמב"ם במשניות משמע דלא נפסלו כלל התודה והכבשים (וכ"מ בתוספתא דמכילתין פ"ה ע"ש דנראה דישי ט"ס) ולפ"ז יש לעיין דא"כ תפשוט מהכא דתנופה אינו עושה זיקה דאי עושה זיקה כיון דהלחם פסול תיפסל נמי כבשים דכשהוזקקו זה לזה לכו"ע מעכבין ואי אבד הלחם אבדו נמי כבשים כדלקמן (מ"ו).

(ושם בעיא בגמ' אי תנופה עושה זיקה. והרמב"ם (פ"ח מה' תו"מ) פוסק באמת תנופה עושה זיקה.

והנה הרמב"ם (פ"ז מה' פסוה"מ) הביא דין דהכא. ומוסיף עוד דבכל ד' עבודות אי חישב בהם לאכול הלחם למחר הלחם מפוגל ולא הכבשים וזה וודאי תמוה דלכו"ע שחיטה עושה זיקה.

וא"כ ע"כ צ"ל כדפרש"י. וגם כוונת הרמב"ם דהכבשים אינם מפוגלין אבל פסולין מיהא משום דעה"י הלחם אבדו הכבשים.

הגם דלכאורה הי' אפשר לתרץ ולומר דהא דמעכבין זא"ז היינו דא"י ידי חובה בכבשים אלו וצריכין להביא לחם וכבשים אחרים אבל מ"מ י"ל דהכבשים כשרים כשנפסל הלחם אחר השחיטה. רק דאין עולין לשם כבשי עצרת.

אך א"א לחלק בהכי כדמוכח לקמן (מ"ו.) דמקשה בגמ' מהא דמששחטה נטמא לחמה הדם יזרוק.

ואי שחיטה עושה זיקה איפסלו לחם תיפסל נמי תודה. ומשני משום דתודה איקרי שלמים.

משמע דכה"ג בכבשי עצרת אי אפסיל לחם אחר שחיטה נפסלו כבשים מלהקריב ע"ש: שם בגמ' אלא הא דקתני הכבשים כו' לחם גלל כבשים כו' נראה ודאי דאפי' למ"ד לחם עיקר ומעכב את הכבשים מ"מ כשבאו ביחד הכבשים מתירין את הלחם והם עיקר ולחם גלל כבשים והמקשן דלא ידע טעם זה המ"ל דהא דכבשים מפגלין את הלחם משום דס"ל כבשים עיקר שהם מעכבין את הלחם רק דבעי לאוקמא מתני' ככו"ע אפי' למ"ד לחם עיקר.

ומיהו הא קשיא לי מה דעביד הגמ' צריכותא דתני תודה וכבשים והלא אי הוי תני תודה לחוד הו"א דכבשים הלחם מפגל את הכבשים למ"ד לחם עיקר דהכי פסק הרמב"ם דלחם עיקר א"כ מתני' קמ"ל דאע"ג דלחם עיקר מ"מ אין הלחם מפגל את הכבשים. ובלא"ה נמי קשה כיון דהס"ד דגמ' הוי משום דלחמי תודה איקרי תודה ומקשה עלה מהך דכבשים א"כ למה קאמר וצריכי הא אי הוי תני תודה בלבד הו"א דהטעם משום דלחמי תודה נקרא תודה כהך ס"ד דגמ' וצ"ע: שם ולימא ק"ו הבא לפגל ולא פיגל אינו דין שלא יתפגל.

פי' כיון דלחם נפגל רק משום שהוא טפל להקרבן וכיון דהקרבן עצמו לא נתפגל הלחם נמי לא נתפגל. מיהו קשה לי הא הפיגול חל גם על הקרבן רק דלדידי' הוי חצי שיעור ואם יתחשב אח"כ בזריקה עוד על חצי זית יצטרף גם חצי הראשון כדתניא לעיל חישוב בשחיטה על חצי זית ובזריקה חצי זית מצטרף גם חצי הראשון א"כ חל פיגול דחצי זית על הקרבן וג"כ על הלחם ובלחם הא איכא עוד מחשבה בחצי זית ושפיר מתפגל.

ואפשר דסוגיא זו אתיא כלוי לעיל דבד' עבודות אין מצטרפין. ובזה מיושב נמי מה שפסק הרמב"ם הכא כרב ולכאורה סתמא דגמ' פליג עליו מהאי ק"ו וכן משמעות דעת התוס' ד"ה המפגל דהאי ק"ו נשאר במסקנא.

ולמ"ש א"ש כיון דאנן קיימ"ל דד' עבודות מצטרפין ליכא ק"ו כלל כנ"ל: ע"ב בגמ' בעי מיני' ר"א מרב שחט ע"מ לאכול כזית מחבירו וכו'. נראה לפרש דאמר באמת שהי'

כוונתו לאכול מחלות רק אי לשון חבירו אינו חל על החלות הוי דברים שבלב דפיגול צריך להיות בדיבור דוקא (כמ"ש רש"י לעיל (ב:) ועי' במל"מ פי"ג מה' פסוה"מ] ואי חל שם חבירו על חלות הוי פיגול אבל היכא דאמר דלא נתכוין על החלות נראה דבדיבור בלי מחשבה אפי' יהי' שם חבירו על חלות לא נעשה פיגול.

מיהו לפי"ז לא הו"ל למימר בגמ' דילמא דפריש ואמר חבירו כבש דסגי דאמר דכוונתו הי' לחבירו כבש. ואפשר דאה"נ פי' הגמ' דאמר שכוונתו הי' חבירו כבש וצ"ע לדנא: שם אפשר לשנותן לזבח אחר.

משמע הא להביאן בפני עצמן גם לחכמים אי אפשר כיון דהביא אותם שיהי' עם זבח אע"ג דבעלמא מתנדב אדם מנחת נסכים. והיא ג"כ כליל והיין לספלים כמנחת נסכים הבאה עם הזבח למ"ש התוס' בחולין (כ"ג: ע"ש): שם והלא אדם מביא אשמו היום ולגו אחר י' ימים.

תמהני מה בכך מ"מ כיון דא"א ליתן מתן שמן קודם מתן דם א"כ הדם מתיר הלוג ומה בכך דיכול להביאו אח"כ כמו שלמים דנאכלין לב' ימים מ"מ כיון דהדם התיר הבשר מתפגל הבשר ע"י הדם ובנסכים ל"ק כל כך משום דיכולין להביא ג"כ מנחת נסכים בפני עצמו אבל מתן שמן דמצורע דלא שייך כלל בלי הקדמת מתן דם קשה.

ע"כ נראה דעיקר כוונתם דחכמים דר"מ על קושיא אחרונה דיכול לשנותו לזבח אחר: דף טז ע"א במשנה וחכ"א אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר. וצ"ע הלשון אין בו כרת כיון דכשר הוא מה"ת רק מדרבנן פסול משום גזירה כדלעיל (י"ד: א"כ מה אין בו כרת.

ואפשר דקמ"ל דבלאו עבר דהאיסור לפגל מדכתיב כל דבר רע דיבור רע (כמ"ש רש"י פ' שופטים בשם ספרי) זה שייך אפי' בחצי מתיר והגם דהכרת היא על האכילה מ"מ כיון דאיכא לאו בהאי פיגול שייך אין בו כרת: ובזה מיושב הא דפליגי בגמ' אי אמרי' ע"ד הראשונה הוא עושה ואי אין בו לאו בחצי מתיר מהיכי תיתי נחשדהו דעובר בלאו עכשיו אם עושה ע"ד ראשונה רק משום דהלאו כבר עבר י"ל דע"ד ראשונה הוא עושה. מיהו בלא"ה י"ל דמיירי בשוגג: שם שחט א' מן הכבשים לאכול ממנו למחר כו'. לכאורה קשה כיון דשני כבשים מעכבין זה את זה כדאי לקמן (כ"ז).

(א"כ נראה בנשפך הדם של השני הראשון ג"כ פסול ואסור לאכלו א"כ הוי דם השני מתיר את בשר הראשון ג"כ וליהוי כחצי מתיר. ודוחק לפרש דמיירי ששחט את השני בפיגול דסתם א' תני דמשמע נמי ראשון.

ותו דאם יהי' אחד חצימתיר אין נ"מ אי פיגול בשני דהא לעיל בפיגל בלבונה אף שכבר הקטיר הקומץ מ"מ לא מהני פיגול בחצי מתיר. וצ"ל דעיקר מתיר כל כבש בדנפשי' רק מצד אחר דשני כבשים מעכבים היא דמיפסל לא הוי זה בכלל חצי מתיר: שם בגמ' אמר רב מחלוקת כו' כל העושה עד"ה הוא עושה, לכאורה קשה לשיטת רש"י (לעיל ב':) דפיגול לא מהני במחשבה רק בדיבור נהי דמחשבתו ע"ד הראשונה מ"מ דיבור ליכא.

וצ"ל דמ"מ כיון דהוי דיבור בחצי מתיר מהני מחשבה בחצי השני. ולכאורה הי' נראה דדוקא בקומץ ולבונה שייך עד"ה כיון דהוא מנחה אחת.

אבל בשני כבשים דכל א' קרבן בפ"ע הוא אפשר דלא שייך ע"ד הראשונה ומיירי סיפא בכל גווני והא דמקשי' בסמוך מהא דתני פיגל בין בראשונה בין בשני' כו' אע"ג דמוקי לה רבה בד' פרים וד' שעירים. י"ל כיון דאתי כולהו להשלים חיוב חד פר וחד שעיר חשיבי כולהו כקרבן אחד] אך בזבחים (מ"א:) דאמר ר"ל טעמי' דר"מ משום דע"ד הראשונה הוא עושה ע"ש.

משמע דבכבשים שייך נמי ע"ד הראשונה. [דהיינו טעמא דר"מ גם בכבשים]: שם ב' תשובות בדבר חדא דהיינו קמייתא.

פ"י כיון דבשני הבבות הי' ההכשר מקודם והשני בפסול חדא הוא. אבל במתני' דפיגל בקומץ ולא בלבונה לא קשיא לי' די"ל דפ"י בלבונה שאינו רוצה לפגלו רק הכא דהשני בשתיקה קשה.

ולכאורה הפ"י [דהיינו קמייתא] ולמה לי' ב' הדינים אלא ודאי להשמיענו דלא אמרינן ע"ד הראשונה הוא עושה. אך לפי"ז קשה מאי משני בב' דיעות אחתי קשה מאי קמ"ל היינו קמייתא וצ"ע: שם אבל דמים הניתנים על המזבח הפנימי כו'.

ברייתא זו ס"ל דיש פגול בפנימיות ובזבחים (מ"ד:) איתא דהלכה כר"י דפיגל בפנים בדבר הנעשה בחוץ או בחוץ בדבר הנעשה בפנים לא הוי פיגול. ולכאורה משמע דה"ה בפנים בדבר הנעשה בפנים אכן הרמב"ם הביא הך ברייתא דשם והביא ג"כ דיש פיגול בחטאת פנימי כשפיגל בכל הד' מתנות א"כ צ"ל דמודה ר' יוסי כשפיגל בפנים בדבר הנעשה בפנים.

מיהו תמהני על הרמב"ם שכ' דצריך לפגל בכל הד' מתנות ע"ש (פי"ז מה' פסוה"מ"ק) ואיך יוכל לפגל במתנה אחרונה דליכא תו דבר הנעשה בפנים. וצ"ע שלא עמדו בזה הכ"מ ושאר המפרשים.

ומתוך הדוחק נ"ל לומר דאם חישב ליתן משירים למחר בפנים [אע"ג דליכא רק ד' מתנות] מ"מ הוי פיגול כל שחישב ליתן מן הדם למחר. אך לא מצאתי לי' חבר בזה וצ"ע"ג ליישב.

גם תירוץ הנ"ל אינו נכון כלל דה"ז כמחשב בדבר שאין דרכו להקטיר כיון דאינו ראוי עוד לזריקה בפנים. אך י"ל דהוי פיגול כיון דקי"ל דמזבח הפנימי מקדש אפי' דברים שאין ראויים לו ע"ש בזבחים (כ"ז:) וברמב"ם (פ"ג מפסוה"מ) א"כ י"ל כיון דאם עלו לא ירדו שפיר הוי כמחשב בדבר הראוי להקטיר כנ"ל מתוך הדוחק ליישב דברי הרמב"ם: שם אלא למ"ד בפר ולא בדמו של פר מא"ל.

קשה לי דלכאורה נראה דאפי' למ"ד הכי מ"מ אי מת הכהן אחר מתנות שבפנים ומביא הכהן השני פר חדש ודאי דאינו חוזר ונותן בפנים כיון דכ"א כפרה בפ"ע היא כמו בנשפך הדם ומביאים פר אחר ה"ה הכא דכפרה ראשונה כבר נגמרה בפר של כהן

הראשון וא"כ הוי שפיר שני דיעות כיון דהם ב' כהנים וצ"ע: שם מתקיף לה ר"א מידי שתק קתני.

הלשון תמוה דאדרבא אנן בעינן לפרושי בשתק בשני ובשלישית רק רבא חידש לן דבשלישית חזר ופיגל וה"ל למימר מידי חזר ופיגל קתני. ונראה דל"ד הלשון והש"ס נמשך אחר הסוגיא דזבחים דשם נמי אמרה רבא לתרוצו דר"ל דס"ל דר"מ מיירי דוקא בנתן ראשונה במחשבה ושני' בשתיקה משום דע"ד הראשונה עושה ומקשה נמי הגמ' מברייתא זו מתרץ רבא ג"כ הכי דקמ"ל ר"מ דאפי' פיגל בג' כל דשתיק באמצע אמרי' ע"ד הראשונה הוא עושה ומתקיף לה ר"א מידי שתק קתני.

ע"ש.

ואגב זה נקט. הש"ס ג"כ הכא זה הלשון אבל הכא עיקר הקושיא להיפוך מידי פיגל בשלישית קתני: תוס' ד"ה הוקבעו בשחיטה כרבי כו'.

לכאורה קשה דאפי' אי השחיטה בלבד אינו מקדש הלחם מ"מ שפיר הוקבעו בשחיטה. דהרי איכא מ"ד דתנופה עושה זיקה אע"ג דלכו"ע תנופה אינו מקדש הלחם.

אכן אח"כ ראיתי בגמ' לקמן סוף פ' ר"י דקאמר הוקבעו ולא הוקבעו תנן פרש"י שם דפליגי לענין אי יכולין לשנותו לזבח אחר. שוב ראיתי בתוס' לקמן (מ"ו).

(ד"ה ואיזו נסתפקו בזה ע"ש שהאריכו בענין זה ומסקי דלא כפרש"י הנ"ל]: ע"ב בגמ' והא בין בין קתני קשיא. צ"ע אמאי לא משני דמשכחת לה בד' פרים וד' שעירים כדאמר רבה בתר הכי וא"כ נראה דבזה ל"ש כלל ע"ד הראשונה דהא בפר הראשון הי' דעתו להקטיר למחר כזית מזה הפר ואם גם בדם של פר שני נתכוין להקטיר כזית מפר הראשון בודאי לאו פיגול הוא כיון דמזה הפר לא חישב לעשות בו איסור זמן ודנימא ע"ד הראשונה כמו דבפר הראשון נתכוין להקטיר ממנו למחר כמו כן בפר זה להקטיר ממנו למחר זה רחוק מאוד דהא בודאי אין הפי' ע"ד הראשונה על המפגל במזיד דאטו בשביל שחטא בפעם אחת עומד עוד לחטוא רק דסתם מפגל שוגג הוא וכיון שהי' בדעתו בעבודה ראשונה לאכול או להקטיר למחר כזית משום איזה צורך מסתמא לא נשתנה דעתו בזה וגם בעבודה שאחרי' עודנו רוצה בהקטרה זו אבל שנאמר שעתה דעתו על הקטרת כזית אחר אין זה נקרא דעת ראשונה כלל וצ"ע.

מיהו אפשר לומר סברת הגמ' דהפיגול הי' בשגגה שסבור שכן הדין להקטיר למחר וממילא חישב מסתמא בעבודה דפר שני ג"כ להקטיר למחר כיון שסבור שצריך להיות כן. כעת נ"ל דאין זה קושיא משום דכשמביאים פרים אח"כ מ"מ אין מקטירין רק אימורים של אחד א"כ שייך ע"ד הראשונה כיון דהי' דעתו להקטיר האימורים למחר מה לי איזה אימורים כיון דאותן האימורים הנקטרים הם משלימים הקרבן הראשון: ובאמת בעיקר הענין דע"ד הראשונה הוא עושה קשה לי דנשיילי' אם כוון לפגל דלמה לא יהא נאמן כיון דבידו הוא ואי נימא דמיירי באמת שנתכוין לפגל רק בזה פליגי רב ושמואל דאי ע"ד הראשונה הוא עושה הוי אומדנא דמוכח והוי דברים שבלב דברים ולשמואל הוי דברים שבלב בלא אומדנא ואינם דברים.

א"כ מאי מקשה הגמ' על רב מכל הני ברייתות שמא מיירי הכא שאמר שלא נתכוין בשני' לפגל. א"ו דאפי' בכה"ג סובר רב דע"ד הראשונה הוא עושה וקשה הטעם.

וגם א"א לומר כעין דאמרי' זבחים סתמא כשרים דלשמן קאי היינו אפי' לא נתכוין כלל כמו כן בפיגול כיון דע"ד הראשונה הוא עושה אפי' לא נתכוין באמת כלום סתמא לשם זה קאי והוי פיגול ז"א מלבד דאין זה סברא כלל לעשותו פיגול בלי מחשבה רק דא ור כן דא"כ מאי משני רבא ור"א דשתק בא' מהם ופיגל בשני' או בשלישית דמ"מ כיון דשני' הי' בשתיקה אע"ג דלא נתכוין כלל פיגול היא ומה מהני גילוי דעת דשלישית לבטל הפיגול דסתם שבשני' וצ"ע בכל זה: שם קשיא.

נראה דלהכי לא אמר תיובתא משום דבאמת מצינו לפרש כפשוטו דלעולם בפיגול בראשונה הוי כפיגול בכל המתיר והיינו דאמר ר"מ בין בראשונה דהוי פיגול בכל המתיר בין בשני' דהוי פיגול בתרי בין בשלישית דהוי פיגול בחדא חייב וחכ"א דוקא שפיגל בכל המתיר היינו נמי בראשונה דזה הוי בכלל פיגול כל המתיר.

רק קצת קשה דהו"ל לחכמים למימר דוקא בראשונה כיון דר"מ מיירי נמי בהכי אבל תיובתא לא הוי: והנה הרמב"ם (פ"ט"ז מה' פסוה"מ) פסק כשמואל. ולכאורה צ"ע דהא קיי"ל הלכה כרב באיסורי **בתוס' חדשי' פ"ג דכלים דהני כללי גם בדברים שאין נוהגים בזה"ז וכן כתב במג"א סי' רי"ח עיין שם.

ועיין בשו"ת חו"י סי' צ"ד: ** ואי משום דמסיק בקשיא לרב הא קשיא לאו תיובתא הוא. כמ"ש הר"ח הובא ברשב"ם (ב"ב נ"ב:) וברא"ש ריש פ"ד דברכות בשם רה"ג ע"ש]: בגמ' כי מדי מיא בעלמא מדי כו'.

עיקר הפי' נראה כיון דא"י לזרוק בהיכל עד שזרק בפנים. נמצא דכל היכי דאיפסל בפנים ליכא שם הזי' על שבהיכל כלל.

ול"ד לקומץ ולבונה דיכול להקטיר הלבונה קודם הקומץ. וכמו כן בבזיכי לבונה דכל בזך מילתא בפ"ע הוא.

משא"כ הכא דצריך להקדים שבפנים. אך דקשה לפ"ז למאי דמשני בד' פרים נמי קשה מיא בעלמא הוא כיון דאיפסל בפנים.

אבל כבר כתבתי לתרץ זה דכוונת הגמ' דהביא פר אחר והיזה ממנו גם בפנים ע"ש שהדברים נכונים: שם אמר רבה משכחת לה בד' פרים כו'. וקשה לי מה בכך דמביא פר אחר במתנות שבחוץ כיון שלא נתן מקודם בפנים בהכשר אכתי מיא בעלמא קמדי.

ונלע"ד לפרש דאחר שפיגל בראשונה הביא פר אחר וחזר ונתן באמת גם מתנות הראשונות מפר השני מטעם דהראשון נתפגל ונפסל. וכיון דכ"א כפרה בפ"ע היא נמצא דקרב המתיר כמצותו גם לגבי פר הראשון דלולי הפיגול שבו הי' קריבת המתיר דפר השני עולה למתן דם שלו לכן הראשון עושה פיגול גמור: שם ומ"ד פסול ד"ה קסבר אין דרך אכילה בכך ואין דרך הקטרה בכך.

ובבה"ז מוחק תיבת אין'. וא"י למה דשפיר טפי לומר דאין דרך אכילה בכך ולכך אינו פיגול ומ"מ פסול משום דהוי כלא הקטיר בפרט דמ"ד כשר ס"ל דאין דרך אכילה בכך ויש דרך הקטרה בכך א"כ למה נימא דפליגי בסברא הפוכה זה מזה.

מיהו הרמב"ם (פט"ז מפסוהמ"ק ה"ט) כתב כן דאע"פ שדרך אכילה בכך אין דרך הקטרה בכך. וצ"ע הסברא דבאמת אין דרך לאכול שומשום שומשום: דף יז ע"א בגמ' מאי לאו הקטרה דומיא דהנך כו'.

קשה לי דשפיר יכולין לפרש בהקטרה ג"כ כיון דלבונה סגי בקורט א' א"כ משכחת כשהקטיר הקומץ והקורט של לבונה חישוב להקטיר קורט של לבונה הנשאר שנפל מן המנחה קודם הליקוט וחישוב עליו להקטירו למחר וצ"ע: שם יתיב ר"מ בר גדא כו' משמיל דר"ח אין הקטרה מפגלת הקטרה ואפ"ל ר"מ וכו' עני מרי משמיל דרב א"ל אין איתמר נמי אר"ח אמר רב אין הקטרה מפגלת הקטרה.

ויש לדקדק למה לא אמר באמת משמיל דרב והגם די"ל דאומר דבר בשם אומרו הוא רק למי ששמע הוא ממנו אבל מי ששמע מהמשמיע לו א"צ להזכיר שמו. וכמדומה לי שבגמ' עצמו נסתפקו בזה באיזה מקום בניזיר (נ"ו).

(דבכה"ג קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן א"כ הו"ל לומר משמיל דרב ועי' בתנחומא פ' במדבר ובהקדמת הש"ך עה"ת) אבל כאן אפשר לומר דבאמת רב אמר סתם אין הקטרה מפגלת הקטרה כהך דאיתמר נמי אבל ר"ח הוסיף לבאר דאפ"ל ר"מ קאמר וטעמו משום דמסתבר לי' סברא דחריפי דפומבדיתא דמצד חצי מתיר אין להכשיר כיון דעירב גם לבונה במחשבתו אלא ע"כ טעמיל דרב משום דאפ"ל ר"מ אין זה פיגול כלל כיון דהלבונה לא הותר ע"י הקומץ ולכן אמרו רק בשם ר"ח משום סיפא דמילתא: שם הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים למחר.

פירש"י שכוון בהקטרת קומץ לשני דברים אלו להקטיר לבונה למחר ולאכול שירים למחר. והרמב"ם (פט"ז מפסוהמ"ק ה"ח) לא פי' כן רק שחישוב בהקטרת קומץ להקטיר לבונה למחר ובהקטרת לבונה חישוב לאכול שירים למחר ע"ש.

ומהתימא על הכ"מ שהעתיק פירש"י על דברי הרמב"ם ולא הרגיש שמחולקין המה בפ"ל הגמ': והנה לפירש"י הסברא תמוה דמה בכך דחישוב גם על השירים ודאי פיגול דקומץ שהי' על השירים פיגול הוא אבל חצי מתיר הוא כיון דמחשבת הקטרת לבונה לא מעלה ולא מוריד מאחר דאין הקטרה מפגלת הקטרה וגם הדיוק בין לשון לאכול בין ולאכול דקדייק קלוש הוא.

גם פי' הרמב"ם שבשעת הקטרת לבונה חישוב על השירים. סברא דחיקא היא כיון דפיגול הראשון לאו כלום הוא מה לי במעשה אחרונה וגם העיקר חסר מן הספר שלא נזכר בגמ' מה שחישוב בשעת הקטרת לבונה.

ולולי הראשונים ז"ל הי' נראה לע"ד לפרש דחישוב בשעת הקטרת קומץ להקטיר לבונה במחשבת אכילת שירים למחר כי היכי דמחשבתין מעבודה לעבודה בפסול דשלא לשמה ששחט ע"מ לזרוק שלא לשמה פסול ה"ה היכא שחישוב בהקטרת הקומץ שיקטיר הלבונה בפסול מחשבה דפיגול. ואפ"ל אי נימא דכה"ג לאו פיגול הוא מ"מ עכ"פ אם

באמת חישוב אח"כ ג"כ בשעת הקטרת הלבונה כן מהני המחשבה הראשונה להיות נקרא פיגול בכל המתיר וא"ש דיוק הלשון להקטיר לבונה ולא הוזכר למחר כלל גבי לבונה כנ"ל: פרק שלישי בתוס' ד"ה הקומץ דליכא למימר מדיוקא לא שמעינן דכשר וכו'.

ואין טעם זה מוכרח דגם מחוץ למקומו אין ראוי דנהי דליכא כרת אבל פסול מדאורייתא הוא א"כ פסול מדרבנן י"ל דאיכא בכל גווני [אפי' בדבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר] ולהכי איצטריך להשמיענו הכא דכשר אפי' מדרבנן. ומה שהביאו התוס' מסוגיא דפ"ק יש לדחות דהכי מקשה הגמ' שם דבר שדרכו לאכול אין.

דעכ"פ ס"ל להתנא דלא כר"א רק כת"ק. והכא מפורש בהדיא דכשר אפי' לכתחילה והגמ' סמך שם על מתני' דהכא: ע"ב בגמ' לא דכו"ע כרת ליכא.

הרמב"ם והרע"ב פי' במשנה דלר"א מדאורייתא הוי פיגול. ונראה דס"ל דהגמ' דוחה דאין ראוי מהברייתא מ"מ כיון דר' יוחנן אמר להני תרתי מימרות ע"כ ידע דתנאי הוא ולישנא דמתני' משמע כמ"ד דפסול מדאורייתא.

וגם בזבחים (כ"ח.) ס"ל לשמואל נמי הכי כמ"ש התוס' לקמן ד"ה לעולם: דף יח ע"א במשנה ולא פתת פירש"י רק בכדי קומץ.

[וכוונתו משום דבלא פתיתה א"א לקומץ. והתוי"ט מקשה על רש"י דא"כ מאי פריך בגמ' בסיפא אי שפתתן פתיתות מרובות ק"ו היא כו' הלא י"ל דבסיפא מיירי שגם הקומץ לא פתת כראוי.

וא"י כוונתו דא"כ באמת פסול לרש"י [אם לא הו' כדי הקומץ פתיתין שיהי' הקמיצה כראוי]: שם ולא מלח. פי' הרע"ב כל המנחה רק הקומץ.

והלשון משמע כן דמיירי כל המשנה קודם הקמיצה דהניף והגיש נמי קודם קמיצה הוא. ובתוס' רע"ק תמה על הרע"ב דגם לכתחילה א"צ למלוח כל המנחה.

ואין דבריו מוכרחין וכמ"ש לעיל (בפ"א ו'.) מזה.

[וכן כתב הר"ן פ"א דחולין דגם חלק כהנים צריך מלח]. והרמב"ם בפ"ה המשנה כתב לא מלח כהן אלא זר כדפי' אביי בגמ'.

ולכאורה קשה כיון דמליחת קומץ אחר הקמיצה היא למה יוכשר בזר דמקמיצה ואילך מצות כהונה (כמ"ש התוס' ד"ה ור"ש ועי' בשעה"מ פ"ג מה' יו"ט). אבל נראה הדבר נכון דהא דמקמיצה ואילך מצות כהונה היינו הדברים הכתובים בפרשה מוקמץ הכהן ואילך אבל מצות לא תשבית מלח ברית פרשה בפ"ע היא ושם לא נזכר כהן.

כן כ' הרמב"ן פ' ויקרא לענין הגשה דקודמת לקמיצה וצריך כהן ע"ש. ומיושב מ"ש התוס' לעיל (ט').

(ד"ה מקמיצה. וע"ש ברמב"ן דגם מליחה בזר כיציקה ובלילה): שם ולא הניף פרש"י מנחת עומר וסוטה.

יש לעיין למה לא מעכב תנופה בעומר דתני בי' קרא כמה פעמים והניף. וגם עיקר המצוה והניף הכהן וכת' ביום הניפכם ותליא הכל בתנופה.

וברמב"ם (בה' מעה"ק פי"ג) שהביא משנה זו השמיט לא הניף. ובה' סוטה (פ"ב) דממעט מי שא"י להניף משמע דביכולה אם] לא הניף כשר.

ובמנחת העומר לא הביא הדין. נראה דהבין ג"כ דבעומר מעכב.

ומתני' מיירי במנחת סוטה או שאר תנופות דקרבתות. וצ"ע לדינא בזה: שם בגמ' לא יצק כהן אלא זר.

צ"ע כיון דאמרינן מקמיצה ואילך מצות כהונה דיציקה ובלילה כשרין בזרא"כ אפי' לכתחילה נמי ולמה נקט לא יצק כשר דמשמע לכתחילה פסול בזר. ואפשר דמדרבנן פסול לכתחילה בזר וצ"ע: שם בתוס' ד"ה גזירה תימא בלשתות כו'.

אפשר ליישב קצת דנראה בזריקה דחישב לזרוק למחר כדי הזי' הוי פיגול אפי' פחות מכזית דבהזאה לא הוי שיעור דכזית. וכ"כ הרמב"ם (סוף פי"ד מפסוה"מ"ק) להדיא א"כ נראה דה"ה לר"א בחישב לשתות מקצת דמו סגי נמי בכדי הזי' דמקרא דהאכל יאכל לפינן אכילת מזבח ואדם בחד שיעורא.

וא"כ י"ל דבחישוב לשתות מקצת דמו פחות מכזית אין לגזור אטו כל דמו דבודאי לא יחשוב לשתות כל דמו דהא יעבור על איסור כרת אם ישתה כזית דם. אבל עדיין צ"ע לדינא לר"א אי בשתיית פחות מכזית הוי פיגול.

עוד י"ל דהא זה ששוחט הקרבן ע"ד להניח דמו אין סברא שמחשב לבטל כל הקרבן דהא שוחט לשם קרבן רק נראה דסובר שכשר להלין הדם למחר. ואע"ג דלפ"ז ממילא יזרקנו למחר מ"מ כיון דלא הי' מחשבנו בפירוש על זריקת דם למחר רק להניחו לא חשיב פיגול ולכן שייך לגזור מקצת דמו אטו כל דמו להניחו כפי' הנ"ל אבל בלשתות לא שייך לגזור אטו כל דמו דכשישתה כל הדם יתבטל כל הקרבן.

ואפשר שכן כוונת התוס' בתירוצם: ע"ב בגמ' כי אינם נבללין מאי הוי. הקשו בתוס' הא לכתחילה מצוה לבלול.

וי"ל כונת הגמ' כיון דלא בלל כלל כשר א"כ הכא דעכ"פ בולל רק שא"א לבלול יפה ליתכשר גם לכתחילה: שם והתנן לא בלל כשר. ותמוה דהא שפיר יש לפרש המשנה דלא בלל כשר היינו דלא בלל כהן אלא זר [כמו שהקשו התוס'] וא"צ לומר הא כדאיתא והא כדאיתא וא"כ מאי ראי' מביא הגמ' מן המשנה וגם תירוץ התוס' אין מספיק ע"ז.

והי' אפשר לומר דלמאי דתני במשנה לא בלל כהן כשר דיעבד. משמע דלכתחילה יציקה ובלילה בכהן ואי נימא דזה מדאורייתא א"כ יש להוכיח דע"כ לא בלל כלל כשר דאי מעכב א"כ כיון דלמצוה צריך כהן וכשבבלל ישראל א"א שוב לכהן לבלול והוי אינו ראוי לבילת כהן וליפסול אפי' בדיעבד.

בשלמא בלא יצק כהן אלא זר אכתי ראוי שגם הכהן יצוק עוד שמן למ"ד ריבה שמנה לא מיפסל רק בב' לוגין אבל בלילה אחר בלילה ליכא. א"כ ע"כ הפי' לא בלל כלל כשר.

מיהו דוחק לומר כן דא"כ יהי' באמת הדין דבלל זר פסול כיון דאינו ראוי לבילת כהן. ולא משמע הכי **בחינוך (פ' קרח מצוה ש"צ) מבואר דיציקה ובלילה בכהן וגם בדיעבד פסולין בזר.

ודבריו תמוהין שהם נגד גמ' מפורשת כאן: ** וגם מאיזה טעם יהי מצוה מדאורייתא בכהן כיון דמקמיצה ואילך מצות כהונה וצ"ע: עוד י"ל לפי מה דאמרינן לקמן דמנחת נסכים דלא כתיב שם כהונה בקמיצה מנ"ל להכשיר זר ביציקה רק משום דיציקה לא כתיב במנחת נסכים רק דגמרינן משאר מנחות ולא עדיפא מינייהו.

וא"כ הא בלילה מפורש גם במנחת נסכים א"כ אי לא בלל פסול יפסול גם בלל זר במנחת נסכים ומתני' דלא בלל כשר משמע גם בכל המנחות אפי' מנחת נסכים וע"כ הטעם משום דלא בלל כלל נמי כשר: שם לימא מתני' דלא כר"ש כו'. קצת קשה די"ל דר"ש לכתחילה קאמר דצריך כהן בבליילה ומתני' רק כשר איתמר בדיעבד.

ואולי לשון הברייתא משמע דליתא כלל בזר אפי' דיעבד או כמ"ש לעיל דס"ל להגמ' דרק מדרבנן בעי כהן לכתחילה במתניתין: שם א"ר נחמן לא קשיא כאן במנחת כהן כו'. הקשה חתני מ' יעקב מאיר נ"י תינח בלילה פתיתה מאי איכא לשנויי הא ר"ש ס"ל לקמן (ע"ה).

(דבמנחת כהן ליכא פתיתה כלל כל שאין בה קמיצה אין בה פתיתה. והי' אפשר לומר דפתיתה דלא אידכר כלל בהאי פרשה דוהביאה וקמץ אה"נ דליתא בזר דרק יציקה ובלילה דכתיב בתר הכי והביאה וקמץ ממעטין דיציקה ובלילה כשרין בזר אבל פתיתה לא.

ובמשנה לא פתת הפי' לא פתת כלל כדלעיל. מיהו הרמב"ם (פי"א מפסוה"מ"ק) כתב לא פתתן כהן אלא זר כשר.

ולכן נראה לומר דפתיתה כיון דבדיעבד לא מעכב כלל רק מצוה לכתחילה ולכתחילה מצוה נמי בכהן שייך שפיר לשון ר"ש דפתיתה בכהן היא אבל יציקה דמעכבת ואי בכהן לא מעכב לא הו"ל לר"ש לסתום דיציקה בכהן הוא כנ"ל: תוס' ד"ה ור"ש וא"ת כו' וי"ל דבלל זר גרע דמיחל עבודה כו' א"נ כו' תמהני על התוס' שנדחקו בזה והוצרכו לומר משום דזר מחלל גרע טפי.

הא בפשיטות ניחא דודאי הא דלא בלל כשר הפי' שנתן כל השמן בתחילה ולא הניח שמן לבלול כדפרש"י במשנה ולהכי אין הבליילה מעכב. אבל בלל זר הפי' שנתן שמן של הבליילה ובללה.

א"כ זה הנתינה של השמן ודאי מעכב ולכן אי בעי כהונה מיפסל בזר וה"ה בבללה חוץ לעזרה. אבל באמת מילתא דלא מעכב וכן מלח ודאי בנתן זר ג"כ כשר.

וגם בלא זה איני מבין כלל שיטת התוס' דפשיטא להו דכל דבעי כהונה פסול אי לא נעשה כלל והרי הגשה ותנופה דלא מעכב ומ"מ מצריך ר"ש כהן. ופשט הסוגיא דקושי' הגמ' רק על יציקה כיון דמעכב בלא יצק כלל ממילא לר"ש בלא יצק כהן אלא זר נמי פסול דעבודת הזר כמאן דלא עבד כלל לר"ש: דף יט ע"א בגמ' וסבר ר"ש מקרא נדרש לפניו וכו' לכאורה קשה דרבנן אדרבנן נמי לפרוך.

וי"ל דהכא באמת אין לדרוש לפניו טפי מבכל מקום דהא והביאה אל בני אהרן הוי כמפורש בהדיא דעד עתה לא הי' בכהן רק על ר"ש פריך מק"ו דאפי' בעלמא לא דרש

לפניו אבל אדרבנן לא קשה מידי כנ"ל: שם גלי רחמנא ביוה"כ ושחט את פר החטאת אשר לו כו', ק"ק דילמא בעלמא מצו' בבעלים אבל לא מעכבת דוסמך ושחט לאו לעיכובא נאמר א"כ צריך קרא בחטאת דיוה"כ לעיכובא.

והיא אפשר לומר דר"ש ס"ל דשחיטת פרו בזר כשרה רק לכתחילה כתיב ושחט אהרן א"כ מוכח דבעלמא אפי' לכתחילה א"צ בעלים. מיהו בתוס' כתבו להיפוך דמשמע מהכא דלר"ש שחיטת פרו בזר פסולה וא"י כוונתם.

ואפשר ליישב דכמה פעמים כתיב בקרא וסמך ושחט והוי הך היקשא בכלל שינה הכתוב עליו לעכב ופסול שלא בבעלים אי לאו דגלי קרא להכשיר: בתוס' ד"ה תורה וכו' אור"ת כו'. פיר"ת רחוק קצת בלשון הגמ' וקושית ר"ת צ"ע דאפ"ל בפשיטות דע"כ לא אמרינן חוקה עיכובא רק לדברים הנאמרים בפרשה שנאמר בה חוקה ביו"כ גם במנחה לס"ד דגמ' דכל מה שצוה לעשות באותו פרשה מעכב אבל ברחוץ ידים ושתויי יין נהי דכתיב חוקה אבל שנאמר דמחלל עבודה בכך אין הוכחה דעבודה לא נאמר בפרשה זו ודו"ק: ע"ב בגמ' ושמואל דורות משעה לא ילפינן.

ולרב צ"ל דילפינן דורות משעה. ומסתמא הלכה כרב.

וברמב"ם לא מצאתי הדין אי קמיצה ביד מעכב. ותמהני על התוס' שנדחקו בהא דרבא יד יד לקמיצה והלא י"ל דרבא פוסק כרב.

גם אפ"ל דשאני התם דשעה עצמו למדו מגז"ש דיד דמצורע דהוא לדורות ממילא לענין זה הדין שפיר ילפינן לקמיצה לדורות מקמיצה דשעה. וגם מה שהקשו בתוס' מהא דאמר אהרן אם שמעת בקדשי שעה כו'.

נראה דל"ד להכא דהתם הוי הוראת שעה שביום הזה הותר אנינות והוי חידוש ואין לך בו אלא חידושו ולהכי לא הו"ל להקל בקדשי דורות. אבל בכ"מ י"ל דורות משעה ילפינן: דף כ ע"א בגמ' ברית אמורה במלח משמע דאל"ה הו"א לא מלח כשר וכן ס"ל לר' יוסף לתנא דמתני'.

וקשה נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד א"ע לא מהני דכתיב ולא תשבית מלח ברית. וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מה' אסוה"מ) המקריב דבר על המזבח בלי מלח לוקה ובאמת הקשיתי על הרמב"ם בזה די"ל דעיקר הלאו מה שלא נתן המלח וזה הוי לאו שאין בו מעשה כמ"ש הרמב"ם בעצמו (פ"א מה' חגיגה) גבי ראית פנים בלא קרבן ברגל דהוי לאו שאין בו מעשה דהראי' מצוה בפ"ע והעבירה מה שלא הביא עמו קרבן וה"ה הכא ההקדמה מצוה והעבירה מה שלא נתן עליו מלח.

ובע"כ צריכין לחלק דשאני התם דהבאת קרבן עכ"פ מהני אח"כ ויש לו ג"כ תשלומין כל שבעה אבל הכא דהמצוה ליתן עליו מלח [בשעת הקרבה] הוי ההקדמה בלי מלח גוף העבירה ויש בה מעשה. וא"כ נימא אי עביד לא מהני והוי כלא הקטיר כלל וצ"ע: שוב ראיתי דז"א דהא כל מילי דקדשים **כן כתב בשעה"מ (פ"א מה' ק"פ) וע"ש שהביא בשם הריטב"א דהיכי דאיכא לאו לא צריך שינה הכתוב לעכב.

ותמו' מסוגיא דהכא דאיכא נמי לאו דל"ת מלח ואפ"ה בעי קרא לעכב וצ"ע: ** דלא מעכבי נמי עכ"פ איסורא דאורייתא הוא וכן זר שעבד דצריך קרא דמחלל עבודה (בזבחים ט"ו:) אע"ג דלקי וע"כ דבקדשים צריך קרא לעכב. ולא אמרי' א"ע לא מהני: שם ואבע"א כיון דכתיב בי' ברית כמאן דתנא בי' קרא.

נראה דלהך תירוץא לכו"ע אית להו דמלח מעכב ופי' דמתני' לא מלח כהן אלא זר. וכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשנה ובחיבורו דמה דפריך וכי תעלה ע"ד זר קרב לגבי מזבח ודאי קושיא חלושה היא דמה בכך שקרב ומלח וגם משכחת שמלחו מקודם דנהי דהמצוה למלוח [מנחות] בראש המזבח וקרבות בראש הכבש [מ"מ ודאי במלח מקודם ג"כ כשר רק כוונת הגמ' הי' דלהכי דוחק לפרש המשנה מלח זר דלא שכיח כן אבל השתא הדרין מזה ומפרשים לא מלח כהן אלא זר כנ"ל פשוט וכן מצאתי בלח"מ (פ"ה מאסוה"מ): שם בגמ' אחרים דבאין חובה לה מאי ניהו עצים כו' אימא לבונה ואייתי דם דאיכא נסכים.

לא נתבאר פי' הגמ' דלכאורה נראה הכוונה על הברייתא דמשמע מינה דמצד הפרט דאחרים באין חובה אימעוט דם שהרי מקשה אי מה הפרט שמתיר אביא דם. מוכח דמצד באין חובה אימעוט דם וע"ז פריך אימא אחרים באין חובה לבונה ונרבה דם.

וכוונת הגמ' דאי נפרש אחרים חובה עצים א"כ צריך להיות כמו עצים שנצרך לגוף הקטרה דקומץ אבל הנסכים מילתא בפ"ע היא. אבל אי פי' אחרים כו' לבונה דהוא נקטר בפ"ע לשיטת רש"י לעיל (י"ג:) ע"ש] שפיר ה"ה נסכים חשיב באה חובה לה.

וע"ז משני הגמ' דאפי' נימא אחרים חובה לבונה נמי לא דמי לנסכים דלבונה בכלי אחד. אבל מה דסיים הגמ' אבל עצים כי היכי דמתכשרא בהו מנחה הכי מתכשרא בהו כולהו קרבנות א"י פירושו.

חזא מה קשיא להו תו דצריך לסיים הכי להוי נמי עצים בכלל אחרים באין חובה אתי נמי שפיר. ותו דאי מסיק הגמ' דכיון דפרט הכתוב קרבן מנחה משמע דוקא אחרים חובה לה יותר משאר קרבנות והיינו לבונה.

א"כ מה מקשה תו הברייתא אי מה מנחה שמתיר איך אפשר לומר כן א"כ למה פרט מנחה הלא כל קרבנות מתירי' הם וצ"ע בפ"ה הגמ': שם נסכים בהדי אימורים קאתי. צ"ע לפי הס"ד דגמ' אם נאבדו או נטמאו האימורים דהזבח כשר דהקטרת אימורים לא מעכבא נימא דפטור מנסכים וזה דבר תימא דהתורה חייבה נסכים לכל קרבן: ע"ב בגמ' מאן שמעת לי' דאמר עצים איקרי קרבן כו'.

ותמוה דהא לרבנן נמי מיקרי קרבן. וכ' התוס' דמשמע לי' דומיא דדם.

מ"מ קשה הא עצים שמבערין תמיד, על המזבח גם לרבי לא בעי מלח א"כ שפיר איצטריך קרא למעט הני עצים. וצ"ל דס"ל להגמ' דלרבי הני עצים לא מיקרי קרבן.

רק קרבן דעצים הם דבעי קמיצה ומלח. אבל הני דמבערין על המזבח לא מיקרי קרבן וא"צ מיעוט כנ"ל.

מיהו אכתי קשה מה דמקשה הגמ' בתר הכי מבריייתא דעצים א"צ מלח דאתיא דלא כרבי הלא גם לרבי א"ש בעצים דמבערין תמיד. וצ"ל משום דתני סתם עצים משמע דכל עצים לא בעי מלח לכן לא אתיא כרבי: בתוס' ד"ה אדרבה ותימא כו'.

נראה ליישב דדוקא הני דברים שמצינו בהם חומר שייך לומר דלהכי החמיר בהן הכתוב להצריך מלח אבל מה דאין חייבין עליו משום פיגול קולא הוא ואין לתלות הדין בזה כנ"ל פשוט. גם י"ל דכל קרבן מנחתך כולל אפי' מנחת חוטא דכהן דלר"ש הקומץ קרב לעצמו והשיריים לעצמם א"כ יש בשיריים פיגול.

מיהו לרבנן דקיי"ל כוותיהו הקשו התוס' שפיר. אך תי' הראשון נ"ל הגון: בד"ה נפסל בשקיעת החמה כו' ותי' ר"ת כו' וניחא טפי כו'.

יש לתמוה על פי' זה מה דאמרינן ביום זבחו ביום שאתה זובח אתה זורק הלא זביחה גופא ליתכשר אחר תחילת שקיעה דיום הוא וכתבו התוס' אח"ז דבאם אינו ענין לסוף שקיעה תנהו לתחילת שקיעה אבל מה מקום לתלות דין זריקה בשחיטה דשחיטה עצמה לא ידעינן רק מזה הכתוב. ולולי דבריהם הוי אמינא בכוונת הר"ת דמודה דאחר תחילת שקיעה יכולין לשחוט ולזרוק רק כל ששחט קודם שקיעה ואחר תחילת שקיעה בא לזרוק ע"ז דרשינן דנפסל בשקיעה משום דעכ"פ היום נשתנה אחר תחילת שקיעה ולכן לא הוי ביום שאתה זובח ודוקא כה"ג פוסל קרא.

וא"ש הלשון הדם נפסל בשקיעה. אך לפי"ז נצרך לפרש הכא במנחה דג"כ נפסל הקומץ שקמצו קודם שקיעה ושקעה עליו חמה נפסל מלהקטיר ודוחק הוא אך לא מצאתי פי' אחר לשיטת הר"ת: דף כא ע"א בגמ' האי תנא הוא דתניא ר"י בנו של רי"ב ברוקא כו'. קשה לי א"כ לבונה נמי אינה מקבלת טומאה כמו עצים לחשוב נמי לבונה. והי' אפשר לומר משום דלבונה איקבע בהדי מנחה בכלי ולבונה בפ"ע או בזיכי לבונה אה"נ דא"צ מלח.

והרמב"ם (פ"ה מה' איסורי מזבח) כתב דיין ודם ועצים א"צ מלח וכתב הכ"מ דס"ל כר"י בנו של ריב"ב. וז"א דא"כ הו"ל למיחשב גם קטורת.

כמ"ש הלח"מ שם על הכ"מ. ולפמ"ש גם לבונה לא הי' צריך מלח.

והרמב"ם שם בסוף הפרק כתב דשם היו מולחין קומץ ולבונה. ורחוק לומר דמיירי דוקא בלבונה שעם המנחה: שם אלא טעמא דמעטי' קרא כו' דם שבשלו א"ע עליו כו' קצת קשה דילמא היינו לאחר דממעט קרא.

אבל אי לאו מיעוטא והוי בעי מלח הי' באמת עובר על הדם גם אחר שבישלו ומלחו כיון דכשר להקרבה. והי' אפשר לומר בלשון הגמ' נפקא לי' מתורת דם דאין הטעם משום דפסול להקרבה כדפרש"י רק דהכי גמיר לי' דע"י הבישול נפיק מתורת דם.

רק לפרש"י קשה: שם בחמה נמי לימא הואיל ואידחי אידחי. נראה לפרש דאין הכוונה אידחי מטעם דם שבשלו דשפיר י"ל כיון דהדר להיות כבראשונה לא חל עליו כלל שם בישול רק הכוונה משום דדם קרוש א"א לזרוק ואידחי.

והא דמשמע דהקושיא לזעירי משום דבלאו הך דזעירי י"ל דאפ"י דם שאינו כשר לגבוה אסור וחייבין עליו רק לזעירי דבשלו אינו עובר הואיל ולא חזי לגבוה לפרש"י א"כ הכא נמי נימא דאידיחי. מיהו קצת קשה למה לא מקשה אהך דר"י דאמר הואיל ואידיחי אידיחי מהך ברייתא דהקפה את הדם.

ונ"מ לדינא לפמ"ש דאפ"י להפוסקים דם שבישלו אינו עובר עליו מ"מ בבישלו בחמה עוברין עליו מדאורייתא: שם כאן בחטאות הפנימיות וכו' ע"י פירש"י. והסוגיא תמוה דדם חולין ואפ"י דחי' דלא ראוי כלל לגבוה חייב משום דכיוצא בו עולה לגבוה בבהמת קדשים וחטאות פנימיות מיגרע גרע אע"ג דכיוצא בו בחצונות כשר וצ"ע.

והנה משמעות הסוגיא עכ"פ לדינא דדם שקרש כשר לגבוה במזבח החיצון דהוי שם נתינה עליו אע"ג דמשריק ונופל אח"כ ובפנימיות פסול ואידיחי אפ"י הדר אח"כ דזה גם רבא מודה רק לענין חיוב באכילה פליג. ומהתימא על הרמב"ם שלא הביא הני דינים כלל: שם ל"ק הא דסריך.

צ"ע אי גם בדבש וחלב בסריך חוצץ או דוקא בדם. ותמהני על הטור (יו"ד קצ"ח) דלאהביא כלל דסריך חוצץ.

והנה הרמב"ם (פ"ב דמקואות) הביא הברייתא דיו וחלב ודבש ודם לחין אין חוצצין ואח"כ הביא דם שסריך בבשר חוצץ. משמע דדוקא בדם שייך זה החילוק בין סריך.

וגם מה שהוסיף בבשר אפשר דהבין דדוקא דם מתוך מכה או חתך בבשר האדם כיון דהוא מעורב בהבשר חשיב כיבש. ואולי זה דומה להך דנדה (ס"ז).

(בריבדא דכוסילתא שהדם נגלד על המכה חשיב כיבש. ולפי שהביא זה הטור (בסימן קצ"ח) שם סמך על זה וצ"ע אכן הש"ך שם (ס"ק כ') לא כתב כן]: שם תקריב כ"ש פירש"י אפ"י אינה סדומית.

והרמב"ם (פ"ה מה' אסוה"מ) כתב אם נתן כל שהוא מלח כשר. והי' נראה שהוציא זה הדין מכאן דפ"י כ"ש כפשטי' וכ"כ הכ"מ שם באמת אבל דוחק לפרש כן דמעיקרא מרבה התנא שא"צ להיות כבנין ואח"כ הוסיף כ"ש והו"ל להביא מעיקרא ריבוי דתקריב כ"ש.

לכן נראה דהרמב"ם הוציא דין זה מגמ' דלעיל גבי דם] דאמרינן מהו דתימא למשדי בי' משהו למצוה בעלמא. א"כ מוכח דסגי בכ"ש אפ"י הוי דם בעי מלח מדאורייתא: שם תקריב אפ"י בשבת.

מה שמקשין כאן למה לי קרא הא מליחה באוכלין לאו מלאכה היא [כמ"ש במל"מ (פי"א מה' שבת) ע"ש] לדעתי לק"מ דהפ"י לענין ההקטרה דהמלח שנותנין על הבשר ומקטירין גם המלח ע"ז צריך ריבוי. והראו לי שכ"כ ג"כ מהר"מ ראטענבערג בתשובה ח"ב.

[וס"ל דריבוי בשיעורין אסור מדאורייתא. אבל להפוס' דריבוי בשיעורין איסור דרבנן הוא.

שוב א"צ קרא להתיר הקטרה. וע"כ אתי קרא להתיר מליחה.

שפיר הקשו כנ"ל]: ע"ב בגמ' מלח שע"ג האבר מועלין בו ושעל הכבש ובראשו של מזבח אין מועלין בו. נראה לפרש משום דאמרינן בתר הכי דתנאי ב"ד הי' שהכהנים נאותים מן המלח אע"ג דלחולין דידיהו לא התיירו להם אבל עכ"פ כיון דהי' תנאי ב"ד א"כ תו לית בהו מעילה רק כשכבר נתנו על האבר מועלין בו.

אבל רש"י פי' שעל הכבש שנפל מן הבשר דתו לא חזי וא"י הטעם למה לא חזי לחזור ולהניחו על האבר ואפי' על אבר אחר. וגם לא משמע הכי כלל דלמה נקט כבש ומזבח הו"ל למיתני אבל נפל מהאבר אין מועלין בו וצע"ג בזה: שם לא נצרכה אלא לבן בוכרי וכו'.

לכאורה לב"ב לאו דוקא דהא לריב"ז נמי כיון דעכ"פ הכהנים דורשין לעצמן ואין נותנין שקלים שפיר הוי רבותא. וי"ל דדוקא לבן בוכרי דפטורין אין להם חלק כלל בשקלים אבל לריב"ז כיון דבאמת גם הם בכלל השקלים א"כ כל הנותן שקל מוסר לכל הצבור גם לכהנים ונמצא דיש להם חלק בשקלים אפי' לא שקלו: דף כב ע"א בגמ' ולקח מדם הפר וכו'.

לכאורה קשה מנ"ל דמערבין כל הדם שמא מערבין דם הפר כשיעור דם השעיר. וצ"ל כיון דמצוה לקבל כל דם הפר.

והשיריים שנשפכין צריך להיות נשאר מכל ההזאות ואם ישאר דם מהפר שלא יערבנו עם דם השעיר יהי' אותן שיריים בלי תקנה לכן צריכין לערב כל הדם: בתוס' ד"ה והן בולעות כו' ופי' זה סותר מה שפי' במשנה כו'. אפשר ליישב דלקמן דהוי ממש ביטול לגמרי לכן כתב רש"י דלא הוי כיתר סולת דכמאן דליתא אבל הכא לר"י דמין במינו לא בטיל רק דאמרינן סלק את מינו והשמן בטל לגבי הסולת אבל לגבי השמן דהוא מינו לא נתבטל לכן חשיב ריבה שמנה.

גם י"ל דרש"י לקמן כתב רק דהגמ' לא מקשה דאפשר הי' ליישב כן אבל במסקנא דמשני בגמ' תירוץ אחר שש א"צ לחדש סברא זו: ע"ב בתוס' ד"ה מכאן לעולין כו' וא"ת כו'. ואפשר ליישב דהא דמצות אין מבטלין זה את זה הוא דוקא בשעת עשיית המצוה דהתם קודם אכילה לא שייך ביטול דפסח ניכר בפ"ע וכן מצוה ומרור רק בשעת אכילה מתערבין ואז מקיים המצוה אבל הכא מתבטל הדם קודם עשיית המצוה, עוד אפ"ל דשאני התם דכ"א מצוה בפ"ע הוא ואפי' להלל דכורכן יחד מ"מ מודה דאפי' לא עביד פסח אוכל מצוה ומרור אבל הכא המצוה נעשה רק בתערובת לית בה דין אין מצות מבטלין זא"ז: בד"ה ור"י סבר וכו' וא"ת כו' ר"י מספקא לי' אי חוששין לזרע האב כו'.

אפשר לדחות קושיא זו דנהי דאמרינן בחולין דמ"ד אין חוששין לזרע האב באותו ואת בנו משום דכתיב אותו מוכח דלא צריך אותו לחלק וכן מאן דלא דריש אותו משום דאיצטריך לחלק מ"מ אפשר דאפי' למאן דלא דריש אותו יש להסתפק מסברא אי חוששין לזרע האב כדמפלפל הברייתא שם לדמות לשלוח הקן דנוהג רק בנקיבות ע"ש וא"כ י"ל דר"י מספקא לי' מכח הסברא ולעולם ס"ל דמערבין לקרנות כר' יאשי' כנ"ל: בא"ד וא"ת בפ' הנזיקין כו'.

אפשר ליישב דהא דאמרין אליבא דר"י סלק את מינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו מ"מ לענין תרומה דעולה דוקא במאה וא' במינו אם נתערב במינו ואינו מינו י"ל דלא אמרין בזה סלק ולעולם נאסר המינו באין בו א' ומאה דבין אי גזה"כ היא בין אי תקנתא דרבנן היא מ"מ י"ל דלית בה דין סלק דדוקא לענין מין במינו לר"י דאינו בערך ביטול כלל אמרין סלק אבל במה דהצריכו א' ומאה לא שייך סלק.

וא"כ י"ל דמיירי התם דהוי בי' אינו מינו ג"כ ולהכי יש לו ביטול מצד אינו מינו ומ"מ צריך א' ומאה לגבי מינו: ועפ"ז יש ליישב דברי ר"ת אח"כ דהקשה אהא דב' כוסות ל"ל סלק ותמוה טובא דמאי קשיא לי' התם מצי מיירי דליכא א' ומאה להכי צ"ל סלק וכמ"ש התוס' בסוף הדבור וגם בע"ז שם כתבו כן בפשיטות.

ולפמ"ש אתי שפיר דס"ל לר"ת דע"כ צריך א' ומאה דלענין זה לא אמרין סלק כמ"ש והוכיח שפיר דר' יוחנן ס"ל בתרומה מין במינו במשהו ולהכי צריכין תרווייהו א' ומאה לגבי מינו והביטול הוא בשאינו מינו מטעם סלק. והא דר"ת הוצרך לחלק בין לח ליבש דלא ניחא לי' לפרש הך דמעלין את המדומע ביש בו ג"כ אינו מינו דסתמא קתני: דף כג ע"א בגמ' שלא יקבע לה שמן כחברותי' פירש"י קודם הקמיצה וקשה לי דאם זה עיקר החילוק מה מקשה ר"י לר"ל מחרב שנתערב בכלול הא שם שפיר בולע הקומץ ממנחה שהי' בה שמן קודם קמיצה ול"ד להכא כלל.

לכן נראה דעיקר הקפידא שיהי' כמדת חברותי' לוג לעשרון. וגם רש"י דייק בסוף דבריו מעט שמן ע"ש: שם ע"כ לא אמר ר"י אלא בעצם דמינו דבשר הוא.

תמהני דזה דוחק דלכאורה אדרבא השמן הנוטף מן הקומץ הוי מינו דמנחה טפי מעצם לגבי בשר וגם אמאי לא מחלק בפשיטות דע"כ לא אמר ר"י רק בעצם שהוא תוך הבשר ומחובר בו דודאי בפירש לא פליג ר"י והכא הנוטף ממנו אינו מחובר עמו: שם במשנה אם יכול לקמוץ מזו בפ"ע כו' ואם לאו פסולה.

כתבו רש"י והרע"ב משום דכ' מסלתה ולא מסולת קברתה. וא"י למה לי האי טעמא בלא"ה הוי קומץ שחסר ממנחה זו.

והדרשה דתו"כ ולא מסולת חברתה אתי שפיר לענין מה שאמרו לקמן במשנה הקומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר. ואין מובן הטעם דלמה יהי' נפסד המנחה ומה בכך דמקטיר הכל וע"ז א"ש הדרש דוקמץ מסלתה והקטיר פי' דוקא מסלתה ולא יערב עמה מסולת חברתה ולהכי נמי דיעבד כשר דליכא קרא לעכב, ולפירש"י ור"ב קשה מנ"ל לעכב דילמא מסלתה ולא מחברתה רק לכתחילה.

ובאמת בתו"כ שם פ' ויקרא מסיים הכי. מכאן אמרו שתי מנחות שלא נקמצו כו'.

וצ"ע: שם קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר. פירש"י דאין מצוה להקטיר רק הקומץ.

קשה לי טובא חדא דמ"מ כיון דיהי' נפסד מוטב להקטיר ויהי' זו המנחה הורצה וגם לרש"י לא יקטיר דרישא לא דמי ללא יקטיר דסיפא בקומץ שנתערב בשיריים. ותו

קשה דלמה לא ביאר התנא גם הכלדאם יכול לקמוץ מזו המנחה קומץ שלה בפ"ע יקטיר להכשיר המנחה זו עכ"פ.

וי"ל בזה כיון דעכ"פ אין השיריים מותרין לאכול נכון שלא להקטיר כמו דקיימ"ל אם אין בשר אין דם. אבל לקמן בסוגיא ג"כ תמוה דמקשה הגמ' למה אם הקטיר זו שנקמצה עלתה לבעלים לבטלי טיבלא לקומץ.

ומשני ה"נ כדר' זירא. ותמוה דר' זירא יליף רק דשיריים לא מבטלי משום דאתרבי כל שממנו לאישים בבל תקטירו אבל הכא במנחה שלא נקמצה אינו בכלל זה.

ולכן נראה לומר בשיטת הגמ' דכיון שנתערב הקומץ במנחה זו ונעשה אחת ויש בעיסה זו חלק לגבוה זה הקומץ אע"פ שאינו מנחה זו מ"מ היא בכלל כל שממנו לאישים ה"ז בבל תקטירו. ולהכי הוי בכלל היקשא דר' זירא.

ובהכי מיושב הכל דלא יקטיר פירוש דאסור להקטיר משום כל ממנו לאישים כו' אך לא מצאתי לי חבר בזה וצ"ע לדינא: ע"ב בגמ' התם כדר' זירא. נראה דלפי"ז אתיא מתני' כרבנן ג"כ.

ולשון רש"י ד"ה אין הקומץ כו' אין מובן. מיהו אמת הוא דגם לר"י הכי הוא אבל מתני' כרבנן אתיא (ומשו"ה פסק הרמב"ם כמתני' אע"ג דפסק כרבנן): דף כד ע"א בגמ' אמר רבא כו' העשוין כמסרק.

צ"ע על הרמב"ם דפסק (פי"א מפסוהמ"ק) האי בעיא בספק דלא יקטיר. והך משנה דשני מנחות שנתערבו כתב (גם שם) בסתם אם יכול לקמוץ מזו בפ"ע.

והו"ל לבאר דוקא בעשוי כמסרק וצ"ע: שם בעי רבא עשרון שחלקו ונטמא א' וכו' מדלא איבעיא בנתחברו אחר שנטמא ואח"כ נגע טומאה בחלק שכבר נטמא. משמע דבהכי פשיטא לי' דאע"ג דשבע לה טומאה בזה החלק מ"מ חלק השני טמא דהוי כנגע הטומאה בחלק השני ג"כ כיון דמחובר.

רק בצירוף כלי מיבעי לי' וצ"ע אי צירוף דאורייתא למה לא יהי' ממש כנוגע בכולו דמכף אחת נלמד כל מה שבכף נעשה אחת. והי' נראה קצת דקאי באת"ל צירוף דרבנן וצ"ע ויש לדקדק האי עיקר בעיא דרבא בדין שבע לה טומאה למה העמיד הבעיא לענין צירוף כלי.

טפי הו"ל למיבעי בהך דר' יוסי בעשאו וילון דאר"י אם נגע בו הזב הו"ל למיבעי אי דוקא נגע הזב מקודם או אפי' אח"כ. וגם לשון אביי דקאמר ומי אמרינן שבע לה טומאה משמע דלרבא בודאי אמרי' שבע לה טומאה דאל"כ הו"ל למימר אמר אביי ת"ש סדין כו' כיון דרבא מספקא לי'.

לכן נ"ל דעיקר ספיקו דרבא אי טומאת צירוף כלי הוי כמאן דנגע גם בשאר העיסה שבכלי. וא"כ אפי' אי קי"ל בכ"מ שבע לה טומאה מ"מ הכא שאני דהטומאה שנוגע בחצי עשרון שנטמא הוי כנוגע גם בחצי השני.

או דצרוף לא הוי כנוגע רק דטומאת חצי עשרון זה מגרר הטומאה גם על חצי השני כנ"ל. וכוונת רבא מי אמרינן בכה"ג שבע לה טומאה.

אבל בעלמא פשיטא לי' דשבע לה טומאה ולהכי מקשה עליו אביי והתנן כו' כנ"ל: שם והתנן סדין כו'. לכאורה הי' אפשר לחלק כיון דהתם לגבי דבר זה עצמו חמורה טומאת מגע דישאר הטומאה בו אפי' כשיבטלנו ממדרס לעשותו וילון שפיר חל טומאה על טומא' משא"כ הכא דלגבי חלק זה אין שום חומר בטומאה שני'.

מ"מ הגמ' לא נראה להו לחלק בהכי. תו יש לדקדק קצת די"ל דאפי' אי שבע לה טומאה מ"מ מתלא תלי וקאי אי משכח לה רוחא חיילא ולהכי כשנעשה וילון חל עליו טומאה שני' אבל הכא לעולם בחלק זה שבע לה טומאה.

מיהו הגמ' לא סברו כן דבטומאה אי לא נטמא מיד שוב כלתה לה הטומאה ואין יכול אח"כ לחול מעצמו: ע"ב בגמ' אבל טמא מגע מדרס אר"י באיזה מדרס נגע זה כו'. לכאורה הי' נראה טעמי' דת"ק דנהי דבנעשה וילון או שנתמעט משיעור מדרס אינו מטמא תו מדרס משום דהנוגע בה אינו בכלל הנוגע במשכבה דהא לאו שם מדרס עלה.

מ"מ גוף הסדין איך יצאה מטומאה ראשונה כיון דהמדרס מטמא אדם ע"כ טמא הוא וטומאה זו במה פקעה כיון דאכתי נשאר בה שיעור קבלת טומאה דעלמא ולכן קאמר דטמא מגע מדרס פי' כמו אילו הי' נגע במדרס דרק טומאת מדרס לטמא אדם פקע ע"י השינוי דנעשית וילון או שנפחת מג' על ג'.

כן הי' נראה פשוט. רק בגמ' דחולין שהביאו התוס' מבואר דטעמא דת"ק דר"מ ס"ל דטומאת בית הסתרים טמא ע"ש.

ומ"מ כתבתי זה ליישב בזה מה שהקשו התוס' למ"ד דלא ס"ל לחלק בין בב"א ליפשוט לי' מדברי ת"ק. ולמ"ש י"ל דמת"ק אין הוכחה דהוי משום טומאת בהס"ת רק די"ל הטעם כמ"ש דמעצמו נשאר הטומאה ראשונה ולהכי מקשי רק מרי"ו.

והגמ' בחולין היא אליבא דאמת. ואולי יש עוד איזה: ברייתא דמפורש בה דס"ל לר"מ טומאת בהס"ת אבל מכאן אין ראי' כנ"ל: שם אמר רבא כו' וכן לענין קמיצה.

תמהני הלא לעיל נשאר בתיקו אי מהני צירוף כלי לקמיצה. והי' נראה דהך מימרא באת"ל צירוף דאורייתא והגם דרבא ואביי פלפלו לעיל לפשוט האי בעיא י"ל דלמסקנא עלו להם דצירוף דאורייתא ומהני לגבי קמיצה.

אכן הרמב"ם (פי"א מה' פסוהמ"ק ה' כ"ג) הביא הך בעיא דלעיל בתיקו והוסיף לומר דאם הקטיר הקומץ הורצה ואין השיריים נאכלין ע"ש. ובאמת טעם דהורצה א"י ואולי מכח הספק פטור להביא אחרת.

וטעם הכ"מ שם איני מבין ואח"כ (בדין כ"ז) הביא מימרא דהכא וכתב דהשיריים נאכלין עם החלק הראשון ע"ש. והיא תמיהא רבה.

והכ"מ לא הרגיש בזה ובהדיא מסיק שם הרמב"ם דמיירי דאין החלקים נוגעין זה בזה. והרי ב' הדינים סותרין זה את זה וא"י להלום דבריו: בתוס' ד"ה כי נגע בו.

וא"ת בס"פ העור והרוטב כו'. אפשר ליישב דשאני התם דחל עתה טומאה על הבשר בפ"ע דטומאת אבר מן החי הי' רק על האבר.

והבשר בפ"ע אין בו טומאה [דבשר הפורש מאבמה"ח טהור] וע"י שחישב עליו חל הטומאה על הבשר בפ"ע: דף כה ע"א בגמ' עון דלפני ה' אין עון דיוצא לא. משמע משום דהיוצא אינו לפני ה'.

וקשה דנימא עון דאתנן זונה ומחיר כלב דמותרין בבמה דכתי' ל"ת אתנן כו' בית ה' אלקיך ובמה] אינו בכלל בית ה' אלקיך **בתוספתא פ"ד דתמורה דבאוה"מ שבגלגל אסור כמו באוה"מ שבמדבר משמע כן דבבמת יחיד מותר. והא דאיתא בספרי פ' תצא לכל נדר לרבות במה בבמת ציבור קאי.

דאי לאו קרא הו"א להתיר דגם זה אינו נקרא בית ה' אלקיך. שוב מצאתי כן בס' ספרי דבי רב.

גם י"ל דהא דספרי אסמכתא הוא דהא האי לכל נדר אצטריך לרבות עופות כדאי שם בספרי ובתמור' (ל':) ומדרבנן ודאי גם בבמת יחיד אסור דלא גרע מביהכנ"ס דג"כ אסור כדאי באו"ח (סי' קנ"ג) ובמג"א שם דאיסור דרבנן הוא ע"ש: ** וי"ל משום דכתי' כי תועבת ה' גם שניהם משמע דאינו מרצה].

והוי כמו לא לרצון יהי לכם [דכתי' גבי בע"מ] מיהו למאי דמשמע מתוס' ד"ה אימא עון יוצא. דהכשר דבמה לא חשיב הותר מכללו הואיל ואינו לפני ה'.

מיושב בלא"ה הך דאתנן ומחיר: דף כו ע"א בגמ' אבל מקצת שירי' לא כו' לעיל (ט':) מסיק הגמ' בשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה דאע"ג דמקטירין הקומץ מ"מ אסורים השיריים באכילה וצ"ע בנטמאו מקצת שירי' דלכאורה בזה מותרין באכילה הטהור שנשאר דהתם ממעט מדכתיב והנותרת ולא הנותרת מן הנותרת [א"כ ליכא למעט אלא אבוד ושרוף].

מיהו הרמב"ם (פ"א מה' פסוה"מ"ק) כתב בכולהו דאין נאכלין: שם במשנה שלא בכלי שרת פסולה ור"ש מכשיר מפרש בגמ' טעמי' דר"ש דיליף מקרא בא לעובדה ביד כו' ע"ש. ויש לעיין דהא לדידן צריך להיות קידוש קומץ בכלי שרת וגם נתינה על המזבח בכלי שרת הרמב"ם (בה' מעה"ק פי"ג) וגם (בה' פסוה"מ פי"א) דאם לא הקטיר בכלי שרת פסול ע"ש א"כ מקרא דמייתי ר"ש אין ראי' דלא בעי קידוש בכלי שרת רק דעובדה ביד היינו הקטרה א"כ י"ל דר"ש מכשיר היינו הקטרה ביד אבל קידוש כלי גם ר"ש בעי.

מיהו בגמ' לא משמע הכי. והנה רש"י פי' דר"ש מכשיר אם לא נתן הקומץ לכ"ש אבל המנחה לכו"ע צריך להקדישו בכלי אבל הרמב"ם במשניות פי' דלר"ש א"צ שום כלי במנחה מקרא דכחטאת וכאשם ע"ש.

נראה דס"ל להרמב"ם דלר"י ברי' דר"ח א"צ כלי כלל והיינו דפליג ר' ינאי וקאמר כיון שקמצו מכ"ש לומר דר"ש מודה דמעיקרא צריך כלי שרת ובהא פליג על ר"י ברי' דר"ח דלפי' רש"י לא נתבאר דברי ר' ינאי הגם דלקמן פירש"י דלר' ינאי כשר אפי' שמאל מ"מ אי הא הוי עיקר חידושי' דר' ינאי הו"ל לפרושי אפי' בשמאל וחסר העיקר מן הספר ולפי' הרמב"ם א"ש: שם הקטיר קומצה פעמים כשרה.

כתב הרע"ב אבל ג' או ד' פעמים פסולה דליכא הקטרה פחות מכזית. ויש להסתפק בכוונתו אי דוקא כשחלק הקומץ לג' חלקים דליכא בכל חלק כזית פסול אבל כשהשאיר כזית שלם והקטירו שפיר יכול להקטיר הנשאר אפי' מקצת מקצת פחות מכזית וכן מסתבר.

ובהכי יש לפרש ג"כ הגמ' דהקטיר שומשים שומשים ע"ש בתוס' שנדחקו בזה. וכן משמע לי מלשון הרמב"ם (פי"א מפסוהמ"ק) אבל הכ"מ שם כתב להיפוך דצריך להיות בכל הקטרה כזית.

אכן כמדומה שיש ט"ס בכ"מ ע"ש וצ"ע: שם מיתיבי הקטר חלבים כו' הקומץ כו' משמע בפ"י דהאי ברייתא כר"ש אתיא. ומהתימא על הרמב"ם (פ"ב מפסוהמ"ק) שהעתיק האי ברייתא לדין ובזה כבר עמד הלח"מ שם ונדחק ליישב.

אכן ביותר מזה תמהני שהרי הרמב"ם עצמו שם (פי"א) כתב בפ"י אי לא הי' המנחה בכלי שרת או לא הי' הקומץ בכלי שרת או לא העלה בכלי שרת למזבח פסולה. ותימא על הלח"מ שלא עמד בזה וצ"ע"ג ליישב.

וחתני מ' יעקב מאיר נ"י רצה ליישב כוונת הרמב"ם דצריך להעלותו על המזבח בכלי שרת אבל גוף הקטרה כשר בידיים בלי כלי [שוב מצאתי כן בקרן אורה ועי' בירושלמי סופ"ה דפסחים כאן במגיס כאן ע"ג המזבח. ובק"ע ופ"מ שם] וזה דוחק: שם בשמאלו וחישוב עלי'.

פשט הברייתא נראה דהיינו בקמץ בשמאלו וחישוב עלי' להכי ליכא כרת דלא קרב המתיר כמצותו כיון שקמץ בשמאל. אבל רש"י נראה שהבין דקאי ארישא דקמץ בימינו ונתן בשמאלו.

ותמהני דא"כ למה פסול דמחשבה באינו ראוי לעבודה כשר היא כדלעיל פ"ק במנחת עומר דעלה מייתי רבא הך כללא דאין מחשבה פוסלת באין ראוי לעבודה: ע"ב בגמ' אין קומץ פחות מב' זיתים. לא נתבאר מנלן.

ורחוק לומר שיהי' הלכה למשה מסיני ופליגי אמוראי בהל"מ. וגם צ"ע דא"כ כהן שאין קומצו מחזיק ב' זיתים יפסול.

וראיתי במל"מ (פי"ג מה' מעה"ק) הביא כן בשם הירושלמי והוסיף עוד לומר כוונת הירושלמי דפסול לכל עבודות דאי לקמיצה מאי קמ"ל. וא"נ בעיני דא"כ ליחשבי' בפסולי מומין דכהנים.

ובאמת הי' אפשר לומר דכיון דקמיצתו כדין נהי דאין קומץ פחות משני זיתים דכך הלכה למ"מ יכול לקמוץ ב' פעמים וע"ז בא הירושלמי לומר דאינו כן רק פסול הוא לקמיצה אבל לשאר עבודות שפיר כשר: שם ר"א מתני לה מבוא השמש ומוקים לה בפוקעין. וכן רב דימי בשם ר' ינאי.

נראה דלדידהו אפי' לקלוט לא מהני כל שלא הצית האור ברובן וצריך להקדים להקטיר ביום שיהא שהות שיצית האור ברובן קודם חשיכה. והרמב"ם במעה"ק (פ"י) כתב

בפשיטות דמותר להקטיר סמוך לחשיכה אע"ג דקיי"ל כר"י עד שיצית האור ברובן משום דלקלוט שאני וצ"ע למה לא פסק כר"א ור' ינאי.

ואולי משום דלדידהו צ"ל סמי מכאן קטורת להכי פסק כסתמא דגמ' מעיקרא. וצ"ע על הכ"מ שלא העיר בזה: דף כז ע"א בגמ' או דלמא על העצים דומיא דעל המזבח צ"ע למה על המזבח פשיטא לי' אפשר למ"ד על בסמוך יהא רשאי לעשות מערכה אצל המזבח.

ע"י בזבחים (ס"ה, פלוגתא דתנאי אי עושין מערכה ע"ג סובב). ואולי הי' להם שום דרשא ע"ז.

וע"י ברמב"ם (פ"ב מפסוהמ"ק) כולל כל הג' איבעיות ביחד מטעם דרך הקטרה וכבר עמד הלח"מ בזה ע"ש: שם ל"ש אלא שאין לו. אפשר לפרש דבאין לו רק מין אחד אפי' מצא אח"כ שאר המינים לא מהני דנהי דלא אגדו כשר מיהו צריך להיות ראוי לאגדן ביחד כדאמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת.

וכן נראה דעת הרמב"ם (פ"ז מה' לולב) דדוקא במצוין בידו כל המינים. מיהו דעת רוב הפוסקים אינו כן ולא דמי לבילה דמצות אגודה אפי' לכתחילה לא נזכר במצוה זו בפרטות רק מטעם ואנוהו ואין סברא לומר בזה דצריך להיות ראוי לאגודה [ומ"ש הרמ"א או"ח (סי' תרנ"א) שיהיו כולם לפניו.

משום הפסק ברכה הוא. כמ"ש מדברי המג"א שם]: בתוס' ד"ה ולקחתם כו'.

לע"ד נראה דט"ס בתוס' וכך צריך להיות ולדבריהם ביום שני תסגי כו' בשביל כולם דבסוף לולב הגזול כו' ולא כתיב ולקחת וליתא אלא כי היכי וכו' [וע"י בהגהת אשרי פ"ג דסוכה]: דף כז ע"א במשנה ב' פרשיות שבמזוזה מעכבין ואפי' כתב א'. צ"ע מנלן דהנך ב' פרשיות מצוה א' הם ומנלן דמעכבין ומה זו דאמרו אפי' כתב א' אדרבא כתב א' באותו פרשה שפיר נלמד מוכתבתם כתיבה תמה אבל ב' פרשיות דבכל פרשה כתיב וכתבתם בפ"ע שפיר י"ל דב' מצות הם ואם אין לו רק פרשת שמע יכתוב עכ"פ פ' שמע וגם בד' פרשיות של תפילין קשה.

מיהו שם י"ל כיון דכתיב והיו לטוטפות ודרשינן טט בכתפי שתים פת באפרקי שתים ומיירי קרא מכל הד' פרשיות וכתוב והיו לעיכובא ולפ"ז אפשר נמי דמזוזות מקשינן לתפילין דגם הב' פרשיות מעכבין כמו הד' שבתפילין. ועדיין צ"ע שלא הובא בגמ' ובפוסקים שום טעם ע"ז: עוד י"ל טעם המשנה דתמה היינו להיות שלם כל הצריך להיות נכתב וכיון דבפרשה שני' נמי כתיב וכתבתם א"כ אם כ' פרשה אחת לא הוי כתיבה שלימה כל הצריך דהא חסר פרשה שני' לכן לא הוי כתיבה תמה: ע"ב בגמ' אדרבא סמי דידך מקמי דידי.

נראה הפי' משום דיש לפרש כלי שרת דפליגי אי כשרים בשל עץ היינו שאר הכלים ופליגי אי ילפי' מאביבא דמשה כדאי' בסוכה נ': [ולא נלמד כלל ממנורה אבל במנורה דאיכא כלל ופרט י"ל דלכו"ע של עץ פסול ולהכי מייתי מברייתא אחריתא דקאמר לא מצא של זהב דבמנורה מיירי דלכתחילה המצוה בשל זהב: בתוס' ד"ה וטפח וכו' יש תימא כו'.

נראה שהבינו דגביע וכפתור ופרח שבזה הטפח הי' זה למעלה מזה (וכולם היו בגובה טפח) וא"י למה נדו מפירש"י ולא יקשה כלום וצ"ע: דף כט ע"א בגמ' מעשה הי' והי' מנורת ביהמ"ק יתירה על של משה דינר זהב. תימא לומר שהי' משתמשין בה בפסול.

ויתכן לפרש דבימי שלמה עצמו הי' ששקלוהו אחר שנגמרה והיתה יתירה וחזרו והעמידוה על ככר קודם ששימשה במקדש. ומשמע מכאן דקפידא דככר אינו רק שלא תפחות מככר אבל אם הי' בעשת יותר יכולין אח"כ לתקנה להעמידה על ככר וצ"ע הטעם דקרא דככר זהב יעשה אותה יש לפרש דתהי' נעשית מעשת ככר מצומצם: ע"ב בגמ' אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה כו'.

בב"י (סי' ל"ב) הקשה הא מ"מ אינו מוקף גויל. ותי' דדוקא בתחילת כתיבה צריך להיות מוקף גויל.

ופסק כן בשו"ע (שם סעי' ט"ז) והקשה עליו הט"ז שם דהוא עצמו הביא בשו"ע שיטת הירושלמי בהא דניקב תוכו של ה' דהיינו חללו כשר דוקא כשנשאר עוד היקף גויל אבל בניקב כל חללו פסולאע"ג דבתחילת הכתיבה הי' מוקף גויל ע"ש שהניח בקושיא ונראה ליישב שיטת הב"י דסברתו הוא דבשעת הכתיבה צריך להיות מוקף גויל.

ואותו ההיקף צריך להיות נשאר לעולם ולכן בניקב כל החלל שניטל אותו ההיקף פסול לפי הירושלמי אבל בניקב ירכו ונשאר אות קטנה נהי דעכשיו אינו מוקף גויל לפי שנתקצר האות. אבל אותו ההיקף גויל שמקודם במקומו עומד א"צ עתה היקף גויל מחדש במקום שנתקצר האות כנ"ל: שם ואי לא יהרג הוא ופסול.

כ' בתוס' מכאן דיהרג חסר כתיב. פי' מהרש"א כוונתם דאי הוי מלא לא הי' נראה כמחרף וא"צ תינוק דלא חכים.

וקשה לפ"ז הו"ל לתוס' לציין על תינוק דלא חכים. ויותר נראה לפרש כוונתם כיון דכ' התם אפסיק לי' כרעא דו' דויהרג ואי כ' ויהרוג מלא שייך ג"כ נפסק בו' השני' א"כ למה נקט הגמ' יהרג הוא הגם דאפשר דעובדא הכי הוי דו' ראשונה אפסקי לי' מ"מ כיון דשייך הדין בב' הואוין הו"ל להגמ' לומר סתם ואי לאו י' הוא ופסול.

ולכן הוכיחו דויהרג חסר כתי' וליכא ו' רק ראשונה ושפיר נקט יהרג הוא. ואפשר באמת נקט כן הגמ' להשמיענו אגב אורחא דויהרג חסר: דף ל' ע"א בגמ' יחיד קורא אותם.

לפירש"י צ"ע הטעם מה בכך דנשתנה מכל התורה מ"מ כיון דיש באלו הח' פסוקים כדי קריאת ב' אנשים למה לא יוכלו לקרות כ"א ג' פסוקים. והי' נראה לפרש דיחיד קורא אותם היינו שאין לקרות אותם ביחד עם הכתוב מקודם רק יחיד יקרא אותם בפ"ע כיון שנשתנו [כן פי' השטמ"ק בב"ב (ט"ו).

(בשם הר"י מיגאש ע"ש) מיהו אין המנהג כן. והרמב"ם ז"ל (פי"ג מה' תפלה) פירש דנקראין אפי' ביחיד וא"צ עשרה אע"פ דכל קה"ת אינו בפחות מעשרה שמונה פסוקים הללו שאני ע"ש.

עי' בתורת חיים בב"ב שם שהוכיח כפי' הרמב"ם. ועל פרש"י הקשה כנ"ל: שם אפשר ס"ת חסר אות אחת כו'.

לכאורה היא נראה ליישב דגם ת"ק מודה דנכתב כל התורה רק שלא היא נכתב בצירוף אותיות הללו רק כל האותיות ביחד כמ"ש הרמב"ן בחומש בהקדמה דקודם שקיבל מרע"ה התורה היא התורה כתובה כך במרום רק שניתנה אליו באלה הצירופים ושמונה פסוקים אלו לא היו מפורשים הצירופים למשה רק ליהושע וכן מסתבר דהא אין מגלין כל שבחו של אדם בפניו וכת' ולא קם נביא כו' רק שלא נגלה זה הצירוף למרע"ה.

ומיהו אפשר דעדיין זה מקצת שבחו היא, וגם אפשר דביום מותו מגלין אפי' כל שבחו כדאשכחן אל תאמין בעצמך עד יום מותך. משמע דביום מותו א"א להשתנות לכן מותר לספר כל שבחו.

אך לשון הברייתא משמע דמשה לא כתב כלל הח' פסוקים. והיא אפשר לומר דר"ש דקאמר שכתבן בדמע נתכוין למ"ש שהי' מעורבין האותיות.

ושמעתי שכ' כן באיזה ספר. אך לפי"ז קשה מאי דקאמר הגמ' דלא כר"ש אדרבא להאי שיטה א"ש טפי דיחיד קורא אותן דאין לחלקם לב' קריאות דלפי מה שכתבן משה הוי כולו ענין אחד ולא נחלק לח' פסוקים כלל וכל פסוק דלא פסקו משה באורייתא לא פסקינן לכן יתכן יותר לומר דדעת ת"ק הכי היא כמ"ש: שם כחוטף מצוה מן השוק.

מפירש"י משמע דקיים המצוה דכתבו לכם (וכ"מ בנמו"י בה' קטנות) רק כלפי דסיים דכתבו כאילו קבלו מהר, סיני קאמר דלוקח מן השוק אינו חשוב כל כך. אבל יותר נראה לפרש משום דכתיב כתבו לכם לכן הלוקח אינו מקיים זו המצוה [כמ"ש הרמ"א (סי' ע"ר) ועי' בט"ז שם] ומ"מ נראה בנותן לסופר לכתוב בשבילו מקיים שפיר המצוה אכן כתבו בעצמו הוי כקיבלו מהר סיני נמצא ג' חילוקים בדבר: תוס' ד"ה אבל יתירות כו' יש טועים כו'.

וצ"ע נהי דודאי שפיר כתבו תוס' דיתירות נמי פוסל והכא שאני דחוזר ומתקן. אבל מ"מ כשיש ספק אי חסר אי מלא נראה דשפיר טפי לכתוב מלא מלכתוב חסר דביתיר י"ל דל.

וגם דיוכל למחוק אותו. אבל חסר ודאי גרע טפי.

ולכן נלע"ד דגם תוס' מודים לזה דבספק כותבין מלא. רק כוונתם על הטועין שאין מטריחין עצמם לברר הספק דחושבין דליכא קפידא ביתיר ע"ז קראו להם טועין כנ"ל בזה [וגם מ"ש בפסקי תוס' יש לפרש כן]: בתוס' ד"ה מכאן ואילך כתב יהושע כו' וקשה כו'.

אפשר ליישב דנהי דנפטר משה רבינו ע"ה בע"ש מ"מ הקבורה היא בשבת דלא היא בידי אדם ועיקר ביטול ביהמ"ד וצידוק הדין שלו היא בשעה שנקבר ונעלם מעין בני אדם דהא כתיב ולא כהתה עינו פירש"י אפי' אחר מיתתו. נמצא דלא הבינו בני אדם כלל שמת ולא נתעצבו במיתתו עד שנקבר ונעלם מעיניהם הבינו שנסתלק מן העולם לכן צידוק הדין שלו וביטול ביהמ"ד היא בשבת כנ"ל: ע"ב בגמ' ר"ש שזורי אמר כל השם כולו תולין ומקצתו אין תולין.

צ"ע דמשמע לפי"ז דלת"ק אפי' מקצת השם חולין וזה רחוק מאוד דאיך נצרף מקצת אותיות של השם למקצתו. וגם דמשמע לפי"ז דתיבה אחרת אפי' לר"ש שזורי תולין מקצתו.

והי' אפשר לומר דר"ש שזורי רבותא קאמר דשאר תיבות ודאי מקצתו אין תולין רק מוחקין מה שנכתב ותולין כל התיבה רק בשם דנכתב מקצתו דתו אין לו תקנה דאסור למחוק אותיות השם. וגם י"ל דס"ל לר"ש שזורי דאין כותבין על המחק והגרר א"כ כיון דאין לו תקנה הו"א דתולין מקצתו להכי אמר דאין תולין מקצתו מכ"ש בשאר תיבות ודאי אין תולין מקצתו אכן ביו"ד (סי' רע"ג סעי' ו') מבואר דבשאר תיבות אם שכח תולין מקצת התיבה ע"ש]: שם מסלק את היריעה כולה.

אפשר לאו דוקא היריעה דיכול לחתוך דף אחד אם נשאר עוד ג' דפין ביריעה: שם ולימא מר הלכה כמר כו'. קצת קשה דילמא מ"ד דתולין ס"ל דוקא תולין אבל על הגרר אין כותבין ולהכי לא אמר הלכה כר' יוסי דאיהו אמר אף תולין משמע דגם על הגרר כותבין ולמאן דאמר הלכה מוחק וכותב ס"ל דוקא הכי אבל אין תולין ולהכי לא אמר הלכה כר' יצחק דאמר אף מוחק משמע דתולין ג"כ עי' בצ"ק מ"ש בישוב קושי' התוס']: דף לא ע"ב בגמ' וה"מ בגידין.

בזה נראה לפרש הגמ' במגילה (ח'): גבי אין בין ספרים לתפילין ומזוזות דלתופרן בגידין זה וזה שוין. ואין מובן מה תפירה שייך בתפילין ומזוזות.

והשתא ניחא דנ"מ בנקרע ב' שיטין דודאי גם בתפילין ומזוזות מהני תפירה ודוקא בגידין. וכן פי' הריטב"א שם] ולפ"ז קשה מ"ש בתוס' ד"ה הא דאפיצן כו'.

והקשה ר"ת כו' מנ"ל דמיירי הכא בס"ת דאמר סתם קרע הבא כו' דילמא במזוזה מיירי דף ל"ב ע"א בגמ' לא אריוח. וקצת קשה אכתי מנ"ל לר"ה לחלוק על ר"מ הא ליכא תנאי דפליג עלייהו.

וצ"ל משום דרשב"א אמר ר"מ הי' כותבה משמע דאית מאן דפליג: שם הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות. לכאורה תמוה אפי' אי גם מזוזה סתומה נמי קשה דהא בפרשת שמע בסוף באותו שורה עצמה בתורה כ' שם התחלת פרשה שני' ואיך יעשה ממנה מזוזה.

וע"כ שמוחק אותן התיבות א"כ נעשית פתוחה. וכמו כן בתחילת פ' והי' א"ש כ' בתורה באותו שורה מפרשה שלפני'.

וע"כ צריכין לומר דודאי ידע גם בס"ד דכותב למטה בגליון פרשת והי' א"ש. והשתא משכחת לה דסוף הדף מסיים פ' שמע ובאותו שורה מתחיל והי' כי יביאך ע"ש פ' ואתחנן ולא הי' כתוב רק תיבת והי' ויכול להוסיף אם שמוע עד כל פרשה אחרונה.

אבל אי במזוזה פתוחה א"א לעשות משום תיבת והי' שכ' בסוף שמע באותו שורה. ומשני הגמ' דלהשלים פי' שלא נגמר גם פרשת שמע באותו דף רק שורה אחרונה דשמע כתב בדף השני.

והשתא יכול להוסיף בגליון אחר שמע שורה אחרונה ולעשותה פתוחה ויכתוב אח"כ והי' א"ש. וכמו שכתבתי מצאתי ג"כ בחי' הרשב"אהנדפס מחדש על מנחות.

אך לשון התוס' תמוה לפ"ז שכ' כגון שכ' פ' שמע בסוף העמוד כו'. הלא גם בס"ד ע"כ הכי מיירי.

רק עיקר התירוץ שלא נשלם למטה כל פרשת שמע כמ"ש. א"כ עיקר חסר בדברי התוס' וצ"ע: גם ילה"ק אהא דאמרי' לימא מסייע לי' כו'.

דילמא הפי' לקח מן הגליון לכתוב עליו מזוזה דגם זה אסור כמ"ש בטוש"ע (יו"ד סי' ר"צ) ע"ש]. וצ"ל דלשון עושין משמע לעשות מעיקר הפרשה מזוזה: שם אידי ואידי בתפילין.

ע"י בתוס'. ויותר נראה מלשון הגמ' דלהיא תירוצא עיקר שינה דפסול במקום הכתיבה ובתפילין לאו דוקא דה"ה במזוזה דבשניהם שינה מקלף לדוכ' ולהיפוך כשר רק שינה דין כתיבה דקלף ע"ג שער ודוכסוסטוס ע"ג בשר פסול, ולפי דמעיקרא ס"ד דבזה ובזה פי' בתפילין ובמזוזה קאמר אידי ואידי בתפילין ואה"נ דאידי ואידי במזוזה ולרבותא נקט תפילין דמ"מ אי הי' כותב על דוכסוסטוס כדינו הי' כשר.

ועפי"ז יש לפרש גם הסוגיא דשבת שהביאו התוס' ודו"ק: ע"כ בגמ' והא בעיא שרטוט וקשה כמ"ש התוס' דילמא מיירי ששירטט התפילין דלא מצינו איסור בזה. ואפשר לומר כיון דשירטוט במזוזה הל"מ צריך להיות משורטט לשם מזוזה כמו גוף הכתיבה דצריך להיות לשמה.

ובשלמא בכתיבת לשמה כיון דגם בתורה ותפילין בעי לשמה. י"ל דלשמה דתפילין כשר נמי לשם מזוזה דהכל לשם קדושה.

אבל שירטוט דלא בעי רק במזוזה חשיב שלא לשמה מה ששירטט לשם תפילין ומקשה הגמ' שפיר. וצ"ע לדינא בזה.

(כזה כתב הב"ח באו"ח סי' ל"ב) וע"ש בפמ"ג במשבצות (ס"ק ד') מ"ש בזה]: ומ"ש התוס' לדחות פרש"י במגילה. תמהני עליהם הא י"ל דהכא דוקא מתפילין פריך דא"צ שרטוט אבל ס"ת שפיר י"ל דבעי שרטוט.

והטעם דמקיש למזוזה מכתובה כתיבה כמו שהקשו בעצמם אח"ז. א"כ י"ל דה"נ כן הוא ולמה דחו שיטת רש"י: תוס' ד"ה סכנה כו' ונראה כו' דנוקף בה ראשו כו' ק' לפי"ז למה עשו כן בית מונבז כיון דאיכא סכנתא.

ולפירש"י א"ש כיון דפונדק פטור ממזוזה א"צ שמירה וליכא סכנתא. ולתוס' צ"ל דדוקא מזוזה בקביעות יש סכנה דישכח ונוקף על ראשו אבל בפונדק בלילה א' או ב' בודאי לא ישכח וליכא סכנתא: דף לג ע"א בגמ' הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאסתורא.

לע"ד נראה לפרש כי סיכתא היינו שהוא נמשך כנגר תוך עובי המזוזה מחוץ לפנים בעומק כמו היתד שתוחבין אותו בפנים ואינו ניכר מבחוץ רק ראשו ולכן פסולה. וכאסתורא שהניחו לרוחב המזוזה מושכב כיון דכולו ניכר מבחוץ כשר.

שכן אסתוירא הכל בגילוי ולא שיהי' נסתר בעומק הסף כנ"ל. רק שלא מצאתי לי חבר בפ"א הזה.

והרמב"ם השמיט ולא הביא האי חילוקא דכסיכתא ואסתוירא. וא"י הטעם: שם ההוא רגיל הוי כו' במזוזה הלך אחר הרגיל.

הי' נראה לפרש דלגבי פתח הפתוח מביתו לביהמ"ד איתמר. ורש"י פי' דהיא מילתא בפ"ע דביש לו ב' פתחים עושה מזוזה בפתח הרגיל.

ולפי"ז אין מובן מה דמייתי לגבי פתח הפתוח לביהמ"ד ואפשר לפרש לפירושו של רש"י דבפתח הפתוח מביתו לביהמ"ד הספק הוא כיון דמצד הבית מחויב במזוזה ומצד ביהמ"ד פטור לכן אי יש לו באותו בית פתח רגיל למקום אחר ועושה שם מזוזה פטור פתח זו דלביהמ"ד אבל אם פתח האחרת אינו רגיל בה א"כ מחויב מצד ביתו לעשות מזוזה בפתח הזה שהולך לביהמ"ד כיון דרגיל בפתח זה: ע"ב בגמ' העמיק לה טפח פסולה.

צ"ע אי דוקא כשכל המזוזה רחוק טפח מן החוץ. אבל אם כל החקק רק טפח נמצא דהמזוזה ניכרת תוך הטפח מבחוץ כשר.

וכמדומה שכן המנהג. אבל פשט הלשון לכאורה לא משמע הכי: דף לד ע"א בגמ' מיעט הכתוב למזוזה אחת.

פירש"י פצים אחד. אבל קשה לפי' זה מאי ראי' מייתי ר"ע מדכתיב בפסח שתי המזוזות הא אפי' למאן דמצריך הכא ב' פצימין מ"מ מזוזה אחת סגי א"כ בפסח צריך למכתב שתי להצריך הזאת הדם על ב' המזוזות.

ולכן נראה יותר דפלוגתא דברייתא זו היא על המזוזות דהו"א לקבוע ב' מזוזות על ב' המזוזות וממעט ר' ישמעאל מטעם ריבוי אחר ריבוי ור"ע יליף לה משתי מזוזות דכתיב בפסח. והגמ' מייתי לה הכא דכי היכי דמעט ר"י מזוזה א' מכח ריבוי אחר ריבוי כמו כן ממעט ר"מ דפצים א' סגי מכח ריבוי אחר ריבוי רק דמר דרש לה לענין המזוזות ומר דרש לה לענין הפצימין.

ואפשר מה"ט גופי' דר"מ ס"ל כר"ע א"כ לענין המזוזות א"צ ריבוי אחר ריבוי דמפסח מפיק לה ואתי ריבוי אחר ריבוי לענין הפצימין. ואפשר דמה"ט עביד מר שמואל כר"מ משום דקאי בשיטת ר"ע: שם כתיבה תמה והדר על המזוזות.

נראה לפרש משום דצריך להיות תמה מיד כשמניחין את המזוזות ואי יתחיל לכתוב על המזוזה לא הוי מתחילת כתיבה תמה לכן ע"כ כותב על הקלף ומניחו על המזוזה אבל באבנים דירדן לא כתיב וכתבתם תמה ולהכי מסופק הגמ' דיכתוב על אבן ויהי' תמה וידבוק על המזוזה ולהכי צריך גז"ש כנ"ל פשוט.

ופירש"י דחוק טובא בפרט מ"ש דא"א לכתוב תמה על אבנים הלא יכול לסוד בסיד ולכתוב על הסיד כמו שעשו באבני ירדן ולמ"ש א"ש הכל: ע"ב בגמ' מודה היינו פלוגתייהו. לכאורה קשה דילמא מיירי שהי' תש"ר כתובין בעור אחד דכשר כדלעיל רק בד' בתים הם ולכן מטיל עליהם עור וכשר לשל יד.

ונראה דסברת הגמ' דגם כה"ג פסול אי נימא דצריך להיות בפנים כמו בחוץ א"כ כיון שבפנים ד' בתים פסולין דגם על עור הבתים עצמו שייך האי כללא דבפנים כמו בחוץ ומקשה הגמ' שפיר: שם בגמ' ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתנו עלייהו מעיקרא נראה לפרש דאם כבר הניחן לא מהני תנאי להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה רק בהזמנה גרידא מהני תנאי וא"כ עיקר התירוץ בחדתי כדמעיקרא ובשו"ע (או"ח סי' מ"ב) איתא דאפי' הניחן מהני תנאי וצ"ע בזה.

[וע"ש בב"י מ"ש בזה]: דף לה ע"א בתוס' ד"ה שי"ן של תפילין. כו' תמהו על מה שכתב בשימושא רבה בשם אביי למיכתב אגויל שפיר דמי וכן הלכה.

והלא מפורש בגמ' דתפילין על הגויל פסולין. ויש לפרש כוונת הש"ר על הבתים אי נעשו מגויל שפיר דמי למיכתב עליהם השי"ן דהו"א כיון דהלמ"מ הוי כאותיות הפרשה דפסול על הגויל קמ"ל דכשר כנ"ל: ע"ב בגמ' קטיר להו ומתלית להו.

נראה לפי' התוס' דמיירי בשל יד הפי' שקשר וכריך אותה על היד שלשה פעמים ומר ברי' דרבינא דעבד כדדין אפשר דהיינו שכורכן ז"פ על הקנה. ואפשר דאותן שכורכן ג"פ על הזרוע [כמ"ש בס' פרי עץ חיים לכרוך ג"פ על הקיבורת] יצא להם מהך דמתלית להו: דף לו ע"א בגמ' ומודין חכמים לר' יעקב כו' פירש"י דלילה לאו זמן תפילין.

נראה שיטת רש"י דאפי' אי לאו זמן תפילין ליכא איסור כשאינו חולץ והא דאמר' לקמן דעובר בעשה או בל"ת דוקא כשמניחן בלילה. ולפ"ז קשה קצת מה דמקשה הגמ' מהך דספק חשיכה לא חולץ ולא מניח הא ודאי חשיכה חולץ דילמא הפי' התם דס' חשיכה אסור לחלוץ מטעם שמא עדיין יום ומחויב כל היום ואסור להניח שמא לילה היא וא"י לברך מספק [וגם אסור להניח בלילה] הא ודאי חשיכה רשאי לחלוץ אבל אי רצה רשאי שלא לחלוץ.

אלא נראה כשיטת התוס' דלמ"ד לילה לאו זמן תפילין אסור לכו"ע ומחויב לחלוץ והני תנאי כולהו ס"ל זמן תפילין רק דחכמים גזרו וממילא בשעה שלא גזרו למרכדאית לי' ולמר כדאית לי' מחויב הוא להניחן כמו ביום [עי' בירושלמי (פ"ב דברכות ה' ג') אית דבעי מימר ל"א אלא הנותן כו' מבעו"י מותר וזה כשיטת רש"י]: ע"ב בגמ' נפקא לי' מהיכא דנפקא לי' לר"ע כו'.

הלשון קשה כיון דהמקשן ס"ל דלר"ע שבת זמן תפילין הו"ל למימר מודה ר"ע בשבת כדתניא. ולכן יש לפרש דבאמת לטעם דר"ע שהן עצמן אות י"ל דאסור להניח בשבת דפוגם באות דשבת (כמ"ש בשו"ע או"ח סי' ל"א) ולכן אפשר דדוקא בהך דרשא דר"ע פוסק כוותי' אבל מצי שפיר סבר דלילה נמי לאו זמן תפילין כת"ק דר"ע דדריש מימים ימימה ומ"מ כיון דאיסור ליכא כשהניחן ביום ואינו חולץ לפירש"י [רשאי לילך עד שתכלה רגל או עד שעת שינה רק בשבת אית לי' דרשא דר"ע ולהכי חולץ משחשיכה כנ"ל: שם הלכה ואין מורין כן.

פירש"י הלכה דלילה זמן תפילין. ואין מובן ענין זה ממ"נ אי גזרו חכמים שלא להניח דיש כח ביד חכמים לעקור המצוה מן התורה בשב ואל תעשה כדאי' ביבמות צ'.

[א"כ אסור להניחן. ואי לא גזרו איך שייך אין מורין כן כיון דמחויב להניחן מה"ת ואיך מצינו עקירת דבר מה"ת במקצת לומר דאין מורין כן.

ויותר הי' נראה לפרש כעין שיטת רש"י לעיל דאפי' אי לילה לאו זמן תפילין אין מחויבין לחלוץ רק דאין מורין כן והניח דהכא לאו דוקא רק הפי' שלא חלצן כשחשך היום. שוב ראיתי שכן שיטת הרמב"ם (פ"ד מה' תפילין) ע"ש [אולם בכ"מ שם הביא גי' הגמ' וחשך ולא סליק וכן הוא גי' הרי"ף.

אבל לגירסא שלפנינו לכאורה ל"מ הכי]: בתוס' ד"ה אין קסבר כו'. וי"ל דמודה רב כו' וי"ל עוד חילוק פשוט דבשבת אי זמן תפילין הוא לא אסרו חכמים בבית שלא לבטל המצוה ואסרו רק ברה"ר ובכרמלית משא"כ בתכשיטין: עוד י"ל דאי מצד השבות דהוצאה א"כ בס' חשיכה אי יום הוא מחויב מה"ת בתפילין ואי שבת הוא ומניח הוי רק איסור דרבנן א"כ למה לא יניח דס' דאורייתא עדיף מס' דרבנן.

א"ו דאפי' איסור דאורייתא יש במניחן בלילה א"כ ע"כ ס"ל דשבת לאו זמן תפילין כנ"ל: דף לז ע"א בגמ' ר"י החורם אומר כו'. נראה דר"י דייק דיד ימינו מיותר דהו"ל לכתוב ימינו סתם כדכתיב מעיקרא וישלח ישראל ימינו [וע"כ] אתי למילף דסתם יד ימין הוא ולהכי לא הביא ממצורע שכתבו התוס' דהתם יד לא מיותר: שם אין לו זרוע פטור מן התפילין.

אפשר דגם מתפילין של ראש פטור כיון דכתיב והיו דכ"ז שבין עיניך יהי' שתים א"כ נהי דבאם אין לו תש"י מניח של ראש משום דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. אבל באין לו זרוע דאין ראוי כלל להניח של יד אפשר דמעכב גם של ראש דהא תני סתם פטור מן התפילין אך לא משמע כן בפוסקים.

עי' בשאג"א סי' ל"ז מ"ש בזה]. ובתוס' כ' דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי.

פי' דבריהם דאין לו זרוע פטור אבל גידם יש לו זרוע רק יד אין לו ובהכי חייב. וכן פי' האור זרוע כוונת התוס' אך מביא שם פי' אחר דפליגי באין לו זרוע אי מניח בימין ע"ש (בסי' תקע"ז).

ותמהני על הרמ"א סי' כ"ז שהביא בשם או"ז דפטור ביש לו זרוע ולא משמע שם כן: שם והא תני רמב"ח כו'. כל הסוגיא תמוה לפירש"י ואין מובן כלל לא הקושיא ולא התירוץ ולפי' התוס' דטריפה פטור מפדיון אין מובן מה תי' הגמ' בגולגולת תלי כו'.

ונראה לפרש דשיטת הגמ' דזה שנברא עם ב' ראשים נראה שהי' תאומים ועתיד להיות נגמר ולד בפ"ע רק שנתקלקל ונדבק ראשו להשני לכן יצא זה עם ב' ראשים. לכן מקשה הגמ' כיון דנפל פטור וזה הראש שלא נגמר צורת הגוף שלו גרע טפי מנפל ולמה יתחייב בפדיון.

וע"ז תי' דבגולגולת תלי רחמנא והרי הגולגולת קיים ומושך חיות ע"י ראש השני לכן עדיף משאר נפלים כנ"ל: ע"ב בגמ' על ידך זו גובה. נראה דדייק על משמע למעלה א"כ מה מקשה או אינו על ידך ממש.

ואפשר דאי הפי' ידך ממש מ"מ אינו בתוך הכף רק על גב היד להכי נאמר על ידך ולא בידך. ולהכי מיושב מה דקאמר אח"כ לך לאות ולא לאחרים לאות והרי יכול לאחזו תוך הכף שלו ולא יהי' ניכר לאחרים רק דזה א"א דא"כ על ידך קשה דהו"ל לכתוב בידך: שם מה להלן במקום הראוי לטמא בנגע א'.

הקשו בתוס' ונימא בפדחת ולא תירצו כלום. ואפשר לומר דהא באמת כתיב בין עיניכם הכא וגבי קרחה.

ע"כ נראה דשורש העינים בפנים נמשכים עד מקום הקרחה רק דקשה דילמא בין עיניכם כפשטא מבחוץ להכי יליף מקרחה או מקום דמטמא בנגע א' להוכיח דאין הפי' כפשוטו וממילא ע"כ הפי' במקום שיער שהיא מבפנים בין עיניכם אבל פדחת לא מיקרי כלל בין עיניכם כנ"ל: שם מאי בינייהו כו'.

יש להוכיח מכאן דאסור מן התורה לילך בטלית בלי ציצית אפי' באונס שאין לו ציצית דאלת"ה טובא איכא בינייהו אם אין לו רק ג' ציצית דלת"ק אין תועלת באלו ולר"י יעשה עכ"פ ג' ציצית לאפוקי מהפוסקים דס"ל דליכא איסור בזה רק דמחויב לעשות ציצית ואי אונס היא ורחמנא פטרי' מותר לילך בהבגד בלי ציצית.

והביאו ראי' לדבריהם מסוגיא דבסמוך דאיפסיק קרנא דחוטי' ומסיק הש"ס דהוי איסור כרמלית דרבנן והלא יש איסור לילך בהבגד. אך אין זה ראי' דפי' הגמ' דאיפסיק קרנא ונעשית עגולה דפטור מציצית [ומ"מ איסור הוצאה בשבת איכא אפי' היכא דהטלית פטור מציצית] אבל בגד המחויב בציצית אסור ללבוש בלי ציצית כדמשמע הכא.

והא דאמרי' סדין בציצית איכא בינייהו. הגם דבלא"ה עשה איסור דלובש בגד בג' ציצית אבל באיסור דכלאים דחמור פליגי: שם טלית בת חמש איכא בינייהו.

פירש"י קשה להבין דגם לר"י י"ל כיון דכתיב ד' כנפות מוכח דלעולם אין להטיל רק ד' אפי' בבת ה'. ולע"ד נראה לפרש לענין בל תוסיף דלת"ק דחד מצוה היא להטיל ד' אי הטיל ה' עובר בבל תוסיף אבל לר"י דכ"א מצוה בפ"ע ל"ש בל תוסיף ואפי' אי נימא דלר"י נמי שייך בל תוסיף אבל עכ"פ כל המוסיף גורע ודאי לא שייך כדאמרי' בסנהדרין (פ"ח:) למ"ד לולב א"צ אגד ההיא לחודא קאי אבל לת"ק דחד מצוה הוא המוסיף גורע וכמ"ש בשו"ע (סי' יו"ד) בהטיל למוטלת ולא חתך את הראשונות פסול]: פרק רביעי דף לח ע"א בתוס' ד"ה התכלת כו' ומיהו יש לדחות כו' דבריהם תמוהים דמה בכך דליכא איסור בל תוסיף מ"מ כיון דליכא מצוה בהוספה זו למה יהי' מותר כלאים בשלמא אי גם ב' לבן הם כלאים אפשר דגם להוסיף אין איסור דאשתרי כבר אבל מסתמא ב' לבן בסדין הם של פשתן וא"כ הב' דקלא אילן הם כלאים שלא במקום מצוה כלל.

דנהי דבל תוסיף לא הוי מ"מ כיון דמקיים המצוה בלא הנך למה לידחי איסור כלאים. ועיקר הטעם צ"ל דמי מפיס דמקיים המצוה בהני דלבן.

הוא אומר דעיקר המצוה הני דקלא אילן ואינך כמאן דליתנייהו. מיהו לכאורה הי' נ"ל קושיתם ברווחא דלשון הברייתא דכל המטיל תכלת אינו אלא מן המתמיהין משמע אפי' לא הי' לו ירק תכלת וע"ז מקשה הגמ' שפיר דכה"ג ליכא חששא דקלא אילן דלא יהא אלא לבן אך ז"א מדמשני התם דאפשר במינו א"כ מיירי ביש לו לבן.

אך עדיין י"ל דנהי דאית לי לבן מ"מ כיון דהשתא ס"ל דא"ל להטיל ממין א' רק ב' חוטין א"כ שפיר מקשה הגמ' למה המטיל תכלת מן המתמיהין. כיון דנאסר לו תכלת יתן רק ב' חוטי לבן וכמו כן אותם השנים יטיל מתכלת ויהי במקום לבן.

שוב נראה לי דכל ספק התוס' אי נותן שני חוטין היינו בדלית לי' תכלת כמו אנן. אבל בלית לי' לבן רק תכלת נראה דפשיטא דנותן ד' שנים משום לבן ושנים משום תכלת דהא ציצית דקרא לא מפורש מה הם וגם תכלת בכלל.

ונהי דביש לו לבן צריך ב' לבן היינו לקיים מין כנף. ועדיין צ"ע בזה: בד"ה ואם הקדים כו' כמו גבי חליצה.

צ"ע דבשלמא התם דמצרכינן קרא דככה לעיכובא. והטעם נראה דנהי דבכ"מ לבד מקדשים א"צ שינה הכתוב עליו לעכב היינו דלא יצא עשיית המצוה כדאמר הכא בס"ד חיסר מצוה.

אבל היבמה היתה מותרת לשוק לכן הוצרך ככה. וא"כ שייך לומר דככה יעשה העיכוב רק במעשה.

אבל הכא דהקשו תוס' דבלי קרא יהי חיסר מצוה מה תירצו על זה: ע"א בגמ' טלית שכולה תכלת כו'. יש לתמוה מנ"ל דצריך לעשות לבן מלבד התכלת כיון דבתכלת הוי מין כנף וגם מצות תכלת למה לא יצא בד' חוטי תכלת.

והי' נראה דזה באמת כוונת רבא אטו ציבעא גרים דצריך להיות מין כנף נשתנה מצבע התכלת. כל עיקר מצות התורה להיות מין כנף וגם תכלת ואם כולו תכלת יוצא בתכלת ידי שניהם.

אך רש"י ותוס' פירשו דצריך גם לבן והוכיחו מהא דלקמן כל הצבעונים כשרים. משמע דצריך להיות לבן.

ולדעתי אין זה ראי' ברורה דודאי רשאי לעשות ממין אחר רק שיהי' ב' תכלת סגי בב' הנשארם מאיזה מין שירצה חוץ קלא אילן ומ"מ אי בעי לעשות כולן תכלת נמי כשר. ונראה שזה ה' דעת המקשה על הרמב"ם שהביא הראב"ד פ"ב מציצית ע"ש: שם מידי ציבעא קגרים.

פירש"י דחוק קצת ויותר נראה לפרש כיון דכתיב ונתנו על ציצית כו' פ' תכלת משמע דתכלת יהי' בסוף רק דבכולו תכלת הוי ס"ד דצריך להקדים תכלת לפי שהיא מין כנף. וע"ז השיב רבא מידי ציבעא קגרים להיות מין כנף במראה עיקר הפי' מין כנף במין הבגד דהיינו פשתן בפשתן משי במשי אבל בטלית של צמר אפי' היא תכלת מ"מ לבן בצמר חשיב מין כנף וממילא יש להקדים הלבן ואח"כ תכלת וכן נראה שהבין הראב"ד הנ"ל בהשיגו על המקשה ע"ש: שם איגרדם תכלת וקאי לבן כו'.

עי' ברמב"ם (פ"א מה' ציצית) דכתב זה הדין ואח"כ בפ"ב כתב דצריך כדי עניבה ואי נפסק חוט מעיקרו פסול ונדחק הכ"מ בישוב דבריו ולענ"ד נראה דהרמב"ם הבין לפי שיטתו דחוט א' מקצתו לבן ומקצתו תכלת ע"ש. א"כ הפי' דאי איגרדם כל חצי החוט דתכלת ונשאר חצי לבן שבו חשוב זה גרדומין דנשאר חצי אע"ג דב' מינים הם חשיבי

שפיר גרדומין דנשאר חצי חוט אבל נפסק חוט מעיקרו כוונתו כל החוט הנחלק לב' כולו נעקר לכן פסול דליכא גרדומין.

ובאמת לשיטה זו עולה לשון הגמ' שפיר ודו"ק: שם כ"ש דמינכר מצותיהו. לכאורה משמע מכאן דס"ל כדי לענב כל חד בדידי' דאי לענב הנשארים שלימים מה כ"ש היא.

מיהו לפי' ב' שבתוס' דר"ח מיירי דכל הציצית נחסרו וסגי גרדומין בכולהו א"ש כ"ש דאילו הוי נחסרו גם בעוביין הי' מתכשרי דהוי בהו כדי עניבה כ"ש עתה. דמינכר טפי: שם האי תנא היא כו' אין לו תכלת מטיל לבן.

לכאורה משמע דמ"מ אם אין לו לבן אינו מטיל תכלת דמסברא נמי הכי הוא דכתי' ונתנו על ציצית פתיל תכלת. אבל באין ציצית אין תכלת.

ולפי"ז י"ל דא"צ תו לפרש המשנה לענין גרדומין. רק התכלת א"מ הלבן כפשטא.

ולבן א"מ תכלת לענין להקדים כדלעיל. מיהו לשון הברייתא וחכ"א אין מעכבין משמע דאפי' לבן א"מ.

והא דנקט אין לו תכלת מטיל לבן מידי דשכיח נקט. אבל מלשון הרמב"ם משמע לי שבהיבן דדוקא תכלת אין מעכב את הלבן אבל לבן מעכב את התכלת מטעם הנ"ל כיון דכתיב ונתנו על ציצית כו' פ' תכלת צריך להיות תכלת על הלבן וכן העתיק הרמב"ם שם דין משנתנינו בתרי אנפי התכלת אין מעכב את הלבן כיצד אם אין לו תכלת עושה לבן והלבן אינו מעכב את התכלת לענין גרדומין ע"ש: בתוס' ד"ה לא נצרכא כו' וקשה וכו'.

הא נמי משכחת לה דהא תכלת וצמר חד מינא היא ואינה מעכבת חוטי לבן א"נ חוטי פשתן כו'. א"י להלום דבריהם דמה בכך דתכלת וצמר חד מינא מ"מ מה קדימה יש לתכלת על הלבן אדרבא קרא משמע דתכלת בסוף על הציצית.

והבה"ז והצ"ק הבינו בפשיטות כן ופי' בתחילת מ"ש התוס' דיש מפרשים דצמר ותכלת חד מינא ממילא צריך להקדים תכלת ע"ש. ואיני מבין דעת שניהם בזה ולע"ד נראה דטעות סופר נפל בתוס' בתיבת אי נמי דחדא קושיא היא וצ"ל חוטי לבן היינו חוטי פשתן למ"ד כו' וזה קושיא נכונה.

דודאי לפשתן דלאו מינא דצמר היא צריכין להקדים תכלת ונכון היא בעיני. דלגירסא דידן אין מובן למה הוסיפו א"נ למ"ד כו'.

דבלא"ה קשיא לכו"ע: בד"ה אלא לגרדומין כו' ועוד י"ל כו'. לשונם מגומגם ונראה כוונתם דלר"ח עצמו אפי' כל הד' נחסרו ונשתייר מהם כ"ע כשר.

והגמ' מדמי דה"ה בנחסרו שנים לגמרי ונשאר שנים שלימין הוי אלו ב' כגרדומין לגבי הנשארים שנחסרו. אך לפי"ז נדחה ראיות תוס' (בד"ה כדי לענבן) לדחות מנהג ר"ת ע"ש: דף לט ע"א בגמ' חוט של כרך עולה מן המנין.

לולי פירש"י הי' נראה לפרש דעולה מן המנין אפי' לא נשתייר בו למטה כלום רק מה שכרך בו ובהכי יש לפרש גם מה דמסיק הגמ' תכלת שכרך רובה. ופירש"י שכל הציצית קרוי תכלת.

וזה דוחק.

וי"ל ג"כ דקאי על החוט שכורך בו דהוא מן התכלת ולא נשתייר רק מיעוט כשר ובזה יהי' מיושב לשון הגמ' דבמימרא קמא אמר ר"י שמואל אמרה ולא רב. ובשני' אמר רב אמרה ולא שמואל.

ולא מצינו כזה. וגם מנ"ל דרק רב אמרה שמא גם שמואל אמרה רק משום דהני ב' דינים סותרים זא"ז דמ"ד חוט של כרך עולה מן המנין משמע אפי' לא נשאר כלל ומ"ד תכלת שכרך רובה משמע אבל מיעוט צריך להיות נשאר וא"כ א"ש הכל: שם רמי לי' תכלתא וגדילא מיגדל.

פירש"י הציצית קרוי תכלתא ויותר נראה לפרש דרק התכלת לא הי' בו ענף אבל בלבן הי' ענף. ומיושב מה דהקשו התוס' דבספרי ולקמן איתא ציצית דבר היוצא שצריך להיות ענף.

ולמ"ש א"ש דציצית כתיב רק בלבן ואח"כ כתיב ונתנו על ציצית וגו' פתיל תכלת א"כ י"ל דתכלת אין צריך להיות גדיל ולהכי יליף הכא רק מגדילים תעשה דזה כולל תכלת ג"כ. ומיושב ג"כ קושית התוס' בד"ה ופותליהו מתוכו: דף מ ע"א בגמ' סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין.

פרש"י דב"ש פוטרין מטעם כלאים. ונדחק ליישב למה לא תני אוסרין ומתירין.

וי"ל למאי דמסיק בברייתא דמ"מ הוי מן המתמיהין. דחכמים אסרו להטיל כלאים בסדין א"כ י"ל דגם ב"ה עצמם מודים לזה ולהכי לא תני מתירין דמדרבנן אסור.

רק חייבין פי' מה"ת אסור ללבוש בלי ציצית דחייבין בציצית. אבל אין ללבוש סדין כלל כיון דמדרבנן אסור כנ"ל.

[רק לר"י (שבת כ"ה:) דלב"ה גם מדרבנן חייב. צ"ל כמ"ש רש"י]: בתוס' ד"ה כיון דאפשר כו' לעיל דמסיקנא כו' א"נ מדאורייתא שרי' כו'.

צ"ע דפשיטא דלעיל רק מדאורייתא קאמרי דמדרבנן בלא"ה אסרו כלאים בציצית משום כסות לילה ואיך הוי ס"ד דתוס' דמיירי לעיל אפי' מדרבנן: ע"ב בגמ' הכא דעשה בעלמא לא כ"ש. תמוה הלשון דהא בלאו דכלאים קמיירי דאי אינו מקיים העשה עובר גם בלאו.

(וללישנא בתרא דרש"י לעיל דפי' דחיישינן דימכרו הנסיון י"ל דלא הוי רק כעין גזירה לגזירה גבי איסור כלאים. דניחוש שמא ימכרו הנסיון ושמא יטלו אותו לסדין דלא שכיח כלל בגד של סדין דעיקר טליתים הם מצמר ומשום הא לחוד לא הי' גוזרין רק משום דיש עכ"פ חשש ביטול מצות עשה דתכלת גם לבגד צמר משו"ה גזרו א"כ לא הוי רק עשה): שם ר"א אזיל בתר כנף פרש"י ועביד אפכא.

קשה כיוודעיקר בגד של עור דלא הוי עלה שם בגד יהי חייב בשביל הכנף. ולולי דבריו הי' נראה דר"א לא בא רק להקל ולא להחמיר דאפי' הבגד פטור כל שהכנפים של עור דכולא בגד בעינן כנ"ל.

גם הי' אפשר לפרש אף בטר כנף להצריך ציצית גם אי הכנף של בגד. אבל לא לפטור כהיא בגד [וכנפי' של עור]: שם השתא בבל תוסיף קאי כו' פירש"י והתוס' קשה להבין חדא דלשון הגמ' משמע דבדרך תמיהא קאמר לומר דחשיב מעשה.

ותו מה סברא היא זאת דכיון דעבר על ב"ת ובטל המעשה יחשב הקציצה דציצית הקודמין מעשה לציצית הללו ותו דלדבריהם נשאר הגמ' בקושיא. ותו תמהני על רש"י דפי' לקמן בסמוך דטלית פטורה היינו הטיל למוטלת וכתב דכל הח' חוטים ציצית קרינן בהו ע"ש.

וזה תימא למ"ש כאן דכל ההכשר נעשה בקציצת הד' חוטים א"כ כל זמן שהי' כל הח' הנך לאו ציצית הם וצע"ג. ולע"ד הי' נראה לפרש להיפוך דרבא קאמר כיון דעבר על בל תוסיף ומלקין אותו ע"כ חשיב עשייה וע"ז מתקיף ר"פ דא"כ לרבא אם לא נתכוין להוסיף יהי' פסולה ע"כ תירץ הוא דגם אי מתכוין לבטולי להסיר את החוטין הקודמין שפיר חשיב ג"כ מעשה.

' נמצא דלעולם כשר אי נתכוין להוסיף איכא טעמא דרבא ואי נתכוין לבטולי איכא טעמא דר"פ כנ"ל: דף מא ע"א בגמ' ת"ר טלית, כפולה כו' ור"ש פוטר לכאורה נראה שפוטר לגמרי ואין צריך ציצית לא בסוף הבגד כיון דמלבישו לעולם כשהוא כפול וגם במקום הכפל פטור כיון דאם יפשיטנו יהי' הציצית באמצע.

ולפ"ז י"ל דלת"ק דחייבת הפי' רק במקום הכפל. וכן משמע הלשון ושיוין שאם תפרה. ובתפרה בודאי אין צריך רק במקום הכפל א"כ חייבת דת"ק נמי בהכי מיירי. אכן הב"י (סי' י' כתב דאפי' לר"ש דפוטר היינו במקום הכפל אבל בסוף הבגד ודאי חייב ע"ש.

והד"מ חולק עליו שם. ויש להביא ראי' לשיטת הב"י מהך עובדא דבסמוך דא"ל רבה ב"ה לאו כנף הוא ושדיא כו' א"כ לא הי' בו ציצית במקום סוף הבגד רק באמצע ואמר רבא דאינו יוצא בו א"כ לפי"מ שכתבנו לעיל לא הוי כת"ק ולא כר"ש דלר"ש לגמרי פטור ולת"ק רק באמצע א"ו דלת"ק בעי ב' ציצית ממילא לר"ש נמי עכ"פ בסוף הבגד צריך.

מיהו אכתי יש לדחות דלת"ק חייב ב' ציצית ולר"ש פטור לגמרי. וצ"ע עכ"פ לשון ושיוין שאם תפרה כנ"ל: ולכאורה הלכה כחכמים אך מעובדא דרבה ב"ר הונא בטר הכי משמע דס"ל כר"ש כמ"ש בב"י שם.

מיהו יש לפקפק ע"ז כיון דרבה ס"ל חובת טלית י"ל אפי' כפולה כיון דהטלית בקופסא חייב אין שם כנף במקום הכפל אבל לדידן דחובת גברא י"ל שפיר דבכופל הוי זה הכנף. אך ז"א דמ"מ עיקר החיוב בטלית שנעשה להלביש בד' כנפות שלו א"כ בכפילא תליא בפלוגתייהו.

והנה רש"י פי' כפולה שהי' ארוכה כו' ולכאורה הי' נראה יותר לפרש שבסופו הוא עגול ולא הי' ד' כנפות רק כשכופל יש ד' כנפות מיהו לשון כפולה משמע כרש"י: שם שאני חסידים דמחמרי אנפשייהו. צ"ע מה מקום להחמיר בזה אי חובת גברא הוא וגם לא נמצא בפוסקים שירא שמים יחמיר בזה.

ונ"ל דמחמרי ליתן ציצית מיד דשמא ישכחו וילבשו הטלית בלי ציצית. אבל להחמיר לעשות ציצית בכלי קופסא אין טעם לזה: בתוס' ד"ה ה"ק וכו'.

כוונתם דבמצוה שבגופו ודאי שייך למהדר אחריו להשלים גופו בכל המצות אבל אי חובת טלית היא אין סברא שיהא מוטל עליו ליקח טלית כדי לקיים בהטלית המצוה כמו דלא מצינו שיהא חייב לקנות שדה כדי להפריש תרומות ומעשרות וכדומה (גם י"ל הוכחת הגמ' דאי חובת טלית מאי קאמר המלאך טצדקי למיפטר כו' דילמא יש לו בביתו טליתות מצויצות.

אבל אי חו"ג הוא הי' לו ללבוש אותם ושפיר קאמר): ע"ב בגמ' ושליש שב"ה אומרים אחת מארבע בטפח כו'. לכאורה משמע דדוקא ג' דב"ה היא באגודל אבל ד' דב"ש ד' אצבעות פשוטים.

תדע מדלא אמרו ב"ש טפח. אך הפוסקים העתיקו ד' באגודל.

וצ"ל דאידי דב"ה אמרו ג' נקט נמי בב"ש ד'. וגם אידי דברי שא בש"א ד' וב"ה ג' נקט גם בסיפא הכי.

ומ"מ צ"ע הלשון וג' שבה"א בפרט דהכא הלכה כב"ש הו"ל למימר ד' שב"ש אומרים. ולא מצאתי במפ' שום דבר בזה: בתוס' ד"ה ואם הביא כשר כו' קשה כו' וי"ל דאי ס"ל הכי טפי הו"ל למיתני אם לא הביא כלל כשר.

מיהו כוונת התוס' דאפי' לרבנן דאין לבן מעכב מ"מ ד' חוטין בעינן. אבל איני מבין דבריהם דנהי דלא מעכב כיון דחסר לו מצות לבן לא שייך למיתני כשר: [בד"ה כל מיילי וכו' והא דרבה שרי כו'.

י"ל למאי דמסקינן בשבת (מ'.) דכחומרא דרב עביד א"כ י"ל דרק הוא לעצמו החמיר ועביד ככל חומרי דרב אבל לאחרים התיר לפעמים כדשמואל ובזה מתורץ גם קושי' התוספות בעירובין (צ"ג:) ד"ה לא ע"ש]: דף מב ע"א בגמ' בשעת עשי' איתמר.

יש לעיין אי גם להיפוך תלי בשעת עשי'. כגון שהי' תוך ג' ועשה אח"כ תוספות טפח בשפת הבגד.

אי כשר כיון דבשעת עשי' הי' תוך ג': שם והרי תפילין דפסולות בעכו"ם כו'. וקשה לי דלכאורה משמע דאפי' אי מברכין בעשיית תפילין היא כשמניחין הפרשיות בבתיים.

אבל הכתיבה לחודה אינו המצוה דלא כתיב רק וקשרתם. רק הברכה על הכנת המצוה א"כ צריך לברך בגמר ההכנה.

וא"כ אפי' אי כתיבה פסול בעכו"ם מ"מ י"ל דהנחתן בבתיים כשר בעכו"ם. א"כ לא שייך לברך על עשייתן וצ"ע: ע"ב בגמ' ובציצית בהא קמפלגי מר סבר חובת טלית היא.

נראה לפרש דהיינו ר' אדא בר אהבה דבירך בשעת עשי' ס"ל חובת טלית. אבל רש"י פ"י רב חסדא אליבא דרב.

ותמוה בעיני דהא ר"ח מקשה מכח דפסול בעכו"ם. והכא אמרי' היכא דגמר מצוה בעשי' אפי' אי כשר בעכו"ם חייב לברך.

א"ו דר"ח אידחי והך מר סבר הוא ר"א בר אהבה כנ"ל: שם כשרות אע"פ שלא עבדן לשמן. משמע קצת דלכתחילה לכ"ע בעי עיבוד לשמה כיון דהטעם דהזמנה מילתא וסגי לשמה בשאר המעשים א"כ עכ"פ לכתחילה צריך להיות בכל המעשים לשמה.

וגם לשיטת רש"י דהזמנה לאו מילתא והעיבוד הזמנה בעלמא היא. מ"מ י"ל דמדרבנן בעי לשמה וכן כ' באו"ז ה' תפילין (סי' תקל"ג) ע"ש]: בתוס' ד"ה כתנאי תימא כו'.

אין כאן תימא למאי שהביאו בעצמם אח"כ בדיבור הסמוך גמ' דסנהדרין דעיקר מחלוקתם תלי' בהזמנה אי מילתא היא א"כ נהי דבציצית כתיב דבעי עשי' לשמה מ"מ הטוי' א"צ לשמה כמו העיבוד בתפילין: בד"ה עד שיעבדן וכו' דתשמיש מצוה וליתא כו'. זה יש לדחות דמיירי הכא בתפילין של יד.

אך יותר הי' להם להוכיח מסוגיא דהכא דהא ציצית עיקר מצוה ולא בעינן טוי' לשמה לרבנן: דף מג ע"א בגמ' מאי אין לה בדיקה נמי דקאמר אטעימה. וקשה דא"כ מאי תועלת בהני בדיקות כמ"ש התוס'.

וי"ל עוד נפ"מ היכא דהי' להם תכלת ידוע ונתערב עם קלא אילן ובדקנוהו בהני בדיקות. אכן מדברי הרמב"ם (פ"ב מה' ציצית) משמע דהני בדיקות מחויבין לעשות בכל תכלת אפי' זה שעושה אותם כדי לבדוק אם נתדבק בו הצבע כראוי.

אך לשון הגמ' האי לאו תכלתא הוא ולא קלא אילן הוא לא מתיישב שפיר: בתוס' ד"ה ור"ש פוטר. הקשו דנימא דכל דישנו בכלאים ישנו בציצית כמו גבי זכור ושמור דבדיבור אחזנאמרו.

ולע"ד נראה דשאני התם דמצות שבת יש בו מצות זכירה ואסורות מלאכה הוי כמו היקשא ובאמת לא נזכר שם בברכות הטעם דבדיבור א' נאמרו רק סתם זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה. וכן משמע שם ברש"י להדיא דלאו מצד דיבור א' נלמד ע"ש.

אבל הכא נהי דב' המצות בבגד הם מ"מ כלאים שייך אפי' בבגד של ג' כנפות וציצית דוקא בד' כנפות ולא הוי מצוה אחת להקישן אהדדי. דעיקר הכוונה שם דשבת כולל עשה ול"ת ואינו ככל מ"ע דעלמא.

אבל ציצית אין בה רק מצות עשה והדרינן לכללין דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות. וכמו כן בחמץ ומצה הוי היקש שפיר דחמץ ומצה הוי עשה ול"ת ביחד.

מיהו התם בלא"ה תירצו התוס' שפיר דהוי חד קרא ממש אכן בשבועות (כ'.) משמע כשיטת התוס' ע"ש: ובעיקר המימרא שהביאו התוס' דכלאים וציצית בדיבור א' נאמרו וכן הביא רש"י בחומש (פ' יתרו) ממכילתא קשה לי כיון דגדילים תעשה לך הוא פרשה

בפ"ע בתורה וכל ההפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה כדפירש"י בפ' ויקרא.

א"כ האיך אפשר שנאמרו בדיבור אחד. בשלמא זכור ושמור ל"ק כיון דשמור לא נכתב כלל בפ' יתרו רק קבלה שגם שמור נאמר שם.

א"כ במשנה תורה שפיר כתובה בפרשה בפ"ע להפסיק בין פרשה הקודמת שם בפ' ואתחנן. אבל הני ב' פסוקים דגדילים תעשה לך ובגד כלאים שסמוכין והם ב' פרשיות קשה.

וצ"ל כעין דפירש"י בעשרת הדברות שנאמרו בדיבור א' ואח"כ נאמרו כ"א ואחד בפ"ע גם שם כל הדיבור פרשה בפ"ע היא. כמו כן נימא כאן: ועל תירוץ התוס' קשה לי שכתבו דהכא נאמרו בדיבור א' דלא ליסתרי אהדדי פ"ל להתיר כלאים בציצית.

והלא זה נלמד מסמוכין דמשנה תורה לכ"ע דרשי' סמוכין וא"כ ל"ל דבדיבור א' נאמרו ע"ז: ע"ב בגמ' האי אשר תכסה בה מאי עבדי' לי' פירש"י כיון דכסות לילה חייב כ"ש כסות סומא. קצת קשה דילמא אי לאו אשר תכסה שפיר הוי ממעטין לילה וסומא מקרא דוראיתם אותו.

רק כיון דכתיב אשר תכסה לרבות אותם לכן אוקמי קרא דוראיתם למילי אחריני דזכור מצוה אחרת וצ"ע: שם בגמ' ראה מצוה זו וזכור מ"א הסמוכה לה ואיזו זו מצות כלאים כו'. י"ל הפ"ל שידקדק ויסתכל שלא יהא קלא אילן ויעבור על איסור כלאים שלא במקום מצוה.

גם י"ל כדמסיים אני ה"א כו' מאמ"צ כו' ודרשו חז"ל שם אני שהבחנתי כו' כגון מי שתולה קלא אילן בכגדו ואומר תכלת הם כדאי' בב"מ (ס"א:): שם שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכולן ור"ש היא. פרש"י תמוה.

ופ"ל נראה דלר"ש הו"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורין ולכן הנתחייב במצוה זו דהיינו איש חייב בכולן גם מ"ע שהזמן גרמא. אך לשון שנתחייב אדם דוחק לפרש כן: שם שבע ביום כו' על השמינית.

כנראה שהביא זה בכאן לומר שיש שמונה ביום דהיינו ג"כ מילה ולא כמ"ש לעיל שבע כו'. והא דאי' בסמוך כל שי"ל תפילין כו' והחוט המשולש כו' קשה הא יש בו מצות מילה ג"כ.

ואפשר דס"ל לילה זמן תפילין וציצית ומיירי גם בנשים: שם שהתכלת דומה לים פרש"י שנעשו בו נסים לישראל. כנראה דס"ל לרש"י שהתכלת דומה ממש לרקיע א"כ למה תלינהו בש"ס חז' בחבירו ע"כ לזכור כל אלו ג"כ אבל פשוט נראה שהכל רק דומה לדומה תכלת לים וים לרקיע אבל תכלת לרקיע לא וכן כולם: תוס' ד"ה שואל מעמך כו' וי"מ כדי להשלים כו'.

כלומר הי"מ חוזרים ע"ד ר"ת שכ' דמאה אותיות בפסוק ושואל אלא. וי"א אלו ס"ל שואל יהי' חסר ג"כ א"ש כיון דאל תיקרי מה אלא מאה שוב יהי' ג"כ מאה אותיות: דף מד ע"א בגמ' אין לך מצוה קלה כו'.

וקשה דקרי לציצית מצוה קלה והיא שקולה ככל המצות וגם תכלת דמי' יקרים ולמה חשיב לה קלה. ואפשר דאותו אדם שהי' זהיר בציצית היינו להסתכל בציצית כמ"ש בחרדים שהוא ענף מצוה לקיים וראיתם אותו.

ובזכות זה באו לו הציצית על פניו כיון שהי' זהיר לראותם ולנשקם באו על פניו וזה קרי מצוה קלה: והא דאמרי' שאין מתן שכרה בעוה"ז. הגם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

י"ל הכוונה מה שמצילתו מן החטא. וע"ז נאמר במשנה שכר מצוה מצוה: שם משום ישוב א"י פרש"י דחוק.

וי"ל הפי' משום דמזוזה שמירה לבית משום מזיקין. לכן משום ישוב א"י לא הניחו כלל בית בלא מזוזה בא"י שלא יהי' בלא שמירה: ע"ב בגמ' מיבעי' לי' לדזעירי כו'.

קשה לי כמו כן אי הוי כתיב קרא זבח ומנחה ג"כ נדע דזעירי דמנחה ונסכים דינם שוה בודאי שמתקדשין ע"י שחיטת הזבח דאסור לשנותן לזבח אחר. א"כ אכתי מדסמך קרא נסכים לזבח מוכח דסמוכין לזבח.

והי' אפשר לומר דאה"נ דעולה ומנחה נמי להכי אתיא דמנחה מתקדשת בשחיטה וזבח ונסכים אתיא דנסכים מתקדשין בשחיטה. אך למסקנא דגמ' לא משמע כן וצ"ע: שם במשנה ר"ש אומר כו' ובגמ' אסמכי' אקרא.

ומ"מ צ"ע כיון דמביא נסכים לאחר עשרה ימים והקרבות אין להם תשלומין למה ידחו הקרבן בשביל הנסכים: דף מה ע"ב במשנה ואין הכבשים מעכבין את הלחם. כ' הרמב"ם בפיהמ"ש דהלחם נאכל.

וכן מוכח במתני' דלקמן (ע"ד:) דבזה יפה כח הכהנים כמ"ש התוי"ט דמשם הוציא הרמב"ם לפסוק כרע"ק. מיהו תימא דמסקנת כל האמוראים לקמן (מ"ו:) דמדרבנן עכ"פ אינו נאכל.

כדתניא בברייתא דתעובר צורתן ויצאו לבית השריפה וכ"פ הרמב"ם להדיא (פ"ח מה' תו"מ). ונראה דסובר הרמב"ם כברייתא כיון דאמוראי ס"ל הכי.

רק במשנה פי' כן כיון דדעת המשנה כן לקמן כנ"ל. ויותר נראה דכוונת המשנה לקמן דמן התורה לאכילת כהנים היא.

וכן כוונת הרמב"ם כאן במשניות. ולאפוקי מסברת ר"ש דאין לו מי יתירנו דרע"ק ס"ל דא"צ מתיר.

אבל לדינא באמת אינו נאכל מדרבנן משום גזירה כנ"ל. אך מלשון המשנה שאין לו מי שיתירנו משמע קצת דלר"ע לחם הבא בפ"ע לשריפה אתיא.

דאי לר"ע נאכלין לא שייך זה הלשון. דהוי לר"ש למימר דלא אשכחן שתנופה יתיר את הלחם.

כיון דלר"ע ע"כ התנופה מתרת: שם אר"ש הלכה כדברי בן ננס. תמהו בתוס' דהלכתא למשיחא.

ולכאורה היא אפשר לומר דהא אנן אין מזכירין בתפלת מוסף הקרבנות כבשים ולחם. ואפשר הטעם כיון דעיקר הוא הלחם.

הקרבן טפל אל המנחה ואין מזכירין רק הקרבנות ונסכיהם ולא מנחה. וא"כ למ"ד כבשים עיקר היא מזכירין גם קרבנות אלו בתפלה.

ועומר וכבש דאין מזכירין י"ל ג"כ דעומר עיקר כדפסק הרמב"ם דעומר קודם לכבש א"כ משמע דעומר עיקר. אך לפ"ז קשה למה אין מזכירין הפר ואלים וכבשים דהם לכו"ע אין הלחם מעכבן.

ע"כ נראה דכל הקרבנות שבתו"כ הואיל ולא הקריבו במדבר אין אנן מזכירין אותם כיון דגם במדבר לא קרבו הוי כמו שתלוי בארץ. רק מה שהקריבו במדבר מוטל גם עלינו וחסר לנו לכן מזכירין אותם במקום הקרבה.

ולפ"ז לר"ש דמסיק דכל האמור בתו"כ לא קרבו במדבר הוי שוב הילכתא למשיחא. והקשו התוס' שפיר: שם וכל האמור בת"כ לא קרב במדבר.

בודאי חטאת ושאר קרבנות יוהכ"פ קרב במדבר כדמפורש בקרא דכן עשה אהרן. ויש סמך מכאן דביו"כ כתיב בפ' פנחס מלבד חטאת הכיפורים.

ובשבועות לא כתיב מלבד כבשים. משום דהנאמר בחומש הפקודים קרב במדבר ושם לא הקריבו הכבשים דתו"כולב"נ דאמר שכן מצינו במדבר שקרבו כבשים בלא לחם.

צ"ע מנ"ל שקרבו כבשים במדבר: בתוס' ד"ה קרבו כבשים דחו פירש"י וכן בפ"י המשניות לרמב"ם הטעם דבמדבר לא היא להם רק מן. והקשו דתגרי אומות היא מביאין.

ומשום הא לא איריא דלא לעולם הביאו. והם הקריבו כל המ' שנה מסתמא היו זמנים שלא היה להם רק מן ומ"מ לא נמנעו מלהקריב כבשים.

אבל י"ל דאי הוי חייבין בלחם היא מזמינין להם כמו מן לאכול. ותוס' כתבו בשם ר"ת כו' כי תבואו כו' אך קשה גם קרבניהם לא יקריבו ויש לחלק כו' והצ"ק מוחק הגירסא ולע"ד פשוט י"ל דלענין שתי לחם דהיא כחובת קרקע יש להוכיח יותר מלשון כי תבואו.

אבל קרבנות יש לדמות יותר לחובת הגוף כנ"ל. ועל תי' התוס' קשה קצת נימא דעתה אחר ירושה וישיבה בעינן דוקא ממושבותיכם.

אבל מקודם אינו דוקא. ולכך כ' כי תבואו אף דהי' נוהג מקודם ג"כ.

רק הפ"י כך כי תבואו אז דוקא ממושבותיכם תביאו ולכך עתה אינו בא רק מא"י. ולעולם במדבר י"ל דקרבו לחם.

ומ"ש התוס' דהי' מקריבין עומר תמוה דכ' קצירכם ודרשי' ולא קציר עכו"ם. וצ"ל דמעט היא מקום לזרוע אף במדבר: שם בגמ' שבעת כבשים תמימים אע"פ שאין לחם.

נראה הפ"י משום דיש עוד ב' כבשים ואיכא תשעה. ונהי דהני עולות והני שלמים מ"מ לשון שבעה לא שייך.

וכ"כ בתוס' דהל"ל שבעה והי' נמשך על אח"כ שבעה הם עולות וב' שלמים אבל שבעת משמע דליכא אלא הני ותו לא מידי משום דמיירי אע"פ שאין לחם. ועיקר הפי' נראה דלא בא ללמוד דז' כבשים אין מעכבין הלחם.

דפשיטא לי' דהוי' דקרא כתיב רק על ב' כבשים. רק דבא לומר דמדכ' על הלחם דמשמע חובה ללחם.

ומסיים שבעה והרי הם אינם חובה ללחם. ע"כ נלפ"ד דבמדבר לא הקריבו כו' כנ"ל ברור.

וכ"מ בפ"י ר"ש משאנן בתו"כ ע"ש. ובתוס' נכון להגי' מדלא כ' תשעה כבשים ויפרש הכתוב ז' לעולה וב' לשלמים כנ"ל: גם י"ל דהנה קשה ג"כ מה פליג רע"ק אר"ט.

ע"כ אפשר דאה"נ דר"ט ס"ל דהם הם הכבשים שבפנחס. וה"ק ת"ל ז' כבשים כו' ובפנחס נזכרו בלי לחם אלמא אע"פ שאין לחם.

וע"ז פליג רע"ק וכן משמע מדברי הכ"מ (פ"ח מה' תו"מ) דבהא פליגי ר"ט ורע"ק ע"ש] אבל רחוק הוא בגמ'. ויותר י"ל דגם ר"ט סובר כדרשא דרע"ק דבתו"כ עצמו אינו נזכר בלשון מחלוקת.

וא"כ י"ל מדכ' כבשים מקודם כדי שלא נאמר הן הן כו' ע"כ אינו מעכב להלחם. דאל"כ ע"כ אינם הנזכרין במוספין בלי לחם ומדאשתני סדרן מוכח דאינו מעכב כנ"ל וד' התוס' אין מובן.

וגי' שבעה י"ל קצת כיון דהי' ז' וב' כבשים וכולם על הלחם. אף דא"י לכתוב ט' דאלו עולות ואלו שלמים.

מ"מ שבעת משמע מנין בפ"ע והרי הם ט' והו"ל שבעה כנ"ל. או מדלא כ' שבעה אלא שבעת הוא כלל בפ"ע כמ"ש רש"י על ששת ושבעת.

אבל גי' צ"ק עם הלחם אין נכון כלל. ועוד דבלשון הגמ' משמע דמעל הלחם משמע עיכוב להלחם ולדבריו נהפוך הוא: שם ברש"י ד"ה אישתני סדרן.

דבתו"כ פר כבשים ואילים ובפנחס פרים ואילים וכבשים. יל"ד דהו"ל איל דבפנחס איל א' כתיב.

ונראה דכוונתו על כל המוספין שבפ' פנחס דכל הסדר במוספין הוא פרים אילים וכבשים. ולכך אמרי' מדאשתני מלשון מוספין מכלל דאין מוסף.

ולכך בתו"כ כ' רש"י פר דאין כתיב רק קרבנות אלו. ובפנחס קאי על כל המוספין כנ"ל.

ושוב ראיתי בצ"ק מגי' איל. אבל ברור הפי' כמ"ש: שם בתוס' ד"ה מדאשתני סדרן הקשו מאיל א' ביוה"כ ע"ש.

ויש לדקדק דלא הקשו בס"ד דש"ס יכול הן הן כו' וע"ז לא הי' מיושב בת'. ונראה דבאמת אינו דומה להתם.

דשם פשט הפסוק נראה שהוא איל אחר שהרי בפ' אחרי לא נזכר כל המוספין רק איל לעולה. אבל כאן שבכבשים אין שינוי שפיר הוי ס"ד דהיא אחד.

רק שהקשו עתה לבתר דאמרי' דפריים ואילים נשתנו רק הגמ' נדחק לומר דהם אחד אע"ג דבפריים אישתנו. וע"ז הקשו א"כ גם שם מוכרחין לומר שהם אחד ולמה לי דרשא דמיוחד כו'.

וע"ז תי' שפיר. אך לע"ד בל"ז י"ל מדכפל משמע שהם ב' קרבנות דאל"כ למה נכפלו בפסוק.

אבל כאן בס"ד דאי בעי ב' פריים ואיל א' ואי בעי פר וב' אילים. א"כ אין ראי' מדכפל ופריך הש"ס שפיר כנ"ל פשוט: גם אפשר לומר דהתם נמי אישתני סדרן דבפנחס כתיב איל מקודם אח"כ שעיר לחטאת ובאחרי כתיב חטאת ואיל לעולה, וגם חטאת פנימי היא ובפנחס הוי חטאת חיצון ולהכי צריך [אחד לומר דאיל אחד הוא: ועיקר קושי' התוס' צ"ע דהא גם הכא כ' איל אחד וגם כתיב פר אחד והו"א למיזדרש כי התם דאי בעי ב' פריים ויהי' איל א' מקוים ואי בעי ב' אילים יהי' פר אחד מקוים אבל להביא אלו ואלו לא שייך אחד לכך הוצרך להך דאישתני סדרן: שם בגמ' גמר יהי' מתהיינה כו'.

ולעיל פ' הקומץ (כ"ז.) איתא דב' כבשי עצרת מעכבין זא"ז וכן ב' החלות ובגמ' הטעם דכ' הוי'.

והנה למ"ד כבשים עיקר י"ל דשם הפי' הוי' דחלות היינו תהיינה והוי' דכבשים היינו קודש יהיו. אבל למ"ד לחם עיקר א"כ אין הוי' בכבשים כלל.

ובאמת גם תוס' כאן הקשו זה. רק ממ"ש דקאי על הלחם לבד וכבשים לבד.

נראה דקשיא להו גם למ"ד כבשים עיקר. ואין מובן לע"ד די"ל כנ"ל דעיכובא דב' חלות הוא מתהיינה.

ואפשר משמע להו דתהיינה דכ' בסולת לא שייך ללמוד לעיכובא לחלות. וי"ל דהוכיחו כן מדלא אמר כאן טעם מ"ד לחם עיקר משום תהיינה עצמו.

אבל אין זה מוכרח. שוב מצאתי בתוי"ט פ' הקומץ כ' בפשיטות דעיכוב דחלות מתהיינה. אמת דכן פי' רש"י שם] אבל דבריו תמוהין דמה נעשה למ"ד לחם עיקר [מנ"ל עיכוב בכבשים עצמו]. וגם אישתמיט לי' ד' תוס' דכאן דמדבריהם מבואר דלכ"ע קאי הדרשא דיהיו על שניהם.

לענין עיכוב דלחם לעצמו וכבשים לעצמם זא"ז. אך ליישב קושייתם הי' נלע"ד לפרש בגמ'.

דיש להבין עוד ממ"ש גמר יהיו מתהיינה או מיהנה מה בכך דקאי יהיו על לחם אדרבה אי קאי אלחם מנ"ל דמעכב לכבשים. הלא עיכובא הוא מה שנאמר בו יהיו וכיון דהוי' לא קאי רק אלחם מנ"ל דלעכבי להכבשים.

ע"כ מוכרח מגוף הגמ' דכאן ג"כ דעכ"פ קאי הוי' אתרווייהו רק דזהו עיכוב ביותר והי' נלע"ד הפי' להיפוך דנלמד הוי' מהוי' דמצינו לשון הוי' על לחם לבד משמע מזה דאף

בלי כבשים נק' הוי' בתורה. ממילא מוכח מזה דכ' הוי' על כל לחם בפ"ע דעיכובא דהוי' דכאן דקאי רק לעכב הכבשים.

וכן למ"ד גמר יהיו מיהיו דמוכח מהוי' דכבשים בעצמן נק' הוי'. ממילא אף דכ' עיכובא בין כבשים ללחם המכוון דכבשים יעכבו ולא לחם.

כיון דמצינו בכבשים לבד נכפל בהם לשון הוי'. ממילא כשבאים בפ"ע לא נתבטל לשון הוי' כנ"ל וא"ש קושי' תוס': ובזה מיושב היטב קושי' תוס' דאח"כ דנדרוש תרווייהו כיון דהיא שיבה וביאה ע"ש.

ולמ"ש א"ש כיון דהדרש מיהיו הוא דאין השני מעכב את זה. וא"כ א"א לדרוש תרווייהו דע"כ עיכוב יש דהא כ' יהיו על צירוף דב' הלחם ולכך מדריש דדמי טפי כנ"ל: ובמחלוקת הלימוד מיהי' תהיינה יל"ד דהא גז"ש נלמד מרבו.

וי"ל דא"צ להיות נלמד רק מצד א' דיהיו וניתן לדרוש ומר יליף מתהיינה ומר מיהיו. או י"ל דשניהם נדרשין כמ"ש תוס' ללמוד עיכוב לזה לבד ולזה לבד רק מחולקין איזה יותר עיקר.

או י"ל דגילוי מלתא בעלמא היא ויכולין לדרוש כה"ג בלי קבלה מרבו: בגמ' ובן ננס גמר יהיו יהיו. כאן יש לפרש דקשה להגמ' מנ"ל דכבשים מעכבי דילמא גם הכבשים אין מעכבין.

אך בתר הכי דמקשה לב"נ נמי נילף מתהיינה קשה דהא ב"נמביא ראי' ממדבר. ואפשר לפרש דהכי פריך הא איכא למילף נמי מתהיינה א"כ ע"כ עיכוב דיהי' הוא רק דלחם עצמם מעכבין זה את זה.

א"כ לענין כבשים נמי נדרוש רק לעכב זא"ז ומנ"ל דכבשים מעכבין את הלחם. ומשני דיהי' עיכוב לכל רק מתהיינה לא יליף.

ולפי' זה מיושב קושי' התוס' ד"ה זו דנילף תרווייהו דזה אי אפשר מכח הראי' ממדבר. אך אכתי יקשה לר"ש דדוחה ראי' ב"נ ממדבר וס"ל ג"כ כב"נ.

ויש להקשות לב"נ דיליף יהי' דכבשים מעכבין הלא זה כתי' גבי ז' כבשים א"כ נימא דגם ז' הכבשים מעכבין הלחם. ואפשר אה"ג דלב"נ כל הכבשים מעכבין והא דתנן הפר והאילים כו' אין מעכבין הכל מדברי ר"ע הם.

וצ"ע בזה: שם דנין דבר שכולו לכהן. פשוט דהוי הוכחה דיהיו אלחם קאי כדפירש"י.

אך עוד י"ל דהוכיח רע"ק דע"כ יש לחם בלי כבשים ומקוים לכהן כולו. אך לר"י דאמר לקמן לשריפה אתיין ע"כ לא פי' כן.

אך אפשר ס"ל לר"י כתירוץ קמא אך גם רבא לקמן מייתי קרא אחרינא. ומלשון ר"ה בסמוך קנאו ה' ונתנו לכהן.

לכאורה משמע דס"ל השתא דלחם הבא בפ"ע לאכילה אתיא: בתוס' ד"ה מדאשתני כו' וקשה כו' ואיכא למ"ד אחד מיוחד כו'. פי' דבריהם דקשיא להו למ"ד התם דהוי באמת ב' אילים ואחד פי' מיוחד א"כ קשה הכא.

אבל למ"ד דאחד מוכח דלא הוי ב'. גם הכא מיושב דכ' שעיר אחד.

ולכן תי' דנהי דמאחד ליכא למילף מ"מ משני אילים ושני פרים מוכח שפיר לכו"ע אפי' למ"ד התם א' מיוחד הכא מודה. ולע"ד נ"ל קושייתם משום דבכל, מועד בתו"כ בפסח ובחג כ' והקרבתם אשה לה' ובעצרת לא כתי' א"כ הי' נראה דהני ז' כבשים ופר ואילים הם המוסף.

ולהכי לא כתי' תו והקרבתם. אבל אי אין זה מוסף היום הו"ל למיכתב והקרבתם.

בפרט לר"ש קשה באמת כיון דהני דתו"כ לא קרבו במדבר ודחומש הפקודים קרבו. א"כ הך והקרבתם דכתי' בפסח וחג היינו גם במדבר ולמה לא כ' גם בעצרת להקריב כיון דאותן הקרבנות לא הי' מקריבין במדבר.

עכ"פ ס"ד דגמ' שפיר דהן הן כו' רק מדאשתני שידרן. עוד י"ל משום דבחומש הפקודים כ' גבי יו"כ מלבד חטאת הכפורים.

ובעצרת לא כ' מלבד חטאת משמע דרק חטאת א' בעצרת. אבל התם באיל דיו"כ י"ל דסמך קרא על הא דכתי' מלבד חטאת הכפורים משמע ג"כ כל הסדר דיו"כ הכתוב באחרי מות כנ"ל: בד"ה גמר יהיו כו' ותימא הוא.

ונראה ליישב דהא קיי"ל תנופה ושחיטה עושה זיקה. א"כ נראה דכשהזקקו לחם אל הכבשים שוב מצד עיכוב דאיכא בלחם גם הכבשים מעכבין דנהי לרע"ק עיכובא אלחם קאי מ"מ הא נעשין קרבן א' ורק בלי זיקה הלחם קרבן לעצמו.

וא"כ א"ש כשיש כבש א' א"כ יהי' זיקה בשחיטה ושוב כבש הב' מעכב ודו"ק ותשכח: בד"ה דנין דבר שמתנה לכהן תימא אדרבא וכו'. לכאורה אין דבריהם מובנים דאי קאי על הלחם הוא דבר שכולו לכהן מדבר שכולו לכהן.

אבל אי קאי על כבשים הוא דבר שממנו למזבח מדבר שכולו למזבח. ונראה דהתוס' דייקו מלשון הגמ' דנין דבר שמתנה לכהן וכו'.

דהול"ל בקצרה דנין לחם מלחם עצמו כיון דהיא היא הלחם בעצמו. ולא שייך כלל הלשון דבר שמתנה לכהן מדבר שמתנה לכהן.

אלא ודאי כוונת הגמ' דבאמת יהי קאי אלחם וכבשים וע"ז קאמר דיש בהם עכ"פ מתנה לכהן ג"כ. וע"ז הקשו התוס' שפיר דכמו כן יש מהם למזבח.

ולכאורה אין מובן תמיהת התוס' דאי קאי על לחם אינו דבר שקרב למזבח. ונראה דסמכו על מ"ש לעיל דבל"ז ע"כ קאי על כל א' לבדו ג"כ ע"ש.

שוב ראיתי דאין צורך דכוונתם דנלמד דבר שממנו קרב מדבר שממנו קרב. דזה יותר מסתבר שהוא עיקר המצוה.

מדנדרוש דבר שמתנה לכהן. אך באמת זה כולו קרב וזה רק שממנו למזבח.

וי"ל שזה נכלל בתי' התוס'. ואפשר לפרש קצת כוונתם דאי נימא דכבשים עיקר א"כ גם בתהיינה דלחם הוי דבר שממנו קרב למזבח וא"כ כלל דבריהם כך היא כיון דלא מצינו עיכוב רק בדבר שממנו קרב דהיינו ז' כבשים.

ועיכוב בתהיינה סברא הוא דאית לן למימר דגם הוא מיירי במידי דקריב ממנו למזבח דהיינו אי נימא דכבשים עיקר דוק ותשכח: בד"ה דאמר וכו' ורש"י לא רצה לפרש כתוס' דא"כ יסבור ר"ה כרע"ק והוי אמרי' נימא כתנאי אר"ה לשמעתי לכך פי' דאמרו שם. ומ"ש תוס' בפשיטות דהכא א"י לקדש בהם.

ולפענ"ד נראה דבלחם בלי כבשים למ"ד דלאכילה אתיין שפיר מצי לקדש בהם דלא שייך משלחן גבוה דאין בו רק תנופה. וכמו ביכורים דנכסי כהן הן.

ומכ"ש לרבא לקמן דמדמי להו ממש לביכורים ודוק: דף מו ע"א בגמ' הוזקקו זה לזה מעכבין זה את זה. פירש"י דא' נדחה באיבוד חבירו.

ולכאורה לשון הכל מודין אין מובן דאכתי פלוגתייהו במקומן אי נאבדו כבשים אי רשאי להביא לחם אחר בלא כבשים ומה הכל מודין דקאמר. מיהו זה יש ליישב דהכוונה אע"ג דלמר לחם עיקר ולמר כבשים עיקר הו"א דהטפל אינו פוסל את העיקר.

כדאשכחן בתודה דאבד הלחם לא אבדה תודה משום דאין תודה גלל לחם, קמ"ל דהכא נפסל העיקר בשביל הטפל. מיהו קשה מאי דפריך הגמ' והא קודש לד' כתיב בתר תנופה ושחיטה וקא מפלגי כו'.

והלא שפיר שייך פלוגתייהו גם לאחר זיקה לענין אם נאבדו הכבשים. אי יכול להביא לחם אחר בלי כבשים או כבשים אחרים בלי לחם כשנאבד הלחם.

א"כ הי' נראה לפרש דלאחר זיקה ס"ל לר"י דלכו"ע מעכבין. דתו אין יכול להביא אפי' לחם אחר בלי כבשים או כבשים בלי לחם.

ומצאתי קצת ראי' לזה מלשון הרמב"ם (פ"ח מה' תו"מ) שכ' ומביא כבשים אחרים ולחם אחר. ואי הי' כוונתו כבשים אחרים או לחם אחר הוי לי' לומר סתם ומביא אחרים.

לכן יש לפרש כמ"ש דשוב לעולם מעכבין זא"ז. והטעם צ"ע: שם פשוט לי' מדר' יוחנן כו' ותנופה מספקא לי' כו' ותמוה דמהיכי תיתי דנימא דמספקא לי' כיון דסתם ואמר זיקה שלהן שחיטה משמע תנופה אינה זיקה.

ויש לפרש דבאמת אפשר לומר דזה עצמו תלוי אי לחם עיקר אי כבשים עיקר דאי כבשים עיקר א"כ השחיטה העיקר ואין תנופה עושה זיקה. אבל אי לחם עיקר ומצות הלחם היא רק התנופה שפיר י"ל דתנופה עושה זיקה.

וא"כ א"ש דר"י דאמר הכל מודים שאם הוזקקו כו' מסיים זיקה שלהם שחיטה דבזה הכל מודים. אבל זיקה דתנופה אין הכל מודים.

אבל למ"ד לחם עיקר שפיר י"ל דגם תנופה עושה זיקה: עוד י"ל באופן אחר קצת דודאי הך דהוא עיקר. היינו למ"ד כבשים עיקר אי נזקקו הלחם עמו בתנופה לבד י"ל דמהני זיקה קלה להיות הדין אבדו כבשים אבדו לחם.

וכן למ"ד לחם עיקר ונזקקו בתנופה אבדו לחם אבדו כבשים. אבל אי אבדו הכבשים למ"ד לחם עיקר.

וכן אבדו לחם למ"ד כבשים עיקר. בזה ודאי צריכין זיקה רבה דהיינו שחיטה.

ולכן ר"י דאמר הכל מודים שמעכבין זה את זה. אפ"י הטפל מעכב את העיקר זיקה זו רק ע"י שחיטה.

אבל העיקר י"ל דמעכב הטפל אפ"י ע"י זיקה קלה דתנופה. אך ז"א דא"כ מאי מקשה הגמ' והא קודש לד' בתר תנופה כתיב ופליגי.

משמע דהבעיא דזיקה דתנופה נמי הכל מודין: והנה הרמב"ם פסק תנופה עושה זיקה. ותמוה דמנ"ל הא.

והכ"מ דחק ליישב. ואפשר לומר דהא תוס' (ע"ב ד"ה אבדו) כתבו דלא דמי לזו תודה וזו לחמה.

פ"י דאמר רבה בפ"ק דפסחים (י"ג:) דאבד לחם אבד תודה. וא"כ ה"ה בהניף הכבשים עם הלחם נראה דהוי כזו תודה וזו לחמה.

וטעם התוס' דלא דמי אינו מפורש. ואפשר כוונתם דקרבת צבור שאני.

אבל הרמב"ם י"ל דס"ל דסוגיא זו לא ס"ל כרבה ולדידן דקיי"ל כרבה ודאי תנופה עושה זיקה דדמיא לזו תודה וזו לחמה כנ"ל: עוד נראה דכן משמעות הסוגיא דלעיל (ט"ו.) (ואף די"ל דרק בס"ד אמרי' כן ונפרש קמ"ל דאין תנופה עושה זיקה.

מ"מ שם בסוף הסוגיא (בע"ב) משמע דמסקנא הכי היא. וגם לקמן פריך מ"ש כבשים כו' הואיל והוזקו בתנופה משמע ג"כ דתנופה עושה זיקה כנ"ל.

גם י"ל כיון דאר"י את"ל עושה זיקה כו' ואת"ל אע"ז כו' ואת"ל הראשון מיותר ע"ש. רק משום דלא בעי לומר את"ל אע"ז דנפשוט מזה דס"ל כן ולכך מקדים את"ל עושה זיקה.

אך מ"מ אין רא' רק שמסופק ג"כ בזה והי' נראה לומר דמכח הספק ונשאר בתיקו. ממילא [מספק אין להביא אלו הכבשים שנאבד הלחם שהונפו עמהם דשמא עושה זיקה ופסול.

ואפ"י אין לו אחרים. מ"מ נראה דספק שמא קרבן פסול הוא נכון יותר שלא להקריבו. ואי אבדו כבשים ודאי אין נפ"מ כלל לענין הלחם דכבר הונפו כמצותן ולמה נביא לחם אחר. לכן סתם הרמב"ם.

ובני מ' משה בצלאל נ"י הקשה לי דנ"מ אם כבר קרב אותן הכבשים שנשארו. דאי הוי ספק אין להביא אחרים דשמא אין תנופה עושה זיקה וכבר יצאו ידי חובה.

אבל אי בודאי עושה זיקה צריכין להביא אחרים. ואפשר לי לומר דאפ"י למ"ד עושה זיקה וכמו כן אחר שחיטה דלכו"ע עושה זיקה.

היינו רק לענין להקריבן לכתחילה עם לחם אחר כיון שהוזקו לזו. אבל בדיעבד אי הקריבן עם לחם אחר י"ל דכשר.

וא"כ אין נ"מ שוב בין ודאי לספק. וצ"ע בזה: שם פשוט לי' מדר"י.

קצת קשה שמא ר"י אמר שחיטה משום עיכוב דלחם על הכבשים. דכ"ז שלא נשחטו לא נזקקו מחיים כיון דיש בהם גם שחיטה.

אבל הלחם נזקק בתנופה שהוא כל העבודה של הלחם. וצ"ל כיון דאמר הוזקקו כו' זיקה שלהן כו' משמע דקאי אתרווייהו: שם שאני תודה דרחמנא קרי' שלמים.

אין מובן לי הפי' דהא למ"ד כבשים עיקר ומביאים כבשים בלא לחם. ובודאי הם בכלל זבחי שלמיכם דציבור.

וכמו דיחיד מביא שלמים בלא לחם כן ציבור באין להם לחם. ואפשר דדריש קרא יתירא תודת שלמיו להכי.

וצ"ע דהא איצטריך לדרשא אחריתא כדאי' בזבחים (ל"ו.) (וצריכין לחלק תודה קרי שלמים ושלמים קרבים בלי שום זיקה דלחם אבל כבשים נהי דבאין בלא לחם מ"מ מצוה לחבר להם לחם ודוק: והנה לפרש"י הסוגיא מיירי בזורק שלא לשמה וע"ז תי' הגמ' תודה יכולין לזרוק לכתחילה לשם שלמים כיון דרחמנא קריא שלמים.

ולפ"ז א"צ לדחוק כלל במ"ש התוס' דשלמי ציבור נמי נקרא שלמים. דמ"מ הא שלמי ציבור אחריני ליכא ואיך יוכל לכתחילה לזרוק לשם שלמי נדבה בציבור דלא קרבי שלמי נדבה לעולם.

אך לשון הגמ' קשה לפי' זה דלא הו"ל למימר רחמנא קריא שלמים. רק שאני תודה דזורק לשם שלמים.

וממילא מובן דהכא לא שייך לזרוק לשם שלמים אחרים דליכא בציבור. ולהכי נראה יותר כפי' התוס' דבאמת לשם תודה זורק ולהכי משני כיון דקריא שלמים שייך להקריב תודה בלי לחם.

רק ידי נדרו לא יצא דהנודר תודה צריך להביא נמי לחם. אבל מותר לשחטה בלי לחם. ולכן הוצרכו התוס' ליישב דהא שלמי ציבור נמי קריא שלמים ובפרט למ"ד כבשים עיקר א"כ קרבי לפעמים בלי לחם ומה בכך דהוזקקו עם הלחם. ובאמת צ"ע להבין החילוק.

וגם מסוגיא לקמן (מ"ז:) מוכח כפרש"י דהכא דלשם תודה פסול רני' תוס' עצמם שם ד"ה והרי תודה. ולפי' התוס' י"ל ג"כ צז כדין תודה יום ולילה.

אך יוכל להיות דגם לרש"י אינו נאכל כמו שלמים רק ליום ולילה וצ"ע. ועמ"ש לקמן (מ"ז:) עוד בזה:.

בתוס' ד"ה ואיזו היא זיקה שלהם. הקשו לראב"ש אמאי אבדו הא יש להן פדיון.

וכן הקשו בזיקה דתנופה. ולכאורה י"ל דנהי דיש להם פדיון לחולין.

אבל לשתי הלחם פסולין דנראה ונדחה שוב אינו נראה. ונראה דס"ל להתוס' כיון דבידו לפדותן לא חשיב דיחוי וצ"ע.

ומ"ש התוס' בסמוך דפשיטא דאכתי חזו לדבר אחר פ"י בברה"ז ליקח אותן לתודה. א"י למה לא לכבשים אחרים כנ"ל: בא"ד הקשו דאחר תנופה לדידן כמו לראב"ש קודם זריקה ויועיל פדיון ע"ש.

ולע"ד י"ל דה"ט כיון דתנופה עושה זיקה אף שלא נתקדשו כלל עדיין. א"כ י"ל דלא מהני פדיון ג"כ דנהי דיצאו מקדושתן לא עדיף מקודם.

דלהוציא מזיקה דתנופה אין תועלת בפדיון. רק לדידן דשחיטה דוקא עושה זיקה משום דנתקדשו ג"כ שפיר כשפודין בטל הזיקה ג"כ דאין זיקה בלי קדושה.

משא"כ את"ל דתנופה עושה זיקה כנ"ל: בסה"ד והא דבס"פ ר"י כו' הוקבעו בשחיטה אי לא הוקבעו ופי' בקונט' לשנותן לשם זבח אחר כו'. והנה לפרש"י ע"כ הא דזיקה שלהם שחיטה הכא אתיא רק כרבי אבל לראב"ש יכולין לשנותו לזבח אחר.

וקשה א"כ מה מקשה הגמ' הכא ורמינהי הלא י"ל דברייתא דנפרס לחמה אתיא כראב"ש. וצ"ל דעדיפא מיני' משני דגם לרבי א"ש דשאני תודה כו': בד"ה נפרס וצ"ע שלא יקשה מכאן לר"ה כו'.

נראה כוונתם דלדידי' הוי זו ואצ"ל זו כיון דבנפרס דהוי חסירות כשר הזריקה מכ"ש ביוצא כנ"ל. ובס' צ"ק לא דק בזה: ע"ב בגמ' מ"ש ז' כבשים דלא מקדשי ולא מעכבי כו' וכ' תוס' אגב מקדשי נקט מעכבי כו' אבל לפמ"ש לעיל בשם הר"ש א"ש דהברייתא בתו"כ לא למדה מהתם.

ואדרבא הגמ' מפרש כאן מנ"ל לתו"כ דז' כבשים לא מעכבי כו': שם שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה. הלשון דחוק דהו"ל למימר גזירה כשיזדמנו להם כבשים לשנה הבאה שמא יאמרו כו' דמהיכי תיתי לא יזדמנו להם.

ותו יש להקשות אי החשש שיהי' נאכל הלחם קודם זריקה א"כ קשה דדיו להמתין עד הלילה לאוכלם. ואפשר לפרש הגזירה שמא לשנה הבאה יהי' כבשים עם לחם ויפסלו הכבשים.

או ישפך הדם או אי תנופה עושה זיקה שמא יאבדו הכבשים קודם השחיטה כנ"ל ויאכלו הלחם בלי כבשים. והרמב"ם (פ"ח מה' תו"מ) כתב שמא כשיהי' להם כבשים יביאו ג"כ לחם בלי כבשים.

וקשה מאי בכך כיון דאין הכבשים מעכבין. ואי דיחסר להם מצות הכבשים עתה נמי דשורפין אותן יעשו ג"כ כן כשיהי' כבשים ויבטלו מצות הכבשים.

ואולי ס"ל דכשיש כבשים אפי' הביאו לחם לבד פסולין לאכילה. וא"י מנ"ל זה די"ל דבדיעבד הוי כליכא כבשים ולא עבדי איסור באכילה.

וצ"ל דמודה הרמב"ם דליכא איסור רק ביטול מצות כבשים. ועתה דאין נאכלין הוי היכרא דאין המצוה בשלימות בלי כבשים.

ולא יבואו להביא לחם בלי כבשים אם יהי' להם כבשים. מיהו לשון הגמ' כבשים שריא להו אין מובן לפי זה: שם אמר רבה מנא אמינא לה.

לכאורה מאי בעי ראי' הא א"א לומר דלשריפה אזלי דא"כ ל"ל עיבור צורה. וצ"ל דקאמר לאפוקי מדר' יוסף דמפרש צורת הקרבנות.

מיהו קשה הא לקמן (ע"ד:) פי' בגמ' הא דתנן בזה יפה כח מזבח לומר דלחם הבא בפ"ע לאכילה אתיין. א"כ איך מתרץ ר' יוסף המשנה דלקמן.

וגם רבה טפי הו"ל לאתויי ממתני'. ואי סבור די"ל דברייתא פליגי דפשט הגמ' שם משמע כך דלמתני' דהתם נאכלין באמת אף מדרבנן.

א"כ מאי מייתי מהא דבן בוכרי דילמא אתיא כמתני' דלקמן דלשון איך הם נאכלין משמע ג"כ דנאכלין באמת. וצ"ל דלא פסיקא לי' להוכיח משם כיון דאין מוכרח לפרש במתני' שם דאיירי בבאין בפ"ע.

והגמ' מוקי כן באמת משום דס"ל כרבה ורבה כאן. וכן נראה מפירש"י שם דלאפוקי כו' פי' לאפוקי מסברת ר"י ואביי דלשריפה אתיין.

וא"כ ע"כ ר"י ואביי ס"ל דלא מיירי התם בבאין בפ"ע כנ"ל. אך לולי פירש"י נראה לענ"ד דלאפוקי קאי מברייתא דהכא.

וכ"נ מפ"י המשנה לרמב"ם כמ"ש לעיל. אך לפ"ז יהי' שקלא וטריא דהתם כר"י ואביי ואנן קיי"ל כרבה ורבא: שם כל כהן ששוקל אינו חוטא.

פרש"י ס"ד דחוטא משום שפטור. לפ"ז גם בלויים וקטנים יש רבותא זו דאב שוקל על בנו הקטן.

ויותר הי' נראה לפרש שאינו חוטא מצד מנחת כהן כקושיות הכהנים מעומר ולה"פ ושתי הלחם. אך בגמ' לעיל (כ"א:) משמע קצת כדברי רש"י ז"ל.

ולשון לא כי אינו מובן ולרש"י הי' אפשר דהוא סובר דאם היו פטורין הי' איסור מצד חולין בעזרה כגמ' הנ"ל. וחושש שלא ימסור יפה, לכן אמר דכהנים חייבין אבל לדברין שפטורין אסור לשקול.

אך לפ"ז גם קטנים אסורין. ובאמת קשה בגמ' הנ"ל דלעיל דלמה מקשה מבן בוכרי ולא מהא דאב שוקל עבור בנו.

ואין להאריך כאן: שם הואיל והעומר ושתי הלחם משלנו האיך נאכלים. קשה כיון דמפורש בתורה לה' לכהן הרי התירן באכילה ואיך נלמד מזה דאין לכהן חלק דלמא גזה"כ היא.

ולשיטת רבה א"ש דקרא מיירי בבאין עם הזבח אבל בבאין בפ"ע האיך נאכלין. אבל לאביי דראיתם היא בבאין עם הזבח קשה.

ואולי עיקר ראייתם מדכתיב כל מנחת כהן לא תאכל משמע דליכא מנחת כהן שתהי' נאכל: שם לחמי תודה לא איקרי מנחה כו'. ואף דגם לחם הפנים לא מציינו דאיקרי מנחה מ"מ כיון דאין לו זבח ע"כ מנחה היא.

ואף דמקטירין הלבונה מ"מ הוא מנחה כמו בלחם הבאין בפ"ע דלכ"ע מנחה היא כנ"ל. ושוב ראיתי בתויו"ט (פ"ה מ"ג) כתב בשם רש"י בחומש דאיקרי מנחה ע"ש.

ואין צורך דכיון דאין עמו זבח ע"כ מנחה הוא כנ"ל. ובל"ז ד' תוי"ט שם אין מוכרחים דשם באותו פרק גבי תנופה והגשה] חשיב אף ביכורים וזבחים ע"ש.

דלא אמר אלו מנחות רק יש טעונות תנופה כו' וקאי על כל הקרבנות כנ"ל. רק בתחלת הפרק שם תני כל המנחות.

וע"ז דקדקו תוס' שם שפיר על תודה ע"ש כיון דהוא זבח ולא אקרי מנחה. אבל לחם הפנים ע"כ מנחה הוא כיון שאין עמו זבח כנ"ל: שם שתי לחם איקרי מנחה דכ' בהקריבכם מנחה חדשה.

יש לדקדק דהו"ל להביא קרא דתו"כ והקרבתם מנחה חדשה. וי"ל דשם קאי על הלחם. וא"כ י"ל דנקט מנחה משום שתי הלחם הבאות בפני עצמן כשאין כבשים. דזה תמיד צריך להיות כיון דקאי עתה למ"ד דלחם עיקר ואז בודאי נקרא מנחה.

אבל מקרא דבהקריבכם דאיירי במוספין וקאמר בהקריבכם. משמע כדרך הקרבה דהוא עם הכבשים מ"מ נקרא מנחה כנ"ל: גם יש לדקדק בגמ' נימא פי' הכ' מנחה חדשה על מנחת תמיד של בין הערבים שהי' מתחיל מן החדש ביום הביכורים לכך י"ל דמשמע להגמ' דכיון דתלי חשיבות היום במנחה זו מסתמא הוא קרבן המיוחד ליום זה.

וגם דמנחת תמידין כ' אח"כ בפ"ע. וגם אין סברא שלא יהי' נרמז קרבן שתי הלחם בפ' פנחס כלל.

אבל בפ' אמור אפשר לפרש דוספרתם י"ל והקרבתם מנחה חדשה הוא יום שאחר המ"ט יום דהקריבו מנחות מן החדש כנ"ל לכך מייתי הש"ס קרא דוהקרבתם ודוק: שם מה ביכורים לאכילה כו'. צ"ע לפ"ז אי באים בפ"ע נאכלים לעולם כביכורים או ג"כ ליום ולילה.

וגם אי נאכלים בעזרה כיון דמקיש להו לביכורים א"כ אין היקש למחצה ומדקתני בברייתא תעובר צורתן משמע דנפסלו בלינה כפירש"י] וצ"ע: בתוס' ד"ה אבדו כבשים כו' בהדי כבשים אחרני. הלשון מגומגם דהא פשטא דגמ' משמע דה"ק אבדו כבשים לא מיבעיא לך דכבשים אחרני בעי תנופה כמו שפירש רש"י.

והוי להתוס' להוסיף בהדי לחם. דודאי הכי הוא דכבשים אחרים צריכין להניף בהדי לחם.

אבל הם הבינו כוונת הגמ' דבעי הלחם תנופה. והמשך הגמ' אינו כן דלא תיבעי' לך הוא דמיון הבעיא באבד הלחם: בא"ד ול"ד לזו תודה וזו לחמה כו'.

ותמוה מה ס"ד לדמות הא דהכא שיהא ציבור פטורין מחובתן לתודה שאין עליו חיוב רק מה שנדר ומאי קשה מהתם. וראיתי שגם בס' בה"ז וצ"ק הבינו כפשוטו.

ולע"ד תמוה שיהי' כן כוונת התוס' אבל נראה לפענ"ד כוונתם להקשות דהתם בנאבד התודה הלחם פסול אף לתודה אחרת. דכן מבואר בפ"ק דפסחים (י"ג: ע"ש).

דהא דאמר רבה אין מביא תודה אחרת. אין פלי שפטור להביא לבד רק שא"י להביא תודה לצרף ללחם זה כיון שכבר צירף ללחם זה ונאבד לא שייך לחבר תודה אחרת ללחם זה, ולכך קשיא לתוס' דגם הכא בנאבדו כבשים לא יוכל להביא עוד אחרים ללחם זה ונצטרך לחם אחר ג"כ (למ"ד דכבשים עיקר) וכ' דל"ד לתודה כו' דהכא אמרינן בעי תנופה דהיינו אותן הלחם כו'.

והטעם י"ל דאין הלחם טפל לכבשים כ"כ כמו בתודה. או דרק ביחיד אמרינן כן אבל בציבור י"ל לב ב"ד מתנה כנ"ל.

וי"ל עוד דהתם כיון דפטור להביא תודה אחרת נמצא שהופרש רק על תודה זו משא"כ הכא. ולפ"ז יש לדון בלשון התוס' דה"ק דל"ד לזו תודה פלי כמ"ש.

משום דהתם אבד לחם א"מ אחרת לכן הופרשו רק לתודה זו: אמנם בגוף הדין ק"ק מנ"ל לתוס' לפרש כן. הלא י"ל בעי תנופה קאי על הכבשים כפירש"י ונימא דדומה לתודה דאבדו כבשים אבדו לחם זה כנ"ל.

וקצת דקדוק י"ל שכן הדין מהא דאר"י לעיל הכל מודין דהוזקקו זה לזה מעכבין. ואין מובן לי דעיכוב זה לפסול השני לא נזכר במחלוקת רע"ק וכן ננס ומה הכל מודין שייך בזה.

ע"כ אפשר דכשא' מעכב דהיינו לב"נ דכבשים עיקר ממילא אף קודם זיקה כשנאבדו הכבשים אבד הלחם. וע"ז אמר ר"י דכ"ע מודין דאחר זיקה אחד פוסל השני כנ"ל: ומהא דאמרינן בסמוך לרע"ק לחם עיקר מ"מ באבד הלחם מביא הכבשים עם לחם אחר.

אין ראוי לפענ"ד דכשהי' לחם וכבשים לכ"ע לחם טפל לכבשים כדאמרי' לעיל (ט"ו.) (דפיגול כבשים מפגל הלחם ולא להיפוך ע"ש).

וכ"כ בתוי"ט במשנה דהכא ע"ש. ומסוגיא הנ"ל מבואר ג"כ דאף בלי זיקה כגון בתודה שאין תנופה מ"מ העיקר מפגל להטפל, וא"כ י"ל דה"ה בנאבד העיקר נאבד הטפל.

ואי"ל דדוקא שם דנשחטו ושחיטת פיגול ג"כ מקדש הלחם כדאי' לקמן (ע"ח.) (ע"ש).

דבגמ' משמע שם דאין לחשוב זיקת השחיטה שפיגל בה. דעביד צריכותא בין תודה שלא הוזקקו בתנופה ע"ש, וממילא י"ל דה"ה הכא בנאבדו כבשים אף קודם שחיטה אבדו הלחם וצריך להביא לחם אחר כנ"ל.

או כבשים בלי לחם. אבל דעת התוס' רחבה מדעתינו.

אבל מ"ש בכוונת התוס' נראה אמת לע"ד: לכאורה הוי מצי למיבעיא גם אי תנופה עושה זיקה כשהניף הכבשים לא על הלחם אי צריך להניף עתה הלחם. ומשמע דכה"ג פשיטא לי' דכיון דתנופת הכבשים דינם על הלחם כמ"ש בפסוק לכך הוי כלא הניף גם אותם.

ואף דגם בהניף על הלחם ונאבדו קודם שחיטת הכבשים דאיגלאי מילתא למפרע דלא הי' הלחם קודש כלל. מ"מ הי' התנופה כדין על לחם הראוי להיות קודש כשישחט.

ומיבעי' רק אי גם לחם בעיא תנופה. אבל בהניף שלא על הלחם לא הוי תנופה כלל כנ"ל.

כיון דלחם עיקר כנ"ל: בד"ה לישרפינהו לאלתר כו' אף אי פיגול בעי עיבור צורה מ"מ כאן מצותן בכך ולכאורה י"ל דאיירי שבאו עם הכבשים והי' מצותן לאכילה רק אח"כ נאבדו הכבשים קודם זיקה. ולכך דומה לפיגול בשחיטה דכיון דקודם לזה הי' עומד לאכילה טעון עיבור צורה וה"ה בזה.

וי"ל דמדתני יונפו א"כ איירי קודם תנופה שאם הי' תנופה עם הכבשים ודאי א"צ תנופה שנית. וכיון דלא הי' תנופה לא הי' ללחם שום חיבור להכבשים ולא היו עומדין עדיין לאכילה.

וגם אחר תנופה אפשר דתלוי בשעת חלות הקדושה אי עומד אז לאכילה וכיון דלחם קדיש בשחיטה ממילא בנאבדו מקודם עומדין רק לשריפה כנ"ל. ועי' רש"י לקמן (ע"ד:): כ' בלשונו דבאין בפ"ע דנאבדו הכבשים ובודאי כוונתו קודם זיקה ע"ש: בד"ה לפי שאין שורפין כו'.

לכאורה קשה על דבריהם דלס"ד דהטעם משום אין שורפין כו' י"ל דיליף מנותר. ולאבמסקנא דחוזר הגמ' מה"ט.

אכן דבריהם נכונים דהא כל החזרה מה דאין שורפין ביו"ט משום דהרי מצותן בכך. והיינו דוקא ביום.

אבל אי שייך הא דאין שורפין גם על לילה משום דיליף מנותר א"כ יעובר צורתן ממש עד הבקר. כל היום א"י לשרוף מחשש דימצא כבשים.

ובלילה לא משום דילפי' מנותר דשוב אין מצותן בלילה יותר מלמחרת. אלא מוכח דאף בס"ד דאין שורפין ביו"ט לא הי' משום דיליף מנותר רק מאיסור מלאכה כאידך מ"ד בשבת (כ"ד:): ע"ש ותבין והקשו שפיר: ולכאורה תמוה לפי שיטתם דנשרפים בלילה א"כ למסקנא נמי דלאכילה אתיין ומכח גזירה אינם נאכלים תקשי ג"כ דלשרפינהו בלילה.

דנהי דבעי עיבור צורה הא בלילה אינו ראוי שוב להקרבה הוי שפיר עיבור צורה. ובעלמא דבעי עיבור צורה ונשרפין למחר משום דאין שורפין קדשים בלילה.

אבל בלא"ה למה לא יחשב עיבור צורה בלילה. ונראה כוונת התוס' דלמ"ד דלאכילה אתיין שם קדשים עלייהו דמצוה לאכלן בקדושה וכשנשרפים אין נשרפים בלילה.

אבל למ"ד דלשרפה אזלי אינם בכלל קדשים שאין נשרפים בלילה ודוחק. ופירש"י נראה עיקר דודאי אין נשרפים בלילה ופי' צורת הקרבתן אחר התמיד.

והיינו בעוד יום רק שאין שהות למצוא עוד כבשים ולהקריבן. דמ"ש תוס' דקרבתן ציבור דוחה עשה דהשלמה, היינו דוקא בקרבן ר"ח שם במס' ר"ה ע"ש דיהי' נדחה הקרבן לגמרי.

אבל כאן כיון דלחם עיקר וכבר הביאו הלחם כדינו שפיר אינו דוחה עשה דהשלמה. ואע"ג די"ל כשיהי' הלחם אחר הקרבת התמיד ויזדמנו כבשים נתבטל כל תנופת הלחם למפרע.

כנראה קצת מדברי רש"י ז"ל דפי' דכשיזדמנו כבשים יהי' נאכל הלחם. ואי הי' קרבן בפ"ע במאי ישתנה דין הלחם מחיוב שריפה שהי' עליו אחר התנופה.

ולכך צ"ל דכשיש לחם בטל למפרע כנ"ל. מ"מ הא גופא דאמרינן לשרוף עתה הלחם בשעת הקרבת תמיד קודם שיש כבשים.

ואם יזדמן אח"כ כבשים כיון שאין לחם אין כבשים דשתי לחם נתקיים שפיר. ומוטב לעשות כן משישאר שנוצטרך לדחות עשה דהשלמה כנ"ל: גם י"ל דודאי מאחרין התמיד מה דאפשר משום שמא יהיו כבשים וממילא כשלא יהי' עוד זמן להקרבת הכבשים שפיר יהיו נשרפין קודם הלילה כנ"ל.

מיהו זה יש לדחות דאין להניח שעה מצומצם על הקרבת התמיד. וכ"מ קצת מהאי דמס' ר"ה מדלא איחרו בר"ח קרבן התמיד ג"כ אבל מ"ש מקודם נראה נכון: בד"ה מה ביכורים כו' ואפ"ה יהיו מתהיינה איצטריך לרע"ק דכבשים יהיו מעוכבים ע"י הלחם.

וקשה דהא יהיו עיכובא רק פליגי לעיל אמאי קאי וכיון דמביכורים מוכח דאין עיכוב בלחם על ידי הכבשים. א"כ ממילא קאי על הלחם דמעכב הכבשים.

וצ"ל דס"ל לתוס' דכיון דעיקר העיכוב קאי אלחם לבד ואכבשים לבד כמ"ש פ' הקומץ ובתוס' לעיל. רק דנכלל גם העיכוב דכבשים והלחם ביחד.

וזה רק ע"י הגז"ש דתהיינה ויהי' למר כדאית לי' ולמר כדאית לי'. אבל בלי גז"ש לא יהי' שום עיכוב אחר כנ"ל דף מז ע"א בגמ' האי מיבעיא לי' לדר"י הכל מודים שצריך שיהי' לחם בשעת שחיטה.

וקשה למה מיייתי דר"י הלא מפורש בדברי ראב"ש עד שישחוט לשמן. ונראה דר"י בשלמי נזיר מיירי דלהכי כתיב זבח דגם בשעת שחיטה צריך להיות הלחם.

ונסתלק בזה קושי' התוס' ד"ה שיהא לחם. מיהו בלא"ה איני מבין קושי' התוס' דשיהא לחם הפי' שישחוט לשם הלחם כדכ' על זבח: שם בגמ' אלא אליבא דהאי תנא כו' כרבי ס"ל כו'.

פי' ולא ס"ל כאביי ורבא דלא ניתר. וצ"ע לפ"ז מה פי' קדוש ואינו קדוש.

ואפשר הפי' שאינו מן המוכחר. ומיהו אביי ורבא נראה דפשיטא להו דלא דמי להתם דרק לחומרא זריקה מועלת ליוצא.

ולהכי השמיט הרמב"ם בעיא זו וסתם וכתב קדוש ואינו קדוש משמע דאינו ניתר אע"ג דהעתיק הדין דיש בלחם משום פיגול ע"ש (פי"ז מפסוה"מ). ולכאורה אין מובן פי' הגמ' דמדמי הא לזריקה מועלת ליוצא.

די"ל היכא דנזרק לשם הלחם שפיר הלחם מפוגל אפי' יצא. אבל הכא דנזרק שלא לשם הלחם לא נתקדש עדיין הלחם לגמרי להיות דינו כדין הזבח.

וצ"ל דפשיטא להגמ' כיון דלרבי קדוש עכ"פ נעשה קרבן אחד ורק דהזריקה לא הי' לשמה ונעשה בזה קצת פסול אל הלחם כמו יצא. דנהי דהכבשים כשרים שלא לשמן.

מ"מ הלחם נפסל מחסרון הקדושה של הזריקה שלא הי' לשמן והוי כפסול יוצא. ולהכי למ"ד זריקה מועלת ליוצא מהני ג"כ להתיר הלחם: בתוס' ד"ה ואת האיל כו' הימנו וד"א כו' ומיהו קשה כו'.

אין מובן ענין הימנו וד"א לכאן. ודברי הצ"ק בזה תמוהים.

וגם מ"ש מיהו קשה י"ל גם בלי תירוץ התוס' יקשה קושיא זו. ונראה לפרש דבאמת בתו"כ יליף כבשי עצרת מתודה ע"ש בפ' צו גבי תודה.

וכדפירש"י הכא והגמ' דמייתי פסוק דאיל נזיר. נראה שהוא משום דלראב"ש דילפותא דידי' ע"כ מאיל נזיר הוא.

ומיישב פסוק זה גם אליבא דר'. אבל מילתא דרבי שפיר מוכח מתודה.

וממילא כ' תוס' שפיר דהוי הימנו וד"א וכיון דשחיטה דבעי לשם לחם מוכח מתודה. רק דמוסיפין ללמוד מתודה מה דלמדו בתודה מאיל נזיר על זריקה ג"כ מיעשה שיהי' כל עשיותיו כו'.

א"כ מיושב שפיר דצריך למילף שחיטה מתודה. דאל"ה לא הוי למדין כבשי עצרת מתודה דהוי דבר הלמד ואינו חוזר ומלמד.

רק משום דיש קרא בתודה עצמו על השחיטה הוי הימנו וד"א כנ"ל. רק התוס' דחו זה וכ' משום דהוי גילוי מילתא בעלמא ולכן כ' ומיהו קשה כו' כנ"ל נכון: בד"ה במה יעשה כו' וצ"ע לרבי כו'.

לכאורה נראה לפרש לרבי מנ"ל לפסול שלא לשמה בכל עבודות כיון דמפרש רק זביחה. דאין לפרש מנ"ל לרבי למדרש פסול לשמה כיון דדריש הכא לענין אחר.

דהא י"ל דתרתיה מוכח כמ"ש תוס' לראב"ש. וכ"מ קצת בס' צ"ק.

אבל בבה"ז מפרש כפי' השני וקשה כנ"ל. אך פי' הא' דחוק בלשון תוס'.

וגם בל"ז אין קושיא די"ל דזבח מוקי לדרשא דהכא ושם דריש כל עשיות. ע"כ נראה כפי' בה"ז.

דלכאורה קשה מ"ש תוס' דתרתיה מוכח דהא ריש זבחים שם דרשינן שינוי בעלים באם אינו ענין לשינוי קודש ע"ש. וע"ז לא שייך תרתיה דלמה נוציאו מענינו כיון דאינו מיותר עכ"פ.

ולכך י"ל דדוקא לראב"ש כ' התוס' כן כיון דזבח מיותר ודאי אתי באם אינו ענין לשינוי בעלים ממילא כל עשיותיו קאי על תרתיה. אבל לרבי זבח עצמן לתרתיה קשה שפיר כנ"ל וע"ש בגמ': בד"ה שיהא לחם כו' אע"ג דלא מעכב כו'.

קצת צ"ע מנ"ל דאינו מעכב לרע"ק דאמר לחם עיקר ובלחם גרידא ודאי תנופה מעכב דליכא אלא תנופה א"כ גם עם כבשים י"ל דתנופה מעכב. וגם הא כתי' איזה פעמים תנופה בעצרת.

ואפשר דמעכב. וגם בעומר צ"ע אי תנופה אינו מעכב כמ"ש מזה במ"א עמ"ש לעיל י"ח]: בד"ה בקונטרס כו'.

באמת פירש"י תמוה דפירש לאב"י תפיס פדיונו דמ"מ לחולין לא נפיק דא"כ מאי מקשה הגמ' מאי איכא בין רבי לראב"ש הלא לראב"ש נפיק נמי לחולין. וגם למה הוצרך רש"י לכך הלא בלשון ראשון רצה לומר דאפי' לרבא נפק לחולין.

נהי דזה דוחה רש"י מהך דפסחים דמוכח דלרבי לא נפיק לחולין. אבל עכ"פ בדאב"י שפיר י"ל כן וסוגיא דפסחים לרבא אתיא.

וזה כוונת התוס' ג"כ במ"ש צ"ע דתחילה פ"י כו' רק לשונם צריך תיקון. מיהו סוף דברי התוס' נראה לפרש ע"פ מ"ש התוס' לעיל (מ"ו ד"ה ואיזה זיקה).

דמסקו שם דנהי דלרבי נפיק לחולין היינו בעלמא היכא דליכא קדושת תנור. אבל הכא מצד קדושת תנור לא נפיק לחולין.

א"כ א"ש פ"י הקונטרס דלחולין הכא לא נפיק בלא"ה מטעם קדושת כלי, וא"כ הכא ליכא נפקותא רקלאפסולי ביוצא. אבל בעלמא יש נפ"מ גם לענין דנפיק לחולין וז"ש התוס' דאיכא בינייהו במקומות אחרים: ע"ב בגמ' זריקת פיגול מי מקדשא.

מכאן קשה למ"ש תוס' לעיל (ע"א) דלראב"ש דעומד לזרוק כזרוק דמי סגי בנתקבל בכלי אפי' זרקו אח"כ בפסול. א"כ קשה מאי מקשה הכא מר' גידל הלא כבר נתקדש לחם בשעת קבלת הדם והלחם יצא בין שחיטה לקבלה.

ואפשר א"נ להגמ' דיסבור רע"ק עומד לזרוק כזרוק. תו קשה כאן מה מדמי הגמ' לזריקת פיגול במעילה דתלי' רק בזריקה אבל קידש הלחם בא ע"י שחיטה וזריקה: שם והא"ר גידל כו'.

לכאורה תמוה במשנה דלעיל (ט"ו) דפיגל בכבשים פיגל הלחם. ואי משום תנור מקדש בתודה דפיגל הלחם מאי איכא למימר.

ופיגול בשחיטה למ"ד שחיטה מקדש הוי כפיגול בזריקה למ"ד זריקה מקדש. גם קשה הדמיון למעילה דשם הטעם דכיון דפיגול פסול א"כ אינו ראוי להקריב ואין בו מעילה.

וכן בק"ק כיון דפסול אין ראוי לכהנים ויש בו מעילה. אבל לענין לעשות הלחם מפוגל מאי בכך דהי' בפסול מ"מ עי"ז לא ניטל שם זריקה לענין לקדש הלחם.

ושוב ראיתי בסוגיא דמעילה (ג') דפרכינן על ר"ג ממקום אחר. ומסקינן שם דרק למעילה אמר ר"ג אבל מקדש לפסול ע"ש.

וא"כ קשה סוגיא דהכא [ונראה דלזה כוונת התוס' ד"ה ולא איתותב. שכ' דר"פ לא ס"ל שנויא דהתם] וצ"ע כי לא עיינתי עדיין כראוי בכ"ז: שם בגמ' מהו שיזרוק דמן שלא לשמן להתיר בשר.

תמוה לי ענין הספק כיון דשחיטה עושה זיקה להקריבם דוקא עם זה הלחם ולהכי אבד הלחם א"י לשוחטן אפי' לשם אותו זבח וצריך ליקח כבשים אחרים מה מקום לומר דלשם זבח אחר לישתרי יותר. והי' נראה מזה הוכחה למ"ש לעיל דאבדו לחם אבדו כבשים.

הפי' אפי' כבשים אחרים תו א"י להביא בלי לחם דע"ז נעשה הזיקה שלא להביא כבשים בלי לחם. א"כ א"ש סברת הגמ' דשלא לשמן לשתרי.

ועדיין צ"ע בזה ואי הני אמוראי לא הוי ס"ל דר"י ושחיטה אינה עושה זיקה הוי א"ש טפי בעיא זו. דהיינו למ"ד לחם עיקר ולכן כשאבד הלחם א"א להקריב כבשי עצרת בלי לחם.

וע"ז מיבעיא אי מותר ליקח לזרוק שלא לשמן והוי דומיא דפסח בשאר ימות השנה. והי' מיושב בזה הרבה קושיות.

א' מה דתמוה דלעיל מקשה אדר"י אי שחיטה עושה זיקה אפסל לחם אפסל תודה והכא מיבעיא הוא בגמרא. בפרט הרמב"ם פוסק דנשאר בעיא זו בספק ולעיל קאמר הש"ס בפשיטות כן.

ומה שהבינו התוס' דכוונת הגמ' לעיל דאפסל לשמן. תמוה דמאי מקשה נימא דיזרק הדם היינו שלא לשמן.

וגם רש"י פי' בהדיא הקושיא דאפסיל אפי' שלא לשמן ע"ש. ותו קשה דלקמן (מ"ח).

(דתנא תנא קמי' דר"י שחט ד' כבשים כו' מושך כו' פשיטא להו דא"א לזרוק שלא לשמן ור"י מר"ז דהכא מיבעיא לי'. ודוחק לומר דלא ידעו הך דר' יוחנן דקדים להו טובא.

אבל אי נימא כנ"ל א"ש דלר"י דשחיטה עושה זיקה פשיטא דאין להם תקנה לזבח אחר וכדמקשה הש"ס לעיל אפסל לי' תודה רק הכא לא קאי אליבא דר"י כמ"ש. אבל תימא לומר דהני אמוראי לית להו דר' יוחנן הא ליכא מאן דפליג עליו דשחיטה עושה זיקה לכ"ע.

וי"ל עוד דהרמב"ם העתיק בעיא זו בספק לענין דייעבד אי זרק שלא לשמן הוי ספק אי מותר הבשר ע"ש ולמה שינה מלשון הגמ'. ע"כ אפשר דמכח קושיא הנ"ל דחקו לפרש כן.

והיינו דהא דשחיטה עושה זיקה י"ל דהוי רק לענין לכתחילה כמו דאסור לשנות הזבח לזבח אחר כמו כן כיון דהוזקק ללחם זה אסור להקריבו ללחם אחר אבל בדיעבד י"ל אי זרק הורצה. ולכן עיקר בעיא דהכא מצד דפסול לשמו למ"ד לחם עיקר אי יזרוק לשמן בלי לחם פסול אפי' בדיעבד.

ומהו שיזרוק שלא לשמו אין הפי' לכתחילה רק אי מהני בזרקו שלא לשמן. והשתא א"ש הכל מאי דמקשה הגמ' לעיל אפסיל לי' תודה היינו לכתחילה.

דזה פשיטא כיון דעושה זיקה פסול לכתחילה לזרוק הדם שלא לשמן וגם הך דד' כבשים דלקמן לענין לכתחילה מיירי והכא מיבעיא לן בדיעבד ועי' מ"ש לקמן לדחות זה הפי': שם בגמ' א"ל יש לך דבר כו'. לכאורה נראה דר"ש בר"י לעיל דפי' מחלוקתן דר"א ור"ע אי זריקה מועלת ליוצא לא ס"ל כר"ז הכא דכיון דיצא לחם ונפסלו אבדו כבשים ולית להו תקנתא לר"ז אפי' שלא לשמן.

א"כ איך שייך פיגול כיון דאין הדם ראוי לזרוק ולהתיר בשר. ול"ד לאימורים שיצאו דהדם לא נפסל.

וגם שם נראה לכאורה דביצאו בשר ואימורים למ"ד אין בשר אין דם אה"נ דיצא מידי פיגול ועי' בזה במ"ש התוס' לעיל (י"ב.) ד"ה ה"מ] וא"כ ה"נ כיון דיצא לחם אבדו כבשים וליכא בי' פיגול.

אכן הרמב"ם (פי"ז מה' פסוה"מ ה' י"ט) הביא הברייתא דלעיל ופי' דאפי' עדיין הלחם מבראי דזריקה מועלת ליוצא. ובזה כ' הרמב"ם (שם הל' כ') דהדין ספק אי כשר שלא לשמו.

ולע"ד הדבר צריך עיון. ונסתפקתי למ"ד תנופה עושה זיקה.

היכא דשחטן שלא לשמן ואח"כ נאבד הלחם מה דינו כיון דבשעת שחיטה הי' ראוי לשמן וכשר נמי שלא לשמן וכיון דכשר מצד שלא לשמן שוב לא איכפת לן במה שאבדו לחם אח"כ. אי גם כה"ג שייך אין לך דבר כו' כיון דבלשמן לעולם פסול בלי לחם א"כ גם בשלא לשמן כל שאבדו לחם אבדו כבשים: שם והרי פסח קודם חצות.

תמהני דר"י וכן בתירא פליגי בזה (בזבחים י"א:) וגם הרמב"ם והרע"ב פסקו כב"ב דגם שלא לשמו פסול כיון דמקצתו ראוי ע"ש. וא"כ הו"ל להקשות מפסח בי"ג דלכ"ע כשר שלא לשמו.

ואפשר דהיכא דנשחט לשמו קודם חצות כיון דתו לא ראוי לכ"ע יתכשר כשיזרוק שלא לשמה וא"כ מה דקאמר דכשר של"ש כנ"ל כששחט לשמו וזרק של"ש. ובאמת צ"ע לדינא למאי דמסיק הג' שנראה ונשחט נדחה כו' מה יהי' הדין בנשחט לשמו ונזרק שלא לשמו דלאח"כ כה"ג נראה דפסול מה"ט דאין לך דבר.

[איברא דגם בזה צ"ע למ"ש תוס' דהוי מצי לשנויי כו'. אך י"ל דבנשחט גם תוס' מודה דכיון דנשחט לשמו אינו עומד לשלמים והא דבשאר ימה"ש שלמים היינו בסתם] אבל קודם חצות כה"ג י"ל כיון דלא נראה אף דנשחט לשמו יכול להיות כשר בשל"ש דתרווייהו תירוצי איתנהו.

וכ"מ מדלא אמר ה"ק יש לך דבר שנשחט כו' ומדהוסיף שנראה ונשחט משמע כנ"ל. ונמצא לדינא דקודם חצות אף בנשחט לשמו כשר בזורק שלא לשמו וצ"ע ודוק: בתוס' ד"ה מהו שיזרוק לר"י דתנופה כו' פי' בה"ז דלא מיבעיא לר"י כו' ע"ש.

ויותר נראה דבדרך קושיא אמרו כיון דאר"י את"ל כו' אבדו א"כ פשוט לי' דאין תקנה לכבשים שוב. וע"ז תי' דהתם שאני דכיון דלא נשחט אין לשנותן כו' כנ"ל.

ועי' צ"ק וגם דבריו א"נ רק כמ"ש נראה נכון. והנה לפי מה שכתבתי בשם הרמב"ם
דהבעיא היא לענין דיעבד נדחה תירוץ התוס'.

מיהו עיקר קושייתם י"ל דהא מסיק הגמ' דדוקא נשחט לשמו ונדחה פסול שלא לשמו
א"כ בתנופה י"ל דפשיטא גם לבעל הבעיין דכשר שלא לשמן ודוקא פסול אחר שחיטה
מיבעיא לי': בד"ה והרי פסח אחר חצות. צ"ק מגי' קודם חצות.

ואין נראה לע"ד דא"כ מנ"ל לדמות לשם דהתם אח"פ שלמים אבל קודם חצות כיון
דעומד לפסח שפיר פרכינן. עכ"נ דצ"ל אחר זמנו וקאי אפירכא בתרייתא כנ"ל.

ובגוף קושי' התוס' לכאורה נ"מ לדינא דלתי' הגמ' בנשחט אח"פ לשמו ונזרק של"ש
פסול. ולתי' תוס' כשר.

ועמ"ש לעיל מזה. והי' נראה דהא דאמרי' בזבחים שאני פסח בשי"ה דשלמים הוי היינו
אי פסח לא בעי עקירה והכא משנינן למ"ד דבעי עקירה.

וסוגיא דהכא ודאי קאי למ"ד דבעי עקירה דתוס' כ' בפסחים (ס"ו.) דלמ"ד לא בעי
עקירה כשר בשוחט אח"פ לשמו וכשר ומשמע מפירכא ב' דלשמו פסול וע"כ משום
דלא בעי עקירה כנ"ל.

ואף דגם בזבחים שם משמע דסובר דפסול לשמו אח"פ מ"מי"ל דשם כוונת הגמ' דלא
מתכשר לקרבן פסח אבל כשר בתורת שלמים וקצת צ"ע באמת בזה: והנה מדבריהם
נראה דגם מה דמשני בתר הכי כי קאמינא יש לך דבר שנשחט כו'. באמת לאו דוקא רק
לרווחא דמילתא קאמר גם לפי שיטת המקשן מפסח מ"מ שפיר קאמינא.

אבל אליבא דאמת אפי' קודם שחיטה נמי אין לך דבר שנדחה לשמו וכשר שלא לשמו.
דמפסח אין ראי' דשלמים הוא.

ובהכי מובנים דברי התוס' לקמן (מ"ח.) ד"ה או ששחטן דס"ל בפשיטות דכל הנדחה
מלשמו פסול שלא לשמו אפי' קודם שחיטה אך לשון הגמ' לא משמע הכי.

וצ"ע: בד"ה והרי תודה וכו' והמקשה הי' יכול להקשות כו' וקשה מאי שני כו'. כל
דבריהם אינם מובנים הלא לפי"מ שפירשו דהגמ' ס"ל דלשם תודה פסול ולשם שלמים
כשר.

ובעי למידק מזה דה"ה בכבשי עצרת אע"ג דנדחו מלשמה כשר שלא לשמה. א"כ מה
יקשה אפי' אי יש זיקה ואדחי מלשמן מ"מ כשר שלא לשמן הן בכבשים הן בתודה.

ומ"ש תו וקשה מאי שני אין לו פירוש כלל. ולפי הנראה דיש ט"ס בתוס' וחסר שורה
וכך צריך להיות ועוד יש לפרש דס"ל כסוגיא דלעיל דגם לשם תודה כשרה והמקשה
הי' יכול להקשות כו' וקשה מאי שני כו'.

ע"כ סיימו דהעיקר כפי' הראשון דפליגי אסוגיא דלעיל ולשם תודה פסול. ומ"ש דל"ד
לפסח נראה כוונתם משום דתוס' כתבו בפסחים דלמ"ד דלא בעי עקירה כשר בשוחט
אח"פ לשם פסח וא"כ קשיא אמאי בשוחט לשם תודה פסול ותי' דכיון דנשחט לתודה
שפיר חל תודה עליו.

משא"כ פסח דלא נשחט עדיין כנ"ל. והגהת הבה"ז ופי' א"נ לפענ"ד.

מיהו מ"ש דהוי למקשה להקשות כו' אין מובן דאי נימא דיש דבר שפסול לשמו וכשר של"ש א"כ מה בכך דנפסל תודה מ"מ לשם שלמים כשר שפיר והרי בס"ד ודאי לא ס"ל כסוגיא דלעיל. לכן מ"ש דלמסקנת התוס' אין מסקנא דהכא כדלעיל הדרי בי.

דיותר נראה דתוס' חזרו כאן ממ"ש לעיל רק פירשו דגם לעיל הי' קושי' הגמ' דזורק לשם שלמים וכפירש"י לעיל רק תוס' פליגי שם וכן ס"ל הכא בריש דבריהם ומסקי כפירש"י. ועמ"ש לעיל מזה: דף מח ע"א בגמ' אי דפריק להו אבראי אפסיל להו ביוצא כו' לפירש"י ותוס' נאכלין כולן בפנים וגם מושך שנים לאו דוקא דצריך להניף על כולן כמ"ש התוס'.

והרמב"ם (פ"ח מהל' תו"מ) כתב סתם מושך שנים והשאר נאכל בחוץ רק שפודין אותם בפנים. ותמוה כמ"ש גם הל"מ דממ"נ אי ס"ל דשייך ברירה ומניף רק על ב' א"כ ב' הנשארים ליפדינהו בחוץ ע"ש.

ואפשר דס"ל להרמב"ם כגירסא אחרת שכתבו רש"י ותוס' לעיל דלרבא תפיס פדיון ויש להם פדיון ומ"מ נפסלין ביוצא כדאיתא לעיל בגמ' דנ"מ לאפסולי ביוצא וכוונת הגמ' הכא דאפי' אותן הב' שיש להם פדיון אפי' לרבי מ"מ כיון דנפסלו ביוצא לא שייך פדיון אחר שחל עליהם שם פסול מוקדשין ודוק כי נכון היא.

אך צ"ע ליישב קושי' רש"י לעיל מהא דאמרי' בפסחים דלרבי ב' דברים מעלין זה בלא זה ולא נפקא לחולין: שם בגמ' לימא תהוי תיובתא דר' יוחנן. קצת קשה כיון דמוקי הברייתא כראב"ש א"כ י"ל דר"י אליבא דרבי אמרה דהכי קיימ"ל דעיקר קדושה בשחיטה ולהכי שחט על שמונים פסול אבל לראב"ש י"ל דכשר כיון דאין עיקר הקדושה נגמר רק בזריקה.

ואולי קאי הגמ' למאי דבעי לאוקמא אפי' כרבי: שם שחט ד' כבשים על ב' חלות כו' הפסדת את האחרונים כתב רש"י ב' פירושים. ונראה כוונתו לפי"מ דבעי לעיל ר"י מר"ז דאפי' אבד הלחם אחר השחיטה כשר שלא לשמן.

א"כ הי' כוונת התנא הכא דשוחט שנים שלא לשמן בין הראשונים בין האחרונים. אבל למסקנא דאין לך דבר שכשר של"ש ופסול לשמן הפי' דשוחט הראשונים שלא לשמן.

מיהו לפי' הראשון קשה מה חטא דאמר ר"י כיון דלאחרונים אין תקנה אחרת לא שייך איסור לשנות בקדשים. וצ"ל החטא השבות דהזאה ביו"ט: שם כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או לפ"ז הדם יזרק והיינו כתנא דבי לוי כמ"ש התוס' והרמב"ם ג"כ העתיק ברייתא זו א"כ מוכח דאפי' למ"ד לחם עיקר ואין מביאין כבשים בלי לחם מ"מ אי הביאם כשרים דהא לא גרע מלפני זמנא.

והא הכא שחטן לשמן והדם יזרוק שלא לשמן וממילא ע"כ אי זרק אפי' לשמן כשר דאל"כ אין לך דבר שפסול לשמו וכשר שלא לשמו. וא"כ נדחה בזה הפי' שכתבתי לעיל דכוונת הבעיא דר"ז לעיל הי' מטעם לחם עיקר דבזה כשר לשמו.

וע"כ לומר דמטעם זיקה דשחיטה אמרו לעיל דאדחי מלשמו וזיקה דשחיטה פוסל טפי מכבשים בלא לחם. מיהו אפשר לתרץ דהכא שאני דלא נראה כלל לשמו כיון דשחט לפני זמנו אבל התם דבשעת שחיטה הי' לחם ונראה לשמו שפיר פסול שלא לשמו.

ומ"ש תוס' ד"ה או ששחטן דגם הכא שייך אין לך דבר וכו'. זה קאי אליבא דר"ה דס"ל הכי בזבחים כמ"ש התוס' כאן ע"ב ד"ה איתיבי ע"ש אבל הרמב"ם לא ס"ל כר"ה: שם בגמ' חטא בשבת בשביל שתזכה בחול ל"א כו'.

אפשר לפרש עיקר החילוק דחטא באותו ענין שבו הזכות אמרינן כהך דלעיל דהזכות והחטא בזה הקרבן. וה"ה אם הי' החטא בשבת לזכות בענין השבת הוי אמרינן אבל הזכות לקרבן אינו בענין השבת הוי כב' ענינים.

ויתיישב בזה קושי' התוס' ד"ה חטא בשבת ע"ש: בתוס' ד"ה חטא בחטאת ואפי' הי' עובר וכו'. ובאמת קשה לכאורה מה מדמי הגמ' הך דהוי לאו גמור.

אפשר דל"א בי' חטא בשביל שתזכה. דהכא לשנות הקרבן אינו לאו גמור כמו כל שממנו לאישים.

וא"כ אפשר דס"ל להגמ' דהתם נמי במעלה לשם עצים אפי' לחכמים ליכא לאו ממש רק איסורא בעלמא אבל לעבור על לאו ממש בשביל שתזכה ל"א וצ"ע בזה: תוס' ד"ה חטא בשבת כו' תימא כו'. יש לעיין דהא ודאי גם אם יזרוק הדם מ"מ אסור להקטיר החלב משום דתו ליכא הפסד קדשים דיכול להקטירן בערב.

וממילא אסור ג"כ לאכול הבשר קודם הקטרת ה האברים **למ"ש התוס' בביצה (כ'): דהואיל וא"י להקטיר ביו"ט. הבשר מותר באכילה שפיר הקשו התוס' הכא.

אכן בנזיר (כ"ה:): כתבו התוס' דאסור לאכול עד הערב אחר הקטרה וס"ל כמ"ש התוס' בביצה בשם י"מ דהתם מיירי בנטמאו אימורים או אבדו. א"כ י"ל כנ"ל: ** ושנאמר דמה"ט יהי' מותר באמת להקטיר ג"כ משום דכשיהי' אסור להקטיר יהי' אסור לזרוק ויהי' הפסד קדשים.

מ"מ אין לזה טעם כיון דאחר שזרק ליכא הפסד איך נתיר להקטיר. וכמו כן אין לומר דיהי' רשאי לאכול ביום קודם הקטרה.

מטעם דאי' יהי' אסור לאכול לא יוכל לזרוק ויהי' הפסד קדשים. כל זה רחוק מן הסברא כיון דאחר זריקה ליכא הפסד.

וצ"ע בכוונתם: ע"ב בגמ' תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה משלמי נדבה כו'. תמהני מה ראי' היא זה דהכא דאיתקש כבשי עצרת לחטאת לזכרי כהונה שפיר י"ל דאין היקש למחצה.

אבל התם דלא איתקש לשום דבר י"ל דהיקשא לשלמי נדבה עדיף מהיקשא דחטאת. וטפי הו"ל לגמ' למיתלי בדון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרה.

ואולי הי' להם איזה דרשא גם בשלמי נזיר לחטאת לאיזה ענין. מיהו לקמן בעולת נזיר ומצורע נמי מדמי הגמ' להכא וצ"ע: שם ואין טעונין לא לחם ולא זרוע.

צ"ע אי הפי' דא"צ ליתן לכהן. אבל מ"מ אסור הזרוע לזרים ככל חומר שלמי נזיר כמו דנאכל ליום ולילה.

או נאמר דמותר גם לזרים, ולפ"ז בכבשי עצרת נמי בשחטן בפסול שלא לשמן או קודם זמנם יהי' מותר הבשר גם לזרים כשלמי נדבה [הגם דליכא שלמי נדבה בציבור. הני ממילא הוו נדבה] וצ"ע בזה.

ועי' ברמב"ם (פט"ו מה' פסוהמ"ק) שלא הביא כלל הך ולא זרוע ע"ש: ברש"י ד"ה חוץ משלא לשמן כו' דגבי חטאת כתיב עולת מצורע ועולת נזיר כו'. לא ידעתי למה השמיט עולת יולדת דכמו כן כתיב א' לעולה וא' לחטאת כמו בנזיר והגמ' מקשה על כולם: תוס' ד"ה איתבי' כו' דהתם אינהו גופיהו חזו לעולה כו' נראה כוונתם דחזי לשחטן לשם עולת נדבה דאע"ג דפסול לשמן.

שלא לשמן כשירין כמ"ש אח"ז בשם הגמ' בזבחים. וא"כ צ"ל דמיירי התם דשחטן בחוץ שלא לשמן לפי' הגמ' שם כאן ששחטן לשמן.

ומ"ש עוד התוס' תימא כו'. אין זה תימא דג' מחלוקת בדבר.

דודאי ת"ק דהתם פליג אברייתא דהכא. ור"ש מילתא אחריתא היא לומר דלא חל כלל ההקדש כמו דס"ל בסוף מכילתין דכל שלא התנדב כדרך המתנדבין לא חל ההקדש: דף מט ע"א בגמ' אר"ח מסתברא מלתא דרב בכסבור אילים ושחטם לשם כבשים כו'.

לפי"ז צ"ל דטעמא דת"ק כיון דסבר אילים הוי כמו שלא לשמה שהרי לפי דעתו הי' פסול לשלמי ציבור דעצרת כיון דאילים הם וצ"ע לר"ח מאי הדין בכסבור כבשים ושחטם לשם אילים. ונראה דס"ל דבזה לכו"ע לא עלו לשם חובה ולרבה נראה ג"כ דכה"ג לכו"ע לא עלו לשם חובה רק דמיירי בכסבור אילים ושחטם לשם אילים וטעמא דרב משום דעקירה בטעות לא שמי' עקירה וכן פסק הרמב"ם כרב אליבא דרבה: שם עקירה בטעות שמה עקירה.

הרמב"ם (פט"ו מפסוה"מ) פ' דלא שמה עקירה. ובבה"ז כ' דסמך אתוספתא שהביאו בתוס'.

ולע"ד תמוה גם על התוס' דנראה פשוט דהתוספתא לכו"ע אתיא. דבאמת לא מצינו שיהי' שינוי הבהמה בכלל שלא לשמה רק עולה לשם חטאת שינוי קודש או שינוי בעלים.

אבל כבש לשם איל לא. רק הכא הכוונה בב' כבשי עצרת דהם שלמים.

וכן דייק הרמב"ם בפ"ב ב' כבשי עצרת ע"ש. וכיון דאילים עולות הוי כשלמים לשם עולה ולהכי תלי' אי עקירה בטעות הוי עקירה.

אבל התוספתא מיירי בכבשים ואילים דעולות. רק ששחט הכבש לשם איל או איל לשם כבש ולהכי עלו דלית בזה דין שלא לשמה כלל וזה פשוט בעיני: עוד י"ל קושי' התוס' למאי דאמרין בסמוך לר"ש במנחות כיון דניכר לא חשיב עקירה בטעות עקירה ולמ"ד עקירה בטעות הוי עקירה מחלק ר"ש בזה אי ניכר אי לא.

וא"כ הא בין כבשים לאילים נמי ניכר. והא דפליגי רב ור"ח ורבה בכבשים ואילים בדין עקירה בטעות אע"ג דניכר היינו משום דלא קיי"ל כר"ש במנחות וממילא ל"ק מתוספתא די"ל דאתיא כר"ש ולהכי בכבשים ואילים דניכרין לא הוי עקירה בטעות עקירה כנ"ל שם ומותבינן אשמעתין כו'.

משמע דמדמי הגמ' פיגול לשלא לשמה. וקשה דהא י"ל דרק לעקור שם הקרבן בטעות לא הוי עקירה.

אבל בחישוב לאכול אחר זמנו אפי' בטעות מפגל וצ"ע: תוס' ד"ה מתיב כו' ולא מסיק אדעתא קושיא דר"ש אדר"ש. לשון זה תמוה דשפיר מיושב בפשיטות לפי שיטת ר"ז דהכא דר"ש אדר"ש.

דמה דאר"ש שלא לשמה פסול במנחות היינו בידע דמחבת היא וחשיב על מרחשת. וצ"ל כוונת התוס' דאי הוי ידע ר"ז מקושיא דר"ש אדר"ש ובהכי תירץ לה.

א"כ לא הוי צריך לדייק הכא אי דידיע דמחבת כי מעשי' מוכיחין מאי הוי בלא"ה הו"ל למימר א"כ הך דפוסל ר"ש בשלא לשמה במאי מתוקמא אלא ודאי דלא ידע סתירה דר"ש אדר"ש כנ"ל: במשנה התמידין אין מעכבין. כתב הרע"ב אם הקדים מוספין לתמידין יצא.

מיהו קשה סיפא המוספין אין מעכבין את התמידין הלא לכתחילה התמידין קודמין למוספין וי"ל בדוחק על תמיד שבין הערבים אי הקריב קודם מוסף כשר. והנה בגמ' רצו לפשוט דתדיר ומקודש כי הדדי נינהו ופי' המשנה מוספין דאתמול ותמידין דהשתא ודחו דלא תפשוט דהפי' לאקדומי כפי' הרע"ב אבל הרמב"ם (פ"ח מה' תו"מ) פוסק תדיר ומקודש כי הדדי נינהו וא"כ י"ל דכן פי' המשנה והרמב"ם לא ביאר כאן פי' המשנה כלל אך הרע"ב לשיטתו דפוסק תדיר ומקודש תדיר עדיף בר"פ כל התדיר ע"ש: שם ולא המוספין מעכבין זה את זה.

כתב התוי"ט דלאו כללא היא דמוספי החג מעכבין זא"ז. ואפשר לפרש מוספין אין מעכבין פי' ב' מוספין כגון שבת ור"ח או שבת בתוך החג אין מוסף זה מעכב מוסף זה: שם אר"ש וכולה היתה קריבה.

נראה דדוקא בקטורת משום דלא מפורש זה השיעור בתורה רק חכמים קבעו מנה בכל יום פרס בשחרית ופרס בין הערבים וכיון דלא הקטיר בבוקר יש להקטיר כל המנה בערב ואפי' לפימ"ש המל"מ (פ"ג מה' תו"מ) דהלל"מ היא מ"מ י"ל דהלכה הי' מנה בכל יום אבל בתמיד דמפורש בקרא אחד בבוקר ושני בה"ע מודה ר"ש כמ"ש התוס'.

ועי' בתוס' לקמן (נ'. ד"ה שאין) הביאו בשם רש"י דזה טעמא דר"ש ע"ש שדחו זה וגם כתבו דרבנן לא פליגי בזה וכן משמע הלשון אר"ש.

והטעם י"ל כנ"ל כיון דהקטורת מה"ת אין לה שיעור כדאי' בזבחים (ק"ט.) דמה"ט חייבין בחוץ על כ"ש רק מדרבנן אמרו מנה בכל יום פרס בשחרית כו' ולכן אם לא הביאו בבוקר יקטירו כל המנה בין הערבים אבל הרמב"ם בפי' המשנה כ' דאין הלכה כר"ש בב' הדינים הבין דפליגי אך לפי"ז בע"כ אין הטעם דר"ש משום דאין מחנכין

אלא בקטורת דבין הערבים דא"כ הת"ק חולק גם בזה ובגמ' מקשי והתנן בקטורת הסמים של שחר.

ומשני תנאי היא ולרש"י הלא במשנה עצמו מבואר דתנאי היא וגם הרמב"ם פוסק דמחנכין בקטורת של בין הערבים ומ"מ לא פסק כר"ש מיהו י"ל בזה דחכמים ס"ל דאע"ג דמחנכין בקטורת של בין הערבים אעפ"כ אינה קריבה שלימה כמ"ש התוס' על רש"י דמ"ט לתלות זה בזה רק ר"ש ס"ל הכי לרש"י ות"ק פליג בזה מ"מ אי האמת כרש"י דזה טעם ר"ש ומצינו דתנאי פליגי בזה במה מחנכין נכון טפי לומר דגם ת"ק ור"ש בהכי פליגי, לכן נראה דלטעם רש"י רבנן לא פליגי כלל אר"ש כמ"ש התוס': דף ע"א בגמ' היא גופא קמ"ל כו' כדקתני סיפא ולא את המנורה כו'.

פירש"י דמנורה פשיטא דהוי רק בלילה כו' מיהו לשיטת הרמב"ם דגם בבוקר הי' מדליקין אין זה פשיטות. וצ"ל דמ"מ גם להרמב"ם פשיטא דעיקר מצות המנורה בלילה דשרגא בטיהרא מאי מהני.

וגם קשה קצת להרמב"ם למה יליף תנא דברייתא חינוך דקטורת ממזבח העולה לילף מחינוך דמנורה בשלמא להפוסקים דאין מדליקין ביום א"ש אבל להרמב"ם קשה. וצ"ל דמזבח ממזבח עדיף למילף: שם אר"פ כו' דאשכחן בנשיאים.

יש לעיין מנ"ל דקטורת דנשיאים הי' על מזבח החיצון כיון דבלא"ה הוראת שעה היתה א"כ י"ל אע"ג דכתיב לא תעלו וגו' קטורת זרה הוראת שעה היתה דפשטא דמילתא משמע דחינכו כל המזבחות החיצון בקרבנות והפנימי בקטורת. (וכ"מ במד"ר (פ' נשא סי' י"ג) דחשיב התם ג' דברים שעשו הנשיאים שלא כהוגן.

ולא חשיב שהביאו קטורת על מזבח החיצון ע"ש] וצ"ל דהי' להם איזה דרשא ע"ז דבמזבח החיצון הקטירו: ע"ב בגמ' מעיקרא לאיבוד קאי דאמר לך מני כו' אפ"ל פיגול בעי עיבור צורה. וקשה כיון דמקשה דלאיבוד קאי א"כ גרע מפיוגול וכדאמרין לעיל (מ"ו).

(למ"ד שתי הלחם בלא כבשים לשריפה אתיין א"צ עיבור צורה ואפ"ל למ"ד פיגול בעי ע"צ כמ"ש תוס' שם. וי"ל דשאני התם דעיקר מצותו להביאו כדי לשורפה.

אבל הכא עיקר המצוה המחצה שקרב. רק דהמצוה להביאה מן השלם וממילא מחצה שני' אבד אבל אין השריפה עיקר המצוה להכי בעי עיבור צורה: תוס' ד"ה תלמוד לומר כו' תימא למה לי קרא דלא תעלו כו'.

יש לתמוה על תמיהתם דהא צריך קרא ללאו. ובודאי המעלה קטורת זרה בפנים לוקה (וכמ"ש הרמב"ם (פ"ב מה'כה"מ והחינוך פ' תצוה] וקרא ככל א' צויתך היא רק עשה.

ולקמן (נ"א:): בתוס' ד"ה אף כאן הקשו בכליל תקטר] תיפוק לי' לאו מלאמר לאו אמור כדדרשי' פ' כל שעה. משמע דס"ל דמהך דלאו אמור לוקין ג"כ.

א"כ י"ל דהכא נמי סמכו התוס' ע"ז דה"נ כתי' לאמר באותו פרשה. מיהו גם שם צ"ע מנ"ל הא דיש בזה מלקות.

ובלח"מ (פ"ה מה' ערכין) כ' דהוא אסמכתא בעלמא. רק אפי' אי יהי' דאורייתא לא תעשה אבל לא ללקות עליו.

וע"ש במל"מ שמביא דחכמים פליגי דלאמר לא הוי ל"ת כלל. וא"כ לקמן הקשו תוס' שפיר דקאי אליבא דר' יהודה.

אבל הכא י"ל דאתיא כחכמים דלאמר לא הוי ל"ת: דנ"א ע"א תוס' ד"ה הרי היא כו' ופסח נמי גמרי' מועדו מועדו מתמיד ותימא כו'. נראה דט"ס הוא בתוס' וכן צ"ל.

וטומאה נמי גמרינן מועדו מועדו מפסח ותימא דלמד מן הלמד הוי. פי' לדחות הטומאה דתמיד נלמד מפסח וחביתין מתמיד.

מיהו אפשר דרק לשבת קאמר קרא דתמיד ולטומאה יליף מתעשה. וי"ל עוד דהאי הרי היא כתמידין אינו בהיקש רק גז"ש תמיד תמיד ובגז"ש קיי"ל דחוזר ומלמד בגז"ש: בד"ה אפו לה כו' וי"ל כו' על מחבת ע"כ בעי קידוש כלי כו'.

לכאורה כוונתם דממילא אי יאפה מע"ש ויהי' שלא בזמנו לא יקדשנו הכלי. אך לפי"ז עיקר התירוץ חסר מן הספר דהגמ' תלי לה בפסול לינה.

ולכן נראה כוונתם דכיון דבעי קידוש כלי הוי זמנו לקידוש ושפיר הכלי מקדש ואעפ"כ חזרו והקשו משתי הלחם דשם לא מצינו דבעי קידוש כלי. ותירצו דגם בזה אי הי' צריך לעשותו מע"ש הי' קרוי זמנו כנ"ל: ע"ב בגמ' וסבר ר"ש משל ציבור דאורייתא והתנן כו' צ"ע למ"ד מדאורייתא משל יורשין איך יתקנו חכמים שיהי' משל ציבור.

ואולי ס"ל לגמ' דב' הדרשות אמת מבניו וחק עולם. ובאמת יש לעיין למ"ד משל יורשים דלפי הדרש אחד מבניו משמע דוקא בן ולא יורש אחר א"כ היכא שלא הניח בן י"ל דהוי משל ציבור וה"ה אם הבן לא רצה להקריב מוטל החיוב גם על הציבור וצ"ע בזה.

ומלשון הרמב"ם (פ"ג מה' תו"מ) משמע דדוקא באותו יום שמת מחויבין היורשים להביא אבל אם שהה כמה ימים ולא מנו כ"ג החיוב על הציבור ע"ש בלשונו שכתב אם מת קודם תמיד של שחר. ובזה הי' מיושב מה שתמה עליו הכ"מ ולח"מ דבהל' שקלים מביא דמשל ציבור בא.

אך קשה האיך יפרנס סוגיא דהכא וצ"ע בכוונת הרמב"ם בזה: שם תקנו דליגבי מיורשים. כאן יש לפרש דהתקנה הי' שהיורשים יתנו הדמים וימסרו לציבור כיון דמה"ת משל ציבור אתי: שם שלא יהא מועלין באפרה דאורייתא היא.

כאן נמי קשה לס"ד דמה"ת יש מעילה באפרה איך יתקנו חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה. ואפשר הבינו הפי' שלא יהיו מועלין היינו שלא יביאו קרבן מעילה דהוי בשב ואל תעשה: בתוס' ד"ה חטאת תימא וכו'.

ולע"ד אין זה תימא די"ל דאפי' קדשי ב"ה לא הוי רק היא טהרתן של ישראל וכמו כל מקוואות של ציבור. והא דאי' בכמה דוכתי בש"ס דפרה קדשי בה"ב היא משום דבא ממעות הלשכה י"ל דזה עצמו נלמד מקרא דחטאת היא שמועלין בה **כן כ' הרע"ב בשקלים (פ"ד מ"ב).

אבל התוס' בב"ק (ע"ז:) כ' טעמים אחרים ע"ש. ולפמ"ש שם משום לב ב"ד מתנה ומדאורייתא אינה באה מתרומת הלשכה רק מקדש בה"ב שפיר הקשו הכא: ** א"כ מידי דקדושה היא ובא ממצעות הלשכה אבל אי לא הוי כתיב חטאת הו"א דלא בא מתרומת הלשכה ג"כ.

וצ"ע לדינא מה שחדשו התוס' שיש בפרה מועל אחר מועל דלמ"ד דלא הוי קדשי מזבח י"ל דאין בה מועל אחר מועל. ואפשר כוונת התוס' דמחטאת היא יליף דהוי קדשי מזבח וממילא יש בה מועל אחר מועל אבל לדידן דקיימ"ל דקדשי ב"ה היא מודין התוס' דאין בה מועל אחר מועל וצ"ע.

[אבל מדברי התוס' בחולין (דף י"א.) משמע דגם למ"ד דהוי קדשי ב"ה דרשי' חטאת היא דמועלין בה ע"ש]: דף נב ע"א בגמ' אלא דקתני שביעי בסולת כו'.

קשה מה דמיון היא זה דמ"מ הנסכים לצורך תמיד הם ומסתמא הני הי"ג שפייסו זוכין בהם. ואפי' נתאחרו הנסכים עד הלילה או למחר שייך להם שכבר זכו בזה ועכ"פ יש י"ג עוסקין בתמיד.

אבל חביתין דלפעמים ליתא כלל שפיר דייק רבא. ונראה דמ"מ שפיר פריך ר' ירמי' דכמו דכשר נסכים בלילה ולמחר ה"ה נמי אי אין לו נסכים כלל כשר דאינו מעכב הקרבן ומקשה שפיר: שם לא אשכחן חצי קומץ דקרב.

קצת קשה הא גם חצי עשרון דקרב לא אשכחן א"כ כמו שנשתנה הכא לחצאין ה"ה הקומץ דלבונה ומיהו על אידך מ"ד דקאמר לא אשכחן ב' קומצין לעשרון אין להקשות ג"כ דגם שמן נתרבה הכא דהא אשכחן ריבוי שמן כזה גם במנחת נסכים אבל הכא קשה כמ"ש. ונראה פ"י דלעולם אין מקריבין פחות מקומץ לבונה.

אבל חצי עשרון אין חידוש דהא במנחת יחיד מקריבין רק קומץ דמנחה וכ"ש חצי עשרון. אבל חצי קומץ לעולם לא אשכחן: ע"ב בגמ' ה' קומצין הם וא"א משכחת לה ז.

קצת קשה כיון דבא עשרון שלם א"כ הוי ככל מנחה דבעי קומץ לבונה ונכלל בהא דהמתנדב מנחה מביא עמה קומץ לבונה. וצ"ל משום דכה"ג בחובה לא מצינו לבונה רק בחביתין להכי לא הוי בכלל כל מנחת נדבה: בתוס' ד"ה הלכה.

תימא הלכתא למשיחא כו'. כאן יש ליישב דנ"מ במה דאמר בשם ר"י הלכה כאבא יוסי דמוכח מזה דלא ס"ל בעלמא הלכה כסתם משנה לאפוקי מאותו מ"ד בשם ר"י דהלכה כסתם משנה בכל מקום: פרק חמישי בד"ה חסירה או יתירה כו' ועוד דאמרינן לקמן גודשא תילתא.

אין לפרש כוונתם דאם יכולין לדחוק יש בתוכה הרבה יותר מן הגודש דזה אינו דגם הגודש יכולין לדחוק ולעשות עליו כהר גבוה. ואדרבא יותר יכולין להרבות על הגודש על ידי הדחק ממה שיעשה גודש בלי דחק שהקמח נופל מעצמו מן הגודש.

לכן נראה כוונתם דהא דאמרו גודש תילתא ע"כ כשמודדין בלי דחק כן הדרך שעל הגודש מתקבץ שלישי. אבל אי דוחקין הקמח לא שייך לעשות שיעור על הגודש דיכולין לגדוש עליו כמה שרוצין מעט או הרבה.

מזה מוכח שהמדידה בלי דחק עושה מעצמו גודש תילתא. שוב ראיתי בס' טהרת קודש תמה דלא נזכר כלל לקמן הך דגודש תילתא ע"ש שגורס גירסא אחרת ולפי פירושו ג"כ עולה דע"י הדחק הגודש פחות.

ואין מובן לי דגם הגודש יכולין לדחוק כמ"ש וצ"ע: דף נג ע"א בגמ' אלא דר"י לר"י. פי' אע"ג דלר"י לאו חמץ היא כלל ולכתחילה נמי מותר בפסח מדאורייתא כמ"ש התוס' לקמן (נ"ד).

(סוף ד"ה אין מחמיצין] מיהו לאו מצה היא ג"כ וא"י בו ידי חובת מצה. אבל איני יודע מנ"ל להגמ' זה.

ואפשר מדתני ר"י שיאור ישרף והאוכלו פטור ולא אמר רבותא טפי דיוצא בו ידי חובת מצה מדאורייתא. א"ו דעכ"פ מצה לא הוי: שם מתקיף לה כו' לא תאפה חמץ אלא חלוט. משמע דחלוט לאו מצה היא. ותמוה טובא חדא דהא ממעטין חלוט מלחם עוני כדאי בפסחים (ל"ו:) א"כ משמע דמצה היא.

ותו דהני מנחות דהם ברבוכה הא ג"כ דינייהו במצה ולא בחמץ דהא מצה תהי' קאי על כל המנחות. מיהו זה יש ליישב קצת דחלוטה היינו ברותחין הרבה שא"י להתחמץ ובזה ס"ל להגמ' דלא מיקרי מצה כיון דלא יכול לבוא לידי חימוץ.

אבל רבוכה דקרא י"ל ברותחין קצת אבל יכול לבוא לידי חימוץ. וביבמות (מ').

(משמע בגמ' דחלוט נמי מצה היא וממעט לגבי מנחות מיתורא דקרא כמו שהובא בתוס' כאן. ולפ"ז ג"כ תמוה דמאי מקשה רנב"י דלמא אה"נ דחלוט בדיעבד כשר במנחה.

וצ"ל דלאו מסברא מקשו הני אמוראי רק אבריייתא סמכו דמרבה ממצה תהי' וצריך האי ריבויא לכל אמוראי לכל חד] כדס"ל. ולהכי מתקיף אדר' פרידא דלא סגי לן בהך דלא תאפה רק לדרשא דבריייתא מצה תהי'.

וצ"ע לדינא למ"ש התוס' דהך דיבמות לכתחילה קאי ומרבה הבריייתא הכא עיכוב בחלוט. א"כ י"ל דהיינו דוקא לרנב"י.

אבל לרבינא דצריך ריבוי לעכב בחמץ א"כ אפשר דחלוט באמת לא מעכב במנחה. ומהתימא על הרמב"ם שהשמיט כל הדין דחלוט למנחות לא למצוה ולא לעכב וצ"ע ג' בזה: שם דילמא למיקם בלאו ואיפסולי לא מיפסלו.

לכאורה תמוה כיון דהמקטיר חמץ עובר משום כל שאור כו' לא תקטירו א"כ הוי מהב"ע **לכאורה כה"ג דאין המצוה באה ע"י העבירה לא הוי מהב"ע כמ"ש התוס' בסוכה (ל').) גבי לולב של אשירה.

אכן לשיטתי אזיל שהקשה ע"ד התוס' הנ"ל מהא דאי' בר"ה (כ"ח.) (לר"י בשופר של שלמים לא יצא והתם נמי אין המצוה ע"י העבירה.

ותי' דדוקא היכי דהעביר נעשית קודם המצוה כ' התוס' הכי. אבל אם המצוה והעבירה בבת אחת אפי' אם הי' אפשר לעשות המצוה בלי העבירה הוי נמי מהב"ע.

ולפ"ז שפיר הקשה הכא. וגם אין לומר דנהי דא"י המצוה משום מהב"ע מ"מ אין הקרבן נפסל.

דהא כיון דילפי' מהב"ע מדכתי' גזול דומיא דפסח איכא למילף נמי דהקרבן פסול כמו בפסח וז"ב: ** וגם כל מילתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מהני. וי"ל דקשיא לי' לרבנא על הא דמייתי קרא דלא תאפה דמצד זה ליכא עיכובא אבל מקרא דלא תקטירו שפיר מוכח עיכוב ולפ"ז י"ל דלרבנא נמי קרא דמצה תהי' אתי למעט חלוט אבל לר"ח אכתי' אין לנו קרא לחלוט כיון די"ל דלמעט שיאור אתי: שם מנין וכו' נלמדנה מפסח.

לכאורה אי הוי ילפינן מפסח הי' צריך שימור לשם מנחה כמו התם לשם מצה. אבל מהאי קרא דכתיב במנחה עצמה מצה תהי' אין מזה הוכחה דצריך שימור לשם מנחה וצ"ע באמת לדינא בנשמר לשם מצות מצוה אי יוצא בה ידי מנחה * במנחת מאפה דא"צ מתן שמן בכלי לדעת הרמב"ם כמ"ש הלח"מ והמל"מ (פי"ג מה' מעה"ק) ואליבא דרבי (לקמן ע"ה).

(דחלות בוללן אחר אפי'. אבל לרבנן דבוללן סולת א"כ הוי מצה עשירה ואינה ראוי' למצת מצוה בפסח.

אך י"ל לדעת מהר"ל והב"ח (או"ח סי' תע"א) דבדיעבד יוצאין גם במצ' עשיר' ולמ"ש התו' (לקמן צ"ו.) (דלישת ואפיית מנחות בפנים.

צ"ל דה"נ נעשית בפנים כמ"ש התוס' (לקמן פ'): דשרי להכניס חולין בעזרה היכי דלא הוי כעין עבודה: ** כדאמרינן בפסחים (ל"ח:): גבי לחמי תודה שנשמרו לשם תודה דפסולי למצוה דפסח עיי"ש: בתוס' ד"ה אלא ותימא כו' ושמא יש שום יתור כו' וגם ע"ז יש לתמוה דאי איכא יתור א"כ מנ"ל דגם ר"י דמתיר נוקשה בפסח דלית לי' האי יתורא במנחות וצ"ל בדוחק דכמו דלא מסתבר לר"י למידרש כל מחמצת לענין נוקשה בפסח כן גם במנחה לא דריש האי יתורא להכי וכ"ז דוחק.

ולענ"ד נראה דשיטת הגמ' היא דכיון דלקי עלה ודאי חמץ היא. פי' שיש בעיסה חלק חמץ ומ"מ כיון דלאו כולה חמיצה הוי כתערובת חמץ ולהכי לית בה כרת א"כ עכ"פ יש בו תערובת חמץ ולקמן מרבינן עירובו מכל שאור לאיסור הקטרה י"ל דה"ה באיסור דלא תאפה חמץ] ולכן לר"מ גם במנחות אסור אבל ר"י ס"ל דלא הוי אפי' תערובת חמץ כנ"ל: לבאר דברי התוס' נראה דודאי פלוגתא דר"מ ור"י בשיעור אינו מצד נוקשה. דנוקשה שייך גם בחמץ גמור שנתקלקל אח"כ כגון תכשיטי נשים. רק עיקר פלוגתייהו אי שיאור זה הוי חמץ או לא הגיע עדיין לשיעור חימוץ.

ולר"מ דלקי עלי' מוכח ממילא ג"כ דנוקשה בלאו. אבל ר"י דס"ל לאו חמץ הוא אין טעמו משום נוקשה רק דעדיין לא בא לשיעור חימוץ * כן כתב באהעו"ז או"ח (סי' תמ"ב).

וכ"מ מדברי התוס' ריש פסחים שכ' דאפי' לר"י דחמץ אח"ז בלאו. בנוקשה דליכא אלא חד קרא מוד' דשרי אחה"פ.

משמע דבתוך הפסח גם לר"י נוקשה בלאו. וע"כ צ"ל דהא דפוטר ר"י בשיאור טעמא אחרנא הוא כנ"ל.

אבל לקמן (נ"ד.) כתבו התוס' דמשיאור דר"י נשמע דלית לי' נוקשה גם במי פירות. וחד טעמא הוא: וכן הוכיח הפנ"י בפסחים (מ"ג.) מדברי הפוס'.

והניח דברי התוס' בצ"ע ע"ש** *וא"כ מה דאמרו מדלקי עלי' חמץ הוא זה ודאי אמת. רק בתוס' הוקשה להם דנהי דהוי חמץ מ"מ נוקשה הוא.

ומנ"ל להגמ' דנוקשה אסור במנחה כיון דבפסח צריך קרא. וע"ז כ' דהי' להם שום דרשא ובמ"א נתקשיתי בדבריהם ולק"מ.

ואדרבא נראה לתרץ עוד דדוקא לענין פסח לאכילה צריך קרא לרבות נוקשה כיון דאינו ראוי לאכילה בטוב. אבל באיסור חימוץ למנחה לא תליא באכילה וא"צ קרא לרבות נוקשה כלל כנ"ל: דף נד ע"א בגמ' כמאן אזלא הא דתנן תפוח שרסקו ונתנו לתוך העיסה וחימצה אסורה.

לכאורה יש לתמוה מה ענין איסור דתרומה לשם חימוץ אטו התם לא נאסר רק כשנעשה חמץ. והלא גם עיסה דאורז ודוחן ושאר מינים שאינם באין לידי חימוץ מ"מ חשיב מעמיד מה שנתקשה ונעשה השתנות בעיסה ע"י התפוח.

וא"כ נהי דמי פירות לא חשיב חימוץ אבל מעמיד שפיר מיקרי. וע"כ צ"ל דסברת הגמ' דכל שאינו מחמץ חשיב קיוהא בעלמא וה"ה באורז ודוחן שחימצה בתפוח מותרת.

וצ"ע לדינא דאפשר לדחוק דהיא כוונת הגמ' בתירוץ דנוקשה מיהא הוי. פ"י דלאסור שפיר חשיב מעמיד רק שם חמץ ליכא עלה דנוקשה היא.

והנה הרמב"ם לא הביא כלל דין דאין מחמיצין במי פירות ותפוחים. וצ"ל דסמך על מ"ש (פ"ה מה' חו"מ) דמי פירות ומי תפוחים אין מחמיצין: שם לימא בהא קמיפלגי כו'.

נראה דנ"מ בהני טעמי דאי הטעם משום דלכמות שהיו משערין אסור ליתן מים במקום הקמיצה אבל בשאר המנחה לית לן בה. אבל אי הטעם דצריך להיות חריבה אסור ליתן כלל מים קודם הקמיצה: בתוס' ד"ה דמעיקרא לא הוה כו' תימא כו'.

לכאורה הי' נראה ליישב דדוקא לענין טומאה ואיסורים כיון דמעיקרא לא הוי בה שיעורא מותר. אבל שבת דשיעור הוצאה בכגרוגרת משום דדרך חשיבות אכילה בהכי וכיון דניתוסף ויש בה שיעור אכילה חשיב היא שפיר לאכילה.

(וכן תי' בחי' הרשב"א בשבת שם) אכן נראה דס"ל להתוס' מדבעי רבא שם דוקא בתפחה. ולא נקט בפשיטות האיבעיא אי בין עקירה להנחה נתן א' על ידו עוד חצי גרוגרות להשלים השיעור לכן משמע דכה"ג פשיטא לרבא כיון דאותו דבר שניתוסף לא הי' כלל בשעת עקירה פטור עלה.

ודוקא בתפחה מיבעיא לי' משום דהוא עצם הדבר הראשון. וע"ז מקשו התוס' שפיר דהכא מוכח דתפוח אינו כאותו דבר עצמו ולהכי מותר מה"ת.

א"כ אפי' אי נימא דלענין הוצאה חשיב מ"מ פנים חדשות באו לכאן ואותו דבר לא הי' בשעת עקירה ואין להסתפק בזה כמו בנתן א' על ידו דבר חדש להשלים השיעור: ע"ב בגמ' תיובתא למ"ד יש דיחוי באיסורים. ויש להסתפק כיון דלאוקימתא דרבה הוי נמי מ"ד לכמות שהי' בתיובתא.

א"כ למה נדחק להוציא מחלוקתן מפשטן. ומסתבר טפי לפרש כפשוטו דפליגי אי אזלינן בתר מעיקרא או בתר השתא דהא השתא נמי לא יקשה על מ"ד כמות שהן עתה רק על מ"ד כמות שהי'.

ויהי' בתיובתא גם ממשנה קמייתא ומה נ"מ בזה. ולפ"ז יהי' פי' המשנה הניחו בגשמים ותפחו מילתא בפ"ע אפי' לא הי' מעולם כשיעור משום דבתר השתא אזלינן.

אכן הרמב"ם (פ"ד מטומאות אוכלין ובה' מאכלות אסורות פי"ד) פוסק כרבה דמה"ת לקולא אזלינן רק כמדרבנן אזלינן בתר השתא לחומרא ואי נתקטן וחזר ונתגדל אין דיחוי באיסורין ואסור מה"ת. א"כ נראה דרבה מסברא פוסק כן ומסתבר לי' לאוקמא פלוגתייהו בהכי.

מיהו תמהני על הרמב"ם שהעתיק שם לשון המשנה כפשטה בשר עגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעך משערין כמות שהן והוי לי' לבאר דהיא רק מדרבנן ע"ש וצ"ע גם בפ"י המשניות דעוקצין: דף נה ע"א במשנה שנה כל המנחות נילושת בפושרין. היינו הנאפות וכ"כ הרמב"ם כפיהמ"ש.

מיהו קצת קשה הסיפא ואם החמיץ שירי' דשירים של המנחות הנאפות לא שייך בהו חימוץ דאין חימוץ אחר אפי'. וצ"ל דלצדדין קתני וסיפא מיתוקים במנחת סולת.

ומה שהקשו התוס' מלחם הפנים י"ל כיון דהי' אומנים גדולים ללחם הפנים שייך ג"כ זריזים הם כמו כהנים זריזים: ע"ב בגמ' אפי"י בכלל היתה כו'. לכאורה קשה מנ"ל לרבות לחייב על כל מעשה דאם לש יערך וקטף יתחייב שלשה מלקות.

הלא י"ל דמלא תעשה בלבד הו"א דוקא כל העשי' ויצאתה אפי' ללמד שגם הלש בלבד או המקטף או העורך חייב. אבל מ"מ בעשה כולן י"ל דאינו חייב אלא אחת.

ולכן הי' נראה לענ"ד דהא התוס' הקשו ל"ל קרא לחייב על כל מעשה הלא אפי' אפה וחזר ואפה חייב שתים כמו אל תשת אל תשת. ותירוץ התוס' דחוק בלשון הברייתא דלא צריך בזה למידת ללמד על הכלל כולו.

רק מדגלי קרא דחייב על אפי' אע"ג שכבר נפסלה ממילא ה"ה בלישה ועריכה. לכן י"ל דאה"נ דעיקר לימוד הברייתא לחייב על מעשה יחידי אחת.

על הלישה בלבד ועל עריכה בלבד. וממילא בעשה כולן חייב על כל אחת ואחת כמו אל תשת אל תשת.

והתנא דנקט יכול לא יהא חייב אלא אחת היינו בעושה כל המעשים. ושוב ראיתי בלשון הרמב"ם (פי"ב מה' מעה"ק) משמע כן בהדיא שכ' דלש או עורך או מקטף חייב שנאמר לא תעשה חמץ ונאמר לא תאפה חמץ ללמד דחייב על מעשה יחידי.

ואח"כ כתב הלש והעורך והמקטף חייב על כל א' ע"ש: שם כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט נראה לע"ד שהוא תנאי במדת כלל ופרט דהמדה דוקא בסמוכין. ואיכא מאן דס"ל דדנין.

ובתרי עניני דאמרי' בפסחים (ו'.) דלכ"ע אין דנין והוא משום דאין מוקדם ומאוחר בתורה.

זה ענין בפ"ע דלא נודע אי כלל ופרט הוא או פרט וכלל הוא. אבל בחד ענינא לכ"ע יש מוקדם ומאוחר בתורה.

ומ"מ ס"ל לחד מ"ד דאין דנין אותו במדת כלל ופרט. והנה התוס' תמהו לרבא דס"ל בנדה דדנין האיך מיישב הכא.

ותי' דבתרי עניני לכו"ע אין דנין. ולע"ד אכתי קשיא הכא דהא דבתרי עניני אין דנין משום ספק שמא לאו כלל ופרט הוא רק פרט וכלל הוא, בזה לא נתיישב הברייתא דדנין אותו במדת יצא מן הכלל ללמד על מעשה יחידי.

ואמאי ונימא דלמא כלל ופרט הוא או פרט וכלל ולהכי ברייתא זו לא מיתוקם רק למ"ד דמרוחקין אין דנין אותו בכלל ופרט אפי' בחד ענינא. ומה שתמהו התוס' לרבא.

יש ליישב דרבא אמר שם בנדה דלעולם אותו ברייתא מצי סבירא דדנין והתם כל ריבויא הוא ע"ש. אבל מודה רבא דמהך ברייתא דהכא שפיר יש להוכיח דאין דנין.

ומה"ט לא פירש"י בפסחים שם דרבא הוא דס"ל דנין דרבא רק דחויי מדחה דמשם אין ראי'. ומ"ש רש"י שם דהוא ר"א ב"א דהכא א"ש ול"ק קושי' התוס' הא הכא הם בב' ענינים.

דמ"מ שפיר מקשה ר"א ב"א כיון דמצד המדה דכלל ופרט אפי' מרוחקין דנין רק משום דבב' ענינים אין מוקדם ומאוחר בתורה בזה לא נתיישב הברייתא הכא, דמנ"ל ללמד על הכלל נימא כלל ופרט הוא או פרט וכלל הוא כדכתיבנא. ומיהו מעיקר ראיית רבא ב"א מהך דשחיתת צפון דשם נמי ב' ענינים הם.

נראה דלק"מ דשם לא שייך אין מוקדם ומאוחר דבפ' ויקרא כ' מצות החטאת ובפ' צו כתיב זאת תורת החטאת ודאי כה"ג יש מוקדם ומאוחר כנ"ל פשוט: שם מתקיף לה ר"א כו' פרט וכלל הוא. ותמוה טובא מאי הוי ס"ד דר"א ב"א בזה אטו לא ידע דפרט וכלל הוא ומהתימא שהתוס' ושאר מפרשים לא עמדו בזה.

ולפמ"ש לעיל נראה ליישב קצת שיטת רבא ב"א. לפי מה דמשמע בתוס' דבתרי ענינים כי הכא שייך נמי אין מוקדם ומאוחר בתורה.

אע"ג דבפרשת ויקרא כתיב מצות החטאת ובפ' צו תורת החטאת מ"מ י"ל אין מוקדם ומאיחר. א"כ י"ל דכיון דהכא באמת פרט וכלל הוא ודרשא דאותו לא ידע רבא ב"א.

לכן הוכרח לפרש הברייתא הכי דאי לאו כתוב השלישי ושחט את החטאת הו"א כיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה שמא כלל ופרט הוא ומידי ספיקא לא נפקא. וה"ו מסופקין

אי בכל חטאת נמי צריך צפון דפרט וכלל היא ונעשה כלל מוסיף על הפרט, או שמא כלל ופרט היא.

להכי כתיב ושחט את החטאת כדי שנדע בודאי דצריך צפון. והשתא דייק ראב"א דעכ"פ אי כלל ופרט הוא אע"ג דהוי מרוחקין מ"מ דנין אותו בכלל ופרט.

דאל"ה לו יהי כלל ופרט נמי אין לנו לבטל הכלל וצריך צפון בכל החטאות. אלא ודאי דאי הוי כלל ופרט הי' דנין אפי' במרוחקין וכבר בארתי דלמ"ד אין דנין היא משפט המדה לא מצד אין מוקדם ומאוחר.

ואדרבא על רב אשי יש להקשות דמצריך דרשא דאותו הלא בלא"ה נהי דפרט וכלל הוא מ"מ כיון דאין מוקדם ומאוחר שמא כלל ופרט הוא והי' נשאר ספק בדין צפון אי צריך בכל חטאת. אך באמת נראה דרב אשי ס"ל כמ"ש לעיל דבהך דפ' ויקרא ופ' צו לא שייך אין מוקדם ומאוחר אבל עכ"פ אין תימא על ראב"א דאיהו ס"ל כשיטת התוס' דשייך גם בזה אין מוקדם ומאוחר.

ודוק בכל זה כי נכון היא. וידעתי כי יוכל החולק לדחות הבנין שכתבתי ויאמר דכיון דאין מוקדם ומאוחר לית בי' כלל דין כלל ופרט ולא פרט כל אבל הנלע"ד כתבתי דהוי ספק שמא כלל ופרט הוא ושמא פרט וכלל הוא.:

י בתוס' ד"ה א"כ כו' תימא כו'. יש ליישב תמיהתם דהכא אין להקשות דליכתוב לא תעשה חמץ חלקם.

דהו"א דלא מיתסר בשיריים רק הני עשיות דהם גם בגוף המנחה אסר הכתוב גם בשיריים. אבל מנחת סולת דליכא בה לישא ואפי"א אפשר דרשאי הכהן לאפות השיריים חמץ.

להכי כתיבי לא תאפה חלקם דאפי' במנחת סולת אסור. וצ"ע באמת לדינא במנחת סולת אי לש או אפה אותו סולת [כל המנחה יחד] אי לקי.

די"ל דלא תעשה חמץ היינו עשיות דצריך לעשות בהם אבל לישא ואפי' במנחת סולת אינו בכלל האיסור. ואי נימא כן ודאי רבותא גדולה דאסר הכתוב אפי' בשיריים אע"ג דלא נאסר בגוף המנחה.

רק אפי' אי אסור גם בהמנחה ג"כ רבותא היא כמ"ש לעיל. והנה תירוץ התוס' תמוה מאוד דכמו כן נוכל לומר בהבערה דלא אסרה התורה מיתת ב"ד בשבת רק הבערה ושאר מיתות מותרת כמו דתי' התוס' כאן דמחלקם, לא נאסר רק אפי"א וצ"ע"ג בכוונתם: בד"ה כלל ופרט כו' וא"ת בפ' נגמר הדין כו' יש ליישב קושיתם דרבא נמי דאמר דנין אין הפי' ככל כלל ופרט רק למעט עכ"פ קצת מן הכלל כדאמר' בסנהדרין.

ולהכי התם בנדה דמרבה מן הכלל דמטמא כל הטומאות שהרי צריך שם קרא למעט טומאה חמורה ע"ש. א"כ משמע דהוי ממש ככלל בלי פרט.

וע"ז אמר רבא דאפי' במרוחקין כלל ופרט היא ואין לנו לרבות הכל רק מכא וכל ריבויא היא ע"ש. אבל מודה דאין דנין לגמרי ככל כלל ופרט כנ"ל דף נו ע"א בגמ' דר"א לאו למעוטי כו' אלא ה"ק כו'.

אין מובן כלל איך נלמד מאותו דמקבל בצפון. ואפשר לפרש דבאמת עיקר הראי' מדצריך קרא למעט דאין שוחט בצפון מוכח דגבי קבלה המקבל בצפון כמ"ש תוס' ד"ה אלא.

והשתא אי הוי כתי' רק פסוק אחד אותו הו"א דקבלה לכתחילה מקבל בצפון אבל עיכובא אין לנו. לכן כתיב פעם ב' אותו משום דבקבלה אפי' דיעבד פסול.

לכן אי ה' כתיב: אותו פעם א' הו"א דבא לומר דשוחט אין מעכב אי לא עמד בצפון אבל לכתחילה צריך להיות בצפון לכן כתיב פעם באותו א"כ מהני ב' פסוקים נלמד דמקבל בצפון לעיכובא ג"כ כנ"ל שם בגמ' אר"פ אפאה לוקה שתים כו' פרש"י תמוה כמ"ש התוס'. ופשוט ה' נרא' לפרש דס"ל לר"פ דשימת הפת בתנור חשיב עריכה דע"י התיפכות העיסה ממקום למקום נעשה בה שינוי וחשיב עריכה.

לכן משני הגמ' דמ"מ מוכח מלא תאפה דודאי אפי' אם שם אחד העיסה בתנור צונן ואח"כ הסיק השני התנור עובר השני בלא תאפה דזה עיקר האפי' והיינו מעשה יחידי אבל לעולם אופה כדרכו ונותן הפת בתנור שהסיקו כבר לוקה שתים כ"נ פשט הגמ'. אכן הרמב"ם (פי"ב ממעה"ק) שהשמיט לגמרי דברי ר"פ.

צ"ל שהבין כפי' התוס' דר"פ מיירי בעשה קצת עריכה ג"כ ובכה"ג לא חש הרמב"ם להביאו דמילתא דפשיטא היא. (או כמ"ש הלח"מ ע"ש) [וצ"ע: בתוס' ד"ה שוחט מדר"א נפקא תימא כו'.

הגם דלכאורה לק"מ כיון דכל ס"ד דשוחט צריך להיות בצפון דומיא דמקבל וא"כ כיון דחזינן בעולה דאע"ג דמקבל צריך להיות בצפון מ"מ השוחט א"צ צפון א"כ ה"ה חטאת. אך לקמן מוכרחין לומר דאפי' לא ה' לימוד ממקבל.

מעצמו י"ל דשוחט צריך להיות בצפון כמ"ש התוס' ג"כ בד"ה אלא אין השוחט כו' וא"כ תמהו שפיר. ע"ב בגמ' ה"מ במחמץ אחר מחמץ כו' פרש"י זה לש וזה עורך כו' ותמהו דאין זה דמיון כלל למטיל מום בבע"מ דלישה ועריכה ב' מילי נינהו.

וגם לשון מחמץ אחר מחמץ לא משמע על לישה ועריכה רק שכבר נתחמץ והוסיף בו שאור. אך גם ע"ז קשה איך נלמד זה מלא תעשה ולא תאפה וצ"ע גם הרמב"ם (פי"ב מה' מעה"ק) כתב מחמץ אחר מחמץ לוקה ואח"כ הביא דלוקין על כל מעשה שבה משמע דשני דינים הם.

ומחמץ אחר מחמץ כפשוטו שהוסיף שאור וחימץ. והקושיא דלעיל י"ל דזה ה' פשוט לר"י דאסור להוסיף חימוץ.

רק דהו"א כיון דכבר נפסלה אין המחמץ לוקה לכן הוכיח מלא תאפה דמה דפסול מחמת חימוץ אינו פוטר המחמץ אח"כ כנ"ל: שם בגמ' לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום. פירש"י ותוס' כיון דעומד למות הוי כמום.

ותמהני טובא ע"ז למה חשיב מום כיון דיש לו תקנה ע"י הקזה. ומה שהוסיפו התוס' כיון שאין לו רפואה רק להקיז במקום שיעשה מום חשיב כמו שיש בו מום.

קשה דא"כ למה לא ישחטנו מיד על מום הראשון בלי הקזה כלל. וממילא גם אי עשה בו מום ע"י הקזה למה לא ישחוט עליו הרי הותר כבר לשחוט ע"י מום הראשון.

ואי נימא דכשמקיז נתבטל מום הראשון א"כ הוי כמטיל מום במידי דלית בי' מום. וגם יש לפקפק [בפרט לפי רש"י דר"ש מתיר משום דהוי דשא"מ] דמשמע דהקזה לא הוי פסיק רישא דיוכל להיות שלא יעשה מום כלל א"כ אכתי נחשב כמום עובר.

והי' אפ"ל דס"ל לחכמים דגם במום עובר רשאי להטיל מום קבוע כיון דאימעוט מתמים יהי' לרצון וכיון דעתה יש בו מום אפי' הוא עובר אינו עתה לרצון ומותר להטיל בו מום. והי' מיושב שפיר דלשוחטו לא חשיב מום רק להטיל בו מום שרי.

[וכן כ' הרא"ש שם בבכורות וכ"פ בטור ושו"ע יו"ד סי' שי"ג] אך צע"ג בזה לדינא והרמב"ם (פ"א מה' אסוה"מ) סתם וכתב הטיל בו אחד מום ובא שני וכו'. משמע דוקא מום קבוע.

וגם קשה לפי זה מנ"ל להגמ' דר"מ אוסר אפי' להטיל בו מום בבעל מום קבוע דילמא מודה בזה ר"מ מקרא דלרצון רק במום עובר אוסר מקרא דכל מום ולמה דחיק הש"ס לאוקמא בפסולי מוקדשין שנפדו: והנה הרמב"ם שם כתב הטיל מום בקדשים ובא אחר והטיל בו מום אחר השני אינו לוקה. ובפ"ב מה' בכורות כתב דבכור שאחזו דם יקיז ובלבד שלא יתכוין לעשות בו מום.

וקשה כיון דמטיל מום בבע"מ פטור מה בכך שיתכוין. ואפ"ל בדוחק כיון דכ' השני אינו לוקה משמע דלכתחילה אסור וכאן מתירין לכתחילה להקיז הוא דוקא משום שאינו מתכוין.

ואפ"ל עוד לפמ"ש לעיל בשיטת התוס' דדוקא אם א"א להתרפאות רק ע"י מום אז חשיב מטיל מום בבע"מ. א"כ י"ל דהקזה זו לא הוי תמיד באופן אחד דיוכל להיות פסיק רישא דודאי יעשה מום.

ויוכל להיות פעמים הקזה אחרת שתהי' נעשה בלי מום. והשתא אי מתכוין הי' אסור בהך הקזה דלאו פסיק רישא.

אבל באינו מתכוין לעולם מותר [מטעם ממ"נ]. דאי הוי הקזה דפסיק רישא א"כ הוי כבע"מ ומותר להטיל בו מום ואי הך הקזה לאו פ"ר א"כ נהי דבזה לא חשיב כבע"מ שוב שרי מטעם דבר שאין מתכוין כנ"ל ע"ד פלפול.

אבל מלשון הרמב"ם במשנה דבכורות משמע דלעולם לאו פסיק רישא הוא וצ"ע: שם ר"מ סבר כל מום כו'. ויש להקשות דלמה לי' לר"י להצריך דרשא דקרא לכל א'.

דאי מסברא שרי להטיל מום בבע"מ למה לי' לומר דרבנן דרשו תמים יהי' לרצון נימא דלא נפקא להו לאיסורא מקרא דכל מום דאתי לגורם כדלקמן. ואי מסברא אסור להטיל מום בבע"מ א"כ לר"מ למה לי כל כיון דתמים יהי' לרצון מוקי לפסוהמ"ק שנפדו.

ואפ"ל דבאמת יש לדקדק מה דמדמי ר"י אחזו דם למטיל מום בבע"מ הא י"ל דאפי' אי אסור להטיל מום בבע"מ היינו דמוסיף בו מום אחר לבד הראשון. אבל הכא דבעשיית מום זה שע"י הקזה מסלק מום הראשון בכה"ג שרי טפי.

וא"כ י"ל דבאמת הכי הוא דמסברא הי' כן דלהוסיף מום על בע"מ אסור אפי' בלאו קרא דכל. וחכמים דס"ל מטיל מום בבע"מ מותר אפי' במוסיף לזה צריך קרא דתמים כו'.

אבל ר"מ נהי דלית לי' דרשא דתמים ואסור להוסיף מום מ"מ אכתי בהקזה דמסלק מום הראשון מנ"ל דאסור ולזה צריך קרא דכל מום. מיהו אכתי קצת קשה מנ"ל באמת לר"י דלרבנן מותר להוסיף מום דילמא דוקא הקזה דמסלק מום הראשון שרי.

ואולי גמרא גמיר לה דלרבנן אפי' להוסיף מום שרי וצ"ע: שם אמר ר"א הניח שאור על גבי עיסה כו'. מלשון רש"י משמע דעיקר הרבותא אע"ג דלא עשה מעש' החימוץ בידים ולפי"ז הו"ל למימר בפשיטות לש עיסה והניחה עד שנתחמצה דנראה ודאי דכה"ג לוקה ג"כ.

דהרי כן סדר כל חמץ כשנותנין בו מים ואינו ממהר לאפותו מתחמץ. וכן נלע"ד פשוט בחמץ בפסח לשיטת הרמב"ם דאין לוקין על ב"י רק כשקנה חמץ בפסח מ"מ בלש עיסה ונתחמצה מאלי' לוקה דהלישה הוי מעשה חימוץ.

ונהי דהי' יכול לאפותה קודם שתחמיץ מ"מ אם לא אפה נגמר החימוץ ע"י מעשה הלישה כנ"ל פשוט [וכ"כ הפמ"ג בפתיחה לה' פסח] והא דנקט הכא בהניח שאור. לפי' התוס' א"ש דהניח רק במקום אחד ולא נחמץ שפיר.

ואפי' לפירש"י אפשר דהוי רבותא טפי מלש והניחה דכן דרך חימוץ. אבל אם מחמיץ ע"י שאור הדרך להניח בה השאור קודם הלישה ובתוך הקמח ולא ע"ג העיסה וקמ"ל דאפ"ה חייב].

ולשיטת הרמב"ם הנ"ל הא דלא נקט ר"א האי דינא בהניח שאור ע"ג העיסה בפסח דלקי משום בל יראה. י"ל דהתם פשיטא טפי כיון דעיקר הלאו עבר במה שהחמץ בביתו רק דבאין בו מעשה אין לוקין והכא איכא מעשה עכ"פ.

אבל במנחה דכל הלאו רק עשיית החמץ והוא לא עשה כל החימוץ רק הגרם ע"י הנחת השאור מ"מ לקי: דף נז ע"א בגמ' והתנן הקודח כ"ש כו'. משמע משיטת הגמ' דלמסקנא דאפי' בב' מקומות חייב כאן ה"ה הקודח בשבת מהני הצירוף.

וא"כ י"ל דקודח לא מחייב בכ"ש ממש רק כשיש כדי לצרף. והרמב"ם (פ"י מה' שבת) פוסק סתם דחייב קודח בכ"ש.

ולכאורה יש לפקפק ע"ז נהי דהגמ' דחה משום דחזי לבכא מ"מ כיון דבאמת הלכה דאפי' בב' מקומות י"ל דפי' המשנה כס"ד דגמ' רק דדחי, דמהכא ליכא סייעתא לרבא. אכן נלע"ד דבאמת יש לתמוה מה ענין צירוף דהכא לקודח.

דהכא שפיר כיון דבצירוף נצלה כגרוגרות א"כ יכול לחתוך כל מקום הנצלה לאכול ממנו כשיעור אבל התם בקודח כל זמן שלא יעשה עוד נקבים ליכא שום צירוף א"כ לא עשה עדיין מלאכה כשיעור. ע"כ צ"ל דקושית הגמ' או הסייעתא ללישנא בתרא הי' בדרך ק"ו דאפי' צירוף כזה מהני מכ"ש הכא דמהני צירוף.

אבל למסקנא נהי דהכא מהני צירוף אבל לא בקודח בשבת והתם הטעם דחזי לבבא. ונ"מ בזה לצירוף דשאר מלאכות בכה"ג: שם בגמ' ת"ר אילו נאמר אשר תקריבו כו' קומץ בלבד מנחה מנין ת"ל מנחה.

פירש"י שהחמיץ את הקומץ ומנחה מנין פ' קודם שקמצה חימצה. וצ"ע על פ' זה דא"כ אם החמיץ מקצת המנחה והניח מקום הקמיצה מצה וקמץ משם יהי פטור.

ובאמת פשיטא דגם בכה"ג לוקה. ופשט הבריייתא נראה דמתקריבו בלבד הו"א דאינו חייב עד שיחמיץ הקומץ שהוא לגבוה לאפוקי כשהחמיץ מקצת מנחה כמ"ש כנ"ל ת"ל מנחה דאסור להחמיץ המנחה אפ' שלא במקום הקומץ.

וכן נראה שהבינו התוס' בד"ה מנחה מנין. וטעם פירש"י איני מבין דמה לי קודם קמיצה או אח"כ שפיר מתקיים אשר תקריבו.

ותו שמעתי להקשות לפירש"י דהו"א שהחמיץ אחר קמיצה הא קרא במנחת מאפה ומרצשת כתיב והקמיצה אחר אפ' ולא שייך בה חימוץ כלל. וזה אפשר ליישב דאי הוי כתיב רק אשר תקריבו והי' פירושו על הקומץ הי' מוכח מקרא דקאי על מנחת סולת הקודמת בפרשה.

רק אחר דמרבין גם קודם הקמיצה תו צריכין ללמוד לרבות שאר מנחות: שם בגמ' מנחה מנין כו'. וקשה הא כתיב חלקם ותירוצ' התוס' דחוק דנימא דשיריים אחר קמיצה איתסרי טפי מקודם קמיצה.

ויותר יש ליישב דאי לאו האי קרא דמרבין כל המנחה. הו"א דחלקם הפ' שאר המנחה העומד להיות חלקם.

ודוקא קודם קמיצה להכי צריך לרבות כל המנחה. וממילא חלקם הפ' אפילו אחר קמיצה מה שנשתייר כנ"ל: שם בגמ' לה' כשרה ולא פסולה, נלע"ד דעל השיריים חייב אפ' ביצאו לחוץ ונפסלו.

דכל המיעוט הואיל ואינו ראוי להקריב לה' ובשיריים הלא כבר נקרב ממנה לה' כנ"ל פשוט. ובזה עלה בדעתי לפרש הבעיא דר' מרי חימצה בראשו של מזבח דיש לתמוה לפירש"י דאמאי יהי' פטור משום דהוי כהקריב כבר מ"מ הא עדיין צריכין להניחו על האש ושייך בה שפיר אשר תקריבו דזה עיקר הקרבה.

ומאיזה טעם מסופק הגמ' לומר דמחוסר הקטרה לא הוי כמחוסר מעשה מ"מ הא שייך בה אשר תקריבו על הקטרה זו. ובלי ספק דלהקטיר על המזבח אחר החימוץ עוברין בכל שאור לא תקטירו אע"ג דכבר העלוה על גבי המזבח.

א"כ מאיזה טעם לא יתחייב על החימוץ. וגם יש לדקדק מה שייכות לבעיא זו הכא.

ולכן הי' אפשר לפרש דקאי אהא דכשרה ולא פסולה משום דאינו ראוי להקריבה לה'. על זה מיבעיא חימצה בראשו של מזבח פ' דנפסלה שם ואח"כ חימצה.

מי נימא דשפיר לוקה על החימוץ דאע"ג דנפסלה הא כבר נקרבה על המזבח קודם הפיסול. וכמו על השיריים דחייב אפ' נפסלו אח"כ.

או דלמא מחוסר הקטרה כמחוסר מעשה דמי וליכא שם הקרבה במה שהעלה על גבי המזבח. מיהו רש"י ותוס' והרמב"ם פירשו כפשוטו אבל הדין שכתבתי לענין השיריים נראה ברור: שם בגמ' רעק"א לרבות לחם הפנים לחימוץ.

תמהני איך מתרבי לחה"פ מאשר תקריבו אדרבא אשר תקריבו משמע מה שיש ממנו לגבוה ומלחה"פ ליתא לגבוה. דמה"ט כתב רש"י דהו"א דלה"פ לית בה איסור חימוץ א"כ מה מקום לרבות מאשר תקריבו עי' בפ"ה הראב"ד בתו"כ שכ' כיון דאיכא בזיכין דקרבי.

אשר תקריבו קרינא בי'.] ומתוך הדוחק אפשר לומר כיון דבלאו קרא נמי הוי ממעטין מה שאין בו לגבוה כדפירש"י.

ולכן אשר תקריבו דהוי ג"כ מיעוט. הוי מיעוט אחר מיעוט והיא לרבות.

ובאמת הרמב"ם (פי"ב מה' מעה"ק) הביא לרבות לחם הפנים מכל המנחה. וע"ש בכ"מ שהקשה עליו: שם בגמ' מנחת נסכים מי פירות הם.

פי' רש"י דשאר מנחות שאין שמנן מרובה נותן בהן מים. ותמוה לי כיון דבס"ד דגמ' ס"ל דנפסלה בנתינת מים וכן פסק הרמב"ם באמת דרע"ק דלא דרש לרבות מנחת נסכים ס"ל דאי מגבלה במים פסולה והוי כמחמץ מנחה פסולה דפטור.

וא"כ למה מתכשר במנחת סולת עם מים מה בכך דמעט שמן יש בה. ובאמת הרמב"ם (פי"ב ממעה"ק) הביא ג"כ הדין במנחת נסכים בלבד דאם גיבלה במים פסולה ובמנחת סולת לא דיבר מזה אבל הטעם נעלם ממנו: ע"ב בגמ' כך הצעה של משנה ואיפוך.

והרמב"ם (שם) פסק דבלחם הפנים לוקה המחמץ ובמנחת נסכים פטור. וכתב הכ"מ דפסק כרע"ק לגבי ר' יוסי הגלילי.

ודבריו תמוהים דהא ר"י מסיק איפוך (דר"י לרע"ק). ע"כ נראה דהרמב"ם לא פסק כרע"ק משום דת"ק דמתני' לקמן פרק שני מידות (צ').

(חולק על רע"ק וס"ל דמדת יבש נתקדשה. ולהכי י"ל דקרא אתי ללחה"פ ולא למנחת נסכים כר' יוסי דס"ל מגבלה במים פסולה כנ"ל: שם בגמ' כגון שלש ע"ג קטבלא.

וקשה דמ"מ משכחת שפיר חימוץ בלחה"פ בלש בביסא דקודש. ונראה דמהאי קרא דיליף ר' יונתן מחמץ תאפנה דלא קדש עד אחר האפי' משם מוכח דאין לשין שתי הלחם בביסא של קודש וה"ה לחה"פ דאיתקש להדדי לקמן.

רק ע"ג קטבלא. וכדקיי"ל דלשין אותן בחוץ ולהכי לית בה איסור חימוץ: שם בגמ' ת"ר כו' ומותר שתי הלחם.

לכאורה קשה דמותר שתי הלחם בלא"ה אסור משום שאור בל תקטירו. ואפשר לומר דנפ"מ אם אתרו בי' בלאו דכל שממנו לאישים לקי עלה.

ותו נפ"מ לענין צירוף חצי זית ממותר שתי הלחם וחצי זית לחה"פ וכדומה. והנה מלשון מותר שתי הלחם משמע דכל שלא הותר הלחם שלא זרק דם הכבשים לית בהו משום ממנו לאישים.

ומלשון רש"י משמע דתליא בהקטרת אימורים וזה תלי בבעיא דרמב"ח ופלוגתא דתנאי לקמן אי בעינן ממנו לאישים דוקא או ששמו קרבן אבל קודם הזאת הדם נראה דפטור ולהכי נקט מותר שתהל"ח: דף נח ע"א בגמ' דבש הותר בשירי מנחות. קצת קשה הלשון דהא שירי מנחות היינו לענין איסור לא תעשה חמץ.

א"כ הו"ל למימר במנחה עצמה דדבש לית בה משום לא תעשה רק בהקטרה אסור. ושאור יש בו איסור אפי' קודם הקטרה: שם בגמ' שאור דהותר מכללו מה היא לאו שתי הלחם דקרבה נדבה.

וקשה דהא גם בלא נדבה שפיר הותר מכללו דהא לחה"פ אסור בחמץ אע"ג דאינו לגבוה ושתי הלחם מותר. ומה בכך דאינו לגבוה הלא הותר דדבש בשיריים נמי אינו לגבוה.

ונראה דעיקר כח המקשן הי' מטעם בכורים כדמסיק הגמ'. אך הא גופא תמוה דמה לבכורים שאינו נקרא מנחה ולא הותר מכללא דאיסור הוא וצ"ע.

וגם צ"ע מה סברא הי' להגמ' דאי צבור מביאין שתי הלחם נדבה יהי' מהם לגבוה הא כל הס"ד הי' דכשם שמביאים חובה מביאים נדבה וחובה אינו לגבוה ה"ה נדבה וצ"ע: שם בגמ' בעי רמב"ח כו' כל ששמו קרבן כו' ותמיהא מלתא קרבן מאן דכר שמי' הכא. ורש"י פ"א דקרבן ראשית נדרש למעלה.

מ"מ קשה הלא עיקר הלאו כל שממנו לאישים והכא לא הקריב ממנו כלום ובפרט בלוג של מצורע. ונראה לי שמכאן הוציא הרמב"ם לפרש הברייתא דלעיל לענין הקרבת שאור ודבש עם הני דממנו לאישים ע"ש (פ"ה מה' איסורי מזבח) והכ"מ והלח"מ האריכו בזה.

ולפי שיטת הרמב"ם דעיקר האיסור משום שאור רק אע"ג דלשם עצים שרי מ"מ עם הקרבן אסור ולהכי כל ששמו קרבן חייב עלה. וכן משמע בלשון הרמב"ם שם שכ' מותר חטאת העוף ולוג של מצורע עם שאור ודבש לוקה כיון ששמו קרבן ע"ש.

ואח"כ באיסור דממנו לאישים. בלי שאור לא הביא לוג שמן ותלה רק בממנו לאישים ע"ש.

והכ"מ לא הרגיש בזה. והדברים ברורים בשיטת הרמב"ם דאיסור ממנו לאישים ליכא רק בחטאת בהמה וכמ"ש שו"ע שם ברמב"ם דמשמע מדבריו דממנו לאישים בלי שאור ליכא מלקות רק איסור בעלמא וכ"כ הכ"מ ג"כ שם.

ואיך יפרנס פלוגתא דר"י ור"א במעלה על הכבש דר"א א' פטור. והלא בלא"ה ליכא מלקות והו"ל למימר ר"י אוסר ור"א מתיר ותו דחיק שם הכ"מ מ"ט פוסק הרמב"ם כר"א לגבי דר' יוחנן ותו יש להקשות דלשון הגמ' איתמר המעלה מכולן על גבי הכבש.

משמע דקאי על הברייתא דלעיל ושם מפרש הרמב"ם בתערובת שאור. ע"כ נלע"ד דהרמב"ם פ"א ג"כ הך פלוגתא דר"י ור"א בתערובת שאור.

וה"ק ר"א דדוקא שאור שמקטיר בעצמו לשם הקטרה בזה ריבה קרא כבש כמזבח דהך קרא ואל המזבח מיירי בשאור בפ"ע. אבל הא דמרבין כל שממנו לאישים חייב אפי' בהקטיר השאור לשם עצים בצירוף הקרבן בזה לא אתרבי כבש כמזבח.

והשתא פסק הרמב"ם כר' יוחנן ולהכי מביא גם כבש בתערובת שאור. אבל בממנו לאישים בלבד בלי שאור י"ל דגם ר"י מודה דליכא איסורא.

דבהך ואל המזבח לא מיירי באיסור דממנו לאישים כלל. ודוק כי נכון היא: בתוס' ד"ה חצי כו' אבל לרבא ל"צ קרא לעירובו דכזית לא בטיל כו'.

סברא זו אינה מוכרחת. וגם א"י למה הוצרכו לזה דבלא"ה א"ש הסוגיא דפסחים.

דלרבא מצי מוקי עירובו להיתר מצטרף לאיסור כיון דבעי כזית. אבל לאביי א"א לאוקמי כלל להיתר מצטרף לאיסור כיון דא"צ שיעור כלל: בד"ה אביי סבר כו' וא"ת כו'.

ולע"ד נראה ליישב דלאביי דיש קומץ פחות מב' זיתים. הפי' דאין שיעור כלל לקומץ וה"ה נמי דהוי פחות מכזית ג"כ רק פחות מכזית מסברא לאו שם הקטרה עלה כמו אכילה.

דהא אכילת מזבח מדמי בתורה לאכילת אדם [מדכתיב האכל יאכל] ולהכי צריכין לרבות חצי זית. אבל זית ל"ל לרבווי כיון דאין שיעור לקומץ: ע"כ בגמ' המעלה משאור ומדבש ע"ג המזבח כו'.

ע"י פירש"י ותוס'. ולולי דבריהם ז"ל הי' נראה יותר לפרש דתרי מילי נינהו.

דהמעלה שאור ודבש לוקה משום שאור ודבש. ובמעלה עירובי שאור וערובי דבש לוקה נמי תרתי משום עירובי שאור וערובי דבש.

וע"ז פליג אביי ואע"ג דהמימרא מתחיל מעלה משאור ומדבש מ"מ סיפא מילתא בפ"ע ומיירי במעלה עירובי שאור וערובי דבש כנ"ל פשוט: בתוס' ד"ה אין לוקין כו' וא"ת ולר' יאשי' כו'. ויש ליישב דא"כ לכתוב כל שאור ודבש ל"ת וכיון דכתיב וכל דבש מילתא באפי' נפשי' היא.

ועוד י"ל דהא פשטא דקרא יהיב טעמא מה דאסור לעשות המנחה חמץ משום דכל שאור לא תקטירו א"כ משמע דשאור בפ"ע אסור וה"ה לדבש. ובנא ומבושל י"ל משום דסיפא דקרא כ"א צלי אש מוכח דכל א' בלבד בפ"ע אסור.

ואין להקשות דא"כ אי אפשר למידרש כי אם צלי אש ללאו בפ"ע דצריך לפרש לחלק. דלחלק הוי שפיר טפי למכתב נא או מבושל מלפרוט לאו בפ"ע מש"ה דרש מיני' דרשא אחרנא ללאו בפ"ע: בד"ה איכא דאמרי כו' לא כפי' הקונטרס הא אצטריך לחי וחמי טברי'.

צ"ע לתוס' נמי הא עכ"פ איסורא איכא בחי וחמי טברי' כדמפורש בברייתא ת"ל כ"א צלי אש א"כ איצטריך קרא להא. ותו קשה על פי' רבינו תם דמודה אביי אם התרו בו משום צלי אש לחודה לקי.

א"כ מה קאמר רבא צלי אש למאי אתא הא צריך לענין זה דבהתרו בו גרידא לקי. ויש ליישב דאין סברא דלזה כתבה התורה דאי לא הוי כתיב כ"א צלי אש לעולם הי' מתרין

בי' משום נא אבל לרבא איצטריך למלקות יתירא: דף נט ע"א במשנה יש טעונות כו' לחם הפנים.

כתב התוי"ט להקשות דלחם הפנים לא מצינו דנקרא מנחה. והנה כאן לק"מ דלא נזכר מנחה רק יש טעונות כו'.

מיהו בגמ' (מ"ו:) דמייתי הא דאמרו הכהנים אי לחם הפנים ועומר משלנו האיך נאכלים ומסיק שם דלחמי תודה לא איקרי מנחה משמע דלחם הפנים מיקרי מנחה ע"ש. לכן נראה דלעולם כל דבר הבא מן הסולת נקרא מנחה והא דלחמי תודה לא איקרי מנחה הפי' דהקרבת לא נקרא מנחה דעיקר היא התודה ונקרא גם הלחם בכלל קרבן תודה ולא בכלל קרבן מנחה ובשתי הלחם נמי הוי לן למימר הכי.

אך הכתוב קראו בפ' מנחה חדשה. אבל לחם הפנים דאין עמו זבח נקרא מנחה כמ"ש כנ"ל ברור: שם בגמ' מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה.

קצת קשה דכתיב בפ' שמיני וימלא כפו ממנה ויקטר על המזבח ולא כתיב הקטרת לבונה. וביותר קשה דמסיק הגמ' דצריך קרא דהו"א שעה מדורות לא ילפינן.

בלא"ה הו"ל למימר דהו"א מדלא כתיב הקטרה דלבונה. מיהו זה יש ליישב דהא אין כוונת הברייתא ללמדנו דהי' לבונה במנחת שמיני.

דמה נ"מ לנו בזאת מאי דהוה הוה. רק הפי' שנאמר הפרשה למשה באותו יום דפ' הקרבנות בא' בניסן נאמרה ללמדו דמנחת שמיני צריך לבונה דמעצמו לא הי' לומד מצות שעה מדורות ולהכי צ"ל הטעם דשעה מדורות לא ילפינן.

רק מה דבאמת לא כתיב הקטרה דלבונה צריך טעם: שם היא להוציא שתי הלחם. וקשה דהא בלאו קרא נמי מנ"ל הא מקודם אמרו שיכול והלא דין היא.

משמע דבלאו ק"ו אין ללמוד שאר מנחות מעומר. והתוס' כתבו משום שנקרא מנחה.

וגם ע"ז קשה דהא מנחת נסכים נמי אקרי מנחה ומ"מ הוצרך להביא בק"ו. ואפשר דשתי הלחם הו"א טפי דצריך שמן ולבונה כיון דאתי להתיר כל המנחות במקדש צריך להיות כדין כל המנחות: שם אדרבא מנחת נסכים הו"ל לרבווי וכו'.

נראה דהמ"ל ג"כ מנחת נסכים הו"ל לרבווי מהאי ק"ו גופא דברייתא כיון דבמנחת כהנים ליכא ק"ו (דהא לא כתיב בה שמן) ובנסכים איכא ק"ו רק עדיפא מינה מקשה ולמסקנא דנפש כתיב הכל מיושב: שם ואימא להוציא. לכאורה אינו מובן דהא מנחה לאו מיעוטא היא.

אכן כוונת הגמ' כמו מה ראית. פי' אימא דהיא להוציא מנחת שמיני ומנחה לרבות שתי הלחם.

[הגם דשתי הלחם נקרא מנחה צריך ריבוי דהא מנחת שמיני נמי נקרא מנחה ואפ"ה צריך ריבוי. וא"ל דמנחת שמיני שאני דהוי קדשי שעה.

דהמקשה כאן לא אסיק אדעת' האי טעמא]: בתוס' ד"ה כלי פי' בקונטרס כו' וקשה כו'. אין דבריהם מובנים דהא מה"ט מייתי רש"י הסוגיא דשתי הלחם דמפיק מקרא דמנחה

צריך כלי א"כ אי אפ"י לא נתקדשו כלים דמדות מ"מ בע"כ מנחה צריך להתקדש בכלי משא"כ לחם הפנים.

ומ"ש בסה"ד ומיהו גבי לבונה לא יתכן לומר כן, דבריהם סתומים. ונראה דט"ס היא וצ"ל מיהו גבי שתי הלחם א"א לפרש כך.

דשם מייתי הגמ' ג"כ פירכא דכלי ושם צריכין לפרש כפירש"י: ע"ב במשנה וחייב על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע. פשוט נראה דמיד בנתינת השמן או הלבונה חייב.

והרמב"ם (פי"ב ממעה"ק) כתב נתן והקריב לוקה על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע. משמע דכל שלא הקריב פטור וא"י מנין לו.

והמפרשים לא עמדו בזה. מיהו בלבונה אפשר סברתו נכונה כיון דיכול ללקטו אין סברא לחייבו בנתינה בעלמא רק כשהקטיר הקומץ קודם סילוק הלבונה.

וממילא י"ל דמשמע לי' דשמן דומיא דלבונה ואינו חייב בלי הקטרה וכ"ז דוחק וצ"ע. והנה בפ"י המשנה כתב הרמב"ם בנתן כלי ע"ג כלי לא פסלה ואין אנו אומרים כבר עבר על מה שאמר הכתוב ל"י עלי' שמן ע"ש.

גם בחיבורו כתב דאינו עובר בכלי ע"ג כלי. ולכאורה קשה כיון דאינו עובר רק כשהקטיר ואיך שייך להיות כלי ע"ג כלי בהקטרה.

מיהו זה לק"מ דכשקומץ בעוד הכלי מונח ע"ג הכלי ומקטיר הו"א דנתחייב קמ"ל דלא: ובעיקר הדין דאינו עובר יש לדקדק דבמשנה איתא לא פסלה א"כ משמע דעובר מדלא קתני דאינו עובר [וכמ"ש הלח"מ שם] והג' רעק"א ז"ל בתוספותו למשניות כתב דמוכח מדרשא דעלי' בברייתא. דלענין פסול פשיטא כיון דיכול ליקח הכלי כשר כמו בלבונה דיכול ללקטה ע"ש.

ואין זה נכון דמ"מ צריך קרא אם קמץ המנחה והקטיר בעוד הכלי עלי' דכשר וכה"ג בלבונה ודאי פסול. למאי דמסקי' בגמ' דמה"ט לא פסיל בה מחשבה קודם לקיטה].

מיהו באמת הדין ברור דאינו עובר כיון דכתיב עלי'. וכמו דמוכח מכאן דכשר ה"ה דלא עבר כיון דאינו בכלל לא יתן עלי'.

גם צ"ע לשון המשנה נתן כלי ע"ג כלי. דאפ"י כלי ע"ג המנחה נמי לא פסלה: שם במשנה נתן שמן על שירי' אינו עובר בל"ת.

משמע דאיסורא מיהא איכא. ואפשר מדיהיב רחמנא טעמא כי חטאת היא ולא יהי' קרבנו מהודר.

א"כ גם אכילת כהן דמכפרת לא יהא מהודר. או דמדרבנן אסור משום גזירה דקודם קמיצה.

ואפשר דממדת דרך ארץ היא דחלק גבוה הוי חריבה ושל כהנים יהי' בו שמן אבל איסור תורה אין לנו: שם בגמ' מאי הוי עלה ארנב"י תניא כו' והרמב"ם (פי"א מה' פסוהמ"ק) כתב דפסולה מספק. וכ' הכ"מ דלא גריס מאי הוי עלה אלא תניא ומייתי הברייתא להקשות עלה ותהוי פך כו'.

ואין דבריו מובנים דלמה לא תהי' פיגול אי כשרה אפי' לא ליקט הלבונה. והרמב"ם עצמו (בפס"ז מפסוהמ"ק) הביא האי ברייתא דפסול ואין בו כרת.

והי' אפ"ל קצת ולומר דס"ל להרמב"ם דכל הבעיא בלבונה שחוקה שהי' על המנחה אבל בקומץ שהקטיר לא הי' עליו לבונה. אבל להקטיר עם הלבונה פשיטא דפסול ולהכי אין הוכחה מן הברייתא דחישב להקטיר עם הלבונה שעליו.

ובס' קרית ספר כ' דבעי בגמ' לבונה שחוקה ובעי למיפשט ולא איפשטא. ואין דבריו מובנים.

ונראה שהבין בגמ' דמה דאמר' ותהוי פך הוא סיום הפשיטות דרנב"י. פ"א אי נימא דקודם ליקוט פסולה א"כ הוי דיחוי ולא יהי' פסול כלל במחשבה דהוי כמו דבר שאינו ראוי לעבודה.

ודחי לה משום דבידו ללקטו. והנה הפ"א הזה מיושב לפי גי' רש"י.

ומה שהקשו התוס' דבלא"ה פסול מטעם דעדיין הלבונה עלי'. י"ל כמ"ש בס' טה"ק דהי' יכול להחזיר הקומץ ולהסיר הלבונה ולקמוץ שנית ע"ש.

וא"ש נמי מה שהקשו בתוס' אטו לא ידע דחטאת כתיב. דאדרבה על גוף הדין דלא נדחה להיות פסול אחר הליקוט ע"ז ידע דחטאת כתיב.

רק ליפסל במחשבה פסולה הוי ס"ד כיון דאכתי לא ראוי לעבודה לא פסלה בי' מחשבה ולהכי מקשה רק על הברייתא ולא על המשנה. וכן צ"ל שהבין הכ"מ דכ' דמביא הברייתא להקשות ותהוי פך.

משמע דעל המשנה א"י להקשות כנ"ל. מיהו הא תמוה לי דהרמב"ם עצמו כ' (בפי"ד ה"ג) דחישב עלי' בעוד הלבונה עלי' אין המחשבה פוסלת דאינו ראוי לעבודה.

ובסוף פט"ז כ' דפסול ואין בו כרת. והמל"מ שם רמז על מ"ש פי"ד אבל לא ביאר הדברים.

ואם נדחק לפרש דפסול מטעם דהקמיצה הי' כשהי' הלבונה עלי' כמ"ש התוס' א"כ אי אפשר לקיים תו פ"א הקרית ספר הנ"ל. וצ"ע ליישב שיטת הרמב"ם: שם ותהוי פך כו'.

מה שתמהו בתוס' הא בפ"א דריש לה בברייתא מדכתיב חטאת היא. נראה ליישב דקושי' הגמ' דנילף מהאי קרא דחטאת היא דכשרה אפי' עדיין הלבונה עלי' כיון דא"א לחזור ולהכשיר כשנדחה: דף ס ע"א בתוס' ד"ה מי בעינן כו'.

בעיא דהכא ניחא לתרווייהו כו'. מ"מ עדיין צ"ע למה הכא פשיטא לכולהו דנתינה ילפינן מנתינה דעלמא.

רק מספקי אי שימה דומיא דנתינה ושם בכריתות להיפוך דסיכה לכ"ע לא ילפינן מנתינה רק בנתינה פליגי אי הוי דומיא דסיכה או דומיא דנתינה דעלמא: בא"ד וקצת קשה בתרומה כו'. אפשר ליישב דא"נ דלכהן צריך ליתן כדי נתינה ומ"מ חטה אחת פוטרת להוציא מידי טבל דע"ז ליכא שיעורא.

וכשמצטרפין בידו עד כדי נתינה מכמה הפרשות אז נתנו לכהן. כן נראה כפי' הרא"ש (פ"ח דפאה מ"ו) וכ"כ להדיא בתוס' רי"ד בקידושין (נ"ח:): ועי' במל"מ (פ"ו מה' מת"ע) שהאריך בזה]: בד"ה יכול כו' ונראה לפרש כו' ומ"מ אפשר דאפי' לפי' זה דמרבין אפילו נתן לבונה על גבי שמן חייב.

מ"מ בנפסלה ע"י פיסול אחר אפשר דשפיר פטור כיון דכבר נפסלה. רק פסול דשמן ולבונה חדא היא דבחד קרא כתיבי וכמו דחייב מחמץ אחר מחמץ אבל בנפסלה מטעם אחר אין לנו לרבות וצ"ע בזה:] בד"ה מנחת חוטא כו' ודבר תימא כו'.

נראה ליישב דמאיזה טעם לא יהי' מנחת נסכים וכהנים בכלל כיון דהיא אחד מהני מנחות שפרט הכתוב אשר יעשה מאלה וגם הם מאלה נעשית ולא צריכין כלל ללמוד בתורת מה מצינו ובנין אב דהא בפירוש קאי על כל אשר יעשה מאלה. אבל מנחת חוטא דלית בה שמן אינו בכלל הני מנחות כלל.

ולהכי נמי ר"ש דממעטם מצריך קרא דוהקריבה למעט מנחת כהנים ונסכים. מיהו מנחת נסכים קשה קצת כיון דלית בה לבונה אינו בהני מנחות מיהו שוב יש ללמוד ממה הצד ממנחת כהנים ושאר מנחות דליכא שוב פירכא: בא"ד וגם צריך לדקדק אמאי לא יליף מזאת תורת המנחה כו'.

אפשר לומר דמזאת תורת לא מקשינן רק מילתא דמעכב במנחה. אבל הגשה דלא מעכב לא דהא תורת קצת עיכובא היא.

אע"ג דמסקינן לעיל (י"ט.) דתורה בעי חוקה מ"מ היקשא דזאת תורת י"ל דקאי רק אמדי דמעכב.

(ומה דילפי' בריש זבחים מהיקשא דזאת התורה דבעי לשמה. י"ל כיון דאם שוחט שלא לשמה לא עלה לבעלים לשם חובה הוי קצת עיכוב] מיהו יותר נראה לומר דאה"נ דכל המנחות אתרבי להגשה מזאת תורת המנחה.

אך מנחת חוטא חטאת קריא רחמנא ועיקרה חטאת היא וכתוב והיתה לכהן כמנחה. משמע דעיקר שם חטאת עלה.

להכי י"ל דאינו בכלל תורת המנחה להכי צריך ריבוי כנ"ל נכון: ע"ב בגמ' והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה וכה"א והקריב אותה אל המזבח. לכאורה תמוה כיון דמפורש והקריב אותה היינו הגשה ולמה לי והקריבה.

וצ"ל בדוחק דהו"א להקריבה אצל המזבח אבל לא הגשה ממש כיון דשינה קרא דבכל מנחות כתיב והגישה והכא כתיב והקריב ועי' רש"י בחומש דפי' והקריב זה הגשה וצ"ע: שם בגמ' והלא מנחת נסכים לאישים כו'. ודריש ר"ש והקריב והקריבה והגיש והגישה למעט מנחת נסכים ומנחת כהנים.

ואנן ס"ל דמנחת כהנים טעון הגשה ומנחת נסכים א"צ הגשה וצריך טעם. ואפשר לומר דהגיש והגישה ס"ל גם לחכמים למעט מנחת נסכים.

אבל והקריבה לא ס"ל לחכמים למידרש למעט הגשה דהא קריבה זו אינה הגשה משום דאח"כ כתיב והגישה לכן לא ס"ל האי מיעוט כנ"ל: בתוס' ד"ה מנחת סוטה כו' אך תימא

כו'. יש ליישב דהני לאו שם מנחה עלה ולית בזה תוכיח דבנין אב דהכא רק במנחות
נשנו, (כדאי' בחולין (קט"ו:)) דעל מה הצד מגופו פרכינן מעלמא לא פרכינן.

ועי' בזבחים (ט"ז. תוד"ה זר) וגם שם יש להעיר מסוגיא דחולין הנ"ל.

וכבר האריך בזה בגינת וורדים (כלל י"ח) ע"ש: דף סא ע"א במשנה תנופות קודמות
להגשות. יש לעיין אם הגיש מקודם והניף אח"כ אם צריך לחזור ולהגיש ועמ"ש בסמוך:
שם בגמ' ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו יצא ת"ל כו' והניף.

לכאורה אינו מובן דהא תנופה כולה לא מעכבת. וצריכין לפרש יצא ידי תנופה שא"צ
לחזור ולהניף אותם ביחד.

מיהו לא מצינו כזה כיון דמצוה מה"ת להניפם ביחד מה בכך דכבר הניף זא"ז למה לא
יניף שנית. והא דדרשינן תנופה ולא תנופות היינו דלא חייבה התורה ב' תנופות אבל
כיון דתנופה הראשונה לא ה' כתקונה למה לא יחזור ויניף.

וע"כ אפשר לפרש דאה"נ דמצוה לחזור ולהניף ביחד. והא דגלי קרא דבתנופה בפ"ע
נמי יצא היינו אם כבר שחט הכבש ולא הניף הלוג עמו דהו"א דלא יניף הלוג כלל דלאו
מצוה היא קמ"ל קרא דגם תנופת הלוג בעצמו נמי מצוה היא וצ"ע לדינא דלשון
הברייתא יצא לא משמע כן: שם בגמ' יכול יניף ויחזור ויניף.

פירש"י לקיים ב' הכתובים. וקשה קצת לפירושו מה משני תנופה ולא תנופות ודאי
המצוה דתנופה ביחד הוי תנופה אחת ומ"מ אח"כ מניף כל א' בפ"ע לקיים קרא אחר.

ויותר ה' נראה לפרש דמשום דכתיב לוג השמן והניף י"ל דהמצוה זו בפ"ע וזו בפ"ע.
והא דכתיב אותם לומר דגם האשם צריך תנופה אבל לא ביחד.

להכי קמשני תנופה ולא תנופות דע"ז כתיב אותם בתנופה אחת ולא כל א' בפ"ע. ולוג
השמן והניף אתי רק לדיעבד כנ"ל: בתוס' ד"ה ובאות בגלל עצמן כו'.

וי"ל עוד דנסכים כיון דבאים עם הזבח ומן הזבח יש לכהן חלק להכי ל"ד למנחת כהן
דאין לכהן שום חלק: ע"ב בגמ' ולימא נמי כדברי ר"י כו'. והנחתו זו תנופה.

לכאורה יש לעיין דלר"י אפשר דא"צ להיות תנופה בכהן דוהנחת על הבעלים קאי
**והא דתנן בבכורים (פ"ג מ"ו) וכהן כו' ומניפו י"ל דקאי את"ק דר"י התם. וע"כ צ"ל
הכי מדלא מייתינן הכא מתניתין דהתם.

אכן התוס' במכות (י"ח:) כתבו דלת"ק דר"י ליכא תנופה כלל וסיפא דמתני' ר"י היא.
א"כ מוכח דר"י בעי כהן בתנופה.

וע"ש שהניחו בקושיא מנ"ל לר"י הכי. ולדבריהם צ"ל דמשו"ה לא מייתי הגמ' כאן
משנה הנ"ל משום דהו"מ לדחויי ולומר דסיפ' דמתני' לאו ר"י היא: ** א"כ במתני'
דמשמע דהוי ככל תנופות דהכא דהם בכהן להכי אמרו כדברי ראב"י וע"כ מוכח מקושי'
הגמ' דלר"י נמי בעי כהן וצ"ע מנ"ל: ועיקר קושי' התוס' דל"ל קרבנו ולא קרבן עכו"ם
אפ"ל דמיירי בעכו"ם שנתגייר דא"י לסמוך על קרבן שהקדיש בהיותו עכו"ם אע"ג

דעכשיו בר סמיכה הוא מ"מ לאו קרבן ישראל הוא כיון שהקדישו בהיותו עכו"ם וצ"ע לדינא: דף סב ע"א בגמ' מניח אימורין על פיסת היד.

ע"י ברמב"ם (פ"ט מה' מעה"ק) שכתב דעל החזה והשוק מניח יותרת הכבד והכליות. והכ"מ נדחק מנ"ל הא.

אך בתו"כ (פ' צו) איתא כן בהדיא ע"ש: שם בגמ' על בסמוך כו' וסכות על הארון. הקשה בני מ' אברהם מרדכי נ"י דודאי עכ"פ מצינו ג"כ על ממש כמו ונתת על השלחן. על המנורה. וכדומה.

והגם די"ל דשאני התם דמוכח דהפ"י כפשוטו מ"מ אפשר לומר דבאמת מה"ט כתיב הכא על הלחם ועל הכבשים ללמד דעל דהכא בסמוך הוא וגבי לחם הפנים ובזיכין **בתוס' (סוטה ל"ו) כ' כדי שלא יפרוס הלחם. ועוד דבסמוך הוי דרך כבוד טפי כו' אמר רבי כו' ע"ש.

ונראה מדבריהם דהא דא"ר לפני מלך כו' קאי אכולהו תנאי דלעיל. ולא כפרש"י דקאי אדר"ח בן חכינאי ומשו"ה אמר הכא נמי על בסמוך: ** נמי יש הוכחה לרבי דעל בסמוך משום דס"ל דרוחב החלות לא היו ממלאים כל השלחן כדאיתא לקמן (דף צ"ו).

(ע"ש: שם בגמ' שירי מצוה מעכבין את הפורענות כו' פי' אע"ג דאי' בר"ה (ט"ז.) הביאו לפני שתי הלחם שיתברכו לכם פירות האילן.

שם בגמ' אבל לא באחרים מאי קאמר אר"י ה"ק כו'. לא זכיתי להבין פי' הגמ' מה קשיא להו לפרש כפשוטו בישראל ולא באחרים עכו"ם כדמצינו כמה פעמים כן בש"ס.

ומה פסיקא לי' דאחרים היינו נשים וצ"ל דר"י ידע מהאי ברייתא דלקמן דמן בני' ממעט נשים ועכו"ם וקשיא לי' אי פליג תנא דמתני' על ההיא דרשא א"כ עכו"ם נמי ואי ס"ל האי דרשא נשים נמי לא. הגם דבכמה מקומות בגמ' ממעטין עכו"ם מן בני' ולא נשים מ"מ כיון דהברייתא דריש הכי מסתמא לא פליג במתני' ע"ז.

וצ"ע: שם בגמ' שהתנופה בכהנים. ופירש"י דהנשים ועכו"ם עושים הכהנים שליח. וא"י להלום דבריו דא"כ אנשים נמי יעשו שליח. ולא משמע הכי דדוקא א' מן החוברים מניף על כולן ולא שליח דעלמא.

ותו מידי דהוא לא מצי למיעבד לא מצי משוי שליח. ותו מקשין דאין שליחות לעכו"ם. ויותר על כולן מי הכריחו לרש"י בזה דבלא"ה א"ש כיון דמצות תנופה בכהן ובבעלים נהי דממעט קרא נשים ועכו"ם בתנופה דבעלים מ"מ תנופה דכהן במקומו עומד. וצ"ל דלשון מניף על ידה קשיא לי'.

אבל אין זה הוכחה דלישנא בעלמא נקט דסגי תנופה דכהנים כאילו הי' שניהם מניפין וצ"ע: בתוס' ד"ה מצינו וכו' וא"ת תיפוק לי' כו' קרבנו ולא קרבן עכו"ם וי"ל דאיצטרך קרבנו דהו"א שיסמוך ישראל בשבילו וכו'. נראה דדבריהם מוכרחים ממקומם דאל"ה תמוה איך אימעט קרבן עכו"ם מקרבנו כיון דעכו"ם נודרים כישראל הוי שפיר בכלל קרבנו.

רק עיקר הפירוש קרבנו ולא קרבן חבירו וכיון דחבירו ישראל כבר אימעט מידו ולא יד חבירו ע"כ איצטריך רק לקרבן עכו"ם וה"ה קרבן נשים וחדא מינייהו נקט. דעיקר הדרש דאפי' מי שאינו בר סמיכה אין אחר סומך בשבילו.

ומיהו מה שהקשו התוס' אח"כ למה לי ידו ולא יד שליחו ת"ל מקרבנו. זה תמוה בעיני דאי לא הוי כתיב ידו הו"א דאתי למעט קרבן חבירו [שיכול לסמוך בעצמו ולא קרבן עכו"ם] רק עתה דאימעט חבירו מידו שפיר דרשינן ולא קרבן עכו"ם אע"פ שא"י לסמוך כמ"ש וזה פשוט: מ"מ עיקר המצו' להביא לפניו לקיום מצותו וממילא יתברכו לכם וזה שיורי המצוה ולא שעיקר המצוה יהי' לשם זה: שם בגמ' ורבי סבר דון מינה כו'.

תמהני לרבי (אליבא דר"פ) מנ"ל באמת דתנופה דכתיב בכבשים הוא מחיים כיון דגמר מזבחי שלמי יחיד ואעפ"כ מניף כל הכבשים א"כ נימא דתנופה דקרא לחם עם הכבשים הוא לאחר שחיטה וליכא כלל תנופה מחיים. ותו קשה בעיקר הדרש מה מצינו ביחיד כיון דהכא נמי איכא תנופה רק מחיים והתם ליכא מחיים רק אחר שחיטה למה נרבה ב' תנופות.

מיהו לרבנן זה מיושב קצת דתנופה דילפינן מהתם הוא לחזה ושוק ול"ד לתנופה מחיים אבל לרבי קשה. ואפשר דמה"ט נד רבינא מהאי בנין אב ודרש משלמיהם.

ובאמת מפורש בתו"כ (פ' צו) האי ריבוי דשלמיהם. ולכאורה קשה לומר דרבי לא דריש האי שלמיהם כדאי' בתו"כ.

ולכן נלע"ד דלכו"ע דון מינה היא מהך דשלמיהם ומ"מ גם בזה ס"ל לרבי דון מינה ואוקי באתרא. וע"ז קאמר רבינא דבעלמא לכ"ע דון מינה ואוקי באתרא רק שלמיהם ריבויא היא ולא דמי לבנין אב.

ורבי ס"ל אפי' בזה דון מינה ואוקי באתרא. והנה הרמב"ם (פ"ח מה' תו"מ) פסק כרבנן והקשו עליו דבמ"א פוסק כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא.

ולק"מ דס"ל כרבינא וכמו דמפורש בתו"כ. והא דתנן במתני' ואימורי שלמי יחיד.

אע"ג דגם שלמי ציבור אימוריהם טעונין תנופה מ"מ לא כללינהו התנא הכא כיון דמביא אח"כ כבשי עצרת בפ"ע דבעי תנופה היינו ב' תנופות. החיים והאימורים: ע"ב בתוס' ד"ה ויהא אשם מצורע כו' תנופה ולא תנופות לכאורה תמוה אמאי לא קשיא להו בכבשי עצרת אליבא דאמת דצריך ב' תנופות.

וי"ל דס"ל דתנופה לאחר שחיטה היא בלי לחם ולכן לא חשיב ב' תנופות כיון דלא דמי להדדי מיהו הרמב"ם פוסק דהיא עם הלחם וקשה כנ"ל. ולכאורה הי' נראה דלרבי דמניף כל הכבשים משום דאמרי' דון מינה ואוקי באתרא לכן מניף גם הלחם אבל לרבנן א"צ להניף עם הלחם.

מיהו שיטת הרמב"ם בלא"ה תמוה דמשמע מדבריו דבחיים מניפין בלי לחם רק תנופה דאחר שחיטה הוא עם הלחם. וזה תמוה.

וע"ש בלח"מ מ"ש בזה]: בתוס' ד"ה וכן כו'. אפשר ליישב קושיתם דבחתאת מעכב הסמיכה ביותר כיון דהוא לכפרה ומתודה בשעת סמיכה.

ואע"ג דכל הקרבנות מכפרין מ"מ חטאת עיקרו לכפרה ומעכב טפי הסמיכה שלא לשחוט בלי סמיכה לכתחילה עוד אפשר ליישב דסמיכה בשתי ידים כדלקמן (צ"ג) וא"כ י"ל באין לו רק יד אחד אין בו סמיכה אבל תנופה שייך ביה ומשכחת לה בכה"ג: דף סג ע"א בגמ' מרחשת עמוקה דכ' וכ"נ במרחשת וגו' ועל מחבת.

ונראה דלר"י ה"נ כיון דמרחשת יש לה כיסוי להכי שייך במרחשת אעפ"י שלדבריו היא נמי צפה כמו מחבת רק משום הכיסוי לא כתיב על מרחשת רק במרחשת היינו תחת הכיסוי: שם בגמ' ת"ר בש"א האומר הרי עלי מרחשת יהי מונח וכו'. לולי פירש"י ותוס' הי' נראה דלאו דוקא הרי עלי רק ב"ש מספקי במעשה מרחשת.

דשם מחבת ידוע ושכיח בתורה אבל מרחשת לא ידעי אי כלי אחרת הוא אי לא ולהכי א"י להקריב מרחשת עד שיבא אלי': במשנה הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח. הלשון צ"ע דאפי' אמר סתם הרי עלי מנחת מאפה נמי כופח לא לת"ק דממעט כופח.

וצ"ל דלרבנן דר"י נקט דלר"י אפי' פירש בתנור יכול להביא מעשה כופח. וצ"ע לר"י אי פירש כופח דאפשר אינו יכול להביא בתנור כיון דהם ב' שמות רק התורה מרבה מאפה כופח דהיא בכלל תנור אבל תנור בכלל כופח לית לן וצ"ע: שם בגמ' אמר רבא שיהא הקדישן לשם תנור.

והרמב"ם לא הביא מזה כלום אע"ג דפוסק כר"ש דלא יביא מעשה כופח. נראה טעמו משום דהוא פוסק תנור מקדש דלא כר"ש בזה א"כ א"ש לקדוש התנור כס"ד דגמרא: בתוס' ד"ה מספקא להו כו' ומיהו קשה כו'.

משמע כוונתם דיביא כמו סך מעות אלו מן החולין ויקנה בשתי הסכומים כלי ומנחה ויאמר אי מעות שהקדשתי לכלי הי' יהי' המנחה ממעות החולין וכמו כן להיפוך. ולפ"ז אין מובן תירוץ התוס' דאמר מעות אלו יהי' כו' מה בכך אכתי איכא תקנתא הנ"ל וצ"ע: פרק ששי דף סג ע"ב בגמ' אלא ר"י מאי קסבר כו' אמר רבא עשרון מובחר כו'.

לכאורה אין מובן כל אריכות הזה כיון דמסיק דמחמש שביחא מילתא פירש"י שהוא יותר מן המובחר. א"כ הו"ל לתרץ כפשוטו דר"י סובר דבשבת אפי' אינו כ"כ מן המובחר לא דחינן בזה שבת.

וכן איתא באמת בירושלמי (פסחים פ"ו ה' א') טעמא דר"י הכא דמובחר מן המובחר אינו דוחה שבת]. ובאמת לולי פירש"י הי' נראה לפרש דהא דשביחא מילתא טפי אינו מענין מן המובחר רק כעין אין עניות במקום עשירות דאין זה כבוד לרקד כמה פעמים.

ולפ"ז י"ל דבענין שבת וחול ליכא פלוגתא בין ר"י וחכמים רק בחול חייש ר"י על זה דאין עניות במקום עשירות וחכמים ס"ל אדרבא התורה חסה על ממונם של ישראל. אבל אי הי' קצת מן המובחר טפי הי' מודה ר"י דשבת הותרה לזה כדמקשה הגמ' מאי קסבר כו'.

ואע"ג דרבה אמר אח"כ דר"י ורי"ב של ריב"ב אמרו דבר אחד משמע דפלוגתייהו הוי בענין דחיות שבת. י"ל דרבה לית ליה דרבא וס"ל דפליגי אי מן המובחר דוחה שבת או לא.

ולשיטתי' דרבה דחה הגמ' לקמן דהכא לא איתעבד לי' צורך גבוה אבל לרבא ל"ד כלל להתם. מיהו רב אשי אח"כ דאמר נמי ר"י ור"י אמרו ד"א (ס"ל ג"כ דפליגי אי דחי שבת כיון דאפשר בלא"ה) ודוחק לומר דר"א יחלוק על רבא בזה.

ע"כ נראה ליישב כפרש"י דבאמת הוי קצת מן המובחר טפי כשאינו מרקד הרבה. וס"ל להגמ' דלא פליגי בשיעור מן המובאר ולכו"ע מה שהוא מן הדין דצריך להיות הידור מצוה בזה דוחה שבת ג"כ.

ומה שהוא תוספות הידור אינו דוחה לכ"ע. ולכן חידש רבא דפלוגתייהו כיון שאין יכול לעשותו מובחר רק ע"י הרקדה הרבה.

א"כ יש בזה ג"כ חילול שבת רק שיהי' במלאכה אחת. בזה פליגי ר"י וחכמים.

דלחכמים אפי' תוס' הידור בכה"ג דוחה כיון דאם יקצרו פחות לא יהי' מהודר רק ע"י תוס' מלאכת הריקוד. מוטב לעשות גם זה ההידור אפי' ע"י מלאכות הרבה.

ור"י ס"ל דלמעט מהרבה מלאכות עדיף כיון שאינו רק תוס' הידור. נמצא דלפי' רש"י פליגי ר"י וחכמים בתרתי א' דמשלש אפי' הרקדה מועטת הוי מן המובחר ביותר לחכמים ולר"י אינו מן המובחר ביותר רק מחמש.

ופליגי נמי דבשבת אין למעט ממדת השיעור שיכולין להוציא ממנו מן המובחר ביותר שלא ע"י ריקוד הרבה לחכמים. , ולר"י מוטב למעט השיעור ויהי' תיקון להיות מובחר ע"י הרקדה הרבה, ועפ"ז יש ליישב קושי' התוס' מה דנקט א' שבת וא' חול.

דבשבת נמי פליגי דלדעת חכמים דמשלש בא מובחר ביותר שלא ע"י ריקוד הרבה. א"כ לשיטת ר"י הוי להו לומר דבשבת קוצרין רק ב' סאין ולהרבות בריקוד מ"מ שבת הוי כחול בג' סאין.

וא"כ אין שבת פשוט יותר מבחול: שם מפשיט עד החזה. בתוס' הקשו למה לא נקטי פלוגתייהו בשאר יו"ט שחל בשבת.

וי"ל דבשבת (קט"ז.) אמרי' דלריב"ב אפי' לפשוט בברזא דהוי רק שבות אסור.

ויש להבין מ"ט דריב"ב הלא אין שבות במקדש. ולהכי י"ל דרק בפסח דכל ישראל שוחטין ומפשיטין ויש רבים מע"ה להכי בכה"ג חוששין גם לשבות במקדש כיון דמצוי וקרוב לבוא לידי איסור דאורייתא.

וכעין מ"ש הריטב"א (סוכה נ'): מה שאין כן טלטול מקלות דהותר גם בשבת כדאי' בפסחים (ס"ד.) משום שא"י לבוא לאיסור דאורייתא] אבל שאר קרבן ציבור וינמסר רק לכהנים מודה ריב"ב דאין שבות במקדש: דף סד ע"א בגמ' דלא אתעביד לי' צורך גבוה וצריך לאחולי שבתא.

פרש"י משום דשביחא מילתא הוא. ודוחק שיהא נקרא לא אתעביד צורך גבוה כיון דקרי לי' לעיל מן המובחר.

וגם לא ביאר רש"י פי' דצריך לאחולי שבתא. והגם דיש ליישב זה מכח מלאכות הרקדה טפי כמ"ש לעיל.

מ"מ לולי פרש"י נראה לע"ד לפרש פ"א אחר. דהחילוק היא דהכא אם נקצור באמת ה' סאין יהא קרב העומר מכל החמש סאין.

נמצא דבשלשה סאין שקצר עדיין לא אתעביד צורך גבוה דמזה מוציא רק חצי עומר וצריך לאחולי שבתא על השלמת שיעור העומר. ונהי דהי' יכול לרקד טפי ולהוציא עשרון גם משלשה אבל עכ"פ באמת כשמוציא העשרון מכל החמשה הרי נעשה צורך גבוה מב' הסאין כמו מן השלשה הקודמין.

אבל התם בהפשט אין שום צורך גבוה נעשה ע"י ההפשט שמחלל עליו שבת כנ"ל נכון: וי"ל עוד דכל זמן שאינו מפשיט כולו רק עד החזה. י"ל דלאו חילול שבת הוא כיון דעדיין העור מחובר לאו הפשטה היא **בתוס' פסחים (ס"ה:) מבואר דגם בזה איכא איסור בהפשט.

אבל בשבת (ק"ז. ד"ה דשקיל) כ' דלר"י לא דחי לי' הפשט כלל.

משמע כנ"ל דעד החזה לאו הפשט הוא. וא"צ למ"ש שם המהרש"א בדוחק ע"ש.

אכן לא משמע הכי בשבת (קל"ג:) גבי ציצין שאינן מעכבין דמייתי שם האי פלוגתא דר"י ורבנן בהפשט. וצ"ל דסוגיא דהתם ס"ל כרבה הכא דגם עד החזה הוי חילול.

גם י"ל כשיטת הרמב"ם (פ"ב מה' מילה) דבחול קאי התם. ובלא"ה צ"ל הכי לפי' התוס' בשבת דבשקיל בברזי ליכא איסור גם בכל ההפשט ע"ש: ** נמצא דא"צ לחילול שבת כלל בהפשטה.

אבל הכא דצריך לחלל שבת בג' סאין שרי גם בה' סאין: שם ואפי' נתכפר לו בשני'. פירש"י שנשפך דם הראשונה משמע דבלא"ה רק שניהם עומדין פשיטא דאין לפוטרו במה שנתכפר בשני'.

מיהו י"ל דגם בזה איכא רבותא טפי דלא נימא דהוי כטועה בד"מ ועשה מצוה כמ"ש בתוס'. וי"ל דגם התוס' ס"ל כפירש"י דמיירי בנשפך להכי קרי לי' ועשה מצוה אבל אי דם הראשון קיים לא הוי בכלל ועשה מצוה כלל דמה מצוה נתחדש ע"י שחיטת שני' כיון דיכול ליקח מדם ראשונה.

מיהו הרמב"ם שהשמיט כל הדין דנתכפר בשני' ע"ש (בפ"ב מה' שגגות) שנתקשה הלח"מ בזה. אבל נראה דהרמב"ם הבין כפשוטו דדם שניהם קיימין ונתכפר בשני'.

וזה לא הוצרך להביא כיון דהביא בנמצאת ראשונה טרפה בב"מ דפטור ובכה"ג ודאי מתכפר בשני' מוכח ממילא הא לא הוי כחוושה חייב אע"ג דכיפר בשני'. ואפשר להרמב"ם דאה"נ בנשפך הדם הוי כנמצאת כחוושה דחילוק התוס' בזה אינו מוכרח כ"כ דמ"מ קמי שמיא גליא דשחיטה זו לצורך היתה רק דעדיין לא נתברר הדבר.

ואין דבר זה דומה לשוחט חולין ואח"כ נחלה חולי מסוכן דודאי חייב. דשאני הכא דהוא סבר בשעת שחיטה דנצרך לצבור וגם האמת כן הי' שנצרך לצבור רק דלא הי' מבורר עדיין וצ"ע בזה.

ועמ"ש לקמן בזה. וי"ל עוד דרש"י מיאן לפרש דמיירי כשהדם קיים ונתכפר בשני דאפשר בכה"ג אין מתכפר בשני דהוי מצהב"ע** בירושלמי שבת (פי"ג ה' ג') השוחט חטאתו בשבת כיפר.

וכ"פ הרמב"ם (פ"ב מה' שגגות הי"ד) וכ"כ התוס' בחולין (מ') ובירוש' פסחים (פ"ו ה' א') גבי חגיגה אילו עבר והביא כו' כשר ע"ש. התם לא הוי מהב"ע כיון שהי' אפשר בהיתר להקריב בחול ואין המצוה באה ע"י העבירה.

אבל הכא החטאת של ציבור זמנו רק היום בשבת. ואם נשחט באיסור שפיר הוי מצהב"ע דאחר ששחט הראשון' שוב שחיטת השני' לא הי' אפשר בהיתר:** מיהו לפ"ז גם בנשפך הדם כיון דלרש"י חייב גם בזה מצהב"ע היא.

וקשה באמת הטעם למה נתכפר לר"א. וי"ל דהא בזריקה ליכא עבירה רק שבא המצוה ע"י עבירת השחיטה א"כ כשהדם הראשון קיים לא בא המצוה ע"י העבירה דהא יכולין לזרוק דם הראשון.

וודאי אי העבירה בשעת המצוה מצהב"ע דאחר ששחט שפיר הוי מצהב"ע אע"ג דהי' יכולין לזרוק דם אחר מ"מ בעשיית המצוה נעשה העבירה. אבל כה"ג שפיר לא בא ע"י העבירה וכעין זה אי' בירושלמי שבת פי"ג].

אך לרש"י דמיירי בנשפך הדם תיקשי טפי דלהוי מצהב"ע [ואע"ג דכיון שנשפך הדם הי' יכול לשחוט אחר מ"מ אחר שנשחט באיסור בא עתה הזריקה ע"י העבירה] וגם אי לא נשפך הדם תקשי על מצות השחיטה דבא בעבירה. אע"ג דהשחיטה כשר בזר מ"מ מכלל מצות הקרבן הוא דהא כתיב ושחט אותו (כמ"ש רש"י בפסחים ז:): ד"ה פסח וקדשים ע"ש] א"כ לפסול מצות השחיטה דהוא בעבירה.

ול"ד לשוחט בשבת דשחיטתו כשרה דבחולין השחיטה רק הכשר הבשר להכשיר לאכילה ובכה"ג לא מצינו פסול מצהב"ע שיהי' עי"ז נבילה. אבל בקרבן י"ל דפסול כה"ג וצ"ע שם בגמ' כחושה ואח"כ שמינה פטור ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמינה לכתחילה ושחוט.

הלשון צריך ביאור דל"ל למימר דפטור דהא סגי בהא דאמר בסיפא דיביא לכתחלה וישחוט. מיהו בזה אפשר ליישב כיון דהוא נתכוין לשם ב' חטאות הו"א דבתר מחשבתו אזלינן וחייב קמ"ל דפטור.

אכן י"ל עוד דבאמת מקשים בזה למה פטור על הכחושה ששחט בראשונה כיון דלכתחילה צריך לשחוט השמינה ולא הכחושה. כיון דהי' לפניו כחושה ושמינה יתחייב על הכחושה א"כ רבותא גדולה היא.

מיהו צ"ע הטעם. והי' אפשר לפרש דמיירי ששחט הכחושה והשמינה והשלים כל עבודתם דזרק והקטיר ג"כ משניהם.

ונמצא דבאמת נתכפר בראשונה ומ"מ פטור על השני' כיון דשחטה קודם זריקת הדם והי' הדין להביא שמינה ולשחוט. ולכן אע"פ שאח"כ זרק דם הכחושה מקודם אעפ"כ פטור על שניהם.

והדין ודאי הכי הוא מ"מ סתימת הלשון לא משמע הכי. ולכן צ"ל דאפי' לא זרק את דם הכחושה פטור על הראשונה מטעם דעכ"פ אם יזרוק יוכשר הקרבן אין יכולין לחייבו על השחיטה אע"ג דלכתחילה לא הי' רשאי לעשות כן וצ"ע: שם בגמ' א"ל רבינא לרב אשי נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיים.

הרמב"ם (פ"ב מה' שגגות) כתב נמצאת טריפה בב"מ. וא"י טעמו כיון דמודה לרש"י דאפי' היתה כחושה מבחוץ מטעם הקריבהו נא לפחתך אומרים לו הבא שמינה ושחוט כמבואר בדבריו הקודמים ע"ש.

א"כ ל"ל לפרש הכא בטריפה דוקא: שם לאו היינו דרבה ורבא כו'. קשה לי מה מדמי הגמ' להדדי הלא י"ל דגם למ"ד התם בתר מחשבתו אזלינן היינו במחשבה על הדגים שאילו הי' נגמר זו המעשה בהעלאת דגים לבד הי' באמת איסור נמצא דמחשבתו הי' על מעשה איסור והשגגה שלו הי' שהי' סבור שצידה מותר בשבת או שכח שהיום שבת בזה שפיר י"ל דבתר מחשבתו אזלינן אבל הכא דמחשבתו הי' על מעשה היתר שסבור הי' שנצרך לצבור ובאמת מחשבתו היתה אמתית שנצרך לצבור כיון שהראשונה כחושה בבני מעיים רק שהוא סבר דמעשה איסור הוא ולא ידע האמת א"כ אין הנדון דומה לראי'.

ודאי אילו הי' מכוין לצוד דבר זה וסבור שדג הוא ונמצא שתינוק הוא הי' דומה לדהכא. משא"כ בנתכוין לדגים והעלה תינוק לא דמי לדהכא.

וצריכין לומר דהגמ' ס"ל דה"נ כן היא דמתכוין לצוד זה הבע"ח שיש במקום הזה וסבר שהם דגים ולבסוף נמצא בהם ג"כ תינוק. והא דנקט והעלה דגים ותינוק ולא אמר והעלה תינוק גרידא נראה דבכה"ג בלא"ה פטור דלא נתקיים מחשבתו להכי אמרו דגים ותינוק: שם כיון דשמע אמרינן דעתי' נמי אתינוק.

פי' נהי דדעתו הי' ודאי על הדגים ואפי' לא הי' שומע מהתינוק הי' צד. מ"מ עכשיו שידע ודאי עלה ברצונו דאם תעלה מצודתו גם התינוק מה טוב.

ולכאורה תמוה דאי דעתי' נמי אתינוק למה בהעלה דגים חייב כיון דנתכוין לתינוק ודגים. ותו קשה מ"ט דמ"ד דמחייב כיון דנתכוין לדגים ותינוק והעלה דגים ותינוק הא מרבה בשיעורין לכו"ע עכ"פ חיוב חטאת ליכא.

ולכן יש לפרש דרק מאן דפטר ס"ל דדעתו גם אתינוק כיון דשמע. אבל מאן דמחייב ס"ל כיון דלא פירש רק להעלות דגים לא אמרי' שנתכוין גם לתינוק.

וא"כ י"ל דאפי' מ"ד דדעתי' אתינוק היינו בהעלה באמת דגים ותינוק וגם שמע אמרינן דנתכוין לתרווייהו. אבל בהעלה דגים בלבד לא אמרינן דדעתו הי' אתינוק.

מיהו זה דוחק. ולכן נראה דאפי' נתכוין על שניהם כיון דריבוי בשיעורין אסור נהי דפטור עלה.

מ"מ בשלא העלה רק דגים שפיר חייב דהרי נתכוין גם על האיסור וכ"כ בס' תוס' יוה"כ ביומא (פ"ד:) ע"ש]. מיהו בסיפא דהעלה דגים ותינוק מוכרחין לומר דמאן דמחייב לית לי' דדעתי' אתינוק.

אבל ברישא נראה דבכל גווני חייב וצ"ע לדינא. והרמב"ם (פ"ב מה' שבת) השמיט הרישא דהעלה דגים בלבד והא דכתב הואיל והעלה תינוק עם הדגים פטור דמשמע בהעלה דגים לבד חייב כמ"ש המ"מ שם.

היינו בלא שמע שטבע תינוק אבל בשמע לא נתבאר בדבריו] וצ"ע הטעם: תוס' ד"ה שחט ב' חטאות כו' לא נקט עולות כו'. אפשר לומר דבעולות הוי טעה בד"מ ועשה מצוה כיון דכשר לעולת קיץ המזבח **לכאור' ז"א דכיון דעולת קיץ אין דוחה שבת.

גם אפי' כבר נשחט אסור לזרוק הדם. כדאי' בביצה (כ':) גבי כב"ע שנשחטו שלא לשמן.

אך י"ל כיון דע"י הזריקה יהי טועה בד"מ ועשה מצוה ויפטר מחטאת הותר שבות דזריקה כדי להצילו מחיוב שבת. כמו הדביק פת בתנור ריש שבת.

וכ"כ בצל"ח פסחים (ע"א:). אכן בתוספת' פ"ה דפסחים מבואר דגם בשוחט ב' עולות ציבור וא"צ אלא א' חייב על האחרונה ע"ש.

ואפ"ל דבתוספתא מיירי היכי דשחט זר דאין להתיר לכהן לזרוק כדי לפטור השוחט דא"א כו' שיזכה חבירך. א"כ שוב לא עשה מצוה משו"ה חייב.

והכא לא נקט עולות משום דלא פסיקא לי' דאם הי' השוחט כהן מותר לו לזרוק כנ"ל. ושוב עשה מצוה ופטור מחטאת כנ"ל.

אך למאי דמשמע מדברי רש"י (יבמות ל"ג:) דבשבת לא הותר שחיטה בזר. אי אפ"ל דברי התוספתא כנ"ל: ** אבל בחטאת לא חזי למידי ולא עשה מצוה והרמב"ם דהביא דין זה נמי בעולות הוא מיירי בא' שמינה וא' כחושה ושחט השמינה ואח"כ הכחושה ובוזה ודאי הכחושה לא חזי למידי [ואע"ג דגם כחושה כשרה דיעבד.

מ"מ כיון דלכתחילה אסור להקריב משום הקריבהו נא לפחתך. אפי' אי הוי רק איסור דרבנן.

אין להתיר לציבור להקריב הכחוש בשביל לפטור השוחט מחיוב חטאת. דא"א לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך.

גם י"ל דאיסור דאורייתא הוא להקריב כחוש בד"ה ואפי' נתכפר כו' ול"ד נמי לטעה בדבר מצוה ועשה מצוה. הכא ודאי לא דמי דבשעת השחיטה עשה איסור ולא עשה עדיין מצוה משום דאז הי' יכול לכפר בראשונה.

אבל לקמן בנמצא כחושה בב"מ תמוה דשם עשה מצוה מיד בשחיטה דקמי שמיא גליא דראשונה כחושה היא. וצ"ל דלמ"ד בתר מחשבתו אזלינן ס"ל נמי בהא דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה הוא דוקא כשגם לפי מחשבתו עשה מצוה.

כגון שמל הנולד בע"ש. בשבת דמחשבתו הי' למילת מצוה ועשה מילת מצוה עכ"פ דמילת תשיעי נמי מצוה היא.

אבל בנתכונן להעלות דגים דמחשבתו לא הי' למצוה זו שעשה בהעלאת התינוק. וכמו כן הכא הי' מחשבתו להיות ב' חטאות א"כ מחשבתו הי' שאפי' הראשונה כשרה ישחוט עוד אחד ובזה ליכא מצוה.

וכיון דאיהו אזיל בתר מחשבתו לא קרינן בזה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כנ"ל: בד"ה להעלות כו' לא דמי לאופה מיו"ט לחול. פשוט להו דשייך הואיל גם בשבת (וכ"מ בתוס' בפסחים (מ"ו: ד"ה רבה) ע"ש) אבל הי' אפשר לומר דרק ביו"ט אמרינן הואיל כמו דאמרינן ג"כ מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך [וכמ"ש התוס' בשבת (ל"ט:)] וברשב"א שם לב"ש דלית להו מתוך לא אמרי' הואיל ע"ש] אבל לא בשבת.

ויש להסביר עוד החילוק דביו"ט דכתיב אשר יעשה לכל נפש כו' לאו איסור הוא כלל משום הכי אמרי' הואיל ויוכל להיות דיעשה לכל נפש אין לוקין עליו. אבל בשבת מלאכה אסורה היא רק לצורך מקדש הותר וכל שאינו לצורך לא הותרה ואסור.

ועל תירוץ התוס' מקשין מ"מ אפי' אי מקלעי אורחי' ביו"ט למה אין לוקין אי אזלינן בתר מחשבתו ואיהו לאיסורא קמכוין. ונראה דלק"מ דדוקא לענין קרבן חטאת אזלינן בתר מחשבתו.

כמו דחייבה תורה חטאת אע"פ שהי' שוגג מ"מ צריך כפרה ולכן כל שחשב לחטוא נמי חייב. אבל לחייבו עונש מזיד י"ל דלכו"ע כל שבאמת לאו איסורא עביד ליכא עונש.

וה"נ בצד במזיד דגים והעלה תינוק י"ל דפטור מסקילה ודוקא לענין חטאת פליגי כנ"ל. אכן לשון התוס' צריך ביאור דמה שייך בזה הואיל ופטור אתינוק לפטור נמי אדגים כיון דבאמת העלה שניהם.

ויותר הי' להתוס' לדמותו לאופה ליו"ט ומוסיף גם לצורך חול דזה שרי ביו"ט לכו"ע כמ"ש התוס' בסמוך]. ולכן נראה יותר דכוונת התוס' להקשות ארישא למאן דפוטור בהעלה דגים ותינוק ומ"מ בהעלה דגים מחייב ע"ז הקשו דנימא הואיל אי איקלע לי' גם תינוק הי' פטור אדגים לפטור גם בהעלה דגים לבד.

בד"ה שתיים כו'. לא מצי למיפשטא כו' ולא ניתן שבת לדחות כו'.

יש להסביר דבריהם כמו שכתבתי לעיל דביו"ט דכתיב אשר יאכל לכל נפש כו' וא"כ כל דבמלאכה זו איכא אכילת נפש ליכא עבירה כלל אפי' יש בו ג"כ מה שאינו לאכילת היום. אבל מלאכה בשבת אסורה ולחולה הותרה רק משום פקו"נ וכל שיכולין להציל הנפש בלי מלאכה זו אסור.

אך לשונם אינו מובן דהא משמע הכא דהיכא דיש שתיים בעוקץ אחד ושלש בעוקץ א' פשיטא דאסור לקוץ השלש וביו"ט שרי כה"ג ולמה תלאו קושייתם בפשיטות האיבעיא עדיפא הו"ל לאקשוויי בעיקרא דדינא]: בא"ד דהכא ליכא אלא איסורא דרבנן. והר"ן (פ"ב דביצה) הוכיח מהכא דאיסור דאורייתא איכא.

דאי נימא ריבוי בשיעורין דרבנן והא ריבוי בקצירה ודאי מה"ת דבקוצר ב' עוקצין מחויב על כל חדא וחדא. וא"כ מה בעי רבא פשיטא דעושינן איסור דרבנן ולא איסור דאורייתא א"ו דריבוי מדאורייתא אסור.

ולע"ד אין זה ראי' דלעולם ריבוי בשיעורין מדרבנן מיהו הכא בצריך לחולה ב' גרוגרות אפי' יש ב' בעוקץ א' וב' בב' עוקצין וקצץ אלו הב' בב' עוקצין לא עבר איסור תורה כיון דעכ"פ בב' אלו נתרפא החולה. אע"ג דהי' יכולין לקוץ הני ב' שבעוקץ א' מ"מ כיון דכל הקציצות בעבור החולה לא הוי רק איסור דרבנן ג"כ.

ולהכי מיבעיא לרבא הי עדיף. ואע"ג דלולי החולה מרבה בתלישה מה"ת ומרבה בשיעורין דרבנן מ"מ עתה דתרווייהו דרבנן שפיר מספקא לי' דאפשר דעדיף ב' בב' עוקצין כיון דכל המעשה נצרך לחולה.

אבל ג' בעוקץ א' הא יש בתוכו מקצת שאינו לצורך החולה: ע"ב בגמ' איבע"א משום כרמל כו'. נראה דנ"מ בהאי טעמא דאפי' כבר עבר למקום רחוק וקצר צריך לחזור ולקצור ממקום קרוב אבל מטעם אין מעבירין כיון דכבר קצר אדרבא אמרינן בזה אין מעבירין: בתוס' ד"ה אין מעבירין ומתמצין כו'.

אין דבריהם מובנים ונראה לפרש כוונתם דאין מעבירין הוא לעשות המצוה במקום שנזדמן מקודם. אבל מ"מ יוצא המצוה במקום אחר ג"כ.

והתם ילפינן מקרא דאין מצוה כלל רק יסוד מערבי. ונ"מ אם א"א ליתן ביסוד מערבי לא יתן כלל.

וי"ל ג"כ הנ"מ אם כבר הלך עם הדם לרוח אחרת צריך לחזור וכן הוא כוונת התוס' במגילה (ו'): בשם הר"י אך בטו"א שם האריך להוכיח דגם מטעם אין מעבירין צריך לחזור וליתן ביסוד מערבי]. אך מ"ש התוס' וכן בהך דשמעתין כו' דבריהם תמוהים דה"נ בקצירת העומר מצוה חזא היא כמו קביעות מקום לשיריים.

ויותר הי' נראה דהנך מתרצים ס"ל דבאמת הכא מייתי בגמ' קרא דכרמל וגם אין מעבירין ולכן גם בשיריים צריכין קרא לבד סברא דאין מעבירין והם תירצו רק מהך דקרנות ותפילין וע"ז תירצו שפיר. ולפ"ז הי' נכון להגי' בתוס' אבל בהך דשמעתין ליטול מן הקרוב וכן לקבוע מקום לשיריים כו'.

אך המשך לשון התוס' בתחילה לא משמע הכי. ועי' בתוס' מגילה (ו'): ד"ה מסתבר) ששינו מ"ש כאן: בד"ה ארור אדם כו' ומה שלא התיר לו ר"י שמא לא הי' צורך כ"כ. וקשה דא"כ הדרא קושיא לדוכתה כיון דליכא צורך אסור בלא"ה מטעם ארור דהכא. וי"ל דמטעם צורך מלכות אין להתיר רק מה שצריך לו.

אבל יתר החכמות יונת שאין בו צורך למלכות אסור מטעם לא ימוש. אבל מטעם ארור כיון שזה צריך ללמוד עכ"פ הצורך יצא מכלל ארור ומותר בכל לכן הוצרך לטעם לא ימוש.

אבל של בית ר"ג משמע להו דהתירו להו כל הלימוד משום שהם הי' צריכין למלכות ביותר. ובעיקר קושייתם לולי דבריהם הי' נראה דרק ללמוד את בנו בילדותו אררו משום שיהי' אדוק בהם ביותר.

אבל חכם בדעת שרוצה בעצמו ללמוד לא אררו. מיהו קושייתם אח"כ מפולמס של טיטוס שג"כ אסרו ללמוד את בנו לא יתיישב בזה.

והיא אפשר לומר עוד דכיון שהיא הגזירה כאן משום האי זקן י"ל דרק על זה הזמן שנלחמו הורקנוס ואריסטובלוס גזרו אבל כשנתבטל המחלוקת הזו הותר היא גזירה: בד"ה א"ל מרדכי פי' הקונט' דהוא מרדכי שבימי אחשורוש ותימא כו' וע"ש מרדכי הראשון נקראו כולם כו'. הא דנדחקו רש"י ותוס' ולא פירשו כפשוטו שהיא מרדכי אחר הוא משום דמסיק בגמ' והיינו דכתיב מרדכי בלשן שהוא מרדכי שהיא בימי אחשורוש אכן בב"ק (פ"ב:) כ' התוס' דאותו שהיא בימי חשמונאי הי' מרדכי אחר אבל מעשה דג' נשים ה' מרדכי ממש ע"ש] אבל אפשר לפרש כפשוטו שהיא מרדכי אחר.

רק משום דמסיק הגמ' האי שבחא דבייל לישנא ודריש מסיים דכה"ג מצינו דקראו למרדכי שהיא בימי אחשורוש בלשן שהיא ג"כ בייל לישנא ודריש: דף סה ע"א במשנה העיירות הסמוכות לשם מתכנסין אפשר דהיינו כשמצאו במקום רחוק אבל הקרוב לירושלים הלא כל ישראל היו שם ברגל ולקרבן פסח.

ורחוק לומר דכיון דהעולים לרגל טעונים לינה אסורים לצאת מן העיר אפ"ל לפי שעה ולחזור מיד: שם בגמ' איתותב חגא דשבויעא דלא למספד. רש"י גורס דלא להתענאה שלא היא שמחה כ"כ כו'.

וזו דוחק דלכאורה אדרבא הדרש דתשמרו יותר פשוט מבעצרת דצריכין כמה ראיות. ויותר היא נראה לומר דבעצרת שהיא רק יום א' בשנה בודאי היא יד חכמים תקיפה ולא הניחו מלשנות כפי האמת ולא חששו כ"כ לערעור השוטים.

אבל תמידים בכל יום היו הצדוקים משחדים איזה כהן שוטה במעות שיקריב פ"א תמיד משל יחיד שלהם ולא היו יכולין לשמור כ"כ מהם עד שנצחום ולגיא התוס' י"ל הטעם דבתמידין לא היא שמחה כל כך. דבלא"ה בכח חכמים להפקיר נכסיו של זה המתנדב ולמוסרו לציבור וליכא תקלה על ידיהם.

אבל בעצרת ימשכו אחריהם איזו אנשים ויעשו החג שלא בזמנו לכן היא השמחה ביותר: בתוס' ד"ה בעלי כשפים פי' רה"ג כו' והיינו דקאמר ר"א שאני שונה ש' הלכות כו'. לכאורה אינו מובן דלפי' רש"י נמי א"ש הך דר"א דשונה כדי שאם יהא הנידון מכשף כו'.

ודוחק לומר לפי שלא היא דנין דיני נפשות בימי ר"א דאטו בד"מ לא שייך זה דשופטים ושוטרים תתן הוא מ"ע כמו ובערת הרע מקרבך. וי"ל כוונתם דלפירש"י סגי שידעו רק איזה כישוף להרוג ולנצח הרשע.

אבל ל"ל ללמוד ש' הלכות בנטיעות קשואים. ותו דענין כישוף דנטיעה א"צ כלל לפירש"י.

ולפי' רה"ג מיושב שפיר דצריך שידע כלל עניני כשפים: בד"ה ויודעים כו' א"נ התם לדיני ממונות כו'. הלשון אינו מובן ובקצור הו"ל לתרוצי דהכא בסנהדרי גדולה .

שבמקדש מיירי והתם בסנהדרי קטנה שבכל עיר: בד"ה אילן יומיא. בסוה"ד למה לי שיהא מוטל בין שני י"ט.

נראה דזה לשיטת התוס' לקמן דמריש ירחא דלא למספד. אבל לפירש"י דלא להתענאה א"כ י"ל דלפניו דידי' לא עדיף מגוף היו"ט דמותר בהספד.

להכי צריך להיות מוטל בין ב' יו"ט. אך לשיטתייהו לקמן אתי שפיר הראי': בד"ה מריש ירחא ואי כגירסא דשמעתין כו' א"כ אפי' לר"י לא כו'.

ויש ליישב דלר"י כיון דצריך עכ"פ חיזוק נהי דסגי בלפניו מ"מ כאן דלפניו בל"ז יו"ט היא ואין בזה היכר לחיזוק עשו חיזוק לאחריו. ולכן לר"י א"ש אבל לחכמים דא"צ חיזוק כלל קשיא.

עוד אפ"ל דנהי דהתקנה הי' דלא להתענאה מ"מ הא באמת מועד אסור בהספד ג"כ א"כ לאחריו אינו בכלל כל לאחריו דשלא להתענאה וכן יש ליישב בזה קושיא אחרונה שבתוס': ע"ב בתוס' ד"ה כתוב כו' תספרו חמשים יום וא"ת והלא אין סופרין אלא מ"ט. י"ל סמיכות קושיתם כאן דבאמת יש להשיב דקידוש היום דחג השבועות הוי כמו ספירה שאומרים חג השבועות הזה בתפלה וקידוש.

רק דא"כ מה ראי' מייתי ריב"ז דהא צריך קרא לגופי' דגם יום הנ' מחויבים לספור א"ו דמצות ספירה הוא רק מ"ט יום והקשו התוספות שפיר. ומ"ש התוספות א"נ י"ל חמשים יום אוהקרבתם כו' קשה דא"כ מאי השיב ריב"ז כיון דחמשים יום לא קאי אספירה.

וצ"ל דמ"מ פשטא דקרא משמע גם על הספירה ללמד לן דפעמים אינם שבועות שלמים רק מ"ט יום: דף סו ע"א בגמ' מצה שא"א יכול לאוכלה ז' מן החדש אתה אוכלו ששה. אין להקשות דגם אי מחרת שבת בראשית א"ש.

דמן החדש לעולם א"י לאוכלה ז' אבל ששה לפעמים יכול לאוכלה כגון דחל יום ראשון בשבת. דא"כ למה לי קרא ע"ז דהא איסור חדש מפורש בתורה **במנחת יהודה עה"ת פ' ראה תי' דצריך האי קרא לאסור חדש בלאו הבא מכלל עשה ושוב אין עשה דמצה דוחה לתו"ע דחדש.

אבל למ"ש התוס' בקידושין (ל"ח.) בלא"ה לא דחי משום דהוי עשה דקודם הדיבור וע"ש בגור ארי' שכ' ג"כ כנ"ל ובאופן אחר ודבריו אינם מובנים כיון דמסיים דמשו"ה לא דחי דהוי אפ"ל שניהם א"כ שוב לא צריך קרא להכי: ** רק להכי כתיב ששת ושבעת לומר דלעולם נאכל ששה מהחדש להודיע דשבת דהכא לאו שבת בראשית הוא רק יו"ט: שם בגמ' מיום הביאכם תספרו יכול כו' ואימתי שירצה יספור.

פירש"י דחוק מאוד כיון דכתיב מיום הביאכם וודאי חיובא היא ביום זה. ולולי פרש"י נראה דעיקר המשך הברייתא הוא אילו לא כתיב מיום הביאכם דכך שכיח בתורת כהנים דבא לבאר למה נצרך כל הפסוקים.

רק התנא .

מסדר הברייתא על הפסוק דמיום הביאכם כיון דמהחל חרמש אינו בס' ויקרא. ועיקר כוונת הברייתא דספירה מוכרח להיות משעת קצירה וזה הוי ידעינן מקרא דהחל חרמש.

אבל אכתי לא הוי ידעינן זמן הבאה אימת לכן כתיב מיום הביאכם. וכ"ת למה לי השתא קרא מהחל חרמש ז"א דלא הוי ידעינן דקצירת העומר בט"ז דילמא הקצירה קודם יו"ט

להכי נצרך מהחל חרמש כנ"ל ושוב ראיתי בתו"כ בפ"ה הר"ש משאנץ משמע ג"כ שהבין הברייתא כמ"ש ע"ש.

ומה דמסיים יכול כו' ואימת שירצה יביא ת"ל מיום הביאכם. א"י לפרש הס"ד אימת שירצה יביא הלא כתיב ממחרת השבת יניפנו [לפירש"י גם כאן י"ל כן דממחרת השבת ואילך הוכשר להנפת העומר.

רק לפי הנ"ל קשה]: שם בגמ' אי מדריב"ז דילמא כדאביי מצוה למימני יומי ולמימני שבועי. נראה דודאי ריב"ז מודה להך דאביי ומ"מ שפיר הוכיח מזה עצמו כיון דמצוה למימני שבועי מוכח דשבועות הללו שבועות של הספירה הם.

דלדעת השוטים הני שבעה שבתות שבתות דשבת בראשית הם. כיון דלעולם מתחילין ביום א' א"כ יום הז' שבת וכמו כן יום י"ד שני שבתות.

ומה תועלת לומר שהם ב' שבתות או ג' הלא זה מעולם הוא דז' ימים שבת וי"ד ימים ב' שבתות. אלא ודאי דהתורה עשתה כאן מימי הספירה ז' שבתות אע"ג דמתחילין ביום ב' או ג' ביום ז' לספירה נקרא שבת למצות הספירה.

לכן צריכין לומר שהם שבוע א' או ב' להודיע דמספר שבעה שבועות הם. ולא נימא דהכוונה נ' יום ה' עשירות רק דוקא ז' שבתות שהוא סדר חדש בימי הספירה דז' ימים שבת הם.

ודוק כי נכון הוא. רק רבא אמר דאינה ראי' מוכרחת אבל ודאי מודה ריב"ז לדאביי ומ"מ מייתי ראי' שפיר.

ומה דאמרי' ר"י עצמו חזי לי' פירכא. נראה דהפרכא הוא דכיון דכתיב וקצרתם את קצירה א"כ החיוב בתחילת הקציר והיא בפסח דאז היא זמן קצירת שעורים: שם בגמ' אמרימני יומי ולא שבועי אמר זכר למקדש הוא תמהני דלא מצינו כזה דמה בכך דזכר למקדש היא למה לא נעשה בשלימות כמו שעשו בזמן המקדש.

ואפשר לפרש דבאמת בפרשת ראה כ' סתם שבעה שבועות תספר לך ועשית חג שבועות כו'. ושם לא נזכר מעומר ושתי הלחם כלל א"כ משמע דמצות ספירה זו היא לצורך חג השבועות בעצמו שבאמת נקרא כן שבועות.

רק בפ' אמור גבי עומר והכבש כ' מיום הביאכם תספרו חמשים יום. ולכן י"ל דהני ב' מצות ספירת הימים מצד הקרבת העומר ושתי הלחם.

וספירת השבועות לשם החג בעצמו והשתא אמר אמרימני דכל המצות שאין נוהגין בזמן הזה לא מצינו להם זכר. רק מצות שהי' נוהגין במקדש עשו זכר למקדש ולהכי מני יומי זכר למקדש.

אבל מצות ספירת שבועות לית בהו זכר למקדש. ואין להקשות לפי"ז אדרבא נימא דמצות ספירת שבועות יהי' מדאורייתא גמ' האידנא כיון דהם לצורך חג השבועות.

ז"א דהא כתיב מהחל חרמש כו' והיא קצירת העומר וכיון דאין לנו עומר ליכא מה"ת ספירה כנ"ל. אח"כ הראו לי ברבינו ירוחם שמאריך בזה ע"ש (נתיב חמישי חלק ד')

שאין דבריו מובנים והם קצת להיפוך ממה שכתבתי והנלע"ד כתבתי: והנה הרמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) נראה דהבין דרבנן דבי ר"א פליגי וס"ל דספירה בזמן הזה דאורייתא.

וקצת נראה כן מדלא אשתמיט התנא להשמיענו דמשחרב בהמ"ק תקנו לספור זכר למקדש וגם בודאי ה' ריב"ז המתקן דביהמ"ק נחרב בימיו ויהי' טפי מתשע תקנות שהתקין ריב"ז כדאי' בר"ה (ל"א: ע"ש): בתוס' ד"ה ואימתי שירצה יביא והא דכתיב כרמל כו'. איני מבין דבריהם דבאותו יום שהיו קוצרין היו קולין אותן ג"כ ואחר שנעשה קלוי באש תו לא נשתנה.

[והא דאי' לקמן (פ"ד.) בעינן כרמל בשעת הקרבה.

ע"כ לאו דוקא אלא בשעת קלוי לצורך הקרבה דהשתא]: בד"ה זכר למקדש. ונראה דיכול לברך כו'.

אין דבריהם מובנים דמ"מ הוי ספק ברכה לבטלה דילמא יום הוא ולא קיים אפי' מצוה דרבנן. ויותר ה' אפשר לומר כיון דזכר בלבד היא אפי' קרוב לחשיכה הוי שפיר זכר וכ"מ בלשון הר"ן סוף פסחים] אך לשון התוס' דס' דרבנן לקולא לא אתי שפיר.

ואפשר דיכול לברך שכתבו לאו דוקא. וכוונתם דיכול לספור ואה"נ דסופר בלא ברכה וצ"ע: בא"ד ואם נקצר ביום כשר.

יש לגמגם בראי' זו די"ל דנקצר ביום היינו ביום הקודם ולא מיירי ביום הט"ז כמו שהקשו התוס' בעצמם לקמן (ע"ב. ד"ה אף) ותירוצם שם אינו מוכרח ע"ש] ויותר נראה להביא ראי' דספירה ג"כ ביום אפי' למ"ד נקצר ביום פסול] מדלא תנן לה במתני' התם בין הני דכשירין כל הלילה כדתני קצירת העומר ליתני נמי ספירת העומר.

בשלמא אי כשר גם ביום א"ש דשם לא תני רק הנוהגין בלילה בלבד וביום בלבד אבל מצות הכשרות כל מעל"ע לא תני להו. אבל אי דוקא בלילה ליתני.

וגם בעיקר הדין אפי' לכתחילה דיהי' ספירה דוקא בלילה אין ראי' ברורה דהכא אמרינן רק דתחילת ספירה מתחיל בלילה דאם יחסר עונת הלילה משבע שבתות לא יתקיים תמימות. אבל בכל הלילות מנ"ל דספירה היא בלילה הא חמשים יום כתיב.

ולפי"ז אתי שפיר דלא תני להו התם במשנה משום דספירת כל המ"ט ימים כשרים אפי' ביום להכי לא פסיקא לי' למיתני אפי' אי לילה ראשונה דוקא היא. והרמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) כתב דספירת כל הלילות בלילה ודיעבד (גם ספירת לילה ראשונה) יוצא ביום ע"ש: ע"ב בגמ' אומר ה' רע"ק מירוח הקדש אינו פוטר.

הקשו בתוס' דא"כ לא הוי ממשקה ישראל. ואפשר לומר כיון דבלא"ה אסור משום חדש וע"כ התיר הכתוב כאן כדאי' לעיל ה'] אף דאסור להדיוט א"כ אפי' יש עליו גם איסור אחר לית בזה דין ממשקה ישראל.

וצ"ע לדינא בזה אם ה' העומר מדבר הנאסר להדיוט אי שרי לגבוה מה"ט שכתבתי וכזה כתבו התוס' לקמן (פ"ד. ד"ה שומרי) דמשו"ה מצי להביא עומר בשביעית גם לרע"ק דספיחים אסורין.

אלא דהתם שאני דמצותו בכך בשביעית ודמי לאיסור חדש דג"כ מצותו בכך ע"ש]: שם בגמ' תנאי היא דתניא תורמין משל כל על של כל. יש להקשות כיון דפליגי אי מירוח עכו"ם פוטר למה נקטו מחלוקתן בכהאי גונא ליפלגי בשל עכו"ם אי מחויב בתרומה או לא.

ומשמע מזה דעכ"פ מדרבנן חייב וכדמסיק הגמ' לקמן משום בעלי כיסין. ובהכי יש ליישב קושית התוס' דלמא פליגי ביש קנין לעכו"ם או לא.

ולמ"ש א"ש דאי יש קנין גם מדרבנן הי' פטור. דלא שייך גזירת בעלי כיסין רק למסור התבואה ביד עכו"ם לפוטרו ע"י מירוח שלו אבל להקנות הקרקע לעכו"ם לא שכיח ולא גזרו בזה.

והנה גם ממאי דאמרי ר"י ור"ש תורמין משל עכו"ם על של כותים אבל לא משל ישראל כו'. משמע דעכ"פ גם בשל עכו"ם תורמין.

א"כ מוכח להדיא דמדרבנן מיהו חייב כדמסיק רבא לקמן וקשה לר"פ ורבינא דס"ל דמדרבנן נמי פטור. ובפרט למאי דפסק הרמב"ם (פ"א מתרומות) דאם התבואה בשדה של עכו"ם ומרחו עכו"ם פטור לגמרי קשה כנ"ל.

וצריכין לפרש דתורמין משל עכו"ם תבואה הנמצא אצלו וספק שמא באה לידו מיד ישראל ומ"מ תורמין מזה על של כותים אע"ג די"ל דחזא מהם חייבת וחדא פטורה מ"מ אפשר דהוי ספק ספיקא. וצ"ע בזה [עי' בדמאי סופ"ה ובתוס' הגרעק"א שם]: בתוס' ד"ה שלא ניתנו מעות כו'.

אפשר ליישב קושיתם כיון דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה לכן לקולא לא נוכל לסמוך ע"ז שלא ניתן מעות רק לצורך וצריך פדיון משום אין ברירה איזו הי' לצורך. ולחומר א חייב במעשר מיהת דלמא יש ברירה ואפ"י אין ברירה ספק מיהא הוי כמ"ש התוס' בגיטין מ"ז: ע"ש]: בד"ה מירוח עכו"ם תנאי היא.

תימא דלמא ביש קנין לעכו"ם פליגי. אפשר ליישב דהא אמרי' בעלמא סתם עכו"ם גזלי ארעתא נינהו כדאי' בסוכה (ל').

(א"כ מטעם יש קנין לא הוי ודאי פטור דלמא קרקע זו גזלה מישראל הוא או אבותיו וא"כ למה תורמין משל עכו"ם על של עכו"ם דלמא זו פטורה וזו חייבת כי היכי דחיישינן בהדם באוונכרי להכי מכ"ש לחשש טבל דבמיתה דהו"ל למיחש שמא תורם מן הפטור על החיוב. (גם למ"ש לעיל דבכה"ג הוי ספק ספיקא אין להתיר לתרום.

להפוסקים דאין עושין ס"ס לכתחילה] א"ו דמטעם מירוח עכו"ם פטור ובזה ליכא לספוקי בשום חיוב: בד"ה ר"י ור"מ כו' בסוה"ד וא"ת לר"מ היאך הוי מי"ח דבר הא חייש למיעוטא ומה"ת היא. יש ליישב דעכ"פ הגזירה נדות מעריסטן היא אפ"י נולדה בפנינו ויודעין שעדיין לא ראתה דם אעפ"כ גזרו בהו טומאה.

והטעם משום דבאינו לפנינו הוי חשש מיעוט גזרו בכל גווני אפ"י אי ודאי לא ראתה. וכעין זה ס"ל לר"מ בע"ז ר"פ כל הצלמים ע"ש: דף סז ע"א בגמ' גמרי ראשית ראשית מהתם.

קשה א"כ למה לי עריסותיכם למעט הקדש נגמור נמי מגז"ש דראשית. ואולי נימא דלפ"ז עריסותיכם אתא לדרשא אחרינא.

ולמ"ש התוס' ריש קדושין (ג'. ד"ה ואשה) דמיעוט קנינים לא גמרינן בגז"ש י"ל דדוקא לרבות עיסת עכו"ם ילפינן ראשית ראשית ולא למעט עיסת הקדש.

מיהו א"י אי הוי כללא בכל מקום דברי התוס' דשם דלכאורה מצינו כמה גז"ש למעט ג"כ: שם בגמ' עכו"ם שהפריש פטר חמור פירש"י שהפריש שה וכן משמע לשון הפריש וקאמר דמודיעין אותו שהוא פטור משה וגם יכול לגזוז ולעבוד בפטר חמור שלו בלי פדי' בשה. אבל לפי' התוס' קשה הלשון שהפריש: בתוס' ד"ה חד עריסותיכם כו' וי"ל כיון דגלי קרא הכא בחלה דעכו"ם והקדש שוין כו'.

תמהני ע"ז הא גבי מירוח גלי קרא דאינם שוין דמירוח עכו"ם אינו פוטר לר"מ ור"י ומירוח הקדש פוטר. ובאמת מה"ט תמוה ג"כ הגירסא שלנו דמחד עריסותיכם ממעט הכא תרווייהו הקדש ועכו"ם והלא גבי מירוח ממעטין הקדש טפי.

מטעם שכ' רש"י דאין לו היתר בלא פדיון. א"כ מה"ט ג"כ נימא דעריסותיכם ממעט הקדש בלבד: בד"ה גזירה כו' וי"ל דהנך דהכא משמע להו מדאורייתא כו'.

דבריהם תמוהים דא"כ באמת מדרבנן חייב ג"כ בחלה הא בפ"א אתמר וחלתו נאכלת משמע אפ"ל מדרבנן וצ"ע. ובעיקר קושייתם הרמב"ם בפ"א המשנה (שם בדמאי) כתב דטעמא דר"ש משום דשמא החליף בתבואות אחרות דישראל ע"ש.

והגם דפי' הרמב"ם שם תמוה מהסוגיא דבכורות שם ע"ש וכמ"ש בתוס' רעק"א. וכבר קדמו בשו"ת ר"ב אשכנזי] אבל עכ"פ ר"פ ורבינא י"ל דפירשו כפי' הרמב"ם.

וסוגיא דבכורות אתיא כמסקנא דרבא הכא דמדרבנן חייבת: בא"ד וא"ת הא דאמרינן בספ"ק דבכורות כו' ולשיטת הרמב"ם דס"ל דהגזירה לחייב מירוח עכו"ם הוא דוקא בתבואות ישראל שמירחו עכו"ם אבל בתבואת עכו"ם עצמו לא גזרו. א"ש הכל דכיון דאפי' אי אין קנין לעכו"ם מ"מ אין צריך ליתנו לכהן.

א"כ א"ש דאם התבואה של ישראל רק שמירחו עכו"ם בזה גזרו משום בעלי כיסין גם ליתנו לכהן דהא כל כוונת בעלי כיסין להרויח הממון [ועל זה גזרו לבטל מחשבתן]. ואין לפרש דהא דמעשרן והן שלו הוא גם מתקנת חכמים רק מיירי בתבואה שדה עכו"ם ובזה ליכא גזירה.

ומ"ש התוס' דאפי' בגר שמירח קודם שנתגייר מסקינן הך גזירה. היכן נזכר זה בגמ' אבל כוונתם לפי' רש"י לעיל דעכו"ם שהפריש היינו בגר שהפריש על פט"ח שנולד לו בהיום עכו"ם.

וע"ז מסקינן הא תרומתו אסורה: ע"ב במשנה קמץ והקטיר. תמהו בתוס' דלא תני מלח ומ"ש התוי"ט ע"ז דחשיב רק מילי דמנחות ומלח הוא בכל הקרבנות] אינו מספיק דהא לא תני נמי ליקוט לבונה והנחת הקומץ בכלי שרת.

ומ"ש התוס' ד"ה יצק שכך הוא הסדר כו' ולש בפורשין כו' איני מבין דבריהם דהכא מנחת סולת לית בהו לישא **ומתחלקת לכהנים סולת כמ"ש ברמב"ם (פ"י ממעה"ק ה' ט"ו). אכן לקמן ר"פ ואלו מנחות פרש"י דנקמצת עיסה.

וברש"י כתי' לקמן (ע"ו.) דהיתה עשר חלות.

ועי' ברש"י פ' ויקרא שכ' דרק האפיות היו עשר חלות ומ"ש עליו המזרחי. ובמל"מ (פי"ג ממעה"ק) השיג על המזרחי מדברי הרמב"ם הנ"ל דלא הי' בה לישא כלל.

ובחנם השיג דרש"י לא ס"ל הכי כנ"ל. וגם מדברי התוס' כאן נראה כן: ** בפורשין כלל.

דמנחות דנילושות בפורשים הם באפיות בלבד: דף סח ע"א בגמ' הא דר"א בדותא היא אפשר דר"א ס"ל דדוקא בלחם דהוא עיקר אכילת אדם כמ"ש הש"ך (ביו"ד סימן פ"ח) דעל לחם יחיה האדם חיישינן דלמא אתא למיכל. אבל קמח קלי וגם חטים הגם דלפעמים כוססים חטין מ"מ לאו עיקר אכילה היא ולא חיישי' בזה דלמא אתי למיכל: שם במשנה משקרב העומר הותר חדש מיד אפשר הפי' מיד אפי' קודם הקרבת הכבש דאי' ברמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) העומר קודם לכבש [כפי פי' הכ"מ שם].

והטעם י"ל אע"ג דבהמה קודם למנחה מ"מ עומר דבא להתיר הוא קודם. ובוה י"ל מה דקשיא לי למ"ש רש"י בפסחים ר"פ תמיד נשחט דמוספין אין קריבים קודם חצות משום דכתיב בהו ביום וא"כ האיך הרחוקין מותרין מחצות היום הא מוספין אחר חצות.

ולמ"ש י"ל דהעומר הקדימו קודם המוסף ג"כ מה"ט דאתי להתיר. [הגם דמפורש ברמב"ם שם דלאחר המוספין קומצין העומר.

י"ל דרש"י לא ס"ל הכי]: שם והרחוקים מותרים מחצות היום. קצת קשה נהי דאין בי"ד מתעצלין מ"מ שמא הי' איזו פסול בעומר [הגם דמבואר (פ"ה דאבות) דלא נמצא פסול בעומר.

אניסא לא סמכינן למשרי איסורא] או שלא מצאו כלל עומר לקצור דלר"י כשאין עומר אסור מה"ת חדש כל היום א"כ הוי ספיקא דאורייתא וצ"ל שסמכו על הרוב דמסתמא לא אירע בו פסול אך צ"ע כיון די"ל מתירין לא אזלינן בתר רובא כמ"ש הר"ן סוף פ"ג דביצה ועי' במל"מ פ"ז מה' מעילה]: שם בגמ' האיר המזרח מתיר.

פירש"י הנץ החמה אע"ג דבכל מקום עמוד השחר ימא הוא. וגם לשון המשנה במגילה (פ"ב) דכל היום כשר להגשה ולקמיצה.

משמע מעמוד השחר ככל הני דתני התם ע"ש. מ"מ איסור חדש ס"ל לרש"י כיון דכתיב עצם היום הוא הנץ החמה.

ועי' ביומא ריש פ"ג ודימו שהאיר המזרח. משמע קצת דעלות השחר נקרא האיר המזרח: בתוס' ד"ה קוצרין כו' עי' ברמב"ם בפ"י המשנה משמע מלשונו דבית השלחין בלבד נמי קוצרין ובחיבורו (פ"ז מה' תו"מ) משמע דוקא בבית השלחין שבעמקים הוא דמותר וצ"ע: בד"ה והא כתיב כו' ותימא כו'.

ויש לחלק דלתקן גזירה משום מצוה לכתחילה אין סברא והיינו דאמרו הכא משום מצוה ליקום ולגזור. אבל התם קודם תקנת ריב"ז הי' ביצה אסורה רק דנתיר הביצה אחר תקנת ריב"ז ע"ז אמרו מהרה יבנה ביהמ"ק ואין להתיר מה שכבר נאסר.

עוד י"ל דעיקר כוונת הגמ' דבאמת מצינו כמה איסורים בביהמ"ק שלא הי' קודם הבנין ולא שייך בזה גזירה. דכשיתחדש מצות העומר ידעו כל ישראל הדינים הנולדים מכח העומר.

רק אי עיקר איסור חדש תלוי בעומר ובזמן שאין מקדש היום מתיר בזה יטעו כיון דגם באין מקדש חדש אסור מ"מ היום מתיר מסברא גם בזמן המקדש היום מתיר וכדס"ל באמת לר"י ולר"ל ולכן לרב ושמואל א"ש דיטעו בזה. אבל לר"י ור"ל דבאמת איסור חדש היום מתיר רק בזמן דאיכא עומר הוא מצוה חדשה שנולד מכח העומר שלא לאכול עד הקרבת העומר משום דכתיב עד הביאכם].

בזה לא יטעו כלל כיון דמצוה זו לא הי' לה מקום כלל בזמן שאין עומר ולא שייך לומר השתא נמי ניכול ודו"ק: ע"ב במשנה קודם לשתי הלחם כו' ואם הביא כשר. עי' בתוי"ט שכ' דבגמ' נשאר הטעם בקושיא.

והי' נ"ל דבאמת בשתי הלחם אין מפורש דאסור להקריב מקודם. ועיקר איסור דהקרבה קודם שת"ה הוא משום דצריך להיות שת"ה מנחה חדשה.

א"כ אין הפסול בהקרבה שהקדימו רק שנעשה חסרון במצות שתי הלחם. ואפשר נמי אם כבר הקריבו מקודם דקיי"ל דכשר שוב רשאים אפי' לכתחילה להביא עוד מנחות קודם לשתי הלחם כיון דשוב בלא"ה לא תהי' מנחה חדשה.

אבל בעומר יש איסור בפ"ע דכתיב ולחם וקלי כו' לא תאכלו וממילא להקרבה נמי מיפסל ולכן אם הביא פסול דהפסול היא בגוף הקרבן. עוד י"ל דהא בקדשים בעינן קרא לעכב ולכן קודם לעומר דאיכא ב' איסורים קודם לעומר וקודם לשתי הלחם משו"ה פסול בדיעבד אבל קודם שתי הלחם דאיכא רק חד קרא אין לנו ראי' לעכב.

ולכאורה קשה מה דאי' בגמ' מה בין קודם לעומר לקודם שת"ה. הא י"ל כנ"ל דקודם שת"ה דלא שינה עליו הכתוב לעכב כשר.

אבל קודם העומר הוי כמו שינה הכתוב שהרי אסור מצד העומר ומצד שת"ה כיון דכתיב בעומר מנחת ביכורך משמע דאסור להקריב מנחה מקודם. מיהו אפשר דביכורים וחדשה דכתיב גבי שתי הלחם הוי נמי כמו ב' קראי.

גם י"ל למאי דמיבעי' בגמ' דשתי הלחם מתירין שלא כסדרן. א"כ לפי הטעם הנ"ל יהי' מנחה קודם לעומר ג"כ כשרה אי עבר עליהם שתי הלחם ולא העומר דליכא בזה שינה עליו הכתוב ובמשנה תנן כללא דקודם לעומר פסול לכן מקשה מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם: שם בתוס' ד"ה בשיטת כו' ותימא כו'.

י"ל דהא פלוגתא אי עד בכלל פליגי בה תנאי בעלמא בכמה דוכתי בערכין (י"ח.) (ובנזיר (ו':) ועי' בטו"א בר"ה (דף ל') בקונטרס אבני שהם]: בד"ה לא אם אמרת כו'.

תמהו למה לא אמרו הטעם משום דבעינן ממשקה ישראל. ויש ליישב דהא עכ"פ תנן במתני' ביכורים ואפי' למה דארנב"י דביכורים של יין אם הביא כשר צ"ל דביכורים דתנן במתני' היא של דגן.

ובביכורים שאין מהם למזבח אפשר דא"ל בזה ממשקה ישראל **בזבחים (ד' פ"ח) איתא אין מביאין מנחות כו' ובכורים מן המדומע ואצ"ל מערלה וכה"כ. אכן ברש"י שם לא גריס בכורים וכן בתוספתא פ"ח דמנחות ופ"א דמעילה לא נזכר בכורים ע"ש.

וברמב"ם לפ"ה מהלכות איה"מ) הביא ג"כ רק מנחות ונסכים: ** וקשיא להו על ביכורים למה נפסלין קודם לעומר: שם בגמ' מי סברת ביכורים לפירא כו' קשה להבין פ"ה הגמ' דהא מנחות דאסור להקריב קודם שת"ה הוא נמי מה"ט דלהוי שתי הלחם מנחה חדשה. א"כ שפיר לא יתירו שלא כסדרן מה"ט גופא דבכורים למזבח קאמרינן ומה לי הקדמת עומר או הקדמת מנחה אחרת.

ובאמת צריך עוד עיון בהא דקאמר אי עומר מן החטים אין שת"ה בכורים. והלא מן השעורין נמי אסור להביא מנחות קודם לשת"ה כדמרבינן לקמן (פ"ד:): חדשה חדשה מן החטים ומן השעורים ע"ש.

וא"כ עומר ע"כ גזה"כ הוא דשרי. וע"כ צ"ל דנהי דגזה"כ הוא ולהכי הא דמנחה חדשה אתי למעט שאר מנחות ולא עומר מ"מ צריך להיות מתקיים עכ"פ בכורים לענין מינו דחטין ולהכי אמרינן דעומר מן השעורים הוא.

מיהו לתרץ קושיא ראשונה ג"כ אפ"ל בדוחק דבכורים משמע לגמ' למזבח. ודייקא מאותו מין דחטים אבל שעורים דאימעוט ממנחה חדשה הרי חדשה היא לפרי ולהכי מתיר שלא כסדרן עכ"פ לשעורים ושאר מינים אבל לא לחטים.

אבל זה דוחק וגם הרמב"ם הביא סתם דהוי ספק אם מתירין שלא כסדרן משמע אפילו לחטים וצע"ג בזה: דף סט ע"א בגמ' חנטה דעלה הנצה דעלה. משמע דעכ"פ חנטה דעלה פשיטא להו דהוי כמו השרשה.

והרמב"ם (פ"ז מה' תו"מ) כתב דהנצה וחנוטה שניהם בספק. ואולי גירסא אחרת הי' לו. מיהו בגוף הענין נמי חולק הרמב"ם עם רש"י. דהרמב"ם פ"ה הך בעיא בתבואה ע"ש שכתב תבואה שחנטו עלי' או הנצו עלים שלה ספק אי מותר להביא ממנה מנחות ואם הביא הורצה.

ויש לתמוה טובא אפי' אם הי' לו גירסא אחרת והבין דגם בתבואה שייך הנצה וחנוטה מ"מ ממ"נ הלא לא עבר עלי' העומר ופסול למנחות. ואי מיירי שכבר עבר העומר אחר שתי הלחם.

א"כ קשה תרתי. חדא א"כ בעי' זו קאי באת"ל דשת"ה שריין שלא כסדרן והוא עצמו פסק דשלא כסדרן ספק הוא.

שנית למה הוצרך לומר אם הביא כשר בלא"ה כיון דעבר עלי' העומר הרי קודם לשת"ה אם הביא כשר אפי' בודאי מכ"ש הכא דהוי ספק. וא"י להלום דבריו.

והלח"מ לא הרגיש בזה. גם מה שמקשה שם על פירש"י תמוה ע"ש: שם בגמ' חטין שזרען בקרקע משמע מפירש"י דעיקר הבעיא בלא השרישו בקרקע דמכל מקום י"ל דבטלי לגבי קרקע.

אבל בהשרישו י"ל דממ"נ העומר מתירן בין אי הוי כמונח בכדא בין אי חשיב כגידולין. אבל מסתימת לשון הרמב"ם (פ"י מה' מ"א) משמע דאפי' בהשרישו קמבעיא לן.

והטעם משום דבטלין לגבי קרקע אין העומר מתיר אותן. ולהתיר מטעם השורש שבקרקע זה שייך רק להתיר הגדולין שנצמחו מהן ולא להתירן כשחזר ולקטן (פע' בכ"מ שם מדייק מלשון הרמב"ם דמיירי בלא השרישו בקרקע וכ"כ הרדב"ז).

ועי' בב"מ (נ"ו) ושם מפורש בלשון הבעי' ולא אשרוש קודם לעומר] ומ"מ צ"ע בזה. והראב"ד יש לו שיטה אחרת דבעבר על החטין הקרבת העומר קודם שזרען מיבעיא להו.

וזה תמוה וע"ש במגדול עוז ובלח"מ ובמל"מ: שם בגמ' היכי דמי אי דא"ל שדי בה שיתא כו'. הא דלא פי' הגמ' דהאבעיא הוא דהי' אונאה בשומת המעות כי שילם בעד הזרעת החטים יותר מן השיווי.

משום דאי הי' השואה גם על טורח הזריעה פשיטא דהוי כקרקע לכן בעי לאוקמי דכל האונאה הי' בגוף החטים בלבד **כן י"ל לפירש"י. אבל הרמב"ם (פי"ג מה' מכיר') פוסק דבכה"ג הוי ספק אי י"ל אונאה.

ועי' במ"מ ובכ"מ שם דהיינו איבעיא דהכא ולא איפשטא: ** מ"מ צ"ע דמצי לפרושי דהאונאה הי' בגוף החטים דהא איכא שמנים וכחושים והטעהו בשיווי ממון דהחטים האלו לא היו שוין כל כך. וצ"ל דס"ל להגמ' דכה"ג והאונאה הי' בחטים עצמם ודאי לא חשיב כקרקע **כן צ"ל לפירש"י.

אבל הרמב"ן והרשב"א ס"ל דאין ה"נ דבכה"ג נמי מיבעיא להגמ' אי הוי כקרקע. ע"ש בה"ה (פי"ג מה"מ) שהביא גירסא אחרת בשם ר"ח.

ועי' בשטמ"ק (ב"מ נ"ו): דגם לגי' שלנו י"ל כן: ** דהגריעותא דהחטים הי' גם קודם הזריעה להכי מיבעיא להו רק כשאונאה הי' בהזריעה וצ"ע לדינא בזה. ועי' בנתיבות בחו"מ (סי' רכ"ז ס"ק כ') מ"ש לדינא] שם בגמ' חטין שבגללי בקר כו' למאי אי לטומאת אוכלין כו'.

צ"ע למה לא מוקי נמי כדלעיל. לענין אי עבר עליהם העומר בהיותם בתוך הבהמה ואסור לאכלם אח"כ קודם עומר הבא: שם בגמ' או דילמא משום כחישותא כו'.

הרמב"ם (בה' איסורי מזבח פ"ו) כתב דהוי ספק שמא עדיין מאוסין והוא היפך הסוגיא. וצ"ל דהי' לו גירסא אחרת כאן וכמ"ש הלח"מ שם.

עוד י"ל דמשמעות לשון הרמב"ם שם נראה שהבין פי' האיבעיא שהוציא אותן החטים בעצמם מן הקרקע והספק היא שע"י שנזרעו בקרקע אזלא מאיסותיהו או לא. ולדבריו החטים הצומחין מחדש פשיטא דכשרים.

ובאמת לגירסתו דהספק היא שמא עדיין הם מאוסין א"א לפרש כלל על החטים הנצמחין החדשים. אבל רש"י פי' כפשוטו ומשום כחישותא.

ולפי' זה אותם החטים עצמם פשיטא דאסורין ואין סברא כלל שיתכשרו ע"י הזריעה דכבר נמאסו: שם בגמ' דבלעה הוצין ועבדינהו כפיפה מצרית. פי' אחר שהקיא עשה מההוצין כפיפה מצרית.

משמע אבל אי בלעה כפיפה מצרית והקיא לא מהני למיחשב ככלי גללים. אבל הרמב"ם (פ"א מה' כלים) כ' כשנטמאה כפיפה מצרית ובלעה פיל והקיא אין נטהרין מטומאתן משמע אבל לקבל טומאה מכאן ולהבא לא וצ"ע הטעם.

וגם בגמ' לא משמע הכי. דא"כ למה הוצרך לומר דבלע הוצין].

ומזה קשה לי גם על התוס' ד"ה דבלע שהקשו מי גרע מחטים שבגללי בהמה כו'. והלא התם כבר הי' אוכל ולא פקע שם אוכל ממנו כמו הכא אי כבר הי' כלי דלא פקע שם כלי.

אבל קודם שנעשה כלי קמבעיא להו כנ"ל: בתוס' ד"ה והאמר רבא כו' דחי שיטת הרשב"ם דמודה רבא בקרקעות דלא נתבטל המקח דא"כ אכתי נ"מ בבעיא זו אי הוי כקרקע. ולע"ד יש ליישב שיטת הרשב"ם דעיקר טעם הרשב"ם משום דנהי דבמדה ומשקל אפי' בכל שהוא לא מחיל.

אבל לבטל המקח כיון שחפץ בקרקע ומחזיר לו הטעות למה יתבטל המקח. והיא כעין סברת התוס' בעצמם היכא שרואה הקרקע ויודע שיש שם פחות] כן ס"ל להרשב"ם בכל הקרקעות.

והכא נמי בהטעהו ושדא בה פחות כיון דרוצה השתא להוסיף ולשדות בה מה שחיסר מהיכי תיתי יחפוץ בעל הקרקע לבטל המקח לפמ"ש הה"מ (פי"ג מה' מכירה) בשם הראב"ד דהכא א"י לתקן ולהוסיף זריעה. ליכא למימר הכי אך אין הכרח לדברי הראב"ד רק למאי דמפרש הכא ששכרו לזרוע קרקע כפי' הרמב"ם ע"ש.

אבל לפרש"י אין צ"ל כן] וגם אין טעם לומר לו שיחזור וילקט החטים שכבר זרעם בקרקע. ואפי' אי דינם כמטלטלין מ"מ טעם הרשב"ם שייך גם הכא כמו בקרקע.

ורק לולי דברי רבא הי' נ"מ בדיני אונאה אי חייב להשלים דאי כמטלטלין בשתות מחזיר אונאה ואי כקרקע אין אונאה לקרקעות. וע"ז מיייתי הגמ' הך דרבא דבדבר שבמדה אפי' בכל דהו עכ"פ מחזיר המעות אפי' בקרקע דזה מקח טעות הוא ולא אונאה ודו"ק: ע"ב בגמ' חטים שירדו בעבים.

ערש"י ותוס' ולפי' התוס' קשה אמאי פשיטא להגמ' דלמנחות כשרים מנלן דהוי כסולת מחטים שבארץ. והא דלא מפרשין האיבעיא לענין אי אסורין קודם לעומר.

י"ל דפשיטא דלחם איקרי דאפי' מן נקרא לחם מן השמים רק לענין שתי הלחם מספקא לר"ז משום דכתיב ממושבותיכם. ולפי' רש"י שבלעו ספינה ק"ק דבזמן שתי הלחם תחלת קציר חטים רחוק לתלות שבלעו מחטים חדשים.

ואפשר מיירי כגון שראו שנטבע ספינה חטים מן החדשים. או דס"ל כמ"ד דדיעבד עם הביאם מישנים כשר כדלקמן (ד' פ"ג) שם בגמ' שבולת שהביאה שלישי קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר.

פשט הגמ' הי' נראה לפרש דעיקר הבעי' משום דכבר הביאה שלישי לא חשיב שתילה זו כזריעה ובטל התוס' לגבי העיקר. אבל בשתלה קודם הבאת שלישי ודאי שתילה חשיב כזריעה חדשה.

ולפ"ז אפי' הביאה שלישי אחר העומר רק שהשרישה קודם לעומר ועקרה אחר הבאת שלישי וחזרה ושתלה ג"כ מיבעיא להו. ולשון הגמ' הביאה שלישי קודם לעומר י"ל דלא דוקא רק דבא לומר דהביאה שלישי קודם שעקרה.

גם מ"ש רש"י עקרה קודם לעומר. אין לו הבנה דמה בכך דעקרה אחר העומר.

ולשון הגמ' משמע ג"כ דעקרה ושתלה תרווייהו אחר העומר וצע"ג בזה: שם מפשיט פשיטא להו כו' או דילמא מספקא להו. צ"ע דלמה לא יהי' גם זה בכלל הספק דשמא תרווייהו לחומרא דבין העיקר ובין התוספות אוסרין: דף ע' ע"א בגמ' דאמדינהו ועשרינהו.

פירש"י שהשבולת חזר ושתל. וכן משמעות לשון הגמ' דאמדינהו דא"א להפריש רק באומד כיון שלא מירחן.

אבל הרמב"ם (פ"ו מה' מעשר) פירש שכבר מרחן והפריש כדין ואח"כ נטען. ולפירושו קשה דחטים כה"ג הוי זרעו כלה רק הרמב"ם כ' זרעונים ע"ש.

וכמדומה שהבין שיש מינים שנזרעים ואין זרען כלה ומ"מ ל"ד לבצל. וע"ש שמסיק דבצל אין דרכן לזרען ע"ש וצ"ע ובבה"ז מגי' וכ' דט"ס הוא ברמב"ם ואין נראה כן: שם בגמ' שבולת שמרחה ושתלה וקרא לה שם במחובר הרמב"ם (פי"א מה' תרומות) הביא בעיא זו והוסיף דאם קרא לה שם ואח"כ, שתלה ודאי תרומה הוי וכן משמעות האיבעיא.

מיהו לכאורה קשה לפ"ז מאי דמקשה הגמ' א"כ מצינו תרומה במחובר. והלא גם אי שתילה מבטל שם טבל מצינו תרומה במחובר היכא דקרא שם מקודם השתילה דלא מבטל לכ"ע.

מיהו י"ל דאה"נ דהמקשה בעי להוכיח דגם בקרא שם קודם השתילה מבטל שם תרומה אבל למסקנא אינו כן כנ"ל: שם בגמ' עציץ שאינו נקוב. לפירש"י מה שנתוסף ודאי מחויב רק האיבעיא הוא אי תרם מזה על זה.

אבל הרמב"ם (פ"ה מה' תרומות) פי' דהספק היא על מה שנתוסף דכיון דכבר הוי שלישי חשיב כנגמר ולא חשיב תבואת הארץ במשהו שנתוסף אח"כ. ולשון הגמ' חיבורא הוא דקמחבר ועולה מסייע לזה הפי'.

מיהו צ"ע מה דסתם הרמב"ם בפשיטות דפטור ע"ש. והכ"מ כתב דפסק כן מכח הירושלמי ע"ש ואין הכרע בלשון הירושלמי בזה.

ויותר נראה דהרמב"ם מפרש דבדרך פשיטותא השיב לו דל"ד להתם דחדא זריעה הוא חיבורא מחבר ועולה ופטור והטעם נראה דמשו"ה השיב דרך זריעתו בכך. אבל ב' זריעות לא השיב דרך זריעה בכך: שם בגמ' מאי קמ"ל דמדרבנן הוי זריעה תנינא כו'.

קצת קשה מאי ראי' מתרומה לכלאים אפשר דרק בתרומה תקנו משום גזל השבט. ויותר הו"ל להגמ' להביא ראי' מכלאים דאמרו שם (פ"ז דכלאים מ"ח) באינו נקוב לא קידש משמע דאסור.

ועי' ברמב"ם (ריש פ"א מכלאים) הביא הך דינא דהכא וכתב דלוקה מ"מ. (ובפ"ה מכלאים ה' ט"ז) הביא בכלאי הכרם דלא קידש ולוקה מכות מרדות.

וכתב שם הכ"מ דהיא מהך משנה דכלאים הנ"ל. ובאמת י"ל דרק ר' שמעון ס"ל דאסור אבל לת"ק י"ל דמותר ואידי דתנא רישא בנקוב קידש תנא באינו נקוב לא קידש] ולכן מביא הגמ' כאן ראי' רק מתרומה אלא לבתר דמסיק הגמ' הכא דלוקה מ"מ א"כ ע"כ הפי' במשנה שם דלכו"ע אסור עכ"פ רק דר"ש ס"ל אפי' בנקוב לא קידש ע"ש: שם במשנה ומלקצור לפני העומר.

צ"ע אי גם עכשיו אסור לקצור קודם ט"ז ניסן. או נימא דרק כשיש עומר אסור.

ומ"מ נראה דאסור משום שמא יבנה בהמ"ק במהרה ונמצא דביטל הכתוב ראשית קצירכם: ע"ב בגמ' והתניא חטה בין קלופה כו'. הרמב"ם (פ"ה מה' טו"א) פי' היפוך מפירש"י דבלחה אין הקליפה מצטרפת ויבשה מצטרפת עיי"ש.

מיהו צ"ע לאיזו קליפה נתכוין הגמ' אי הדקה הנדבקת בהקמח או הקליפה שעליה. ולכאורה נראה כיון דכתב הרמב"ם דשומר של השומר אינו מצטרפת רק הקליפה הדבוקה באוכל א"כ מיירי הכא בקליפה הדקה.

אכן מדברי התוס' שהקשו מהא דחטה נקברת ערומה. נראה דהבינו דמיירי הכא בקליפה הגסה שעל כל החטה.

וצ"ל דלפעמים זורעין אותה עם זו הקליפה. ומ"ש הרמב"ם הדבוקה עם האוכל היינו בכל הפירות.

אבל חטה הקליפה הדקה בכלל אוכל עצמו יחשב. כיון דטוחנין אותה כך ונשאר מעט סובין לעולם מזו הקליפה.

לכן קליפה שעלי' נקראת שומר ראשון כנ"ל ועדיין צ"ע בזה: שם בגמ' אם השרישו קודם לעומר כו'. ר"י אומר קודם קצירת העומר.

נראה הטעם דהעומר שנקצר היא ראשית לפטור כל הנשרשים אז בקרקע. אע"ג דעיקר המתיר היא ההקרבה.

מ"מ מה שנשרש אחר הקצירה נמצא דלא ניטל העומר מן השדה בעת שהי' שם מושרשת תבואה זו לכן אינו מתיר. ולפ"ז הה"נ אי קצרו העומר קודם יו"ט כדאמרינן לקמן לא מצא מן הקמה מביא מן העומרים לא הותר ג"כ כל הנשרש אחר קצירת זו התבואה שבאה ממנה העומר.

ויש לעיין לשיטה זו בזמן דליכא עומר למ"ד האיר המזרח מתיר וודאי דכל הנשרש קודם האיר המזרח מותר. וכן למ"ד קודם הבאת העומר נראה דבזה"ז כל הנשרש קודם האיר המזרח מותר והנשרש אח"כ אסור.

מיהו למ"ד עד עצם היום ועד בכלל ולא הותר חדש עד הלילה צ"ע הנשרש בחצות היום אי סוף היום מתיר או כיון דעד בכלל כל היום הוא המתיר וצריך להיות נשרש קודם שהאיר המזרח וצ"ע בזה. והרמב"ם (פ"י מה' מ"א) פסק קודם הבאה לקולא ולא נתבאר הטעם, אולי משום דסתם לשון הסוגיות דנקטו קודם לעומר משמע יותר הבאה.

אבל אין זה מספיק. והנה דברי הרמב"ם בפיהמ"ש והרע"ב כאן תמוהים.

מלבד מה שפירשו קודם קצירה דלא כמ"ש בעצמו בחיבורו כנ"ל. הוסיפו עוד לומר דהנשרש אחר הקצירה קודם הבאה אסור לקוצרו בשנה הבאה עד קצירת העומר.

וזו מנ"ל דנראה פשוט דעומר שבשנה הבאה אסור להביא מזו התבואה שנשרשה אחר קצירה וקודם הבאת העומר דעכ"פ הקרבן כבר הובא מזו התבואה ואנן אמרינן רק דהקצירה והבאה מתירין עיקר המתיר היא ההבאה וכן מבואר בירושלמי (פ"א דחלה ה"א) דלכתחילה אסור ויליף לה מקראי. ואם עבר והביא פליגי אמוראי ע"ש] וכיון דאסור להביא מזה העומר נראה שמותר לקצרו קודם העומר הבא וצ"ע ג' בזה: והנה בס' טורי אבן פ"ק דר"ה תמה על סוגיא דהכא דהא מבואר שם דהשרשה תליא בימים ולא במעל"ע ובתבואה דהשרשה ג' ימים לעולם תחילת ליל ג' נשרש ולא שייך כלל להיות נשרש בין קצירת העומר להבאה.

ולפענ"ד נראה פשוט דהאי כללא דהתם הוא דוקא שאין יכול להשהות יותר כדאמרינן התם כל הרכבה שאינה קולטת לשלשים יום שוב אינה קולטת. וה"ה לדידן בב' שבועות ובתבואה ג' ימים.

וכן משמעות לשון הרמב"ם בה' נטע רבעי (פ"ט). ובהלכות שמיטה (פ"ג) שכ' סתם קליטה בב' שבועות ולכן אסור לנטוע תוך ט"ו יום קודם ר"ה דשמיטה דשמא תקלוט בשביעית אבל קודם ט"ו יום מותר דודאי נקלט קודם שביעית דאי לא נקלט שוב אינה קולטת כנ"ל ומדדייק הרמב"ם בלשונו לומר סתם קליטה משמע בפ"י דמקודם ג"כ יכול לקלוט ולהשריש וא"כ נראה דאיכא הבחנה וסימן להבקיאים בעבודת האדמה לראות אימת נשרש.

ואפי' ביום א' יכול להשריש רק באינוידוע נתנו הכלל ג' ימים. קק כתב בטו"א שם בשם הירושלמי (פ"ב דשביעית ה' ד').

אולם המעיין בירושלמי שם יראה שאין דבריו מוכרחין. ובפני משה שם פי' באופן אחר ע"ש] וכן מסתבר ודאי דלמה לא נוכל לראות שנתדבק בקרקע היטב וזה הוי השרשה.

דהא לימוד הגמ' דהשרשה מתיר מדכתיב אשר תזרע בשדה שיהי' מתדבק בקרקע וא"כ משכחת שפיר כשרואין קודם קצירת העומר שעדיין לא נשרש ואחר הקצירה רואין שנשרש כנ"ל פשוט: והנה למ"ד נקצר ביום כשר נ"מ טובא רק די"ל עוד דהא בעציץ

שאינו נקוב לא חשיב לחם מה"ת **הגם דחשיב לחם לצאת בו חובת מצה כדאי' בפסחים (ל"ה:): מ"מ אינו לחם מן הארץ ומה"ט פטור מתרומה ומעשר מה"ת.

ה"ה איסור חדש שהוא מצוה התלוי' בארץ וחובת קרקע ג"כ אינו נוהג בו מה"ת. ועי' בירושלמי (פ"ז דכלאים) לענין ברכת המוציא: **א"כ כשנוקב העציץ נראה דאם כבר שהה הזרע בעפר ג' ימים כדין השרשה חשיב מושרש מיד כשנוקב העציץ וא"כ נ"מ כשניקב העציץ בין קצירת העומר להבאתו כנ"ל.

עוד י"ל הנ"מ בפלוגתא זו לענין הבעיא לעיל בחטים שזרען בקרקע אי לא הוי כמנחי בכדא ובטלי לגבי קרקע ולא שרי' להו העומר וא"כ אי לקטן מן הקרקע אחר קצירת העומר קודם הבאה שפיר תליא בדין זה: דע"א ע"א במשנה קוצרים ביה"ש כו' ובגמ' ילפי' מדכ' אחד אומר וקצרתם כו'.

ולכאורה קשה נימא אפכא דממין שאי אתה מביא קוצר. ואי משום גז"ש לחלה דנוהג בחמשת המינים.

הלא גם ממקום שא"א מביא דמותר ולא גמרינן מחלה. ומה ראית.

ונראה דהא באמת קציר שעורים קודם לקציר חטים. א"כ אין לפרש דמה דהתיר הכתוב קצירה קודם לעומר הוא בחטים דזה אינו ראשית קציר לכן מסתבר טפי למעט מקום שאין אתה מביא ומיירי בשעורים של בית השלחין.

ועי' בהרע"ב במשניות שכתב הטעם דלא גודשין דמה דאפשר לשנויי משנינן. ואינו מדוקדק דאיסור גדישה אינו מטעם איסור קצירה אלא גזירה בפ"ע הוא משום דלמא אתי למיכל מיני': שם קוצר לשחת ומאכיל לבהמה, בתוס' יו"ט מביא ע"ז הגמ' דפסחים דחדש מותר בהנאה משום דכתיב קצירכם.

והנה התוס' שם הקשו מה מקשה הגמ' משחת הא חדש לא נאסר רק בתבואה גמורה. ותי' דהגמ' דייק מסיפא דר"ש ע"ש.

א"כ דברי התו"ט אינם בדקדוק שפיר (דהא ארישא לא איצטריך האי טעמא). מיהו מעולם תמהני על דברי התוס' דפשיטא להו דקודם הבאת שלישי לית בהו איסור חדש מנ"ל הלא קלי כתיב בקרא וקלי נעשה אפי' משחת כמו דפירש"י כאן בגמ' **בירושלמי בחלה (פ"א ה"ג) בעי מה שחייבין על לחם שלו [מתבואה של"ה שלישי] משו' חדש.

אר"י כתי' ולחם וקלי כו' את שחייבין על קלי כו' חייבין על לחם שלו. ופי' כנ"ל כיון דבקלי אין הפרש בין הביא שלישי כן גם בלחם.

ואפי' לר"א דפוטור מחלה וליכא למילף מחלה. מודה בחדש משום דאיתקש לקלי.

וכן פי' בשו"ת בית אפרים (חיו"ד סי' ס"ח). דלא כפי' הפני משה לפטור משום דאין קלי בתבואה של"ה שלישי.

דהא ברש"י ותוס' כאן מפורש דשחת ראוי לקליות: **וגם הלא בחלה חייבת אפי' קודם הבאת שלישי כדאי' (בפ"א דחלה) א"כ ה"ה איסור חדש דילפי' מחלה. ואפשר כוונת התוס' כיון דמיירי בשחת י"ל דהשחת הזה עדיין אין בו כלל קמא דודאי שחת גמור לית

בי' איסור חדש אבל אי אית בה קמח מודין התוס' דאפי' קודם הבאת שלישי אסור משום חדש וצ"ע לדינא.

ועי' ברמב"ם בפיהמ"ש ובהרע"ב שפי' לא הביאה שלישי שנחסר גמר שלישי האחרון. ותמהני למה מיאנו בפ"י הפשוט דלא גדל שלישי הראשון.

וכמ"ש הרע"ב עצמו גבי תרומה ושאר מקומות: שם במשנה קוצרין מפני הנטיעות כו' הטעם דקצירכם של רשות ולא של מצוה כדאי' בגמ'. ונראה דאין עיקר החילוק בין רשות למצוה רק קצירכם מה שקוצרין לכם לאכול.

ולא מה שנקצר לצורך המקום ולסיבה חיצונית שאינו בגוף צורך התבואה ומיושב בזה מה דממעט נמי לצורך ברכת רחבה באבל. דאינו אלא מצוה דרבנן: שם במשנה לא מצא יביא מן העומרים כו' נקצר ביום כשר אין מוכן תרתי למה לי דהא מן העומרים פ"ג"כ שנקצר שלא לשם מצוה ואפי' אי נקצר בלילה כיון דשלא לשם מצוה היא הוי כמו נקצר ביום.

והרמב"ם הביא הדינים מהופכים. דמקודם כ' נקצר ביום כשר אח"כ כ' מן העומרים וזה הוי רבותא קצת דאפי' לא נקצר כלל לשם מצוה כשר.

אבל לשון המשנה הוי זו ואצ"ל זו. ואולי כונת המשנה דבנקצר ביום אפי' יש עוד תבואה לקצור א"צ דגם זה כשר כיון דנקצר לשם עומר הוי זה ראשית קצירכם ולא יקצור עוד.

ועפ"ז י"ל סוגית הגמ' דדייק מזה דאינו דוחה את השבת. וגם מקשי' ממתני' דמגילה דקתני לילה דומיא דיום דכל הלילה כשר לקצירת העומר אבל לא ביום.

ולכאורה יש לתמוה ע"ז דנהי דנקצר ביום כשר לעומר. מ"מ י"ל דמצות קצירתו בלילה נתבטל והוי שפיר דומיא דיום דהיינו זריקה דאי עביד בלילה הזריקה פסול וכמו כן בנקצר ביום פסול הקצירה וביטל המצוה ולהכי נמי דוחה שבת אבל כשר עדיין לעומר.

ולמ"ש י"ל דכונת הגמ' דע"כ נקצר ביום כשר היינו מצות הקצירה דא"צ תו לקצור בלילה דאי לומר דכשר לעומר כבר תני יביא מן העומרים ולכן מוכח דמצות קצירה נמי עביד וא"כ אינו דוחה שבת וגם לא הוי דלילה דומיא דיום: ועפ"ז י"ל שיטת הרמב"ם דפוסק נקצר ביום כשר ופוסק ג"כ דדוחה שבת.

משום דכוונת הרמב"ם כשר להביא העומר ממנו אבל לא קיים מצות קצירה ולהכי העתיק הרמב"ם דין נקצר ביום כשר קודם הדין דמביא מן העומרים. מיהו כ"ז דוחק בעיני לומר דאפי' נמצא עוד לקצור לא יתחייב לחזור ולקצור בלילה כמצותו.

ואפשר דהפי' נקצר ביום היינו ביום הבאת העומר ופי' כשר גם גוף מצות הקצירה. דודאי הא דמביא מן העומרים היינו להקרבה משום דכתיב תקריב מ"מ אבל מצות קצירה ביטל.

אבל בנקצר ביום כשר וגם מצות הקצירה קיים ונ"מ בזה דאפי' יש מן העומרים מ"מ כשמוצא ביום הבאת העומר שעורים בשדה מצוה לקצור כנ"ל. ובזה יש ליישב ג"כ

לקמן הסוגיא מה דמקשה אהא דנקצר ביום כשר מהך מתני' דכל הכשר בלילה דמשמע ביום לא ותמוה דהתם ממצות קצירה מיירי דביום לא קיים.

ולמ"ש א"ש דמתני' מוכח דאפי' מצות קצירה קיים ביום כנ"ל. מיהו קשה מנ"ל, באמת מדכתיב תקריב דגם מצות הקצירה כשר ביום דלמא לא ריבה הכתוב אלא דכשר להקרבה וצ"ע: דף עא ע"ב בגמ' אימור דשמעת לי' לר"י לבהמה לאדם מי שמעית לי'.

וקשה לעיל דאמר ר"ש היא נמי תקשי הכי. והתוס' תירצו בזה דהכא מקשה רק מכח דא"כ הו"ל תלתא תנאי.

ותמהני על דבריהם דהא ר"ש ודאי מיירי לבהמה דבפירוש אמר יקצור ויאכיל. ובדר"י דקאמר סתם הוצרך הגמ' לדייק דהוי ג' תנאי אבל ר"ש קאמר בהדיא ויאכיל.

ומ"ש הרע"ב טעמי' דר"ש דכל לשחת לאו קצירה היא צ"ע די"ל טעמא דר"ש דקצירה לבהמה לאו קצירכם הוא אבל לשחת לאדם קצירה הוי. לכן נלע"ד דמה דפשיטא להגמ' דר"מ מיירי גם לאדם ג"כ אין מובן.

ומ"ש רש"י משום דתני סתמא זה דוחק די"ל סתם לשחת לבהמה קאי. ע"כ י"ל דהוכחת הגמ' דע"כ אי מיירי קודם הבאת שלישי ע"כ הפי' אפי' לאדם דאי לבהמה גם חכמים מודים דקודם שלישי ולבהמה ודאי לאו קצירה היא לכו"ע ולהכי מקשה שפיר.

אבל לעיל דבעי לאוקמי אחר הבאת שלישי וכו' באמת הפי' בדברי ר"מ לשחת לבהמה וחכמים פליגי משום דהוא אחר הבאת שלישי וכו' יהודא. ומיושב בזה ג"כ לקמן דמסיק ס"ל כר"ע בחדא ופליגי בחדא וקשה ג"כ כמ"ש התוס' שם דא"כ י"ל נמי בשיטת ר"ש ופליגי עלי' בחדא.

ולמ"ש א"ש דרע"ק מיירי בהדיא לאדם שפיר י"ל דר"מ פליגי בחדא דדוקא בלא הביא שלישי. אבל ר"ש דמיירי לבהמה אי ר"מ פליגי גם בבהמה בהביא שלישי ומיירי קודם הבאת שלישי א"כ מאן חכמים דפליגי עלי' דלבהמה קודם שלישי לכו"ע לא הוי קצירה כמ"ש.

וא"ש הכל בפשיטות. ודברי התוס' צע"ג: בתוס' ד"ה אימר כו' הקשו על פירש"י בפסחים דפי' קוצר לשחת לאדם ומאכיל לבהמה אפי' חטים גמורים והכא מפורש דשחת לאדם לא ע"ש.

ותמהני ע"ז דהוסיפו בלשון דהא אין מפורש שם ברש"י דלשחת מיירי לאדם. וי"ל דמודה רש"י דקוצר לשחת מיירי ג"כ לבהמה רק ס"ל לרש"י דמאכיל לבהמה מילתא בפ"ע היא דקמ"ל התנא דחדש יכול להאכיל לבהמתו.

והוכרח רש"י לפרש כן משום דהי' קשה לו דקוצר לשחת י"ל פי' דקוצר לאוצר ויאכילום לבהמתו כמה ימים אחר הקרבת העומר ומנ"ל דחדש מותר בהנאה. א"ו דמאכיל לבהמתו קמ"ל דמצד איסור חדש רשאי להניח להאכיל לבהמתו א"כ ה"ה אפי' חטים גמורים.

כנ"ל ברור בכונת רש"י. וצ"ע על התוס' בזה.

ומ"מ עדיין קשה לרש"י מנ"ל לסוגיא דגמ' הכא דקוצר לשחת דוקא לבהמה בפרט קשה מאי דרש"י בעצמו פי' הכא במתני' דקוצר להאכיל לבהמה: דף עב ע"א בגמ' מנין שאם נקצר ביום כשר כו'. נראה הפי' ביום תנופת עומר דאי ביום הקודם כבר למדו דאפי' מן העומרים מביא רק דהו"א כיון דמצוה בלילה שיהי' תמימות לכן אם לא נקצר קודם היום הי' פסול קמ"ל.

ומיושב קושי' התוס' ד"ה אף דלילה ביום לא ע"ש: שם בגמ' ואי ס"ד נקצר ביום כשר אמאי דוחה את השבת. יש לתמוה כיון דמפיק מקרא דקציר מצוה דוחה שבת א"כ מה בכך דכשר מ"מ מצות קצירה דוחה שבת.

ומ"ש התוס' דמסתבר דצריך להיות דומיא דתמיד מנ"ל הא. ותו קשה מסוגיא דריש פ"ב דמכות דדייק רבא דכיון דמצא חריש אינו חורש לאו מצוה היא דאלת"ה חרישה נמי מצוה היא ולא דחי שבת.

ולפי הסוגיא דהכא אין ראי' כלל דמ"מ חרישה לא הוי מצוה שיפסול העומר ע"י אם יחרוש קודם שבת ולא דמי כלל לקצירה. ולכן אפשר דע"ז סמך הרמב"ם דרבא לית לי' שיטת הגמ' כאן וס"ל דאפי' אי נקצר ביום כשר מ"מ דוחה שבת מהאי קרא דחריש וקציר: ע"ב בגמ' אלא פשיטא לטחינה והרקדה ודכותה גבי עומר לקצירה.

ק"ק למה הוצרך לסיים ודכותי' גבי עומר. בלא"ה מטחינה והרקדה דשתי הלחם מוכח דל"ל לרבי כר"ע דמכשירין אינן דוחין דהא טחינה והרקדה ודאי אפשר לעשותן מקודם שבת.

והנה מסקנת הסוגיא דלר"ע דמכשירין שאפשר לעשותן מע"ש אין דוחין שבת א"כ אי נקצר ביום כשר אין קצירת העומר דוחה שבת. ותמהו על הרמב"ם שפוסק כר"ע.

ופוסק נקצר ביום כשר. ופוסק דקצירת העומר דוחה שבת.

ואפשר לומר דלכאורה קשה מאי מקשה הגמ' כיון דילפינן מוידבר משה את מועדי. דכל המצות דנאמר בפ' מועדות בתו"כ דוחה שבת א"כ ראשית קצירכם ג"כ נאמר התם וקאי גם ע"ז מועדי ה' וא"כ מצוה זו דקצירה בעצמה דוחה שבת.

וי"ל דמשמעות הברייטא דאי לאו במועדו דחומש הפקודים לא הוי דרשינן שדוחה שבת דדוקא במועדו משמע אפי' שבת וטומאה. רק דילפינן בגז"ש הך מועדי דתו"כ מבמועדו דחומש הפקודים.

וא"כ י"ל דזה תליא בפלוגתא אי אמרי' דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרה. וסוגיא זו ס"ל דון מינה ומינה ולכן אין ללמוד רק על הקרבנות הנאמרים בפ' אמור (דא"א לעשותן מאתמול) לא על מצות קצירה דאפשר מאתמול.

אבל הרמב"ם דפוסק דון מינה ואוקי באתרה שפיר י"ל כיון דהך מועדי ה' לעיכובא היא שוב כל הנאמר בפרשה דוחה שבת וקצירה עצמה דוחה כמ"ש. והגם דבאמת רבי ס"ל ג"כ דון מינה ואוקי באתרה.

מ"מ ר"פ מעיקרא הוי ס"ל דלרבי נמי דון מינה ומינה כמ"ש (לעיל ס"ב:) ע"ש ובתוס'.
א"כ י"ל דסוגיא דהכא נמי ס"ל הכי ולכן דחקו לתרץ אליבא דרבי אבל למסקנא אינו
כן.

וקצת דוחק הוא: פרק שביעי דע"ב ע"ב בגמ' ואם אינו ענין לחריבה של חטים. פשוט
משמע דהיינו מנחת חוטא.

ורש"י פי' מנחת מאפה ותימא הוא לקרותו חריבה. ונראה דרש"י הוכרח לפרש כן משום
דקשיא לי' דמנחת חוטא עצמו מנ"ל.

(ומ"ש רש"י בפ' ויקרא והיתה לכהן כמנחה. ללמד על מנחת חוטא שיהיו שירי' נאכלין
זהו לפי פשוטו כמ"ש שם.

אבל לסוגיא דגמ' לקמן (ע"ג:) אתא לדרשא אחרינא. וכן הוא בתו"כ.

והנרשם ברש"י בחומש על פי' כנ"ל. תו"כ.

ט"ס הוא) ושפיר צריך קרא לחריבה דחטים. א דגם מאפה נקראת חריבה ובדידה
מפורש קמיצה דהיא בכלל ה' מנחות שבפרשה.

א"כ ממילא ה"ה של חוטא כיון דשניהם חריבה הם ודחטים הם אין טעם לחלק ביניהם.
אבל לפי' התוס' א"ש כפשוטו דמזאת תורת המנחה ילפינן כל המינים.

רק שעורים דמאכל בהמה יש למעט וא"כ א"צ קרא לחריבה דחטים. וזה כוונת התוס'
בד"ה אם אינו ענין ע"ש.

ולא כרש"י משום דמנחת מאפה אינו נקראת חריבה כנ"ל פשוט: שם בגמ' מנין שאין
חולקין מנחות כנגד זבחים. פירש"י שלא יאמר כהן לחבירו כו'.

ומסופק אני אי הפי' דאפי' שניהם מתרצין בהכי א"י לחלוק. דקשה ע"ז הלא במתנה
ודאי יכול א' ליתן חלקו לחבירו ונהי דלית בי' קנין לקדש את האשה מה נ"מ בזה
**במשנה ספ"ג דבכורים אי' דחולקין בקדשי המקדש.

וכ' הר"ש בתי' ב' דהא דאמרי' הכא דאין חולקין היינו לעניין שיהא ששלו לקדש בו את
האשה ומהכא מייתי לה בפ"ב דקידושין. וכ"מ בתוס' בשבת (קמ"ט:) אכן דבריהם
תמוהים מהא דאי' בב"ק (ק"י:) דאין חולקין גזל הגר כנד גזל הגר משום דאשם קריא
רחמנא.

והרי בגזל הגר יכול לקדש בו את האשה. א"כ ע"כ צ"ל דפי' אין חולקין כפשוטו שאין
רשאין לחלוק זה נגד זה.

וכמ"ש הר"ש שם בתי' אחר. וכ"מ בתוס' בקידושין (נ"ג).

(ולפ"ז שפיר יש להקשות כנ"ל דלהוי כנותן זה לזה במתנה. אולם מצינו כה"ג בריש
פ"א דמעשר שני.

וע"ש בירושלמי ובתוספתא דבדרך חליפין אסור ובמתנה שרי. א"כ גם כאן י"ל כן: **
וכמו כן יכול להאכיל לחבירו.

א"כ כשחולק עמו מנחה כנגד זבח להוי כנותן זה מנחתו במתנה לחבירו וחבירו נותן לו במתנה זבחו. ודוחק לומר דגזוה"כ הוא לאסור כה"ג ולכן אפשר, לפרש דעיקר הלימוד הוא שאין א' יכול לכוף את חבירו לחלק מנחה כנגד זבח דלולי הפסוק הו"א דיכול א' לכוף את חבירו ע"ז כמו שכופין על מדת סדום כיון דאין בחלק משהו של המנחה כדי אכילה ושותפין כה"ג יכול א' לכוף לחבירו בדינא דגוד או אגוד כיון דאין בו כדי חלוקה.

קמ"ל קרא דהלכה כך הוא שיחלקו בכל מנחה בפ"ע וכעין דמצינו (בפאה פ"ד) א' אומר לבוז וצ"ט אומרים לחלק לזה שומעין שאומר כהלכה. וז"ש רש"י שלא יאמר הכהן לחבירו, פ"י כשהשני מעכב.

אבל אם כל הבית אב מרוצין לחלוק מנחה כנגד מנחה או זבח אפשר דרשאין וצ"ע בזה לדינא: בתוס' ד"ה חיטים כו' לכך נראה דדוקא הכא כו' דבריהם דחוקים מאוד כיון דלגבוה מקריבין למה יהי בזיון לכהן לאכול השיריים. ותמהני על התוס' וכי כעורה היא זו דאמרינן בגמ' לקמן דעומר ומנחת סוטה כיון דבאים רקלהתיר ולברר עון לא קרינן בהו ואכלו וגו' אשר כיפר בהם.

א"כ גם הכא י"ל דנתכוין הגמ' לזה: דף עג ע"א ברש"י ד"ה יכול כו' קדשים קלים שלמים כנגד תודה. צ"ע הא שלמים כנגד שלמים נמי אין חולקין כמ"ש הרמב"ם (פ"י מה' מעה"ק) ואע"ג דליכא קרא ע"ז.

מ"מ משמע דכל הקרבנות שוין למנחות בהאי דינא. והכ"מ שם כ' דכן הוא בתוספתא (פ"א דזבחים) ע"ש: בתוס' ד"ה זה גזל הגר.

וקשה לפירושו וכו' מיהו צריך לדקדק וכו' ונראה דבזה מיושב שפיר פירש"י דהתם בזבחים. דבאמת עיקר הפרטים נאמרו מפני מחלוקתו של קרח.

לכן עיקר הילפותא הכא לרבות הני מילי הוא מדכתיב לכל ולהכי גבי אשר ישיבו דאמרי' זה גזל הגר דלא כתיב כל ליתורא שפיר כתב רש"י דלא קשה דבהדיא כתיב בי' דבזה שוב י"ל דלא נכתב רק מפני מחלוקתו של קרח. והברייתא דלוי מפרש מה דכתיב אשר ישיבו דזה גזל הגר אבל לאו יתורא היא כנ"ל: ע"ב בגמ' ע"מ שיתכפר בהן ישראל כו'.

לכאורה קשה פשיטא מאי קמ"ל **לפמ"ש התוס' בנזיר (ס"א.) (דבנזירת ממעטינן מלעולה דאין מקבלין ממנו אפי' הפרישו לישראל י"ל דאיצטריך הכא לאשמעינן דשאר קרבנות מקבלין ולא גמרינן מנזירות.

אך ז"א דהתוס' כתבו כן לריה"ג אבל לרע"ק דלא דריש לעולה פרט לנזירות שוב פשיטא וא"צ קרא: ** וי"ל דבאמת יש להקשות על קושית הגמ'. דנהי דאם הביא שלמים מקריבין אותה עולה כדאמר ר"ה.

מ"מ הכא תני שהתנדב להביא שלמים נותנים לו עצה שיתננו לישראל דבאופן אחר א"א להקריב שלמים. וא"כ י"ל דכן הוא באמת כוונת הגמ' דעצה קיהיב לי' התנא

להקנותו לישראל או לכהן ויוכל לקיים נדרו: שם בגמ' מתיב ר"ש אלו מנחות כו' משמע בגמ' דלר"ה אפי' מנחות שהביא אין נקמצות.

ונראה דכמו בשלמים נעשה עולה ה"ה בי: נעשה כמנחת נסכים דהא קיימ"ל דמתנדב אדם מנחת נסכים והיא כליל. וכ"כ רש"י בהדיא דלר"ה ה"ה מנחה כליל היא וכ"כ התוס' (לעיל ס"א:) ע"ש.

אכן הרמב"ם (פ"ג מה' מעה"ק) הביא הך דר"ה דשלמים שלהם מקריבין עולה משום דלבו לשמים. וקצת קשה דלא הביא הך קרא דאשר יקריבו לעולה.

ומשמע עכ"פ דס"ל דטעמא דקרא ג"כ משום דלבו לשמים. ופסק ג"כ שם דאין מקבלין מהם מנחה.

ולא כתב דאם הביא מקריבין אותה כליל. ואפשר טעמו משום דלא מצינו כליל רק בנסכים ומעכו"ם אין מקבלין מנחת נסכים.

ממילא כיון דלבו לשמים א"א כלל לקבל ממנו לא לקמוץ ולא להיות כליל. ויותר נראה דלמאי דמסקי' אר"י ל"ק הא ריה"ג הא רע"ק י"ל דר"ה דוקא בשלמים קאמר ולא במנחות כיון דאין מקריבין מנחות כלל.

רק שלמים קאמר ר"ה מסברא דנעשה עולה. וכ"נ דעת הרמב"ם שהביא דינו של ר"ה דהכא מלבד מה שהביא דאין מקבלין מנחות ושלמים מעכו"ם.

ע"כ דס"ל דעיקר חידושו של ר"ה היא דנעשה עולה משום דכוונתו לשמים. ודוקא בס"ד ס"ל להגמ' דה"ה מנחות ולא להמסקנא.

ולפי המסקנא גם האי ברייתא דנתנן לכהן אוכלן הכהן איכא לאוקמא כריה"ג. ומ"מ הביא הרמב"ם הך דינא ע"מ שיתכפר בו כהן משום דנראה הדין אמת לכו"ע: שם בגמ' שנודרין נדרים ונדבות כישראל.

צ"ע אי באמת גם נדר שייך בהו דאם אמר הרי עלי מחויב לקיים נדרו. וכן משמע קצת מהא דמעט אח"כ נזירות משמע דנדר שייך בהו.

**עי' בירושלמי (פ"ט דנזיר) דאין עכו"ם בבל יחל ופליגי בהא אמוראי שם. ובתוס' בע"ז (ה') בזה המל"מ (פ"י מה' מלכים) ע"ש: ** ובזה ה"י מיושב קושי' התוס' דלמה לי איש איש תיפוק לי' מדכתיב גבי בע"מ ומיד בן נכר לא תקריבו מכל אלה כו'.

ולהנ"ל י"ל דמרבה משמע דמחויב לקיים נדרו והגרע"ק תמה עליהם מסברא. וכבר האריך האי קרא לומר דשייך בהם נדרים.

מיהו קשה דמנ"ל הא באמת דהאי קרא בהקרבת קרבן הוא דכתיב אבל שיהי' עליו חיוב בל יחל או מצוה דכל היוצא מפיו יעשה מאיזה טעם נימא הכי. לכן קרוב יותר לומר דלישנא בעלמא נקט הש"ס נדרים ונדבות לומר דבין הביאן בנדר או בנדבה מקבלין מהם אבל לא שיהי' עליו דין נדר.

ולקמן בנזירות ממעט דאפי' רוצה לנהוג נזירות אין בזה כלום. ואין מקבלין ממנו קרבנות נזירות: שם בגמ' והאי פרט לנזירות מהכא נפקא וכו'.

לכאורה נראה דלאו דוקא נקטו הקושיא על ריה"ג. דלרע"ק קשה טפי כיון דמעט כל הקרבנות למה לי קרא בנזירות בנ"י למעט עכו"ם.

ויש ליישב קצת דלרע"ק דכל הקרבנות אין נוהג בהן חוץ מעולה. גם המקשה הי' יודע דקרא דבנ"י אתי למעט שאין נוהג בהן איסור נזירות דממאי דלא מייתו קרבן אין ראי' שאין בהן דין נזירות דהא כל קרבן לא מייתו.

רק לריה"ג דכל הקרבנות מקריבין רק נזירות אין מביאין א"כ מסתמא משום דלאו בני נזירות הם. א"כ ה"ה לדין נזירות דאין נוהג בהן.

וע"ז תירצו דאעפ"כ הו"א דדין נזירות שייך בהו כנ"ל. ולכאורה קשה על הת"י דגמ' דהא סגי בקרא דבנ"י דכיון דאין בו דין נזירות ממילא ליכא קרבן ולמה לי קרא לעולה פרט לנזירות **כך הקשה בק"א בתו"כ פ' אמור ות"י דאתא קרא למעט דאפי' הפרישו לצורך נזיר ישראל אין מקבלין ע"ש ונעלם ממנו במחכ"ת דברי התוס' בנזיר (ס"א:): שכתבו כן אכן בירושלמי (פ"ט דנזיר) איתא דבכה"ג אינו אלא כפורע חובו דנזיר ע"ש ובשירי קרבן: ** וי"ל דאי לאו דכתיב לעולה הו"א דלכך כתיב בנ"י בנזירות משום דבעכו"ם ליכא הקרבנות הכתובין בפרשה אבל דין נזירות איכא.

אבל השתא דמעט קרבן נזירות מלעולה א"כ ע"כ מעט בנ"י כל דין נזירות כנ"ל קצת: שם בגמ' אב"א רע"ק עולה וכל חבירתה לכאורה קשה לרע"ק למה לי האזרח למעט עכו"ם מנסכים. ונ"ל דבאמת עיקר קרא דהאזרח יעשה ככה אתי לרבות נסכים בנדבה כדאי לקמן (ק"ד).

(דהפי' כל האזרח הוא אפי' שלא הביא קרבן יעשה ככה מנחת נסכים. רק ממילא אימעט עכו"ם ולא יתורא הוא: שם בגמ' אר"ש וכו' נאמר כמנחתו וכו'.

יש לעיין לר"ש מנ"ל הא דעבודתו כשרה בו דמסיק הגמ' לקמן דבא לרבות אפי' עון דבזדון. ואפשר באמת ר"ש חולק על זה דאינו מכפר בעצמו עון דבזדון.

או דס"ל דאין צריך קרא על זה דאין סברא לחלק בין שגגה לזדון. ותמהני על הרמב"ם שהשמיט זה הדין כיון דקיי"ל כחכמים דפליגי אר"ש והצריכו קרא לרבות דמכפר בעצמו אפי' בזדון.

הו"ל להרמב"ם להביא זה הדין בזדון אע"ג דהביא (בפ"ד מה' כה"מ) הך דכהן מביא חטאתו מ"מ בזדון רבותא אחרת היא כדמסיק הגמ' והו"ל לבאר בפירוש דגם במזיד מביא] וצ"ע: דף עד ע"א בגמ' אף כאן בכליל תקטר כו'. אין מובן דהלא כתיב וכ"מ כהן כליל תהי'.

והראב"ד בתו"כ פי' דכליל תהי' הו"א שנשרף בחוץ ורק הקומץ בהקטרה וכן פי' הק"א] וזה דוחק. ויותר נראה לפרש דכליל תקטר הפי' להקטיר ביחד כל המנחה.

ולא להקטיר הקומץ בפ"ע והשיריים בפ"ע (דאי מכליל תהי' הו"א להקטיר השיריים בפ"ע אחר הקטרת הקומץ]: בתוס' ד"ה אי דלמטה כו' וקשה א"כ הוי נפסל ביוצא. איני מביין דבריהם כיון דהמצוה כך היא מה לי דנפסל הלא כבר קמץ הקומץ והקטירו.

וגם מה שסיימו התוס' דהיא בעזרה מקום דפרים נשרפין צ"ל דט"ס הוא בתוס'. וצ"ל דפרים שנפסלו נשרפין דהיינו שלא כמצותן.

דהנשרפין כמצותן הוא מחוץ למחנה. ע"י מ"ש בצ"ק דהתוס' אזלילשיטתם ביבמות (ק') דהכא נמי הוי כמו פסולו בבעלים] וגם היא גופא, קשיא כיון דהתוס' ס"ל דהוי כמו שנפסלו א"כ מאי קשיא להו דנפסלו ביוצא.

גם מ"ש על פר"ת ולא יתכן אין מובן דהכא לא אמרו דנשרפין בבית הדשן רק מתפזרין ומה בכך דצונן הוא (וכן תי' בבה"ז. מיהו למ"ש התוס' הנ"ל ביבמות דהוי כקדשים שנפסלו דמצותן בשריפה א"ש]: ע"כ בגמ' ומאי בזו לאפוקי מדשמואל כו' ומזלפו ע"ג האישים.

קצת קשה דהא ודאי שמואל לא פליג אמתניתין. רק דשמואל ס"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין שרי ומודה דלר"י דדבר שאין מתכוין אסור אינו מזלפו ע"ג האישים כדאי' בזבחים (צ"א: ע"ש).

א"כ מנ"ל לאפוקי מדשמואל דילמא מתני' כר"י אתיא. וצ"ל דלאו דוקא קאמר לאפוקי מדשמואל רק הכוונה לאפוקי ממ"ד מזלפו לאישים.

ומשום דלא נמצא מפורש דלר"ש מזלפו לאישים רק בשמואל דקאמר הכי נקט לאפוקי מדשמואל. אבל לדינא באמת אין ראי' מכאן לדחות הך דשמואל.

והנה הרמב"ם (פ"ט"ז מה' מעה"ק) פסק דלא כשמואל וכתב שם הכ"מ דסמך אסוגיא דהכא וצ"ע כנ"ל: שם בגמ' מסייע לי' לשמואל דאמר המתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלין כו'. גם בכאן קשה לי' מנ"ל ממתני' כשמואל דילמא מתני' אתיא כר"ש בזבחים שם דאין מתנדבין שמן (משו"ה לא מצי תני במתני' נדבת שמן] ולעולם אליבא דר"ט דמתנדבין שמן כולו לגבוה.

(דמ"ש רש"י דבזה דקתני במתני' אתי לאפוקי שמן. אין מובן דהא אתי לאפוקי נסכים מאידך דשמואל]: שם בגמ' ומאי בזו לאפוקי ממ"ד שתי הלחם הבאות בפ"ע כו'.

קצת קשה כיון דגם לחם בפ"ע נכלל בהך מתני' א"כ האיכא נמי ביכורים דהכל לכהנים. דבלא"ה הו"א דמתני' בקרבן מיירי וביכורים לאו קרבן הוא רק מתנה לכהן אבל שתי הלחם בעצמם נמי לאו קרבן נינהו רק תנופה כביכורים.

ואולי משום דביכורים צריכין קרבן א"כ יש בהו חלק לגבוה ג"כ. ודוחק הוא דהא לחם הפנים ג"כ תני במתני' אע"ג דבזיכין לגבוה וצ"ע: ברש"י ד"ה כי קמיבעיא לי' כו' אימורים מזבח של כהן כו'.

תמוה דכך לי' אימורי זבח של ישראל כמו של כהן דכל דכליל תהי' הוא בלא תאכל. ונראה דט"ס הוא ברש"י ותיבות אלו מזבח של כהן הוא גליון מאיזה תלמיד טועה: בתוס' ד"ה קומצו ושיריו נאכלין כו' יין צלול היא ואי אפשר לקמוץ.

איני מבין דבריהם דהא מפורש בזבחים (צ"א:): החילוק. דמתנדבין שמן נלמד מקרבן מנחה לכן דינו כמנחה בקמיצה אבל יין נלמד מאזרח דכתיב בנסכים.

[כדאי לקמן (ק"ד.) והגם דבתו"כ יליף גם הא דמתנדבין יין מקרבן וכמ"ש התוי"ט לקמן (פי"ב).

מ"מ בגמ' לא מייתי הך דרשא רק גבי שמן. אבל יין ילפינן מאזרח] ע"ש משו"ה דינו כנסכים אבל טעם התוס' אינו מובן דיכולין להקדישו ולקמצו: במשנה והחלות בוללן. כתב הרע"ב במנחת מאפה. והתיו"ט עמד בזה דפלוגתא דרבי וחכמים הוא גם במחבת ובמרחשת כדפי' רש"י.

ולכאורה הי' שיטת הרע"ב נכונה. כיון דמפורש בקרא במחבת סולת בלולה א"כ י"ל דרבי חולק דוקא במאפה תנור דכ' חלות בלולות.

וחכמים מדמי מאפה למחבת. אבל במחבת י"ל דכ"ע מודים דבולל סולת.

אך לשון הברייתא דבתו"כ ובגמ' משמע כרש"י דפליגי גם במחבת. ונראה דלהכי פי' הרע"ב סיפא במאפה משום סיום לשון המשנה והשאר נאכל לכהנים משמע דמיירי במאפה.

דאי במחבת ובמרחשת אכתי איכא יציקה על הפתיתין ולמה אינו יוצק אז כל השמן הנשאר א"ו במאפה מיירי דא"צ יציקה נ"ל: דף עה ע"א בגמ' יכול שאני מרבה אף שתי הלחם ולחם הפנים לפתיתה. צ"ע לחם הפנים מהיכי תיתי לרבות הא לא איקרי מנחה (וכמ"ש התיו"ט לעיל (פ"ה מ"ג).

ולמ"ש לעיל (נ"ט.) לתרץ קושי' התיו"ט הנ"ל א"ש כאן וכ"מ ברש"י פ' אמור דהבא מן התבואה נקרא מנחה ע"ש]: ע"ב במשנה מנחת כהן משיח לא הי' מקפלה.

ומסיק בגמ' דמקפלה לשנים ופירש"י משום דהוי רק חצי עשרון. משמע דס"ל כשיטת הרמב"ם (פי"ג מה' מעה"ק) דהי' מחלק הי"ב חלות לחצאין מחציתן בבוקר ומחציתן בערב.

אבל הראב"ד שם חולק עליו דששה חלות מביא בבוקר וששה בערב. וא"כ קשה מ"ט לחלק בין מנחת כהן משיח לשאר מנחת כהנים.

ומצאתי בפ"ה הראב"ד בתו"כ (פ' צו שם) הטעם דבכל המנחות דרשינן פתות שנים פתים שנים. אבל בחביתין כתיב תופיני מנחת פתים משום הכי מקפלה רק לשתיים והוא נכון: שם בגמ' הי' עומד ומקריב מנחות.

פירש"י מנחת העומר. ותמוה דבעומר ליכא פתיתה (דהא נקמצת בלא אפי') אבל הא ל"ק דשמא מיירי במנחת סולת דליכא פתיתה כמ"ש רש"י בפ"ה החומש ובמזרחי שם דדוקא האפויות בעי פתיתה].

די"ל דמשמע לר"י דעיקר הברייתא דקתני דמברך המוציא הא קמ"ל דשייך בפתיתין המוציא אבל לפירש"י קשה. ומ"ש רש"י בסמוך דאפי' מנחת העומר פותת תמוה וצ"ע]: שם בגמ' בבא מלחם גדול.

לפירש"י העיקר חסר מן הספר דמיירי שעדיין הלחם לפנינו. ולע"ד י"ל כפשוטו דכל שהי' גדול חל שם לחם עליו ולהכי מברך המוציא.

אבל במנחות דעומדין לפתיתה וא"י לאכול כלל קודם פתיתה דומה לאופה מתחלת פתיתין קטנים ואין עליהם שם לחם. והנה לכאורה למסקנא דר"ש דלא בעי פירורין כזית] נמי נ"מ בבא מלחם גדול דבהא אפי' ליכא על הפתיתין תוריתא דנהמא מברך המוציא אך הרמב"ם (בה' ברכות פ"ג) לא הביא כלל החילוק בין בא מלחם גדול אי לא: בתוס' ד"ה חביצה כו' והא בסמוך מייתי עלה ליקט מכולן ושם ליכא שום טיגון.

מיהו רש"י פי' בברכות (ל"ז:) דגם שם במנחות מיירי. ומה שהקשו תוס' לקמן דמנחות אסור לעשות חמץ.

י"ל דמ"מ צריך להשמיענו דהוי לחם חמץ להתחייב עליו האוכלו כרת. ומיהו קצת קשה במנחות למה יוצא ידי מצה הא אינו משומר לשם מצה.

ואפשר דמנחה בע"פ כיון דעומד לאכילה שומרה מיד לשם מצה ג"כ. והא דאינה נאכלת בכל מושבות [כמ"ש הר"י והרשב"א בברכות] אפשר דהאי תנא ס"ל דיוצאין בשל בכורים ומעשר שני ג"כ.

ומה שהקשו עוד דבברכות משמע דבאין פרוסות קיימות אין מברכין המוציא אפי' יש פרוורין כזית. איני מבין דבריהם דהא רש"י פי' בברכות שם פרוסות קיימות שלא נמחו בבישולין.

א"כ שפיר מיירי הכא ג"כ בפרוסות קיימות שלא נשתנו הפירורים בבישול מכמו שהיו תחלה. וזה חשיב פרוסות קיימות ותו לא מידי.

וא"כ גם מה שהוסיפו להקשות מדר"י דמחזירין לסלתן דודאי אין פרוסות קיימות. אינו מוכרח דכל שלא נשתנו מצד הבישול חשיב פרוסות קיימות: בא"ד ומפרש ר"ת כו'.

נראה דכוונתם דאפי' לחם אפוי בתנור כשנעשה ממנו אח"כ פירורין ואכלן כמו שהן פליגי בהו נמי ר"י ור"ש וכמ"ש התוס' בברכות (ל"ט. ט. ד"ה פת צנומה) דבעי ג"כ תואר [לחם].

ומה דנקטו שנדבק בדבש משום דחביצה כן היא וכן המנהג לאכול פרוורין ע"י איזה דבק. אבל אה"נ באכלן בעינייהו פליגי דאל"כ הדרא קושיא מהא דמייתי מליקט מכולן כזית לדוכתי [אכן הרי"ו והרא"ש שם לא כתבו כן.

וע"ש במעדני יו"ט שהקשה עליהם כנ"ל. וכן בפנ"י]: דף עו ע"א במשנה שיפה ובעיטה בחיטין פירש"י כדי שישרו קליפתן.

נראה לפרש דע"י השיפה ובעיטה מתרכך החטה ולכן בשעת טחינה תוסר הקליפה בנקל. דרחוק לומר דנשרית הקליפה מיד דא"כ תפול ותתפזר הקמח קודם הטחינה.

וגם מהו שיעור ג' מאות הלא אם נשרית הקליפה בפחות נמי סגי. רק הפי' כמ"ש דעי"ז תעבור הקליפה בשעת טחינה וכן י"ל ברמב"ם פ"ז מה' אסוה"מ] אך בפ"י המשנה פי' לנקות הפסולת שנדבק בחטה והנה לאנתבאר בגמ' אי במנחת שעורין ה"י ג"כ שיפה ובעיטה.

ולמ"ד שיפה ובעיטה בחטין י"ל דקאי גם על מנחת סולת. וגם מנחת העומר דחטה לאו דוקא ה"ה שעורין.

אבל למ"ד בבצק צ"ל דכל המנחות הנאפות קאמר: שם בגמ' בעי ר"י אמטוי ואתויי חד כו'. אי נימא אמטוי חד ואתויי חד צריכין לפרש שף אחת פי' אמטויי ואחר הבעיטה שף היינו אתויי.

ולפ"ז אפשר לומר דמודה ר"י דשיפה סגי באמטויי לבד או באתויי לבד. דהא לא מפורש דצריך להיות מוליך ומביא והכל בכלל שיפה.

רק בזה מסופק ר"י אי מוליך ומביא יחשב לשנים או לחד. אבל הבאה או הולכה גרידא מיחשב שפיר שיפה כנ"ל.

אך ברמב"ם לא משמע כן ע"ש: שם בגמ' דאפרשינהו בלישה. לכאורה הלשון תמוה דעיקר התירוץ הוא דמלבד הד' חלות אפה עוד ד' קטנות לתרומה.

א"כ הול"ל ד' דקאמר שמואל חוץ מן התרומה. ומה זה דמשני דאפרשינהו בלישה הלא גם המ' חלות מפריש בלישה.

ולכן הי' נראה דס"ל להגמ' דא' מן כל קרבן צריך להיות מן עשרה דוקא ככל מעשר דהוא א' מעשרה. ולהכי מוקי לה דקודם אפי' הי' מ' והפריש אז התרומה.

ואח"כ חיבר התשעה ואפאן אחת וכן בכל הד' מינים. וכן מצאתי בפ"ה הר"ן והרא"ש בנדריים.

אך משמעות הרמב"ם (פ"ט מה' מעה"ק) אינו כן וצ"ע לדינא: ע"ב בגמ' אר"ה מנחת מאפה שאפה חלה א' יצא כו' ההיא פליגי. תמהני למאי דמסקינן לעיל דחלות דתרומה הי' לבד הארבע.

א"כ שפיר הוי מצות לשון רבים דעכ"פ יש שנים בכל מין גדול וקטן. אבל במאפה קמ"ל ר"ה דאפי' אחת ממש יצא כיון דכתיב מצת חסר ומנ"ל דפליג אדשמואל.

והרמב"ם (בפ"ג מה' מעה"ק) השמיט האי דינא דר"ה רק הביא סתם ריבוי בחלות או חסר כשר. וצ"ע דהו"ל לפרושי דסגי בחלה א'.

דלולי הדרש דמצת חסר הו"ל למילף מלחמי תודה דצריך עכ"פ להיות ב' חלות דמה"ט קאמר ר"ה הטעם דמצת חסר כתיב. לכן נראה דהרמב"ם הבין פי' הגמ' דעיקר הקושיא היא דלמה לי' לר"ה הטעם דמצת חסר הלא כל הדין דבעי עשרה חלות נלמד מתודה ושם סגי ד' חלות א"כ נהי דשם צריך שנים בכל מין היינו מכח התרומה.

אבל מצות עשרה רק לכתחלה. א"כ בשאר מנחות פשיטא דסגי בא' משו"ה אמרי' דפליג אדשמואל.

וממילא לדידן דהלכה כשמואל פשיטא דסגי אפי' חלה א' במאפה ודוק: שם בגמ' לחם הפנים כיון כו' מישן קאתי. צ"ע אי באין מן החדש בשבת שסמוך לקציר חטים אי יצטרך להיות מנופה ביותר ומיותר מסאה ג"כ.

ולמה סתם התנא ותני דלחה"פ עשרון לסאה ובי"א נפה ואפשר דמצוה להביא מן הישן דהם מובחרים ביותר. אך לא הובא דין זה בגמ' ורמב"ם וצ"ע: שם בגמ' כל המנחות שריבה במדת עשרונים כו'.

לפי' התוס' אפשר דדוקא במנחת נסכים פסול משום דכ' ככה. ומדברי הרמב"ם (פי"ב ממעה"ק) משמע דבמנחת חובה מיירי ע"ש ובכ"מ שם.

אבל בנדבה כיון דיכול לנדב הרבה עשרונות בכלי א' י"ל דה"ה עשרון ומחצה ג"כ (ולקמן (ק"ג.) דתנן במתני' האומר הרי עלי עשרון ומחצה יביא שנים ע"ש מ"ש בזה] וצ"ע: שם בגמ' ריבה במדת סאין כו'.

אפשר דקמ"ל דהו"א כיון דהלכה שיהי' מכך וכך סאין א"כ הקמח היא סולת לפי מדה זו. וכשמרבה בסאין הוי יותר סולת ולהוי כמו ריבה במדת עשרונן.

קמ"ל דלא דמ"מ נקרא סולת גם עם הסובין רק דזה הוי מן המובחר טפי אבל מדת העשרונים אינו דוקא על הסולת שבו רק על כל הקמח כמו שהוא: שם במשנה העומר הי' מנופה בי"ג נפה פירש"י הל"מ. ולפי"ז הי' נראה דס"ל דר"ש לא פליג בעומר רק בשאר מנחות (וברש"י כת"י בש"ס ווילנא פי' דר"ש פליג רק בלחה"פ].

אבל הרע"ב פי' דפליג בכולן וגם לת"ק אינה הלכה למ"מ רק מדרבנן להידור מצוה וכן מסתבר: שם בגמ' עליונה קולטת סובין תחתונה קולטת סולת. לפירש"י הי' ראשונה גסה וכל הנשארות דקות.

ומדויק דרק ראשונה קולטת סובין. ולתוס' אדרבא כולן גסות רק התחתונה דקה.

ומדויק דרק תחתונה קולטת סולת. וברמב"ם לא הוזכר מזה כלום: שם בגמ' ת"ר ולקחת סולת כו'.

הרמב"ם השמיט האי ברייתא לגמרי. ואפשר שהבין דברייתא זו אתיא כר"ש ולהכי מייתי לה הגמ' על ר"ש.

דלדידן דצריך י"ג או י"ב או י"א נפה. א"כ כולן נלקחין חטין שיהי' מנופה בכך וכך נפות כפי המצוה ולהכי לא הביאו הרמב"ם.

ומ"מ צ"ע לדחות מסברא ברייתא השנוי' בתו"כ וע"ש בפי' הראב"ד]: פרק שמיני דף עד ע"א בגמ' אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יותר משתות ומסיק דמקרא יליף לה. וצ"ע אי לפחות אין פוחתין ג"כ יותר משתות.

ואפשר דלפחות אין רשאין כלל. דא"י לשנות רק מה שנמצא בכתוב דהוסיפו שתות כן יכולין לעולם להוסיף.

בסמ"ע (סי' רל"א ס"ק כ"ח) כ' דלפחות רשאין כמה שירצו. ע"ש מילתא בטעמא].

אבל להוסיף פחות משתות משמע דיכולין. דלשון אין מוסיפין יותר משתות משמע הא פחות מוסיפין וצ"ע בכל זה: ע"ב במשנה שיהיו כל הקרבנות שוין.

נראה הפי' שיהי' מכל מין עשר חלות וכן פירש"י כת"י בש"ס ווילנא והרע"ב במשניות] ולשון רש"י שיהיו שוין בהפרשת תרומה אין מוכן לי: שם בגמ' ונילף מתרומת מדין. לכאורה קשה כיון דקרא בא לפרש ולא לסתום.

ומתרומת מדין לא נדע אי א' מנ' דהי' ללוי' או א' מה' מאות שהי' לכהן. ונראה כיון דכתיב הכא תרומה לה' ובתרומת מדין לכהן א' מה' מאות כתיב ג"כ תרומת ה'.

לכן פשוט טפי למילף מתרומת כהן (וכן פירש"י כת"י בש"ס ווילנא) אך רש"י פי' א' מנ' וצ"ע. שוב ראיתי ביומא (כ"ד).

(דרש"י פי' מתרומת מדין א' מה' מאות ובתוס' פי' אחד מנ' וע"ש הטעם): דף עח ע"ב בגמ' חוץ לחומת בית פאגני. הרמב"ם בפיהמ"ש פי' חוץ להר הבית וכ"מ מפירש"י.

ותמהני דא"כ מנ"ל לר"י דפסול כיון דלית לי' על בסמוך (מה בכך שהיא חוץ להר הבית) ולכן נראה יותר כפי' הרע"ב דהיינו חוץ לירושלים כיון דתודה נאכל בכל העיר צריך להיות הלחם תוך ירושלים נ"ל. (וכן פירש"י ג"כ להדיא בפסחים (ס"ג): וכן כאן ברש"י כת"י.

וכ"מ ברש"י סוטה (מ"ה ובסנהדרין (י"ד).).

וכפי' זה משמע בב"מ (צ'.) ובפסחים (צ"א).

(דבית פאגני נקרא לפני' מחומת ירושלים ע"ש): שם בגמ' או לא' מבני חבורה. כתבו התוס' דהיינו דוקא בפסח אבל בתמיד פשיטא דלא מיחייב משום א' מישראל.

וצ"ע בזה דהא לר"ל ודאי גם בתמיד שייך איסור זה כיון דיש חמץ בעזרה לא' מישראל נקרא שוחט על החמץ א"כ רחוק שיחלקו ר"י ור"ל בפ"ה המשנה אי קאי גם על התמיד. ולמה רחוק דבר זה להתוס' שיהא האיסור כל שנמצא חמץ לא' מישראל ואי משום דא"י לידע ואם יש לא' בסוף העולם] נהוי ככל שוגג או אונס: שם בגמ' אין חוטין נמשכין ממנה.

לכאורה נראה דאפי' לא קרמו פני' כל שפורסה ואין חוטין נמשכין נקרא לחם. אבל מבחוץ דא"י לידע אי חוטים נמשכים דאסור לשברה דאם נפרס א' מן החלות צריך להביא לחם אחר כדאי' לעיל (מ"ו).

(וע"ש ברש"י). לכן יהיב התנא סימנא דקרמו פני' דאז ודאי אין חוטין נמשכין.

אבל אה"נ דלפעמים גם קודם קרימת פנים אין חוטים נמשכים. מיהו אכתי קשה דמשמע במתני' דאם שחטו עד שלא קרמו לא קידש בודאי אפי' לקולא דאין הלחם נפסל ביוצא.

וגם לזרוק הדם שלא לשם תודה. וכיון דליכא לחם.

דלכאורה לא גרע מיצא או נפרס לחמה דזורק הדם לשם שלמים כדלעיל (מ"ו). ע"ש.

אכן לקמן במשנה שחטה שלא לשמה נסתפק לומר דכה"ג פסול לגמרי כיון שלא הי' לחם בשעת שחיטה]. ולמ"ש עדיין מידי ספיקא לא נפקא שמא אין חוטין נמשכים וקדש הלחם.

וא"כ צריכין לומר דקרימת פנים עם שיעור דאין חוטין נמשכין זמן אחד להם. וכן נראה ממ"ש התוס' דגם קרימת פנים דשבת כן הוא.

וכ"מ במרדכי ספ"ג דפסחים] וזה תימא דלפי הסברא כשהעיסה עבה נמשך שיעור דאין חוטין נמשכין הרבה יותר מקרימת פנים. וצע"ג בזה.

והרמב"ם השמיט זה הדין [דפורסה ואין חוטין נמשכין] לענין לחמי תודה: שם בגמ' אביי אמר דכו"ע לקרבן גדול כו'. כך הגירסא לפירש"י.

ונראה דלאביי אפי' אמר בהדיא לא לקדשו מ' אא"כ יקדשו פ'. מ"מ למ"ד דמקדשין שלא מדעת קדשי מ' מתוך שמונים.

וא"כ הוי מצי אביי למימר דבהכי פליגי אבל בסתם י"ל דלכו"ע לאחריות מקכוין. רק דמסתברא לאביי לומר דבסתמא לקרבן גדול נתכוין.

אבל יש לקיים גירסת הספרים שלפנינו דלכו"ע לאחריות מקכוין ופלוגתייהו בדפי' לא יקדשו כו' ובכ"ש מקדשין שלא מדעת פליגי ואביי קיצר בזה וסמך על המבין. והרמב"ם (פי"ב מפסוה"מ) פוסק כר' זירא.

ונראה הטעם דלעיל (מ"ח.) משמע פשטא דגמ' כר' זירא: בתוס' ד"ה לקדשו כו' היינו היכא שיתברר כו'.

כוונתם דדוקא אם תלה תנאו במידי דעתיד להתברר כגון אם יבוא חכם לכאן (בעירובין ל"ו:) לכן אפי' בא כיון דאפשר הי' שלא יבוא. וכמו כן בב' לוגין שאני עתיד להפריש אותן יהיו תרומה.

ואפשר הי' שיפריש לוגין אחרים רק בסוף הפריש אלו הלוגין בזה אין ברירה. אבל הכא אינו מברר לבסוף כלל וכדמסקו התוס' דמרים לכהן מכל השמונים א"כ א"צ לברירה.

אכן הרמב"ם כתב דמרים רק מן איזה מ' שירצה. ולדבריו צ"ע הא בדאורייתא אין ברירה (וכן הקשה הלח"מ (פ"ח מה' תו"מ) ועי' בבה"ז כאן מ"ש בכוונת הרמב"ם ודבריו אינם מובנים): שם במשנה שחטה שלא לשמה לא קידש הלחם.

יש לעיין אי התודה כשרה כיון דהוי בלא לחם. וכן בהך דלעיל דלחמה בחוץ דלא קידש. י"ל דגם התודה פסולה והגם דאיתא פ"ק דזבחים (ד'.) תודה ששחטה לשם שלמים כשרה ואע"ג דלית לה לחם.

ודוחק לאוקמא התם בתודה דלית לה לחם כגון ולד תודה ותמורת תודה דהא סתמא אמרו. וכן הרמב"ם (פט"ו מפסוה"מ) העתיק בסתם תודה ששחטה לשם שלמים כשרה ועלתה לבעלים.

מיהו י"ל התם הטעם כיון דשחטה לשם שלמים מאחר דתודה קריא רחמנא שלמים י"ל דחשיב לשמה. דהא ודאי אע"ג דשלא לשמה לא קידש הלחם מ"מ סתמא כשרה [וגם קידש הלחם] דלשמה קאי כדין כל הזבחים.

א"כ י"ל דלשם שלמים לא הוי שלא לשמה כיון דגם תודה בכלל שלמים ושוב דינה כסתמא וקידש באמת הלחם. וכן נראה מוכרח דאלת"ה איך יצא ידי חובתו ועלתה לבעלים הא הוא חייב בתודה ולחמה א"ו דגם הלחם נתקדש בכה"ג.

אבל בשלא לשמה ממש כגון לשם עולה וכה"ג י"ל כיון דלא קידש הלחם פסולה. ולעיל (מ"ו).

(דאמרינן אם מששחטה נפרס לחמה או יצא לחמה כשרה וידי נדרו לא יצא. ואיתא שם הטעם משום דקריא רחמנא שלמים דכשרה בלא לחם עיי"ש.

היינו אחר שנשחטה כדינא ונעשית תודה גלי קרא דתודה כשרה אפ"י נפסל לחמה. אבל היכא דבשעת שחיטה לא נתקדש הלחם י"ל דלא חל שם תודה עלה כיון דאין תודה בלא לחם.

והא דתנן סתמא כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין משמע אפ"י תודה. הוא משום דכמה שלא לשמה איכא דכשרים בתודה כגון שלא לשם בעלים דבהא נראה ודאי דקידש הלחם.

וגם עכ"פ לשם שלמים כשרים ולא הי' התנא יכול לכלול תודה בהדי חוץ מן הפסח והחטאת. ובכה"ג ודאי אין למדין מן הכללות.

ומברייטא דלעיל יש קצת סיוע דפסולה דתני רישא עד שלא שחטה נפרס לחמה יביא לחם אחר. מששחטה נפרס לחמה הדם יזרק וידי נדרו לא יצא.

ולמה לא כייל תרווייהו בחד בבא דהו"ל למיתני יביא לחם אחר ואם שחטה ולא הביא לחם אחר יזרק הדם כו'. א"כ משמע דאם בשעת שחיטה לא הי' לחם פסולה.

וצ"ע בדין זה. שוב ראיתי דראי' זו יש לדחות דלרבותא נקט מששחטה נפרס דלא נימא כיון דשחיטה עושה זיקה אבד הלחם אבדה תודה כדמקשה הגמ' שם ע"ש.

ועמ"ש לקמן (ע"ט:). והנה לכאורה לשון המשנה שחטה שלא לשמה לא קידש הלחם משמע אפ"י בשינוי בעלים (דלא כמ"ש בסמוך) וי"ל משום דכתיב על זבח תודת שלמיו ממעט נמי לשם בעלים אחרים: דף עט ע"א בגמ' ואל יוכיח חוץ לזמנו שיש בו כרת.

נראה הטעם כיון שמרצה לפיגולו לענין כרת [וכן פירש"י כת"י אבל פרש"י דידן אין מובן משא"כ חוץ למקומו: שם בגמ' ועוד נדונו משלא לשמו דפסול ואין בו כרת. הך פסול צ"ל דלא עלה לבעלים לשם חובה דהא שלא לשמו כשר.

ואפשר לפמ"ש לעיל להסתפק דשחיטה שלא לשם לחם פסול לגמרי כיון דלא קידש הלחם וליכא תודה בלי לחם. י"ל דלזה נתכוין ר"י.

מיהו אין זה מספיק כיון דבלי חסרון דלחם הי' כשר לא שייך לומר דדומה להנך פסולי דשלא בזמנו ושלא במקומו: ובעיקר ילפותא דהכא תמהני דהא בשלא לשמו [יש] טעם אחר דלא קידש הלחם הואיל וקדושת הלחם תלי בהא שישחטנו לשם הלחם כדתנא בברייטא דלעיל (ע"ח:) מדכתיב על זבח.

והיא נראה להוכיח מזה דר"י ס"ל דאפי' בשינוי בעלים כגון ששחט לשם תודת חבירו ג"כ לא קידש הלחם ובהא ליכא קרא] וצ"ע בזה לדינא דהיא גופא מנלן בפרט כיון דהתודה כשרה רק שלא עלתה לבעלים ואם נימא כמ"ש לעיל דממעט גם שינוי בעלים מדכתיב ע"ז תודת שלמיו. שוב הדרא קושיא הנ"ל לדוכתא דלא דמי לפסולי דשלא בזמנו ושלא במקומו].

והנה בריש זבחים (ז.) פליגי אמוראי בתודה ששחט לשם תודת חבירו דאיכא למ"ד דעלתה לבעלים ולדידי' ודאי קידש הלחם.

רק אפי' למ"ד דלא עלתה מ"מ למה לא יתקדש הלחם כיון שהקרבת כשר. ואי נודה לזה הדין דגם בשינוי בעלים לא קידש הלחם.

אפשר לפרש הגמ' דזבחים הנ"ל כפשטא דפליגי בתודה ששחטה לשם תודת חבירו אי כשרה או פסולה. היינו דלגמרי פסולה הואיל ולא קידש הלחם וליכא תודה בלא לחם.

ולא נצטרך לדחוק ולומר דפסולה היינו דלא עלתה לבעלים כפירש"י ותוס' שם. וממילא לפירש"י ותוס' שם נפשט הספק שלנו ומוכח דאפי' לא נתקדש הלחם התודה כשרה וצ"ע לדינא בכ"ז: שם בגמ' אתמר כו' מדהדר בי' ר"א לגבי ר"י כו'.

מפשט הסוגיא כאן משמע דהלכה כר"י ואליבא דר"י. אבל הרמב"ם (פי"ב מפסוהמ"ק) פסק בחוץ למקומו דקידש הלחם.

והטעם נראה דס"ל להלכה כסתם מתני' דהכא כר"מ דר"א ור"י בבעל מום פליגי. וכסתם מתני' דזבחים (פ"ד).

(דגם חוץ למקומו אם עלה לא ירד. וצ"ע כיון דסתם גמ' כאן משמע דרבה ורבא תרווייהו ס"ל כר"י דפלוגתייהו דר"א ור"י בחוץ למקומו הוא.

וצ"ע על הכ"מ שלא העיר מזה כלום. ומ"ש התוס' תימא כו' אין מובן לי מה זה תימא הלא ר"מ פליג גם במתניתין דהכא וסובר דר"א ור"י לא פליגי בחוץ למקומו פשוט דגם סתם מתניתין דהתם ר"מ הוא כסתם דהכא אבל רבה ורבא ס"ל כר"י דברייתא הכא דר"א ור"י פליגי בחוץ למקומו והדר בי' ר"א לגבי דר"י: שם במשנה הנסכים כו' יקריבו עמו.

כתב הרע"ב דוקא נסכים של צבור. והתוי"ט תמה עלהרמב"ם דפוסק כחכמים לעיל (ט"ו): שאין הנסכים מתפגלין אפי' בבאים עם הזבח וכאן פוסק דשחיטת הזבח מקדש.

ותי' דטעמא דחכמים לעיל משום דיכול להביא נסכים אח"כ ובנסכי צבור יכולין ג"כ לשנות לזבח משו"ה אין מתפגלין ע"ש. ואכתי קשה לשון הגמ' לעיל שם דר"מ ס"ל דשחיטה קבעה כלחמי תודה א"כ משמע דחכמים ס"ל דשחיטה לא קבעה.

ונראה להוסיף ביאור לתי' התוי"ט דכיון דחזינן דבציבור יכולין לשנותו משום דלב ב"ד מתנה. א"כ משמע דה"ה יחיד אי מתנה בפ"י שאם יפסל הזבח יהי' לזבח אחר מהני.

והיינו דוקא בנסכים משום דמביא זבחו היום ונסכים אח"כ. אבל בתודה דע"כ צריך לחם נקבע ממש ולא מהני בי' תנאי.

וא"כ ר"מ ס"ל דשחיטה קבעה ממש כמו תודה ולא מהני בי' תנאי וע"ז פליגי חכמים:
ע"ב בגמ' והאר"ח שמן שהפרישו לשם מנחה זה כו'. קצת קשה דיש לחלק דשמן דגופא
דמנחה היא נעשה זיקה טפי מנסכים לגבי זבח.

וטפי הו"ל להגמ' להביא מדרבה דזו תודה וזו לחמה אבדה תודה אבד הלחם. עי' פסחים
(י"ג:).

והנה למסקנא אפי' בצבור לא אמרי' בשמן לב ב"ד מתנה עליהם. ותמהני על הרמב"ם
שהשמיט הדין הזה לגמרי דשמן שהפרישה למנחה זו אין לו תקנה אפי' בצבור: שם
בגמ' גזירה שמא יאמרו כו' פירש"י בלא תנאי ובלא נפסל הזבח.

ולכאורה שפת יתר הוא דאפי' נפסל כיון דליכא תנאי אסור לשנותו. אכן נראה דקשיא
לרש"י דמה תקלה יהי' מזה.

הא לעולם כשנפסל הי' תנאי ב"ד. ולהכי מפרש דשמא כשלא יפסל הזבח נמי יאמרו
דמוציאין כו'.

אכן הרמב"ם והרע"ב כתבו דדוקא גבי קרבן צבור הי' תנאי ב"ד וא"כ א"ש בלא"ה
דיאמרו גם בקרבן יחיד מותר לשנותו. ויש להביא ראי' לשיטת הרמב"ם מהא דאמר
רבה זו תודה וזו לחמה אבדה תודה אבד הלחם.

ולא אמרינן בי' תנאי ב"ד משום דבקרבת יחיד לא הי' תנאי ב"ד. ובזה נראה לפרש כוונת
התוס' לעיל (מ"ו: ד"ה אבדו כבשים) דלא אבד הלחם וכ' דל"ד לזו תודה וזו לחמה.

וכוונתם משום לב ב"ד מתנה עליהם. מיהו למסקנת הגמ' דדוקא שהי' הזבח זבוח באותו
שעה.

א"כ התם בזו תודה מיירי רבה דלא הי' עדיין תודה אחרת. וגם בכבשים לא נתיישב
בזה כיון דכבשים אחרים לא הי' אז לא אמרינן לב ב"ד מתנה וצ"ע.

ויש ליישב ולחלק ואין להאריך: שם בגמ' אבל לפני כפרה טעונין לחם. ומסקינן דמיירי
כולד תודת חובה.

ונראה דגם כשמקריב אח"כ השני' היינו האם נמי טעונה לחם. דהא כבר הפריש לה
לחם.

רק דהולד ג"כ צריך לחם כשמקריבה מקודם. כיון דיוצא גם בזה ידי נדרו.

ואם תאבד אח"כ האם או תמות יהי' פטור לכן חל גם על הולד שם עיקר התודה שנדר.
אבל האם עכ"פ נמי צריכה לחם.

וכ"כ הרמב"ם (בפי"ב מפסוהמ"ק) דשניהם צריכין לחם. וז"ל ולד תודה ותמורת תודה
ותודה שהפרישה ונאבדה כו' אם הביאן עד שלא כיפר שניהם צריכין לחם.

מיהו לקמן מבואר דאם נתכפר באמצעות שניהם אין טעונין לחם ע"ש. והרמב"ם עצמו
הביא זה הדין (שם ה"ט) והדברים סותרים זה את זה.

וע"כ נראה יותר לדחוק דמ"ש הרמב"ם שניהם טעונין לחם פ"א א' משניהם. א"כ אפשר אפי' קרב הולד בראשונה ואח"כ האם אין האם צריך לחם.

וצ"ע בכוונתו דאי הצ' שניהם דוקא ומיירי רק כשמקריב הולד בראשונה לא הו"ל לסתום אלא לחלק בין הקריב האם מקודם או הולד: דף פ ע"א בגמ' אדם מתכפר בשבח הקדש. צ"ע הטעם כיון דדבר שבחובה צריכין להביא מן החולין א"כ למה מתכפר בולד שהוא מן ההקדש.

ולכן הי' נלע"ד דמיירי דוקא בהקדישה מעוברת דא"כ הקדיש ב' הבהמות על נדרו שנדר ולכן כל אחת מהם עולה לו לנדרו אבל התוס' כתבו דאפי' הקדישה ואח"כ נתעברה מתכפר בולדה ונראה הטעם כיון דהשבח בא מן ההקדש שלו להכי מתכפר בו וצ"ע: שם בגמ' זו תודה וזו לחמה כו' אבדה תודה אינו מביא תודה אחרת.

לכאורה מיירי רק לענין אי מחויב להביא תודה דכיון דאבדה התודה תו א"צ להביא תודה אחרת. וכן פרש"י אבל באמת מבואר בפסחים (י"ג) דכוונת רבה דהלחם נפסל לצרפו בתודה אחרת כיון דנזקק לתודה זו.

אבל אבד הלחם יכולין להביא לחם אחר לתודה זו דהלחם בטל לתודה והתודה אינה בטלה להלחם ע"ש. (וכן פירש"י שם).

וכן כוונת התוס' לעיל (מ"ו: ד"ה אבדו כבשים) דקשיא להו כיון דהונפו ביחד להוי כזו תודה וזו לחמה דלא נוכל לצרף לחם אלו לכבשים אחרים ע"ש. ואפשר לומר דדוקא בנדבה דאמר הרי זו.

אבל אם אמר הרי עלי ואח"כ הפריש ואמר זו לתודתי וזו לחמה כיון דאחריותו עליו ממילא הפרשת הלחם לא הוי לתודה זו לבד רק לתודת נדרו ויכול להביא זה הלחם עם תודה אחרת. ובזה יש לפרש מ"ש התוס' הנ"ל באבדו כבשים מביא כבשים אחרים דל"ד לזו תודה וזו לחמה.

משום דהתם אין הציבור נפטרים באיבוד הכבשים וצריכים להביא בע"כ כבשים אחרים לכך כשר הלחם לכבשים וצ"ע לדינא. אך כאן פירש"י דאע"ג דלחמה קיים א"צ להביא תודה אחרת וגם זה הדין אמת.

ונראה דזה תלוי בזה. דאי הוי מצי להביא הלחם לתודה אחרת.

הי' מחויב להביא תודה כדי שלא יעבור על כל יחל ובל תאחר בזה הלחם. מאחר שיש לו תקנה ע"י הבאת תודה אחרת.

רק כיון דא"י להביאו לתודה אחרת ממילא א"צ להביא לגמרי. מיהו אכתי יש להקשות כיון דמבואר שם בפסחים דיכול לפדות החלות א"כ יהי' מחויב לפדותן ולהקדישן אח"כ עם תודה אחרת דכל טצדקי דיכול לעשות לקיים נדבתו למה לא יעשה.

וא"כ מנ"ל לרש"י דין זה. וגם הרמב"ם לא כתב אי מחויב להביא תודה אחרת או לא. ואדרבא לכאורה הי' נראה לפרש כן הסוגיא דפסחים שם דמקשה ונפרקינהו. ופירש"י כדי שלא להפסיד קדשים.

וזה דוחק קצת דלא שייך בזה הפסד קדשים כיון דאי יפרקינהו נמי יהיו חולין. ואי דיהי' המעות קודש הלא יכול לחלל על ש"פ ויהי' דבר מועט.

ולמ"ש א"ש הפירוש בקושית הגמ' דיהי' מחויב לפדותן כדי להביאם אח"כ עם תודה אחרת. מיהו אין בי כח לחלוק על רש"י ז"ל.

ולכן נראה לי טעם רש"י בזה. כיון דאמר וזו לחמה הפי' שיהי' לחם של תודה זו.

א"כ אפי' אם יביא הלחם לתודה אחרת לא יקיים נדבתו ולכן פטור לגמרי להביא תודה אחרת אפי' ע"י פדיון: בתוס' ד"ה מאי קמ"ל וכו' ותימא דבתמורה וכו'. אפשר ליישב דאע"ג דבאמת אית לי' לר"י אדם מתכפר בשבח הקדש.

מ"מ דייק הגמ' שפיר בתמורה. כיון דר"א לא ידע דר"י ס"ל אדם מתכפר בשבח הקדש. ומ"מ שמע ממנו הדין דרצה בה מתכפר. א"כ ע"כ אמר ר"א הטעם לזה משום דשיירו משויר ואין זה סותר לזה.

ונ"ל דנ"מ במלתא. דאילו מטעם אדם מתכפר בשבח הקדש בלבד.

נהי דרצה מתכפר בולדה מ"מ יהי' הדין דהאם תמות כדין חטאת שכפרה בעלי'. אבל לה"ט דשיירו משויר והוי כמו הפריש ב' חטאות לאחריות.

לכן מתכפר בולדה והאם תרעה כיון דהם כמו ב' קרבנות וראיתי בלח"מ (פ"ד מפסוהמ"ק) שכ' פי' אחד בדברי הרמב"ם דס"ל שיירו אינו משויר ומ"מ מתכפר בולדה והאם תרעה מטעם דאדם מתכפר בשבח הקדש. ואינו נראה לע"ד דכה"ג האם תמות.

דהא ל"ד למפריש ב' חטאות לאחריות כיון דעובר ירך אמו הוא. א"ו דס"ל להרמב"ם שיירו משויר כפי' השני שכ' הלח"מ ע"ש כנ"ל ברור: ובזה מיושב ג"כ מה שהקשו תוס' אח"כ אהא דמסיק הגמ' הכא דשמואל אמר כל שבחטאת מתה לאפוקי מדר"י דס"ל אדם מתכפר בשבח הקדש.

וקשיא להו מאי ראי' משמואל הלא אפי' ס"ל מתכפר כו' גם בחטאת מתכפר בולדה. ולמ"ש א"ש דנהי דמתכפר בולדה מ"מ עכ"פ האם תמות וכל שבחטאתהשני' תמות בתודה יהי' שני' בלא לחם ובתודה אי כפר בולדה שניהם טעונים לחם.

א"ו דס"ל לשמואל א"א מתכפר בשבח הקדש: ע"ב בגמ' אילימא משום דר' כהנא. הלשון אילימא לא א"ש דלמסקנא נמי הכי הוא.

ואולי ט"ס היא ואגב גררא דלעיל (ט"ו.) דשם איתא כל לשון זה ושם במסקנא אמרו טעם אחר ע"ש.

וטעו הסופרים לגרוס גם הכא אילימא ע"ש: שם בגמ' תודה שנתערבה בתמורתה ומתה א' מהן חברתה אין לה תקנה. מכאן יש לתמוה על הרמב"ם שכ' (פי"ב מפסוהמ"ק) דלפני כפרה גם התמורה טעון לחם דהכא כיון דמתה יביא לחם לחברתה ממ"נ.

וגם בלא"ה עיקר הדין שכ' הרמב"ם שם וגם בפיהמ"ש כאן דתמורה ג"כ לפני כפרה טעונה לחם. א"י מנ"ל ומ"ט הלא לפי מסקנת הגמ' לעיל האי ל"ש אלא לאחר כפרה קאי רק אולד תודת חובה ומשום דמתכפר בשבח הקדש.

אבל בתמורה ודאי נראה דאינו מתכפר ידי נדרו. א"כ למה טעונה לחם כיון דגזירת הכתוב הוא דתמורה א"צ לחם.

איברא דגם רש"י כתב בתחלת הסוגיא דלפני כפרה ולדה וחליפה ותמורתה טעונין לחם. מ"מ י"ל דרק בס"ד כתב כן אבל לפי מסקנת הסוגיא לעיל לא משמע הכי.

ואפשר לומר דהרמב"ם מחלק דדוקא באם עדיין עיקר התודה עומדת ליקרב כדדייק הלשון והרי שניהם עומדות אז גם כשמקריב התמורה טעונה לחם. אבל במתה עיקר התודה פקע חיוב לחם מן התמורה וצ"ע בזה.

מיהו יש לקיים האי דינא בתודה שנתערבה בתמורת תודה אחרת שכבר הקריב אותה התודה. ותמורתה נשאר ונתערבה בתודה זו.

אך הלשון בתמורתה לא משמע כן. גם מ"ש הרמב"ם שם דהביאם קודם כפרה שניהם טעונים לחם.

תמוה מדאמרין לעיל בסמוך בכיפר באמצעות דראשונה ושלישית א"צ לחם. וכבר כתבתי לעיל בזה דצ"ל כוונת הרמב"ם שניהם טעונין פ"א איזה מהן שיקריב ראשון.

הגם כי דוחק הוא ע"כ דחיק ומוקי אנפשי: שם בגמ' א"ל לוי לרבי וליתי בהמה ולחם כו'. ותמוה טובא ס"ד דלוי.

וגם מה זה הלשון שהשיב רבי וכי מפרישין תחלה למותרות. בפשיטות תמוה טפי מה ענין מותרות שייך בזה.

לכן נראה דלוי קיצר בלשונו בהא דקאמר בהמה ולחם. וכוונתו היה שיפריש מעות שיהיה בו כדי מותר ויקח מזה המעות בהמה ולחם.

ומהמותר יקח עוד בהמה וא"כ העצה נכונה. רק גם ע"ז השיב רבי דלכתחילה א"י להקצות מעות ע"ד שיהי' בו מותר כדי להקריב בהמה בלא לחם זה אסור לכתחילה: דף פא ע"א בגמ' משום דממעט באכילה דארבעים נראה הפ"א משום דהא דקדשי מ' מתוך שמונים.

הוא משום דנתכוין דארבעים יהיו לאחריות וכדפירש"י לעיל (ע"ח:): ותוס' כאן. א"כ כבר חל קדושת תודה עליהם אפ"א אי הך דקיימא תמורה הוי מ"מ תו אין יכול לאכול הלחם בלא פדיון.

וכמו דאין תקנה להך תודה דקיימא כמו כן לא יהי' תקנה לזה הלחם. וכמ"ש תוס' לעיל סוד"ה וכי מכניסין.

דמשום גזירה אין פודין כשהי' בפנים. וא"כ צ"ל דקושית המקשן הי' כדי שיהי' תקנה לבהמה מוטב לעשות תקנה זו אפ"א לא יהי' תקנה ללחם.

וע"ז השיב התרצן דלכתחלה אין לנו לגרום הפסד ללחם בשביל להיות תקנה להבהמה. דאיהי כבר נפסדה ולמה נגרום לכתחילה שלא יהי' תקנה ללחם נ"ל: שם בגמ' דילמא אם שיירו אינו משויר וה"ט דר"י דאדם מתכפר בשבח הקדש פרש"י וה"נ מתכפר באיזו תודה שירצה אבל להביא שניהם ולחמם לא.

ולפ"ז יש לתמוה על הרמב"ם דפוסק (פי"ב מפסוהמ"ק) בולד תודת חובה שניהם טעונים לחם. וטעמו נכון כמ"ש לעיל כיון דמביא הולד ומצי מתכפר בי' טעון לחם.

והאם שמביא אח"כ ודאי טעונה לחם דהיא עיקר נדרו וא"כ קשה הכא. אכן נראה דהרמב"ם הבין דהגמ' הכא לא מקשי דיביא תודת חובה שיאמר הרי עלי נדדתי' אח"כ בסמוך דהתורה אמרה טוב אשר לא תדור אלא כוונת הגמ' כאן שיביא בתורת נדבה לפי ס"ד דגמ' דטעמי' דר"י משום דסבר שיירו משויר.

א"כ מצי להקדיש הולד בפ"ע והוי שני תודות נדבה. ואם הנשאת תודה היא ולא תמורה אינו מקדיש הולד בפ"ע והוי רק ולד תודה.

וע"ז דחה הגמ' דסבר שיירו אינו משויר ואינו יכול להקדישו בפ"ע. והא דרצה בולדה מתכפר היא משום דמתכפר בולד בשבח הקדש.

וזה רק בתודת חובה ולא בתודת נדבה כמבואר לעיל בגמ' וברמב"ם שם. ולמ"ש לעיל לפרש דברי הרמב"ם דרק א' משניהם טעון לחם לק"מ].

אך יש לתמוה על הרמב"ם (דבפ"ד מפסוהמ"ק ה"ו) משמע דפוסק שיירו משויר. ומ"מ הביא (פי"ב) שם האי דינא דתודה שנתערבה בתמורתה ומתה אין לה תקנה והכא מסקינן דאם שיירו משויר יש לה תקנה.

שוב ראיתי בלח"מ (שם בפ"ד) דמסופק בדעת הרמב"ם אי ס"ל שיירו משויר ע"ש: שם במשנה הרי עלי תודה יביא ולא חולין. פירש"י דממילא מתחייב בלחם.

ואיני מבין דלמה לי האי טעמא בלא"ה סתם תודה כולל בהמה ולחם. דלחם נמי נקרא תודה.

ודוקא אם פי' בהדיא לחמה מן המעשר צריכין להאי טעמא דממילא מתחייב בלחם. וכן בפ"י בהדיא הרי עלי תודה בלא לחם אבל תודה כולל גם הלחם כנ"ל.

ע"ב במשנה תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא משמע לכאורה דאם לא פי' על הלחם כלום ואמר רק תודה מן המעשר יכול להביא גם הלחם מן המעשר. ודיוקא דסיפא משמע איפכא דתני תודה ולחמה מן המעשר יביא משמע הא אמר סתם תודה מן המעשר צריך להביא הלחם מן החולין.

דאין לומר דבפי' לחמה מן המעשר יביא דוקא מן המעשר דהא מסקינן בגמ' דרצה מן החולין יביא ותע"ב כדפירש"י ותוס' וצ"ע לדינא. ומסברא נראה דדיוקא דרישא דוקא. דאי נימא דבלא פי' על הלחם כיון דנתחייב בלחם חשיב דבר שבחובה. לכן אפי' אי התודה מן המעשר מ"מ הלחם צריך להיות מן החולין.

א"כ מה בכך שהוסיף לומר לחמה מן המעשר הלא כבר נתחייב בלחם כשחייב עצמו בתודה. א"ו כיון דגוף התודה מן המעשר גם לחם דידה מן המעשר.

אך בתו"כ (פ' צו) מפורש דאפי' אמר תודה מן המעשר אם לא אמר בפ"י ולחמה מן המעשר צריך להביא הלחם מן החולין ודריש לה מקראי ע"ש בפ' תודה] שם בגמ' ת"ש

הרי עלי תודה בלא לחם כו' טעמא דאמר תודה כו'. ותמוה טובא כמ"ש התוס' דודאי אי אמר לחם בלא תודה מודה ר"ה.

ומיהו לחזקי' דמוקי האי ברייתא כב"ש. אפשר דא"ש דכמו נזיר מן הגרוגרות דמפרש דדעתו לא הי' על נזירות דיין.

אעפ"כ הואיל ויצא מפיו שם נזיר אין יכול לחזור לב"ש. וטעמם משום דס"ל דאין שאלה לנדר דהקדש כדאי' בנזיר (ט').

(ע"ש).

וא"כ ה"נ כיון דאמר לחמי תודה עלי לר"ה כבר נתחייב גם בתודה. אך לעיל בסמוך אמרינן בפשיטות דבאומר לחם לפטור תודתו של פלוני מודה ר"ה.

א"כ י"ל דל"ד לנזיר דשם נזיר לא שייך רק מיין וא"י עוד לחזור. אבל בלחם דשייך לתודת חבירו מודין ב"ש.

וא"כ הדרא תמיהת התוס' לדוכתי' ונראה מתוך הדוחק לפרש דכוונת המקשן הי' משום כיון דכולל ב' הדינים תודה בלי לחם וזבח בלא נסכים. משמע דכמו אם אמר נסכים עלי א"צ להביא זבח.

ה"ה האומר לחם עלי א"צ להביא תודה והתרצן השיב דהא כדאיתא והא כדאיתא: שם בגמ' ר"י אמר אפי' תימא ב"ה באומר אילו הייתי יודע כו'. י"ל דחזקי' פליג ע"ז דאפי' באומר אילו הייתי יודע פליגי ב"ה דהוי דברים שבלב.

ואפשר דלדינא מודה חזקי' לדר"י רק משמע לי' דהמשנה והברייתא [מיירי בכל גווני וכדאיתא באידך ברייתא ולכן מוקי כב"ש. וכן משמע קצת מלשון ר"י אפי' תימא ב"ה באומר כו'.

ואי חזקי' פליג ע"ז הו"ל למימר אפי' תימא ב"ה וע"כ לא אמרו ב"ה רק בסתמא אבל באומר אילו הייתי יודע כו' מודין לב"ש. והנה הרמב"ם (בפ"ט"ז זה' מעה"ק) העתיק סתם כלשון המשנה ולאפי' באומר אילו הייתי יודע כו' ובפי"ז שם כ' תודה בלא לחם אם אמר אילו הייתי יודע כו'.

וצ"ל דהא דמקשי' בגמ' ואמאי נדר ופתחו עמו קאי דוקא אברייתא דפי' בלא לחם אבל באומר סתם תודה מן החולין לכו"ע א"י לחזור ולומר ולחמה מן המעשר. וכן משמע מדברי התוס' ד"ה תודה מן החולין ע"ש שכ' דאפי' לב"ה דחשבינן לי' נדרו ופתחו עמו ל"ד להכא.

אך בלא"ה א"י מה קשיא להו דנראה דמתני' איירי כשעומד בדבריו ואינו חוזר מן התודה רק שהלחם רוצה להביא מן המעשר וזה א"א ולהכי לא מקשה הגמ' נדרו ופתחו עמו על המשנה רק על הברייתא דקאמר כופין אותו כו' משמע דהוא רוצה לחזור וע"ז מקשה נדרו ופתחו עמו כנ"ל פשוט: שם בגמ' אמר אביי שמור הבא תודה ושמעת הבא לחמה.

ורבא אמר שמור הביא תודה ולחמה. נראה דבהא פליגי דלאבוי הגם דמחויב להביא לחם מ"מ אין זה בכלל נדרו.

ואינו עובר בכל יחל כשהביא תודתו בלא לחם כיון דהוא לא נדר לחם. ורבא ס"ל כיון דהדין הוא דצריך להביא לחם הוי ממש כפי' בנדרו לחם ועובר נמי בכל יחל כנ"ל: שם בגמ' לא יביא מחטי מעשר שני.

פירש"י בהמה לתודה ולא משמע הכי דאי ליקח בהמה בחילוף החטים מיירי. א"כ בחטין הלקוחין ממעות מעשר שני דפליגי בי' מ"ט דמדמי לי' לשלמים.

הא שלמים נמי מצי ליקח מחטים אלו דמ"ש שלמים או תודה. ולכן משמע דמיירי רק להביא לחם מגוף החטים.

אבל לקנות לחם או בהמה בעד החטים ודאי שרי. וכן משמע להדיא ברמב"ם (בפי' המשניות ובה' מעה"ק פט"ז).

אך מדברי הרמב"ם בפי' המשניות נראה שהבין פי' אחר בסוגיא דהכא. דמה שלמים אין גופן מעשר הפי' הוא דתודה קרי הכא שלמים והכוונה כמו דהבהמה גופא דבא מן המעשר היינו ממעות כמו כן הלחם שלה עיי"ש.

ואולי גירסא אחרת הי' לו דלפי גירסא דידן דגמר לה משלמים לא משמע הכי. ולפי לשון הרמב"ם הי' נראה דדוקא באמר תודה ולחמה מן המעשר דהכוונה הי' שיהי' שניהם ממעשר בחד גוונא.

אבל הנודר לחם לתודתו של פלוני מן המעשר אפשר דרשאי להביא גם מן החטים. וצ"ע: דף פב ע"א בגמ' הלוקח חיה כו' למימרא דקני שלמים.

לס"ד דגמ' נראה דכיון דנתפס בשלמים צריכין למכור החי' והעור לקנות מהם שלמים. ומלשון רש"י נראה דהחי' נאכלת כך.

וזה תמוה.

ודאי למסקנא דהוי כשור לחרישה. י"ל כיון דלא מתפסי בשלמים כלל רשאי לאכול בשר החי' רק העור לא יצא לחולין.

אבל בס"ד הי' הפי' דאפי' העור לא יצא וה"ה וכ"ש גוף החי'. שוב ראיתי גם בר"ש (פ"א ממעשר שני) משמע כן להדיא דבר"ד דגמ' נמכר החי' והעור לצורך שלמים.

ונראה לפרש דעיקר חידושא דמתני' דהחי' שקנה לשלמים אע"ג דמהני התפסתו וצריך לקנות מדמי החי' קרבן שלמים. מ"מ העור לא יצא לחולין.

משום דדוקא מידי דראוי לאכלו כמו יין אגב קנקנו או חי' לבשר תאוה יצא לחולין גם הטפל כיון דכך היא המצוה בצאן וביין ובשכר. אבל הכא דעדיין לא עשה כלום וצריכין למכור החי' בזה לא יצא העור לחולין.

וע"ז דייק הגמ' דקנה עכ"פ דמי שלמים. דאי התפסה לא מועיל כלום א"כ הוא חי' של מעשר וראוי לאכלו כמו שהוא ולמה לא יצא העור לחולין.

ומשני דהפי' אינו בתורת יציאת העור. ומקשה מ"ט דבשלמא אי התפסה מהני א"ש כיון דאכתי לא קיים המצוה דא"י לאכלו עד שימכרנו.

אבל אי לא מהני להוי כקונה לבשר תאוה. ומשני דהוי כקנה שור לחרישה כיון דיכול לאכלו מ"מ לא קנאו לאכילה.

וה"ה הכא דהוא לא קנה לבשר תאוה רק לשלמים כנ"ל. ותמהני דרש"י לא הבין כן. ופי' דכל כוונת הגמ' הוא על העור. זה דוחק.

ותו אמאי מקשה השתא מ"ט ולא קשיא לי' אגופא דמתני' מ"ט. ולמ"ש א"ש הכל: שם בגמ' בהמה לבשר תאוה כו' פרש"י ותוס' כתבו דנלמד בספרי כו'.

ואינו מוכרח דעיקר דרשא דספרי היא דשלמים יכול להביא ולא עולות. אבל להיות חיוב להביא שלמים אין נראה מדרשא דספרי דא"כ מה"ט לא יקנה חי' ג"כ.

ובתוס' דחקו ליישב זה אבל ברמב"ם בפיהמ"ש (פ"א דמע"ש מ"ד) מבואר בשם הירושלמי דהי' תקנת חכמים ואה"נ דמה"ת יכול לקנות בהמה לבשר תאוה ע"ש ובר"ש: שם במשנה כ"ד שבחובה אינו בא אלא מן החולין מסופקני במנחת נדבה אי באה מן המעשר. די"ל כיון דאין הזר יכול לאכלן הוי כמו עולות דמעטין בספרי משום דצריך להיות מידי דאכילה של שמחה ונהי דהכהן אוכלו מ"מ הבעלים א"י לאוכלו.

ואחד רצה להביא רא'י מהא דצריכין קרא לקמן למעט חטאת דא"י להביאו מן המעשר אע"ג דג"כ אין נאכל רק לכהן. אבל זה אינו רא'י דחטאת של כהן שפיר ראוי לו לאכול וצריך מיעוט להכי דאפי' כהן א"י להביא חטאתו מן המעשר].

אבל מנחה דכהן פשיטא דא"י להביא ממעשר כיון דמ"כ כליל הוא וגם ישראל] י"ל דא"י להביא מטעם הנ"ל. אך מדברי התוס' ד"ה להקיש דכילו מנחה בקושייתם משמע דס"ל דמנחת נדבה יכולין להביא וצ"ע.

אכן בזבחים (נ'.) תוס' ד"ה אם.

מבואר דמנחת נדבה באה מן החולין והניחו בצ"ע מנ"ל ע"ש. ובמ"ש בחי' שם לתמוה עליהם מדברי התוס' כאן]: ומה שהקשו התוס' מעופות.

לא הבנתי אי עולת העוף הא כליל הוא ואינו לאכילה. ואי חטאת הרי נאכל לכהנים.

ואפי' אי הכהן עצמו חייב להביא חטאת עוף מ"מ הא חטאת ממעטינן לקמן מדכתיב אשר לו והאי דרשא לכו"ע היא וגם חטאת העוף דרשי' מדכתיב כמשפט כדאי' בחולין (כ"ב.) וכמ"ש התוס' לעיל (ב').

(דאתיא אליבא דר"א דהכא ע"ש) אכן עיקר תמיהתם. נ"ל דהא מפורש בגמ' לעיל דתודה דבא מן המעשר יליף משלמים ושלמים ילפינן מדכ' שם שם כנ"ל.

א"כ כל הבא מן המעשר ילפינן רק משלמים וכיון דבשלמים נתמעטו שלמי חובה א"כ כל שבחובה נמי כשלמים וזה פשוט. אך יותר מזה יש לעיין דרש"י פי' לעיל דתודה יליף משלמים שנקרא שלמים דכ' תודת שלמיו.

א"כ נראה לפ"ז דמנחות באמת א"י להביא מן המעשר אפי' נדבות. ודוקא לחמי תודה י"ל משום דהוי בכלל תודה.

אבל יש לתמוה ע"ד רש"י בזה דא"כ מה מקשה הגמ' ופסח גופי' מנ"ל הא י"ל פסח אפי' הי' בא בנדבה לא הי' בא מן המעשר דמנ"ל כיון דאינו בכלל שלמים ורצייתי ליישב ולומר כוונת הגמ' דנילף אפכא להקיש פסח לבקר וצאן דבא מן המעשר ה"ה פסח. אך לפ"ז קשה מה דמקשה בתרביצא וכי דבר הלמד בהיקש כו'.

הלא הא דפסח אינו בא מן המעשר אינו נלמד בהיקש כלל רק דההיקש מגלה שלא נדרוש להקיש פסח לצאן ובקר וממילא אין פסח בא ממעשר דמנלן כנ"ל. וממילא שוב שפיר מקשינן בקר וצאן לפסח.

עוד קשה לפירש"י דהרי לקמן בגמ' מקשי' וחסאת גופי' מנלן משמע דכל הקרבנות ילפינן משלמים אי ליכא מיעוטא. ובאמת צ"ע איך ילפינן.

ואפשר מהיקשא דזאת התורה. מיהו הא כתיב ג"כ לעולה בהאי קרא דזאת התורה ועולה לכו"ע לא אתיא ממעשר: שם במשנה ונסכים בכ"מ לא יבואו כו'.

פי' אפי' רוצה להתנדב מנחת נסכים א"י להביא אלא מן החולין משום דהוא כליל כדרשא דספרי וכ"כ התוס' והרע"ב. ופרש"י כאן תמוה [וברש"י כת"י פי' כנ"ל בתוס'] והרמב"ם בפיהמ"ש ובפט"ו ממעה"ק] מביא טעם אחר ע"ש: שם בגמ' מה לפסח מצרים שאין טעון מתן דמים ואימורים למזבח.

תמהני כלפי לייא דכיון דנאכל כולו לבעלים טפי מסתבר דיכול להביאו ממעשר כמו בשר תאווה ורש"י פי' משום דאינו דומיא דשלמים. ועדיין תמהני דלמה לי ילפותא דשלמים.

ודאי שלמים צריכין לרבווי דהו"א כיון דאימורים קריבים למזבח א"כ אינו כולו לאכילה. אבלפסח מצרים דכולו לאכילת אדם י"ל דא"צ קרא כיון דמקוים בי' בכל אשר תאווה נפשך.

ולשיטת התוס' (לעיל ד"ה אינו) דס"ל דמדאורייתא אסור לקנות בהמה לבשר תאווה. א"ש דכיון דאין קרב למזבח הוי כמו בשר תאווה ואסור.

אבל באמת דבריהם תמוהים דהספרי בא לרבות דיכולין ליקח שלמים [אע"ג דמקצתו למזבח ואין כולו לאכילה כנ"ל]. אבל בשר תאווה ודאי מותר ורק חכמים גזרו על בשר תאווה כמ"ש הרמב"ם והרע"ב (פ"א דמעשר שני) מן הירושלמי עיי"ש וצ"ע: ע"ב בגמ' זבחי שלמי צבור נמי כ' בהו וישם באגנות.

פירש"י דעולה דטעונה מזרק ג"כ מוישם באגנות נפיק. ולשון הגמ' לא משמע הכי.

ותו דרש"י עצמו פי' בחומש פ' פנחס בפסוק העשוי' בהר סיני. אתקיש ללמד דטעון כלי כמו שהי' בהר סיני.

משמע דדורות משעה לא הוי ילפינן אי לאו דגלי קרא. או דצריך קרא דהעשוי' לעיכוב.

וא"כ פ"י הגמ' הכא דשלמי צבור נמי כתיב באגנות. וממילא כיון דגלי קרא דהעשוי' בה"ס דדורות ילפינן משעה או דמעכב כנ"ל ממילא מסתמא בשלמים נמי הכי הוא. תו יש לדקדק במ"ש רש"י כיון דשלמים טעונין כלי כ"ש שאר קרבנות. אין מובן מה כ"ש.

ואי משום דשלמים קדשים קלים וכ"ש שאר קדשים] משמע דפשיטא להגמ' דאותן השלמים של ציבור שהיו הוראת שעה הי' דינם כשלמי יחיד דהוי קדשים קלים. ולכאורה אפשר דדינם כמו כבשי עצרת דהא לא מצינו שלמי צבור רק בעצרת והם קדשי קדשים.

א"כ י"ל דאותן שלמי צבור נמי קדשי קדשים הם וא"כ אין ללמוד מהם לקדשים קלים. ואולי הי' להם איזה הוכחה דדינם כקדשים קלים.

אך בזבחים (צ"ח) פ"י רש"י דכיון דשלמים נמי כתיב בקרא דזאת התורה ממילא לעולה מיותר דמשלמים יכולין ללמוד כולן בהאי היקשא ע"ש: וצ"ל נמי דהא דמקשינן זבחי שלמי צבור נמי כתיב וישם באגנות. משום דהגמ' רוצה ליישב הברייתא לכו"ע.

דהא למ"ד לא קרבו בני נח שלמים האי דכתיב זבחים שלמים לה' פרים היינו עולות כדאי' בזבחים (קט"ז). ע"ש.

ושלמים היינו בלי הפשט וניתוח (כדאי' במדרש בראשית פ' כ"ב): בתוס' ד"ה והשתא נמי כו' ורע"ק סבר אפ"ה אין דנין אפשר כו' וא"ת כו'. מה דפשיטא לתוס' דרע"ק פליג על זה.

א"י מנ"ל.

די"ל דקיבל מר"א דהא שתיק לי'. וגם סתם מתני' דהכא דיליף מפסח מסתמא אתיא אליבא דרע"ק ג"כ.

ומאי דמקשה הגמ' ורע"ק פסח דאינו בא אלא מן החולין מנא לי'. היינו בס"ד דרע"ק דבעי לאפלוגי אדר"א מנין הוי יליף דין זה.

אבל באמת י"ל דהודה לר"א. מיהו אפי' לשיטת התוס' נ"ל קושיתם דדוקא הכא ס"ל אין דנין אפשר משא"א.

אע"ג דאיכא היקשא ועבדת כו' דע"כ שיהיו כל עבודות פסח שוין לאו כללא היא. דהא אינם שוים דלא הי' קרב דם ואימורים למזבח אבל בההיא דמקיש לידה לנדה שפיר שוין לכל מילי כנ"ל: בד"ה ויקח את המאכלת כו' ותי' התוס' דחוק.

ולע"ד נראה דהא תרי קראי כתיב ויקח כו' האש ואת המאכלת כו' ואח"כ כתיב ויקח המאכלת לשחוט כו'. א"כ אם אינו ענין לקדשים תנהו ענין לחולין לדרוש שיהי' תלוש.

והכא דרשו מאכלת השני לקדשים דצריך כלי כנ"ל. והא דאמרי' בגמ' והתם עולה היא דכתיב ויעלהו לעולה.

צ"ע אמאי לא הביאו רישא דקרא והעלהו שם לעולה: דף פג ע"א בגמ' קסבר וולדות קדשים בהוויתן הן קדושים אע"ג דהתוס' הביאו דאפי' למ"ד במעי אמן הן קדושינן א"ש

ההיא היקשא לענין דאין מקריבין השליל. מ"מ דייק הגמ' שפיר דקסבר בהוויתן קדושין מלשון ההיקש דאין שפיר ושליא קדוש בו.

דאל"כ הו"ל למימר מוציא מכלל שליל כמו דאמרינן התם: שם בגמ' מה מילואים מותריהן בשריפה ואין מותר ב"ח בשריפה. פירש"י דלא הי' שם מותר כו'.

וקצת קשה מנ"ל הא. וגם לפי"ז הו"ל להגמ' לאסוקי נמי דדנין אפשר משאי אפשר כדלעיל.

דהא כיון דלא הוי מותר ב"ח שם הוי אי אפשר. ולולי פירש"י ז"ל הי' נראה כיון דכתיב ואם יותר מבשר המילואים ולא כתיב מהמילואים סתם משמע לאפוקי מותר ב"ח והי' שם באמת ג"כ מותר ומעטי' קרא להכי']לפינן מיני' שפיר [וכן פי' רגמ"ה וברש"י כת"י דפוס וילנא]: שם בגמ' תנא משמי' דרע"ק זאת התורה כו' מנחה מה מנחה מקדשת בבלוע כו'.

וצריכי למכתב במנחה ובחטאת. פי' כיון דמנחה ילפינן כולהו למה פרט הכתוב בחטאת אשר יגע בבשרה יקדש.

קצת קשה למה לא דייק הגמ' לעיל בדר"א ג"כ הכי. כיון דיליף מחטאת לכולהו למה פרט הכתוב במנחה כל הנוגע כו'.

ודברי התוס' בד"ה מה חטאת. שכתבו תרתי דריש מחטאת] תמוהים בעיני דרע"ק לא דריש כלל בלוע מחטאת: פרק תשיעי ע"ב במשנה וכולן אינן באין אלא מן המובחר.

למ"ש התוס' ד"ה מתניתין דסתם אין באין אפי' דיעבד משמע י"ל דה"נ עכ"פ מן המובחר מעכב **וי"ל הטעם דע"כ מבחר נדריכם אתי לעכב דלכתחלה מואנוהו נפקא. וכזה כ' בסוכה (י"ג).

(בהשגות הראב"ד על בעה"מ דלר"י בלולב אגד מעכב מה"ט ע"ש. א"כ אין להוכיח מדלעיל (ס"ד).

(בכחושה ושמינה ומהא דלקמן (פ"ד): דאר"ל נעשה ככחוש בקדשים. דמשמע דאין מובחר מעכב.

די"ל דס"ל כמ"ד ואנוהו הוי דומה לו כו' כדאי' בשבת (קל"ג): אבל לתנא דמתני' דידן שפיר י"ל דמעכב מטעם הנ"ל: **אע"ג דכל ארצות כשרים משום דגם בהם יש מן המובחר. מיהו יותר נראה כיון דמסיק התנא כל ארצות כשרות הוי כמו ואם הביא כשר ויש לעיין אי גם השמן של העומר צריך להיות מן החדש ומן הארץ: שם בגמ' והכתיב חדשה.

נראה משום דכתיב ג"כ קרבן ראשית וגם חדשה הוי עיכוב וזה כוונת התוס' דשינה בו לעכב ולהכי א"ש נמי למסקנא דחדשה למילתא אחריתי קאי א"כ מנ"ל שחיסר מצוה בהביא מישן רק משום דכתיב ראשית. ואין לומר משום דכתיב ב' פעמים חדשה דהא לקמן (פ"ד): מצריך הא דכתיב ב"פ חדשה להיות חדשה מן החטים ומן השעורים ע"ש: דף פד ע"א בגמ' ריב"י אומר עומר בא מחו"ל משמע אפי' לכתחילה וקשה דהא כתיב וקצרתם את קצירה.

ואפשר ג"כ הפי' שאין איסור חדש עד שיגדל התבואה בא"י ובא זמן קצירה. מיהו בלא"ה נראה דלכתחילה לכו"ע צריך להביא מן א"י מטעם כרמל: שם בגמ' רע"ק אומר מצינו יחיד שמביא חובתו מן החטים כו' מן השעורים.

לכאורה צ"ל מן השעורים היינו מנחת סוטה. וקצת קשה שיהי' זה נקרא חובתו. וגם קשה עיקר הדרש דבשביל שיחיד מביא גם מן השעורים להכי ציבור ג"כ מביא. הא כמה מילי איכא ביחיד ולא בציבור **לגירסת התו"כ ניחא כמ"ש בהגהת זקני הג' מהרי"ד ז"ל ע"ש.

וכן הוא בירושלמי פ"ב דסוטה ה"א ובחנם הגיהו הק"ע ופ"מ. אבל לגירסת גמרא דילן קשה: ** ולכן הי' נראה לפרש דעל ביכורים קאי.

דכשם שביכורי יחיד מן החטים ומן השעורים כמו כן ביכורים של ציבור הם מן החטים שתי הלחם ומן השעורים עומר. מיהו ק"ק לפי' זה הא ביכורי יחיד הם גם מכל ז' המינים וצ"ע: בתוס' ד"ה שומרי ספיחים.

וא"ת היאך עומר בא מן המשומר כו'. ולע"ד הי' נראה דמשומר היא דוקא ששומר כל השדה.

אבל כשיש לאדם ולחי' לאכול דאז רשאי גם הוא ליקח לביתו מעט. ואותו מעט שהוא רשאי ליקח לביתו למה לא יוכל לשמור אותו לעצמו גם בתוך השדה וכשיכלה ביתר השדה נחי' יפקיר גם את זה.

אבל כל כמה דאיכא עוד בשדה רשאי לשמור לעצמו זה המעט. וכן משמעות לשון הרמב"ם (פ"ד מה' שמיטה) דדוקא להסגיר שדהו וכרמו אסור.

והשימור הי' שלא יתקלקלו ע"י דריסת אנשים ובהמה. עוד י"ל למ"ש רש"י דהשימור הי' משום חיות ובהמות.

א"כ י"ל דנהי דצריך להיות מופקר גם לחי' ובהמה היינו כשנגמר וראוי לאדם. אבל כשיהי' הפקר לחי' ובהמה קודם הגמר א"כ לא יבוא לעולם לאכילת אדם.

ולכן יכולין לשמרו עד שיהי' נגמר התבואה: בד"ה רחמנא אמר כו'. משמע למסקנת התוס' וסוגיא דהתם דכל מנחות אסור להביא בשביעית וצריכין להביא מנחת נסכים ושאר מנחות מן הישן (וכן איתא בתוספתא דמכילתין סוף פ"ח) וצ"ע על הרמב"ם שלא כתב מזה.

וצ"ל דסמך על מ"ש בה' בכורות (פ"ה ה' ט') דפטורה מבכורה ממילא ה"ה מנחות. והטעם שכ' הרמב"ם שם משום לאכלה ולא לסחורה י"ל גם במנחות כיון דבידו ליתן להקריב לאיזה משמר שירצה ע"ש בכ"מ] ובתו"כ דריש בהדיא לאכלה ולא להביא ממנה מנחות ע"ש: ע"ב בגמ' ר"ל אמר קידש נעשה ככחוש בקדשים.

לפ"ז נראה דלר"ל אם אין לו רק תמרים שבהרים ופירות שבעמקים מביא. ומחויב להביא אפי' לכתחילה.

כיון דלית לי' מיעוט בבכורים והא דאין מביאין רק מטעם דמצוה להביא מן המובחר. אם אין לו מובחר אין לו לבטל מצות בכורים: בתוס' ד"ה כאן בספינה כו' תמהו על פרש"י מכמה מקומות דעציץ של חרס נמי בעי נקיבה.

ולע"ד נראה דדוקא בספינה העומדת במים ס"ל לרש"י דשל חרס דהמים מחלחל בחרס א"צ נקיבה. אבל בעציץ מודה רש"י דאפי' חרס בעי נקיבה כנ"ל פשוט.

ולהכי לא משני בעציץ נמי כאן של עץ כו' דבעציץ אין נ"מ בין חרס לעץ רק בספינה. עוד י"ל דהא כתבו התוס' בגיטין שם דהא דפליגי התם בכתבו על עלה של עציץ נקוב דגוזרין שמא יקטום היינו דוקא במחובר לקרקע.

אבל בנייר גדול וקצץ מקצת לא מיקרי מחוסר קציצה. א"כ י"ל דנהי דס"ל לרש"י הכא דחרס לא בעי נקיבה.

משום דגם זה נקרא מארצך כיון שהחרס היא עפר. אבל לעולם מחובר לקרקע לא מיקרי ולכן נקט התם דוקא נקוב ודוק.

וכן יש ליישב קושי' שני' מהכשר זרעים דבעי נקוב להיות מחובר לקרקע. אבל בלי נקב אע"ג דמארצך הוא מ"מ אינו מחובר לקרקע ומקבל הכשר טומאה כנ"ל.

מיהו מרש"י שבגיטין שהביאו התוס' לא משמע הכי: דף פה ע"א במשנה ולא מבית האילן פירש"י דהצל מעכב החמה ואין התבואה גדלה יפה ולקמן במתני' גבי שמן אהא דתנן ולא מן הנזרע ביניהם פירש"י דהזרעים מכחישינן כח הקרקע. והכא לא פי' כן.

צ"ל דהזרעים מושכין הכח יותר מן האילנות ואין האילן מכחיש כח הקרקע להזרעים. וי"ל עוד דהכא כולל אפי' אילנות שאין עושין פירות והם אין מכחישינן הקרקע כ"כ ומ"מ אסור מטעם הנל **אבל יש לתמוה ע"ז מהא דאי' בב"ב (כ"ז:): דהצל רע לבית השלחין ולא לבית הבעל א"כ הכא דאין מביאין מבית השלחין מה בכך דאיכא צל.

וברש"י כת"י פי' גם כאן משום דהאילנות מכחישינן הקרקע וכן פי' הרע"ב: ** ע"ב בגמ' הא לא קשיא כאן בעבודה כו' צ"ע הלשון הא לא קשיא הא זה כוונת המקשן דאמר ולטעמיך. והו"ל לסיים אלא לאו הא בעבודה כו' ה"נ הא בעבודה כמסקנת הש"ס בכל מקום.

ואולי יש איזה ט"ס כאן: שם בגמ' נר חצי' וזורע חצי'. נראה דכל זה הי' הכנה להיות הקרקע מוכן תמיד למנחות.

אבל זריעה דחצי' בשנה ראשונה אינו למנחות. וכן משמע בפ"י בלשון הרמב"ם (פ"ז מה' איסורי מזבח) ע"ש.

ולהכי הוקשה לרש"י כיון דאין זה [שזרע בשנה ראשונה] כשר למנחות. מוטב שיהי' כל השדה ניר ובשני' יתכשר כל הקרקע.

ותי' דיש קרקע שאין בה כח להיזרע כולה נ"ל: שם בגמ' רב, חלקי' כו' ועבדה על חד תרין. ולכאורה לא הרויח כלום כיון דזרע חצי' ואילו הי' זורע כולה הי' ג"כ עושה כל כך.

וצ"ל משום דהרויח הזרע. או דעיקר הרבותא דזבנא לסמידא.

אכן יותר נראה דכל השדות הדרך להניח בורה שנה א'. רק דזה הדרך לעשות חצי' ניר וחצי' זרוע נכון יותר.

ועבדת על חד תרין מאותן שמבירין כל השדה וזורעין כולה בשנה שני'. ונראה דמכאן הוציא הרמב"ם מ"ש (בפ"ז מה' אסוה"מ) דלמנחות עושין כן ולא הביא כלל לניר שנה ולזרוע שנה שני'.

משום דמסקנת הגמ' דזה נכון יותר לניר חצי' ולזרוע חצי' כנ"ל: שם בגמ' בעי ר"י ברוב חטה או ברוב סאה. פשוט נראה לפרש דודאי סולת שהתליע רוב השק פסול הכל דכה הרקבה שלט בכל השק.

אבל בחטה מיבעיא לי' אי נימא ג"כ דרוב שק חטים שנתלע יהי' כולו פסול או כיון דכל חטה היא בפ"ע אין השאר נפסל. רק החטים שנתלעו רובן כל חטה ששלט ברובה תולעת נפסלת.

אך הרמב"ם (פ"ו מה' אסוה"מ הי"א) יש לו פ"א אחר ע"ש וצ"ע: שם בגמ' בעי רבא הקדישן כו'. נראה דל"ד הקדישן ה"ה הקריבן ג"כ בכלל בעיא זו.

וכ"כ המל"מ פ"ו מאסוה"מ]. רק נקט לחומרא דאפשר גם על ההקדש לוקה.

ויש לעיין בעוף מחוסר אבר אי ג"כ בכלל בעיא זו. דלכאורה טפי יש לחייב בעוף דהוא כעין זבח.

ותמהני על הרמב"ם שם שכ' (בפ"ג דאסוה"מ) על מחוסר אבר ושאר פסולין ויראה לי דאין לוקין לפי שלא נתפרשה אזהרתן ע"ש. והלא הני מומין דמנחות ודאי ליכא אזהרה ומ"מ נשאר בתיקו אי לוקין עליו וצ"ע בזה: שם במשנה אין מביאין מן הגרגרין שנשרו במים. עי' בתיו"ט שהבין מ"ש ברש"י שנפלו דהיא מלתא בפ"ע. וליתא דברש"י כתוב שנפלו ונשרו במים.

ונראה דרש"י כתב כן ליישב (מה דתני ולא מן הכבושים) דכבושים היינו נשרו ולהכי מחלק דנשרו היינו שמעצמם נפלו ונשרו במים. וכבושין בכוונה: דף פו ע"א במשנה שלשה זיתים הן כו' כותש ונותן לתוך הסל פירש"י כדי שיזוב הצלול כו' והפסולת והשמרים נשארין בסל וכן פי' הרע"ב ומסתנן ויוצא.

וקשה קצת על פירש"י בחומש פ' תצוה דמשמעו לשונו דהשמן של מנורה היא טפה ראשונה שאין בה פסולת. משמע דלא בעי סינון כלל.

ומה שהקשו תוס' על פירש"י דלא יתחייבו בפאה כמו תאנה דאין לקיטתה כאחת. יש לחלק דתאנה לית לה כלל זמן קצוב.

אבל בזיתים כל הג' זמנים מיוחדים לזיתים. וכמו אילן העושה פירות ב"פ בשנה אטו משום זה לא יתחשב לקיטתו כאחד: שם במשנה אף כל המנחות ה' בדין שיטענו זך מה מנורה שאינה לאכילה כו'.

וקשה למה לי הק"ו בלא"ה כיון דכ' במנחות נמי כתית א"כ לולי המיעוט דכתית למאור בודאי הי' טעון כתית. (והא דאמרי' בגמ' דכתית דכתי' במנחות אצטריך להכשיר כתית. היינו משום דכתי' למאור והוי ס"ד לפסול כתית במנחות. אבל לולי המיעוט דכתית למאור לא הוי צריך קרא להכי).

ודוחק לחלק בין זך לכתית **שם. ולכאורה משמע כן מפרש"י שם.

א"כ צ"ל דהא דתנן הכא דגם ונראה בגור ארי' פ' תצוה מבואר דתרי מילי נינהו זך פי' מגרגרו בראש הזית וכתית אתא למעט טחון. וכ"מ בפ"ה הר"ע מברטנורא מהזית' שבראש הגג.

ושבי הבד.

הראשון כשר למנורה דיעבד דוקא. אבל לקיים זך בעי מה שמגרגר בראש הזית. אכן במזרחי שם כ' לשון הגמ' אין זך אלא נקי ופרש"י נקי כגון אותו שיוצא בלא טעינה כו'. וכן הוא ברש"י כת"י.

ולפ"ז זך וכתית חדא היא דכיון שאינו טעון וטחון זך קרינא בי': ** דצריך הק"ו לעכב דבמנורה כתיב ב"פ זך לעכב והי' למדין מק"ו דבמנחות נמי מעכב להכי כתיב למאור למעט דבמנחות לא מעכב. מיהו קצת קשה לפ"ז נימא דבאמת לכתחלה מצוה במנחות נמי כתית רק דלא מעכב ממיעוטא דלמאור.

ובגמ' לא משמע הכי דקאמר מפניהחסרין משמע דליכא מצוה כלל בכתית רק מטעם מן המובחר אבל לא להיות מצוה לכתחילה בכתית וצ"ע. ובעיקר הק"ו יש להקשות דאיכא למפרך מה למנורה דהיא בפנים בהיכל אבל מנחות הם בחוץ: ע"כ בגמ' מאי שוין למנחות.

פשט הסוגיא נראה דלכתחילה מצד מצוה מן המובחר יש לקחת הטוב טוב ביותר לפי הנך מדרגות דחשיב במשנה. וכ"כ הרמב"ם (בפ"ז מה' אסוה"מ).

וגדולה מזו משמע ברמב"ם שם דרישא דמתני' ראשון שבראשון אין למעלה ממנו קאי ג"כ על מנחות. וכן משמע באמת דכל המשנה למנחות קאי ויש לכתחילה ליקח ראשון שבראשון.

אך ק"ק לפ"ז למה שני שבראשון וראשון שבשני שוין כיון דחזינן דלמנורה שני שבראשון פסול וראשון שבשני כשר א"כ זה עדיף טפי. וי"ל קצת דלענין מן המובחר יש חשיבות בשני שבראשון יותר רק מצד כתית יש קפידא לגבי מנורה.

אכן מדברי התוס' נראה שהבינו פי' אחר בסוגיא וכמו כן לשון רש"י צ"ע ליישב: שם בגמ' מחוץ לפרוכת כו'. עי' בתוס' פי' ר"ת משום דעמוד אש הי' מאיר להם מה שבטפוח כו' ולפ"ז אפשר לפרש כפשוטו.

וכי לאורה הוא צריך דהי' אפשר לומר דהוא דרך כבוד להיות אור בחדר כמו בהיכל מלכי בשר ודם. רק עיקר הוכחה היא כיון דעמוד האש מאיר להם בכל החדרים בלילה כמו החמה ביום.

א"כ מ"ש בערב להדליק יותר מביום כיון דבמדבר הי' מאיר להם כלילה כמו ביום ממש וא"כ אינה לאורה: דף פז ע"א בגמ' אמר רבינא כרוך ותני. לפירש"י קשה הפסק הבבא דיין ישן בינתיים.

ויותר נראה לפרש כרוך ותני דמעושן ומבושל הוא פירוש על מתוק שנתמתק ע"י עישון ובישול. אבל מתוק בפ"ע דהיינו אליסטיון כשר.

ואפשר כן היא ג"כ כוונת התוס' בזה: פרק עשירי שם במשנה לא הי' מודד בשלשה לפי. קצת קשה הא למה לי כיון דהקדים שלא הי' רק עשרון וחצי עשרון.

ואפשר הי' לפרש דבמדת עשרון עצמו מיירי דהי' הרבה מדות של עשרון ולא הי' צריך לשפוך ביחד מג' עשרונים לפי רק במדה אחת זו אחר זו. אך לשון בשל שלשה ובשל שנים דמתני' לא משמע הכי.

ויש לעיין אי הבלילה הי' ג"כ כל עשרון בפ"ע או הבלילה הי' ביחד אחר שמדד ג' עשרונים נתן בהם שמן ובוללן יחד וכן מסתבר: ע"ב בגמ' מחוק שבו הי' מודד לחביתי כ"ג פירש"י שלא הי' יכול להיות גדוש. ולכאורה הי' מסתבר לפרש הכי דבאמת דרך כבוד יותר למדוד עם גודש בעין יפה.

רק בחביתי כ"ג לא הי' אפשר גדוש. אך לפ"ז לא יתכן מה דמסיק הגמ' דחצי עשרון לר"מ ועשרון לרבנן הי' מחוק.

כיון דיותר הי' נכון להיות גדוש. א"כ מוכרחין לומר דאדרבא לעולם צריך להיות מחוק כדי שכל המדה יהי' בתוך מחיצות הכלי בפנים.

רק לר"מ דגזה"כ לשנות בין עשרון דמנחות לעשרון דחביתין וצריכין לעשות א' גדוש. ושל חביתין א"א להיות גדוש הצריכו לעשות עשרון דשאר מנחות גדוש: שם בגמ' ורמינהו מביא עשרון שלם וחוצהו.

לכאורה אין מובן ס"ד דהמקשן כיון דתני בהדיא וחוצהו. ויתכן לפי הרמב"ם (פי"ג מה' מעה"ק) דהחלות היו מחלקן לב' חצאים י"ב חצאים בבוקר י"ב חצאים בערב.

א"כ לס"ד דגמ' וחוצהו קאי על החלות. וחידש התרצן דגם הקמח היו מחלקין ג"כ כדפסק שם הרמב"ם באמת דב' חלוקות הוי ע"ש: שם בגמ' במה מחלקן לחלות ביד או בכלי כו'.

מכאן סייעתא גדולה לשיטת הרמב"ם הנ"ל דהחלות עצמן היו צריכין לחלק לב' חלקים שוין ולהכי מיבעיא לי' במה מחלקן. וגם הא דמשני דטורטני יכניס לשון קללה ג"כ בלחם אחר אפי' מיירי קרא.

אבל לפי הראב"ד קשה כיון דששה חלות נעשו מחצי עשרון וששה מחצי. א"כ נחלקו שפיר.

ואי דגוף הששה חלות צריכין לחלק אותן שוה בשוה הו"ל למיבעיא בכל מנחות שהיו עשוין עשר חלות במה מחלקן [עי' ברש"י כת"י מ"ש לחלק בין שאר מנחות לחביתי

כ"ג]: שם בגמ' והאר"י לדברי האומר טפחיים קופל נמצא שלחן מקדש כו'. צ"ע מה קושיא דילמא למידי דחזי ל"י קאמר דמקדש אי הובא הלחם לחלל זה הוקדש.

וצ"ל דעדיפא מיני' משני דגם קמצים מקדש ליפסל. ובפי' מקדש לפסול כתב רש"י לפסול ביוצא.

והתוס' הקשו ע"ז דהא המנחה כבר נתקדשה. וא"י כוונתם דנראה דלצדדים קאמר מקדש ליקרב וודאי מיירי אחר קמיצה מכלי שרת.

ומקדש לפסול היינו המנחה או קצת ממנה קודם שנתקדשה בכלי אי הובא על השלחן נתקדש לפסול ביוצא או בלינה. וזה פשוט: דף פח ע"א בגמ' א"ל והלא חצי לוג הי' שם ואפשר לשער בחצי לוג כו'.

לכאורה משמע דהכי הי' עושין. והרמב"ם (במעשה הקרבנות פי"ג) לא הביא בחביתין רק רביעית לכל חלה.

ובאמת בזה עצמו יש לתמוה כיון דנתנו רביעית לכל חלה כדאמרי' לקמן א"כ למה להו כלל הך מדה דלוג ומחצה. וצ"ל בדוחק דצריך להיות כל השמן הראוי לכל המחצה חביתין דבוקר נמדד כולו ביחד.

וכבר כתב בזה במל"מ שם. ועכ"פ קשה למה השמיט הרמב"ם זאת ע"ש שהניח בקושיא.

אכן נלע"ד דס"ל להרמב"ם דבאמת לדידן א"צ כלל למדוד בלוג ומחצה. רק ר"ש דס"ל הכי דצריך להיות נמדד ביחד לוג ומחצה.

ע"ז אמרו לו פי' לדידך נמי אפשר לשער בלוג וחצי לוג. אבל לדידן א"צ כלל מדה לחביתין רק רביעית לכל חלה.

וכן משמעות הלשון אפשר הי' לשער משמע דבאמת לא עבדו הכי. ונראה עוד ראי' לזה מדמפלפל הברייתא לקמן דחצי הלוג למה נתקדש ולא אמרו כלום מהך מדה דלוג וחצי לחביתין דסתמא רבי כחכמים דהכא ס"ל.

א"ו דלחכמים לא הי' נמדד כלל רק רביעית: ובהכי מיושב נמי מה דנדחקו בתוס' (בד"ה אף) ליישב שיטת החכמים במה שמשיב להם ר"ש לדבריהם לוג וחצי לוג לא יעשו כו'. ולמ"ש א"ש דמודין חכמים להך כללא דכלי שמשמש למדה זו אין משמשין מדה אחרת. וקיבלו תשובת ר"ש בזה. ומ"מ בעיקר הדין בשיטתן עומדין דלחביתין לא נמדד כלל בלוג ומחצה רק רביעית.

ורביעית היא מדה המיוחדת לכל חלה. ובמה שכתבתי מיושב ג"כ דברי רש"י שכ' ד"ה אלא דר"א בר' צדוק לית לי' זה הכלל.

ולכאורה תמוה מאי בעי בזה הא חכמים נמי לית להו האי כללא. ולמ"ש מיושב דחכמים נמי ס"ל האי כללא.

רק ראב"צ בע"כ פליג בזה כנ"ל: שם במשנה רביעית מה הי' משמשת כו' וקשה למאי דאמרי' בגמ' דעיקר קידוש כלי הי' לצורך חביתין. א"כ למה שביק מתני' עיקר השימוש דחביתין ונקט הני.

ואפשר דאם לא הי' בו שימוש רק לחביתין לא הי' נעשין משל ציבור רק משל כ"ג. רק משום דנצרך גם להני שימושים הי' משל ציבור.

והנה מלשון המשנה רביעית מים למצורע משמע דצריך להיות נמדד בכלי המקדש. וכ"כ הרמב"ם (בפ"א מה' כלי המקדש) דלמצורע וסוטה נמדד המים בכלי קודש.

אכן (בפ"א מה' טומאת צרעת) לא כתב מזה רק מביא כלי חרס סתם. ובה' סוטה (פ"ג) ביאר בהדיא דנמדד בכלי קודש ובמצורע סתם הדברים.

וגם באמת חידוש גדול לומר דהביא מים שנמדד בכלי קודש לכל בתים שהי' בכל ערי ישראל דגם נגעי בתים צריך טהרת הצפור והמים וצ"ע: והנה לכאורה נראה דעיקר הקפידא שלא יהי' יותר כדישיהא דם צפור ניכר. וכן בחצי לוג לסוטה שלא יהא יותר מחצי כדי שיהא ניכר דם צפור וכן בחצי לוג לסוטה שלא יהא יותר מחצי כדי שיהא ניכר דיו הנמחק מהכתב.

מיהו הרמב"ם בפיהמ"ש כתב שלא יהא פחות מרביעית: שם במשנה ובלוג הי' מודד לכל המנחות אפי' מנחה של ס' עשרון כו'. משמע דלא הי' מודד במדה גדולה רק בלוג. ולא נתבאר הטעם דלעיל גבי עשרון מייתי קרא שלא ימדוד בשל שלשה לפר כו' והכא מנלן. ואין לומר דמהך קרא דלמנחה ולוג שמן דרשי להו.

דהא לקמן בגמ' דרשי' האי קרא לדרשא אחרנא וצ"ע: ולראב"י דאמר אפי' מנחה של ס' עשרון אינו נותן רק לוג. יש לעיין מנ"ל דיכול להרבות בכלי א' יותר מעשרון.

בשלמא לת"ק י"ל דא"צ ריבוי דמהכ"ת לא יוכל להרבות כיון דנותן שמן כפי החשבון לוג לעשרון. ומצינו נמי מנחת נסכים דהי' טפי מעשרון אבל לראב"י דכשמרבה בסולת הוי כמו חריבה מנלן דיכול לשנות ולהוסיף.

וי"ל דמהך דרשא למנחה ולוג דמיותר להכי מזה עצמו מוכח דיכולין להרבות בסולת ושמן (סגי) [רק] לוג אחת כנ"ל. בתו"כ פ' ויקרא פרשה ט' והביאה שלא יביאנה חצאים כו' אלא בכלי אחד ע"ש.

א"כ מוכח מקרא דנודר כמה עשרונים מצוה להביאן בכלי אחד]: בתוס' ד"ה בירוצי מדות כו' קשיא והא אין להם פדיון. אפשר לומר למה דאמרי' לקמן (צ').

(דאין כ"ש מקדשין שלא מדעת רק משום גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. א"כ י"ל דרבנן לא גזרו רק שיצטרך פדיון וסגי בהכי.

והגם דבגמ' לקמן אמרי' הכי למ"ד הטעם דלח נעקר. אך ברמב"ם (פ"ב מה' מעה"ק) משמע דגם לדידן בעי האי טעמא.

ושוב ראיתי במל"מ אריכות בזה: בד"ה רביעית כו' וקשה לפי' זה דהכא במתני' תנן רביעית למצורע וחצי לוג לסוטה. ויש ליישב דדוקא לרבנן דפליגי אדרשא דבעי' שיהי' דם צפור ניכרת בו שפיר דין מי מצורע כמי סוטה.

אבל תנא דהכא מצי סבר כו' ישמעאל דצריך שיהי' דם צפור ניכר א"כ שוב אין ללמוד שיעור מי מצורע ממי סוטה וזה פשוט: ע"ב בגמ' מים קדושים כתיב. קצת קשה כיון דבאמת הי' נמדד בכלי קודש א"כ מנ"ל בספרי למידרש מים קדושים מים שנתקדשו בכיור למה לא כפשוטו דצריך להתקדש בכלי קודש: שם בגמ' נר שכבתה מדשן הפתילה כו'.

מכאן קשיא על מ"ש הב"י בריש ה' חנוכה דבכל יום נשאר השמן שבנרות מלאין. דהא הכא מוכח דבכה"ג צריכין להסיר השמן וליתן שמן אחר.

וע"כ דבהפך הי' הנס לא בהנרות. אך באמת י"ל דדוקא נר שכבתה מדשן השמן אבל כשהי' דולק הי' נשאר דולק כך כל השמונה ימים.

וכ"כ בס' זית רענן על הילקוט (פ' בהעלותך) דכשהי' דולק אסור הי' לכבות. מיהו לקמן (פ"ט).

(גבי מלמטה למעלה שיערו כו' רש"י דהנשאר היו משליכין לחוץ משמע דרשאיין לכבותה וצ"ע: שם בגמ' נר של מקדש של פרקים כו' כי כתיב ככר ומקשה אמנורה ונרותי'. משמע דפשיטא לי' להגמ' דאי בא מן הככר בא נמי מקשה דמסיק עלה כתנאי. וקצת קשה מנ"ל הא הלא הוי ס"ד דגם מלקחי' ומחתותי' באין מן הככר לולי המיעוט דאותה. והני ודאי לא שייך בהו מקשה.

א"כ עתה דממעטין אותם. ונרות מרבינן מדכתיב כל הכלים האלה מ"מ מנלן דצריך מקשה וצ"ע.

והרמב"ם (פ"ג מה' בית הבחירה) מביא דרשא אחרנא דנרות הם מקשה וכ' בכ"מ דהיא מברייאת דמלאכת המשכן ע"ש. ומהתימא על בעל אור החיים בפ' תרומה שכ' דלכו"ע אין הנרות מקשה אפי' למ"ד דבאין מן הככר ע"ש.

והוא תמוה מסוגיא דכאן. וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט הא דאמרי' דהוי ש"פ.

כיון דפוסק דנרות מן הככר וגם מקשה. א"כ הול"ל שהם של פרקים כסוגיא דגמ' דהכא: שם בגמ' סד"א כיון דאשחורי משחר התורה חסה על ממונן של ישראל.

משמע מכאן דכשהי' משחיר הרבה צריכין לעשות מנורה חדשה דאלת"ה מאי חסרון איכא וצ"ע: דף פט ע"א בגמ' ההיא למתנדב מנחה שלא יפחות מדבר הטעון לוג. נראה כיון דדרשינן ולוג שמן להכי דרשינן ה"נ מנחה ולוג שאין מנחה רק כזו שצריכה לוג ולוג בעשרון הוא.

אך התינח לחכמים. אבל למ"ד אפי' מנחה דס' עשרון אין לה רק לוג.

א"כ נימא נמי דאפי' פחותה מעשרון צריכה לוג ולעולם יוכל לנדב אפי' פחות מעשרון. ומלשון רש"י משמע דהדרש הוא מן עשרון למנחה דמנחה צריכה עשרון.

אבל מלשון הגמ' משמע דהדרש ממנחה ולוג כו'. וי"ל דבאמת לחכמים הדרש הוא ממנחה ולוג כמו שכתבתי אבל לר' נחמ' וראב"י דלוג אתי למידרש דאפי' ס' עשרון סגי בלוג.

דרשו האי דרשא מתיבת למנחה בלבד פי' עשרון לנונחה. ותו דרשו למנחה ולוג. וזה כוונת הגמ' תרתי שמעת מינה: שם בגמ' הין תריסר לוגי דכתיב זה כו'. קצת קשה הא לוג עצמו לא ידענא שיעורי' רק קבלה היתה בידם שיעור לוג. כמו כן הין י"ל דקבלה הי' בידם. ומאי מנלן דקאמר על הין טפי מלוג: שם בגמ' התורה חסה על ממונן של ישראל.

פירש"י [שהנשאר היו שופכין לחוץ. וקשה דבס' זית רענן פ' בהעלותך מביא בשם ברייתא דאסור לכבות שום נר מנורה כל זמן שדולק א"כ לא היו שופכין. ובגמ' יש לפרש שזה עצמו שהי' דולק בחנם על היום הוי ההפסד. אבל על פירש"י קשה. וגם יש לעיין לשיטת הרמב"ם דביום נמי מדליקה מה הפסד יש בזה. וע"ז תירץ בני מ' משה בצלאל נ"י דכיון דמדליקה שנית אחר שנכבה צריך לחזור וליתן כמדתה כמסקנת הגמ' דלעיל.

א"כ הוי שפיר הפסד. ונכון הוא: בתוס' ד"ה חד ריבוי כו' תימא כו'. ולע"ד נראה די"ל דהתם כיון דמזוזות תרתי משמע. א"כ מזוזות אחריתי ע"כ ריבוי אחר ריבוי הוא דא"א לרבות יותר מתרתי דהא אין בפתח רק ב' מזוזות. משא"כ הכא דחד בשמן מרבה לוג. ואידך בשמן מרבה טפי מלוג להכי לא חשיב לי' ריבוי אחר ריבוי.

וי"ל עוד דהתם דריש מזוזות מלא לריבוי דהול"ל מזוזת. וזה מצאתי גם בס' קרבן אהרן אבל מ"ש מקודם נכון יותר: שם במשנה מערבין נסכי כו'.

מסקנת הגמ' דעל היין קאי. לכאורה צ"ע למה למדו הקרבת מנחת נסכים מהקטרת אברים שכ"א יהי' לבדו והיין מותר לערב.

וצ"ל משום דהיין אזיל לשיתין ל"ד להקטרה. ומיהו סיפא דמתני' אבל אין מערבין נסכי כבשים כו' אין מובן הטעם כיון דביין מיירי.

וכבר נדחק בזה הכ"מ הובא בתיו"ט. וגם סיפא דסיפא ואם בללן אלו בפ"ע אין מובן כלל דרישא ביין איירי וסיפא במנחה.

לכן הי' אפשר לפרש דהכל אחד דברישא מערבין היין הואיל וכבר נתערבו המנחות. אבל אין מערבין של פרים וכבשים.

משום דבזה לא שייך שנתערבו המנחות דהא בעירוב המנחות פסולין כיון דזה חסירה וזה יתירה. ומסיים ואם בללן אלו בפ"ע ונתערבו דכשר שפיר כה"ג מערבין גם יין דפר וכבש דלא כמ"ש הכ"מ ודוק: מיהו באמת נראה עיקר כשיטת הכ"מ שהביא התוי"ט דפי' הך בבא אפי' בנסכי כבשים עם כבשים מ"מ בנתערבו עד שלא בללן פסול.

והשיג עליו דנהי דלכתחילה צריכין להקטיר בזה אחר זה מ"מ דיעבד כשר. ולעד"נ מלשון פי' המשניות להרמב"ם משמע בהדיא כן דב' בבות דרישא ביין מיירי אם כבר נתערבו סלתן ושמנן כמסקנת הגמ'.

וב' בבות דסיפא בסולת ושמן איירי. ובהו לא מחלק כלל בין נסכי כבש לאיל וסתמא קתני.

והטעם נראה דנהי דאם הוקטרו ב' חלבים ביחד כשר. מ"מ בנתערב קודם הבלילה דא"א להבדילן ולהקטיר כ"א בפ"ע.

י"ל דפסול אפי' בדיעבד כעין דאמרי' כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת אבל אין ראוי לבילה פסול ה"ה באין ראוי להקטירם בפ"ע כנ"ל. וגם לשון הרמב"ם בחיבורו (סוף ה' תמידין ומוספין) משמע כן דכ' סתם אם נתערבו עד שלא בלל כו'.

ולא חילק כלל בין נסכי כבש או איל ע"ש. ואפשר דהרמב"ם פי' כן ליישב קושי' התוס' ד"ה בללן.

דתיקום מתני' ככו"ע אפי' לר"י דחרב שנתערב בבלול פסול. דהכא בשוין מיירי: שם בגמ' הכבש הבא עם העומר כו' לא הי' נסכיו כפולין.

התוי"ט האריך בכאן להשיג על המהרש"ל ז"ל בדברים שאינם נכונים לע"ד. דפשיטא דנסוך לא שייך רק ביין וכל ראיות התוי"ט אינם מוכרחים.

ומ"ש להוכיח מונסכיה שכ' בששי דחג. אינו מובן כלל דא"כ למה בשאר הימים כ' ונסכה.

מיהו אפי' לפי' הפשוט אין לשבש נוסח התפלה דונסכיהם הוא היין. וכיון דלא רצו לפרש שיעור היין חזרו לומר ויין כנסכו וזה פשוט ואיני מבין כלל שיטת התוי"ט דהא המנחה צריכה שמן ואיך שייך לומר ומנחתם ונסכיהם פי' השמן דהא השמן הוא מן המנחה עצמה: שם בגמ' אמר אביי ה"ק מערבין יין אם נתערב סולתן.

נראה דאביי פי' כן גם בכונת ר' יוחנן דאמר אם נתערבו פי' הסולת והשמן. והנה צריכין לבאר פי' הבבא אבל אין מערבין נסכי כבשים בפריים.

והי' נראה לפרש משום דבהם כשנתערב קודם בלילה פסולין. וכשנתערבו אחר בלילה אפשר דאין זה חשיב תערובות גמור להיות מותר לערב היין.

כיון דכ"א בפ"ע עומד מאחר שנבלל כ"א בפ"ע. ולכן סתם התנא דבהו א"א לעולם לערב היין לכתחלה.

אך ק"ק לפ"ז כבר מוכח מרישא כל הדין דסיפא דעד שלא בלל פסול. ועיקר קושי' הגמ' והא מדקתני סיפא כו' שנדחקו בתוס' בזה.

נראה לפרש דהוי קשיא להו סיפא דסיפא עד שלא בלל פסול הא למה לי דכבר מוכח מרישא. וגם הרמב"ם (פ"י מה' תו"מ) כתב בהדיא דאפי' נתערב אחר בלילה כבשים בכבשים מערבין היין לכתחילה.

ובכבשים בפריים לעולם אין מערבין אפי' הקטיר כבר. וצ"ל שהוא איסור בפ"ע דנסכים שאין יינם שוה אסור לערב וצ"ע הטעם.

(וגם לפ"ז למה מערבין נסכי פרים בנסכי אילים): שם בגמ' אלא אמר אביי ה"ק היכא דהוקטר סולתן כו'. לכאורה תמוה כיון דגם לת' זה צריכין לדחוק דהא דתני בברייתא אבל יין מערבין לאו כללא היא ומיירי בכבר הוקטר.

א"כ למה לי לחדש מלתא חדתא. דבפשיטות י"ל כדמעיקרא אבל יין מערבין בנתערב סולתן ושמנן.

והי' נראה לפרש דס"ל לאביי דבהקטיר מערבין יין אפי' משל כבשים ואילים. דהכי משמעות הברייתא בד"א דאין מערבין כבשים באילים סולת אבל יין מערבין.

ובכה"ג דוקא אחר הקטרה אבל אחר שנתערב וקודם הקטרה אין מערבין נסכי פרים בכבשים. ולהכי צריך לחדש דין דהקטרה.

ולכן נ"ל דהגירסא ברש"י בלא הקטיר שמנן. והכ"מ (סוף ה' תו"מ) הגי' ברש"י דבשלא ט"ס וצ"ל אפי' נתערב.

וזה דוחק דכבר כתב רש"י דין זה לעיל בד"ה אמר אביי. דאפי' נתערב אין מערבין כבשים באילים.

רק נראה דהכא קמפרש דמיירי בשלא הקטיר אבל בהקטיר אפי' כבשים ואילים מערבין היין. מיהו מדברי הרמב"ם (ה' תו"מ פ"י) משמע דאפי' הקטיר אין מערבין היין דכבשים באילים ופרים.

וכ"כ בפ"ה המשנה להדיא וצ"ע גם על הכ"מ צ"ע שלא הבין כן ברמב"ם ע"ש: שם בגמ' רבא אמר בשלמא הני עולות נינהו כו'. לכאורה הי' נראה דלא פליגי לדינא דכיון דחזינן דאפי' אשם שאינו בא בנדבה מ"מ כשר שלא לשמו והוי אשם רק שלא עלה לשם חובה. א"כ מזה יש ללמוד דבכל קרבן שהקריב שלא לשמו עדיין שם קרבן הראשון עליו. א"כ בתמיד צריך ב' נזירין ובכבש הבא עם עומר מנחה כפולה.

רק דרבא חידש דא"צ לומר דר"י חזא מינייהו נקט. אלא דראיות ר"י היא מאשם וממילא ה"ה בכולהו.

אכן הרמב"ם (פ"ט"ו מפסוה"מ"ק) הביא לדינא דדוקא באשם. אבל בהנך נעשין נדבה ע"ש.

וצ"ל הטעם כיון דמוכח מקרא דמוצא שפתיך דאם לאו נדבה יהי' כדאי' ריש מכילתין. ממילא כל שבא בנדבה נעשה נדבה זולת אשם דא"א להיות בנדבה תורת אשם עליו: בתוס' ד"ה שאם אי אתה אומר תימא כו' כיון דבעי לחם כו'.

קושיא זו רק למ"ד לחם מעכב הכבשים. (דלמ"ד דכבשים קרבין גם אם אין לחם.

ה"נ הוי כאין לחם ויוכל להקריב הכבשים. כיון דכבר נשחטו וא"י להביא עוד עמהם [לחם].

אך יש לתמוה ביותר דהא איתא התם בברייתא דה"ה בשחט ב' כבשים לפני זמנם ג"כ הדם יזרק וכן פסק הרמב"ם (במקום הנ"ל). וזה תמוה דליכא שלמי צבור לפני זמנם.

וע"ז לא שייך תירוץ התוס' כלל והיא תמיהא נשגבה באמת. ואולי י"ל כיון דאמרי' התם דמקיש שלמי ציבור לשלמי יחיד א"כ גזה"כ הוא דשם כבשי עצרת עליהם אפי' אם יש בהם פסול: דף צ ע"א במשנה מדת הלח ברוציהן קודש.

וכ' בתוי"ט משום גזירה שלא יאמרו מוציאין מכ"ש לחול. ובאמת הרמב"ם (בפ"ב מה' מעה"ק) כתב כן אע"ג דבגמ' קאי לטעמא דלח נעכר.

מ"מ י"ל להרמב"ם דלת"ק נמי צריכין להאי גזירה. אך מה שהעתיק התוי"ט פרש"י ליתא דדברי רש"י קאי לר"י משום דנעכר אבל לת"ק החילוק פשוט דכלי יבש שלא נתקדש בחוץ לא שייך גזירה כלל: שם בגמ' וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך מקדש כו'.

וקשה למה מקשה דוקא על ר"י הלא גם לת"ק ור"ע דנמשחו מבחוץ ג"כ קשה גברא למאי דצריך מכוין ולא על שבחוץ. והי' נראה לומר דלמ"ד דנמשחו מבחוץ ע"כ מקדש שלא מדעת.

דלעולם אין דעת הבעלים לקדש מה שבחוץ וע"כ המשיחה הי' שמה שיגע מבחוץ יתקדש אפי' שלא מדעת. רק לר"י דאמר משום דנעקר מפלפל בגמ' אי קאי גם למ"ד דאין מקדשין שלא מדעת.

אכן הרמב"ם (פ"א מה' כה"מ) פוסק דנמשחו מבחוץ ואעפ"כ פוסק (פ"ב מה' מעה"ק) דאין מקדשין שלא מדעת. ובירולין משום גזירה מתקדשי.

וצ"ל לדבריו דקושי' הגמ' לכו"ע קאי ולא דוקא נקט נעקר מה הוי וע"ש במל"מ]. אך צ"ע למה נמשחו באמת מבחוץ כיון דאין דעת הבעלים לכך וגם ענין הגזירה קשה בזה דכמו למ"ד לא נתקדשו מבחוץ ליכא גזירה.

א"כ ה"ה אי לא יתקדשו מבחוץ מטעם דאין דעת הבעלים לכך נמי ליכא גזירה דלעולם אין דעת הבעלים להתקדש מבחוץ וצ"ע בזה. ולכאורה הי' נראה דלפ"ז בכלי שרת דאין מקדשין שלא מדעת היינו מן התורה אבל מדרבנן מקדשין משום האי גזירה.

אכן הרמב"ם (בפ"ג מה' פסוה"מ"ק) סתם ופסק דאין מקדשין אלא מדעת. (ובפ"ב ממעשה הקרבנות) גבי בירוצין הביא האי טעמא שמא יאמרו.

וצ"ל דס"ל דדוקא הכא גזרו וצ"ע הטעם: ע"ב בתוס' ד"ה אפי' מנחה. תימא דברי' המזבח מקדש כו'.

וי"ל דשאני התם דמרבנן כל הקרבנות דלא ירדו א"כ עולה דהתם כולל כל הקרבנות וה"ה מנחה בכלל. אבל הכא הפי' עולה בלבד וגם שלמים ותודה צריכין לרבות מזבח.

ואפשר נכלל זה בת"י התוס': דף צא ע"ב בגמ' האחד זה אחד עשר של מעשר. נראה דלפ"ז גם ולד מעשר דינא הכי.

ולעיל דמרבין וולדות קדשים הו"א דמיירי רק בולדות שלמים אבל ולד מעשר אין טפל חמור מן העיקר. להכי מרבי הכא אחד עשר של מעשר וה"ה ולד מעשר.

רק דמדרבין אין ולד מעשר קרב למזבח כמ"ש הרמב"ם (פ"ד מה' תמורה) להכי נקט י"א של מעשר: שם בגמ' ומ"ש מעולת יולדת. קצת קשה הא חזינן דלא ילפינן זה מזה דהא עולת מצורע ועולת יולדת צריך ב' קראי ובשלמא יולדת ממצורע א"ש דלא ילפינן דמצורע מידוש הוא דאשמו וחטאתו נמי בעי נסכים.

אבל עולת מצורע נילף מיולדת. ומיהו י"ל דאי לא הוי קרא לעולת מצורע בפ"ע. הוי מוקמינן לכבש לעולת מצורע ויולדת לא ידעינן להכי צריכין ב' קראי. אבל אילו של אהרן שפיר איכא למיגמר מעולת יולדת כנ"ל: שם בגמ' לבר פדא דמייתי ומתני. לולי פרש"י ותוס' הי' נראה לפרש דמביא נסכי כבש ונסכי איל ומתני ואידך יהי' לנדבה. ואע"ג דבמתניתן תנן מביא עליו נסכי איל.

הפי' דצריך להביא נסכי איל מספיקא וממילא משתמע דמביא תרווייהו כיון דא"א בענין אחר. אכן רש"י ותוס' לא פירשו כן.

ומ"מ מודין התוס' דהמנחה א"א להביא חדא רק מנחת כבש בפ"ע ואיל בפ"ע. ומוכח מדברי תוס' אלו דהא דמתנדב אדם מנחת נסכים היינו אפי' בלא יין עמ"ש בזבחים (פ"ד. (ולקמן (ק"ד): ע"ש]: שם בגמ' לבר פדא קשיא. אפשר לומר דבחולין נשאר בתיקו אי לבר פדא הוי נמי ספק שמא ברי' הוא ע"ש.

וא"כ הי' אפשר לפרש ג"כ דלבר פדא נמי או לאיל מרבה פלגס אע"ג דלאו איל הוא בעי נסכי איל. והספק הוא רק אי כבש הוא או ברי' הוא.

ומאי דאמר מיייתי ומתני היינו כשנדר כבש והביא פלגס דצריך להביא קרבן אחר עליו מתני שמא חובה שמא נדבה. ואה"נ דבנסכים לא מתני מידי.

וא"ש נמי בזה קושית התוס' בד"ה דמייתי. רק לפי אותו צד דאיתא בחולין דברי' לא ס"ל כלל לבר פדא.

א"כ ע"כ הספק היא אי כבש או איל לכן קשיא או למה לי. אבל תיובתא ליכא מה"ט דשמא ספיקא דבר פדא היא אי כבש או ברי' כמ"ש.

ומ"מ לא בעי למיפשט שם האיבעיא מזה דשמא דריש בר פדא או לדרשא אחרניא: ובזה יש ליישב קצת מה דפסק הרמב"ם (פט"ז מה' מעה"ק) בעיא דחולין הנ"ל לחומרא. ותמהו עליו דהאיבעיא לבר פדא הוא וב"פ נשאר בקושיא.

ולמ"ש י"ל דגם קושיא זו תלוי בבעיא הנ"ל. ושמא לבר פדא הוי ספק ברי' וליכא קושיא כמ"ש: דף צב ע"ב בגמ' ר"ש אמר החי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי ע"ז טעונין סמיכה באהרן.

לכאורה קשה למה לי קרא מהכ"ת נימא דסמיכות שעירי ע"ז באהרן. וי"ל דלאפוקי דלא נמעט מהפר דפר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז בזקנים רק באהרן להכי כ' החי.

וצ"ע באמת מה דריש ר"ש מהפר: שם בגמ' ולרבינא כו' קראי למה לי. וקשה דמהלכתא הו"א דשעיר הנעשה בפנים הוא דבעי סמיכה דומיא דשעירי ע"ז.

ונראה דזה כוונת הגמ' במה דמסיק לא ידעינן הי נינהו. דפירש"י על שלמי צבור דחוק דהא ע"ז איכא ק"ו ולא צריך הלכה.

הגם די"ל דהלכה אתי למעט אחרוני. מ"מ יותר נכון לפרש על שעיר הנעשה בפנים. וכן משמעות הלשון וכן פרש"י כת"י: שם בגמ' קרבנו ולא הבכור. יש לפרש משום דבכור קדוש מרחם לא מיקרי קרבנו.

וכן מעשר כיון דקדוש מעצמו היוצא עשירי. אך פסח קשה איך אימעט מקרבנו ואפשר דקרבנו משמע מה שרק הוא מקריב אבל פסח דכולן חייבין בו לא חשיב קרבנו.

או אפשר דכולן מיתורא דקרבנו אתיין. ויש לעיין באחד עשר של מעשר אי בעי סמיכה דלעיל בנסכים מצריכין קרא שלא יהא טפל חמור מן העיקר.

ואפשר כיון דגלי קרא בנסכים ה"ה בסמיכה. ע"י ברש"י עירובין (נ'): ובתוס' בבכורות (ס"א).

(מבואר כן דבעי סמיכה): שם בגמ' ומה שלמים שאינו בעמוד והביא כו' פסח שהוא בעמוד והביא לא כ"ש. לכאורה קשה דבכור ומעשר יוכיח דהוי ג"כ בעמוד והביא.

והגם די"ל דאי לא הי' רק ב' קראי הוי ממעטין פסח ומעשר. ובכור לא הוי ידעינן.

אך לפ"ז הו"ל לבריייתא למנקט הסדר קרבנו ולא פסח בתחלה. ובתו"כ הגירסא אינו כמו בגמ' רק במעשר הק"ו מעמוד והביא וגבי פסח הק"ו משום דמרוכה מצותה ע"ש בפ' ויקרא: בתוס' ד"ה איכא למיפרך.

תימא נילף מהיקשא כו' ע"ש. ויש ליישב דע"כ האי היקשא דזאת התורה לא קאי לענין סמיכה דקרבנות ציבור א"צ סמיכה (כן י"ל לפי הקונטרס שהביאו התוס' לעיל (פ"ב):) ובזבחים (צ"ז): דשלמים דהאי קרא בכבשי עצרת קאי שהם של צבור.

אבל למ"ש התוס' שם ליכא הוכחה דמיירי בציבור א"כ שפיר הקשו כאן: בד"ה שכן וכ"ת חטאת ואשם כו' מה לכולהו דמתן דמים מרובה. לכאורה קשה לפ"ז הו"ל לגמ' לומר מיד האי פירכא דגם שלמים ב' שהן ד' ובכור ומעשר ופסח מתנה א' וי"ל דאין זה פירכא גמורה כיון דכולהו אם נתן מתנה א' כיפר.

רק על מה הצד פרכינן פירכא כל דהו כדאי' בחולין (קט"ו: ע"ש). ומחטאת ואשם גרידא לא מצי למילף דהם מכפרים והם קדשי קדשים רק במה הצד ומהני פירכא כל דהו: דף צג ע"א במשנה הכל סומכין.

בתוס' הביאו מגמ' דערכין לאתויי יורש. ותמהו דיורש בהדיא תני לי' רישא יורש סומך. ואפשר לומר דהנה יש לעיין ביורשין בשותפות ב' או ג' אחים אי כולן סומכין. דלעיל ילפינן סמיכה ביורש משום דמימר ותמורה ליתא בשותפין.

א"כ י"ל דאין יורשים שותפים סומכין. מיהו י"ל דתליא בדון מינה ומינה.

ולמ"ד דון מינה ואוקי באתרא ה"נ כיון דדין סמיכה בכל החוברין לכן כדמרבינן יורש
שוב אוקי באתרא דאפי' הרבה יורשין סומכין. וי"ל דזה מרבה הכל סומכין: עוד י"ל
דלאתויי יורש דהכא אתי לאתויי דאפי' כבר סמך האב ואח"כ מת.

או יורש את אמו אע"ג דהקרבת לא הי' עליו חיוב סמיכה. מ"מ עתה דהוא יורשו נעשית
שלו והייב לסמוך: בתוס' ד"ה מיבעיא לי'.

תימא דבפ' כו' גבי המול ימול וי"ל דהמול ימול שהוא רצון הכתוב בזה שייך דברה
תורה כלשון בנ"א. וכן נתון תתן הענק תעניק.

אבל תמורה דהוא איסור לא שייך בי' המר ימיר לומר דברה תורה כלשון בנ"א רק
לרבות אתי. (והא דמצינו בסנהדרין (נ"ו).

(ובזבחים (ק"ח:) דאמרי' ד"ת כלב"א במילי דאיסורא. התם כתי' איש איש י"ל גם בזה
ד"ת כלב"א.

אבל המר ימיר שהוא מעשה האיסור שפיר י"ל כנ"ל. דאי לאו דאצטריך לא כפל הכתוב
מידי דאיסורא]: בד"ה לפי כו' ועוד קשה הא דתנן בתמורה כו' תיפוק לי' דילפינן תחילת
הקדש מסוף הקדש דסמיכה בבעלים.

נראה דתיבת בבעלים ט"ס הוא רק למעט בכור מתמורה כמו דאימעוט מסמיכה. מיהו
הלשון תיפוק לי' תמוה בעיני דאי נילף מסמיכה אפי' בעלים דבכור נמי לא יוכלו להמיר.

ובאמת קיי"ל התם דבעלים ממירין בבכור. ומכ"ש כהן שנולד לו בכור ממיר בו.

וא"כ לא הו"ל למימר תיפוק לי' רק להקשות בעיקר הדין למעט תמורה בבכור אפי'
מבעלים כנ"ל: ע"ב בגמ' דנין מידי דאית בי' סמיכה בגופי' כו' ותמוה מאוד הך דיליף
מעולת ראי' כיון דלא כ' שם סמיכה כלל [אע"ג דבעי סמיכה מ"מ האיך ילפינן ומאי
גז"ש איכא] **לדעת הרמב"ם (פ"א מה' חגיגה) דעולת ראי' יכול להיות גם מן העוף
אין זה מספיק דהא עוף לא בעי סמיכה.

אבל דבריו תמוהין כמ"ש בכ"מ שם:** ואולי דריש מדכתיב איש כמתנת ידו היינו
קרבן שסומך עליו ידו: שם בגמ' דתניא ולא מן הצדדין. קצת קשה כיון דפלוגתא
דתנאי היא אי על בסמוך ואנן קיי"ל על בסמוך.

א"כ י"ל דלדידן מן הצדדין נמי. קרוי על ראש קרבנו וצ"ע: שם בגמ' זה בנה אב בכל
מקום שנאמר ידו הרי כאן שנים.

וכן מוכח בקרא דכאשר ירים משה ידו ואח"כ מסיים תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד.
הרי ידו פי' שתי ידיו.

מיהו למסקנא מוכח דדוקא ידו דסמיכה קאמר: שם בגמ' אזיל ר"א ולא אמרה משמי'
דר"ל כו'. נראה דר"א מעצמו נמי חידש האי דרשא דאל"ה בודאי הי' אומר בשם אומר.

ומ"מ איקפד עליו ר"ל. ולכן אקשי לי' כו' והראה לו אע"ג דגם הוא דרש כן מ"מ הוא
לא נתכוין לדרוש דוקא ידו דסמיכה.

ור"ל נתכוין שפיר וא"כ הו"ל לומר בשם אומרו כנ"ל: שם בגמ' אקשי ל' עשרים וארבע ידיו ע"ש. צ"ע היכן מצינו כ"ד ידיו בתורה.

והנה מידיו תביאנה אפשר ליישב דהנה יש להסתפק בסמיכה דצריך ב' ידיו אם אין לו רק יד אחת אי פטור מסמיכה די"ל דבעי קרא כדכתיב מיהו י"ל כיון דבאמת לא כתיב שתי ידיו רק בנין אב דידו פי' שתיים. א"כ י"ל הפי' הוא ידו כל כחו והם ב'.

אבל באין לו רק א' שפיר מתקיים בי' ידו ומחויב לסמוך. אבל היכא דמפרש ידיו תביאנה י"ל באין לו רק יד א' פטור מתנופה להכי כתיב ידיו.

ולכן לא סגי ל' לאקשווי מידיו תביאנה ומייתי ל' עוד ידיו רב לו וכו': שם בגמ' בסמיכה נמי כתיב ויסמוך את ידיו עליו. קצת קשה די"ל דשאני התם דנאמר לו וסמכת את ידך עליו דהיינו יד אחת.

א"כ צריך קרא לפרש ידיו שהוסיף **ע' בכלי יקר שם. ובפ' ויקרא שהקשה העולה דמשמע ידו אחת.

וכתי' וסמך אהרן את שתי ידיו. והשיג על הרמב"ן ע"ש.

ותמוה מאוד מסוגיא דהכא דמסקי' ידו דסמיכה בשתי ידיו הוא. וגם בתרגום יונתן אי' יד ימיני' והוא נגד המשנה כאן וצ"ע:** בעין יפה יותר ממה שנצטווה כדפירש"י שם בחומש פ' פנחס: שם במשנה חומר בתנופה כו'.

קצת קשה .

דלא חשיב נמי דסומא אינו סומך ומניף. [גם י"ל למ"ש לעיל דאם אין לו אלא יד א' סומך ואינו מניף הו"ל למיתני חומר בסמיכה מבתנופה בכה"ג וצ"ע]: בתוס' ד"ה אתיא סמיכה כו' תימא א"כ נבעי' מנוקים וצ"ע: מכל מום.

וי"ל קצת דהא דבעי בסנהדרין מנוקים מכל מום משום דכתיב אתך בדומין לך הוי כמו היקשא ודבר הלמד בהיקש אין חוזר ולומד בג"ש. ואע"ג דהמלמד חולין למ"ד דבתר למד אזלינן (בזבחים נ').

אבל סומא יליף שפיר כיון דכתיב גבי האי קרבן אם מעיני העדה נעשתה לשגגה א"כ הוי כמו דכתיב בגופי' כנ"ל: בד"ה ידו הקשו דהא בלא"ה סמיכה מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות. ונראה ליישב כיון דגוף הקרבן נמי זמן גרמא ואעפ"כ נשים מביאין קרבנות כאנשים וגם זבה ויולדת מפורש בקרא דמביאין א"כ הו"א דה"ה סמיכה נוהג בנשים: דף צד ע"א בגמ' תנופה ולא תנופות.

קצת קשה דנימא מה"ט דקרבן דאית בי' תנופה לא יוכלו להביא רבים אם א"י להניף בב"א כיון דבעי תנופה בכל החוברים. רק כמה שיוכלו להניף בבת אחת זה אצל זה יכולין להביא.

כיון דאיכא ק"ו מסמיכה שפיר י"ל דב' או ג' שיכולין להניף בב"א נוכל לקיים הק"ו להיות תנופה ג"כ בכל החוברים וצ"ע: פרק אחד עשר במשנה שתי הלחם. ע' תוי"ט שמביא דברי התוס' דדייקו דלחם לשון זכר ונקבה דכ' ולא יחסר לחמו.

ותמה עליהם דהתם על האדם קאי כמו שנאמר למען יחסרו לחם ומים. ולדעתי יפה כווננו התוס' דאי לא יחסר לחמו קאי על האדם הול"ל לא יחסר לחם כמו התם לחם ומים.

אלא הפי' הלחם לא יחסר דבזה מיירי הפסוק שם דהלחם שבבטנו מתחסר ע"ש. וא"כ הול"ל ולא תחסור לחמו א"ו דלחם לשון זכר ודוק כי ברור הוא: שם במשנה ונאפית שתים שתים.

צ"ע אי דוקא שתים. או אפי' כולהו רק לאפוקי אחת.

כדדרשינן ושמת אותם שיהי' עכ"פ ב' ביחד. מיהו הרמב"ם בפיהמ"ש כ' דהלכה בידם כך א"כ אפשר דוקא שתים ותו לא.

(וכ"מ בפ"ה הר"ש בתו"כ פ' אמור ע"ש): שם במשנה ובטפוס כו'. דברי התוס' בכאן לא הבנתי לא הקושיא ולא התירוץ.

וכבר כתבתי בגמ' בזה דפשוט דכוונת התוס' רק על הטפוס שבתוך התנור זה הי' הלחם על הדפוס. אבל הדפוס הראשון והאחרון בודאי הי' הלחם תוך הדפוס.

דאל"כ איך אמרו בגמ' דאי אפה לה נפחה מה לי שנופח מבחוץ כיון דהדפוס ינתן תוך הלחם. א"ו דדפוס שמבחוץ הי' הלחם תוך הדפוס א"כ הר"ב ותוס' דבר אחד אמרו.

וכוונת התוס' יו"ט בתירוץו אין מובן לי כלל. ואם גם כוונתו כמ"ש א"כ דעת התוס' ג"כ הכי.

וצ"ע: בתוס' ד"ה ובדפיס כו' דאפי' לה נפחה משמע שהלחם חוץ לדפוס כו'. נראה דמ"מ מודין התוס' דהדפוס שהי' קודם האפי' ואחר האפי' הי' הלחם בפנים דהדפוס.

דאל"ה אכתי קשה מה דאמר דנפחא מה בכך מ"מ כמו שהי' תוך התנור בדפוס והנפח מבחוץ כן תינתן בדפוס הראשון. א"ו דדוקא הדפוס שבתנור הי' תוך הלחם אבל לא הדפוסים החיצונים.

ולכן תמהני על התיו"ט שתמה על הרע"ב ע"ש. ודברי הרע"ב כנים שדפוס התנור שפיר הי' בתוך הלחם ודפוס שקודם אפי' הי' הלחם תוך הדפוס.

מיהו עיקר פי' התוס' אינו מוכרח לע"ד די"ל דכל הדפוסים הי' הלחם מבפנים, ומ"מ כיון דאפי' צריך להתנפח הניחו קצת מקום ריוח בדפוס שבתנור שיתנפח שם העיסה. ולכן הדפוס של התנור ושל אחר אפי' הי' רחבים מדפוס הראשון כנ"ל פשוט וכ"כ בקרבן אהרן בפ"ה התו"כ פ' אמור.

ועי' בצ"ק: ע"ב בגמ' כמין ספינה רוקדת. מדברי התוס' נראה שהבינו דהא דתנן לקמן כופל טפחיים ומחצה מכאן כו' הוא אחר שכלה כל השיפוע נעשה למעלה טפחיים ומחצה כמין תיבה פרוצה לכו"ע.

וזה תמוה דא"כ אין זה כספינה רוקדת. בפרט למה שסיימו שהי' כל השיפוע שתות טפח אין זה קרוי ספינה רוקדת.

וגם שפיר היו הסניפים מעמידין הלחם וגם שפיר נקרא כוורת ומרובעת. אבל העיקר נראה וכן משמעות רש"י לקמן דהך כופל היא השיפוע שע"ז נעשה ספינה רוקדת ופי' המשנה שמקודם הי' אורך החלה עשרה ככל חלה פשוטה.

ואח"כ עשו אותה כספינה רוקדת עד שלבסוף נשאר אורך החלה למעלה מדופן לדופן הי' טפחים. וטפחיים ומחצה מכאן ומכאן נתמעט ע"י התעקמות הדפנות.

ואין פי' טפחיים ומחצה האלכסון שהוא הי' יותר רק שגובה החלה עד ראש הדופן מן השלחן או מן הקנים הי' טפחיים ומחצה כצ"ל פשוט: דף צה ע"א בגמ' תניא כמ"ד ספינה רוקדת. והרמב"ם (פ"ה מה' תו"מ) נראה שפוסק כתיבה פרוצה ותמוה.

ותי' הכ"מ דחוק. ויותר י"ל דהך תניא אין הכוונה כמו בעלמא תניא כוותי' דמר.

רק משום דדחיק מעיקרא ליישב הברייתא דכוורת ומרובעת הי' בפירושה וזה הי' כדי דלא תקשה אמ"ד ספינה רוקדת. להכי מביא תניא כמ"ד ספינה רוקדת ושוב ברייתא קמייתא כפשטא רק דתנאי היא.

וממילא אין הכרח הלכה כמאן. ובחר הרמב"ם כמ"ד תיבה פרוצה.

משום דלמ"ד ספינה רוקדת דחקו בגמ' לעיל ליישב וכמ"ש הלח"מ ע"ש: ע"ב במשנה לישתן ועריכתן מבחוץ ואפייתן בפנים. כ' הרמב"ם ורע"ב דלא אתפריש הטעם בגמ'.

והתוי"ט הוקשה לו דהא תי' בגמ' ע"ז דמדת יבש לא נתקדש ותנור מקדש ע"ש. ולא ק"מ דהא למסקנא דכיון דדוחה שבת בע"כ ס"ל דתנור נמי לא מקדש.

א"כ הא דנאפה בפנים אינו מטעם קודש וא"כ הדרא קושיין לדוכתי' מ"ש לישא לאפי' וזה פשוט ובע"כ לומר שהי' קבלה בידם. ואולי מלשון לחם פנים לפני תמיד למדו דכל שבא עליו שם לחם יהי' בפנים דהיינומשעת אפי'.

[ושתי הלחם ילפי' מלחה"פ כמ"ש הכ"מ (פ"ח מה' תו"מ ה' י') ע"ש]: שם במשנה רש"א לעולם הוי רגיל לומר כו' וכשרות בבית פגי. אפשר לפרש דר"ש קאמר נהי דכך הי' עושין דאופין מבפנים מ"מ כשרות בבית פגי ג"כ.

פי' דלא בעי קידוש תנור. ואפשר נמי דמפרש כך דעת הת"ק ג"כ.

וקצת משמע כן בגמ' דאמר ר"י ור"ש מקרא א' דרשו ושביק לת"ק. ולפ"ז אפשר לומר דאע"ג דתנור מקדש כמ"ש תוס' [לעיל (צ"ד).

(למ"ד] דקערותיו הם הדפוסים מ"מ כיון דלא בעי הקידוש שוב אין כלי שרת מקדש שלא בזמנם ודוקא למ"ד תגור מקדש היינו דבעי קידוש תנור א"כ ע"כ זמנם היא לענין הקידוש. אבל כיון דכשרות נמי בחוץ וא"כ לענין קידוש נהי דהתנור קדוש מ"מ א"מ שלא בזמנם: בגמ' דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש, אפשר דהיא מטעם קערותיו שנמשחו כמ"ש תוס' לעיל ריש פרקין: שם בגמ' אלא דר"א בדותא היא.

כ' בתוס' ותברא מי ששנה זו לא שנה זו. נמצא לדבריהם למאי דסתם התנא בסוף הפרק דאין נאכלת פחות מתשעה דנאפה מע"ש ע"כ היו אופין מבחוץ.

אבל הרמב"ם פסק לתרוייהו דנאפה מבפנים ואין דוחין השבת. וצ"ל דס"ל דנהי דנשאר בקשיא מ"מ הלכה לא אדחי [כמ"ש בתי"ט].

ואפשר דהל"מ היא. ולמ"ש במתני' בפ"י דברי ר"ש מיושב ג"כ: דף צו ע"א במשנה אבא שאול א' שם היו נותנין ב' בזיכי לבונה כו'.

יש לעיין לא"ש דעל בסמוך מנלן דבעינן ב' בזיכין. בשלמא לת"ק על כל מערכה הי' נותן בזך א'.

אבל אי על בסמוך בבזך א' שיש בין המערכות שפיר מתקיים על המערכת לבונה זכה. ובני מ' אברהם מרדכי נ"י השיב משום דכתי' כפותיו והם בזיכין לשון רבים הוי שתיים: שם במשנה כל הכלים שהיו במקדש ארכן לאורכו של בית.

כ' הר"ב חוץ מן הארון. וכדאי' בברייתא [וי"ל הא דלא תני במתני'] משום דמקום ארון אינו מן המדה אינו בכלל מנין האורך ורוחב: בגמ' והאיכא בזיכין.

משמע מפשטא דגמ' דאין הלכה כאבא שאול. והרמב"ם פוסק כאבא שאול משום דרבי ס"ל הכי לקמן (צ"ח).

(ולאבא שאול נראה דמקום שבין הסדרים אין השלחן מקדש למעלה מגובה הבזיכין: ע"ב בגמ' פרקודי הוי מפרקדי ע"י פירש"י. ולולי דבריו הי' נראה לפרש דהלחם הי' קצר מלמטה טפח שיהי' נכנס תוך המסגרת.

ויש קצת טעם לזה דהא הלחמים של מעלה הי' נחסר בהם למטה מקום של הקנים. והלחם שהי' מונח על השלחן לא הי' נחסר בהם.

וא"כ אין מדותן שוה ובכל א' יש ב' עשרונים ואיך הי' זה משונה מזה הלא כולן הי' גובהן ורוחבן ואורכן שוה. ולכן נאמר כי הלחמים שלמטה מקום המסגרת הי' חסר והשלים זה החסרון כמדת הקנים.

מיהו בלא"ה הלחם שלמעלה הי' רק ב' קנים וע"כ צ"ל דבעובי שלהם הי' משתנים א"כ אין ראי' לפי זה. ובגמ' לקמן משמע קצת כפרש"י דר' יוסי אמר מסגרתו מעמיד הלחם והשיבו לו חכמים מסגרתו למטה הי'.

ולפי הנ"ל למה הוצרכו לומר מסגרתו למטה. אפי' הי' למעלה י"ל דהלחם הי' על המסגרת כמו שהקשה המקשן כאן על ר' יוחנן.

רק דר"י משני פרקודי הוי וחכמים יחלקו על זה. אבל לפירש"י דצורת המסגרת הי' משופע י"ל דבצורת השלחן לא פליגי.

ואפשר דדרך מסגרת של שלחן להיות משופע לצד חוץ. ולכן צריכי לומר מסגרתו למטה הי': שם בגמ' ר"י א' לא הי' שם סניפין אלא מסגרתו מעמיד הלחם.

צ"ל דר"י ס"ל כתיבה' פרוצה דלמ"ד כספינה רוקדת לא נגע המסגרת בלחם כלל וגם חכמים משמע דמודין בזה לר"י רק דהשיבו מסגרתו למטה היתה. ויש מכאן ראי' לשיטת הרמב"ם דפוסק כתיבה פרוצה וכמ"ש לעיל דתנאי היא.

דהא ר"י וחכמים כאן ס"ל הכי. ומאי דאיתמר לעיל תניא כמ"ד ספינה רוקדת היינו לומר דתנאי היא וכמ"ש לעיל מזה: שם בגמ' מכלל דשלחן בר קבולי טומאה הוא והא כלי עץ העשוי לנחת.

לכאורה אין הלשון מובן דהו"ל להקשות בפשיטות שלחן גופי' מנלן דטמא כיון דהוי פשוטי כ"ע. ואי ידעו מהדרש דשלחן הטהור מכלל שהוא טמא א"כ ע"כ בר קבולי טומאה הוא.

ונראה לפרש דהמקשן סמך אדלקמן דמשום ציפוי הוא דטמא. דמשום עץ אי אפשר דעשוי לנחת הוא.

וא"כ אין ראי' על טבלא המתהפכת. ומשני כדר"ל דאינו עשוי לנחת: שם בגמ' הטהור מכלל שהוא טמא מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים.

וקשה הא בלא"ה בשעת מסעות מטלטלין אותו ות' התוס' אין מובן כלל. ותו קשה דבמדבר לא הי' עליות רגלים.

[כמ"ש ברמב"ן פ' ראה בפ' הפסוק ל"ת כו' אנחנו עושים] ולכן נראה דכל הטהור מיותר הוא רק ללמד דגם שלחן דבהמ"ק שייך בי' טומאה ע"י שמגביהין לעולי רגלים כנ"ל. (וכן משמע לעיל (כ"ט).

(דהטהור יתירא הוא ולהכי הוא דאתי לכדר"ל. אכן בתו"כ דרשי' על טהרו של שלחן כמ"ש רש"י פ' אמור ע"ש]: בתוס' ד"ה לא הי' שם סניפין.

תימה מה פ' ר"י קשותיו. אפשר לומר דכוונת ר"י רק על לחם שעל השלחן דשם לא הי' סניפים מעמידין אבל הלחמים שלמעלה מודה דהי' ע"י הסניפין וא"צ לדחוק כמ"ש בתוס' בסמוך ד"ה מסגרתו.

מיהו לשון לא הי' שם סניפים לא משמע לתוס' לפרש אלמטה בלבד. וי"ל עוד הפ' לא הי' שם סניפין אצל השלחן.

דלת"ק דסניפין מעמידין את הלחם היו סמוך לשלחן ולר"י היו מרוחקין מן השלחן והקנים היו ארוכין מן השלחן מכאן ומכאן עד הסניפין העומדין מרחוק קצת: דף צז ע"ב בגמ' אלא חיק אמה בגבהה אמה רוחב בכניסה. פ' רש"י כיון דלא הוי אמה לא חשיב לי'.

וקשה דהא בקרא לא שייך לא דק. וצ"ל בדוחק דדוקא באמה שלימה לא שייך לא דק. אבל פחות מאמה אפי' בקראי אפשר דלא חשיב רק אמות שלימות. וזה דוחק דא"כ אפי' לאוקימתא קמייתא כיון דבקרא כתי' שתים עשרה.

שפיר י"ל כיון דלא הוי נוסף ב' אמות א"כ מאמצעיות לא הוי י"ג אמות שלימות להכי כ' שתים עשרה. א"ו דבקראי ל"א כלל לא דק.

ולע"ד הי' נראה לפרש דבאמת למסקנא הנך ל"ב אמה דמזבח ב' אמות מהם הם אמות קטנות כדאמרינן לעיל וכ"ת שית מינייהו כו'. רק במס' מדות בחשבון העזרה כיון דלא נוסף אמה שלימה בעזרה להכי אמרינן לא דק כנ"ל.

אך הרמב"ם (בה' בית הבחירה פ"ב) פ' בהדיא כפירש"י וצ"ע. וע"ש בראב"ד שיטה אחרת: דף צח ע"א בגמ' ר"י אמר מהכא וישנס מתניו כו'.

קצת קשה דמהכא מוכח רק גבי מלך ישראל דמדאורייתא צריך להיות אימתו עליו כדדרשינן שום תשים שיהי' אימתו עליך. אבל לדרשא דר' ינאי שפיר מוכח אפי' במלכי אומות וצ"ע: שם בגמ' הייתי אומר א' של ד' וא' של ח'.

קצת קשה מהיכי תיתי לומר כן כיון דכתי' שתים מסתמא שניהם שוין. ואפשר לומר דרק לעיכובא הו"א דלא מעכב קמ"ל יתור דשש לעיכובא כדמסיק ואם נתן א' של ד' לא יצא מיהו לשון הגמ' הייתי אומר משמע גם לכתחילה: שם בגמ' רבי לטעמי' דאמר על בסמוך.

פשוט נראה דרבי ס"ל כאבא שאול דבזיכין בין המערכות מונחים. אכן מדברי התוס' נראה שלא הבינו כן משום דקשיא להו לשון הגמ' דהול"ל רבי כאבא שאול ס"ל.

דמהא דס"ל על בסמוך אין ראי' דמ"מ מצי סבר כר"י דמתניתין דשלחן ארכו עשרה וממילא הבזיכין על המערכת הי'. דנהי דעל פ' נמי בסמוך מ"מ עליו ממש וודאי בכלל על הוא.

ולכן הבינו התוס' פ' הגמ' דלמ"ד על בסמוך אין חציצה פוסלת והלחם המיותרכמאן דליתא ושפיר קרי בסמוך. ובזה מובן דבריהם בד"ה רואין.

וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט כל הני דינים דד' וח' פסול ושבע שבע כשר. דנראה דהלכה כרבי דלית מי שחולק עליו.

וגם הרמב"ם ס"ל כאבא שאול וצ"ע: ע"ב בגמ' תרי גברא באמתא ופלגי לא מסתגי. צ"ע מנלן שהנושאים עמדו בין הבדים שמא היו עומדין מבחוץ של הבדים או עכ"פ א' בחוץ וא' בפנים.

ואולי ידעו שדרך לשאת מבפנים: דף צט ע"א בגמ' כתלמיד היושב לפני רבו. פ' רש"י דלצד מערב הי' גבוה דבהמ"ק משופע הי'.

ולא מצאתי בשום מקום שיהי' הרצפה של בהמ"ק משופע ולולי דבריו יש לפרש דלצד מערב קרוב לקדשי קדשים קרי מעלה ולצד מזרח קרי למטה אפי' הי' הרצפה בשוה: שם בגמ' על של משה שנאמר ואת השלחן אשר עליו לה"פ זהב. קצת קשה דלשון הכתוב משמע דשלמה עשה זה השלחן א"כ אינו שלחן של משה.

ומשמע יותר שהכוונה על כל העשר שלחנות אע"פ שכתוב לשון יחיד כת"ק דהכא: שם בגמ' מעיקרא תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח. וקשה למה קרי לי' תשמישי מזבח כיון שהקטירו הקטורת במחתות הם כגוף המזבח.

והי' נלע"ד דלא מטעם הקטרתם קרי לי' תשמישי מזבח דזה לא הי' לרצון לפני ה' רק דהגמ' הבין דמחתות אלו היו גם מקודם כלי שרת של המזבח. וקצת משמע כן דכ' קחו לכם מחתות ולא כתי' עשו לכם מחתות רק שהם היו כלי שרת מכבר.

מיהו לשון הפסוק כי הקריבום לפני ה' ויקדשו משמע דע"י הקטרה שלהם התקדשו וגם רש"י בחומש פי' שעשאום לכלי שרת וע"ש ברמב"ן בזה. וא"כ קשה למה נקראו תשמישי מזבח וצ"ע: שם בגמ' אר"ל פעמים ביטולה של תורה זהו יסודה דכתי' אשר שברת כו'.

פירש"י שהסכימה עמו דעת השכינה. וקשה מ"מ מנ"ל שזה יסודה.

ויותר נראה לפרש דכתי' ואכתוב על הלוחות כו' הראשונים אשר שברת יישר כוחך. פי' ע"י ששיבר הראשונים ניתן להם השניות ואילו לא שיברם לא הי' נותן השניות.

ואל הראשונות לא היו ראוין ע"י החטא. נמצא שע"י ששיברן נשאר לנו השניות: ע"כ בגמ' יכול אפי' מחמת אונסו כו'.

כ' בתוס' משנה היא באבות. אבל נראה דמן המשנה לא מוכח רק דמחמת אונס לא מעלה עליו הכתוב כמתחייב בנפשו.

והכא קמ"ל דאפי' לאו ליכא. דפן יסורו מלבבך ע"י שישב ויסירם מלבו היא דאיכא לאו.

וצ"ל דפן יסורו פי' הוא על הנך לאוי דלעיל דאל"ה להוי ד' לאוין. ומיהו לר"ד בר"י דיליף מרק קשה דלהוי ד' לאוין.

ואפשר דאה"נ דלדידי' ד' לאוין איכא: שם בגמ' המשמר תורתו נשמתו משתמרת וכל שאינו משמר את התורה כו'. נקט ברישא תורתו הואיל ומשמרה נקראת תורתו כמ"ש חז"ל בפסוק ובתורתו יהגה.

וכשאינו משמרה אינה נקראת תורתו: שם בגמ' תנא דבי ר' ישמעאל משל כו'. לכאורה אין הנמשל דומה למשל דהצפור באמת אינו שוה רק איסר.

אבל התורה חמודה גנוזה. אבל הכוונה דכמו דצוה לו המלך לשמור הצפור והזהירו.

שאינו מקפיד על איבוד הצפור רק על שאינו שומר מצות המלך. כמו כן בתורה שניתן לאדם הגם דשיחת לו לא והתורה בקדושתה קיימת.

רק מצד שהאדם מצווה לשמור התורה בקרבו מתחייב בנפשו על השכחה: שם במשנה של שיש נותנין עליו הלחם בכניסתו פירש"י ורע"ב כדי להראות כו' וזה דוחק. גם צ"ע דא"כ כל הנעשה בפנים כמו קטורת יניחנו ג"כ מקודם באולם כדי להעלות בקדש.

ונראה יותר דלשון בכניסתו לאו דוקא. והפי' דאחר אפי' בע"ש קודם שנכנס לפנים ובהסתלקתו מן התנור הניחוהו עליו להצטנן עד יום השבת.

וע"כ הכי הוא דאל"ה הי' נצרך להיות עוד שלחן להניחם עליו כל ליל שבת וכבר הביא התיו"ט כן בשם הרע"ב בשקלים. מיהו המציאה שמצא התיו"ט אח"כ כן בגמ' דתמיד.

א"נ בעיני כי הגמ' שם לא קאי רק אשלחנות של החלבים שהי' של שיש ע"ש. מדפריך נעביד דכסף או דזהב.

וזהב לא שייך דצריך להיות מעלין בקודש. רק לא קאי אלחם הפנים כלל.

וגם התי' שלא ירתיח אינו מספיק דבלא"ה כל השבוע הי' מונח בפנים על זהב. מיהו המפרש שם הבין כשיטת התיו"ט ולע"ד נראה כמ"ש.

וכן פי' הראב"ד שם בתמיד. ועי' בירושלמי שקלים (פ"ו ה"ג) גירסאות שונות]: שם במשנה וא' של זהב מבפנים.

קצת קשה דהא שלמה עשה עשר שלחנות. ולמ"ד דלחם מונח רק על שלחן דמשה.

פי' המשנה דא' של זהב הי' ששימש את הלחם. ואולי זה הי' כוונת הרע"ב שכ' של משה: שם במשנה וד' כהנים נכנסין.

צ"ע שיהי' כהן א' מסדר כל ששה לחמים ושני בזיכין יצטרכו ב' כהנים. ואולי קבלה הי' בידם כן.

ואלו הד' כהנים הי' נראה דהנכנסין הם משמר הנכנס והנוטלין הי' משמר היוצא. ולפ"ז משמר היוצא הי' מקריב הבזיכין וכן מסתבר דזה שייך לשבת שעבר.

ומיהו מצאתי בזה חילוקי דיעות דבסוף סוכה איתא דבזיכין הקטירו הנכנסין ומרש"י שם משמע שהם עשו הכל. וביומא (כ"ו): גבי פייס דתמיד משמע דכל מעשי הבזיכין אל היוצאין וע"ש בתוס' ישנים.

והרמב"ם (בפ"ד מתמידין ה"ט) סתם הדברים ולא כ' מי הקטיר הבזיכין ע"ש: שם במשנה ר"י אומר אפי' אלו נוטלין כו'. עי' תוי"ט שהקשה דבמגילה סתם התנא כר"י ולמה פסק הרמב"ם כת"ק.

ותי' התיו"ט אינו מספיק כיון דהכא מחלוקת ובמגילה סתם הלכה כסתם איברא דגוף הסוגיא במגילה אין מובן לי דמה ראי' מזה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום דמרבי סילוק והקטרת בזיכין דהיא כר"י. הלא לת"ק נמי עכ"פ כשר כל היום רק שיהי' הסידור והסילוק ביחד.

וגם הרמב"ם ורע"ב פי' שם זה הכלל לאתויי סידור וסילוק בזיכין דכשר כל היום ומה ענין זה לר"י. לכן הקרוב בעיני דהם לא גרסו כלל בגמ' וכו' יוסי.

רק לאתויי סילוק וסידור בזיכין כנ"ל: שם במשנה חל יו"כ להיות בשבת החלות מתחלקות לערב פי' דאסור לחלקם מבע"י. ואפשר משום דילמא אתי למיכל מיני' [וכן הוא בירושלמי פסחים (פ"ד ה' ד') ועי' במג"א (סי' תרי"ב) ובדגמ"ר שם] או משום דהוי טירחא של צורך חול ואסור בשבת ויו"כ: שם בגמ' מדבריו של ר"י נלמוד אפי' לא שנה אדם רק פרק א' שחרית ופרק א' ערבית קיים לא ימוש.

לכאורה מה דמיון לא ימוש לתמיד. דלא ימוש אפי' שעה א' במשמע כמו לא ימיש עמוד הענן יומם דהוא שעה א' של בה"ש ונראה דעיקר כוונת הגמ' על סיפא דקרא והגית בו יומם ולילה.

דלא ימוש ודאי לאו דוקא דלא נתנה תורה למלאכי השרת וא"א שלא יתבטל רגע א'. רק והגית בו יומם ולילה ע"ז מדמה הגמ' לתמיד דהכא: והא דאר"י בשם רשב"י כו'.

נראה דהיא מימרא בפ"ע דלא תלי' בדר' יוסי רק אפי' לת"ק. דהכא בלחה"פ תמיד כתיב.

אבל לא ימוש לכ"ע יוצא בק"ש שחרית וערבית. ולהכי לא קאמר הגמ' איתמר נמי. ולהכי נמי פלפלו ר"י ורבא אי רשאי לאמרו לפני ע"ה דלר' אמי בלא"ה לדידן דלא קיימ"ל כר' יוסי אין הלכה כך. רק דר"י משמי' דרשב"י אפ' לת"ק אתי כנ"ל: שם בגמ' ורבא אמר מצוה לאמרו בפני ע"ה.

נראה הפי' כדי שלא יחשוב הע"ה כיון דיומם ולילה א"א לו ללמוד יתיאש לגמרי מן התורה, לכן מצוה להודיעו דאפי' בפרק א' הוא בכלל לא ימוש: שם בגמ' מה ללמוד חכמת יונית. צ"ע אי אין צורך בזו החכמה תיפוק לי' דאסור מטעם ודברת במ ולא בדברים אחרים כדאמרינן ביומא (י"ט): השח שיחת חולין עובר בעשה ול"ת ואי אית בי' צורך א"כ הלא יפה ת"ת עם ד"א תנן.

ור"י עצמו ס"ל בברכות (ל"ה:): גבי ואספת דגנך הנהג בהם מנהג דרך ארץ. ואפשר דהקפידה בחכמת יונית שהוא עיון והוי בכלל ולא יסורו מלבבך שהעיון בדברים אחרים מבטל והגית בו יומם ולילה שעיקר הגיון בעיון ומחשבת הלב: דף ק ע"א במשנה סידר את הלחם ואת הב' לאחר השבת והקטיר א' הבזיכין בשבת פסולה כיצד יעשה כו'.

משמע דאפי' אחר הקטרת הבזיכין יש עצה זו. [וכן פרש"י ביומא (כ"ט): והתוס' לעיל (צ').]

(בפ"י ב'] ואע"ג דבזו תודה וזו לחמה אבד התודה אבד הלחם וה"נ י"ל דאבדו הבזיכין אבד הלחם ואע"ג דהתם לחם בטל לגבי תודה מ"מ ה"נ אין לחם בלי בזיכין מ"מ י"ל כמ"ש התוס' לעיל (מ"ו): דכבשים ולחם ל"ד לזו תודה ולחמה וכתבו המפ' הטעם משום דקרבן צבור לב ב"ד מתנה עליהם.

מיהו י"ל דכיצד יעשה הפי' כיצד יעשה לכתחילה קודם הקטרה יניח הלחם עם הבזיכין עד לשבת הבאה. (כמ"ש רש"י לעיל (צ') והתוס' שם בפ"י א'): שם ברש"י ד"ה מתתי' [הביא] בשם הירושלמי להזכיר ביוה"כ זכות אבות.

נראה דיוה"כ לאו דוקא דבמשנה דתמיד [ל':] מוכח דבכל יום הי' אומר כן: בתוס' ד"ה אלא כו' דלא לתר נשרפת. קשה הא אין שורפין קדשים בלילה [עי' שעה"מ (פי"ט מפסוה"מ"ק) שהוכיח מדברי הרמב"ם שם וממ"ש התוס' לעיל (מ"ו): דשאר פסולין לבד נותר ופגול נשרפין בלילה ולפ"ז א"ש דברי התוס' כאן].

וכ"כ בנוב"י (מה"ת האו"ח סי' צ"ו): פרק שנים עשר דף ק ע"ב במשנה שלא נאמר פדיון אלא בבהמה וקשה מ"מ למה לא נילף עופות מבהמה במה מצינו בשגם זבח דבהמה חמור מעוף *בתו"כ פ' בחקותי והעמיד את הבהמ' בהמ' נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכ"ש נפדים. ופי' בק"א משום דהומ"ל והעמיד אותה וכת' את הבהמה למעוטי הני.

ועי' ברמב"ם (פ"ו מה' אסוה"מ) שכ' הטעם משום שאין אלו בכלל העמדה. ותמוה הא עופות ישנם בהעמדה כדאי' בתמורה (ל"ג) תני לוי כו' ואפי' עופות.

אבל מהא דתו"כ ל"ק אדתני לוי די"ל כמ"ש התוס' שם דקדושת דמים שאני: ** ואולי בהמה מיותר בפסוק דהול"ל סתם ואם טמאה אשר לא יקריבו ונכתב בהמה רק למעט הנך: דף קא ע"א בגמ' כמה דלא משפי להו לגזירין לא מתכשרי ולבונה כמה דלא קידשה בכלי שרת לא מתכשרי כו'. נראה פשוט הטעם דכל דאינו ראוי עדיין למזבח בלי תיקון או בלי הנחתן לכלי שרת לית בהו חיבת הקודש עד שיהיו ראויין מיד למזבח דפי' התוס' דע"י הקורדם נתקדשו דחוק.

וגם מה שהשיגו התוס' על רש"י דפ' כל הפסולין דפי' שקדשו בכלי במחתה. נראה דלק"מ על רש"י.

דלענין לקבל טומאה מטעם דין חיבת הקודש סגי אפי' בלי קידוש כלי רק שיהיו משופין וראויין למזבח. רק דהתם לענין ללקות מטעם והבשר לרבות עצים ולבונה בזה אינו חייב עד שנתקדשו בכלי.

אבל לקבל טומאה א"צ קדושת כלי כלל: שם בתוס' ד"ה פיגל במנחה. וא"ת עולה כו'. צ"ע אפשר אה"נ והיכן מצאו התוס' דעולה לר"ש מטמא טומאת אוכלין: ע"ב בגמ' הניחא למ"ד טהורין אין נפדין. צ"ע קצת דאפי' למ"ד אין נפדין אמר לעיל הטעם דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם.

אבל הכא בעודן מחובר אינו ראוי למזבח וצריך עוד כמה מלאכות שיהי' ראוי למזבח. ואפי' חטיין ממש י"ל דלא מקרי ראוי למזבח דחטיין ועשאן סולת הוי שינוי וא"כ לכו"ע תיקשי.

ואפשר דאה"נ למסקנא הכי היא רק בס"ד קאמר הניחא דלדידי' אפשר לדחוק ולומר דגם בכה"ג אין נפדין. אבל לבתר דמסיק דהואיל ומצי פריק לא אמרינן.

שפיר י"ל דאפי' לדידן דטהורין אין פודין דוקא מנחה ממש אבל חטים ומכ"ש במחובר שפיר פודין. וכן משמעות הרמב"ם שפרט כל המינים שמן יין סולת כלי.

וכן בהא דהקדיש נכסיו והי' בהם יינות שמנים וסלתות הראוי למזבח כו'. משמע ג"כ דוקא סולת אבל חטים כיון דנשתנו אח"כ מותר לפדותן וצ"ע לדינא: שם בגמ' ושמעינן לי' לר"ש דאמר כל העומד לפדות כפדוי כו' וקשה בשלמא בפרה באמת עומד לפדות גם עכשיו.

אבל דנימא דהי' לו שעת הכושר שמעיקרא הי' עומד לפדות י"ל דתרי הואיל לא אמרינן. ואפשר דלשון היתה לה שעת הכושר משמע דעכשיו א"י לפדותה ואע"ג דנפדית ע"ג מערכתה מ"מ אפשר בשהצית בה אש תו לית לה פדיון.

ושוב ראיתי בתוס' ב"ק (ע"ז.) דייקו לשון שהיתה לו שעת הכושר משמע דעכשיו א"י לפדותה.

ופי' דאחר הזאת הדם א"י לפדותה ע"ש. ומיהו אין הלשון היתה הכרח גדול דכיון שלא פדאו עדיין שפיר שייך לומר דהי' לה שעת הכושר אולי הי' פדאה.

ולכן הי' נלע"ד דזהו כוונת רב אשי לקמן דקאמר דאי בעי פריק אמר דאי בעי הוי זריק לא אמר. דעיקר כוונתו כמ"ש דאי בעי פריק גם עתה הוי רק חד הואיל אמרינן.

אבל אי בעי הוי זריק כבר לא אמרינן דהוי כב' הואיל. ומיושב בזה דמה דפשוט בכולהו תלמודא דלר"ש עומד לזרוק כזרוק אתיא גם אליבא דרב אשי כנ"ל: שם בגמ' הכי השתא בשלמא פרה עומדת לפדות שאם מצא נאה הימנה מצוה לפדותה.

לכאורה תמהני אטו במנחות אינו כן כיון דמצוה להביא מן המובחר ואי מצא חטים טובים מאלו מצוה נמי לפדותן ק"ו פרה דאינו בפנים מצוה מן היפה מכ"ש מנחה דבפנים. ואפשר דסברת הגמ' היא דמנחה שהוכנה לקרבן כיון דכשרה היא אע"ג דמצא מן המובחר טפי.

אין לבטל הקדושה והמצוה ממה שכבר הוכן וכבר זכה זה הסולת להיות מנחה. משא"כ פרה דבחזן היא מצוה לפדותה: שם בגמ' שלא הי' שהות ביום למזרק'.

קצת קשה כיון דע"כ נשחט ונתקבל הדם ביום. א"כ כל זמן בה"ש הוי בכלל ספק יום. ואיך סתם דאינו מטמאת אוכלין הא מידי ספיקא לא נפקא שמא הי' עוד שהות לזרוק וטמא מספק, ואפשר דכיון דמכח ספק אינו רשאי לזרוק הוי כמו אין לו שעת הכושר בודאי. וחתני מ' יעקב מאיר נ"י תי' כיון דדם נפסל בתחילת שקיעת החמה לשיטת התוס' לעיל (כ':).

וי"ל דבתחילת שקיעה ליכא ס' דבה"ש כלל [כמ"ש התוס' שם דהוי יום גמור]: שם ברש"י ד"ה שור הנסקל כו'. יש ליישב בבן פקועה דא"צ שחיטה ובכל הני בלא"ה י"ל לענין הדם למאי דקיי"ל לקמן (ק"ג:): דם נבילה אינו מטמא ומ"מ מטמא טומאת אוכלין כנ"ל: דף קב ע"א בגמ' דא"ב פריק אמרינן דא"ב זריק ל"א.

לכאורה תמוה אדרבא זריקה ודאי מצוה היא ועומד לכך טפי מלפדותה. וי"ל הטעם כיון דקודם זריקה לאו בר אכילה היא וזריקה היא דשויא אוכל לא שייך לומר כיון דא"ב זריק והי' עתה אוכל דעיקר עשיית אוכל רק ע"י הזריקה.

אבל פדיון היא רק סילוק האיסור ושפיר חשיב אוכל עכשיו כיון דאי בעי פודה ומסלק האיסור חשיב אוכל. אבל זריקה לאו סילוק איסור היא רק היא המתיר ומשוי לי' אוכל כנ"ל: ע"ב בגמ' ר"א אומר יקריב.

פירש"י דס"ל דבא בנדבה. ומ"מ צ"ע אי ס"ל כת"ק דהוי הקדש טעות נהי דבא בנדבה מ"מ וכי כייפינן לי' למייתי בנדבה כיון דחולין היא.

ואי ס"ל דגמר ומקדיש לי' א"כ נתקדש בשביל חטא זה ואיך יבוא לשם חטא אחר. וי"ל דר"א דס"ל אשם בא בנדבה ממילא כל מי שיביא אשם מביאו על ס' חטאים ג"כ דאי לא הי' חטא זה שמא הי' חטא אחר ולהכי לעולם מכפר על כל חטא שיש עליו.

אבל לת"ק דלא בא בנדבה א"כ נתקדש כל אשם רק על חטא הידוע לו. ולפ"ז אפשר דר"א בסיפא נמי פליג אפי' נודע לו אחר שחיטה מ"מ כשר שמיד בא על ס' כל חטא שיהי'.

אבל אי נפרש דיקריב דר"א אינו חיוב רק רשאי להקריב אם ירצה דבא בנדבה וס"ל כת"ק דהוי הקדש טעות. א"כ י"ל דמודה בסיפא בנודע אחר שחיטה דפסול כיון שנשחט על חטא ידוע בטעות הוי כחולין שנשחטו בעזרה.

וצ"ע: שם בגמ' מידי היא טעמא אמרי במערבא כו'. כל הלשון קשה וגם דוחק דישאר רבא בקושיא.

וגם מ"ש רש"י דפסולין כה"ג שאינו פסול לגמרי. אין מובן כיון דהוי חולין בעזרה אין פסול גדול מזה.

וגם בפ' המזבח מקדש מסקינן דאין כלי שרת מקדש רק לפסול ולא ליקרב. ומכ"ש מה דהבשר נאכל ובכ"מ דעלה לא ירד מ"מ אין הבשר נאכל.

ויש ליישב הכל לפמ"ש תוס' לעיל ד"ה דאי בעי זריק. דהיכא דנזרק לבסוף אמרינן לכו"ע העומד לזרוק כזרוק דמי.

א"כ לכאורה תמוה קושית הגמ' כאן דכיון דהדם יזרוק שוב שפיר הוי כזרוק למפרע וע"כ כוונת המקשן דמ"מ כיון דלעת עתה קודם הזריקה אינו כזרוק למה נזריקנו עכ"פ לכתחילה. וע"ז שפיר מתרץ דפסול כה"ג שבאם נזריקנו יהי' כשר למפרע מקדש.

וממילא כיון דזורקין הוי למפרע כזרוק ומותר לאוכלו ככל אשם כשר. וא"כ הוצרך רבא ג"כ לטעם דעומד לזרוק וב' הטעמים אמת: עוד י"ל בהא דהכא מקדש כלי שרת טפי.

משום דהכא נתקבל בכלי בכשרות ואח"כ נודע לו. אבל במקבל דבר הפסול בכלי שרת מודה דאין כ"ש מקדשין לקרב דבר הפסול: שם במשנה בשני כלים והביא בכלי א' מ"ש הביא וידי חובתו] לא יצא.

נראה דהיינו כל נדרו לא יצא וצריך עוד להביא עשרון א'. אבל עכ"פ מידי חד יצא לדידן דקיי"ל לקמן (ק"ז).

(קטן והביא גדול יצא: שם במשנה נתנו בכלי א' כב' מנחות שנתערבו. לכאורה הי' נראה מדשינה התנא וכ' נתנו היינו שהי' מתחילה בב' כלים.

אבל אם הביא בכלי א' למה יהי' כב' מנחות כיון דמעולם לא ניכר כ"א בפ"ע. ושוב ראיתי שכ"כ התוס'.

אכן הרמב"ם (פי"ז מה' מעה"ק) כ' ואם הקריבן בכלי א' כו'. וע"ש בלח"מ שהניח בצ"ע שיטתו.

ולע"ד יתכן לפרש כב' מנחות שנתערבו ופסולין דהא הכא לא שייך לקמוץ מכ"א בפ"ע כיון דמעולם לא הי' ניכרין א"כ אינו כשר רק אם הי' מתחילה בב' כלים. וא"כ לדינא בין לגי' המשנה נתנו בין לגי' הרמב"ם הקריבם הכל אחד ודוק: דף דף קג ע"א בגמ' אבל קבען בשעת הפרשה לא.

פי' רש"י שאמר זו אביא לשם נדרי. וצ"ע הטעם דוודאי נדבה זו עכשיו הוי כנדר בפ"ע להביא נדרו הראשון באופן זה ולמה יוכל לשנות.

והיא נראה לפרש דמיירי הכא שכבר הקריב או עכ"פ אפאו כבר במחבת או במרחשת וא"י שוב לשנותו. וא"כ מצד חיוב הנדבה הרי זו פטור מאחריותו דהרי א"א תו לקיים נדבתו.

ונדר הראשון שפיר יצא. וכ"ת פשיטא ולמה לי קרא דכאשר נדרת ולא כאשר הפרשת. י"ל דהו"א דהאומר הרי זו לשם נדרי הוי כמקבל בפירוש נדר הראשון להיות ממין זה. קמ"ל דז"א רק חיוב חדש קיבל עליו בתורת הפרשה דהיינו נדבה ולא בתורת נדר אכן מלשון הרמב"ם מוכח דאפי' בלא הקריב רשאי לשנותו ע"ש.

מיהו נראה דהרמב"ם לא הבין כפירש"י רק פי' הפרשה שלא דיבר כלום רק שהפריש והביא סולת זו אחר שנדר וקמ"ל קרא דהפרשה בלי דיבור יכול לשנותו כנ"ל. ולפרש"י שאמר זו אביא לשם נדר במחבת.

אם לא ה' נודר מקודם ה' אסור לשנותו דהרי נודר עכשיו וכשנדר מקודם מיגרע גרע: שם במשנה עשרון ומחצה יביא שנים. וקשה מנ"ל דא"י להביא עשרון ומחצה כיון דס' עשרונים יכול להביא.

ולפירש"י לקמן דסוגיית הגמ' דקאמר מנחה חצי עשרון ועשרון דמשום תפוס לשון ראשון נתחייב בעשרון ועשרון דאמר אח"כ הוי כמנחה בפ"ע. א"כ אפשר לומר דאה"נ אי פי' בהדיא דחד נדבה היא כגון דאמר עשרון וחצי עלי למנחה.

שפיר מביא עשרון ומחצה אך לא משמע כן בגמ'. בפרט לפירוש התוספות דשיטת הגמרא לר"י דאמר אילו הייתי יודע כו' ע"כ צריכין לפרש גם בעשרון ומחצה אם הייתי יודע שאין נודרין כן.

א"כ מוכח דאין נודרין עשרון ומחצה. וקשה הטעם.

ואפשר לומר דכל דאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וכיון דמחצה עשרון בפ"ע א"י להביא גם בתערובת לא מהני. ואין לדחות זה מהא דתנן לקמן אין מתנדבין לוג שנים.

ושלשה מתנדבין נימא ג"כ כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו. דשאני התם דשיעור דשלשה שיעור תורה היא גבי נסכים.

אבל עשרון ומחצה דאינו בתורה רק שהוא רוצה להביא כך אמרינן בזה כל שאינו בזא"ז בב"א אינו. דעיקר מנחה עשרון היא וכשבא להוסיף צריך להוסיף באופן דבא זה אחר זה.

והגם דאינו דומה לכללא דכל שאינו בזה א"ז. דהא הכא כשהיא זה אחר זה איכא לכל א' קמיצה בפ"ע ובב"א מנחה אחרת היא דקומץ מכולם קמיצה אחת.

מ"מ אפשר לומר זה הטעם **לפמ"ש התוס' בעירובין (נ'.) דהיכי דאפשר לשתייהן לחול ל"א כ"ש בזא"ז אפי' בב"א אינו.

הכא נמי ליכא למימר הכי כיון דאפשר להכשיר הכל. אכן מקושי' התוס' רי"ד בקידושין (נ"א).

(לענין איסור בת אחת. מוכח דלא ס"ל כמ"ש התוס' הנ"ל.

אך נראה דל"א כ"ש בזא"ז כו' אלא היכי דהראשון מונע השני לחול כמ"ש התוס' גיטין (מ"ב.) (והכא דחצי עשרון בפ"ע א"י להביא משום דלית בי' שיעור מנחה הוא שפיר יוכל להצטרף לעשרון ולהביא בב"א כיון דהשתא איכא שיעורא: ** *וטעם אחר לא מצאתי בזה: מיהו לדידן דכל עשרון צריך לוג אפשר דלא אשכחן פחות מלוג שמן.

אבל לראב"י דאפי' כמה עשרונות אין לו רק לוג למה לא יוכל להביא עשרון ומחצה. והנה תוס' (לעיל י'): כתבו דלא היו מקפידין על עשרון מצומצם והוסיפו עליו ע"ש.

וא"כ מנ"ל דמחצה א"י להוסיף וצ"ע: שם במשנה ר"ש פוטר. צ"ע בעשרון ומחצה אי פוטר לגמרי או רק ממחצה עשרון פוטר אבל עשרון עכ"פ מחויב להביא ולזה הדעת נוטה.

מיהו התוס' לא כ' כן: ע"כ במשנה שכן ציבור מביא כו' דיו ליחיד שיהי' פחות מן הציבור. קצת קשה דבציבור מנחת נסכים כליל לגבוה א"כ שפיר פחות היחיד מן הציבור דמייתי רק קומץ א' לגבוה ואולי כיון דעכ"פ מנחת נסכים א"י להביא יותר מס' בכלי א' מטעם הנ"ל.

א"כ ה"ה כל מנחה: עוד קשה הא בנדבת קיץ למזבח גם ציבור מביאין הרבה נסכים כאחד יותר מס' עשרון אפי' רבואות וזה היחיד שמתנדב למה תולין נדבתו בחובות דצבור: שם במשנה אר"ש והלא אלו לפרים ואלו לכבשים ואין נבללין כו'. למסקנת הגמ' לקמן אפי' פרים ופרים אסור לבלול ביחד רק לרווחא דמילתא נקט דבהני אפי' דיעבד פסול בנבללו כדפירש"י.

וליישב דברי הת"ק נראה כיון דאם בלל כ"א בפ"ע ונתערבו אח"כ כשרין נמצא דלפעמים מביאין כאחד עד ס"א עשרון. ונראה דנ"מ בין טעמא דת"ק לר"ש דלר"ש אם בלל כל מנחה בפ"ע יכול אח"כ להביאם בכלי א' ולת"ק לעולם א"י להביא בכלי א'.

והרמב"ם פוסק כר"ש וא"י הטעם דבכ"מ הלכה כרבים. ואפשר משום דבברייתא שהביאו בגמ' האי ת"ק הוא ר"י והשיב לו ר"ש וחזר ר"י ואמר אמור אתה כו' משמע שהודה לר"ש: ולשון הר"ב כאן דאי מערב להו פסול נראה דלאו דוקא נקט דהא אחר הבלילה כשר לדידן.

רק כוונתו אי מערב לבלול את כל הס"א עשרונים ביחד ודאי לכ"ע פסול: שם במשנה עד ס' יכולין לבלול. פי' רש"י דאתיא כמ"ד דאפי' מנחה של ס' אין לה רק לוג.

וקשה לפי זה דא"כ מנחת נסכים דלכו"ע צריך שמן כפי המנחה יוכל להתנדב אפי' ס"א בכלי א'. ולא משמע הכי.

לכן עיקר הפי' דא"י לבלול שפיר עיסה גדולה כזו. כמ"ש רש"י לעיל (י"ח:): ע"ש].

מיהו קשה לי דמה בכך דיבלול מקצתה בפ"ע ואח"כ יערבם. וחתני מ' יעקב מאיר נ"י רצה לומר דכשנבללה בכלי בפ"ע שוב א"י לעשותו מנחה אחת דנתחייבה כל עיסה לקמוץ ממנה בפ"ע.

ולדעתי אין זה מוכרח כיון דדעתו, הי' לערבם אח"כ לעשותם אחת. ויותר י"ל דנהי דיכול לבלול בב' כלים ולערבם.

מ"מ כל שאינו ראוי לבללם כאחת מעכבת דמנחה בלולה משמע שבלולה כאחת וצריך להיות ראוי לכך עכ"פ ואז יוכל לבלול בפ"ע ולערבם אח"כ. משא"כ בס"א דאינו ראוי: שם בגמ' אמר להם הרי הוא אומר כל מנחה בלולה כו' למאי דמסיק הגמ' משום דראוי לבלילה בעינן א"כ כיון דמפיק ל' ר"ש מקרא משמע דלאו מילתא דסברא היא האי כללא דר"ש.

ובכל מקום בש"ס משמע דכללא היא גבי ביכורים דאע"ג דקריאה לא מעכב ראוי בעינן. א"כ למה לר"ש האי קרא הו"ל למימר הרי אמור בלולה בשמן וזה אינו ראוי לבלול.

ואפשר דמהאי קרא ילפינן לכל מקום דצריך להיות ראוי עכ"פ שם בגמ' כל מנחה בלולה בשמן וחרבה כו'. תיבת וחרבה מיותר.

ואפשר לפרש דהכי דריש ר"ש דתוכל להיות חרבה במקצת דהיינו לא בלל כשר רק שתהי' ראוי לבלילה כדמסיק הגמ'. וז"ש בלולה בשמן וחרבה.

ולפי הדרש מיירי קרא במנחה אחת שהיא בלולה וחרבה כנ"ל: דף קד ע"א בתוס' ד"ה הואיל ויכול לקרוש כו' תימא כו'. משמעות כל הדיבור דס"ל לתוס' דכן הלכה דדם נבילה מטמא.

אכן הרמב"ם (פ"א מה' אה"ט) פוסק דאינו מטמא כסתמא דעדיות ומעשה רב. ועכ"פ אין תימא בזה דהני סוגיות שהביאו תוס' יסברו דדם נבלה טהור.

: בא"ד ולהכי תנן דדם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה. פשיטא להו דכה"ג איקרי שיעורן שוה הואיל ודם בכעדשה ובשר בכעדשה אע"ג דזה לח וזה יבש.

והי' אפשר לומר להיפוך דאי שיעור דדם כעדשה בצלול א"כ כשיקרוש יהי' פחות מכעדשה אין שיעורו שוה לבשר דבשר יבש היא ובכעדשה א"כ שיעור דם פחות מבשר וצ"ע בזה. מיהו י"ל כוונת התוס' דלמ"ד דם נבילה טמא מה ידרש בהני קראי דזה לכם הטמא: בא"ד וי"ל דשאני כו' דם משום דגזעו מחליף.

קצת קשה א"כ כיון דמרכי דם אע"פ שגזעו מחליף א"כ האי כללא לאו דוקא ומאי מקשה הגמ' מבשר הא בשר מפורש בקרא. מיהו יש ליישב דכוונת הגמ' אי בשר לא הי' גזעו מחליף לא שייך לדון מה עצם דאין גזעו מחליף כיון דבשר מפורש בתורה י"ל בשר יוכיח.

ולמה נילף מעצם טפי מבשר ולהכי משני דבשר נעשה צלקת. אבל בדם דאיכא ריבוי מרבינן אפי' גזעו מחליף.

מיהו י"ל עוד דגם בדם נעשה רושם ושינוי כמו צלקת. ואי לא הוי מרבה מקרא לא הוי ידעינן דרושם זה להוי כאין גזעו מחליף.

ודוחק: שם בגמ' איבעיא להו יש קבע לנסכים כו' היכי דמי כו' הא דלא קאמרי בפשיטות נ"מ בהך בעיא אי נדב ששה דאי יש קבע אסור לעשותו בשני כלים. נראה דבכה"ג פשיטא דיש קבע דצריך לקיים כמו שאמר.

רק היכא דא"א לקיים דיבורו קמבעיא להו. והנה הרמב"ם (פ"ז מה' מעשה הקרבנות הי"ח) פוסק דיש קבע וכ' הכ"מ דמשמע דלא איפשטא הבעי'.

וצ"ע דהא רבא מיפשט פשיט ל' וקושי' רב אשי דוחה הש"ס משמע דהלכה כרבא דאין קבע: שם בגמ' א' רבא ת"ש אזרח כו' אלא לאו חמשה. וקשה הא במשנה תנן אין מתנדבין חמשה ואיך נפרש בתו"כ אם רצה מוסיף חמשה דמשמע לכתחיל'.

וע"כ צריכין לדחוק דהפי' לענין דיעבד דפי' ככה הוא דפחות מג' א"א להביא כלל אבל אי רצה להוסיף לא מיגרע בזה ויכול להביא דהד' יכול להקריב עכ"פ. מיהו למאי דדחי רב אשי והרמב"ם פוסק כן דיש קבע לנסכים.

ע"כ פי' התו"כ יוסיף היינו מששה ולמעלה וקמ"ל דאע"ג דאינו ראוי רק ע"י צירוף ב' קרבנות מ"מ יכול להתנדב כזה: בתוס' ד"ה אין מתנדבין תימא כו'. לכאורה יש לתמוה על תמיהתם דנימא אה"נ דרק אין מתנדבין קתני כמו דאין מתנדבין חצי עשרון.

ואי התנדב צריך להוסיף כדאמרינן בגמ' אי יש קבע עד דממלי להו לא קרבי. משמע דצריך למלאות.

והא דאמרינן אי אין קבע מקריב ד' ואידך הוי נדבה. מזה אין ראי' דנהי צריך להוסיף מ"מ הבעיא היא לענין דינא אי לא הוסיף והלך לו דמ"מ יכולין להקריב ד' מהם: תו יש לתמוה על התוס' הא מסקינן לעיל דאי לא אמר מנחה רק קמח או חצי עשרון פטור וה"נ מצי מיירי דאמר שני לוגין עלי ואפשר זה כוונת התוס' במה שהביאו בסוף דרש"י פי' שאמר הרי עלי כך וכך לוגין לנדבה.

פי' דלא הזכיר שם נסכים. ותוס' עצמם משמע להו דמיירי דאמר נסכים של ב' לוגין עלי: בא"ד ושמא כו' הכא מיירי בנדבה כו' הרי אלו לנסכים כו' קשה לי ע"ז דנהי דנדבה אין אחריותן עליו היינו כשנאבד וא"א להקריבו.

אבל הכא דיש תקנה להוסיף למה יהי' נפטר מבל יחל כיון דע"י זה שיוסיף יוכל לקיים נדבתו ואפשר טעם דבריהם דכיון דאמר הרי אלו לנסכים היינו שיחול עליהם קדושת נסכים וזה אינו בר נסכים כלל לא חל הנדר כלל. אבל כשאמר הרי עלי להביא נסכים שפיר חל נדרו שע"י שיוסיף עליהם יהי' גם זה לניסוך: .

ע"ב במשנה ר"ט א' מתנדבין שמן. אר"ט מה מצינו כו'.

נראה דר"ט לדבריו דרע"ק קאמר דהא איהו יליף שמן מקרבן מנחה כדאיתא בזבחים (צ"א:) ומה"ט אמר שמואל שם דמתנדב שמן קומצו כדפירש"י הכא. ותוס' שם הקשו באמת ל"ל קרא הא יליף הכא במה מצינו.

אבל נראה דרק לדבריו דרע"ק קאמר. ואיהו עצמו מקרבן יליף ונ"מ לענין דבעי קמיצה. וגם לענין דאין שנים מתנדבין כאחד כיון דנלמד ממנחה דינו כמנחה. אבל יין נראה דשניהם יכולין להתנדב כיון דיליף מאזרח א"כ דינו כנסכים ונסכים וודאי בא בשותפות כיון דהקרבן בא בשותפות שם במשנה אר"ט מה מצינו.

יש לעיין לפ"ז גם סולת יוכל להתנדב מכח האי מה מצינו. ואדרבא אפשר דרע"ק מודה
בזה דסולת מצינו שבא בפ"ע במנחת חוטא.

ואין לדחות זה ממה דאיתא לעיל בלא שמן ולבונה יביא עמה שמן די"ל דהתם באמר
הרי עלי מנחה. אבל באומר הרי עלי סולת אפשר דמהני בלי שמן ולבונה וצ"ע.

ונראה דסולת לכו"ע אין מתנדבין: ואפשר לומר הטעם דבאמת עיקר מנחת סולת היא.
דיין או שמן או לבונה לאו שם מנחה עלייהו.

ונתרבו מקרבן. או במה מצינו מנסכים דכ' אזרח.

אבל סולת היא עיקר המנחה וכ' ויצקת עלי' שמן כו' מנחה היא מוכח דאין מנחה בלא
שמן ולבונה. כדיליף הגמ' מהכא דכל המנחות צריכין שמן ולבונה [וגם מעכבין זא"ז
כדלעיל (כ"ז).

(ויליף לה מקראי ע"ש] ולכן אין מתנדבין סולת בלא שמן ולבונה. אבל שמן בפ"ע או
לבונה בפ"ע מתנדבין ואינו נקרא מנחה כנ"ל בזה: שם במשנה אין שנים מתנדבים
עשרון אחד.

מדלא קאמר אין שנים מביאין מנחה. משמע קצת דרקעשרון א"י להביא דהוי לכל א'
חצי מנחה.

אבל ב' עשרונות יכולין להביא אפי' בכלי אחת. ואע"ג שהקומץ בא מן השותפות וכן
הלבונה מ"מ עיקר המנחה היא העשרון והרי לכל נפש עשרון ומנחה כן ה"ל נראה.

אבל הרמב"ם כ' במעשה קרבנות (פי"ד) אין שנים מביאים מנחה בשותפות ושינה
מלשון המשנה משמע דאפי' כמה עשרונות א"י להביא וצ"ע לדינא: שם בגמ' א"ר
מדברי שניהם נלמוד מתנדב אדם מנחת נסכים. פ"ל דבמעורב עם שמן גם לרע"ק איכא
למילף ממה מצינו.

ונראה דלפ"ז יכול להתנדב שמן וסולת אפי' בלי יין כמו דרצה ר"ט למילף על שמן
גרידא. רק דרע"ק השיב דשמן בפ"ע אינו בא אבל בתערובת סולת שפיר מביא.

ומ"ש רש"י ויין י"ל דמודה רש"י דגם בלי יין מצי להתנדב. רק דלשון מנחת נסכים
כולל כל הג'.

אבל אי פ"ל בהדיא דמתנדב שמן וסולת שפיר דמי. ונראה נמי דכולו כליל ולא בעי
קמיצה כדין נסכים.

וכן משמע לעיל (צ"א:): בתוס' ד"ה דמייתי ומתני בסוף הדיבור וכמ"ש שם מזה. וצ"ע
לר"ט דבעי למילף ממה מצינו שמתנדב שמן למה לא יליף ג"כ דמתנדב סולת גרידא.

ואפי' לפמ"ש דלדבריו דרע"ק קאמר ואיהו עצמו מקרבן יליף. למה לא מרבי מקרבן
גם סולת כמו שמן ולבונה ויוכל להתנדב סולת חרבה ויהי נקמץ ג"כ.

ואדרבא טפי מסתבר לרבות סולת דמצינו כיוצא בו חריבה בחוטא. ושמן לא מצינו שום
חובה.

ואי הי' לו איזה טעם דסולת לא נכלל בריבוי דקרבן מנחה. עכ"פ במה מצינו נלמדנו מיין ויהי' הדין בסולת גרידא דיהי' כליל כיון בפ"ע.

כמו דבעי למילף שמן. ודוחק לומר כיון דקרבן מרבי שמן א"כ גלי קרא דאין ללמוד במה מצינו, דז"א דכוונת הפסוק לרבות שמן שיהי' כמנחה לענין קמיצה.

אבל סולת דינו כיון בפ"ע. וצ"ע בזה ודנימא דאה"נ דחדא נקט שמן וה"ה סולת.

דמשמע בכל הש"ס דמנחה חריבה ליכא רק בחוטא וצ"ע: הרמב"ם פוסק כר"ט דמתנדבין שמן. ואין להקשות מדברי רבא דל"ל למימר דמתנדבין מנחת נסכים כיון דאפי' שמן לבד מתנדבין דז"א דשמן דינו כקמיצה.

אבל מנחת נסכים דינו כנסכים להיות כלול. ונראה ג"כ דמנחת נסכים בא בשותפות כמו נסכים: שם בגמ' דכ' לעולותיכם כו'.

ורש"י בחומש (פ' ויקרא) מביא התו"כ תקריבו ללמד ששנים מביאין קרבן א' בשותפות ע"ש. ואולי תנאי היא מר יליף לה מהכא ומר מהכא עי' בחולין (קל"ו).

(גבי בכור לא מרבינן שותפות מדכתי' בקרכם וצאנכם דאיכא למימר בקרכם דכולהו ישראל): פרק שלשה עשר. במשנה פרשתי וא"י מה פרשתי יביא ס' עשרון פי' רש"י והרע"ב והשאר יהא נדבה.

ודבריהם תמוהין דא"כ צריך לקמוץ ב' פעמים. וגם מסקנת הגמ' לקמן (ק"ו): נראה דאין מערבין חובה בנדבה.

רק דלחכמים יכול לרבות גוף המנחה מעשרון לשנים כמו קטן ומביא גדול ע"ש. וצ"ל דגם כוונת רש"י והר"ב כן והשאר שיוסיף על השיעור מתנדב ומוסיף עכשיו: גם מ"ש רש"י ובטפי ליכא לספוקי דאין מנחה יחידית טפי מס'.

קשה דהא בגמ' מוקי רישא בלא קבען בכלי א' א"כ יכול להביא טפי מס'. וצ"ל בדוחק דמ"מ זוכר שאמר לשון מנחה ולא מנחות אלא שלא קבען דוקא בכלי א'.

רק שיוכל לעשות כמו שירצה הן בכלי א' הן ב' כלים וזה דוחק. ויותר הי' נראה דאין דרך ב"א לנדב טפי מששים.

כעין דאמרינן לקמן (ק"ז.) גבי יין יביא כיום מרובה ע"ש.

מיהו לפ"ז הי' לו להביא ס"א כיום המרובה וצ"ע: ברמב"ם (פי"ז מה' מעה"ק ה"ח) כ' בא"י מה פרשתי מביא עשרון בכלי א' וב' עשרונים וג' עד ששים כו'. והכ"מ רצה לומר דס"ל כרבי וזה תמוה ובפי' כ' הרמב"ם במשניות דאין הלכה כרבי.

והלח"מ וכמו כן בס' ברכת הזבח שניהם לדבר א' כווננו. דהרמב"ם מיירי שגם בזה מסופק שמא קבע נדבתו בכלי א' או בכמה כלים.

ונמצא דינו יוצא במנחה א' של ס' דדלמא התנדב ס' עשרונות בס' כלים ע"ש. ולדעת ג' גם בזה לא העלו ארוכה דאכתי קשה דיביא נ"ט עשרונות בנ"ט כלים.

וגם יביא ל' עשרונות בכלי אחד ול"א ול"ב כו' עד ס'. דיותר מזה א"א דאפ"א אמר ל' כלים משל ב' עשרונות יוצא כיון דס"ל דקטן והביא גדול יצא.

וטפי ליכא למיחש דל"א כלים של ב' עשרונות הוי טפי מס' עשרון ואנן קיימ"ל דא"י מה פרשתי אפ"א לא קבען בכלי א' אינו מביא רק ס' כרישא דמתני' ודוק. וכ"ת דס"ל להלח"מ ובה"ז דכה"ג דמפרש בהדיא ס' כלים של ג' עשרונות וכדומה מהני וחיישינן שמא פ"א כן.

א"כ לא סגי בס' כלים שכ' הרמב"ם דיהי' כפלי כפלים. דשמא אמר ס' כלים של ס' עשרונות וכדומה והוא עולה לאלפים ורבות.

ולכן פירושה אין להם שחר וצע"ג ליישב: שם במשנה מנחות מין מנחות יביא שתיים. פירש"י ממין א' והרמב"ם (שם ה' ה') כתב מנחות יביא שתיים מב' מינים.

וע"ש בכ"מ] רק מין מנחות מביא ממין א': וכן נראה עיקר. ואפשר דגם כוונת רש"י רק דרשאי להביא ממין א' אבל יכול להביא נמי מב' מינים.

אבל במין מנחות בודאי א"י להביא רק ממין א': שם במשנה מנחה של עשרונים כו'. גם בכאן דברי הר"ב תמוהים דכ' השאר יהי' לנדבה א"כ מ"ט דרבי דחולק ומה בכך דקבען בכלי א' גם רש"י פ"א כן וי"ל דסמיך אמסקנא בגמ'.

אבל הר"ב לא ביאר כל הצורך]. רק העיקר כמסקנת הגמ' דפליגי בדין קטן והביא גדול.

והנה מלשון הר"ב מוכח דס"ל כאוקימתא דר' יוחנן דרבי לא פליג ברישא דלא קבען בכלי א'. רק דלפ"ז יש לתמוה למה אינו מביא אפ"א יותר מס' כיון דאינו מביא בכלי א'.

ותי' התוס' יו"ט תמוה דמדמי לי' למשנה ד' פרק דלעיל והתם מביא כמו הציבור וא"כ הכא נמי הו"ל להביא ס"א עשרונים וצע"ג בזה. ומתוך הדוחק צריכין ליישב דכיון דלא פ"א אי בכלי א' אי בב' ה' כוונתו על מנחה שיוכל ג"כ להביא בכלי א' ואינו יותר מס': דף קו ע"א בגמ' יביא ה' מנחות של ס' ס' כו'.

משמע דאפ"א מנחת חלות ורקיקין יכול להביא עד ס' בכלי א'. וצ"ע אי יעשה חלות גדולות כל כך.

או עשרה מכל עשרון. וגם הפתיתין דהם א' לב' וב' לד'.

ובחלות גדולות כ"כ יהי' בכל פתיתה יותר מעשרון וצ"ע בזה. וגם צ"ע במנחת מחבת ומרחשת לראב"י דאמר אפ"א ס' עשרון אין לה אלא לוג דכ' למנחה ולוג שמן.

א"כ הרי כל שם הכלי ע"ש שמעשי' רוחשין מרוב השמן ובס' עשרון הלוג כמאן דליתא ומה רחישיה שייך בזה. ולפירש"י לעיל (ק"ג:) הא דטפי מס' א"י לבלול אתיא כראב"י א"כ הא דתניא הכא ה' מנחות של ס' כו' ג"כ לראב"י אתיא וגם במחבת ומרחשת וצ"ע: שם בגמ' רבנן סברי מותר להביא חולין בעזרה.

פירש"י אבל בנדבה לא שאין מערבין חובה בנדבה. ותמהני ע"ז דלכאורה איפכא מסתברא דמעיקרא ס"ל דפליגי בחולין אבל חובה בנדבה לכ"ע מערבין דמה עדיפא דחולין על נדבה.

ולבסוף מסיק דחולין לכו"ע אסור רק במערבין חובה בנדבה פליגי. וקצת הי' אפשר ליישב כוונת רש"י דלערב חובה בנדבה גרע טפי משום דצריך ב' קמצים, וחכמים לא ס"ל כר"א ולשם עצים נמי אסור להעלות ולית להו תקנתא.

ואע"ג דמסיק הגמ' דמ"מ יוכל להביא ששים בכלי א' וא' בכלי א'. מיהו הא דאמרו רבנן מביא ששים בלבד א"א להיות רק דהשאר חולין.

מיהו לשון רש"י דאין מערבין לא משמע הכי וצ"ע: שם בגמ' אסור לערב חובה בנדבה. צ"ע הטעם כיון דחובה בחובה נדבה בנדבה משמע דמותר לערב אמאי ליתסר חובה בנדבה טפי.

וצ"ע גם לדינא דהא לכאורה נראה למסקנא דרב אשי דפליגי בקטן והביא גדול משמע דלכו"ע אסור לערב חובה בנדבה. דהא לרבי ודאי הכי היא דאל"כ אכתי סגי בששים בכלי א'.

ואפ"ל לית לי' דר"א לשם עצים ליסגי בס' בכלי א' וא' בכלי א' כדמסיק רבינא אח"כ. א"ו דאסור לערב חובה בנדבה.

ומהכ"ת נימא דרבנן פליגי ע"ז כיון דס"ל קטן והביא גדול יצא. א"כ הו"ל להרמב"ם להביא דין זה דאסור לערב חובה בנדבה וצ"ע: ע"ב בגמ' איפלגו בה חדא זימנא כו'.

לכאורה אין מובן דלאוקימתא קמייטא נמי קשה ל"ל לחכמים לומר דיביא של ס' מטעם דמותר לערב כו' תיפוק להו דקטן והביא גדול כבר אמרו זימנא אחריתי דיצא. וי"ל דלטעמי' דרבי קאמרו אפ"ל לדברין דקטן והביא גדול לא יצא אכתי סגי בכלי א' דמותר לערב חובה בנדבה.

או י"ל דמסופק שמא פ"ל להדיא דלא יביא רק עשרון או ב' או ג' לא פחות ולא יותר. ובוודאי אי פ"ל בהדיא הכי א"י להביא יותר ותלי' תו אי מערבין חובה בנדבה.

ובזה האופן הי' אפשר ליישב הרמב"ם הנ"ל התמוה. מיהו רחוק שיעתיק הרמב"ם ענין חדש שלא נזכר בגמ' מזה אבל הדין נראה אמת: שם בגמ' צריכי כו'.

קצת קשה למה לא קאמר הגמ' נמי איפכא דהו"א דאפ"ל לרבנן דקטן והביא גדול יצא משום דהחלק לגבוה הוי כמו בקטן ועוד יותר. אבל במנחה דעשרון הקומץ חלק גדול מן המנחה כמו חלק עשירי או עשרים.

וכשיביא הרבה עשרונות הקומץ רק חלק קטן מן המנחה כמו א' ממאה או מר'. וסברא גדולה לחלק בזה: שם במשנה ה' קמצים הם.

רש"י מדייק למה לא הביא הקטרת הקומץ. ונראה כיון דזה מפורש בתורה וקמץ מלא קומצו לא חשבו וכל הני דחשיב אין מפורשין בתורה: שם נחושת לא יפחות ממעה כסף.

צ"ל הטעם דפחות מזה לאו דבר חשוב היא ואין הדרך להתנדב כזה. ומיושב קושי' התוס' (שבת צ').

(ע"ש שהניחו בתימא): שם פרשתי וא"י כו'. הרמב"ם לא הביא זה הדין לענין מטבע רק במשקל ע"ש (פ"ב מה' ערכין).

ונראה דהוקשה לו דבמטבע יכול להביא מטבע הגדולה שבאותו זמן ולמה צריך להביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי להכי פ"י הסיפא לענין משקל: שם בגמ' קרבן מלמד שמתנדבים עצים וכמה ב' גזירין לפ"ז הדרש הי' נראה דב' גזירין דוקא. דלא כמ"ש תוס' בשם ירושלמי דשקלים דעץ סגי בגזיר א'.

דא"כ למה נקט התנא שמתנדבים עצים וכמה ב' הלא בקרא לא נרמז מזה. והו"ל למיתני מלמד שמתנדבים עץ.

לכן הי' נראה דהירושלמי דשם אליבא דרבי קאי דס"ל דעצים הם קרבן. וזהו תלי' אי אמר עצים או עץ.

אבל לת"ק לעולם א"י להתנדב רק ב'. אכן הרמב"ם אע"פ שפוסק כת"ק העתיק החילוק בין עצים לעץ וצ"ע.

ואפשר דלרבי אין השיעור כלל ב' גזירים. דת"ק יליף מקרא דגורלות הפלנו כו' ושם הביאו עצים למערכה לא להיות קרבן בפ"ע.

ומה ענין ב' גזירין לרבי כיון דבלא"ה מגררין אותם לפירורין כדפירש"י כדי לקמוץ מהם: שם בגמ' לדברי רבי כו' מלח כו' קמיצה כו' עצים. צ"ע לבונה נמי ליבעי.

בשלמא שמן י"ל דאין ללמוד משאר מנחה שהשמן נבלל בקמח משא"כ בעצים. אבל לבונה על המנחה למה לא ניליף גם בעצים אי נקרא מנחה.

וי"ל משום דמצינו עכ"פ מנחה בלא לבונה כגון בסוטה וחוטא לכן אין להצריך בעצים לבונה מיהו בלא"ה לק"מ דקרבן איקרי מנחה לא איקרי. אכן לעיל (כ'): כ' התוס' דרבי מקיש עצים למנחה.

ומה"ט בעי קמיצה וה"ה ימין ונתנית הקומץ בכלי שרת]: שם בגמ' הרי עלי למזבח יביא לבונה. הקשו תוס' והאיכא עצים.

ואפשר לומר דלת"ק דעצים לאו קרבן היא ויליף לה מגורלות הפלנו. א"כ נדבת עצים היא להקדש לכל צרכי הבית אפי' לבית המוקד וגם הכהנים ניאותין מהם ולא הוי כולו למזבח.

[אכן ממ"ש הרמב"ם (פט"ז מה' מעה"ק) דמביא גזירין עובין כמחוקות וארכן אמה. משמע דעולים למזבח ומשו"ה שיעורן כעצי המערכה.

ועי' בתוספתא פ"ג דשקלים]: שם בתוס' ד"ה אפשר דמייתי כו' תימא כו'. ואפשר ליישב דשם מיירי דוקא מהקומץ שהוא צריך להיות באותו כלי של המנחה.

אבל ב' חצאי המנחה בב' כלים שפיר מצטרפין ע"י נגיעה. ועכ"פ כשיש עשרון בכלי א' שפיר מהני נגיעת זה העשרון לכלי אחר.

ולמה חשבו תוס' זה לדוחק והלא בחלה מצינו ג"כ הכי דלצרף לשיעור חלה צריך נשיכה. אבל להפריש מזה על זה א"צ נשיכה כמ"ש תוס' עצמם לעיל (ע'): ובפסחים (ל"ה).

(ובכמה דוכתי: דף קז ע"א בגמ' ודלמא נסכא. פ"י וא"כ יהי' השיעור בכ"ש.

ובתוס' כ' בשם הירושלמי שיעור צינורא שהוא מזלג קטן. אבל הרמב"ם פוסק דאם אמר זהב סתם צריך ליתן עד שיאמר לא לכך נתכוונתי.

והוא תמוה דמהיכי תיתי נחייבי' כ"כ כיון דלא פ'י שיעור. כל כמה דיהיב מקיים נדרי'. וצ"ע שלא עמדו עליו בזה ע"ש (פ"ב מערכין ה' י'). [ואפשר דהכ"מ סמך על מ"ש (שם בה' ח') משום דאפשר לברר כוונתו ע"פ דבריו אזלי' לחומרא.

אבל גם זה צריך ביאור]: שם בגמ' באתרא דלא סגי פריטי דכספא. וקשה כיון דמעה שפיר סגי ליסגי במעה.

ובתוס' משמע באתרא דלא סגי איסרין ומעות ופונדיונין רק דינרין [וכ"כ התוס' להדיא בב"ב (קס"ו.) ע"ש] ויש לתמוה גם על הרמב"ם (שם) שסתם המשנה כצורתה.

ובודאי ברוב מקומות הוי גם כן איסרין ומעה. וצ"ע: שם במשנה רבי אומר ג' לוגין. נראה דלרבי דין שמן כמו יין גם להא דא"י לנדב שנים וחמשה כדלעיל (פי"ב מ"ד): שם יביא כיום המרובה. לא הבנתי הטעם בזה.

ועלה בדעתי לפרש דהכא מיירי שהתנדב שמן ויין לצורך נסכי ציבור ובוזה הי' מקום לומר דכן הדרך להתנדב על צורך יום א' ולחומרא כיום המרובה. אכן לא משמע הכי בפרט לת"ק דמתנדב לוג.

ותו קשה לדידן דהשמן צריך קמיצה ואינו לגבוה כמו נסכים א"כ מ"ט לתלות בנסכים דיום המרובה וצ"ע: שם במשנה ראב"ע א' יביא תור. כ' בתוס' אמרינן בגמ' דל"פ מר כי אתרי' כו'.

והקשו דהא קונין הקרבנות בירושלים ותי' דמ"מ דעת הנודר במקומו. והנה רש"י פ'י מר כי אתרי' דיש מקומות דתור נמכר ביוקר מכבש.

אבל הרמב"ם פ'י מר כי אתרי' דבמקום שקורין עולה סתם גם עופות בכלל אז מביא תור ע"ש. ולכאורה תוס' אזלי בשיטת רש"י.

דלפי' הרמב"ם מה בכך דקונין בירושלים מ"מ באמר עולה סתם במקום שקורין גם לתור עולה. שפיר מביא תור אפי' אי בירושלים אין קורין לעוף בשם עולה סתם.

ולכן יש לתמוה על התיו"ט שהעתיק לשון התוס' על פ'י הרע"ב שהיא כפי' הרמב"ם ע"ש. מיהו עדיין אין מובן תי' התוס' כיון דקונין הקרבנות בירושלים.

ואי שם תור בזול מה בכך דבמקומו ביוקר. הא הוא נדר רק עולה וכשעולה לירושלים ומוצא עוף בזול למה לא יוכל להביאו.

וראיתי בס' טהרת הקודש שהרגיש בזה אבל אין טעם בדבריו. שרצה לומר דכיון דכאן כבש בזול הי' דינו להביא כבש שוב גם שם דתור בזול א"י להביא רק כבש.

והם דברי תימה. לכן מתוך הדוחק י"ל דיפה כוון התוס' יו"ט דתוס' לא (אזיל) אזלי בשיטת רש"י רק כרמב"ם.

ומ"מ הוקשה להם כיון דקניות הקרבנות בירושלים ושם אין קורין לעוף עולה. י"ל דדעתו ה"ל מה שנקרא שם בשם עולה כיון דשם קונין הקרבנות וע"ז ת"י שפיר דמ"מ אזלינן בתר מקום נדרו וצ"ע: שם במשנה מן הבהמה כו' פר ועגל איל כו' אלו המשניות אליבא דרבי הם כדאיתא בגמ'.

מיהו לדידן נמי עכ"פ ב' מינים א"י להביא מזה על זה ומביא פר ואיל ושעיר. וכ"כ הרמב"ם (פ"ט"ז מה' מעה"ק).

וכ' עוד דפרשתי מן העוף וא"י מה צריך להביא תור ובן יונה. דהם ב' מינים: שם במשנה הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה.

פירש"י כך נתפרש דינו בתושבע"פ. וצ"ע אי הפ"י שמחויב להביא בסך כזה ואפי' פ"י בהדיא שור בעשר סלעים מחויב להוסיף עד מנה.

או עיקר הלכה באומר שור סתם כך שיעורו: ונראה דעגל מיד אחר חודש יכול להביא ויהי' יפה חמשה סלעים עם הנסכים. ושור מיד אחר שנתו ואז היפה שוה עם הנסכים מנה.

אך צ"ע החשבון לענין כבש דמביא בסלע ואיל בב' סלעים א"כ ההפרש שיווי הבשר מן חודש לשנה רק כפל. ובגסה ההפרש חמשה פעמים מן שנה לחודש.

וצ"ע הטעם: שם שור במנה יביא במנה חוץ מנסכיו. ויש לעיין היכא דאמר בשני מינים אי ג"כ דינא הכי.

די"ל דוקא במנה דאפי' בסתם שור דינו במנה א"כ כיון דהוסיף לומר במנה ה"ל כוונתו חוץ מנסכיו. אבל באומר ב' מינים שפיר י"ל דנסכיו בכלל, מיהו י"ל ג"כ איפכא דמהיכי תיתי יהיו הנסכים בכלל כיון דאמר שור בכך וכך ולא דיבר מהנסכים.

ומתני' רבותא קמ"ל. דבשור במנה הו"א כיון דבאמת דין השור ונסכיו במנה מסתמא נתכוין גם הוא לפי השיעור שנתנו חכמים.

קמ"ל דמ"מ כיון דלא דיבר מהנסכים לא נתכוין רק על השור בעצמו. וכשיטה זו משמע ברמב"ם (פ"ט"ז ממעה"ק) דהוא לא כ' כלל הדין דשור הוא ונסכיו במנה רק כפי שיעור בינוני של אותו מקום.

שהוא הבין דשור ונסכיו במנה ה"ל רק בדורם שכך ה"ל שיעור בינוני ע"ש. ומ"מ אח"ז סתם והביא דין זה דשור במנה עלי יביא שור במנה חוץ הנסכים.

א"כ משמע דלא תלה זה בזה. ואפי' שור בב' מינים עלי ג"כ בב' מינים חוץ מנסכים.

ומיהו ק"ל לשיטה זו מהא דאמרינן בברייתא לקמן הרי עלי עולה בסלע למזבח יביא כבש כו'. והלא הכבש עם הנסכים היא בסלע.

וזה שאמר הרי עלי בסלע צריך להביא בסלע חוץ מהנסכים א"כ שיעורו גדול מכבש. אבל לפי שיטה ראשונה ה"ל מיושב.

דדוקא שור במנה כיון דמנה מיותר דבלא"ה דין שור ונסכיו במנה לכן אמרינן דשור לבד הנסכים קאמר. אבל הרי עלי עולה בסלע דלא הזכיר כבש שפיר י"ל דהי' כוונתו בסלע עם הנסכים כמ"ש.

ומ"מ הסברא נוטה יותר לשיטה שני' דכל דלא הזכיר נסכים צריך לקיים נדרו לבד הנסכים. וע"כ צ"ל דברייתא לקמן מתוקמא שאמר הרי עלי עולה ונסכיו בסלע רק שהתנא קיצר בלשונו וצ"ע לדינא: שם שור במנה והביא שנים במנה לא יצא.

נראה דה"ה סתם שור דדינו הוא ונסכיו במנה נמי א"י להביא שנים במנה. רק רבותא קמ"ל.

דשור סתם כיון דחכמים תקנו שיביא יפה במנה ודאי א"י להביא גרוע מזה אפי' שנים. אבל בפ"י שור במנה דהוא לבד הנסכים א"כ הו"א דיכול להביא ב' כשיהי' כ"א יפה עם הנסכים מנה.

דנדרו הי' רק שיעלה הדמים של הקרבן מנה וה"ה שנים. קמ"ל דנדרו הי' דוקא על שור א' שוה מנה לבד הנסכים.

גם י"ל דנקט שור במנה לומר דלא יצא אפי' דיעבד. ובשור סתם וודאי דיעבד יצא.

אבל לכתחילה אפי' בשור סתם דוקא הוא ונסכיו במנה ולא שנים במנה וצ"ע בזה: שם שחור והביא לבן. כ' בתוס' חלוקים קצת כדאמרינן כו' אוכמא למשכי' סומקא לבישרי' חיורא לרדיא ולכאורה לפ"ז אין דמיהן שוים ומסתמא לרדיא שוה יותר.

וא"כ לפלוגי ת"ק ורבי נמי בהא דהוי כקטן והביא גדול. וי"ל דלהכי נקט שחור ולבן ולא סומקי דלקרבן אין תועלת במשכא ורדיא דרק הבשר נקרב לגבוה.

א"כ שחור ולבן שוין. אבל שחור ואדום אה"נ דהוי קטן והביא גדול: שם בגמ' הרי עלי עולה בסלע למות יביא כבש מה שדקדקתי לעיל דהלא כבש עם הנסכים בסלע.

נראה לחלק דנהי דכבש בסלע הדין דמביא כבש בסלע חוץ נסכיו. מ"מ היכא דלא אידכר כלל כבש רק בסלע למזבח נכלל שפיר גם הנסכים בהסלע וזה פשוט.

ולפי' רש"י לעיל במר כי אתרי' דבמקום חכמים תור ביוקר לא אתיא ברייתא זו רק כראב"ע דלת"ק גם תור לפעמים בסלע: שם בגמ' שיהי' שלום זה עם זה. עי' פי' רש"י.

ונראה לפרש דלפ"ז כשהי' מזבח בטל והוציאו מכל השופרות מה שהי' נמצא בהם. מ"מ חילקו העורות לכל הבתי אבות בשוה שהי' נרשם בשופרות יום א' יום ב'.

ומה שהי' משופר של יום ב' נתנו לבית אב של יום ב' אע"פ שהקריבום ביום א'. דאל"כ מה תועלת הי' בזה.

ודוחק לומר שביום א' לא הוציאו רק משופר של יום א' ויהי' המזבח בטל דאין זה סברא כנ"ל. אכן ברש"י (יומא נ"ה:) משמע דכל בית אב הי' מקריב משופר שלו: דף קח ע"א בגמ' והמעשה.

מפירש"י משמע דס"ל דכל השוקל בין מחצית השקל בין שקל שלם בשביל ב' בע"ב מוסיף קצת. משום דא"א לשקול עין בעין.

[וכ"מ ברש"י בכורות (נ"ו): בשם י"א דקלבון הוא לחילוף לבד ההכרע. ובחנם כ' במשנת אלי' (סוף פ"א דשקלים) דט"ס כאן בדברי רש"י ע"ש] וזה פשיטא שנחשב בגוף השקל והיא לשקלים לכ"ע.

רק ב' ששוקלין שקל שלם צריכין להוסיף קלבון משום שאם הי' נותנים כ"א בפ"ע הי' ב' הכרעות לכן צריך להוסיף קלבון. ובזה הקלבון פליגי ר"מ ור"א אי לשקלים אי למותרות.

וכוונת התוס' שהקשו על רש"י אין מובן לי. מיהו במשנה דשקלים דפליגי ר"מ וחכמים בשנים ששקלו אי צריך ב' קלבונות או א' צ"ע לפירש"י ע"ש: שם שם בגמ' ושמואל א' כו'.

ע"י ברמב"ם (פ"ב מה' שקלים) שפוסק כר' אושעיא רק במקום מותר מנחת חוטא כ' הוא המתנדב מעות לעולת בהמה ע"ש. וצ"ע מנ"ל הא.

ובכ"מ נראה דאישתמיט לי' סוגיא דהכא רק שבתוספתא (פ"ג דשקלים) מצא כשיטת הרמב"ם ע"ש וכן תמה עליו בתוי"ט (פ"ו דשקלים). וע"ש ובלח"מ פ"ה מפסוה"מ] מיהו בעשירית האיפה דהיא מנחת חוטא כ' הרמב"ם (בפ"ה מפסולי המוקדשין) דהמותר יביא מנחת נדבה.

נראה שהבין הרמב"ם בההיא ברייתא דמותר נדבה הפי' נדבת יחיד. ומשמעתין לא משמע הכי וצ"ע.

וע"י מ"ש לקמן בתוס' ד"ה ושמואל: שם בגמ' חד לקינין וחד למותר קינין. קצת קשה על שמואל דהא ודאי שפיר קאמר ר"א.

דהא שופר דקינין קרבן יחיד הוא. ושופרות דנדבה הוין נדבת ציבור: שם בגמ' ארנב"י מסתברא כו'.

צ"ע אדרבא מדמעט הברייתא דבעי לבונה מכלל דלמילי אחרוני חטאת היא כדמצינו ביחזקאל. א"כ שפיר י"ל דמותרו נדבה.

דאי לא הוי חטאת כלל למה לי למעט. ורש"י נראה דהרגיש בזה וכ' דהו"א כיון דחובה היא לא לבעי לבונה.

מ"מ אכתי קשה ממ"נ אי לא ס"ל לרנב"י הך דרשא דיחזקאל בלא"ה מהיכי תיתי להיות מותרו נדבה טפי משאר מנחה. ואי ס"ל דרשא דיחזקאל א"כ שפיר י"ל דנהי דללבונה ממעט קרא אבל לענין מותר חטאת היא וצ"ע: והא דאר"י היא קרוי' חטאת ואין אחרת קרוי' חטאת כו'.

פי' משום דמצינו דנקרא חטאת כדפירש"י יקריב חטאתו זו עשירית האיפה. לכן הו"א נהי דמפורש בקרא (דטעונה שמן דכתי') מורבכת בשמן גזה"כ היא.

אבל לבונה באיסורא קיימא ככל (מנחת חוטא דהוי) חטאת לכן כ' היא ללמד דעשירית האיפה טעונה לבונה. מיהו ק"ק דאין ראי' ברורה מכאן דתקרב.

כיון דעכ"פ נקרא חטאת ג"כ. אפשר לומר דרק ללבונה אינו נקרא חטאת.

אבל לענין מותר נדבה נק' חטאת. דאל"כ למאי הלכתא קראו חטאת וצ"ע: בתוס' ד"ה ושמואל כו' דבשלמא אמוראי דלעיל ס"ל דמותר מנחה לאו לנדבה אזלי כו' יש לתמוה ע"ז דא"כ האימשנה דשקלים דמייתי הגמ' דמותר עשירית האיפה נדבה.

האיך פירשו הני אמוראי דעכ"פ קאי על מנחת חוטא. ואפשר שמכאן יצא לו להרמב"ם הנ"ל דהם פירשו לנדבת יחיד.

מיהו תימא לפרש כן כיון דכללינהו התנא באינך מותרות משמע דלנדבת ציבור אזלי [וכ"מ בפיהמ"ש להרמב"ם] וצ"ע: ע"ב בגמ' שור זה ודמיו עלי עולה הוקבע. אפשר דהיינו שפי' בהדיא ודמיו אם יפסל השור.

אבל בסתם ודמיו עלי הי' נראה דהוי כב' נדרים השור ודמי השור: שם במשנה הבינוני הוקדש. פי' בגמ' אף בינוני.

וממתין עד שיומם ומחללו. והרמב"ם (פ"ז מה' מעה"ק) כתב ותחול ההקדש על הגדול. ובוודאי כוונתו ג"כ בדרך חילול. ופי' הכ"מ שם תמוה טובא ע"ש: שם פירשתי וא"י כו' הגדול שבהם הקדש.

ואין מובן הטעם כיון דגם בינוני הוי עין טובה לענין מקדיש. סתם ולמה בפירש נתלה שבוודאי הגדול הקדיש.

ומתוך ההכרח עלה בדעתי לפרש דבבא זו פירשתי קאי ארישא דלא הי' רק שנים. וקמ"ל דכמו בסתם הגדול הקדיש.

ה"ה בפרשתי וא"י נמי הגדול הקדש. אכן הרמב"ם כ' בהדיא דנותן הגדול בלבד ומשמע אפי' ביש ג'.

וכן משמעות המשנה וצ"ע הטעם. וקצת יש ליישב אי נימא דעיקר הטעם ברישא הואיל ואמר אחד.

דהא שור בשוורי מסיק הגמ' דהגדול הקדש. א"כ י"ל דלשון אחד ריעותא הוי.

דמשמע קצת דבידו לברור איזה הוא ולכן גם בינוני בכלל. מיהו בב' ע"כ הגרוע אינו מקדיש.

רק בבינוני אמרינן כן מטעם תיבת אחד ולהכי בפירשתי וא"י מה כיון דליכא ריעותא מלשון אחד אמרינן דבעין יפה ממש הקדיש וצ"ע: דף קט ע"א בגמ' יד בעהש"ט על התחתונה. לכאורה קשה דוודאי אם ספק היא יד בעהש"ט עה"ת.

אבל הכא אם ספק היא צריך לחלל כולן משום ס' הקדש. ומ"מ בשור משוורי דוקא הגדול קודש א"כ הוי כוודאי גדול קאמר ולא ספק היא.

אכן נראה דשור בשוורי הוי שור מיוחד ויוכל להיות רק הגדול והטוב. או הקטן והרע הוי נמי מיוחד.

ולכן בהקדש דבעין רעה לא אמרינן א"כ וודאי המיוחד הוא הגדול. אבל בבית יד בעהש"ט עה"ת ויכול לומר שנתכוון על המיוחד לגריעותא.

ומ"מ קצת קשה אי הבינוני מת ונפל מה שייך יד בעהש"ט עה"ת כיון דהוי כפי' המיוחד שבהם בין למעליותא בין לגרעותא. עכ"פ על הבינוני לא נתכוין ואיך מראהו נפל.

וצ"ל בדוחק דפי' המיוחד היינו כל מה שאבחור לך בע"כ צריך אתה לקבלו וצ"ע: שם במשנה שאקריבנו בבית חונוי יקריבנה במקדש. צ"ע הטעם לרבא דלאו עולה היא דמה"ט פטור מכרת בהקריבו בבית חונוי.

א"כ למה מקריבה במקדש. והרמב"ם השמיט זה וכו' אם הקריבו במקדש יצא.

אבל מוכח במשנה דצריך להקריבו במקדש מדפליג ר"ש ואמר אין זה עולה משמע דלת"ק עולה הוי וצ"ע. [ועי' לעיל (ק"ג).

(בתוס' סוף ד"ה הא מני): שם ר"ש אומר אין זה עולה. אפשר דלר"ש פטור נמי משום שחוטאי חוץ כלשון הרע"ב דהוי כחולין גמורים.

וכ"מ ברמב"ם בפיהמ"ש]: שם בגמ' כאומר הרי עלי ע"מ שלא אתחייב באחריותו. יש לעיין אי נפטר מכל אחריות אפי' נאבדה.

או הפי' כאומר שלא אתחייב באחרייתו כשיקריבנה בבית חונוי. מיהו לקמן במימרא דר"י דאם הקריבה בא"י יצא משמע דהוי כפוטור עצמו מכל אחריות ע"ש ברש"י וצ"ע הטעם: שם במשנה הרי אלו כבעלי מומין.

משמע דאפי' דיעבד עבודתן פסולה וכדאמרינן בגמ' דבזריקה אפי' דיעבד פסול. וצ"ע מנ"ל דקרא דמייתי לא מוכח עיכובא, והי' אפשר לומר כיון דבגמ' מביא עוד קרא דיחזקאל א"כ הוי שינה עליהם הכ' לעכב.

ובזה הי' מיושב מ"ש הרמב"ם (פ"ט מה' ביה"מ) דאפי' שחיטה בשוגג דעבודתו כשרה מ"מ לכתחילה לא ישחוט. ולא ביאר הטעם.

ולמ"ש י"ל דהך אשר ישרתו דממעט שחיטה דלאו שירות היא היינו לעיכובא. אבל לכתחילה אסור לעבוד מהאי קרא דמלכים דלא נזכר לשון שירות בזה.

והכ"מ הקשה עוד על הרמב"ם מההיא קרא דוכפר הכהן שמתכפר ע"י עצמו. משמע אפי' לכתחילה.

וי"ל בזה דקרבתו שלו דרוצה להקריב בעצמו להיות בשר ועור שלו הוי כדיעבד. אבל להקריב לכתחילה קרבן של אחרים אסור.

מ"מ דוחק לומר כן. וגם מ"ש דליכא קרא לעכב י"ל דלא יקרבו לכהן לי.

משמע דדינם כזרים וזר מחלל עבודה. מיהו קשה כיון דאוכלין לא הוי כזרים רק כבעלי מומין.

והנה בהקריבו בבית חונוי כ' הרמב"ם (שם) דדיעבד כשר. וצ"ל דסיפא דמתני' הרי אלו כבעל מומין לא קאי ארישא דבית חונוי.

וטעם הרמב"ם בזה כ' הכ"מ משום דבמס' ע"ז אמרינן דהוי רק קנסא ואין סברא לפסול בדיעבד ע"ש. ויש לעיין כיון דבית חונוי לאו לע"ז והוי רק כבמות בשעת איסור.

א"כ כל כהן שהקריב בבמה בזמן איסור לא ישמש במקדש ולמה פרט התנא בית חוניו. גם הרמב"ם הביא בבית שמיוחד לקרבנות דאינו כע"ז ע"ש (פ"ט מביאת מקדש).

ולכן נלע"ד דדוקא בית חוניו וכדומה שהי' בנין דומה לבהמ"ק. ואפשר הי' הרבה כהנים נמשכים לשם שהעכו"ם הרבו בשכרן להקריב בעבורם להכי קנסו חכמים.

אבל בהקריב בבמה אפי' בשעת איסור אפשר דלא נפסל להקריב במקדש. מדלא תני סתם המשמש בבמה בשעת איסור במות לא ישמש במקדש.

מיהו אפשר דאידי דמיירי לעיל בבית חוניו מייתי גם הא וה"ה נמי שאר במה: שם בגמ' אילימא בשחיטה מאי איריא שוגג אפי' מזיד נמי. קצת קשה דהא עיקר דין הברייתא אתא לאורויי דכהן עצמו שחטא יכול להקריב קרבנו וכדאיתא לעיל (ע"ד).

(ע"ש דיש ליישב קצת: שם בגמ' נעשה משרת לעכו"ם. תמהני כיון דשחיטה לאו שירות היא למה נעשה משרת לעכו"ם.

ורש"י מסיים דהא דממעטין לעיל שחיטה היינו בשוגג. ואין זה מספיק דמ"מ כיון דאין שוחט בכלל שירות למה מזיד נעשה משרת.

ועלה בדעתי לומר דהאי מזיד הפי' שלא ידע שהיא בית ע"ז וסבר שהיא ביהמ"ק או במה בשעת היתר. ובכה"ג היא דממעטין שחיטה כיון דהוא סבור שהיא לגבוה ולגבוה שחיטה לאו עבודה.

א"כ לא נתכוין לשירות. אבל מזיד דידיע דהיא לע"ז ולדידהו גם שחיטה שירות חשיב. אך א"א לומר כן דהברייתא דכהן מכפר על עצמו מיירי בשוגג דמייתי חטאת והיינו שידע שהיא ע"ז. ומ"מ שוגג כשר.

א"כ מזיד נמי וצ"ע: ע"ב בגמ' מדקאמר ואצ"ל אלמא בית חוניו לאו ע"ז. קשה לי הלא גם מרישא מוכח דאי ע"ז היא מה קמ"ל דיקריבנו במקדש.

וגם הלשון הקריבו בבית חוניו לא יצא הא חייב מיתה: שם בתוס' ד"ה העלה כו' תימא כו'. נראה כוונתם דמשמעות הברייתא שנאמר והי' ביום ההוא דמעשה זו למצוה יחשב.

מיהו י"ל דהוא עצמו לא הקריב רק למד להו איך להקריב (כדאי' בזבחים (קט"ז): בעובדא דאימי' דשבור מלכא דשדרא קורבנא לרבא ע"ש]: בכורות פרק ראשון דף ב בתוס' ד"ה שמא כו' ואע"ג שמשנתף ש"ש וד"א כו' דב"נ לא הוזהרו על כך. רבים הבינו כוונתם דאין ב"נ מוזהר על ע"ז בשיתוף.

ול"נ כוונת התוס' דאין ב"נ מצווה על לא ישמע ע"פ ומה שנשבע לע"ז אין זה עבודה זרה ואינו מוזהר על כך כנ"ל. וכמדומה לי ג"כ שראיתי כן באיזה ספר (כן הוא בשו"ת מעיל צדקה (סי' כ"ב) ובנוב"י מהד"ת חיו"ד סי' קמ"ח): דף ג ע"ב בגמ' בשלמא מום קל קמ"ל כדר"ה ולאפוקי כו'.

ולכאורה זה עצמו ג"כ רבותא דצריך דוקא דבר שנעשה בו מום. ובדר"ה י"ל אזנו דנקט לאו דוקא.

וגם הרמב"ן הביא בהלכותיו דהוכיחו הפוס' מהא דר"י דדוקא מידי דעושה בו מום. משמע ג"כ דמלשון ר"ה אין ראי' ע"ז.

י"ל דלשון אפי' מום קל משמע דהתירא קמ"ל וצ"ל לאפוקי מדר"ח ורבא: בתוס' ד"ה דקא מפקע כו' פר"ת כו'. קשה להבין החילוק ולכאורה הי' נ"ל כוונת ר"ת דמקנה חלק בהאם קודם שנתעברה.

אבל בעובר נהי דקודם שנולד רשאי להטיל מום אבל למכור להפקיע נתינה דבכור אסור. אך בסוף הדיבור משמע דר"ת מיירי במקנה חלק אם אחר שנתעברה.

[וטעם החילוק מבואר באו"ז (סי' ת"פ) דבמקנה חלק באם רחוק מן העובר לא מחזי כמפקיע בכור עצמו ע"ש]: דף ד ע"א בגמ' מבכור בהמה טהורה ליפטר פרש"י דבמדבר פטרו גם בכורי בהמה טהורה. ותמהני דבחומש פרש"י דלא פטרו רק פטרי חמורים ע"ש.

ואפשר דכאן כ' רש"י כן רק בס"ד. אבל לבתר דמסיק הגמ' דהוקשו שעה לדורות לענין שה.

ממילא כמו דלדורות אין פוטרין בהמה טהורה ה"ה אז במדבר לא פטרו. ושוב ראיתי שהמזרחי עמד בזה בפ' במדבר שם: בתוס' ד"ה פטר רחם כו' לגמרי מתרצא כו'.

וצ"ע לפי' התוס' מה דקאמר הגמ' הלויים הוקשו הלויים זה לזה והדר קאמר כהנים מנ"ל. והלא כל הקושיא לא הי' על הלויים.

ולכן משמע כפרש"י ושני רק הקושיא דלויים לענין לוי דלא הי' לו שה וכן פחות מבן חודש. ועל אהרן משני אח"כ כנ"ל: בד"ה ואהרן כו' וא"ת כו'.

ולע"ד נראה פשוט פי' הגמ' כיון דאהרן לא הי' במנין הכ"ב אלף א"כ לא פדה אהרן באמת שום בכור. דאם הי' פודה לא הי' צריך רע"ג בכורים ליתן חמשת שקלים רק רע"ב.

א"ו אהרן לא פדה א"כ בדידי' ליכא ק"ו. כנ"ל פשוט דעיקר הקושיא מאהרן דלא הי' בכור.

אבל על הבכורים ל"ק דהא הם הפקיעו את עצמן משא"כ אהרן: דף ח ע"א בגמ' ולא מנה אלא בפרוטרוט ויל"ד דבפ' מטות בנדיבות ראשי הפקודים כתי' ט"ז אלף שקלים ולא חשיב לככרים. וי"ל דשאני התם דלא נזכר כלל ככר אבל הכא דחשיב מאת ככר הי' לכלול גם הככר הנצטרף מן השקלים: ע"ב בגמ' ת"ל אך חלק.

קצת קשה דבכ"מ אכין ורקין מיעוטיין וכאן האך מרבה. הגם דממעט מן הדרש דהוא שור ובכורו שור מ"מ בגוף הפסוק ריבוי הוי.

ואפשר דהדרש מכח מיעוט אחר מיעוט דבכור שור ממעט כשאין בכורו שור ואך ג"כ ממעט. ומיעוט אחר מיעוט לרבות כשדומה במקצת לשור: שם בגמ' צריכי דאי כ' רחמנא בכור שור ה"א כו'.

קשה לי לא ליכתוב פרט כלל רק בכור בהמה הטהורה והוי כולל שור כשב ועז כדהתחיל בקרא בכור בהמה טמאה תפדה. ואין לומר דהו"א כל מין בהמות אפי' חיות דחי' בכלל בהמה דהא כבר כתי' כל הבכור כו' בבקרך ובצאנך וצ"ע: בתוס' ד"ה אך חלק תימא כו'.

ואפשר לומר דדוקא למאן דיליף מבכור שור הוא שור ובכורו שור משמע שיהי' הולד ממש כמוהו לכן צריך אך לרבות דומה במקצת. אבל פטר פטר בב' פרשיות הם.

רק פטר חמור א' אתי שיהי' אמו חמור ופטר ב' שיהי' הולד חמור. וכל שדומה במקצת לחמור שפיר שם חמור עליו וא"צ קרא לרבות.

ומה שרצו תוס' לומר דמתניתין פליגי אהדדי דוחק גדול. ומה שנסתייעו לזה מדמקשה הגמ' מנה"מ כו'.

אינו מוכרח דבאמת רב יהודה עלה דההיא מתניתין דלקמן אמרו. והגמ' מייתי כאן המשנה ומה דאמר עלה ר"י להקשות עליו ממתני' דהכא.

וזה פשוט: בד"ה והא תנא כו' וקשה כו'. והנה למאי דמסיק הגמ' דעיקר שור כשב ועז מצרך צריכי ורק מבכור בכור נפקא לן הוא שור ובכורו שור א"כ בכור ראשון ושני ע"כ צריך קרא למכתב.

רק בכור שלישי י"ל דאי הוי כ' בכור שור ובכור כשב ועז הוי משמע להדיא דכשב ועז כחדא הם. ובכור כשב הדומה לעז הוי מחייבין להכי צריך למיכתב גם בכור עז עז כנ"ל: דף ו ע"א בגמ' ת"ל פטר חמור פ"ח ב"פ פ"ח אמרתי ולא סוסיים וגמלים.

קצת קשה דאכתי י"ל פ"ח הוא דצריך עריפה ולא סוסיים וגמלים אבל פדיון צריכי וצ"ל דחידוש דשה ועריפה חדא מילתא חשיב להו: שם בגמ' פריך ר' אחאי כו'. ק"ק לי דל"ד לכל דבר שהי' בכלל שהם עכ"פ דברים פרטים כמו שלמים (דהוי דבר שהי' בכלל כדאי' בריש תו"כ בברייתא דר"י) דנהי דבכלל כל הקדשים הם אבל כמה דינים בשלמים שאין בשאר קרבן, וכשפרטה תורה דין פיגול בפרשת שלמים ללמד על כל הקרבנות אבל הכא כיון דבפ' קרח כ' סתם בכור בהמה טמאה והוא כולל כל הטמאים.

למה פרט בפ' קדש פטר חמור. לכתוב בהמה טמאה כיון דאין שום חילוק בין חמור לשאר טמאים: שם בגמ' או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור כו'.

בתו"כ שלפנינו אין הגירסא כן רק או אף טמא הנולד מהטהור. וגי' זו היתה נכונה דהו"א דשניהם אסורין הן הבא מן הטמא והן כשהוא עצמו טמא ת"ל טמא הוא כו'.

אבל לפי הגי' שבגמ' קשה מה ראי' מטמא הוא. שמא גם מיעוט זה הכוונה כן טמא הוא לאפוקי הנולד ממנו אם יהי' מין טהור אינו טמא אף שנולד מן גמל.

וכ"ת תרי קראי ל"ל הא גם כפי דרש האמת קשה תרי קראי למה לי וע"כ צריכין לומר דגם לפי הגי' שבגמ' הא דצריך תרי קראי דלא נימא דבין הנולד מטמא ובין הטמא הנולד מן הטהור יהי' טמא לכן צריך תרי קראי. וע"ש בתו"כ דדורש אח"כ את זה ל"ת לאסור טריפה ע"ש.

וקשה דכבר דרשו לדהכא לטהור היוצא מן הטמא. ולפמ"ש י"ל דאה"נ לבתר דמייתי
טמא הוא א"צ לדרשא קמא דאת זה לא תאכלו ואתי רק לאסור טריפה.

[בקרבתן אהרן שם מגי' בתו"כ ולא גריס אף טמא ע"ש. וכן הוא בפ"י הראב"ד.]

וגם כתב הראב"ד דהאי דרשא לאיסור טריפה אסמכתא היא: ע"ב בגמ' חלב מנ"ל דשרי
כו'. ק"ק דלא מייתי מחמאת בקר וחלב צאן בפ' האזינו.

ואין לומר משום די"ל כפי' התרגום שם. חדא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ועוד דא"כ
גם מה דמייתי בגמ' מדכתי' זבת חלב ודבש י"ל כדאי' בכתובות (ק"ב).

(שפירותי' שמנים מחלב ומתוקים מדבש): עיין ברמב"ן בשם בה"ג דביצים דשרי נלמד
מדכתי' בת היענה לאסור ביצת טמאה מכלל דביצת טהורה שרי. והרא"ש הביא רא'י
מדכתי' הבנים תקח לך דממעטין ביצים טמאים דאין ראוין לך מוכח דטהורים ראוין לך.

ויש להשיב ע"ז דביצים טהורים ראוין להוציא מהם אפרוחים ולעולם אימא לך דהם
עצמם אסורים דמתקיים בהו תקח לך משום האפרוחים שיצאו מהביצה משא"כ ביצת
טמאה גם האפרוח היוצא ממנה אסור [דמסתמא מביצת טמאה תצא אפרוח כמוה מין
טמא ולא שייך תקח לך. ועי' בהה"מ (פ"ג מהמ"א ה' י"ג) מ"ש בזה]: דף ז ע"א בגמ'
יכול אפי' עיבורו מן הטמא כו'.

צ"ע אי לר"י אין איסור רק בדומה לאביואו אפי' יש לו סימני טהרה נמי **בתוס' (ב"ק
ע"ח.) (מבואר דאפי' בי"ל לגמרי סימני טהרה אסור.

אכן משמע מדבריהם שם דטעמא דר"י משום זוז"ג אסור. וכבר תמה עליהם בפנ"י
דל"מ כן הכא בגמ' למסקנא רק מיתורא דקרא דריש לאסור.

ושוב י"ל בבכה"ג מותר** כיון דדריש שה כבשים. וגם לטעם זה וזה גורם אסור לס"ד
דגמ' לקמן ג"כ אין חילוק ובא בסימן א' דקתני י"ל דאורחא דמילתא הכי וצ"ע: בגמ'
מיתבי דבש דבורים כו' הוא דאמר כר' יעקב כו' משמע מן הסוגיא דר"ש פשט ממתני'
דהיוצא מן הטמא היינו אפי' לא ממצא מגופי' נמי אסור.

והכי נמי ס"ל לר"י ולהכי צריך קרא להתיר דבש אע"ג דלאו מגופי' הוא. אבל האי תנא
דברייתא ס"ל דכל דלאו מגופי' א"צ קרא דשרי.

ולהכי אפי' דבש גזין וצרעין נמי שרי. וממילא למאן דס"ל דבש גו"צ נמי שרי כמתני'
דמכשירין יש להתיר ג"כ מי רגלים דחמור.

אך למ"ש הה"מ (פ"ג מה' מ"א) בת"י הב' לא משמע כן [מ"מ אכתי מידי ספיקא לא
נפקא דשמא מי רגלים מגופי' הוא ואסור מספק. ועי' ברא"ש שכ' דדבש דבורים ל"ד
למי רגלים דחמור דעכירי.

ואין דבריו מובנים דפשיטא דדבש נשתנה טפי מכמו שהי' שנעשה דבר חדש לגמרי.
ואיך שייך בזה מיא על מיא נפיק וצ"ע"ג: שם ר"א אמר רוב דגים במינן משריצין כו'
רש"י ותוס' פי' דלא בעינן לידע שבלע.

ולולי דבריהם י"ל דגם לר"א דיוקא דמתני' אמת דידעינן דבלע. ומטעם דרוב במינן משריצין לא חיישינן דנעכל.

אבל בלא חזינן כלל אפשר דאסור כיון דלפעמים משריצין אפי' באין מינן. ומ"ש וכמי שבלע בפנינו דמי הפי' כאילו בלע עכשיו בפנינו וצ"ע ועי' בשטמ"ק שהביא גירסא אחרת.

ומדבריו משמע דלגירסא שלנו יש לפרש בדחזינא דבלע כנ"ל]: בתוס' ד"ה דג טהור ותימא כו'. ולולי דבריהם הי' נלע"ד לחלק בין אכילה לבליעה דשם דג שאכל הבשר ולעסו נתעכל מיד אבל בליעת דגים י"ל דחיינן תוך הדג כדאשכחן ביונה שהי' ג"כ במעי הדג ועכ"פ בדרך בליעה כמו שהיה כולו י"ל דלא נתעכל כלל שוב ראיתי שהרא"ש הביא כן: ד"ט ע"ב בגמ' והרי שביעי' כו' דאמר מר אחרון אחרון נתפס.

נראה דהמקשן נמי ידע זאת אעפ"כ מקשה דמצינו דהנפדה חמור מן הפודה דפירות שביעית לעולם אסורין אע"ג דחללו ופדיונה מותר ע"י חילול. והתרצן השיב לו דמ"מ לא מצינו כשפדיונה מותר לגמרי בלי פדיון יהיה הנפדה אסור ובזה מיושב קושי' הטו"א בהקדמה ע"ש.

אכן רש"י לא פי' כן]: שם בגמ' דר"י לטעמי' דשותפות עכו"ם חייב בבכורה כו'. והנה לפ"ז לדידן דקיי"ל דשותפות עכו"ם פטור בע"כ אתי קרא דל"ת בכור צאנך למעט פטר חמור א"כ פ"ח מותר בהנאה.

והרמב"ם (פי"ב מה' בכורים) פוסק דאסור. ובע"כ צ"ל דס"ל כלשון ראשון דבסברא פליגי.

אך יש לתמוה כיון דמפורש בברייתא דפליגי בקראי א"כ נדחה לישנא קמא. ונראה ליישב דבאמת י"ל דהפי' בברייתא אבל אתה גוזז פ"ח דליכא לאו על הגזיזה דבכל הקדשים חייב על הגזיזה אפי' אינו נהנה ממנה כלום והכא מיעט קרא.

וא"כ י"ל דבהא פליגי ובהא באמת הלכה כר"ש דאינו חייב על גזיזת פטר חמור. אבל באיסור הנאה שפיר בסברא פליגי ולהכי יש לפסוק שפיר כר"י כנ"ל.

ומ"מ צריך עוד ראי' להכריע לדינא כלישנא קמא. ואפשר משום דסתם מתני' הכא כר"י וסתם מתני' נמי דשותפות עכו"ם פטור א"כ משמע כלישנא קמא: שם בגמ' דתניא הערלה כו' ופטר חמור כו' פרש"י בלשון א' ששחטו.

ותמהני דלמ"ד דמחיים מותר א"כ נאסר רק ע"י עריפה וכששחטו לא חל עליו שם איסור כלל. ולכאורה הי' אפשר לומר כמו בעגלה ערופה משעת הורדה לנחל איתן נאסר (כדאי' בקידושין נ"ז).

(למ"ד דנאסר מחיים] ה"ה בפטר חמור משעת שבאין לעורפו וכשנשחט אחר הכנה זו נאסר. אך לא משמע כן שם בקידושין דפליגי ר"י ור"ל בציפורי מצורע דלמר משעת שחיטה נאסר ולמר משעת לקיחה ע"ש דאמר' כמו דהתם בשעת הורדה מחיים נאסר ה"ה בציפורי מצורע משעת לקיחה.

וכתבו שם התוס' כיון דנזכר בכתוב לקיחה הוי כמו הורדה לנחל בעגלה ע"ש. אבל הכא דלא נזכר רק עריפה לא משמע דליתסר מקודם.

ע"כ נראה פ"א ב' ברש"י עיקר דמיירי אחר העריפה. ועי' מנחות (ק"א:) ברש"י.

מבואר דפ"א א' הוא למ"ד דפ"ח אסור מחיים. ובחנם הגי' בצ"ק שם ומהפך הגירסא.

וכמ"ש לפנינו היא הגירסא הנכונה ומיושב קושיא הנ"ל): בתוס' ד"ה לאפקועי דלפוטרו ממצות עריפה וכו'. ואין דבריהם מובנים דמ"מ מצות פדי' בשה למה לא יהי מחויב לקיים להפריש שה ויהי לעצמו.

ואפשר לומר לע"ד דהא הגאונים תיקנו בסדר פדיון לומר מאי בעית טפי ליתן לי בנג או לפדותו. ואין מובן דאטו הבן של הכהן.

ולכן נראה כיון דכתי' בפ' קרח כל פטר רחם יהי לך אך כו' בכור אדם כו' בהמה הטמאה תפדה. א"כ משמע דבאמת הבכור של הכהן רק שצוה הקב"ה לאהרן שיקח פדיונו חמשה סלעים וכן שה לפדיון פטר חמור.

וא"כ כל הפדיון הוא כדי להוציאו מן הכהן. א"כ כיון דמספק א"צ ליתן לכהן ממילא א"צ לפדותו כלל.

ולפ"ז י"ל דבנותן גוף הפטר חמור לכהן א"צ שום פדיון ולא עריפה. והא דקי"ל דגם כשנותנו לכהן צריך הכהן לפדותו כדלקמן (י"ב).

(היינו למ"ד דמחיים נאסר. אבל למ"ד דשרי מחיים י"ל דא"צ שום פדיון כמ"ש: בד"ה מכל האוכל וא"ת כו'.

וי"ל דכיון דכתי' מכל האוכל הוי משמע דצריך להיות ראוי לאכילה. וכיון דכתי' תו אשר יאכל משמע דכל שיכול להאכילו לאחרים סגי.

עוד י"ל כיון דשחיטה שא"ר יש ללמוד מטבוח טבח דלא הוי שחיטה. ומשחוט חוץ יש ללמוד דהוי שחיטה כדאיתא התם.

א"כ נהי דושפך את דמו אינו לשון שחיטה ממש מ"מ כיון דכ' אשר יאכל הוי גילוי מילתא לדמות האי שפיכה לטביחה דצריך להיות שחיטה ראוי כנ"ל: ומ"ש התוס' וי"ל כו'. עיקר כוונת התוס' כיון דכתי' מכל האוכל מרבינן אפי' שא"ר לאכול בעצמו רק שהוא ראוי להאכילו לאחרים וכ"מ להדיא בתוס' חולין שם ע"ש.

ובתוס' מנחות (ק"א:) ע"ש]: דף י ע"ב בגמ' רישא בהנאת דמיו סיפא בהנאת גופו הרמב"ן לא הביא הדין דהנאת דמיו וי"ל הטעם דס"ל כר' יוחנן דמסיק דעדיין היא מחלוקת ולדידי' י"ל דחז מחיים וחד בלאחר עריפה וא"כ אין הוכחה לאסור הנאת דמיו. אבל הרמב"ם (פי"ב מה' בכורים) וכן הרא"ש הביאו דהנאת דמיו אסור.

דס"ל ככל הני אמוראי דמסקי דלאחר עריפה אפי' ר"ש מודה וא"כ לר"י אסור אפילו הנאת דמיו: והנה האחרונים תמהו על הרמב"ם מסוגיא דקידושין דאמרו הא דבפ"ח אינה מקודשת כמאן דלא כר"ש ומשני לאחר עריפה וד"ה. א"כ בס"ד דגמ' ס"ל דאתיא כר"י וקודם עריפה.

ומ"מ איתא במשנה אם מכרן וקידש בדמיהם מקודשת הרי דמיו מותרין. ע"ש בתוס' רע"א ז"ל בקידושין.

ונראה ליישב דבס"ד דגמ' שם מסתמא ס"ל כרי"ו דגם לאחר עריפה מחלוקת ולהכי מוכרח לומר דלא כר"ש. וא"כ לפי שיטת רי"ו לר"י ג"כ אין דמיו נאסרין כמ"ש לעיל דפליגי חדא מחיים וחדא לאחר עריפה.

אבל למסקנא דשם דלאחר עריפה וד"ה שפיר פוסק הרמב"ם דדמיו אסורין כנ"ל. ומתני' דקידושין לאחר עריפה ואז לכו"ע דמיו מותרין כמ"ש בשו"ת רעק"א (סי' ק"ס) ע"ש:] וחתני מ' יעקב מאיר נ"י תירץ דהא הראב"ד תמה על הרמב"ם למה יהי דמיו אסורין הא א"ה אין תופס את דמיו ויש לתרץ למאי דמסיק הגמ' לקמן (י"א).

(דפ"ח ממון בעלים א"כ שפיר תופס את דמיו. דבשלמא כל א"ה אינו שלו ולהכי לא חל המקח וכמ"ש הראשונים שם בקידושין בשם הירושלמי דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת שאין תופסין דמיהם ע"ש בריטב"א.

אבל פ"ח דממונו הוא שפיר תופס דמיו. וא"כ למאי דאמרינן בסמוך דהא דקדשה בפ"ח אינה מקודשת מיירי באינו שוה רק שקל וכריב"י דאין פודין רק בשקל.

ולהכי שפיר אינו שוה כלל וכה"ג שפיר לא חשוב ממנו ואינו תופס את דמיו. ולהכי אמרו מכרן וקידש בדמיהן מקודשת.

אבל לדידן דפודה בכל שהו שפיר חשוב ממנו ותופס את דמיו. והוא נכון.

רק לע"ד נראה דהמקשן שם לימא דלא כר"ש ס"ל כרי"ו דעדיין היא מחלוקת. וכתבתי בזה באריכות בקידושין שם: דף יא ע"א בגמ' לר"י הא אמר הקפידה עליו תורה בשו"א אלא כר"ש.

משמע מכאן דס"ל עיקר כלשון קמא דגמ' לעיל (ט'): דר"י ור"ש בסברא פליגי ולא בקראי. ולכן פוסק הרמב"ם והרמב"ן כר"י אע"ג דס"ל דשותפות עכו"מ פטורין כמ"ש לעיל: ע"כ בגמ' דמרחינהו ישראל ברשות עכו"ם.

פרש"י שהי' לו אריס ישראל. ודעת רש"י דאפי' התבואה של העכו"ם אם מירחו ישראל חל עליו חיוב תו"מ כיון דאין קנין.

ולפירש"י א"ש הטעם דהן שלו דאתי מכח מי דלא מצית אשתעי דינא בהדי'. כיון דהחיוב חל בשעת מירוח רק עכו"ם לאו בר ציית דינא.

א"כ נתיאש הכהן מתרומה והוי כמו יאוש וש"ר גבי הלוקח. אבל תוס' פי' דאחר שלקחן הישראל מירחן לפ"ז קשה הטעם כיון דחיוב תרומה חל עתה כשהיא ברשות ישראל.

מיהו גם הרמב"ם (פ"א מה' תרומות) פי' כשיטת התוס' וצ"ע: שם בגמ' ת"ק סבר ודאי חלפינהו כו'. צ"ע אי יהי' ודאי תרומה גם נוכל להפריש חזרה על מקום אחר **בירושלמי דמאי (פ"ג ה' ד') ר"י בעי קומי ר"ז מה כפירותיו ממש פוטר טבל ברור במקום אחר.

ועי' בשו"ת הר"ב אשכנזי (סי' א') פי כן דהספק הוא אם יכול להפריש על מקום אחר: ** הא מידי ספיקא לא נפקא אטו ודאי החליפן. ואפשר דזה הוי קשיא לר"א לכן הוסיף דכוונת ת"ק נמי דהוי ודאי לענין להצריך ליתן לכהן.

אבל ודאי גמור לא הוי כמ"ש: שם בגמ' דמית ביה כהן. צ"ל דתנא דמתני' סתם לן הכא כחכמים דלקמן.

דלר"א דחייב באחריות ועיקר הפדיון בשעת נתינה לכהן. א"כ במת צריך שה אחר. וצ"ע מה דמקשה פשיטא: דף יב ע"א בגמ' מהו לפדות בב"פ אליבא דר"מ לא תיבעי לך כו'. משמע דפשיטא לגמ' דיתום פודין בו.

וצ"ע הטעם הא כמו דמבעי לי' בנדמה לקמן ה"ה ביתום דפסול להקרבה. והלא במעשר נדמה חייב בו כנראה בדברי הרמב"ם (פ"ו מה' בכורות) וכמ"ש בסמוך] ויתום פטור ממעשר וצ"ע למ"ש הרשב"א (בחולין ע"ד): דהא דאמרי' דלר"מ פודין בב"פ הוא קמי דידעי' גז"ש שה שה מפסח.

א"ש דבלאו גז"ש פשיטא דפודין ביתום דשה מעליא הוא. אך התוס' שם לא ס"ל כפי' הרשב"א הנ"ל.

שפיר קשה כנ"ל]: שם בגמ' א"ל ר"א למ"ז מאי דעתיך דילפית מפסח כו'. כל הסוגיא תמוה אטו ר"א לא ידע מברייתא דבן בג בג ואדמקשה אמר זוטרא ליקשי אבן בג בג.

ותו מה דשני לי' מ"ז א"כ שה שה מאי אהני. הלא אהני לטריפה וכלאים.

ואפשר לומר דעיקר קושי' ר"א הכי הוי כיון דע"כ לא לכל דבר מקשינן שה שה לפסח א"כ מנ"ל למעט גם בן פקועה. ומר זוטרא שני לי' מדברי בן ב"ב כיון דמשמע דבן בג בג יהיב טעמא דשה שה גם על שחוטה דפרט לכל השמות הללו שחוטה בכללן.

ואי בשחוטה ממש מיירי מה אהני לן שה שה בלא"ה שחוטה לאו שה היא. ומדיהיב בן ב"ב טעמא דשה שה ע"כ דאהני לן לענין בן פקועה כנ"ל.

ולפ"ז נראה דרב אשי ס"ל דשה שחוטה נמי בכלל שה ולא הוי ממעטין שחיטה לולא דרשה דשה שה, ועיין ביומא (מ"ט:) דפליגי אי פר אפי' דמו של פר או לא ומקשה מר זוטרא שם מדתנן אין פודין בשחוטה ומתרץ הגמ' שאני התם דגמר שה שה. ולכאורה הלא מר זוטרא בעצמו הכא מכח שה שה אתי עלה.

ולמ"ש א"ש דהיא הנותנת דמ"ז ס"ל דשחוטה עצמו לאו בכלל שה היא ושה שה למעט בן פקועה אתי. ורב אשי מסיק שם דאפי' בדמו של פר להכי מתיר הכא בבן פקועה ע"ש ותבין.

ולפ"ז הי' מקום להכריע לדינא כר"א כיון דקי"ל התם דאפי' בדמו של פר. מיהו י"ל דשאני התם כדקאמר ר"א גופי' שם דאטו בקרנו מעייל לי' וע"כ בפר פי' בדמו.

אבל בעלמא שפיר י"ל דשחיטה לא מקרי שה: שם בגמ' קמ"ל תחת תחת מקדשים גמיר פרש"י ובקדשים פסול דהוי מום כו'. וזה תמוה דהא מום גמור במעשר רבי קרא בפי' ל"י בין טוב לרע.

ונדמה דהוי כמום יהי' פטור ממעשר הא ע"כ לענין מום לא הוקשו לקדשים. ולולי פרש"י נראה דבכל הקדשים דממעטין נדמה אפי' מקצת סי' דומה נמי נדמה היא.

רק בבכור גלי קרא אך לרבות מקצת סי' דומה לאמו. ולהכי חידש ר"י לעיל (ג'): דמ"מ מום קבוע הוא גם בבכור להיות פסול להקרבה אע"ג דקדושת בכור חל עליו אבל בכל הקדשים לעולם הוי נדמה ולכן הקיש הכ' תחת דמעשר דאין עליו חיוב מעשר במקצת סי' דהוי כנדמה כנ"ל.

והרמב"ם לא הביא דין נדמה במעשר. ואדרבא משמע מדבריו (פ"ו מה' בכורות) דמחויב במעשר ע"ש שכ' הכל נכנסין להתעשר אפי' אסורין לגבי מזבח חוץ כלאים טרפה יוצא דופן ויתום כו' משמע דנדמה חייב.

וזה תמוה דהוא היפוך הסוגיא דהכא. ואפשר לומר קצת דהא הכא בפדיון פטר חמור כ' הרמב"ם (פי"ב מה' בכורים) דאין פודין בנדמה ואם פדה פדוי.

ותמוה ג"כ למה מספק יהי' פדוי הלא הוי ספק איסור הנאה דאורייתא. ומ"ש הכ"מ כיון דאין בו קדושת הגוף מתיר בדיעבד.

תימה מ"ש מכל ס' דאורייתא לחומרא בפרט דיכול להפריש עליו שה עכ"פ. ולכן אפשר דהא לשון הגמ' הכא ת"ש דתני רבה ב"ש כו' אלא כו' דשויה רבנן כי כלאים כו' אלא לפטר חמור.

משמעות הלשון דרבנן פסלוהו כמו כלאים דבעי למיפשט דמן התורה שה היא לפדיון פ"ח רק רבנן שוי' ככלאים. אולי כדי דלא נימא דגם בכלאים פודין כיון דדומה ככלאים.

וסבר הרמב"ם דהגם דהגמ' דחה לעולם למעשר דחוי בעלמא היא, והעיקר כפשטא דגמ' דמיירי לפ"ח ומדרבנן אין פודין. ולהכי אם עבר ופדה פדוי כיון דמדאורייתא שה היא.

אבל לענין מעשר לא מיירי רבה ב"ש כלל. וטעם הרמב"ם משום דסתם מתני' לקמן סוף מכילתין (נ"ז).

(דהכל נכנסין להתעשר כו' משמע אפי' נדמה ולא ס"ל כמ"ש התוס' שם. ועי' (פ"ג מה' אסה"מ ה' ה') בכ"מ ומל"מ]: שם בגמ' מהו לפדות בפסולי מוקדשין כו'.

לכאורה הי' נראה לפי הטעם דאין איסור חל על איסור א"כ אפי' אם רוצה לפדות בשוי' דשה הפסולי מוקדשין שוה כמו הפטר חמור ג"כ אין פודין. ודלא כהני בעי' דלעיל דפרש"י דבשוין לא מבעי לן דכל הס' אי נקרא שה.

אבל הבעיא דהכא הוי אפי' בשוין. אך לפ"ז יש לתמוה מה קאמר ר"מ מי זוטר הא דכ' כצבי וכאיל כו' הלא אכתי נ"מ בבעיא דילן בשוי' דמה בכך דצבי ואיל הוא מ"מ בשוי' אפי' בשלקי מצי לפדות.

וצע"ג ליישב זה: ע"ב בגמ' אי מה בכור אדם מותר בהנאה ה"נ כו' והתנן מת כו' יקבר כו'. מכאן קשה ג"כ למאי דמשמע לעיל (ט' סוף ע"ב) בפרש"י לחד לישנא דאפי' שחט פט"ח הוי כעריפה דגם לר"ש אסור בהנאה ע"ש.

דא"כ מה מקשה הכא. לעולם ר"א ס"ל דמותר בהנאה כבכור אדם.

אבל אחר עריפה מהיקשא לעגלה עריפה אסור וה"ה אחר מיתה. א"ו דמיתה לא הוי כעריפה וכ"מ בירושלמי קידושין (פ"ב ה' ח') דמיתה לאו כעריפה ומותר בהנאה לר"ש] ור"א דאמר יקברס"ל כר"י דגם מחיים אסור בהנאה ופריך הגמ' שפיר.

ולכן פרש"י שם בלשון שני עיקר כמ"ש שם: בתוס' ד"ה ודאי כו'. יש לגמגם בדבריהם דשאני הכא דהכהן הנוטל שה דשביעית ינהג בו קדושת שביעית.

ורק מה שקונה עי"ז הפטר חמור חשוב איסור סחורה בפירות שביעית. .

ושם בכביסה ענין אחר היא דקדושת שביעית הוא באותן הדברים שמכבס בהם: דף יג ע"א בגמ' אלא אמר רבא ל"ק הא ר"א הא רבנן כו'. נראה דמ"מ דינא דברייתא אמת גם לרבנן דמצוה לפדותו תוך ל' וכן פסק הרמב"ם בה' בכורים.

ודברי הכ"מ שם תמוהים שכ' דפוסק כר' ששת והדברים ברורים דפוסק כרבא ועי' בב"ח סי' שכ"א ובביאור הגר"א] אך על הרמב"ן כאן צ"ע דלא הביא הברייתא כלל: פרק שני שם בתוס' ד"ה הלוקח כו'. אפשר דקנה הו"א דקונה לפי המעות שנתן (כרב דס"ל הכי (ב"מ מ"ח:)) ע"ש].

קמ"ל דחייב בבכורה היינו דלא הוי אפ"י שותפות עכו"ם דפטורה. אלא קנה כל הבהמה אף שלא נתן כל המעות (כר' יוחנן שם בב"מ).

והא דאמר בסיפא בעכו"מ שנתן מעות דקנה ופטור מן הבכורה. גם לתי' התוס' קשה כמ"ש במהרי"ט אלגזי.

וצ"ל אידי דרישא נקט הכי]: דף יד ע"א בגמ' קסבר קדושת דמים מדחה פרש"י דכמו קדושת הגוף לא חל עליו בכורה ומתנות ה"ה קדושת דמים. ותוס' הקשו ע"ז דגם אחר פדיון ממעטין בקדושת הגוף מצבי ואיל מקדושת בכורה והכא דוקא בלא נפדון].

משמע דס"ל לתוס' דכל הדין דאין בכורה חלה בקדשים הוא מצבי ואיל [עי' מ"ש בזה לקמן דף ט"ו]. וצ"ע טובא לשיטת התוס' דהטעם בקדושת דמים משום שאינו שלו ולשון הגמ' קדושת דמים מדחה לא משמע הכי דהו"ל למימר בקרך וצאנך כתיב.

ותו דהא שלמים הוי ממון בעלים למאי דקי"ל כריה"ג דקדשים קלים ממון בעלים]. וא"כ בהקדישן במומן לדמי שלמים הוי שפיר ממון בעלים.

לכן נראה עיקר דודאי יש איזה מיעוט דאין בכור חל על קדשים ואפשר מדכתיב כל הבכור תקדיש לאפוקי מי שכבר קדיש כמ"ש רש"י בחולין (ק"ל.) בגמ'.

ושם במשנה פי' משום דאין קדושה חלה על קדושה]. או דרש אחר.

ודוקא פסולי מוקדשין ממעט הגמ' לקמן מצבי ואיל. אבל קודם פדיון אינו בכלל צבי ואיל כלל, וקסבר האי תנא דקדושת דמים מדחה כמו קדושת הגוף ואפ"י הוי ממון בעלים פטור מן הבכורה ומתנות.

ולשון רש"י דמפרש לקמן מקראי קשה: שם בגמ' אלא דאיעבר לפני פדיון כו' פי' אבל אחר ההקדש נתעברה. ואם הקדיש בהמה בעלת מום מעוברת נראה לשון הגמ' דולד מקרב קרבי שהרי הקדיש הולד עצמו ג"כ והוא עיקר קרבן ולא טפל.

(כר"י דפליג אבר פדא בתמורה (י"א.) וס"ל קדושה חלה על עוברין ע"ש וכ"פ הרמב"ם (פט"ו מה' מעה"ק) בסופו ע"ש]: ע"ב בגמ' טעמא שלא יהא טפל כו'.

משמעות הגמ' דאי לאו ה"ט דטפל הוי הולד קרבן ממש. וקשה קצת דא"כ בעל הבעיין דבעי אי נפדין תמימים טפי הו"ל למבעי אי מקרב קרב (כיון דולד בע"מ מרבינן ליקרב כדאי' בתמור' (י"ז:)) וכ"פ הרמב"ם (פ"ד מה' תמור') ע"ש בכ"מ ולח"מ]: שם ר"א מתני חייב ומוקי לה בבמת יחיד דאר"א כו' תמהני בסוגיא זו דנהי דר"א מחייב בזובח בעל מום בבמת יחיד.

מ"מ הכא חידוש אחר איכא בדבר דאפ"ל הקדישו אחר שהי' בו מום ולא הוי קדושת הגוף. מ"מ יהי' חייב על השחיטה אע"ג דהוי כמו חולין.

וגם בשוחט קדשי ב"ה שיש בו מום פטור כמ"ש הכ"מ ומל"מ (פ"א מאיסורי מזבח). רק דקמ"ל הכא דבהקדישו לקדושת הגוף לדמי מזבח] אפ"ל הי' בו מום עדיף מקדושת בדיק הבית וחייב עליו.

א"כ האי דינא כמו כן הו"ל להשמיענו בפנים ממש. דמאי נ"מ לענין זה אי במקדש או בבמת יחיד.

ולמה נקט התנא בחוץ. ומה מקום הכא לכלול דינו דר"א דחייב בבמת יחיד.

והנה הרמב"ם השמיט ב' הדינים עיקר דין דר"א ודין החדש הכא דבמקדיש בעל מום קבוע ושחטו חייב על השחיטה. ואין לומר דזה מוכח ממילא מדהביא הרמב"ם (שם ה' ד') דמקדיש בעל מום והקריבו חייב ד' מלקות על ההקדש ועל השחיטה וזריקה כו'.

דז"א די"ל דמיירי דבשעת הקדש הי' בו מום עובר דחל שפיר הקדושה וחייב ד' מלקות. אבל במום קבוע בשעת הקדש דלא חלה הקדושה אין לנו.

אך י"ל מדכ' סתם משמע אפ"ל במום קבוע. והא דהשמיט הך דר"א י"ל משום דהביא הרמב"ם שם דמום עובר חייב על הזביחה מהאי קרא דלא תזבח וא"כ לית לן הך דר"א. [כיון דקרא אתא לדרשא אחריןא]. וצ"ע דמהיכי תיתי נימא דלא תזבח לה' לא הוי במת יחיד בכלל ולמה צריך ע"ז ריבוי כלל.

[כיון דמומין נוהג גם בבמת יחיד כדאי' בזבחים (ק"כ.) וכמ"ש רש"י שם משום דלא אשכחן דשרינהו בבמה קטנה וא"צ קרא לאסור.

א"כ ממילא הוי בכלל הלאו]: שם השתא רע בטוב כו'. בלא"ה המ"ל טוב ברע ל"ל קרא בלא"ה איכא לאו שלא להקדיש בעל מום *כמשמעות לשון הגמ' בתמורה (ז).

(אי בתמורה ששה הוין, ופי' המנ"ח (מצוה רפ"ה) אינו מוכרח ודוקא דרך חילול מבע"מ על בע"מ ליכא איסורא כדמשמע שם (כ"ז.) וגם ע"ז קשה מדברי התוס' (שם ו':) ד"ה וקרא כמ"ש במנ"ח שם.

אבל דרך התפסה ודאי לקי וכ"ש במתפיס תם בבע"מ: * * וצ"ל דאתי לעבור עליו בב' לאוין: דף טו ע"א בגמ' למאי מדמית לי' אי לחולין כו'. מכאן מוכח להדיא דאיכא קרא

אחרינא למעט קדשים מבכורה. וצבי ואיל אתי רק למעט בפסולי מוקדשין וכמ"ש לעיל (ד' י"ד).

ואפשר גם כוונת התוס' למעט כן דמבישראל ומאת העם ממעטין קדשים. אך לשונם דקדושת דמים אימעוט מזה.

משמע דקדושת . הגוף לא אימעוט מזה.

וגם ק"ק כיון דשלמים ממון בעלים למה לא הוי בכלל בישראל וצ"ע: ע"ב בגמ' סמוך לפדיונן מתפיסן כו'. פרש"י וממתין עד שיוממו ופריק להו.

ויותר הי' נראה לפרש דכה"ג מיקרב קרבי כיון דמקדישו לגמרי קודם פדיון האם. וכן משמע לשון הרמב"ם (פ"א מאיסורי מזבח) ע"ש.

ומהתימא על הכ"מ שם שהביא לשון רש"י והשמיט סוף הלשון של רש"י דממתין עד שיומם דבזה חולק הרמב"ם עם רש"י. ואפשר לא הי' גורס כן ברש"י: דף טז ע"א בגמ' ותמורתו לאחר פדיונו מתה.

הא דעושין תמורה אחר פדיונן הגם דכצבי ואיל הם. צריך לומר דהיא מדרשא דמעלי גרה דלקמן.

וכמ"ש גם התוס' בתי' ב]. והלח"מ (פ"ג דתמורה) אשתמיט לי' הך סוגיא והתוס' דהכא.

וגם ע"ד רש"י בחולין שהביא הלח"מ שם יש לתמוה מסוגיא דהכא. ועי' בתו"כ שלפנינו הגירסא לרבות פסוה"מ ובפי' הראב"ד שם לאסור בשחטן קודם פדי' ולפ"ז תמורת פסוה"מ ליכא קרא לאסור וצ"ע]: שם תמורת אשם נמי הילכתא היא כו'.

למ"ש תוס' כאן בשם ר"ת דמדאורייתא באשם מקרב קרבי צריכין לפרש קושית הגמ' אשם הילכתא היא דקרב ואיך ממעט לי' קרא דטמא ולשון הגמ' לא משמע הכי רק כשיטת רש"י דאשם רועה מדאורייתא. (גם מ"ש בשטמ"ק בשם ר"ת דטמא משמע כו' לרעי' או למיתה.

אין מובן דהא מדאורייתא הוא עצמו קרב עולה לשיטת ר"ת]: ע"ב במשנה וולדי וולדות כו'. צ"ע לפי' התוס' דמקבל צאן ברזל גם על ריוח דולדות קיבל עליו בסכום מעות (כמ"ש ראי' מהירושלמי) א"כ יד עכו"ם בכל הולדות עד סוף הדורות ומ"ט דת"ק דמחייב בהם.

ואולימודין התוס' דהכא לא קיבל עליו השבח דולדי וולדות. וצ"ע שלא הרגישו המפרשים בזה: שם בגמ' בעי זוזי ולא יהיב כו' לא משכח בהמה כו'.

בתוס' הקשו מבהמת ארנונא ללשון הגמ' בפסחים דמחייב בבכורה הואיל ומצי לסלוק בזוזי מ"ש מדהכא. ונראה ליישב דשאני הכא דע"ד כן קיבל ממנו דיוכל לתפוס הבהמות כשלא יתן דמים וגם דרך המשא ומתן כן דרווחא לקרנא משתעביד.

אבל התם דכל הבהמה של ישראל ונהי דדינא דמלכותא דינא ולכן אם הי' לו חלק מס בגוף הבהמה הי' פטורה מ"מ כיון דמצי לסלוקי בזוזי הרי המס רק דינר על כל בהמה

א"כ הא דאי לא משכח זוזי נוטל הבהמה זה הדין נעשה אח"כ כשאינו מוצא ממון. אבל הדינא דמלכותא דהאידינא היא רק על מעות ואין לו חלק בהבהמה כלל.

בדרך משא ומתן כשנוטל אח"כ הבהמה מעיקרא משתעבדי להכי דאל"ה א"י ליקח רק משום דעד"ז נעשה העסק. אבל המלך עושה ככל אשר רוצה ומעיקרא חלקו במעות וכשאינו מוציא גוזר ליקח הבהמה אח"כ אבל לא הוי עתה דינא דמלכותא רק על מעות ובסברא זו פליגו ב' הלשונות בבהמת ארנונא כנ"ל: דף יז ע"א בגמ' אר"י מודה ר"מ בשעיר ר"ח כו'.

משמע דוקא הני אבל קרבן יחיד דאימעוט נדמה מ"מ כשר אי דומה לאם אמו. והא דמסיק הגמ' דהו"א ה"מ לגבי קרבן חובה כו' פ"א אבל קרבן נדבה ליתכשר אפי' נדמה ממש קמ"ל דנדמה פסול.

אבל כה"ג אפשר דכשר מיהו לדידן לא נ"מ דקי"ל כחכמים דפליגי אר"מ והרמב"ם השמיט כל זה. וגם בצמר דכלאים כ' סתם (פ"י מה' כלאים) רחל בת עז בקיצור וע"ש בכ"מ.

ועמ"ש בב"י (יו"ד סי' שט"ו) ובלח"מ (פ"ב מה' בכורות) בדעת הרמב"ם: די"ט ע"א תוס' ד"ה רישא כו' ותימא כו'. נראה ליישב בפשיטות דר"ט מסופק אי פטר רחם אתי למעט יוצא דופן.

או לרבות בכור ברחם אפי' אינו בכור לולדות כגון הבא אחר יוצא דופן. אבל על שיצא אחר ולד אפי' נקיבה דרך רחם מאיזה טעם יהי' הבא אחריו בכלל פטר רחם.

הא לא פטר רחמה וגם בכור לולדות ליכא. ואיני מבין סברת התוס' בתמיהתם.

וגם תי' התוס' תמוה בעיני שכ' דא"כ פטר רחם למה לי. הא בלי פטר רחם לא הי' בכור אחר יוצא דופן חייב דלא הוי בכור לולדות.

ולהכי כתי' פטר רחם לרבות אפי' אינו בכור לולדות כמ"ש וצ"ע: פרק שלישי דף כ ע"א בגמ' רבינא אמר כו' רובא דתלי' במעשה כו' אין מובן הטעם. והי' נלע"ד לפרש דעיקר הכוונה כיון דדין רוב ילפינן מסנהדרין וט' חניות.

א"כ נהי דאפי' רובא דליתא קמן ילפי רבנן מהתם. מ"מ היינו במידי דאיתא קמן פי' דמסופקין אם זה סריס אמרינן דהוא מרוב דאינם סריסין.

אבל היכא דהספק אי אתעביד בי' מעשה פלוני כיון דהמעשה אינו לפנינו והבהמה שכבר ילדה היא כמו הבהמה שלא ילדה. לא שייך בזה למיזל בתר רובא לדון על מה דהוי כבר דאין זה הספק לפנינו לדון בו ולא הוי כמו סנהדרין וט' חניות.

ובזה הי' מיושב מה דמקשין מרוב מצוין אצל שחיטה מומחזין דהוי כרובא דתלי' במעשה. ולמ"ש א"ש דנהי דהטחאה היא ע"י לימוד ומעשה מ"מ הספק הוא על איש זה אי יודע עתה ה"ש [וגם במצא תרנגולת שחוטה בשוק.

או בשחיט ואזיל לעלמא. כיון דעיקר הספק הוא על שעת השחיטה אם נשחט כהוגן ע"י יודע ה"ש] ונהי דהידיעה בא ע"י המעשה מ"מ שפיר הוי דומיא דסנהדרין כיון דדנין על מה שלפנינו.

וכן הי' מיושב מה שהקשו התוס' מיבמות דלא תנשא שמא צרתה מעוברת. דהתם הס' שמא עדיין מעוברת שפיר הוי רוב אפ' תלי' במעשה כמ"ש: דף כב ע"א בגמ' אר"י ל"ש אלא לטבול בו פתו כו'.

וכן פסק הרמב"ם (פ"ז מהלכות טו"א) ויש לתמוה דהא הגמרא מסיק בקושיא הך דר' ירמ' דטומאה לאו כדאיתא מהך דחררת דם דאינו מטמא במשא. והנה גם בהני מילי דטומאת משא סותרין פסקי הרמב"ם.

דבנבילה שנתערבה בשחוטה ואפר מקלה באפר כשר פוסק דמטמא במשא ובחררת דם פוסק דאינו מטמא. והכ"מ הקשה זה ותירץ בשם הר"י קורקוס לחלק בין תערובות לח ליבש ע"ש (פ"א מאבות הטומאה) ובמל"מ (פ"א ממשכב ומושב) תמה ע"ז דבגמ' הכא מדמי להו אהדדי.

וזה לק"מ דאדרבא הגמ' שפיר מקשה דאי טומאה כדאיתא בלח מכ"ש ביבש ביבש, ולכן פריך הגמ' מאפר ומחתיכת נבילה ומשני הא איתמר עלה דמטמא במשא. אבל שפיר י"ל דאפ' אי לית לן דר' ירמ' בלח בלח מ"מ באפר ונבילה דהוי יבש שפיר כדאיתא ומטמא במשא.

ומחררת דם מקשי' אדר' ירמ' דתרווייהו לח נינהו] אבל הא תמוה דבהך דר' ירמ' עצמו פוסק הרמב"ם כוותי' דאפ' בלח בלח הוי כדאיתא. וא"כ בחררת דם ג"כ ליטמא במשא דהגמ' מדמי להו.

ותמהני על הרי"ק והכ"מ ומל"מ שלא הרגישו בזה: דף כג ע"א בגמ' טומאה קלה כו'. לפרש"י דקלה מגע.

יש להקשות לקמן דמקשה הגמ' לר"י מאי איריא משום ביטול תיפוק לי' דלא איתחזי כלל. והלא לר"י טומאה סרוחה מעיקרא נפקא לי' מנבילה דהוי טומאה חמורה.

וי"ל דבטומאה קלה אפ' סרוחה מעיקרא טמא ולהכי צריך טעם דביטול ברוב לטומאת מגע. בשלמא לב"פ דהא מסברא עפרא הוי אין חילוק אבל לר"י מה מקשה.

וצ"ל דמ"מ כיון דגלי קרא דסרוחה מעיקרא סגי באינו ראוי' לגר שוב מסברא אמרינן דהוי עפרא בעלמא גם לגבי טומאה קלה כנ"ל: ע"ב בתוס' ד"ה ואידך למעוטי סרוחה מעיקרא תימא כו' וי"ל דלענין איסור אכילה כו'. ומ"מ עדיין קשה דהתם מצריך הך קרא לנותן טעם לפגם והכא מוקי לי' לסרוחה מעיקרא [כן העיר בכרו"פ (סי' פ"ז)].

ובנוב"י (חיו"ד סי' כ"ו) ע"ש שהאריך בזה. והוי מצי הגמ' למימר דלר"י נמי סרוחה מעיקרא עפרא בעלמא ול"צ קרא.

וקרא אתי לנט"ל כסוגיא דהתם וצ"ע: דף כד ע"א בתוס' ד"ה ופלוגתא דברייתא וא"ת כו'. ולולי פרש"י ותוס' הי' נלע"ד לפרש פלוגתא דברייתא לאו פלוגתא אינו כלל דכל דלא מתני במשנה לאו פלוגתא הוא.

רק על ברייתא זו נתכוין רב דס"ל דברייתא זו משבשתא. ולהכי אי הוי קאי אדר"י בן משולם הו"א דברייתא דהכא שפיר פלוגתא הוא להכי צ"ל דמשנת רשב"ג בר מפלוגתא כנ"ל: דף כה ע"א בגמ' גוזז במספרים ואינו חושש.

צ"ע למה נקרא אינו מתכוין כיון דגוזז להדיא ותו דהוי עכ"פ פסיק רישא. וגם הרמב"ם (פ"א מה' פרה) כתב הטעם דאינו מכוין לגוז.

[וכ"מ בתוס' לקמן (ל"ד.) ד"ה אילימא.

וכעין זה אי' בשבת (קל"ג.) בקציצת בהרת דנקרא דשא"מ אף שקוצץ בכונה כיון שא"מ לטהר.

וע"ש ברשב"א שתמה ע"ז]. ואולי ס"ל להגמ' דעיקר גיזה כשנוטל הגיזה לאיזה צורך וכל היכי דא"צ לו לא חשוב גוזז וצ"ע ברא"ש לעיל (פ"א סי' י"א) מבואר דגם בגוזז מחמת מכה וקובר השיער איכא לאו דלא תגוז.

ועי' במג"א (סי' ש"ג) בשם הריב"ש דגוזז בשבת חייב אפי' א"צ לצמר]: שם שאני פרה דלא שכיחא פרש"י ובמידי דל"ש לא גזרו רבנן. וצ"ע בזה כיון דהתקנה הי' על כל קדשי בדק הבית למה מידי דל"ש לא יהי' בכלל.

ודאי לעשות תקנה במידי דל"ש לא מצינו. אבל אם בתוך כלל בדק הבית נמצא גם מידי דל"ש שפיר הוי בכלל.

ותו קשה א"א דלא גזרו בזה א"כ מה פריך בתר הכי ליחלה כו' וליגזה למה לטרוח בזה כיון דליכא איסור כלל. ולכן נראה לפרש פרה דלא שכיח למצוא פרה אדומה לכן התיר ר"י בה"מ לעשות איסור דרבנן ולהכי מקשה דהא איכא עצה בהתירא וא"צ להתיר מילתא דאיסורא: פרק רביעי דף כז ע"ב בגמ' יום א' בשנה זו ויום א' בשנה אחרת לימד שנאכל ב' ימים.

קשה לי דאפי' נאכל ליום ולילה נמי שייך שנאכל בב' השנים שנשלם השנה ביום ואוכלו בלילה שלאחריו. ודוחק לומר דכיון דבקדשים הלילה הולך אחר היום חשוב גם בלילה תוך שנתו וצ"ע: דף כח ע"ב בגמ' מי שאינו מומחה כו' לימא תנן סתמא כר"מ כו'.

קצת קשה למה לא מוקי לה בשאין מום לפנינו כלל שכבר נחתך ואין המום נראה. ואפשר דא"כ ה"ז יקבר מיותר דפשיטא והל"ל רק ישלם מביתו: שם בגמ' ותיפוק לי' דטעה בדבר משנה היא פרש"י משנה הוא בחולין ואינו נראה שהי' כבר משנה מסודרת קודם ר"ט דא"כ וודאי ח"ו שיטעה ר"ט בדבר משנה.

רק כיון שנתברר אח"כ ע"י עדות דתודוס הרופא שכשרה הוי דינו כטעות בדבר משנה כנ"ל: בתוס' ד"ה לימא תימא כו'. ונראה ליישב דהכא בבכור דקנסו חכמים הואיל ושחטו שלא ע"פ מומחה א"כ עיקר הקנס יש לקנוס זה שנשחט על פיו להכי הכא כ"ע מודין דישראלם מביתו.

וא"כ א"ש דלא דייק הגמ' מהכא דר"מ ס"ל דינא דגרמי. דשאני הכא דכל הקנס הוא על זה שנשחט על ידו כמ"ש (וכן תי' הרמב"ן והרא"ש).

מיהו אכתי קשה לר"י דאוסר דוקא בדוקין שבעין והוא איסור מן הספק ולמה ישלם מביתו לר"י דלית ליה דינא דגרמי. אכן נלע"ד דבלא"ה נדחקו התוס' לעיל דהגמ' מזכיר גזירה ומזכיר קנסא.

וגם דפסקו כר"מ בגזירותיו והכא קנסא הוא. ע"כ נלע"ד לומר דר"י נמי דמתיר במומין שבגופו דוקא במראה את מומו.

אבל בעיקר הקנס גם ר"י מודה דבשחטו אפי' הי' בו מום רק שאינו מראה המום קנסוהו רבנן. למי שנשחט ע"פ כיון דהוא הי' הגורם].

רק היכי דמראה אחר השחיטה המום ס"ל לר"י דלא קנסוהו. ודוקא בדוקין שבעין דהוי כאינו מראה מומו קנסוהו ור"מ גוזר במומין הנראין אטו דוקין שבעין.

נמצא דגם לר"י קנסא הוא וקנסו לזה שנשחט על פיו כמ"ש. ור"מ מוסיף רק הגזירה והלכה כר"מ בגזירותיו: דף כט ע"א בגמ' א"ה תם נמי יאמר ב"מ הוא.

הגם דאין בזה חשש כ"כ מ"מ משהה ליה בחנם ושמא יבוא לידי תקלה בגיזה ועבודה ומה"ט מסופקני היכא דשקיל שכר תרתי זימני אי ג"כ אין שוחטין על פיו. די"ל דוקא מי שאינו רשאי ליקח שכר מטעם דחשוד להתיר ב"מ בזה אין שוחטין על פיו.

אבל מומחה כאילא דרשאי ליקח שכר נהי דתרתי זימני לא התירו מ"מ כיון דאין בזה חשש תקלה אפשר דבדיעבד סומכין עליו. מיהו הרמב"ן כ' דכל הטעם דאין שוחטין ע"פ הוא מטעם דאסור ליקח שכר וכמו בדין דדיניו בטילין א"כ ה"נ בפעם ב' דאסור ליקח שכר ג"כ דיניו בטילין.

מיהו פשטא דגמ' לא משמע כשיטת הרמב"ן רק מטעם נגיעה אין שוחטין ע"פ. וראיות הרמב"ן מדשקיל שכר בין תם בין ב"מ ליכא נגיעה.

אין ראי' זו מוכרחת די"ל דמ"מ הבעלים סומכין עליו כיון שנותן לו שכר בודאי יצדד לטובת הבעלים וצ"ע: שם בגמ' אם הי' כהן כו' איהו גופי' היכי אזיל כו'. הא דלא משני הגמ' דאחר הליכתו מצאו שם טומאה חזא דלשון המשנה לא משמע הכי.

ותו י"ל דכה"ג אין הבעלים חייבין לשלם לו כיון דלא ידעו מן הטומאה. ונהי דנפסד על ידו הוי כגרמא בעלמא ופטור: ע"ב במשנה החשוד על הבכורות פרש"י להטיל בו מום נראה דפ"י כן משום דקשיא ליה למה לא פליגי ר"ש ור"י גם הכא אי לוקחין ממנו מים ומלח כדלקמן בחשוד על התרומות להכי פרש"י דהכא לא חשידי לאכול בלי מום רק להטיל בו מום ולא החמירו בזה כולי האי.

וכמו כן בחשיד על השביעית לא החמירו כל כך כמו על התרומה דבמיתה: בתוס' ד"ה כפועל בטל כו' ועוד תניא בריש השוכר את האומנין כו'. אין ראי' זו מוכרחת דהתם תני סתם כפועל בטל.

אבל הכא דהוסיף ר"פ כפועל בטל מאותו מלאכה משמע כפרש"י. אך קושיא שני' מפ' איזהו נשך נכונה דשם אמרו ג"כ בטל מאותו מלאכה.

ולולי דמסתפינא הו"א דט"ס יש בתוס' וחסר שורה. וכצ"ל מיהו יש לדחות דהתם לא אמרו בטל מאותו מלאכה ומיהו קשיא מהא דתנן בפ' איזהו נשך כו'.

דלפי הגירסא שלפנינו אין מובן לשון ומיהו: דף ל ע"א במשנה החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות. בגמ' מוכח דהפי' שנאמן שפדה המעשר שני או שאין זה מעשר שני דלהכי חמור משביעית משום דבעי חומה ושביעית חמור ממעשר] דיש לו פדיון וכ"כ התוס'.

אבל על רש"י יש לתמוה דפי' דלא הוי כדמאי א"כ מיירי דנאמן שאינו טבול למעשר וא"כ אדרבא טבל במיתה וחמור משביעית (כדאיתא ביומא (פ"ג. ג.) ואמאי תני בסיפא חשוד על המעשרות א"ח על שביעית] וצ"ל בדוחק דלפרש"י כולל המשנה כל המעשרות ברישא דהחשוד על השביעית אינו חשוד הן על טבל דחמור והן על מעשר שני עצמו שפדאו מטעם דנאסר חוץ לחומה.

ובסיפא חשוד על המעשרות הפי' רק על מעשר שני וזה דוחק גדול. וצ"ע בפרט על הברטנורא שהביא לשון רש"י והביא טעמא דגמ'.

ותמהני על התיו"ט שלא הרגיש בזה כלל: ע"ב בגמ' נ"מ דאי קדיש קידושיו קידושין תמהני דקאמרו הנ"מ לחומרא טפי הו"ל למימר אפי' לקולא דאם מל תינוק המילה כשירה. או בכל מידי דנכרי פסול בדידי' כשר דישראל הוא וצ"ע.

(ועי' ברמב"ם (פי"ג מ"ה א"ב ה' י"ז) הביא גם נ"מ לקולא דמחזירין לו אבידה כישראל]: פרק חמישי דף לא ע"א בגמ' ר"י אמר תנינא פירש אין מקבלין אותו ותמוה אטו לא ידע סיפא דחזרו לומר. ואפשר דס"ל לר"י דנהי דמקבלין אותו אבל לא להיות ראש עכ"פ: ע"ב בגמ' מ"ש מהא דתניא הלוקח לולב כו'.

צ"ע מה מדמה אהדדי הלא הכא עיקר איסור הוא המכירה ולכן גם דרך הערמה אסור דסוף סוף לוקח מעות בשביל הבשר. אבל התם עיקר האיסור דאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה וכיון דנותן לו האתרוג במתנה אע"ג דמערים ולוקח מעות בשביל האתרוג מ"מ אין בזה המעות דין פירות שביעית: שם בגמ' אמר רבא מנא אמינא לה כו'.

ק"ק דהא ע"כ לאביי נמי איסור מכירה אחר שחיטה רק מדרבנן דאי מדאורייתא מ"ט ליתומים הקילו א"כ מה מנא אמינא לה. וי"ל בדוחק דלאביי אפי' אי מה"ת אסור מ"מ בהבלעה ליכא איסור תורה רק מדרבנן ולהכי ליתומים התירו: דף לג ע"א בגמ' אלא בכור מאן תנא כו'.

צ"ע כיון דלכ"ע בכור אין נמכר באטלז א"כ לענין בזיון קדשים יש עליו קדושה. וכמו כן בפסולי מוקדשין לולי הטעם דהנאתן להקדש.

א"כ מה"ט נמי אין מרגילין [לפמ"ש רש"י דטעמא דאין מרגילין משום בזיון. ועי' פרש"י תמורה (כ"ד).

(ובשו"ת נוב"י (מהד"ת סי' קצ"ד) מ"ש בזה] ולמה לא מצי אתיא ככ"ע. וצ"ל דפשיטא להגמ' דהרגלה אינו בזיון גדול ולא מיתסר רק ביש עליו קדושת קרבן ממש: ע"ב בגמ'

לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום כו' לכאורה קשה דלמה מדמה הך דהכא למטיל מום בבעל מום.

דאפי' למ"ד דאסור משום כל מום לא יהי' שאני התם דמוסיף להיות ב' מומים אבל הכא דע"י מום החדש יתרפא מום שהי' מקודם י"ל דשרי טפי. וכמו כן קשה גם לאידך גיסא דאפי' למ"ד מום בב"מ שרי מ"מ הכא אכתי לאומום הוא כיון דיש לו רפואה והגם דע"י הרפואה יתילד בו מום אחר מ"מ השתא לאו מום הוי.

ואולי ס"ל להגמ' דאפי' במום עובר מותר להטיל מום קבוע דעכ"פ לאו תמים הוא [וכ"כ הרא"ש כאן ועמ"ש בזה במנחות (נ"ו): באריכות] וא"כ אחזו דם הוי עכ"פ כמום עובר. ולפ"ז י"ל דגם אחר הקזה ג"כ אכתי מום עובר הוא עד שיתרפא א"כ מיושב ב' הקושיות הנ"ל: דף לד ע"ב בגמ' קצצה מתכוין כו'.

יש לעיין אי בקוצץ בהרתו עד שלא טימא אותו הכהן * * במשנה (פ"ז דנגעים מ"ד) התולש ס"ט כו' עד שלא בא אצל הכהן טהור מ"מ י"ל דבקוצץ דעקר הנגע כל כך ראוי לקנסו טפי, כמ"ש הר"ש שם סוף פ' הנ"ל. וע"כ צ"ל כן לתי' א' שכתבו התוס' שלא הי' אלא מצורע מוסגר ושם במשנה הנ"ל מסיק רע"ק דגם בימי הסגרו טהור בתולש ס"ט וצ"ל דקוצץ חמיר טפי כנ"ל: * * ג"כ קנסוהו דבודאי הלאו עובר אפי' כה"ג [כדאי' בספרי פ' תצא ובתוספתא פ"ג דנגעים וכ"פ הרמב"ם (פ"י מה' טו"צ) ע"ש].

ולפ"ז לא יוקשה קושית התוס' ד"ה מקמייתא ע"ש. ומשמע דס"ל לתוס' דבקוצץ קודם הטומאה של הכהן לא קנסוהו והטעם י"ל דהקנס הי' רק שלא יהי', טהור בקציצה זו.

אבל מ"מ כל שלא טמאהו הכהן דאפי' עוד הנגע בו טהור כל שלא טמאו הכהן לא שייך לקנסו עליו טומאה וצ"ע: שם בגמ' בעי ר"פ יטהר תנן או ויטהר נ"מ לחתן כו'. ק"ק ממנ"פ אי נימא דכל דנולד נגע אפי' כשראהו הכהן לא טימאהו כלל כגון שנתקטנה מכגריס קודם ראיות הכהן מ"מ יצא גם מטומאה ראשונה.

א"כ נ"מ בפשיטות דאי יט. תנן טהור אפי' בכה"ג אבל אי ויטהר תנן צריך דוקא להיות נטמת ע"י הכהן ויטהר ממנה אז יטהר גם מנגע ראשונה.

ואי נימא דלכ"ע אינו טהור רק כשנולד לו נגע שטמאהו הכהן א"כ בחתן דלא יראה הכהן הנגע ולא יטמאנו לא יטהר גם מראשונה וצ"ע: שם בגמ' בנו זורעה אלמא לדידי' קנסו לברי' לא קנסו. ק"ק מה מדמה הגמ' הלא יש לחלק דבבכור שפיר אסרו זו הבהמה וממילא גם הבן נפסד.

אבל התם דעיקר הקנס על האיש שלא יזרענה ולא שייך האיסור על השדה ולהכי לבנו לא קנסו: דף לה ע"א בגמ' זה הכלל לאתויי גרמא משמע דקשרו זנבות הוי מטיל מום בידים. ולכאורה גם זה רק גרמא ומכ"ש אי רק חד מינייהו בכור דאפשר שלא יתעבד בי' מום כלל וצ"ע: שם שלא לדעת לאתויי מסל"ת.

הי' נלע"ד לפרש מסל"ת דהעכו"ם מסל"ת שנראה מדבריו שלא נתכוין. שאומר לפי תומו שקרה לו סיבה שעשה בו מום ועתה שמע כי בכור הי'.

וסומכין עליו אפי' ברגיל לעשות כן בהרבה בכורים דכל מקום מסל"ת בגמ' קאי בעכו"ם. מיהו רש"י וכל הראשונים לא פ' הכי רק דהישראל אמר לפני תומו לפני העכו"ם: בגמ' וכ"ת ה"נ והתניא שהי' ר"י אומר כו'.

צ"ע הא משכחת לה במום שאין ראוי לבוא בידי אדם: פרק ששי דף לז ע"ב בגמ' כיוצא בזה שמעתי כו'. פרש"י דמסיק מקדח וחסומו דהיינו יוצא ונכנס.

לכאורה קשה הא האי משנה דמאור הנעשה בידי אדם דתני בה נמי כמלא מקדח דהוי כסלע משמע דהוי בלא חיסומו דאינו נכנס ויוצא. וא"כ דילמא מתני' דהכא כמלא כרשינה הוי ג"כ בלא חיסומו.

אכן נראה דבאמת האי מלא מקדח נמי בנכנס ויוצא מיירי רק הא דמסיים שהוא כפונדיון וכסלע קאי על המקדח עצמו דהוא כסלע וממילא כמלא מקדח דהמקדח נכנס יוצא הוי טפי מסלע. ולעולם בכ"מ דתני כמלא הוי נכנס ויוצא כנ"ל.

[אכן ברמב"ם (פי"ד מה' טו"מ) ובהרע"ב (פי"ז דכלים) משמע דמלא מקדח הוא שיעורא דסלע ופונדיון:] בתוס' ד"ה כדי שינטל מן החי כו'. לשיטת התוס' צ"ל דפליגי ב"ש וב"ה בכמה ינטל מן החי וימות.

וזה דוחק חדא כיון דתרוייהו שיעורי כדי שינטל כו' א"כ עיקר פלוגתייהו חסר מן הספר. וגם דוחק שיחלקו במציאות כמה ינטל וימות.

וגם לשון הגמ' שם בחולין וכן לטרפה מאי קמ"ל דודאי בינטל מן החי וימות הוי טרפה. ממילא כי פליגי כמה שיעור וימות פליגי נמי בטרפה וכן הקשו התוס' בעירובין (ז) ד"ה כגון].

ולכן לולי דבריהם נלע"ד דלא תלי' זה בזה כלום דינטל מן החי וימות הפי' דימות לאלתר דא"א לחיות בו כלל. ולהכי אפי' אי נטרפה בפחות מהכי דא"י לחיות י"ב חודש.

מ"מ שיעור ינטל מן החי וימות הוי טפי דמית בי' לאלתר. וכן י"ל ג"כ איפכא דאפי' שיעור דינטל מה"ח וימות: מ"מ טרפה לא הוי דאפשר אי מבדרי לי' סמא חיי רק בלי רפואה ימות מיד דא"א לחיות בחסרון כזה רק אם ימצא לו רפואה.

ולהכי צריך לומר וכן לטרפה דכמו דהוי חסרון לענין טומאה ה"ה דמטרפה בכך. וא"כ י"ל דלב"ש נמי שיעור דינטל מן החי וימות הוי כסלע כמו לב"ה רק דמ"מ לא הוי חסרון ולא טרפה בשיעור זה כיון דאי מבדרי לי' סמא חיי.

רק כמלא מקדח הוי חסרון וג"כ טרפה דלא מתרפא שוב. ולס"ד דר"פ לקמן דב"ש מקיל דהוי חסרון בפחות מכסלע וכן לטרפה, מ"מ מודין דינטל מן החי וימות הוי כסלע דאז א"א לחיות כלל.

אבל יב"ח א"א לחיות גם בפחות מכסלע כנ"ל: דף לט ע"א בגמ' אי לבכור פסח או עור כתיב אי לקדשים עורת ושבור כתיב ומסיק דלשחוט ולפרוק לא מבעי לן. וכן לקמן במשנה דכל הפסולים לקרבן ולא מצד מום רק נרבע ושור הנסקל אין נשחטין ע"י פדיון.

וצ"ע דהא אמרינן לעיל ריש פרקין דהא דכתיב כל בהמה טמאה בבעל מום הכתוב מדבר וממעט מום עובר דכ' אשר לא יקריבו לעולם. ומנ"ל דכל הני פסולין דאין להם תקנה להקריב לעולם דאינם בכלל בהמה טמאה דאטו מום כתיב בתורה.

בפרט לשון הגמ' הכא עורת או שבור כ' הא בזה הפסוק לא נזכר דין פדיון ולשחט במדינה רק לפסול להקריב. וע"כ הי' פשוט להם דבהמה טמאה א' לא יקריבו מיירי דוקא במום ולהכי קאמרי דעורת או שבור כ' דהוי מום ולא מחוסר אבר.

וצ"ע הטעם ואפשר דומיא דטמאה דנשתנה גופה לאפוקי נרבע. אבל מחוסר אבר קשה. בפרט דמחוסר אבר פסול אפי' לב"נ דבעינן שחיין ראשי אברים א"כ חמור: מבעל מום. מיהו הכא במחוסר אבר דלא מינכר מיירי וזה אפשר דלב"נ נמי שרי להקרבה למ"ד הכא דמחוסר בפנים לא מיפסל.

וכ"מ מדברי התוס' בע"ז (ו'. ד"ה אתך) ועי'.

במנ"ח מצוה רפ"ו]: שם ת"ש ואת שתי הכליות כו' מ"ס חסרון מבפנים שמיה חסרון. צ"ע דמעיקרא משמע דמ"ד שמיה חסרון יליף מקרא דתמים א"כ למה לי קרא דשתי הכליות.

וכן למ"ד לא. שמיה חסרון יליף לי' מהא דמה מום מאבראי א"כ למה לי קרא יסירנה לרבות כוליא אחת: דף מע"א במשנה מעשה שמיעך ולא יצא נשחטה ונמצאת דבוקה כו'.

לכאורה הי' נראה לפרש דפלוגתא דר"י ור"ע הוי בב' כיסין דלר"י בידוע שיש עוד: ביצה ולר"ע בידוע לא אמרי' וצריך מיעוץ כדאמרינן בגמ'. , אבל פלוגתא דר"ע וריב"נ הי' נראה דמיירי בכיס א' ולהכי: לר"ע נשחטה כדין רק כיון דנמצא אח"כ דבוקה בכסלים פליגי ר"ע וריב"נ אי אמרינן דלמפרע לא הוי מום כיון דדבוקה אכן מלשון הרמב"ם משמע דמעשה זו נמי הוי בב' כיסין.

ולפי"ז צ"ל דנשחטה רק אליבא דר"ע. וגם הא דדבוקה בכסלים לרבותא דר"ע איתמר. אבל לריב"נ אפי' לא נמצאת דבוקה כגון שנשחטה ולא נבדקה נמי אסור וצ"ע: שם בגמ' ל"ש אלא שחסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוי. ק"ק די"ל גם ברגל ולמטה מארכובה דודאיגם בזה מום הוי עכ"פ וגם ביתר כל דיש בה עצם הוי מום: ע"ב במשנה עינו א' גדולה ואחת קטנה.

ויש להסתפק בפ' המשנה אי מים א' היא בדוקא כשאחת גדולה כשל עגל וא' קטנה כאווזא. או דתרי מילי נינהו כלומר עינו א' גדול' או עינו אחת קטנ' [וכן פרש"י לעיל (ג'): ועי' מ"ש בתוס' רעק"א כאן].

ופי' גדולה מכי אורח'י וקטנה מכפי אורח'י. ומלשון הרמב"ם מוכח דמום א' הוא.

וכן משמעות המשנה מדלא אמרו ועינו א' קטנה רק ואחת קטנה ש"מ דמום א' הוא. שוב ראיתי דמוכרחין לפרש כן דהא שיעור דעגל אין מובן דהרי עגל קטן הוא א"כ א"א

לפרש דזה הוי גדולה מכי אורחי' אדרבא הפי' דאפי' עינו א' גדולה קצת רק כשל עגל והאחרת כאוואזא חשוב שינוי והוי מום.

ומכש"כ אי גדולה. כי אורחי' והשני' כאוואז.

רק שיעור הריחוק מזה לזה הוא כמו בין עגל לאוואזא. אבל להיות גדולה בעצמה מום א"א לומר כשל עגל דאדרבא כולהו גדולים מזה כנ"ל.

(דסתמא קתני אפי' בבכור עגל ודוחק לומר דמיירי דוקא בגדי וטלה. ולא דמי להא דלעיל בשיעור אורך הזנב דאם אין בה ג' חוליות הוי מום דמוקמי' בטלה.

דהתם ע"כ לאו סתמא הוא דבעגל איכא שיעור אחר שאין מגיע לערקוב]: פרק שביעי דף מה ע"א במשנה היתה בה יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול. פרש"י הואיל וחתכה כו'.

וקשה הא אפי' לא חתכה נמי פסול ביש בה עצם וכן תמה התיו"ט. ונראה ליישב דכיון דבסיפא קתני שש ושש ר"י מכשיר משמע דברישא מודה ר"י דפסול.

וזה דוקא בחתכה אבל בלא חתכה כשר לר"י. הגם דהי' אפשר לומר דדוקא שש ושש מכשיר ר"י אבל ה' ושש לא.

מ"מ ס"ל לרש"י דלר"י בכל גווי כשר (וכן כ' בפיהמ"ש להרמב"ם) ולהכי קתני וחתכה כנ"ל: שם בגמ' ר"פ אמר גזירה שאינה נספרת כו'. נראה דודאי ביש עצם כשעורה פשיטא דמטמא וע"ז לא הוי אר"י דנביאות הוא [דגם אם נגע בכשר ולא בעצם מטמא משום יד לר"י דס"ל יש יד לפחות מכזית.

והתוס' בנדה (מ"ט:) הקשו רק לרב]. רק דמשמע לר"י דבכל גווי מטמא במגע ומשא אפי' אין בה עצם כשעורה וע"ז מיישב ר"פ דהוא משום גזירה וכך פסק הרמב"ם ג"כ: שם בגמ' תנא מנינא אתי לאשמעינן.

קשה לי דהא י"ל דתנא קמ"ל דבעי דוקא קכ"ה. אבל קכ"ד וחצי אבר אע"ג דהוי רוב לא מהני רק הכרעת הרוב צריך להיות באבר שלם.

ורחוק לומר דפשיטא לגמ' דגם חצי אבר מהני להשלים לרוב וקכ"ה לאו דוקא דמנ"ל לומר הכי: שם עולין למנין קכ"ה זיל בתר רובא דאינשי. משמע כמ"ש רש"י דב' דברים קמ"ל.

חדא דקכ"ה הוי רוב אע"ג דהי' בו רפ"א אברים. ותו דגם הני אברים היתירים נחשבין בכלל הקכ"ה.

מיהו קשה דאמר רבא וכולן אין מטמאים באהל וכיון דאין מטמאין באהל מסתברא דאינם נחשבין בכלל הקכ"ה. ואפי' נימא דרבא קאי דוקא אהני דיתרין באשה מ"מ הא רש"י חושב הני ה' שבאשה בתוך הרפ"א ומ"מ כ' דהיתרין נחשבין בכלל הקכ"ה וצ"ע.

והרמב"ם (פ"ב מטומאת מת) לא כ' בהדיא דהיתרין נחשבין בכלל הקכ"ה ע"ש. וגם כ' הרמב"ם שם דאצבע יתרת שיש בו צפורן ונספרת ע"ג היד עולה למנין ע"ש דמשמעות דבריו דביש בו יתרת כאלה הרבה צריך להיות יותר מקכ"ה למנין רוב.

זוה תמוה מנ"ל הא וצע"ג לפרש דבריו. ומהתימא על הכ"מ שלא הרגיש בזה: ע"ב בגמ' אר"ל גבוה לא ישא גבוהית כו'.

נראה דמיירי בכהן שיהי' בניו כשרים לעבודה: בתוס' ד"ה הניחא למ"ד צריך לפרט כו' דלאו לענין דינא אתשיל כו'. משמע מדבריהם דאלו הוי איתשיל לענין גביות כתובה הי' בכלל הלכתא כר"נ בדיני.

ולע"ד צ"ע בזה כיון דכל הספק אי מהני הפרה בכה"ג ה"ז לענין איסורא רק דממילא נ"מ לדיני. ודוקא בפלוגתא דהוא עצמו בדיני וכמו כן באיסורא כגון בס' אי הוי סמני גדלות ונ"מ אי בר שליחות הוא לממונא ואי בר קידושין הוא לאיסורא.

בכה"ג שייך לדון אי איתשיל לענין ממונא או לענין איסורא. אבל בכה"ג דכל הספק לענין היתר נדר הלא מילתא דאיסורא הוא אפי' אי איתשיל לממונא הי' נראה דהלכה כר' ששת וצ"ע בכלל הזה: פרק שמיני דף מו ע"ב בגמ' תנן כו' הא נמי תנינא יצא רוב ראשו כו' משתצא פדחתו תיובתא דשמואל תיובתא, ותמוה לומר דאשתמיט לשמואל המשנה.

ואפשר לומר דבאמת תמוה לשון הגמ' הא נמי תנינא הלא לר"ל דאמר בתר הכי דלנחלה לא מהני פדחת א"כ הכא כל ראשו דוקא ולא סגי ברוב. א"כ ע"כ הוצרך למיתני הכא דראשו סגי.

דאי הוי סמיך אהך משנה דנדה דשם פדחת נמי מהני הו"א דלנחלה נמי מהני פדחת ולהכי קמ"ל דראשו מהני ולא פדחת. ולכן י"ל דהגמ' דאמרו תיובתא משום דס"ל כר' יוחנן דפדחת נמי מהני לנחלה דקי"ל הכי.

אבל שמואל בעצמו מצי סבר כר"ל דבנחלה לא מהני פדחת ולא הוי תיובתא כנ"ל. וכעין זה כ' הלח"מ (פ"ב מה' נחלות) ע"ש]: ולפמ"ש תוס' ד"ה תיובתא בשם הר"ח **התוס' בנדה (כ"ט).

(הניחו בקושיא פי' ר"ח הנ"ל משום דא"כ מ"ט איתותב שמואל הכא אך יותר נראה דהר"ח ס"ל כשיטת הטוש"ע (סי' ש"ה) דבן ח' שיצא ראשו מת גם לדידן דלא קי"ל לשמואל אינו פוטר. א"כ אין ראי' לשמואל מדר' יוסי דמיירי במחותך.

ועי' בסדרי טהרה (סי' קצ"ד ס"ק כ"ג) באריכות: ** דפי' הך דר' יוסי בנדה שיצאו לחיים שיהי' בר קיימא והיינו כדשמואל א"כ י"ל דשמואל פסק כר"י והגמ' קאמר תיובתא מכח סתם משנה דהכא ושמואל פוסק כחידאי: שם כ"מ לאתויי מאי כו'. קשה לי אמאי לא אמרו לאתויי בהמה דתנן יצא ראשו משמע לכאורה כל הראש.

וקמ"ל ר"ל דה"ה פדחת אע"ג דבהמה לא חשוב פרצוף פנים דילה. ודוחק לומר דס"ל לגמ' דפדחת לא מהני.

בבהמה.

(כמו שנסתפק בזה התב"ש (סי' י"ד). וע"ש בפרישה ובט"ז וש"ך דפשיטא להו דגם בבהמה מהני פדחת): שם לאתויי הא דת"ר גיורת כו' וקשה מאי קמ"ל הא במשנה דנדה

דיצא כדרכו משיצא רוב ראשו כו' דהוי לידה כדפרש"י דמונין ימי טומאה וטהרה מיציאות פדחתו אע"ג דחזר ושהה ק' יום.

ומשמע וודאי דתו אין מונין ימי טומאה ביציאה שני' דכל הגוף. א"כ ממילא ה"ה והוא הטעם בגיורת ולכן תמהני גם על התוס' שכ' דקמ"ל דלידה אחרונה לא חשוב לידה הא גם ביצא ראשו וחזר זה הדין דלידה אחרונה לא מונין לה.

ובס' צאן קדשים משמע קצת דס"ל דמונין גם ללידה שני' ודבריו תמוהים בעיני. איברא דגם הרמב"ם וש"ע קיצרו בזה הדין וכ' סתם דפדחתו כילוד ולא ביארו דאין מונין ימי טומאה ביציאת הולד אח"כ.

וצ"ל משום דלא שכיח שישהה אח"כ ברחם קיצרו בדבר אבל בוודאי הדין ברור כן והנה מבואר בנדה דיצא ידו אע"ג דאינו כילוד מ"מ מדרבנן טמאה לידה ע"ש (ד' כ"ח). ויש להסתפק לפ"ז הכא ביציאת שאר הולד אחר חזרת הראש הי' אפשר ג"כ דמדרבנן עכ"פ מונין ימי טומאה מלידה שני' דלא גרע מיציאת יד בעלמא דגזרו חכמים.

מיהו יש לחלק דאחר שכבר הוי כילוד תו לא גזרו. וא"כ י"ל דהיינו דקמ"ל ר"ל כ"מ לאתויי דאפי' מדרבנן אין נותנין לגיורת ימי טומאה.

וה"ה ביציאת הולד בישראלית אין מונין ימי טומאה מלידה שני' אפי' מדרבנן. וממשנה דנדה אין ראי' על איסור דרבנן כנ"ל: שם בגמ' יכיר זה הכרת פנים כו' עם החוטם כו'. לכאורה נראה דלפ"ז אפי' יצא רובו והראש בפנים לא חשיב ילוד לענין נחלה. ונ"מ גם לר"י דמודה דהכרת פדחת מיהא בעינן.

וק"ק דנקט ר"ל לעיל בגמ' פדחת פוטרת בכ"מ חוץ מנחלה טפי הו"ל למימר דאפי' רובו לא מהני לנחלה כשהפנים בפנים וצ"ע דהרמב"ם והפוס' קיצרו בזה: בתוס' ד"ה לאתויי וא"ת כו'. איני מבין לשונם דהיכן נזכר בנדה דמהני פדחת לכל הני מילי דכתבו התוס' התם בן יום אחד תנן אבל פדחת מנלן.

ואפשר כוונתם להקשות על לשון הגמ' דאמרו לאתויי כדתנן והו"ל למימר לאתויי לכל הני מילי. אבל לשונם לא משמע הכי: דף מז ע"א בגמ' אר"פ דאיעבר מעכו"מ כו'.

מר ברי' דר"י אמר משמי' דרבא אפי' דאיעבר מישראל כו'. יש לעיין אי מודה רבא לדינא דר"פ.

דלכאורה י"ל דכיון דלכית אבותם כתי' ומשפחת אם לא הוי משפחה. א"כ אע"ג דזה אין לו אב מישראל מ"מ שם לוי לית עליו ע"י האם.

ור"פ בע"כ הוצרך לחדש זו הסברא ליישב דברי ר"א בר אהבה. אבל למסקנא דרבא מטעם פטר רחם תו אין לנו לחדש דולד הבא מעכו"מ יהי' נקרא לוי מכח האם שהיא לוי' ונ"מ בזה לענין בן או בת שילדה הלוי' מעכו"מ ונולד להם בכור.

אי דינו כבן לוי ולוי' דפטור מפדיון או לא. ומיהו מלשון הגמ' לקמן בדק לן רבא כו' משמע דמודה רבא לר"פ בזה וכן פסקו הרמב"ם והטור וש"ע ערבא וכו"פ] וצ"ע: ע"ב בגמ' שהרי זכה אביו בפדיונו פרש"י דזכה הממון והורישו לבניו.

ולפ"ז אם לא הניח שום ממון יהי חייב לפדות א"ע. וגם לשיטת רש"י זו הוסיף עוד הרא"ש דצריך לפדות עכ"פ רק מעכב לעצמו הממון.

ולולי פרש"י הי' נראה לפרש הכוונה דהאב כיון דהוא כהן ורחמנא פטר לכהנים ולוים מן הפדיון פטור. אע"ג דהבן חלל אינו כהן מ"מ הכהן פטור.

רק על הבן חל חיוב אי מת אב קודם זמן פדיון לרב חסדא. ובזה מובן יותר דברי התוס' בזה.

מיהו לשון הגמ' זכה אביו בפדיונו משמע כפרש"י. דלפי' הנ"ל הל"ל כבר נפטר האב מפדיונו וצ"ע: בתוס' ד"ה ראשון לנחלה לא כו'.

לפי' התוס' עיקר חסר מן הספר דאמרי' וילדו לו בעינן ולא מייתי הגז"ש כלל. ואפשר לקיים פרש"י דע"כ הלימוד מוילדו הוא דמשמע דנולד מעצמו לאפוקי יוצא דופן דצריך להיות במעשה אדם.

וא"כ י"ל דזה דוקא בולד ראשון כדהכא דא"א לצאת מעצמו דרך דופן. אבל אם כבר יצא ולד דרך דופן שנעשה פתח ע"י אדם.

יוכל להיות שבעיבור שני יצא הולד מעצמו דרך דופן במקום חתך הראשון ולהכי צריכין שם למעט מדכתי' כי תזריע לאפוקי יוצא דופן אפי' מעצמו כנ"ל מיהו הרמב"ם בפ"י המשניות כתב דא"א שיצא דרך דופן ותתעבר אח"כ ע"ש: דף מח ע"א בגמ' אר"י זאת אומרת ב' יב"ש כו' ולקחו שדה בשותפות כו'.

אמר רבא מכדי נכסי' דבר נש ערבין בי'. ויש לתמוה דנהי דלא יפרע מן הערב כשא"י לתבוע הלוה.

היינו אם פטור הלוה מן הדין. אבל היכא דהלוה משקר והערב יודע שהלוה משקר מפורש בפוס' דחייב הערב שע"ז הי' ערב אם לא ירצה הלוה לשלם ובזה שכופר שאינו זה הוב"ש בשקר הוי כאינו רוצה לפרוע כה"ג שפיר חייב הערב.

ולכן נלע"ד דרבא דוחה רק ראיות ר' ירמי' דהכא בבכור לא מתורץ בהך דר"י. דהכא כיון דבאמת אין הבנים יודעין ופטורין מן הדין כה"ג שפיר אין הערב חייב אבל התם בשני יב"ש ל"ש סברת רבא.

רק דזאת אומרת אדחי. וממילא י"ל דרבא פליג נמי אדינא דר"י.

דבאמת אין סברת ר"י מוכרחת. דנהי דכל אחד יש לו חלק בשדה זו מ"מ כיון דסוף סוף ע"י גביותו יפסידו שניהם ויכול כל אחד לעכבו מלגבות.

רק דר"י הכריח הדין מכח המשנה ורבא דוחה ראייתו ופליג עליו. או אפשר דמודה לדינא.

אבל עכ"פ טעם רבא לא קאי רק אבכור דהכא כנ"ל. ובח"מ (סי' מ"ט) הובא זה הדין דשדה מטעם דנכסוהו ערבין.

ותמוה בעיני רק הדין יוכל להיות אמת מטעם שכתבתי. והנה הש"ך שם הוסיף דאפי' ב' יב"ש א' לזה וא' נעשה ערב כיון דא"י לתבוע את הלוה א"י לתבוע את הערב.

ובתומים תמה עליו שהרי כל שערב מודה שהלוה חייב והלוה כופר בשקר צריך הערב לשלם וא"כ ה"נ חייב ע"ש. ולע"ד הדין עם הש"ך מטעם אחר.

דכיון דבאמת יכול לתבוע מטעם ממ"נ לכל אחד מהם מטעם או אתה הלוה או הערב. א"כ פשיטא דצריך באמת לגבות מן הלוה שהלוה באמת ולא מן הערב להפסידו בחנם.

וא"כ שפיר תו כל אחד מדחה ואומר פלוני לזה באמת ולך אליו וכמו כן השני אומר כן ודו"ק. אבל בעיקר הדין דקנו שדה בשותפות לא מתישב הטעם דנכסוהו ערבין כיון דהלוה חייב באמת רק משקר כמ"ש לעיל.

רק הדין אמת מכח הסברא כמ"ש לעיל לרבא: מיהו בדין השני דר' ירמיה בלקח יב"ש שדה מיב"ש שני בזה פסק ג"כ בש"ע דלא כר"י. ולמ"ש אין זה מוכרח דמן הסברא אפי' בלי ראי' מן המשנה נראין דברי ר"י כיון דהלוקח יודע שהמוכר חייב לו באמת הקרקע משועבדת לו וכיון דטעם דרבא דאין גובין מערב תחלה לא שייך הכא א"כ נהי דמן המשנה אין הוכחה אפשר דהדין אמת.

ושוב ראיתי במהרי"ט אלגזי שמביא ד' הה"מ שנראה מדבריו דהדין השני דר' ירמיה אמת. והקשה עליו דב' הדינים מתלי זה בזה.

ולפמ"ש נכונים ד' הה"מ: שם בגמ' דכו"ע כו' וכ"ע אית להו דר"פ כו'. ויש לעיין לרב ושמאל דאמרו מלוה ע"פ אין גובה גם מן היורשין איך יפרנסו משנה זו.

והגם די"ל דפליגי ר"מ ור"י במלוה הכ' בתורה אי הוי ככתובה בשטר ולכ"ע יורשין נינהו. מ"מ למה מודה ר"מ עד שלא חלקו כיון דלדידי' כמלוה ע"פ הוי ואינו גובה מן היורשין.

ואפשר לומר דבאמת לרו"ש דשעבודא ל"ד ולהכי מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשין ומ"מ בשטר דתיקנו חכמים דגובה מ"מ מלקוחות לא תיקנו משום פסידא דלקוחות. רק משום דאית לי' קלא טפי והו"ל ליזהר מלקנות.

ולא בנזקין אע"ג דאית להו ג"כ קלא כמ"ש התוס' ב"ק (י"ד:) ועי' בשעה"מ (פי"ט מה' מלוה ולוה) מ"ש בביאור דבריהם] א"כ י"ל דאפי' אי מלוה הכ' בתורה ככתובה בשטר היינו לענין לגבות מן היורשין. אבל מלקוחות אין גובין משום פסידא דלענין זה לא מהני כתובה בתורה רק להיות שעבודא דאורייתא הואיל וכתובה בתורה.

אבל מ"מ מלקוחות לא גבה. כיון דליכא נע"ד ולא עדיף מנזקין] והשתא י"ל דלכ"ע ככתובה בשטר לענין יורשין ופליגי ר"מ ור"י אי יורשין הן או לקוחות כנ"ל: ע"ב בגמ' חמש ולא חצי חמש.

לכאורה קשה א"כ לפליגי בכל בכור כשהאב אין לו רק ב' או ג' סלעים. והי' אפשר לומר דהא קי"ל דכהן מצי אמר לדידי שוה.

א"כ כשהאב חייב לפדותו רק שיפטור עצמו מכח דאין לו ה' סלעים הלא יוכל ליתן לכהן שוה כסף מן הב' סלעים שיש לו ויקבלם בעד חמש בטענת לדידי שוה. רק הכא דעל גברא ליכא חיובא רק על הנכסים וכיון דלא נשאר חמש כדי פדיון א"י לחייב הבנים שיתנם ע"י שיאמר הכהן לדידי שוה כיון דעתה שאינם שוין ליכא חיוב כלל.

משא"כ אב המחויב צריך לחפש עצות לקיים המצוה והרי יכול לקיים ע"י שיאמר הכהן לדידי שוה כו'. ומיהו תוס' הקשו בלא"ה הלא יכול ליתן לעשרה כהנים בזא"ז רק דשאני הכא דלא נשתעבד רק בחצי חמש א"כ א"ש ג"כ קושיא הנ"ל.

מיהו קשה על תי' התוס' דהא הכא הספק אי יורשין או לקוחות ואי יורשין הם משועבדים כל החמש והשתא דהדין מספק חולקין א"כ לגבי חיוב החצי תלינן דיורשין הן דלהכי חולקין לצאת ידי החשש שמא יורשין הם וא"כ מה בכך דלא חצי חמש הלא אי יורשין הם משתעבד כל החמש. ושפיר יכול ליתן מחצה אי נשתעבדו כל החמשה כמו שיוכל ליתן לכמה כהנים בזאח"ז וצ"ע: דף מט ע"א בגמ' ור"ע מספקא לי' כו' שתי כתובים כו'.

אע"ג דהכא איכא גז"ש מ"מ הא גם בערכין איכא הך גז"ש ומ"מ כ' קרא להכי הוי שתי כתובים שלא ללמוד אפילו בגז"ש אבל בעלמא י"ל דבמקום גז"ש גמרינן אפי' משתי כתובים כנ"ל (וכ"מ בחק נתן בזבחים (נ"ז.)).

ע"ש מ"ש בשם הכריתות בביאור פלוגתא דרע"ק ורבנן [הכא] ודברי מהרי"ט אלגאזי כאן תמוהים בעיני: שם אר"א הכל מודין לענין אבילות כו'. ק"ק למאי נ"מ הלא הלכה כחכמים גם בבכור.

וי"ל דבאמת י"ל דהכא בבכור גזיה"כ היא דהא אפי' כלו חדשיו דינו אחר ל' כמ"ש התוס' [והא דאמר רשב"ג שהא ל' יום אינו נפל מבכור עי' בתוס' ב"ק (י"א:)] מ"ש בזה] אבל לענין נפל אפשר דגם לת"ק יום ל' כלאחריו כמו בן שמונה בבהמה דתחילת שמונה יוצאת מכלל נפל. וא"כ י"ל דלכך אר"א דאדרבא אפי' לר"ע מ"מ כיון דלענין נפל הוי ספק א"כ באבילות אזלינן לקולא.

מיהו לפ"ז לשון דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל לא א"ש דהו"ל למימר ספק אבילות לקולא ויש ליישב: בתוס' ד"ה לאחר ל' כו' דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה. וי"ל דלא שייך שהחיינו דלעולם כל איש ישראל יש בו ברית מילה תמיד כמ"ש במדרש שש אנכי על אמתך שאמרו דוד כשראה עצמו בבית המרחץ בלי מצוה רק מצות מילה שבבשרו ע"ש א"כ לא שייך שהחיינו.

גם באב המל את בנו כיון דהמילה בכנו קבועה תמיד כמ"ש בשו"ת מהר"ח או"ז דמצות מילה אינו העשי' אלא שהמילה חתומה בבשרו ע"ש: דף נא ע"א בגמ' יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות. לכאורה קשה מה בכך שהוקשו מ"מ הוי כעין הפרט דמטלטלי נינהו.

אך נראה דבאמת אין טעם התורה משום דמטלטל דזה רק רמז למעט מידי דאינו מטלטל דהיינו קרקע. אבל טעם התורה דקרקע אין פודין בו וכיון דעבד הוקש לקרקע גם בו אין פודין כנ"ל: ע"ב בגמ' מה להלן יורשים חייבין פרש"י דהאשה שהביאה חטאתה יביאו יורשין עולתה.

וזה דוקא למ"ד שעבודא דאורייתא. אבל למ"ד לאו דאורייתא מיירי דוקא בהפרישתו מחיים.

ותו קשה לי מה דמיונו להתם דחייבה תורה להביא קרבן. אבל הכא עיקר המצוה שלא יראה ריקם וזה כבר עבר.

ונהי דיש לו תשלומין כל ימי החג מ"מ לאו חיוב דנכסים שייך בזה כמו ביולדת. והנה הרמב"ם (פ"א מה' חגיגה) כתב המפריש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין להביאה. משמע דוקא בהפריש. והלח"מ שם תמה עליו דהא גבי יולדת כתב אפ"ל לא הפרישתו מחיים דס"ל שעבודא דאורייתא.

ולמ"ש א"ש. אך איך יפרנס סוגיא דהכא.

והלח"מ הניח בצ"ע. ולע"ד נראה דהרמב"ם לא גרס בגמ' כלל האי סיומא מה להלן.

רק סתם ולא יראה פני ריקם וכוונת הגמ' כמו התם דעיקר מצוה להביאו בעת ראיית פנים ומ"מ יש לו תשלומין ומחויב להביא תוך ימי החג אע"ג דכבר ראה ולא הביא. ה"ה הכא אע"ג דהמצוה ביום ל' וכבר מת הבן מ"מ עדיין החיוב לפדות: ערכין פרק ראשון.

דף ב ע"א במשנה טומטום כו'. נראה דאפ"ל נתקרא אח"כ ונמצא זכר או נקיבה מ"מ כיון דבשעת הנדר לא הי' מבורר לא חל הערך.

ועי' מ"ש לקמן ד':] ומ"מ כה"ג בדמי טומטום עלי כיון דיש לו שומת דמים כמו שהוא בשעת הנדר אזלינן ונותן דמי טומטום שלא נתקראע: שם במשנה חרש כו' וקשה כמ"ש התוס' דהא איתא בב"ק חרשו נותן לו דמי כולו משמע דלא שוה כלום. ונראה דהכא דנוהג גם בעבדים.

ועבד בודאי שוה אפ"ל חרש להשתמש בו כמו עם בהמה. רק בישראל דאסור לרדות בו בפרך לא שוה כלום ובב"ק בישראל מיירי.

אבל עבד שפיר יש לו שומת דמים אפ"ל חרש, ותו כיון דקיי"ל די"ל לעבד עשה עמי ואיני זנך א"כ ודאי שוה עכ"פ קצת. ותו דיוכל למוכרו לקנס א"כ שוה מידי משא"כ בישראל כנ"ל.

ומ"ש התוס' ד"ה לאתויי דקאי גם אעבדים ונדחקו בזה דהא יכול למכרו לקנס. אינו מוכרח כלל דהרבנותא דמנוול ומכ"ש מצי קאי אישראל ולא אעבד: בגמ' הכל מעריכין לאתויי מופלא סמוך לאיש.

יש לעיין אי שותפים מעריכים לומר ערך פלוני עלינו כמו שמביאים קרבן א' בשותפות או דכיון דכתיב איש כי יפליא דוקא יחיד וכ"מ מדלא אמר לאתויי שותפין וצ"ע: שם בגמ' קרבנו כו' פרש"י תלתא קרבנו כתיבי וכ' תוס' שמא על ראשו דכתי' כו' כמו קרבנו. נראה כונתם כיון דכתי' אם עז קרבנו כו' וסמך ידו על ראשו הוי כמו שהי' כתוב על ראש קרבנו כנ"ל.

וכ"מ במנחות (צ"ג): בתוס' ד"ה קרבנו כו' וא"ת ליליף מהכא לכל התורה דאין שליחו כמותו כו'. ויש ליישב דשאני סמיכה דהוי דבר שבגופו שפיר א"י לעשות ע"י שליח כיון דידו בעינן כמו וקשרתם לאות על ידך.

משא"כ מידי דלאו בגופו שפיר שייך שליחות: ע"ב ברש"י מי שחציו עבד כו' אבל עבד גמור פטור דכתי' פני האדון מי שאין לו אלא אדון אחד. ותמוה דהא להאי דרשא אפי' חציו עבד פטור.

ונהי דלמשנה אחרונה שפיר חייב הואיל וכופין אותו לשחרר אין לו רק אדון א' כדלקמן. אבל עכ"פ עבד גמור למה לי דרשא דאדון א' בלא"ה עבד כאשה ופטור בראי' **כדאי' בחגיג' (ד').

(אכן בירושלמי שם מבואר כדברי רש"י כאן ומ"ש המג"ש במל"מ (פ"י מה' מלכים ה' ז') דלמ"א דח"ע וחב"ח חייב ע"כ קרא אתי למעט עבד ליתא דמה"ת קודם התקנה שפיר י"ל דאתא קרא למעט ח"ע וחב"ח. דמאי דחייב למ"א תקנתא דרבנן הוא וז"ב: ** ואפשר לומר בדוחק דגם למאן דפליג ארבינא דחציו עבד חייב אפי' למשנה ראשונה מ"מ שפיר דורש האדון למעט עבד גמור דמהא דדינו כאשה י"ל דהכא דכתי' זכורך למעט נקבה.

ומצד דזמן גרמא לא נפטרה דהוי כמו בהקהל דנשי' חייבו' להכי צריך זכורך א"כ י"ל דדוקא נקבה ממעט דלית לה זכרות. אבל עבד שפיר הוי בכלל זכורך.

בפרט לפי' הזוהר זכורך פי' הנימול א"כ. גם עבד נימול להכי צריך למעטו מן האדון כנ"ל: דף ג ע"א בגמ' למעוטי קטן מכרת ותמוה כמ"ש התוס' דלמה לי קרא.

ויש לפרש דבנטמא כשהוא קטן אפי' נכנס למקדש בגדלותו בעודנו טמא פטור מכרת מגזה"כ דכשהטומאה הי' בקטנותו פטור. וכן הביא השטמ"ק בשם י"מ: שם בגמ' שאינו בקי בנגעים כו'.

פרש"י ותוס' דהיינו ע"פ הבקי שאומר לו טהור ומטהר. ופשטא דסוגיא לא משמע הכי דא"כ אפי' שוטה נמי כדמפורש בתו"כ.

ומ"ש תוס' דשוטה לאו דוקא דוחק גדול. וגם מאיזה טעם יצטרך להיות מסברי לי' וסבר כיון דטהרתו ע"פ הבקי אלא נראה דאפי' הוא עצמו כל היכי דמסברי לי' וסבר כשר לראות הנגע ואם לא ידע דין נגע זו ודאי לא ידין בו.

וכמו בכל דיני ממונות דמסברי לי' וסבר חשוב דיין. והא דאמרינן דמי שאינו בקי בהם ובשמותיהן לא יראה.

היינו שאינו בקי גם אי מסברי לי'. וכן נראה דעת הרמב"ם (בפ"א מטומאת צרעת) דכ' שיהי' בקי בהם כשמלמדין אותו ע"ש.

וא"כ מ"ש (בפ"ט שם) דכשרואה בעצמו צריך להיות בקי כו' י"ל כוונתו ג"כ שיהי' בקי אם יגמרנו רבו כנ"ל דלא כמ"ש הכ"מ שם ע"ש היטב: ע"כ בגמ' קמ"ל דלא מעכבי כדתנן כו'. אע"ג דמהתם אין ראי' דכיון דראוי להניח גם של יד שפיר לא מעכבי היכא דאינו ראוי לשל יד שפיר אימעוט מהקישא.

מ"מ נראה סברת הגמ' דכיון דשלא בעידן עבודה בר של יד הוא שפיר חשוב ראוי. ולכן אפי' בעידן עבודה לא מעכב של יד על של ראש ולכן במי שאין לו יד כלל אפשר דפטור גם בשל ראש.

ועמ"ש בחי' מנחות (ל"ז.) (דלא משמע כן בפוסקים.

וכ"מ בשאג"א (סי' ל"ז) דחייב בש"ר]: דף ד ע"א בגמ' אלא מעתה גבי איל אשם וכו'. וקשה דהא רק ס"ד הוי הכי אבל באמת תני וכהנים חייבין א"כ ליתא לכלל זה.

וצ"ל כוונת הקושיא דא"כ הו"ל לאשמעינן נמי תנא דאיל אשם נוהג בכהנים: שם בגמ' והעמיד והעריך כו'. ותמוה כמ"ש תוס' דהך והעמיד והעריך על המעריך קאי לא על הנערך.

ובתוס' הוסיפו עוד להקשות דא"כ עכ"פ מעריך נמי ליפטר אם הוא גוסס ובאמת גוסס מעריך ע"ש. איברא דרש"י בחומש פי' ג"כ על הנערך אבל פשטא דקרא לא משמע הכי.

ונראה ליישב דסתם ערכין מיירי כשמעריך עצמו ואמר ערכי עלי. הגם דכתי' ג"כ בתורה מכן חודש.

מ"מ עיקר הפרשה איש כי יפליא בערכך הוא בערך נפשו בעצמו ולפ"ז נמצא דוהעמיד והעריך קאי ע"ז שהוא המעריך. והנערך.

וממילא מסברא אוקמי חכמים דרשא דבעי העמדה לאפוקי גוסס זה קאי על הנערך. דבזה יש סברא דגוסס לאו בר דמים הוא ולית לי' ערך.

אבל המעריך למה ימעט קרא גוסס הא בר נודר ונודב הוא כנ"ל. ובזה יש ליישב ג"כ לשון הרמב"ם (פ"א מה' ערכין) דיהיב טעמא לגוסס דאין לו ערך ולא דמים כו' הוא כמת ע"ש, והגמ' ממעט מקרא.

רק דעיקר הטעם דמוקמינן המיעוט על הנערך משום דגוסס לאו בר דמים הוא כנ"ל: שם בגמ' אחד שהעריך מאה מנין כו'. קשה מה ס"ד לחלק בין אחד למאה.

[ועמ"ש בתוס' ובשטמ"ק]. והי' אפשר לפרש דס"ד דהעריך מאה יהי' חשבון אחר כמו בדמי פלוני עלי דשמין אותו.

דנראה אם יאמר דמי עשרה אלו עלי שמין כמה שוין למכור עשרה ביחד ואין המקח כמו עשרה יחידים דהרבה נמכרין בזול טפי. ונימא דבערך ג"כ יהי' במאה חשבון קטן לפי החשבון מאילו הי' עשרה ערכים קמ"ל דמאה כאחד דחושבין כעשרה ערכים כ"א כל שיעור ערכו שנתנה התורה.

אך לשון הברייתא מנין משמע מנין דחל הערך וצ"ע. והנה הרמב"ם כ' באמר ערך אלו עלי הוי ערך א' לענין השג יד דאם אין לו רק שקל נפטר מכל הערך.

כן משמעות לשונו (פ"א מה"ע ה' י"ח) ע"ש. הגם דהלח"מ שם לא כתב כן.

וצ"ע מנין לו זה דלא הוי כמו שני ערכי עלי כו' דנותן ב' ערכין. ואפשר דיש איזה תוספתא מזה (כן הוא בתוספתא פ"ב) והכ"מ לא העיר בזה כלום.

ואפשר דהרמב"ם הבין דזה עיקר הרבותא דברייתא א' שהעריך מאה מנין דהוי ערך אחד כמו העריך א' דאין חילוק בין אחד למאה דהוי ערך א' לענין השג יד דאל"כ למה

לי קרא כמ"ש: ע"ב בגמ' והי' ערכך לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדמים הי' נראה לפרש
דהוי מיעוט דוקא ערכך תליא בזכר ונקבה ולא טומטום אבל בדמים אפי' טומטום.

ונקט לרבות לענין הדין נתרבי דמים גבי טומטום. אבל בקרא מיעוט הוא ערכך הזכר
כו' אבל דמים לאו דוקא זכר רק אפי' טומטום.

ורש"י פי' דערכך מרבה טומטום ואם אינו ענין לערכין דבעינן זכר ודאי מוקמינן לדמים.
וזה דוחק: שם בגמ' הזכר זכר ולא טומטום.

הי' נראה לפרש דהזכר מיותר כיון דכ' אח"כ ואם נקבה א"כ הו"ל למיכתב סתם והי'
ערכך מבן כ' כו' דממילא משמע דבזכר מיירי. רק הזכר בא למעט טומטום.

והמיעוט גבי נקבה מכח היא דכ' נקבה היא למעט טומטום מערך נקבה (וכ"מ בתו"כ
ובשבת (קל"ו):) אכן בנדה (כ"ח:) משמע דמעט מדכתי' ואם נקבה. וכן פרש"י שם
ובשבת].

אך מלשון רש"י במשנה משמע דכיון דזכר ונקבה כתיבי ממילא אימעות טומטום ע"ש
וצ"ע (וכ"מ בנדה (כ"ח:)) דמיתורא ממעט. וכן פרש"י שם הזכר ה"א דריש ואם נקבה
אם קדריש.

וכ"כ התוס' שם ובשבת ע"ש]: שם יכול לא יהי' בערך איש כו'. וקשה דע"ז למה לי
קרא בלא"ה מסברא אינו מחויב רק ערך הפחות והיכי הוי ס"ד לחייב בערך איש].

וי"ל דאפי' נקרא אח"כ והוא זכר מ"מ כיון דבשעת ערך טומטום הוא. ממעט לי' קרא
מערך זכר: שם בגמ' לא יהא אלא דמי דיקלא כו'.

וקשה דאפשר אין ה"נ לולי הריבוי מערכך הו"א דליכא שום דמי עלי רק באדם דאיתא
בערכין אבל בדיקלא וכדומה לא. נהי דיכול להקדיש הדיקלא והשדה אבל דמי דיקלא
ושדה עלי לא.

ואפשר הקושיא דא"כ למה נקיט התנא טומטום ליתני לרבות דיקלא ושדה בדמים. מיהו
אפשר נמי דפשיטא להגמ' דאין לחלק בין קדושת הדבר או דמי אותו דבר.

וכיון דשדה בר הקדש הוא כדמפרש בקרא ה"ה דמי שדה. דלכאורה מוכרחין לומר כן
דאל"כ מה מקשה הגמ' בתר הכי מהא דחמור ופרה.

הלא יש לחלק בין מקדיש ראש חמור ופרה בעצמו או דמי ראש חמור ופרה. דנדר
בערכך דמקיש דמים לערכין היינו דמי פלוני עלי.

אבל במקדיש גוף ראש חמור ופרה לא. אלא משמע דסברת הגמ' דאין נ"מ בזה דכל
נדר מקיש הכתוב לערכין.

ומ"מ היא גופי' קשה מנ"ל להגמ' הא שפיר יש לחלק כן. וברמב"ם כ' (פ"ה מה' ערכין)
גבי חמור ופרה דמי ראש חמור עלי ע"ש.

וצ"ע אי בדוקא נקיט כן: דף ה ע"א בגמ' אדם יודע שאין ערך לפחות מבן חודש כו'.
צ"ע אם אמר ערך זה הולד ולא ידע אי פחות מבן חודש הוא דלא שייך אדם יודע אפשר

דמודה ר"מ ותוס' כ' אפי' אינו יודע [שאין ערך לפחות מב"ח] ודבריהם א"י להלום דהא משמע בגמ' עיקר הטעם משום אדם יודע והוי כאומדנא דמוכח שנתכוין לשם דמים.

וממילא ל"ק כלל מה שהקשו מהמתכוין לומר תרומה ואמר מעשר דשם ליכא הוכחה והוי דברים שבלב. והנה מכל הני מימרות דרב מוכח דס"ל כר"מ והי' צריך להיות הלכה כר"מ והרמב"ם פוסק כחכמים: ע"ב בגמ' אמר רבא הלכתי דר"מ מסתברא.

וכן פסק הרמב"ם בה' ערכין (פ"א. וע"ש בראב"ד ובכ"מ) וחזר ממ"ש במשניות דהלכה כר"י.

והתוס' יו"ט כ' קצת טעם להרמב"ם משום דסתם התנא בשקלים דאין מקבלין מהם לבדק הבית ע"ש. ואין זה הכרע דהא סתם ואח"כ מחלוקת הוא הכא ואין הלכה כסתם. ובכה"ג לפעמים אין הלכה כסתם. כמ"ש הנמוק"י ביבמות פ' החולץ בשם הרמב"ן ע"ש]: תוס' ד"ה יכול כו' גבי תמורה ממעט מאיש כו'.

תמוה דלא נזכר שם דמעט מאיש רק מבני ישראל ממעט לי' ע"ש (ג'.): דף ו ע"א בגמ' סלע זו לצדקה מותר לשנותה פרש"י שילונו ויפרע אח"כ.

וקשה הטעם כיון דהוא של עניים איך יוכל להלוות מעצמו דכל אשראי ספק ואפשר לא יהי' לו לפרוע. וגם לשון לשנותה לא משמע הכי דהו"ל לומר מותר להוציאה.

ויותר נראה לפרש לשנותה למטבעות אחרים אבל נותן מיד חלופי מטבעות. ושוב מצאתי שכ"כ הרמב"ם מותר לשנותה לאחר פי' סלע אחר.

ומהתימא על הכ"מ שלא הרגיש בזה שם בה' מתנות עניים (פ"ח. וכ"כ הרדב"ז שם).

אח"כ ראיתי בב"י ביו"ד מאריך בזה ע"ש בסו' רנ"ט. אלא דיש לעיין לפי' הרמב"ם מה מסיק רבא דבהריזו יתחייב באחריות להכי מותר לשנותה ואי הפי' שנותן מיד מטבע אחרת למה יהי' חיוב אחריות יותר מבכל הרי זו.

וי"ל דמ"מ כיון שכבר נעשה זה הסלע של עניים. וכיון דלקחו לעצמו לתת סלע אחר הוי התשלומין באחריותו עד שבא לידי עניים ולא מיפטר במה שמניח זה הסלע במקום שהי' סלע הראשון.

דהראשון שלא נתחייב בו רק אמר הרי זו פטור מאחריות. אבל השני דחיוב תשלומין הוא הוי באחריותו לעולם עד שבא לידי עניים.

וצ"ע לדינא: והא דמייתי הגמ' אח"כ מר' ינאי דיזיף ופרע אין קושיא לפי' הרמב"ם דהגמ' מקשה מק"ו דאפי' ללות שרי. ולמאי דמשני דר' ינאי שאני דעניים ניחא להו א"כ אין ראי' מהתם: ע"ב בגמ' אי לדבר הרשות אפי' דישראל נמי.

וקשה דילמא בישראל אפי' נשתקע שם בעלים אסור. ובתוס' כ' דהו"מ להקשות א"ה אפי' נשתקע נמי ודוחק.

והרמב"ם (פ"ח מה' מת"ע) נראה דהוציא מכאן דבישראל נמי לדבר הרשות כשנשתקע שם בעלים מותר [וכ"פ בטוש"ע סי' רנ"ט] וצ"ע הטעם. וגם בברייתא לעיל ישראל שהתנדב אסור לשנותה.

סתם קתני משמע אפי' נשתקע שם בעלים. אכן בתוספתא פ"ב דמגילה ובירושלמי שם (פ"ג) מבואר כדברי הרמב"ם.

וצ"ל דהתוס' ס"ל דתלמודא דילן פליגא מדתני סתמא בברייתא כנ"ל. אולם הרי"ף והרא"ש (פ"ק דב"ב) מסיימי וה"מ עד שלא נשתקע כו'.

וע"ש בתפארת שמואל שכ' שהוכיחו כן מכח קושי' התוס' דהכא כנ"ל: דף ז ע"א בגמ' אר"י א"ש אשה היוצאת ליהרג מכין אותה כו' כדי שלא תבוא לידי ניוול. פרש"י שאם יהי' חיות בולד יוצא ממנה לאחר מיתה וניוול הוא.

משמע דאם ישאר הולד בתוכה חשיב טפי. ויש לתמוה על המנהג במעוברת שמתה שעושיין פעולות שתפיל ולדה.

ובתשובת השיב משה (סי' י"ג) כ' מזה. וגם הוא לא הביא מסוגיא דהכא.

ואפשר דדוקא כשיוצא חי הוי ניוול ולא כשיוצא מת: פרק שלישי דף יד ע"א במשנה נותן זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. פרש"י בין גאלה אחר או הבעלים וכ"כ הרמב"ם (פ"ד מה"ע).

וצ"ע בזה דאם שוה באמת הרבה למה לא ימכור הגזבר למי שנותן יותר. בשלמא הבעלים זכתה להם תורה בזה השומא.

אבל כשאין הבעלים רוצין לפדותה למה לא יכריזו למכור בשוי' וכן להיפוך אם אין מי שיתן זה השיעור בחולת המחוז למה לא ימכרנה הגיזבר למי שירצה ליקח אפי' בפחות מזה השיעור. ולא מצאתי מפורש זה הדין בגמ'.

והא דתנן לקמן (כ"ה.) אחד הבעלים וא' כל אדם היינו לענין דצריך ליתן כל הפדיון כאחד ולא מידי שנה בשנה ע"ש.

וגם צ"ע לדבריהם למי ינתן אם יהי' הרבה קופצים לגאול השדה בפרדיסות סבסטי: שם בגמ' אלמא קסבר ר"ה כו' בעין יפה מקדיש. וכן בסמוך הא מני ר"ש היא כו' בעין רעה מקדיש.

צ"ע להבין ענין זה כיון דפלוגתא דר"ה ור"נ היא אפי' בהקדיש גם האילנות. שהרי בברייתא דהקדיש ג' אילנות ע"כ גם הקרקע הקדיש ואעפ"כ לר"ש פדיון אחד להם ומה שייך בזה עין רעה.

ורש"י מתרץ קצת בלשונו דלענין זה הוי עין רעה שיהי' נפדה כאחת ועין טובה להיות ב' פדיונות. וכ"כ התוס' בב"ב (ל"ז:) ע"ש].

אבל אין מובן שפיר: ע"ב בגמ' אי משום קרא קרא לכדר"מ הוא דאתא עיין לקמן (כ"ו:) דקאמרו בגמ' דפליגי אי קנין פירות לאו כקנין הגוף א"כ לדר"מ ל"צ קרא ע"ש. וצ"ל דסוגיא זו ס"ל דלכ"ע קנין פירות כקנין הגוף דמי ולהכי אמרו קרא לדר"מ.

[וכעין זה כ' התוס' בב"ב (ע"ב:) ע"ש]: שם בגמ' או דלמא לית להו גז"ש כו'. פשוט נראה דמסופק שמא רבנן לא גמרו האי גז"ש מרבם: שם הקישו הכתוב לערכין מה ערכין אין מוסיף חומש כו'.

צ"ע מה חומש שייך בערכין ואולי כוונתם אם אמר ערכי עלי מוסיף חומש ואם אמר ערך פלוני עלי הוי כאחר ודוחק. ויותר י"ל דס"ל דנין אפשר משאי אפשר.

מיהו ק"ק מה ת"כ דרבא דילמא האי ברייתא אתיא כר"א דמפיק לגז"ש לענין חשבון חומר שעורים בחמשים. להכי מקיש אע"ג דהוי אפשר משאי אפשר.

אבל לרבנן דגז"ש אתיא רק לחומש דוחה האי הקישא. וגם צ"ע דהא בשדה אחוזה נמי כתי' ערכך כמה פעמים בפרשה ומ"מ אית בי' חומש: דף טו ע"א במשנה וכן מצינו שלא נתחתם כו'.

נראה דגם המקבל לה"ר חמור כל כך. דהא דור המדבר לא אמרו לה"ר רק המרגלים ורק משום שקיבלו לה"ר נענשו.

וכ"מ מלשון הרמב"ם (פ"ז מה' דעות) שכ' כל אלו בעלי לה"ר כו' ולשמוע דבריהם ולא נחתם גז"ד כו' ע"ש: שם בגמ' עשר נסיונות כו' אע"ג דבמצרים ג"כ אמרו ירא ה' עליכם וישפוט. נראה דקרא חשיב רק מה שחטאו אחר שראו ניסי מצרים כמ"ש אשר עשיתי להם במצרים ובמדבר.

וגם קודם הים כבר נסעו ע"פ ענן ה' ומ"מ לא האמינו: ע"ב בגמ' וסלף בה כו' פרש"י מי שסולף בלשון הרע כו' וזה יתכן רק לר"ח בר"ח. אבל לרב אחא בר"ח דמוקי לה קודם שדיבר לה"ר לא יתכן.

ולכן נראה דקאי ארישא דתורה מרפא לשון הרע ואי ע"ה הוא היינו סלף בה דלית בי' תורה תקנתו שבר ברוח. שם בגמ' כ"מ דמתאמרא באפי מרה כו' כ"ש חוצפא כו' אנא כר"י כו'.

נראה החילוק דאי אומר לה"ר של שקר ודאי באפי מרה אדרבא הוי חוצפה. אבל בלה"ר של אמת כהך דר' יוסי בזה באפי מרה הוי כתוכחה שרוצה להסירו מזה הדרך.

אבל שלא באפי מרה הוי רק כדי להשניאו בפני אחרים והוי לישנא בישא כנ"ל: דף טו ע"ב בגמ' תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה כו'. תוס' הקשו לפרש"י דמונע תוכחה עובר על הוכח תוכיח.

ונראה לפרש דודאי ברואה בחבירו איזה דבר מגונה מוכיחו רק שמונע עצמו מלעיין בעסק חבירו כדי שלא יצטרך להוכיחו משום ענוה שלא לשמה. והוכחה לשמה היינו שמפקח בעסקי חבירו לראות מעשיהם ולהוכיחם וכוונתו לשמה כנ"ל מיהו מעובדא דר"ה וחיאי בר רב לא משמע הכי: שם בגמ' ושלשתן מקרא א' דרשו כו'.

ק"ק דילמא שאני יהונתן דשאל אביו הוי. ונראה דעיקר הוכחה דעד שיעור זה מצוה להוכיח ק"ו מיהונתן לגבי אביו.

אבל אין הוכחה דטפי ליכא מצוה. והרמב"ם (פ"ו מה' דעות) פוסק עד הכאה.

וקשה דהלכה כר"י לגבי רב ושמאל וכן הקשה עליו הסמ"ג. ואפשר משום דלכו"ע איסורא ליכא רק דלא מצינו חיוב טפי מהני שיעורין לכן פוסק הרמב"ם לחומר: דף יז ע"א בגמ' תניא ר"א הגדול אומר כו'.

נראה דהגמ' מיייתי הכא האי ברייתא משום דאמר מקודם דמי שעובר עליו מ' יום בלי יסורים קיבל עולמו. וקשה דלמה כ"ל לומר כן אפשר הוא צדיק גמור שזוכה לב' עולמות.

ולחכי מיייתי דאפי' צדיקים גדולים צריכין עכ"פ לקבל יסורים קלים תוך מ' יום: פרק רביעי במשנה אבל עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני כו'. ולהיפוך לא אמר רבי בעני שאמר ערכי עלי ושמע עשיר.

ואפשר דכה"ג באמת ל"ד למצורע גם לרבי. ובתוס' (ע"ב ד"ה ה"נ) פשיטא להו דגם בזה שוין.

והרמב"ם ג"כ העתיק זה הדין בה' ערכין ובמצורע בה' מחוסרי כפרה (ע"ה) מביא ב' הדינים במצורע עשיר ועני אמר קרבנו עלי כן להיפוך ע"ש. ונראה דאם קודם שהעריך כהן את העני אמר העשיר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר.

ואם אחר שהעריכו הכהן וכבר נתחייב בשיעור שהשיג ידו ואח"כ אמר העשיר מ"ש זה עלי נותן ערך עני כנ"ל: ע"ב במשנה הי' עני והעשיר עיין תוס' לעיל (ז:) שהקשו אהא דאמרין לעיל בהי' לו ה' סלעים דנפטר בסלע הלא בשעת נדר הי' לו ה' ע"ש. ומ"ש תוס' דתליא בשעת הערכת הכהן לא משמע כן מסתימת המשנה מפרש"י.

ולכן נלע"ד דהכא מיירי דוקא שהי' עשיר ממש בשעת הערך וא"כ אינו בכלל ואם מך הוא דצריך להיות מך בשעת נדר. אבל היכא דהי' עני גם בשעת הנדר רק שהי' לו ה' סלעים בזה אם נעשה אח"כ יותר עני ואין לו רק סלע נותן רק סלע כיון דעכ"פ לא נתחייב בערך שכ' בתורה והוי הערכת הכהן.

אבל כשהי' עשיר ממש ולא חל עליו הערכת הכהן לא נפטר כשנעשה עני אח"כ כנ"ל. ואח"כ מצאתי שגם בלח"מ (פ"ג מה"ע) תי' כן: שם בגמ' אלא מעתה גבי מצורע דכ' ואם דל הוא כו' וכ"ת ה"נ והתנן כו'.

לכאורה קשה לי נהי דר"י ס"ל התם דאזלינן בתר הבאת אשם מגזה"כ. מ"מ שפיר יש לקיים מה דכתי' הוא.

לענין אם נתעשר קודם הבאת האשם פ"א אע"ג דחזר והעני לא מיפטר בקרבן עני. וצ"ל דלשון המשנה הכל הולך אחר אשם משמע בכל גווני אפי' הי' עשיר מקודם כנ"ל: דף יח ע"א בגמ' שכירות א"מ אלא לבסוף.

צ"ע לענין הסדר שמניח לו הכהן כדי מזונות ל' יום וכסות יב"ח. דאם הגיע זמן שכירות באמצע החודש או תוך יב"ח אין להניח לו תו על אח"כ שהרי יגבה שכירתו בינתיים: שם בגמ' יכול נקיש ערכין לדמים שיתן כשעת נתינה פרש"י דבדמים אין ידוע כמה הי' שוה בשעת הנדר.

וזה תמוה כמ"ש התוס' דמ"מ נתחייב כשעת הנדר אם יהי' ידוע ותו דהא ודאי ידוע דעבד בן עשרים שנה שוה יותר מבן כ"ב שנים ואי בשעת הנדר הי' בן כ' ובשעת נתינה בן כ"ב ונשום אותו עתה נדע ממילא שהי' שוה בשעת הנדר כך וכך יותר. והי' נראה דזה הדין מסברא הוא דכשאומר דמי עלי או דמי פלוני עלי ולא קצב זמן היינו שמקבל

עליו לפדות עצמו או פלוני שיתן דמי שויה לבדק הבית מסתמא כוונתו דבשעת הפדיון יתן כפי מה שיהי' שוה אז בשעת הנתינה.

ולהכי נמי אי מת בינתים אמרינן דאין דמים למתים משום שכל נדרו הי' על שעת הנתינה כנ"ל. אך קשה לי ע"ז דא"כ גם בערכין עצמו יש סברא זו רק משום דכתי' כערכך כן יקום א"כ ל"ל לגמ' לומר דאתי קרא לאפוקי דלא נקיש ערכין לדמים בלא"ה אותו סברא דיש בדמים יש בערכין וצריך קרא לאפוקי מסברא.

ולכן משמע כמש"כ התוס' דיש איזה דרשא בדמים. והרמב"ם השמיט זה הדין ולא הביא מפורש דתליא בשעת נתינה גבי דמי עלי.

ונראה שסמך עצמו על מה שהביא הדין במת דאין דמים למתים וממילא מוכח דתליא בשעת נתינה. ומיהו משמע מרש"י ותוס' לקמן (כ') דשעת נתינה לאו דוקא רק בשעת השומא דאם שמהו ומת אח"כ ודאי חייב הנודר.

וא"כ ה"ה אפי' נפחת מדמיו אח"כ שכבר נתחייב בשעת השומא. ולפ"ז י"ל עוד טעם ואפשר רש"י נתכוין לזה כיון דלא מחית אינש נפשי' לספיקא ואין יכולין לידע בבירור בלי שומא לכן בודאי הי' כוונתו על שעת השומא.

ומיושב שפיר דבערכין ליכא טעם זה דהא יש לו קצבה ולכן צריך הגמ' לומר דקרא אתי לאפוקי דלא נקיש ערכין לדמים כנ"ל: שם במשנה יום שלשים כלמטה כו'. הגם דמסיק דיליף שנה שנה מגז"ש ובבן חודש ליכא גז"ש זו נראה כיון דבמה מצינו נמי איכא למילף רק דהו"א דלהקל לא אמרה תורה וכיון דאיכא גז"ש דגם להקל הוי כלמטה תו ילפינן ערך חודש מערך ששים במה מצינו.

[ועי' בכורות (מ"ט.) (ברש"י ד"ה מספקא לי' ובמהרי"ט אלגזי שם): שם בגמ' מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך כדפרכינן.]

קשה לי בזה הכלל דגז"ש דאינה מופנה פרכינן עלה כיון דגז"ש נתקבל. א"כ נתבטל הפירכא.

דאין לומר דגז"ש אתי למידי אחרינא דליכא עלה פירכא דלאותו דבר דליכא פירכא בלאו גז"ש הוי ילפינן ממה מצינו. וא"כ אפשר לומר דהאי כללא דבעי מופנה הוא בשני ענינים נפרדים דליכא כלל בנין אב בהו דכמה גז"ש איכא שהן מענינים נפרדים.

אבל כה"ג בערכין ללמוד ערך בן חמש מכן ששים דהוי בנין אב וא"צ גז"ש רק על מידי דאית לי' פירכא שפיר קשה כיון דנתקבל הגז"ש למה יתבטל ע"י הפירכא וצ"ע: ע"כ בגמ' ת"ל עד יום כו' בערב. וקשה אכתי יום ראשון מנ"ל.

ורש"י פי' משום דכתי' בערב תאכלו מצות אך זה חסר מן הספר. והי' נראה לומר דפשיטא להו דאי עד בכלל גם רישא דמיום ראשון נמי בכלל.

אך קשה דהכא בערכין אינו כן דעד בכלל ומבן חמש אינו בכלל. וצ"ל דהוי כמו גז"ש דעד עד כמו עד יום האחד ועשרים דאכילת מצה כל שבעה ה"ה עד דכרת כל שבעה ובמצה מפורש שבעת ימים תאכל מצות: שם בגמ' ולרבי דאמר א"צ כו'.

צ"ע למה לי בערב גבי יום אחד ועשרים: שם בגמ' אבע"א שאני סימנים כו' דראש.
וקשה רגליו מנ"ל.

וצ"ל ג"כ כמ"ש לעיל דאי מראשו אינו בכלל גם רגליו אינם בכלל. ולפ"ז יתכן לפרש
גם באבע"א דלכל מראה עיני הפי' לאפוקי רגליו דהוי בית הסתרים וכיון דרגליו לאו
בכלל גם ראשו אינו בכלל.

ואפשר נמי דאבע"א אין הפי' דהוי ב' תירוצים רק הכוונה תי' א' על ראשו ותי' א' על
רגליו. דבאמת כך מפורש בנגעים (פ"ח מ"ה) דראש כיון דאינו מטמא בנגעי בשר לכך
אין מעכב את הפריחה וכמו כן כף הרגל משום דהוי בית הסתרים ע"ש (פ"ו).

ורש"י פי' לכל מראה עיני ובין אצבעות הרגלים אינו נראה ובראש מפני השיער. והקשו
בתוס' דהא בזבחים ילפינן פריחה בראש מרגל ע"ש.

וא"י להלום דבריהם דהא משמע מפרש"י דרק מפריחה ממעטין הכא בין אצבעות
הרגלים. אבל לא לומר דלא מטמא שם בנגעים דהא בראש אע"פ שאינו נראה מפני
השיער מ"מ מטמא בנגעי נתק וא"כ ה"ה ברגלים.

וא"כ שפיר ילפינן פריחה דראש מפריחה דבין אצבעות דאי יש שם נגע ופרח בכל הגוף
ודאי טהורין דהא הוי ככל נגע הגוף דמטהר בפריחה וה"ה נגע ראש. וע"כ צ"ל דתוס'
הבינו בפרש"י דבין אצבעות לא מיטמאי כלל בנגעים וצ"ע.

ובנגעים (פ"ו מ"ח) משמע דרק כף הרגל ממעטין מנגעים ע"ש וצ"ע גם הרמב"ם העתיק
רק כף הרגל ע"ש (פ"ו מה' טו"צ) ובמל"מ [ועי' בתו"כ ובפי' הראב"ד וצ"ע בדבריו.
]הי' לו גירסא אחרת בתו"כ כמ"ש הד"ת הובא בהגהת זקני מהרי"ד ז"ל ע"ש.

בתוס' ד"ה שנתו כו' וי"מ כו' ואינו כן כו'. ויש ליישב שיטת הי"מ דודאי למסקנא
דאזלינן בתר שנתו שפיר יש לחשוב אפי' מיום שנולד דמ"מ עבר עליו שנה.

אבל בס"ד דאזלינן בתר שנות עולם שפיר הו"א דכל דלא הי' ראוי עדיין להקריבו אין
מונין לו שנה כשהגיע תשרי תוך ח' ימים ויש לו עוד שנה שלימה מר"ה זה עד ר"ה
הבא. גם יש ליישב לפמ"ש בסמוך בס"ד דלמ"ד ל' יום בשנה חשוב שנה כל שהגיע
ר"ה תוך ל' יום אין מונין לו שנה וא"כ א"ש בפשיטות: בד"ה ובשביעית נמי הקשה
ה"ר יו"ט כו'.

לכאורה אין דבריהם מובנים. ונראה לפרש דבריהם דס"ל למ"ד דל' יום בשנה חשוב
שנה.

א"כ אפי' אם נחשב לשנות עולם כל שהגיע תשרי תוך ל' מתחילין לחשוב מתשרי שש
שנים נמצא דעובד גם בשביעית שהרי עשרים יום עבד בשנה ראשונה קודם תשרי.
וע"ז תירצו דא"כ עכ"פ שנה אחרונה ודאי שנה שלימה וה"ה לכל שנותיו.

מיהו אם כן כוונתם יש ליישב בפשיטות דא"כ קרא ל"ל דבלא"ה למ"ד ל' יום חשוב
שנה נדע ואת ולמה לי ובשביעית. ועי' בתוס' נדה (מ"ח).

(ובמהרש"א ומהר"מ שם): פרק חמישי דף יט ע"ב בגמ' בעי רבא אמדוהו אומד של נזקין ואמר דמי עלי כו'. נראה לענ"ד דעיקר הבעיא משום דכיון שזוה יודע כמה דמיו מיד נתכוין כשאמר דמי עלי על אותו השומא.

אבל אם הוא א"י מזה האומד או איש אחר אמר דמיו עלי דלא ידע מזו השומא ודאי צריך שומא בעשרה. דאל"כ למה לא בעי רבא בקיצור אמדוהו שלא בעשרה מהו.

וכן באידך בעיות דמי עלי ואמדוהו וחזר ואמר דמי עלי ג"כ יש לפרש דדוקא בהוא עצמו שאומר דמי עלי אחר האומד נתכוין על שומא זו כנ"ל: בתוס' ד"ה או דילמא כו' הקשה ה"ר אלחנן אמאי כו'. אפשר לתרץ דבט' וכהן אם ה' יאמרו כך ויהי' הכהן בתוך אותן החמשה חשובין כרוב לגבי ה' הנשארים דלית ביניהם כהן: עוד אפשר לומר דהכא בעינן דוקא שכל העשרה ישומו כך ולא אזלינן כלל בתר רובא.

ועי' (בב"ב) [בע"ז (ע"ב) כדשיימי בארבעה עד דאמרי בארבעה כמ"ש רש"י שם כיון דנחית לדעות כו' ולא אזלינן בתר רובא ע"ש. וכן תי' בטו"א במגילה]: דף כ ע"א במשנה חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו.

יש לעיין לענין השג יד אי הוי עני כיון דבערך שלם נותן סלע ופטור. א"כ בחצי ערכי נותן חצי סלע ופטור.

מיהו הא לא מיבעיא לי אי יש לו סלע שלם או יותר דודאי בעי למיתב כל מה דאית לי עד שיהי' חצי הערך האמור בתורה. אבל אי באמת אין לו רק חצי סלע נהי דבערכין גלי קרא דבחצי סלע לא מיפטר מ"מ בחצי ערך אפשר מיפטר.

והדתנן אין בערכין פחות מסלע היינו בערך שלם ולא בחצי ערך וצ"ע בזה: ע"ב בגמ' ל"ש דאמר דמי שור זה עלי עולה. עיין בתוס' שנסתפקו אי אמר דמי שור זה עולה אי הבהמה עצמה קדושה דנתכוין להיות קדוש לדמיו ולא הוי כמו דמי שור של פלוני עלי דהתם א"י להקדישו והביאו ראיה לזה מדמקשה הגמ' בחולין על ר"ל ממתני' דהכא ע"ש. ולבסוף דחו ראיה זו די"ל דכוונת הגמ' הכא דאמר ייקדש לדמי בפ"י. אבל בסתם לא קדיש קדוה"ג ע"ש סוף ד"ה והא, ולכאורה יש לתמוה ע"ז דאכתי מה מקשה הגמ' על ר"ל דילמא מיירי מתני' דאמר סתם ולא אמר מקדיש לדמי.

ונראה דשיטת התוס' הוא דאי אין גוף השור קדיש י"ל דאפי' אמר דמי שור זה עולה ולא אמר עלי ג"כ חייב באחריותו דע"כ כוונתו עלי כיון שבאמת לא חל עליו הקדושה א"כ מה פ"י דמי שור זה עולה ע"כ הפ"י להביאו עולה והוי כמו עלי. ודוקא היכא דחל הקדושה שפיר י"ל דאחריות לא קיבל על עצמו משא"כ אי לא חל הקדושה.

וא"כ שפיר מקשה הגמ' על ר"ל מדפטור באחריות ברישא ע"כ מיירי דאקדיש גוף השור דאמר יקדש לדמיו ומ"מ בסיפא חייב וקשיא לדר"ל. נמצא המשך דברי התוס' דמתחילה רצה ר"י לומר דלא קדיש הגוף ואעפ"כ מחלק התנא דברישא פטור.

ולבסוף חזר הר"י מזה דהכא איירי היכא דקדיש הגוף או דאפי' בסתם קדיש הגוף. ולפ"ז היכא דלא קדיש הגוף אפי' בלי עלי חייב כנ"ל.

והרמב"ם כ' סתם דמי שור זה עלי חייב ובלא עלי פטור: בתוס' ד"ה אע"פ שחלטו אור"י דמהכא משמע דבית מנוגע מותר בהנאה כו'. א"י להלום כל דבריהם בזה דמ"ש זה מחמץ שעבר עליו הפסח דאסור בהנאה ואעפ"כ כל היכי דהנזק אינו ניכר ורק מחמת ארי' דאיסורא רביע עלה יכול לומר הרי שלך לפניך ולמה מדמה התוס' זה למתה או נשברה.

וגם מה שתירצו התוס' במסקנא דפ"ה הרי שלך לפניך דמ"מ מפסיד שכרו. מלבד דלא משמע כן.

רק שם במשנה תנן בהבריקה אומר הש"ל ובמתה חייב להעמיד לו אחר או יפסיד שכרו. והכא תני הש"ל ויהי' הפ"ה כמו בסיפא דהתם דחייב להעמיד לו אחר.

וזה תמוה: והנה בעיקר הדין דסיפא בנתצו חייב להעמיד לו בית. לכאורה יש לתמוה כיון דאיירי הכא בבית זה למה יתחייב להעמיד לו בית הא בית זה ונפל אינו חייב להעמיד לו בית אחר.

ונראה לע"ד דמכאן הוציא הרמב"ם דינו (בפ"ה דשכירות) שכ' סתר את הבית חייב להעמיד לו בית אחר. ע"ש שנדחק הה"מ דדייק הרמב"ם מלשון נפל משמע דוקא מעצמו.

ואין דרך הרמב"ם לכתוב דינים מסברא. רק דס"ל דה"ט דהכא כיון דתורה חייבתו לנתוץ הבית א"כ הוי כסתרו בעצמו ובסתרו בעצמו חייב להעמיד לו בית אחר כנ"ל נכון מיהו עיקר הדין דנתנגע הבית השמיט הרמב"ם וא"י למה.

שוב ראיתי בר"ן פ' אע"פ דמוקי הכא בבית סתם אבל בזו אפי' נתצו אינו חייב להעמיד אחר. ואשתמיט מיני' דברי הרמב"ם הנ"ל.

ועי' יש"ש (פ"ה דב"ק סי' ל"ג) מ"ש בזה: דף כא ע"א בגמ' הקדישו משכיר כו'. תמהו בתוס' דהכא משמע דמשכיר יכול להקדיש ובכתובות אמרינן שדה זו לכשאפדנה תקדיש משמע דמקודם פדיון א"י להקדיש ע"ש.

ולולי דבריהם נראה לי דלק"מ דהא במסקנא דמיירי הכא דאמר לכשיבא שכר מקדש אין ענין להתם כלל. רק בס"ד דגמ' דבית עצמו הקדיש.

וא"כ א"ש בפשיטות דהא דא"י להקדיש בית המושכר משום דכשיחול ההקדש יאסר השוכר לדור דהדר בו במעילה קאי ואין ברשותו להקדישו ולהפקיע הדירה מן השוכר. אבל הכא דתניא הדר בו מעלה שכר להקדש ורשאי לדור שפיר חל ההקדש והיינו דפריך היכי דייר בי' במעילה קאי.

ואין ה"נ דלפ"ז לא חל ההקדש רק דזה ל"מ להקשות כיון דתני דדר בו ולכן מקשה על עיקר הדין איך דר בו וממילא אמת דכיון דאסור לדור בו תו לא חל ההקדש כלל כנ"ל. (וכן הביא הש"ך (סי' רכ"א ס"ק מ"ה) הרבה פוסקים כן ע"ש): במשנה חייבי ערכין ממשכנין.

מדברי התוס' בר"ה (י.) משמע דהיינו כשרואין שמזלזל נכסיו.

ופשטא דמתני' משמע דמשכנין מיד ואפשר זמן ב"ד נותנין לו ל' יום. אבל עכ"פ כשהגיע רגל דאיכא עשה בודאי גם בחטאות ואשמות ממשכנין דהא כופין ומכין במ"ע עד שתצא נפשו ומ"ש התוס' שם ג' רגלים נראה דלאו דוקא דה"ה בעשה דרגל א'.

אכן הרמב"ם (פי"ד ממעה"ק) כ' דמשכנין כדי שלא יעבור רגל קודם הבאתו. וצ"ע דא"כ למה גבי חטאות ואשמות אין ממשכנין.

והמל"מ שם הביא דברי הרמב"ן כלשון התוס' ולא הרגיש דאין כן דעת הרמב"ם. [וכ"מ בתוס' יבמות (פ"ז:)] ובכריתות (י"ב).

(דבחטאות אין ממשכנין לעולם]: בגמ' כיון דאמר מר אם גילח על אחד משלשתן יצא כו' צ"ע דמ"מ כיון דחטאת קודם לכולן ממילא מגלח על החטאת. ואפי' אי הביא מהם קודם החטאת יהי' כשר בדיעבד מ"מ הכהן לא יקריב לכתחילה רק החטאת כדינו.

וכן הי' נראה פשט הגמ' בסמוך גבי עולת יולדת מאי ניהו דאקדמי' קרא היינו דס"ל בס"ד דעולה קודם ביולדת ממילא לא תוכל להקריב החטאת קודם העולה. וא"כ הכא נמי לא יוכל להקריב קודם החטאת.

איברא דרש"י פי' בסמוך דס"ד הי' כיון דאקדמי' קרא לכן גם עולה מעכבת. וזה דוחק רק שהוצרך רש"י לפרש כן מגמ' דהכא דמשמע דכל היכי דבדיעבד אינו מעכב תו לא מיזדהר.

וצ"ע הטעם. ועל הרמב"ם תמהני ביותר שכתב הטעם דמשכנין משום דאין החטאת מעכבת מלשתות יין ע"ש (בה' מעה"ק).

ובאמת לכתחילה מעכבת כמ"ש הרמב"ם (פ"ח מהלכות נזירות) דמקודם מקריב החטאת ע"ש: שם בגמ' לא צריכא דפריש לי' חברי'. ק"ק דהומ"ל בפשיטותאפי' בדידי' דמתני' מיירי היכי דכופין אותו א"כ אומר בפ"י שאינו רוצה להכי צריכין שיאמר רוצה אני.

אבל בסתמא כשהקרוב עומד וכהן רוצה להקריבו בלא דעתו הו"א דרשאי קמ"ל שמואל דצריך דעת. ואולי פשיטא להגמ' דכה"ג אמרינן דמסתמא ניחא לי': ע"ב בגמ' פשיטא מ"ד בשעת הפרשה דקאמר שמואל אף בשעת הפרשה כו'.

פי' דעיקר מימרא דר"פ דברייתא ואמוראי לא קשיין. זה הרבותא דר"פ דלא נימא דשמואל בתיובתא וכ"פ רש"י.

ותוס' נדחקו בזה: שם בגמ' דא"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטל לי' למודעי'. צ"ע דלכאורה הי' נראה מלשון המשנה דצריך דוקא שיאמר רוצה אני דאז אע"ג דבלב אינו רוצה דברים שבלב א"ד.

אבל בנתינה גרידא לא מהני וא"כ מה דייק הגמ' דשפיר י"ל כשאמר רוצה אני תו לא מהני מודעא. ודוחק לפרש דעיקר ראיית הגמ' מדבעי אמירה רוצה אני ונתינה גרידא לא מהני משום דבלב אינו רוצה.

א"כ ה"ה אפי' אמר רוצה אני או מסר מודעא הרי אינו רוצה כל שלא ביטל המודעא בפ"י. דלשון הגמ' לא משמע הכי דמסיים עד דמבטל לי' למודעי' דפי' רוצה אני של

המשנה הוא רק לענין חשש מסירת מודעא אבל אי לא מסר מודעא א"צ לומר רוצה אני.

וכן משמע בתוי"ט ע"ש. איברא דק"ק ע"ז גבי קרבן למה לי שיאמר רוצה אני.

ורחוק לומר דגם שם שייך מסירת מודעא דכיון דכבר הפסיד ממונו בהקרבת הקרבן מה בצע במסירת מודעא ולמה ימסר מודעא ע"ז. ושוב מצאתי בתשובת חות יאיר שגם הוא מאריך בזה ומסיק נמי דא"צ לומר רוצה אני.

ומתרץ קצת הא דבקרובן צריך לומר רוצה אני ע"ש סי' נ"ה: פרק ששי בתוס' ד"ה כך היא יפה כו' ואם המלוה רוצה לעכב בכך ששמו ב"ד א"צ להכריז. תמהני ע"ז דלכאורה איפכא נראה דכל ההכרזה לטובת הלוה היא דשמא שוה יותר אבל המלוה ע"כ ע"כ צריך לקבלה בזה הסכום אפי' לא ימצא מי שיתן זה הסכום מ"מ צריך הוא לקבלה בזו השומא.

והי' נ"ל להג' בתוס' ואם הלוה רוצה לעכב פ'י שגם הוא רוצה שיקבלנו המלוה בזה הסכום א"צ להכריז דעיקר הכרזה לטובת הלוה דשמא שוה יותר. וכן מוכח ג"כ בגמ' דקאמר בעכו"ם מי ציית משמע דהכרזה לטובת היתומים כנ"ל.

אך קשה להג' מסברא. ושוב מצאתי בב"י חו"מ (סי' ק"ג) שמביא דברי התוס' ושכן משמע בירושלמי דכתובות ע"ש שמסיק דלא ס"ל הכי דש"ס דידן חולק ע"ז ע"ש: דף כב ע"א בגמ' בא להכריז רצופים כו'.

לכאורה הי' נראה דממילא ה"ה גבי הקדש דס' יום ג"כ ברצופים ובב' וה' צריכין יותר לפי ערך. אך הרמב"ם (בפ"ד מה' ערכין הל' כ"ז) בהקדש הביא סתם ס' יום.

ואפשר סמך עצמו על מ"ש גבי יתומים ב' השומות אכן הכ"מ (פ"ג מה' ערכין הי"ט) לא כתב כן. וכן משמע בירושלמי כתובות (פי"א ה"ו) ע"ש: שם בגמ' אר"י אר"א אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת כו'.

ויש לעיין בהרוחה בהיתר דרך עיסקא אי נזקקין *כוונתו בעסקא שקיבל עליו ליתן ריוח קצוב כ"ז שלא יוכל לברר בעדים שלא הרויח כתיקון מהר"ם ז"ל. דבכה"ג טובת יתומים הוא להיות נזקקין להם.

ואע"ג דהוי ספק הפסד שמא לא ירויחו. לר"י גם בכה"ג נזקקין כמו במזוני דחישנין זימנין דלא ספקה.

וי"ל דגם ר"א לא פליג אלא במזוני דלא שכיח דלא ספקה. אבל בעסקא דמי יימר שיהי' ריווח מודה.

וצ"ל ג"כ דמירי שקיבל העסקא בפירוש גם על בניו אחריו. דבלא"ה כיון שמת בטל העסקא ועי' בשו"ת שבו"י (ח"א סי' קס"א).

ואפי' למ"ש בזכור לאברהם (חו"מ ח"ג) דגובה ריוח ממה שהרויחו לאחר מיתה. היינו בסתם.

אבל ביד היתומים לבטל העסקא בפירוש אם לא התנה המלוה גם על בניו אחריו. ויכולים היתומים קטנים לחזור מהעסקא ויהי' המלו' מוכרח להמתין עד שיגדלו וז"ב: **

דלכאורה כיון דלטובת היתומים היא כמו ריבית הוי ונזקקין.

וא"כ לכאורה קשה מאי פריך הש"ס מהני דוכתי דנזקקין וממתני' דהכרזה והלא י"ל בישראל ושקיל ריביתא בהיתרא כנ"ל. והי' נ"ל דאי שקיל ריוח נהיתר א"כ זמן הכרזה ג"כ לא נוכל להפסידו הריוח כיון דשותף הוא ולא מלוה.

ודוקא במלוה הצריכוהו חכמים להמתין זמן ל' יום דהא לוח. וכל לוח אף בחיי לוח עצמן נותנין להן זמן ב"ד כשטוען שרוצה למכור וכדומה אבל שותף א"צ להפסיד ותיקשי פירכת הגמ' אי הכי לא יכריז דיפסידו יותר ופריך הגמ' שפיר: ובזה נתיישב קושית התוס' שהקשו אמאי לא פריך הגמ' על ר"א גופי' אי בישראל מי שבקינן ואי בעכו"ם לא ימתין כו'.

ולמ"ש א"ש בישראל ושקיל רבית דרך היתר כנ"ל. אמנם כן עדיין יקשה בקושי' הגמ' אח"כ מהא דאין נפרעין אלא מזיבורית הלא י"ל בישראל ושקיל רבית דרך היתר.

וי"ל ג"כ כנ"ל כיון דאינו הלואה אין דינו בזיבורית כלל ותלי' כפי מה שהתנו ביניהם. ול"ד לפי' לו השבח דג"כ גובה מיתומים רק מזיבורית דמ"מ כ"ז בב"ח תיקנו אבל בשותף לא תקנו כנ"ל.

ומיושב ג"כ קושי' התוס' (כתובות פ"ז.) אמאי לא פריך הש"ס כאן ממתני' דאין נפרעין מיתומים אלא בשבועה כו' ע"ש.

ולמ"ש י"ל בשקיל רבית דרך היתר כנ"ל: שם בגמ' ור"י אמר כו' או לכתובת אשה משום מזוני כו'. נראה דפליגי אי גם מספק הפסד נזקקין או לא.

דהא דמזונות הוי ספק הפסד דזימנין לא ספקה. אבל אין לומר דר"א ס"ל דאף ספק אינו משום דזימנין מרויחין דהא כשמרווחת יותר תוכל לומר איני ניזונית ואיני עושה [דגם אלמנה ליתומים י"ל כן כדאי' באהע"ז (סי' צ"ה ס"א)].

ובירושלמי כתובות (פי"א ה"א) דאפי' מאן דלא ס"ל הכי באשה. מודה באלמנה].

רק כנ"ל: שם בגמ' תנן שום היתומים כו'. לכאורה קשה דהא וודאי אין נזקקין ביתומים קטנים הוא עד שיגדלו ומתני' שום היתומים איירי אפי' בגדולים דהא כ' התוס' דאפי' איש דעלמא נמי הכי הוא.

מיהו לפמ"ש התוס' דתנא נקט יתומים לרבותא דהו"א דלהוי יתומים כהקדש והא שייך רק בקטנים א"כ מתני' בקטנים מיירי ומקשה הגמ' שפיר ולפמ"ש הה"מ (פכ"ב מה' מלוה ולוח) בדעת הרמב"ם דבאינש דעלמא א"צ ל' יום א"ש טפי]: ולכאורה קשה לוקמי בהכרזה לצורך יתומים עצמם למכור שוב ראיתי בתוס' (כתובות פ"ז).

(ור"ן פ' אלמנה נזונית דהוכיחו מזה דלצורך יתומים אין מכריזין כלל והקשו לרש"י ז"ל דלא נראה מפירושו כן ע"ש. וי"ל דעת רש"י ז"ל דגם הוא מודה דלצורך עסק יתומים שצריכין למעות לא מכריזין והטעם דבוודאי כמו כל אדם שצריך למעות מוכר בפחות כי ריוח במעות יותר ממה שיוסיפו לו על המקח כמו כן ביתומים.

רק בבע"ח דהמעוות לא ישאר אצל היתומים ולכך מכריזין דהוא ריוח להם. אבל כשיקחו היתומים המעוות שפיר לא שייך הכרזה דתליא במה שירוויחו בהמעוות כנ"ל.

רק התם פירש"י בדבר שלא ישאר המעוות ליתומים להרויח ע"ש לכרגא למזוני ולקבורה]. וכה"ג אין טעם לחלק בין יתומים לבע"ח אדרבא מדמפסידין לבע"ח מכ"ש בלי הפסד אחרים דיש להכריז כנ"ל וצ"ע בטעם התוס' בזה.

וכאן נראה דמשמע להגמ' דמתני' איירי לצורך בע"ח מדנתן זמן ל' יום. הטעם דאין הבע"ח צריך להמתין יותר רק ל' יום זמן ב"ד דנותנין ג"כ לב"ח כשאומר שימצא מעוות.

ואף דבירושלמי בכתובות פ' אלמנה כ' טעם אחר (מה) שאין ממתנין יותר מל' ע"ש. מ"מ י"לדש"ס דידן פ"י כפשוטו משום הפסד הבע"ח קאמר דאין רשאין להכריז יותר אבל עבור היתומים לא שייך זמן וכשיש פנאי מכריזין יותר כנ"ל ועדיין צ"ע: ובזה יש ליישב מה ששמעתי להקשות מאי פריך הש"כ ממתניתין אי בעכו"ם לא ציית.

הלא י"ל שמכריז ל' יום קודם הזמן כדי שיהי' להעכו"ם מיד בזמנו. ולמ"ד א"ש דבכה"ג שיודעין מקודם לא שייך ל' יום דיש להכריז יותר כנ"ל.

מיהו צ"ע מירושלמי הנ"ל: שם בגמ' אי דקאכיל ריביתא מי שבקינן ל'. לכאורה קשה דילמא מיירי במשכנתא בנכייטא דמותר ומ"מ יתומים מפסידים להכי נזקקין.

ואפשר לומר דהנה רש"י פ"י עכו"ם מי ציית להמתין בלא רבית. ולכאורה אין פ"י מובן דמנ"ל דהדין שימתין בלי רבית.

ע"כ נראה סברת רש"י דהיכא דשקיל רבית גם בזמן הכרזה ודאי מוטב שלא להכריז כלל דיותר מפסידין בזה הרבית ממה שיכריזו על הספק שמא ימצא מי שנותן יותר ואין מניחין הפסד ודאי מפני הספק וכדאמרינן בסמוך מי שבקינן ודאי מזוני. אלא ודאי אי הפ"י ברבית היינו שמכריזין ואין נותנין רבית בימי ההכרזה וא"כ מי ציית.

והשתא א"ש דלא יכול לאוקמי ברבית ישראל בהיתר כגון בנכייטא דכיון דהיתר הוא א"א להפסידו הפירות כל שאין משלמים לו המעות. ואי יתנו לו הפירות מוטב שוב שלא להכריז.

רק בעכו"ם דציית דינא מפסידין לו הרבית דביני וביני מטעם דבדינא דידן כל רבית אסור וציית לענין זה להניח דביני וביני כנ"ל: שם בגמ' בשלמא לר"י מוקי לה בכתובת אשה כו' ולר"י מי ניחא כו' בתובעת כתובתה כו' כיון דמזדקקין לה מעיקרא מזדקקין לה לבסוף. לכאורה הטעם הזה י"ל גם לר"א.

א"כ מה פריך הגמ' נהי דר"א ס"ל דמשום מזונות אין נזקקין מ"מ לקבל תביעתה את הכתובה לגבי מזונות מקבלין וממילא מזדקקין לבסוף ג"כ כמו לר"י. ונראה דדוקא לר"י שייך האי טעמא כיון דבלי זה שקבלנו תביעתה היתה גובית הכתובה משום מזוני.

וכיון שע"י מה שקבלנו תביעתה מפסדת מזונות אין לנו להפסיד לה גם בגיבוי כתובתה. משא"כ לר"א דבלי התביעה ג"כ לא היתה גובית עד שיגדלו אין לה להרויח בזה.

גם י"ל דלר"א אין זה נחשב לה להפסד כיון [דמעשה ידי' שלה ולכך לא מזדקקין לה: שם בגמ' ת"ש אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית כו'. גם כאן קשה הא הא דינא גם בגדולים הוא וביתומים גדולים שפיר נזקקין.

וצ"ל כוונת הגמ' דא"כ תפשוט מכאן בעי' זו אי מיירי אפי' ביתומים גדולים [וכ"כ התוס' (בכתובות פ"ז. ד"ה מנכסי)] ודוחק דאה"נ דתפשוט דבלא"ה אפשיט שם הכי בגיטין.

ע"כ נלע"ד יותר לומר דפשיטא להגמ' דכל הני דלא חילקו בין יתומים קטנים לגדולים היינו משום לא פלוג אבל עיקר התקנה הי' משום קטנים ולהכי מקשה דכיון דלקטנים א"צ תקנה זו דאין נזקקין כלל א"כ לגדולים לחוד לא הוי עבדי חכמים תקנתא כנ"ל: ויש לדקדק דהרי כבר תי' שקיבל עליו לזו ולא לזו ומאי מקשה תו.

ונראה דהוי מידי דלא שכיח שיקבל לזו ולא לזו לכך קשה לומר שיתקנו תקנתא דאין נפרעין רק עבור זה. ומ"מ תירץ כן דדחיק ומוקי אנפשי': שם בגמ' אי כתובה כו' מיני' דידי' נמי בזיבורית כו'.

שמעתי להקשות דלמא איירי בפ' לה השבח דמ"מ מיתומים רק בזיבורית כדאי' בפ' הנזקין. וי"ל דמ"מ ע"ז לבד לא הי' מתקנין התקנה (כמ"ש התוס' (בגיטין נ').

(דהטעם הוא משום לא פלוג ביתמי]. או י"ל דפריך למאן דפליג בפ' לו השבח.

או עדיפא מיני' משני דסתם מתני' ר"מ היא: שם בגמ' כיון דשמענא כו' משמ' דרב יתמי דאכלי דלאו דיזלו בחר שיבקייהו כו' מזדקקנא כו'. אין מובן מימרא זו דרב.

אי כוונתו על יורשים רשעים וגזלנים וכי כ"ע לא ידעו דא ומה חידוש נודע לר"נ בהא. ולכן נלע"ד דבאמת רב אמר זאת על האי דינא דס"ל דנזקקין ופליג על ר"א ור"י ויהיב טעמא משום דיתמי דאכלי כו".

ור"נ נקט בקיצור הטעם אבל באמת רב הכי ס"ל. דאין סברא שיחלוק ר"נ מסברא על ר"א ור"י אי לא אמרה רב ע"ז הדין והנה התוס' כתבו דהלכה כר"נ.

ותמוה דהא הגמ' מסיק והלכתא כר"ה ברי' דר"י ופלוגתא דר"פ ור"ה ברי' דר"י אליבא דר"א ור"י אתיא. ואפשר לומר דהא האי טעמא דיתמי דאכלי כו' לא שייך רק לר"פ דאמר משום דלאו בני מיעבד מצוה.

ע"ז שייך לומר כיון דבאמת הנכסים משועבדין לב"ח א"כ אכלי דלאו דילהון ואין לעשות תקנה זו בעבורם. ואפי' לפמ"ש דרב עצמו אמרה על דין זה ורב אית לי' שיעבודא ל"ד.

מ"מ מדרבנן משתעבדי וחשיב נמי לאו דילהון. אבל לטעם ר"ה ברי' דר"י מחשש צררי א"כ דילהון אכלי ובכ"מ טענינן ליתומים ולא שייך כלל ה"ט ע"ז.

וא"כ י"ל דזה פלוגתא דר"פ ור"ה. דר"א ור"י נמי דאמרי אין נזקקין ס"ל לר"פ דמטעם דלאו בני מיעבד מצוה הוא.

וא"כ ע"ז פליג ר"נ משום דיתמי דאכלי כו' והיינו בשחייב מודה. אבל בא"ח מודה גם לר"נ אין נזקקין.

ור"ה ס"ל דטעמא דר"א ור"י משום צררי ובאין חייב מודה דוקא וגם ע"ז פליג ר"נ.
נמצא דאפי' בא"ח מודה פוסק ר"נ דנזקקין.

ונמצא לפ"ז א"ש דברי התוס' דהלכה כר"נ והלכה כר"ה ברי' דר"י. מיהו אכתי תמוה
דהא מסקנת הגמ' לקמן דבאמר תנו נותנין.

וגם לשון הגמ' שלחו מתם דשמתוה משמע דלדינא קאמר דבחיב מודה נזקקין ומסתייע
מזה לר"ה ברי' דר"י א"כ לדינא פליגי ר"פ ור"ה לא בכוונת ר"נ כמ"ש. שוב ראיתי
ברשב"ם בב"ב (קע"ד).

(כ' דלכן בשחיב מודה נזקקין משום דיתמי דאכלי כו', נראה שהבין דמאי דאמר ר"פ
הוי פי' על דעת ר"נ מעיקרא. ונהי דר"ה ברי' דר"י לדינא קאמר מ"מ ר"נ הי' סובר
מעיקרא דאין נזקקין אפי' בחייב מודה מטעם דלאו בני מיעבד מצוה ואח"כ חזר מזה:
שם בגמ' מעיקרא מ"ט לא אר"פ כו' ר"ה ברי' דר"י אמר משום צררי כו' והלכתא כר"ה
ברי' דר"י.

ויש לדקדק דפליגי בס"ד דר"נ ויותר הוי להו לאפלוגי בדר"א ור"י. ולמ"ש התוס'
דהלכה כר"נ תמוה ביותר מאי והלכתא כר"ה כיון דלא נ"מ למסקנא דר"נ כלל.

והי' אפשר דפליגי דלר"פ בס"ד הי' הטעם משום דלאו בני מיעבד מצוה ומזה הדר
במסקנא. וא"כ י"ל דעכ"פ היכא דאיכא חשש צררי אין גובין אף להמסקנא.

אבל לר"ה דבס"ד הי' הטעם מחשש צררי א"כ במסקנא לר"נ גובין אף דשייך חשש
צררי וע"ז אמרי' הלכה כר"ה וממילא כיון דהלכה כר"נ במסקנא תמיד גובין. כן אפשר
לדחוק וליישב קצת דברי תוס' התמוהין מאוד.

אבל באמת דוחק לפרש כן בגמ'. ועוד דרבא פסק לקמן הלכתא אין נזקקין.

ובאמת בתוס' עצמם משמע לקמן ובכמה דוכתי דס"ל אין נזקקין וגם בפסקי תוס' הביא
כן כאן גם ראיית התוס' ממי שמת והניח כו' תמוה מאוד. חזא דשם בכתובה קיי"ל כר"י
דמשום חינא גובין כמרימר דעביד עובדא הכי.

וכן פסק הרמב"ם (פי"ב מה' מלוה). בפרט ר"י עצמו אמר שם בכתובה וזה אין ראי' על
בע"ח.

גם קשה למה העתיקו תוס' דברי ר"י כושל כתובה. הלא למ"ד כושל שבראי' ופעמים
לבע"ח מוכח יותר.

ועלה בדעתי לדחוק בפי' התוס' לומר דכוונתם להוכיח דבכתובה עכ"פ גובין משום
חינא. וי"ל שפירשו דמה שחזר ר"נ הי' ג"כ רק בכתובה משום דלא רצו לעשות פלוגתא
כל כך.

וגם דהלכתא כר"נ בדינא ולכך פי' על כתובה דוקא. אך עדיין מה הביאו מר"י קשה.

וי"ל להיפוך דהוכיחו דאי צריכין טעם חינא לגבות מיתומים לא היו מצרפין התם הטעם
ליתן לכושל כתובה כיון דטעם חינא צריכין לגוף הגביל. ומשמע דלגבות בלא זה גובין
והוכיחו מזה דגם ר"י עצמו חזר והודה לר"נ לגבות מיתומים.

ואחר כל זה דבריהם תמוהין. והלא י"ל שם בחייב מודה וכה"ג ליכא למיחש לצררי.

אך יש לומר משום דאמר שם כולן צריכין שבועה וא"א לאוקמי בהכי: אמנם לע"ד אין ראי' משם. בל"ז כיון דטעמא דר"ט התם דאינו של יתומים כלל כיון דהי' ברשות הנפקד לא נכנס לרשות היורשים כלל א"כ אין ענין לנזקקים לנכסי יתומים וזה ברור.

ויש לדחוק דלר"י דפי' לכושל כתובה משום חינא ס"ל דר"ט כרע"ק אית לי' וכל הטעם משום חינא והי' מיושב מה דנקטו הראי' מר"י. ומ"מ דבריהם תמוהים כנ"ל.

גם תמהני הלא ממתני' דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה מוכח דנזקקין. ובאמת תוס' (בהכותב פ"ז) הקשו כן וכל תירוצם שייך במתני' דמי שמת ג"כ ועדיפא להו הראי' מאין נפרעין כו'.

ומצאתי בס' גד"ת שתמה בדברי התוס' הללו ע"ש ומ"ש בפ"י הסוגיא. גם לשון רש"י ז"ל הלכתא כר"ה דמשום צררי לא נזקקין.

לכאורה איפכא הול"ל דבדליכא צררי נזקקין. ומשמע דפי' והלכתא לגוף הדין ולא כחזרה דר"נ רק דמחשש צררי אין נזקקין באמת כדשלחו מתם דמתני' א"א לאוקמה רק בשמתי' כו'.

וגם לפי' גי"ת דפלוגתא דר"פ ור"ה ברי' דר"י בעלמא איתמר וכן הי' נראה לע"ד לפרש דהגמ' העתיק לשון הסוגיא דב"ב גם שלחו והלכתא הכל לשון הסוגיא דהתם. אבל לא אמרו דבריהם כלל אס"ד דר"נ וא"ש לשון רש"י ג"כ וע"ש.

ודברי התוס' לא זכיתי להבין: ע"ב בגמ' רבא אמר משום שובר. בתוס' הקשו מה נ"מ בתי' שובר ותי' היכא דהפקיד כל השטרות.

ובס' צ"ק הקשה מה פריך מר"נ דגובין שלא בפניו י"ל דאיירי בהפקיד כו'. ולק"מ דא"כ לא יועילו בתקנתם דאכתי ילך למד"ה ולא יפקיד שטרותיו דגם בס"ד ידע טעם התקנה כמ"ש התוס' וכדמפרש בדברי ר"נ.

ובעיקר קושי' התוס' נלע"ד דאדרבא רבא להוסיף בא וטעם צררי שייך רק בשעת מיתה כמ"ש רש"י לעיל. וא"כ היכא שיודעין שבעת חוליו לא הי' התובע כאן כה"ג שפיר נזקקין.

והוסיף רבא טעם שובר וזה שייך גם כה"ג. ומיושב בזה קושי' תוס' הא דפריך לרבא מר"נ דגובין חוב שלא בפניו והקשו לדידי' מי ניחא ניחוש לצררי.

ולמ"ש א"ש דלחשש צררי משכחת כה"ג או שלא חלה כלל. ושם בשלא לפניו לא שייך כלל צררי אבל שובר שייך כנ"ל פשוט: ותוס' תי' דלחשש צררי ידע הטעם דשלא ילך כו' ורק לשובר לא הועיל אצלו הטעם.

תמוה מאוד כיון דלדידי' לית לי' כלל חשש שובר א"כ איך תפיס דלרבא איכא יותר חשש בטעם צררי כדי להקשות עליו. ודברי צ"ק תמוהים שלא הרגיש בזה.

ובס' גי"ת ראיתי שתמה ג"כ בזה. ולעד"נ פשוט ותוס' פי' דר"ה ברי' דר"י דלא חשש לשובר הטע' דס"ל דאין כותבין שובר דפליגי בזה בש"ס בכמה דוכתי.

והוכיח באמת מר"נ דגובין שלא בפניו ע"כ דס"ל דאין כותבין שובר. אבל לרבא דס"ל כותבין שובר וודאי חשש גדול הוא יותר מצררי דמה יעשה כשבא ואמר אבד שטרי ע"כ צריך לשלם וליקח שובר כנ"ל ברור בכוונת התוס' אפשר דנ"מ בתי' דרבא דבמקום שאין כותבין שובר נזקקין: בתוס' ד"ה א"ל וא"ת ור"ה כו' ליחוש לצררי.

מלשון רש"י ד"ה צררי אתפסי' משמע דצררי לא שייך רק ביורשין דקודם מיתה נותן צררי [אך בתוס' ב"ב (קנ"ח.) משמע דבשעה שהולך למ"ה ג"כ מתפסי צררי.

ואין להקשות לפ"ז אמאי לא אמרי' נ"מ בין ר"פ לר"ה כגון שמת פתאום או שלא הי' התובע כאן קודם מיתה. דהא כבר כ' התוס' ב"ב (ה'): דהומ"ל א"ב תוך זמנו ובכמה מקומות יכול למצוא א"ב טובא ואינו חושש לומר אלא דבר אחד או שנים ע"ש]: בד"ה אמר ר"א כו' ולכך נראה דהיכא דחייב מודה ממלוה ע"פ ושמעו העדים הודאת האב נזקקין כו'.

וטעם התוס' אין מובן כלל כיון דבאין להוציא מהם על חוב אביהם טפי הוי נגד חזקת ממון משמביא עדים שקנה הקרקע מאביהם דלפי דברי העדים הקרקע בחזקתו עומד. ובמע"פ גם לפי דברי העדים הממון שלהם ויש עליהם רק שיעבוד וחוב ובאמת גם הרא"ש הוקשה לו זה ופי' דמיירי בחייב מודה והעדים העידו בב"ד קודם שמת.

הובא בטור חו"מ סי' ק"ח **כ"מ לשון הרא"ש בתשוב' (כלל פ"ה סי' ח'). אכן הסמ"ע (סי' ק"ח ס"ק י"ג) כ' דחייב מודה הוי כצוואה דמקבלין עדים בפני יתומים לדעת הרמ"א (סי' ק"י ס"ט) וי"ל דגם התוס' ס"ל הכי: ** ולע"ד לולי דבריהם ז"ל נראה יותר דהכא דוקא בשט"ח כיון דהחייב ודאי רק ספק צררי ע"ז שפיר מקבלין עדים.

אבל בההוא דר' ירמ' כל הטענה שלו שלקחו. לא נתברר רק ע"י עדים אלו דף כג וכה"ג אין נזקקין לקבל עדותן כנ"ל: בגמ' במאי קמיפלגי כו' ואלא הא דאר"ה כו'.

קשה הלשון דמשמע דלהאי טעמא דקמפלגי בהא מקשה אדר"ה והלא בודאי עכ"פ ר"א ס"ל דאדם עושה קנוניא. דרק בדר"י איכא למימר כמה טעמים אבל ר"א ודאי ס"ל דעושה קנוניא.

וגם לקמן לפי גי' הישנה דכ"ע ל"פ דאין אדם עושה קנוניא רק בס' ברכת הזבח מגי' דאדם עושה כו'. אבל פשט הגמ' נראה כג' ראשונה דהא בא לתרץ דברי ר"ה בתי' אחר ממעיקרא.

ע"כ נלע"ד לפרש דבאמת קשה מה מדמי הגמ' הך דר"ה לדהכא דהתם הוי ממש גזילה מן ההקדש ואין אדם עושה קנוניא בשקר וגזילה על ההקדש. אבל הכא נראה דאי מגרש לה אפי' דעתו להחזירה מ"מ מדינא יש לאשה לגבות מן ההקדש דסוף סוף מגורשת ומותרת לכל העולם וביד כ"א למאן לחזור ולהתקדש ונהי דעשו ביניהם הבטחה שיחזור לקדשה מ"מ מדינא תגבה.

וכן משמע נמי במה דיהיב אביי עצה לברי' דמשה בר עצרי לגרשה. ואדרבא קשה לס"ד דבזה אין אדם עושה קנוניא כיון דדינא הוא.

ע"כ נ"ל דבס"ד דאמר דפליגי אי אדם עושה קנוניא הוי ס"ל דמן הדין הוי גזילה מן ההקדש כל שיש ערמה בהגירושוין וחשוב קנוניא על הקדש ולהכי מקשה לפ"ז ואלא דר"ה כו' כתנאי אמרה ומסיק הגמ' דלכ"ע אין אדם עושה קנוניא. והכא לאו קנוניא הוא דמדינא מפיק מן ההקדש ופליגי ביש שאלה: שם בגמ' אלא הכא בשאלה דהקדש קמיפלגי כו'.

הרמב"ם (פ"ז מה"ע) הביא בהך דינא כר"א. ותמוה דהא אנן פסקינן דיש שאלה להקדש [כמ"ש עליו הר"ן פ' אלמנה נזונית].

והי' אפשר לומר דהיכי דמסרו לגיזבר תו לית לי' שאלה כמו תרומה כשבאה ליד כהן א"כ ברייתא מיירי בשלא מסרו עדיין לגיזבר והרמב"ם אפשר מיירי שכבר בא ליד גיזבר. מיהו לשון הרמב"ם שם שכ' ואין אומרים דהי' בידו לשאול על הקדשו משמע דמיירי היכי דבידו לשאול על הקדשו ואעפ"כ מדירין אותו.

ואין מובן הטעם. ולכאורה הי' נ"ל ע"ד פלפול דיש להקשות מה מדמה הש"ס שאלה להקדש טעות הלא שאלה בכח של חכם הוא ואפי' אינו טעות גמור רק חרטה מהני כח החכם מגזיה"כ.

וא"כ נהי דהקדש טעות הוי הקדש לב"ש היינו דלא בטל מעצמו אבל כחו של חכם אפשר דמהני. והא דאיתא בנדריים (ע"ח).

(ובב"ב (ק"כ): דלב"ש דהקדש טעות הוי הקדש אין שאלה בהקדש. הוא למ"ד אין פותחין בחרטה והיתר חכם בפתח הוא.

א"כ טעם ההיתר משום טעות שפיר תליא זה בזה. אבל למאי דקי"ל פותחין בחרטה בלא פתח.

שפיר י"ל כנ"ל]. וא"כ אפשר לפרש בגמ' איפכא.

דהא י"ל נהי דבידו לשאול על הקדשו שמא אינו רוצה לבטל כל ההקדש רק כדי כתובתה וכשישאל יהי' בטל כל הנדר והגם דישאל רק על כדי כתובתה הרי נדר שבטל מקצתו בטל כולו מיהו זה תליא בהקדש טעות אי שמאי' הקדש א"כ הנשאר לא יתבטל דבטל מקצתו בטל כולו הוא רק מכח דהוי נדר בטעות.

דלא נדר מעיקרא אלא ע"ד שיתקיים כולו]. וא"כ א"ש דר"א ס"ל דהקדש טעות לא הוי הקדש א"כ אין בידו לשאול דיהי' בטל כל ההקדש ואינו רוצה בכך.

ור"י ס"ל דהקדש טעות הוי הקדש וא"כ בידו לשאול רק בכדי כתובתה. והרמב"ם פ' כר"א שפיר הואיל וס"ל דהקדש טעות לא הוי הקדש.

אך דוחק להעמיד ר"י כב"ש ובעלמא אמרינן דר"א מתלמידי ב"ש הוי כמ"ש רש"י ותוס' בשבת (ק"ל): בשם הירושלמי ועי' בירושלמי נזיר (פ"ה ה"א) מפרש מתני' דהכא דר"א אתיא כב"ש ור"י כב"ה]: שם בגמ' כל דמגרש בבי דינא מגרש. מכאן יש לתמוה על הרמב"ם (פ"ז מה"א) שכ' דכשבאת לגבות הכתובה מדירין אותו וא"כ בשעה שתבוא לגבות כתובתה ידירנה וכן הקשה בשו"ת רמ"א (סי' ל"ג) ועי' בפרישה אהע"ז

(סי' ק"ב) ובתוס' רעק"א בב"ב פ' גט פשוט] וצ"ל בדוחק דהך משה בר עצרי לאו דינא גמיר רק אם הי' הגט בב"ד הי' ב"ד מדירין.

אבל כשיבוא לביתו לגבות לא ידע לטעון כן ובשטמ"ק הנדפס מחדש תי' דבאמת אי כבר יגרשנה הי' משה בר עצרי בעצמו מתרצה יותר שיחזירנה לאשה אף שיפסיד המעות. רק כל כוחו וסמיכתו הי' שבודאי לא יגרשנה אבל אחר הגירושין יתרצה בעצמו ע"ש: בתוס' ד"ה אלא כו' מיהו תימא כו'.

ואפשר ליישב דנהי דאדם עושה לפעמים קנוניא על ההקדש אבל לא שכיח רק איזה חצוף ביותר ולהכי לא עבדי תקנתא משום מילתא דל"ש לר' יהושע. אבל להיות בריא נאמן בשביל הכי שפיר י"ל דלפעמים אדם עושה קנוניא ואינו נאמן כנ"ל.

ותי' התוס' אין מובן כלל דמה בכך דהוא רק לאיפטורי משבועה. מ"מ אם באמת הי' שאינו חייב לו לא הי' עושה קנוניא ושפיר א"צ תו שבועה: בד"ה מר סבר הקשו דצריך לפרט הנדר ותירוצם דחוק.

ולע"ד הי' נראה דאה"נ אי כבר גירש ובא להתיר נדרו ולהחזירה אפי' ב"ד יודעין הכל מתירין לו כשרוצה להחזיר את אשתו. כיון דכבר כתבתי דמן הזין שפיר גובית מן ההקדש וליכא שום איסור וגם יצא מיד הקדש ע"י פדיון.

רק משום הרווחה דהקדש תיקנו להדירו כדי שמטעם זה לא יגרשנה באמת. אבל לא הי' כוונת התקנה להוציאה מתחת בעלה.

ולהכי כיון דכבר הדירה ורוצה להחזירה שפיר מתירין לו. רק אם הי' עצה להדירו ברבים שאין לו התרה היו עושין כן כדי שלא ידירנה ולא יגרשנה אבל אי ברבים יש לו התרה אין עצה דודאי יגרשנה ולמנוע שלא להתיר לו לא ראו חכמים כמ"ש.

כנ"ל נכון: ע"ב בגמ' אלא לוקח כו' איהו דאפסיד אנפשי'. יש לעיין במקבל מתנה דלא שייך אפסיד אנפשי' מה הדין **מהא דאי' בב"מ (ט"ו) דיפה כח מתנה ממכר אין ראי' דהתם גם לוקח שלא באחריות דינו כמתנה כמ"ש הש"ך (סי' קט"ו ס"ק כ"ח).

אכן בירושלמי בנזיר נסתפק בזה מטעם אחר. וע"ש בשירי קרבן.

ועי' בב"ב (קל"ט) ד"ה התם: ** דמ"מ אין סברא שיהי' כח מקבל מתנה עדיף מלוקח וצ"ע: במשנה נותנין לו מזון ל' יום כו'. יש לעיין אם כפי הסידור שלו לא ישאר סלע והוא רוצה ליתן סלע כדי שיהא פטור אם יתעשר.

אי מקבלין ממנו. דאפשר כיון דמך הוא גם מסלע אין נידון בהשג יד ואין מקבלין ממנו וצ"ע לדינא: : שם ותפלו.

צ"ע הטעם.

ואם כל המצות משיירין לו כשיש לו לולב ושופר או דוקא תפלין דהוי כמו מלבוש. [כמ"ש הרשב"ם בב"ב (קנ"א).

(ע"ש): דף כד ע"א במשנה אין להקדש אלא מקומו ושעתו הקשו בתוס' מהא דמכריזין ס' יום. ולע"ד יש לתמוה על דבריהם דמה ענין לזה הא הכרזה הוי לידע כמה שוה במקומו ושעתו דקודם הכרזה של זה השיעור אין השומא דשעתו נתבררה.

רק אחר הכרזה אין לו אלא מקומו ושעתו ואין ממתניין על יום השוק. ולכן נראה דעיקר כוונת התוס' משום דמלשון המשנה הכא משמע דאין ממתניין כלל אפי' יומי אכרזתא.

ולהכי חלקו בין מטלטלין דלא בעי הכרזה אבל מודין התוס' דאפי' בקרקע דמכריזין מ"מ אין ממתניין ליום השוק אפי' אי ידוע דבתשרי יתיקרו הבתים וכדומה כנ"ל ועיין בטוש"ע סי' ק"ג מזה: פרק שביעי. דף כה ע"א במשנה גאלה אחר כו' וגאלה מידו יוצאה ביובל כן הוא גי' רש"י.

ונראה הטעם כמו אלו הגיע יובל כשהיא ביד אחר. וע"ז יש לדון דהא י"ל איפכא דביד אחר לא עדיף מביד הקדש דאם בעלים גואלים מהקדש תו אינו יוצא מידו ה"ה בגאלו מיד הלוקח מן ההקדש.

ומיהו יש לדחות זה דע"כ ל"ד להקדש דמן ההקדש בעלים פודין בע"כ. ומיד הלוקח ודאי אין גואלין בע"כ וברשות הלוקח לתבוע ממנו כמה שירצה.

והרמב"ם באמת גורס איפכא דאינה יוצאה מידו ביובל. מיהו מלשון התורה לא יגאל עוד הי' משמע כשיטת רש"י וכבר כ' מזה בתוי"ט ע"ש.

ויש לעיין בגאלו בנו ואחר לקחו מן הבן אי חוזרת לאביו ביובל די"ל דלא עדיף כח לוקח מן הבן מכח הבן, אך אפשר דלא שייך הכא טעם זה דבין לבן בין לאחר אין לו זכות רק עד היובל וביובל יוצאת מידיהם רק כשיוצאה מן הבן חוזרת לאביו וכשיוצאה מאחר חוזרת אל ההקדש. אבל עכ"פ כח הבן ולוקח שוין עד היובל א"כ י"ל דכל היכי כשהגיע יובל היא ביד בן חוזרת לאביו וכשהיא ביד אחר אין חוזרת וצ"ע בזה.

ויותר נראה דחוזרת לאביו [וכ"כ במנ"ח מצוה שנ"ה]: ע"ב בגמ' בעי ר"ז אשה מי מעמיד לה שדה כו'. יש לעיין אי גם בשאין לה בעל מסופק ר"ז דבן אין מעמיד לה כמו בת דאפי' אין לו בן כיון דבמקום בן כאחר דמיא אינה מעמיד לאבי' שדה ה"ה בן דאשה כיון דבמקום בעל כאחר הוי תו אינו מעמיד לה שדה אפי' בדלית לה בעל וצ"ע: דף כו ע"ב במשנה הכהנים והלויים כו' וגואלין לעולם אע"ג דקרא גאולת עולם תהי' כתי' גבי מכירה פשיטא לחכמים דגם בהקדש דינא הכי.

(וכ"מ לקמן (ל"ג: ע"ש). מיהו צ"ע בכמה גואלין אי בחמשים סלע כשדה אחוזה או בשויא: פרק שמיני דף כז ע"א במשנה המקדיש שדהו בזמן שאין היובל נוהג כו'.

כ' בתוס' אבל בזמן שהיובל נוהג אין ריוח להקדש דנפדה לפי זרעו כו' חמשים כסף כו'. מיהו נראה ודאי דאם אחרים פודין אותו כגון שאין הבעלים יכולין לפדותו או שאין רוצין לשיטת הרמב"ם (פ"ה מה' ערכין) דבזמן היובל אין כופין.

ואם אחרים פודין בודאי מי שנותן יותר נותנין לו אם מעלין אותו יותר מחמשים. וגדולה מזו נלע"ד דאפי' בפחות משיעור זה מוכרין אותו כשאין נמצא מי שיתן חמשים דשיעור זה נתנה תורה לבעלים דהוא גואל בחמשים ואפי' אחרים נותנין הרבה.

ואפשר נמי דהוא אינו יכול לגאול בפחות. אבל לאחרים יוכל הגזבר למכור אף בפחות כן דעתי נוטה.

והא דתנן לעיל דיש רטושין ורטושי רטושין אין לתמוה דאטו לא הי' מי שיפדה באיסור או בפרוטה. י"ל דמשכחת בהקדישה מפני רעתה.

או דידע הגיזבר דאם ימתין ימצא גואל ביותר. אבל באין נמצא קונים רשאי למכור בפחות כנ"ל.

[עמ"ש לעיל ד' י"ד בזה]: שם בגמ' בפודין בדבר שאין בחומשו שו"פ קמפלגי. צ"ע למ"ד דאין פודין רק שיהי' בחומשו שו"פ.

אי דוקא בבעלים אבל אחר פודה בכל גווני. או אפ"י אחרים א"י לפדותו.

ולזה הדעת נוטה: בתוס' ד"ה מאי אומרין כופין וא"ת מ"ש הכא דצריך כפי' כו'. הנה היכא דליכא מי שיפדנה י"ל הטעם דכיון דהקדישו לבדק הבית צריך לראות שיהא ממנה איזה צורך לב"ה וכיון דאין מי לקנותה לא קיים נדרו.

הגם דאפשר בל יחל לא עבר אחר שמסרו אל הגיזבר מ"מ צריך לקיים נדרו לצאת ממנה דבר לבדק הבית ולהכי כופין לפדותה. אך כשנמצא גואלים דמ"מ כופין אותו להקדים ולומר בכמה רוצה לפדות ע"ז צריך טעם.

וע"ז גם ת"י התוס' אינו מספיק וצ"ע: שם במשנה הבעלים אומרים בכ' וכל אדם אומרים בכ' הבעלים קודמים כו'. ובאחרים לא נתבאר הדין כה"ג דאם אחד אמר בעשרים ובאו אחרים ואמרו ג"כ בעשרים דאפשר הראשון קודם א"כ לשון המשנה לאו דוקא דבעלים אמרו מקודם רק שמיד הי' גם אחרים דאמרו בכ'.

ולהכי מטעמא דחומש בעלים קודמין אבל אם הי' בזה אח"ז בלא"ה הראשון קודם. ואפשר אין הדין כן ולא שייך בזה קדימה ולמי שירצה הגזבר ימכור או יפילו גורל.

ודעתי נוטה יותר דהראשון קודם: שם הבעלים נותנין כו'. הטעם נראה כיון דאין יכולים להחליטו לאחר משום הפסד דהקדש וצריכין הבעלים לקבלו ממילא אם לא יוסיף מה שהוסיפו אחרים הוי כמו גזל כיון דבאמת שוה יותר.

ומעות החומש אינו מן הפדיון. ויש לעיין בדין החומש אם הבעלים יודעין באמת ששוה יותר רק משום שיודעין שמוסיפים חומש ע"כ ירצו למעט בהשומא כשאין קונין אחרים אי רשאים לעשות כן.

דאפשר המצוה ליתן החומש מלבד מה שהקרקע שוה אליו באמת. ולזה הדעת נוטה: דף כח ע"א במשנה שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו.

קצת קשה דהא שדה מקנתו שלו הוא עד היוכל ולמ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי למה לא יוכל להחרים עד היוכל. ועיקר הטעם מפורש לעיל דגמר מקרא מה בהמה שיש לו רשות למוכרה לעולם כו'.

אבל טעם המשנה צ"ע: ע"כ בגמ' וגמר לכהן לכהן מגזל הגר כו'. צ"ל דנתקבל הגז"ש מגזל הגר דאל"כ בשתי הלחם נמי כתי' לכהן ושם כל המשמרות שוין.

וצ"ע כיון דילפינן מגזל הגר אי נימא ג"כ דאין רשאין לחלוק שדה תחת שדה. דבגזל הגר הכי הוא דדומה לאשם ומנחות דאין חולקין מנחה נגד מנחה.

כדאי' בב"ק ק"י:] רק יהי' לכל כהן קצת חלק באותו השדה. וקצת לא משמע כן מהא דאמרינן בכהן שהקדיש שדה חרמו משמע דשייך שדה לכהן אחד: שם בגמ' כמ"ד לא מקשינן.

לפ"ז ר"ח בר אבין פוסק כר"ש דלא מקשינן וצ"ע על הרמב"ם (פ"ו מה"ע) דפוסק כר"י משום דר"י ור"ש הלכה כר"י כמ"ש הכ"מ שם]. כיון דאמורא פוסק כר"ש ובכה"ג ליתא להאי כללא כדאי' בעירובין (מ"ו:) ודלמא היכא דאיתמר איתמר כו' ע"ש]: במשנה שור זה עולה כו'.

נראה דלהכי נקט עולה ובכור אבל שלמים דממון בעלים ויכול הוא למוכרו ג"כ לריה"ג כדאי' בפסחים (צ') ע"ש] הוי שלו ממש ונותן דמי כולו ובפרט שהבשר נאכל לבעלים לכן נותן דמי כולו. [והא דאי' בבכורות (נ"ג:) דאפי' לריה"ג א"י לשנות קדשים קלים לקדושה אחרת.

היינו להקריבו לשם קרבן אחר. אבל להתחייב ליתן דמיו להקדש י"ל דלא גרע ממכירה ומה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים.

ועי' במל"מ (כ"ו מה' ערכין ה' י"ב) שנסתפק בזה]: דף כט ע"א בגמ' אין ע"ע נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר ע"ש היובל יעבוד עמך. קצת קשה דבאינך כמו שדה אחוזה ובתי ערי חומה הפי' דדינים שחידשה תורה בהם אין נוהגין בזמן שאין היובל נוהג אבל מ"מ יכול למכור שדה אחוזה ובית ובע"ע אין נוהג כלל **בנמוק"י יבמות (מ"ו).

(מבואר דהא דאין ע"ע נוהג כו' ההיא לענין לצאת בשש ובסימנים ולהתירו בשפחה אבל קנוי הוא לשעבודו להצריכו גט וכ"כ הריטב"א שם ובקידושין (ע"ב.) אכן זקני הגה"ח מהרי"ד ז"ל תמה ע"ד מהא דפרכינן בגיטין (ס"ה).

(אמה העבר'י בזה"ז מי איכא והא אין ע"ע נוהג כו'. וכן יש לתמוה עליהם ממה דפרכינן בב"מ (י"ב:) האי שפחה היכי דמי אי דאייתי שתי שערות מאי בעיא גבי' ולדבריה' משכחת בזמן שאין היובל נוהג דלא נפקא בסימנים.

אלא ע"כ דבזמן שאין היובל נוהג א"י למכור עצמו כלל בע"ע כנ"ל ודברי הריטב"א והנמו"י צע"ג. ובל"ז דבריה' תמוהים כיון דא"נ הדינים המפורשים בכתוב פשוט דגם ועוד אין נוהג.

ושוב ממילא א"י אבי' למוכר' כדאי' בקידושין (י"ב.) כל היכא דל"מ מיעד לא הוי זביני' זבינא: ** וא"י למכור עצמו בע"ע.

וצ"ל הטעם דמכירת עצמו לע"ע להיות גופו קנוי הוא ג"כ חידוש שחידשה התורה דהא אסור למכור עצמו בע"ע. ולכן כשאין היובל נוהג בטל זה החידוש וממילא א"י למכור עצמו כלל: שם בגמ' אין גר תושב נוהג כו'.

פרש"י דאין מצוה להחיותו וצ"ע הטעם. ויותר הי' נראה לפרש דגר תושב נמי צריך להתחזק בקבלת ז' מצות שיקבל ע"פ ב"ד.

כדאי בע"ז (ס"ד: ע"ש) ובאין היובל נוהג אין ב"ד מגיירין אותו להיות עליו דין גר תושב. וכ"מ מלשון הרמב"ם (פ"י מה' ע"ז) שכ' אין מקבלין גר תושב ע"ש: שם לא קשיא הא במקרקע הא במטלטלין וקשה לר"י לעיל דמקיש מטלטלין לקרקע גם מטלטלין לא ינהגו אלא בזהמ"ק.

ומיהו עולא אפשר דס"ל כר"ש. אבל הרמב"ם דפוסק כר"י דמקיש ופי' דמטלטלין יכולין להחרים גם בזה"ז צ"ע הטעם: שם ורבנן אל תקדיש מיבעי לי' ללאו כו'.

לכאורה קשה מנ"ל להגמ' דרבנן לא ס"ל הך דר' ישמעאל הלא י"ל דבבכור דכ' אל, יקדיש הו"א דשאני משאר קדשים ואפי' הקדש עילוי לא יקדיש להכי קאמר תקדיש. ואי דא"כ ל"ל קרא דחרם ק"ק לה' י"ל דמרבי אפי' ק"ק.

ונראה דבאמת האי לאו דאל תקדיש הוא בכל הקדשים אע"ג דנכתב בבכור מ"מ ה"ה בכל הקדשים. וכ"כ הרמב"ם.

וא"כ כיון דגלי קרא בכל הקדשים דמ"מ הקדש עילוי איכא ה"ה נמי בבכור. וא"כ תקדיש ל"ל לרבנן כנ"ל: פרק תשיעי ע"ב במשנה אינו מותר לגאול בפחות מב' שנים. ומסיק הגמ' דאיסורא נמי איכא. ויש לעיין אי לפי"ז גם למכור לכתחילה רק על שנה אחת אסור או דוקא במכירה חלוטה אסור לגואלה תוך ב' שנים.

אבל למכור על שנה אחת רשאי. וכן הדעת נוטה: שם היתה שנת שדפון וירקון כו'.

כ' תוס' מגמ' דב"מ דדוקא שדפון לכל העולם דומיא דשנת שביעית. וקצת קשה דא"כ למה תני בסיפא דמתני' נרה או הוכירה ליפלגי וליתני בדידה בד"א בשדפון לכל העולם. [גם הרמב"ם (פ"א מה' יובל) הביא סתם כלשון המשנה ולא חילק. וכבר הקשה עליו בלח"מ (פ"ח מה' שכירות) ע"ש מ"ש בדברי התוס' דהכא]: שם בגמ' רב אמר מכורה ויוצאה.

אפשר לומר דלרב אם מכרה ביובל על ס' שנים דכה"ג אין קרקע יוצאת ביובל כדאיתא בב"מ (ע"ט.) א"כ ה"נ ביובל הוי מכירה.

והא דאמר רב ויוצאה מיירי במכירה חלוטה. ולשמואל גם כה"ג לא מהני כיון דביובל אין לו רשות למכור (ומ"ש המנ"ח (מצוה של"ט) דגם לשמואל מהני מכירה לזמן דבהא ליכא ק"ו ע"ש.

אין דבריו מוכרחין. כיון דיובל מפקיע המכירה מכבר ק"ו שהיובל מעכב עכשיו לחול המכירה מחדש] וא"צ לדחוק כמ"ש רש"י דאי נימא לשמואל מעות אין חוזרין אין נ"מ בין רב ושמואל במכירת קרקע זו.

ולמ"ש טובא נ"מ: שם מיתיבי כו' א"ל רב כו'. ק"ק לרב למה לכתחילה לא ימכור ביובל עצמו.

ודוחק לפרש דעצה טובה קמ"ל דמשמעות הברייתא דאסור למכור. ואפשר משום דלא תהי' ב' שנים ביד הלוקח.

אך צ"ע בזה הטעם כיון דמסיק הגמ' דהכא לא נחית לאכילה משמע דלית ביה איסור זה: דף ל ע"א בגמ' מכרה במאתים והכסיפה ועמדה על מנה כו'. הא ודאי אם בשעת המכירה עצמה לא הי' שוה רק מנה.

ומ"מ מכרה במאתים שהי' נצרך להלוקח שדה ונתן יותר מכדי דמי' מ"מ ודאי מחשבין לפי מאתים. רק הכא בהכסיפה שאני וא"כ אין זה כלל לחשוב לעולם לפי מה ששוה בשעת הגאולה רק אם הי' המכירה לפי השיווי אז.

אבל למשל אם מכרה שוה ק"נ במאתים והכסיפה ושוה ק' יש לחשוב לפי ערך היינו ק"נ. כיון דהוסיף בשעת המכירה נ' על השיווי.

או עכ"פ קל"ז היינו רביע הוספה על השיווי כנ"ל: ע"ב בגמ' לסוף מוכר מטלטליו שנאמר בשנת היובל כו' וכי תמכרו כו' הגם שלא נזכר בכתוב שעובר על השמיטה רק משום דכ' ממכר או קנה תרתי איתנהו דהעובר מוכר מטלטליו והשומר השמיטה זוכה לקנות מטלטלין: שם בגמ' לסוף שלוח ברבית.

הגם דכתי' אל תקח מאתו כו' מ"מ הוא רוצה ללות ברבית מתוך הדחק וגם שאסור בודאי הולך ללות ברבית מעכו"ם: שם בגמ' פרט למצוי שלא ימכור ברחוק כו'. וצ"ע אי נמצא בידו מעות הגם דכתי' כי ימוך מ"מ אפי' ביש לו מעות ומוכר מכירתו מכירה כמ"ש הרמב"ם (פי"א מה' יובל ה' ג') ולמה לא נמעט גם זה דבמעות שנמצא בידו מכבר א"י לגאול.

ואפשר דאה"נ וזה אימעוט מתחילת הפרשה כי ימוך דדוקא במוכר מחמת דוחק ואח"כ השיגה ידו הרשה לו התורה לגאול אבל בהי' לו מקודם א"י לגאול וצ"ע לדינא: דף לא ע"א בגמ' תני חזא אינו לוח וגואל כו'. תוס' פ"י לענין בתי ע"ח וכן מפורש בקידושין וכן פסק הרמב"ם (פי"ב מה' יובל) כחכמים דאינו לוח וגואל כו'.

אך כ' שם הרמב"ם דמוכר נכסיו וגואל משמע דיכול למכור ברחוק ולגאול בקרוב. וא"י מ"ט לחלק ביניהם והכ"מ לא ביאר ע"ז: ע"ב בגמ' רבא אמר דכ"ע צד אחד ברבית אסור כו' לפרש"י צ"ע דיחלוק רבא על ר' יוחנן ופי' התוס' תמוה ביותר דודאי בתי ע"ח גואל ואינו מנכה כלום.

ולע"ד נראה לפרש דבאמת לשון הבריייתא לוקח אוכל פירות אסור לא משמע כלל דיהי' רבית קציצה. ולכן נראה דרבא פי' דלכ"ע צד א' ברבית אסור מדרבנן עכ"פ.

ופליגי בע"מ להחזיר דלת"ק דס"ל דצר א' ברבית הוי רבית דאורייתא ולהכי אפי' ע"מ להחזיר אסור מדרבנן. ור"י ס"ל צד א' ברבית אסור רק מדרבנן ולהכי בע"מ להחזיר מותר אפי' מדרבנן.

והשתא א"ש תי' ר"י הא ר"י דצד א' מה"ת מותר והוי כעין רבית ואינו רבית מה"ת. וכיון דרחמנא התירו בבתי ע"ח לא אסרו חכמים.

והא רבנן דצד א' ברבית מדאורייתא הוי רבית גמורה והתורה היתרתו כנ"ל נכון: שם בגמ' אלא לר"י מ"ט כו' מה מכר ראשון לשני כו' יש לעיין היכא דהוחלט בית בע"ח ללוקח ואח"כ מכרו לאחר. אם גם בו נוהג דין מוכר בית בע"ח לכ"ע.

א"כ מ"ט דר"י הלא כל המוכר בית מוכר כל זכותו אעפ"כ אמרה תורה דיב"ח יכול לגאול. לכן נראה יותר דס"ל לר"י דדוקא בבית אחוזתו שייך דין בתי ע"ח.

אבל לא בקנהו מאחר אע"ג דהוחלט אצלו אין בו דין זה. וא"כ צ"ע אליבא דר"א אי חולק ע"ז וס"ל דל"ד בית אחוזתו.

א"כ אדמיפלגי במכר ראשון לשני תוך י"ב ליפלגי במוכר אחר שנחלט בידו. ולכן נראה דגם ר"א מודה בזה דאין דין בית ע"ח רק, בבית אחוזתו ומ"מ הכא דהוחלט אחר מכירתו ס"ל לר"א דלא מכר כל זכותו.

רק דכיון דעומד הוא שיגאלנו הבעלים תוך יב"ח ומסתמא מכרו רק ע"ז הזמן וכשהחליטו הבעלים זוכה הוא בהחלטת הבית. אך ק"ק לפ"ז לא יצטרך כלל לשלם להלוקח שני.

אך לק"מ דהא אם הבעלים פודים מקבל הלוקח שני המעות. והשתא שלא פדאוהו יכול הוא לפדותו בזה המעות: שם בגמ' ולחלטי' הקדש כו'.

לכאורה אין מובן קושיא זו כיון דכל הקדש יש לו פדיון מה נ"מ דמהי' נחלט להקדש מ"מ גואל לעולם דהא גאולה זו בודאי בשוי' הוא. וי"ל דהנה במכר בית במנה ואח"כ נתיקר מ"מ גואל במנה כמו בשעת מכירה.

וא"כ נראה דה"ה מתנה לדידן דגואל כל י"ב חודש בודאי הוא בשוי' שהי' בשעת המתנה לא כפי היוקר דאח"כ. וא"כ הכא בהקדש דגואל לעולם ג"כ הוא לפי השוי' דשעת הקדשו.

וע"ז מקשה דלחלטי' הקדש וכשיבוא לגאול אחר יב"ח יהי' כפי שוי' דהשתא. ומלשון הרמב"ם (פי"ב משמיטה ויובל) למדתי עוד תי'.

דאי הי' נחלט להקדש נהי דמן ההקדש הי' גואל ג"כ מ"מ היכא דגאלו אחר מן ההקדש הי' זמן פדיון הבעלים רק יב"ח משהקדישה. אבל עתה דאין נחלט להקדש וגאלו אחר חושבין יב"ח מזמן פדיון האחר.

וע"ז מקשה ולחלטי' הקדש וגם אם יגאלנו אחר מן ההקדש אחר יב"ח שוב לא יוכלו בעלים הראשונים לגאול מן האחר כנ"ל נכון: ויש לעיין בקונה בית בע"ח והקדישו קודם יב"ח וכשבא יב"ח לא גאלו הבעלים מה דין בית זה. אי נימא כיון דלא שייך לקונה אותו שהרי כשבא הזמן הוא ביד הקדש והקדש אינו נחלט.

א"כ ביד בעלים ראשונים לגאול לעולם. או נימא דנהי דלהקדש בעצמו אינו נחלט מ"מ הכא כיון דלמקדיש הי' נחלט א"כ מה מכר ראשון לשני כל זכותו וזכה ההקדש כל זכותו ושפיר נחלט להקדש וצ"ע: שם בגמ' לא יצא ביובל למה לי.

קצת קשה דלעיל (כ"ט.) למדו מזה דאין בתי ע"ח נוהג בזמן שאין יובל נוהג: דף לב ע"א בגמ' אשר לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו כו' היינו אפ"י בשעה שמוכר אין לו חומה רק הי' לו כבר.

וק"ק מנ"ל למידרש הכי דילמא הפי' אע"פ שאין לו עכשיו כשמגיע השנה דע"ז כתי' וקם הבית א' לו חומה והי' לו קודם לכן היינו בשעת מכירה. אבל אם גם בשעת מכירה אין לו חומה מנ"ל.

וצ"ל דהא מילתא דפשיטא הוא דהא כתי' ימכור בית כו' חומה והי' לו חומה בשעת מכירה א"צ לרבות דאפי' אין לו בשעת פדיון. א"כ קרא דלוא חומה מרבה אפי' אי גם בשעת מכירה לא הי' חומה רק מכבר הי' לו חומה כנ"ל: תוס' ד"ה מדאיצטריך כו' וא"ת הא דתנן כו'.

צ"ע בקושיא זו דהא בפשיטות מיושב דלעולם לא מיירי בע"כ וגם אינו מוחל לה רק רוצה שתקיים התנאי. ואם חזרת דמים הוי חזרה מהני שהרי מקבל מידה הדמים.

אבל אם לא הוי חזרה לא נתקיים התנאי והוא אינו מוחל התנאי. מקבל הדמים ורוצה גוף האיצטלא ביותר.

וזה פשוט.

[וכן תי' הרשב"א בגיטין (ע"ד:) ע"ש]: ע"ב בגמ' מצאו אלו וקדשים אבל ראשונים בטלו כו' לכאורה נראה דמצאו אלו שהי' חומתן עדיין קיימת ומ"מ צריכי קדושה כיון דקדושה ראשונה בטלה. אבל ראשונים פירוש שנפלו חומתן לא מהני תו קדושת עזרא דצריך להיות מוקף חומה מימות יהושע דוקא.

(וקצת משמע כן מדברי הראב"ד בתו"כ פ' בהר. גם (בפי"ב מה' שמיטה).

אכן ברמב"ם שם מבואר דעזרא קידש המוקפין באותו העת]. ולהכי נמי אמרינן לקמן דבביאה שני' קדשו בתי ע"ח משום דלא קידשו לע"ל צריכי לאקדושינהו.

אבל אי קדשו לע"ל לא שייך שיקדש עזרא ערי חומה שנעשה להם חומה אחר יהושע דלזה לא מהני קידוש עזרא כלל: שם חד מינייהו ר"א בר"י אמרה כדתניא אע"פ שאין לו עכשיו כו'. קשה לי מנ"ל דס"ל דקידשה לעתיד לבוא.

בלא"ה נמי א"ש הדרש על קודם החורבן דעדיין הקדושה קיימת ואפי' החומה נפלה מ"מ אפי' אין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן הוי בתי ע"ח אבל לעולם אחר החורבן לא מיירי ר"א בר"י וצ"ע בריטב"א במגילה (י:) פי' דדייק מלשון שאין לו עכשיו ולא קאמר שאין לו באותה שעה. ע"ש ובכ"מ (פי"ב מה' שמיטה) מ"ש לדעת הרמב"ם דפסק ל"ק לע"ל ופסק כר"א בר"י].

דף לג ע"א במשנה נגאלין מיד וכל יב"ח כבתים. האדהוסיף כל יב"ח היינו דכל יב"ח נגאלין בלי גרעון דצריך להחזיר כל המעות כדין בית בבתי ע"ח.

אבל אח"כ עד היובל גואל בגרעון כסף. אבל הא מספקא לי אי נגאל בשנה שני' דאפשר בשנה שני' אין לו גאולה ממנ"פ **בפסקי תוס' כ' גואל מיד ואחר שנה, וכ"כ להדיא הר"ש בתו"כ פ' בהר (פרשה ד' פ"ן).

ובחינוך, (מצוה ש"מ) כ' דגואל אפי' אחר שנה כדין שדות ע"ש. ואינו מוכן דהרי שדות אינם נגאלין אלא אחר שתי שנים ואולי ט"ס הוא וצ"ב אחר שתיים וצ"ע: ** אי כבית בע"ה דנית לי' הא איחלט ל'.

ואי כשדה אחוזה הא אין גואלין פחות משתי שנים. והא דשנה ראשונה נגאלת משום צד בית ע"ה.

אבל בשנה שני' לא דכה"ג בעי קרא אח"כ בסמוך לענין הקדש שגאלו אחר. או במוכר בית ובא יובל בשנה שני' ומרבינן לה מקרא דביובל יצא אבל הכא דליכא קרא אפשר דאינו נגאל וצ"ע והנה לקמן בגמ' פליגי דר"ה קדריש מקרא דביובל יצא לענין גואל מן ההקדש ובא יובל ור"פ לדברי ר' אושעיא דריש לענין מכר ופגע היובל בשנה שני' והרמב"ם פוסק כר"ה וכו' הלח"מ (בפ"ה מערכין) דלר"ה דאין לנו קרא בפגע היובל ביד הלוקח נראה דצריך השלמה.

וכ' דהרמב"ם (פי"ב משמיטה) דסתם וכו' כדין השדות ממילא משמע דצריך השלמה בכל שדה אחוזה ע"ש. והשתא לדבריו גם הכא כ' הרמב"ם דאחר יב"ח יגאל כדין השדות ג"כ פירושו מן שתי שנים והלאה כדין שדה אחוזה ועדיין צ"ע.

וגם דין הלח"מ לא ברירא לי די"ל דר"ה לא פליג אדר"פ בזה. (וכן כ' הר"ש בתו"כ שם דר"ה מודה לר"א) דביובל יצא כולל הכל בין בגאלו א' מן ההקדש ובא יובל ובין מכר ובא יובל בשנה שני' הכל ביובל יצא: ברש"י ד"ה לכהנים בשנה ראשונה לא אצטריך וביובל יצא דכי מדמית לי' לבתי ע"ה אכתי לא איחלט לי' ונפיק ביובל דהא יש לו כח יפה שבשדות.

איני מבין דבריו ז"ל דבתי ע"ה תוך יב"ח אינו יוצא אפי' ביובל רק בתשלומי המעות והכא נפיק ביובל בחנם. וגם מה שהוסיף רש"י כח יפה שבשדות איני מבין דבשדות ביובל לכהנים נפקי וצ"ע: בד"ה וגואלו לעולם ואפי' גאלה אחר גואלה מידו כו'.

א"י מנ"ל לרש"י זה די"ל כמו בכל הקדש דביד בעלים לגאול ומ"מ אם גאלו אחרים הוי שלהם. ה"ה הכא רק דביובל גזה"כ הוא דחוזר לבעלים מן הגואל אבל קודם יובל מנ"ל וכן משמעות הרמב"ם פ"ה מערכין ע"ש.

מיהו נראה דאליבא דר' אושעיא מודה רש"י דאינו גואלו מיד הגואל דכללא כ"ל ונתן הכסף וקם לו: ע"ב בגמ' מה ת"ל אשר אין להם חומה אע"פ שיש להם כו'. ק"ק דהדרש היפוך המקרא.

ואפשר דהוי כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות דבתי משמע בלי חומה וחזר וכתב אין להם חומה לרבות. אבל בתו"כ הגי' להיפוך מה ת"ל בתי החצרים אע"פ שיש להם חומה ע"ש.

וזה נכון יותר דתרי מילי קאמר קרא בתי חצרים או אשר אין להם חומה. וכעין זה כ' בק"א שם בתו"כ: שם בגמ' אלא לוי מנלן דכתי' ואשר יגאל מן הלויים.

פ"י דוקא שהמוכר הוא מן הלויים ולשון רש"י בכאן תמוה דפ"י מקצת הלויים וא"י כוונתו ואולי ט"ס הוא וקאי אב"ת הכי דממעט ממזר: והנה צ"ע לחכמים מ"ט הלא כ' מן הלויים. ומצאתי בראב"ד בתו"כ שכ' דחכמים דרשו מן הלויים אפ"י מקצת לוי.

וישראל שירש מאבי אמו לוי הוי קצת מן הלויים ע"ש. ומלבד שזה דוחק שיהי' נקרא קצת מן הלויים ע"י האם.

רק דיש ג"כ נ"מ לדינא דלפ"ז אם ישראל ממש יקנה מן ערי הלויים כגון בית בבתי ע"ח מערי לויים ואח"כ ימכרנו או אפ"י שיקנה שדה אחוזה מערי לויים והמוכר לא יגאלנו. והוא ימכרנו לאחר לא יהי' דין ערי לויים בזה הלוקח השני.

וסתם כללא דחכמים לא משמע הכי. וכן הרמב"ם סתם וכו' דהכל תלוי במקום ולא בהמוכר מי הוא וצ"ע אכן קצת ל"מ כן מהא דא"י בתו"כ להגיד מה גרם ופ"י הר"ש לכך הרבה כו' ורוצה שתתקיים אחוזתם ע"ש: שם בגמ' דכ"ע כו' מנה"מ אר"א דאמר קרא כו' לא ימכר כו'.

וצ"ע לחכמים דאפ"י בערי ישראל מ"ט. והי' נראה לומר דהאי דרשא רק לר"א דס"ל דערי לויים דוקא צריך קרא.

אבל לחכמים הכל מטעם כבוד וישוב א"י כדפרש"י במשנה דזה נוי לעיר. אבל הרמב"ם כ' (בפ"ג משמיטה ויובל) ג"כ זה הדרש וסיים ע"ז וה"ה כל ערי ישראל.

ואין לזה טעם דקרא בלויים כתיב. ואולי כוונתו דחכמים עשו כל א"י כדין ערי לויים.

וצ"ע: ובעיקר הדין ג"כ יש לעיין דבערי לויים נראה דא"י לשנות כלל דאותן אלף אמה מגרש צריכין להיות לעולם כך וכמו כן שדה. אבל בערי ישראל אפשר דכשרוצין להרחיב העיר ולתת לה מגרש כבראשונה ולהרחיב כמו כן השדות אפשר דמותר דהא תנן מוסיפין על העיר והעזרות וצ"ע בזה: שם בגמ' והתניא ערים הללו אין עושין כו'.

וס"ל לגמ' דכיון דאין עושין כרכין גם כל מוקף חומה בכלל. מיהו צ"ע מנ"ל דגם כל ערי לויים אין עושין כרכין אפשר דוקא ערי מקלט אבל ערי לויים נהי דגם הם קולטין מ"מ מנ"ל דאסורין להיות מוקף ואולי כוונת הגמ' משום דכתי' ועליהם תתנו מ"ב עיר משמע דמ"ב עירות הם כמו השש ערי מקלט.

ועי' ברמב"ם (פ"ח מה' רוצח) ובמל"מ מ"ש בזה: שם בגמ' אר"כ כאן שהוקף ולבסוף ישב כו'. לכאורה תמוה דכיון דאסור לעשותן מוקף בודאי גם לעשות היקף אח"כ אסור וגם במל"מ שם בה' רוצח הניח בקושיא.

אבל נראה דכונת ר' כהנא הי' ג"כ כדמסיק הגמ' אח"כ דאע"ג דלמסתרניהו קיימו מ"מ אי מכרו קודם שסותרו כו'. וקושי' הגמ' הן למסתרניהו קיימי קאי גם אתי' דר' כהנא ומיירי שלוי א' הקיף חומה באיסור: דף לד ע"א בגמ' א"ר אשי איצטריך כו' ולפ"ז לא שייך האי דינא כלל עכשיו רק בשעת שנתישבו הלויים.

ויש לתמוה על הרמב"ם שהביא הדין בפשיטות דאם מכרו בבתי ע"ח שלהם כו' הלא אין להם ערי חומה. מיהו לת' קמא דתוס' ד"ה הן דסוגיא זו אזלא למ"ד דהי' לו חומה

לא מהני א"כ לדידן דקי"ל דגם אם הי' לו חומה אע"פ שאין לו עכשיו דינו כע"ח שפיר שייך גם אחר שסתרו האי דינא.

מיהו תי' התוס' דוחק דמה מקשה הש"ס ותי' בדוחק כיון דברייתא זו מצי אתיא כמ"ד דהי' לו חומה הוי מוקף דהכי קיי"ל. והא ליכא פסוק מיותר על בתי ע"ח רק גאולת עולם תהי' וקאי אשדות.

רק ברייתא זו דהביא גם לענין בתי ע"ח ומצי אתיא כר"א דהי' לו חומה סגי וצ"ע: שם בגמ' מי דמי קדשיו כו' ברשותו. ק"ק למה דחה הגמ' דברי רמי ב"ח הא שפיר י"ל דבזה קאמר הברייתא בשל אחרים אני זוכה.

פי' כמו דמצינו בקדשים דכיון דיש לכל כהן חלק. לכן אי מקריב בעצמו הכל שלו.

ה"ה בחרמים כיון דבאחרים יש לו חלק כשבועצמו החרים הכל שלו. מיהו י"ל דע"כ ל"ד דהתם אפי' אם אין המשמר שלו מ"מ קרבנו שלו א"כ טעם אחר יש: סליק מסכת ערכין בס"ד.

תמורה פרק ראשון דף ב ע"א בגמ' לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה. וקשה איך נלמד מקרבנו זה הדין.

ונראה לפרש דקרבנו היינו שאין שותף אחד יכול לסמוך רק על חלק קרבנו ולא על חלק חבירו. וממילא צריכין כל השותפין לסמוך.

מיהו מהא דמעט ידו ולא יד חבירו הו"א דשאני שותף דסומך על חלקו יוכל לסמוך גם על חבירו להכי הדר כתיב קרבנו כנ"ל: שם בגמ' ור"מ דאמר יורש ממיר כו' המר ימיר לרבות היורש ויליף סוף הקדש כו' יורש סומך. יש לעיין אם יש הרבה יורשין אי כולן סומכין.

כיון דיליף מתמורה ושותפין אין ממירין. ואפשר דתליא בדון מינה ומינה או אוקי באתרא דלמ"ד דו"מ ואוקי באתרא ה"נ כיון דדין סמיכה בכל החוברין לכן כי מרבין יורש שוב אוקי באתרא דאפי' הרבה יורשין סומכין כמ"ש בחי' מנחות (צ"ג).

(לתרץ בזה קושי' התוס' שם): שם בגמ' בהקדוש עכו"ם להתכפר עכו"ם לא קמיבעיא לי. פרש"י משום דאינו בר עונשין.

ותמהני על פי' זה טובא. חדא דהא מסיק בסמוך בגמ' ב' טעמים אחרים אהא דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה.

ותו דגוף הטעם נמי לא מתישב דמיבעי' ליה במתכפר ישראל דכיון דהי' ברשות מאן דלא עביד תמורה כו'. והלא אי אמר העכו"ם מי שרוצה להמיר ימיר נראה דישראל יכול להמיר גם כשהוא ביד עכו"ם.

דנהי דהוא אינו בר עונשין אבל מי שהוא בר עונשין שפיר מימר א"כ בר תמורה הוא. ותו קשה לי לשיטת רש"י למה נדחקו בגמ' לאוקמי בכה"ג דמשנה דברי רמב"ח דהוא אמר עכו"ם מה שימיר.

ומוקי דבישראל מיבעי' לי'. טפי הוי לי' למימר דמיירי בקרבן ישראל ומתכפר עכו"ם.

או בנתן רשות לעכו"ם להמיר. ומיבעי ליה אי כיון דלאו בר עונשין הוא אינו ממיר או מימר.

וברייתא דאין בהם תמורה הוא בקדשי עכו"ם דממעט מקראי דלקמן. ע"כ נלע"ד דהא דקאמר להתכפר עכו"ם לא קמיבעיא לי היינו מטעם מיעוט דלקמן דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה אפ"י ישראל א"י להמיר קדשי עכו"ם.

רק במתכפר ישראל מיבעי ליה אי חשיב כדידי לגמרי או כיון דמעיקרא לא הי' בר תמורה גם עתה א"י להמיר וטעמא דאינו בר עונשין לא אמר רמב"ח כלל וחוזר הגמ' עתה מספק דלאו בר עונשין. מיהו אכתי אינו מיושב שפיר דלמה חזר הגמ' מזה הא שפיר יש ליישב בעיית רמב"ח בהקדיש ישראל והרשה לעכו"ם אי עכו"ם יכול להמיר.

ואפשר דפשיטא לגמ' דכיון דמיעט קרא לקרבן עכו"ם מתמורה מכ"ש דהוא אינו בר תמורה. ולכן כיון דתני בברייתא דקדשי עכו"ם אינם בני תמורה פשיטא דעכו"ם א"י להמיר כנ"ל: הרמב"ם (פ"א מתמורה) כתב דקדשי עכו"ם אין בהם תמורה מה"ת ומדרבנן יש להם תמורה וקרבן עכו"ם שיתכפר בו ישראל והמיר עכו"ם הוי ספק.

וכ' הראב"ד דשיבוש הוא. והכ"מ כתב דהגם דסוגית הגמ' כראב"ד מ"מ י"ל דמדרבנן יש תמורה.

ופלא עליו דעיקר השגת הראב"ד במ"ש אם המיר עכו"ם הוי ספק הא בגמ' אמרו אם המיר ישראל. והלח"מ כתב ליישב הרמב"ם.

ואין דבריו מספיקין בלשון הגמ' דהבעיא הוא כיון דהי' מעיקרא ברשות מאן דלא עביד תמורה. וצ"ל דהי' גירסא אחרת להרמב"ם.

ובס' קרית ספר כ' לחלק בין אם המקדיש והמכפר ישראלים הם אז מתכפר עושה תמורה ולא המקדיש. אבל אם המקדיש עכו"ם אפ"י מתכפר ישראל יוכל עכו"ם לעשות תמורה ע"ש שהיא סברא רחוקה.

וגם לשון הגמ' אינו סובל זה הפי': בס' בה"ז מביא קושיא אהא דבעי אי עכו"ם עושה תמורה הלא אינו סומך ומקשינן תמורה לסמיכה ע"ש ובצ"ק. אשתמיט להו שהתוס' הקשו כן במנחות (צ"ג).

(ותירצו דרק גבי יורש מקשינן סמיכה לתמורה דאי הוי שלו לענין סמיכה ה"ה לתמורה ולא לשאר מילי ע"ש: דף ג בגמ' דאיתקיש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתי' מעשר בנ"י כו'. לכאורה קשה ל"ל הקישא למעשר דגן מקרא דבנ"י.

דמהכ"ת לחייב מעשר בהמה ודגן בעכו"ם דכל המצוות לא נאמרו רק לבנ"י רק בקרבנות נדבה רבינהו קרא מאיש איש. ומעשר בהמה ליתא בנדבה].

ואפשר לומר דבלאו קרא ה"א איפכא כיון דתמורה נוהג בעכו"ם כמו כל הקרבנות ממילא איתקיש מעשר נמי לתמורה ונרבי עכו"ם בכולהו להכי צריך קרא. מיהו בתוס' ריש פ"ב דקידושין משמע דקרא במעשר דגן ממעט ר"ש עכו"ם אפילו בתבואה שהביאה שלישי ביד ישראל.

אבל בעכו"ם ממש א"צ קרא כלל. ולפ"ז א"ש טפי סוגיא דהכא אליבא דרבנן דר"ש
דאינהו מוקי קרא בתבואת עכו"ם ממש ולאפוקי דלא נקיש לתמורה כמ"ש.

ותוס' כ' כאן דאתיא רק לר"ש. שוב ראיתי בזבחים (מ"ה).

(מסיק באמת בגמ' דמעשר בהמה ליכא בעכו"ם משום דדבר שבחובה הוא ע"ש: שם
בגמ' כי גמרינן חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף כו'. ויש לעיין
דנילף בק"ו קדושת בדק הבית מקדושת הגוף דחמור.

ולפמ"ש התוס' דמעטין בדק הבית מלה' א"ש. ויש לעיין בהקדיש העכו"ם לקנות ממנו
קרבן דבגוף הדמים יש מעילה ואם נקנה ממנו הקרבן נפק מידי מעילה.

וזה רחוק קצת די"ל דעדיין קדושה ראשונה ג"כ עליו ואית בי' מעילה. ואי נימא כן
איכא תו לעיין אי יהי' בבהמה זו דין מועל אחר מועל.

דכיון דמצד קדושת הגוף בעכו"ם לית בי' מעילה רק מצד קדושת בדק הבית דמעיקרא
א"כ הא אין מועל אחר מועל בבדק הבית. ויותר מסתבר דלית בי' כלל מעילה ונדמהו
באמת להא דאין מועל אחר מועל בבד"ה.

וה"ה במה דנקנה ממנו הקרבן אזיל לי' מעילה מיני' כנ"ל: בתוס' ד"ה לא נהנין מדרבנן
הקשה הר"י כו'. נראה ליישב דנהי דאפי' מה דמעטין מקרבן מעילה איסורא דאורייתא
מיהא איכא.

מ"מ קדשי עכו"ם דמעטין מטעם חטא חטא מתרומה. ואזהרה דמעילה נמי מחטא חטא
הוא דנפקא לכן אימעט קדשי עכו"ם גם מאיסורא דאורייתא כנ"ל: ד"ה מאי תרומה
כו' וא"ת כו' נראה ליישב כיון דעכ"פ מעילה איכא גם בקדשי ב"ה.

א"כ וחטאה בשגגה קאי על תרווייהו. וכיון דגמר חטא חטא דהוא אזהרה האי וחטאה
ממילא קאי גם אקדשי ב"ה.

אבל הכא נהי דגמר חטא חטא למעט עכו"ם שפיר י"ל דהמיעוט דוקא בקדושת הגוף
דומיא דתרומה: ע"ב בגמ' מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר. נראה דה"ה להא דאמרינן
ביומא (פ"ז): דעל כל עבירות תשובה מכפרת לבד לא תשא.

ג"כ דוקא בלשעבר דומיא דשוא, אבל שקר דלהבא י"ל דהוי בכלל קלות דתשובה
מכפרת: שם בגמ' אלא למעוטי אוכל ולא אכל דפטור. פי' דפטור ממלקות מטעמא דר"י
ור"ל.

וכן מפורש בהדיא במס' שבועות (כ"א:): ומהתימא על רש"י ותוס' כאן שהבינו דפטור
מקרבן. וכמדומה שט"ס ברש"י וצריך לומר פטור ממלקות.

(וכן הגירסא בשטמ"ק ובס' חק נתן הגי' כן ברש"י ותוס'): שם בגמ' אר"י לתנא לא
תתני מימר דבדבורי' אתעביד מעשה. והרמב"ם ריש ה' תמורה כ' דמפי השמועה למדו
דמימר ונשבע לוקה אע"פ שאין בו מעשה.

ובע"כ צ"ל דלא ס"ל כדר"י כמ"ש הכ"מ שם. ובהכי מיושב לי מה דפסק ברמב"ם (בה' חגיגה פ"א) דהבא לראות בעזרה ולא הביא עולת ראי' אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה.

וטעמו הוא משום דהביאה בפנים אינו האיסור רק מה שלא הביא קרבן וזה לאו מעשה הוא. וקשה הכא נמי נהי דבדבורי' נעשה תמורה קודש.

הא אין האיסור הקדושה של זו הבהמה רק מה שרצה להחליף ולהוציא הראשונה מן הקדושה במה שאמר זו תחת זו. ומעשר זו לא נגמר כלל.

רק משום דבאמת הרמב"ם לית לי' דר"י. וס"ל דזה באמת טעם התנא דחשיבמימר בין הני דלית בהו מעשה כיון דעיקר האיסור החילוף וזה לית בי' מעשה כנ"ל.

ובהכי מיושב מה שהניח הה"מ בה' שכירות (פי"ג) בתימא על הרמב"ם דפוסק חסמה בקול חייב משום דבדבורי' אתעביד מעשה. ובתמורה כ' הטעם דגזה"כ הוא ע"ש שנדחק.

ולמ"ש א"ש דבכ"מ שפיר ס"ל בדבורי' אתעביד מעשה כיון שנחסמה הפרה ע"י דבורו. אבל הכא דהאיסור החילוף וזה לא מתקיים כלל.

שוב מצאתי שגם הלח"מ בה' סנהדרין (פי"ח) כ' כזה בקיצור ע"ש: שם בגמ' אימר אפי' שבועת אמת. קצת קשה מה קושיא אפשר אה"נ ומ"מ שפיר מקלל חבירו נמי לקי כדאמר הגמ' גופי' אחר כך גבי מוציא ש"ש לבטלה דמי גרע מקלל כו'.

ואי כוונת הגמ' כדמפרש לקמן דנימא דוקא שבועת אמת סגי במלקות אבל מקלל לא תסגי במלקות. קשה לשון אפי' שבועת אמת.

ואפשר כוונת הגמ' דאי שבועת אמת נמי במלקות. א"כ הוא בכלל נשבע ולמה חשיב תו מקלל בשם ק"ו הוא משבועת אמת מכ"ש במוציא השם על הקללה וא"כ למה תני תו מקלל.

ודוחק לומר דאי לא הוי תני מקלל הו"א דנשבע דוקא שקר ושוא ולא באמת. דא"כ ליתני בפ"י נשבע אפי' באמת כנ"ל: שם בגמ' ההוא מיבעי' לי' לכדרב כו' מנין שנשבעין לקיים את המצוה.

להפוס' דשבועה חל אפי' בלא הזכרת השם אכתי תקשי ובשמו תשבע למה הותר להזכיר השם הרי יכול לישבע לקיים המצוה בלי הזכרת השם. ואפשר לפי דבזכירת שם חמירא טפי רשאי כדי לזרזו טפי על המצוה: ברש"י ד"ה לאו למעוטי אכלתי כו' דלא לקי משום דלהרע או להיטיב כתיב כו'.

דברים אלו א"א להולמם. דהא להרע או להיטיב לענין קרבן נאמר ולא למלקות **כמ"ש הר"ן בנדר' (ח').

(ולא בעינן למלקות שיהא בלאו והן כמ"ש התוס' בשבועו' (כ"ד) ג"כ מטעם זה אכן בתוס' במכות (כ"ב) לא כתבו כן וי"ל דגם רש"י הכא ס"ל הכי בס"ד דגמ': ** ותו דהא הגמ' בא להוכיח דפטור משום דאין בו מעשה ולמה עירב רש"י טעם אחר. ונראה דט"ס

יש כאן ודברים אלו שייכים בדיבור השני לא מייתי קרבן משום דלהרע או להיטיב כתי' דמשמע להבא פרט לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי ובטעות העתיקו הסופר בדיבור זה.

וכאן צ"ל דאע"ג דהוי שבועת ביטוי דלא לקי ואכתי שבועת שקר היכי דמי כנ"ל: דף ד ע"א בגמ' מ"ט דריב"ח כו'. הלשון דחוק דהא מהאי קרא ליכא הוכחה למלקות. וע"כ ס"ל בס"ד דטעם מלקות משום דבדיבורי' אתעביד מעשה. שעושה מטבל תרומה] א"כ צ"ל דמ"ט לא קאי על המלקות רק עיקר הלאו מנלן. ובשטמ"ק כ' דבס"א אינו וכן רש"י לא גריס לי': שם בגמ' מלאתך ודמעך. עפרש"י ותוס'.

ול"נ לפרש דבכורים דהמצוה ליתן הראשית נקרא מלאתך שיקח הראשית לגבוה ולא יעכב לעצמו כל המילוי רק יתן הראשית להחסיר המלאה. אבל תרומה שנוטל מתוך הקופה והכרי נקרא דמעך שאין חלק גבוה מיוחד בפ"ע.

ושוב אמרו לי שכן פירש ג"כ ה"ר גרשון ז"ל [בשם המכילתא]: בתוס' ד"ה הי' לפניו כו' ובדמאי מיירי. דבריהם תמוהים דבדמאי לא שייך מלקות במקדים מעשר שני לראשון ויש פוס' דלכתחילה נמי רשאי להקדים בדמאי וכ"כ הרמב"ם (פ"ט מה' מעשר) מלשון המשנה (סוף פ"א דמס' דמאי) אם הקדים כו' אין בכך כלום.

[ובירושלמי שם פליגי בהא ר"י וריב"ל ע"ש] אבל עכ"פ לוקה לא שייך. ותו דהא בכל הפרק התם תני טבל.

ובסיפא קאמר הי' דמאי. א"כ מוכח בפ"י דטבל לאו דמאי הוא.

והא דלא חשיב התם תרומה כ' הרא"ש שם בדמאי משום דתרומה מפרישין בגורן מיד ע"ש: ע"ב בגמ' וכל לאו שניתק לעשה לא לקי והרי מימר כו' ותמוה דכמה משניות איכא דניתק לעשה אין לוקין כמ"ש תוס'. ויש לפרש דהו"א דלא חשיב ניתק לעשה רק בעשה שלא הי' קודם הלאו דהיינו נותר כשנעשה נותר נולד מצות שריפה.

וגם בשילוח הקן י"ל דמעיקרא כשנוטל הבנים ומניח האם סגי. אבל כשנטל האם נולד מצות שילוח.

אע"ג דכתי' שלח היינו כשאינה רוצות לזוז מעל האפרוחים. [או אם כבר נטל האם כדאמרי' שלח לבסוף משמע] אבל כל היכי דנוטל הבנים ולא האם קיים המצוה כנ"ל. אבל במקדים תרומה לבכורים מצוה דבכורים הי' גם מקודם. ואעפ"כ חשיב ניתק ע"ז מקשה ממימר.

דבתמורה נמי עיקר הלאו שלא ימיר הקדושה ע"י התמורה. וכשהמיר המצוה שיהי' גם הקדושה ראשונה קיימת.

וזה הי' גם קודם לאו דתמורה כנ"ל. והוי לאו שקדמו עשה לפרש"י במכות (י"ד:): דלוקין עליו: שם בגמ' והנותר כו' מאי עביד ל' נראה לפרשם **כן י"ל לפרש"י פסחים (מ"ט).

ולמ"ש התוס' שם דמהאי קרא לא ילפינן קדשים קלים י"ל ג"כ דא"צ קרא דהלכתא גמירי לה בשריפה כו' ול"ש קדשים קלים כדאי' שם (פ"ב:) אך מ"ש בשטמ"ק מדכתי' ושרפת את הנותר. אין מובן דהא במלואים כתי' שהיו קדשי קדשים ואכתי פסח מנא לן: **משום דכתי' כבר וכל חטאת כו' בקודש באש תשרף כל שבקודש בשריפה (כדאי' בפסחים (פ"ב:) ומיושב קושי' התוס' ד"ה ור"י): שם בגמ' ואמר חזקי' כו' בוקר שני לשריפתו.

ק"ק דהתנא אמר שאין דוחין כו' את יו"ט ולטעמי' דחזקי' גזה"כ הוא. ואפי' נפל בעצמו על האש ביו"ט י"ל דצריך להסירו עד בוקר שני כיון דגזה"כ הוא.

וצ"ל דמסתברא לחכמים דטעם הכתוב משום דחיות יו"ט הוא. מיהו קשה דאנן קי"ל בעלמא דיו"ט עשה ול"ת הוא.

א"כ א"צ לדרשא דחזקי' וקי"ל דלאו שאב"מ אין לוקין א"כ קשה והנותר למה לי: ד"ה ע"א בגמ' אונס שגירש כו' ותמוה כמ"ש התוס' דלמה לא מקשה דאפי' בכהן יחזיר דלאו גט הוא וגם א"צ להחזירה כלל דלאו גט הוא. ונראה דנהי דבגירש עובר בלאו מ"מ אפי' לא נתן לה גט כלל ומגרשה מביתו ואין נותן לה שאר כסות ועונה ג"כ בכלל לא יוכל לשלחה הוא דעיקר רצון התורה היא שתהי' לו לאשה בביתו.

וא"כ לא שייך הכא לומר לא מהני דלא נתקן בזה האיסור אפי' אי לא יהי' הגט גט כיון דאינו רוצה שתהי' בביתו. ולהכי לא אמרינן בזה לא מהני רק כל קושית הגמ' דלילקי כיון דעבר אמימרא דרחמנא אפי' מחזירה כנ"ל: שם אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. וקשה הא פשטא דקרא כשאינו חוזר ותורם מן היפה הוי חטא. משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת.

וכן הקשו תוס' בב"מ (נ"ו.) ע"ש מה שתי' וצ"ל כמ"ש התוס' דעיקר קושית הגמ' ל"ל למיכתב ולא תשאו חטא פשיטא דחטא הוא.

ואם אינו חוזר ותורם כ"ש דהוי חטא דהרי אוכל טבל]: ע"ב בגמ' והרי תמורה כו'. ותמוה מהו ס"ד דמקשה וי"ל דלשון המשנה משמע דתמורתו מהני דהוי קודש מחמת התמורה.

וכיון דלא מהני נימא דלא חל הקדושה מכח דבריו דלא מהני. רק גזה"כ הוא דשניהם קדושים והטילה תורה קדושה על התמורה.

ומשני דיותר מסתבר דהתורה גילתה דעתה דבתמורה א"ע מהני: עוד אפשר לפרש דלשון המשנה אם המיר מומר משמע דבאמת חל התמורה והראשונה יצאתה מקדושתה. רק דגזה"כ היא דחוזר הקדושה על הראשונה אבל מעשיו מהני להיות מומר.

ולכן מקשה לרבא תמורתו לא מהני כלל. דמה דחל הקדושה על התמורה זה לא הי' עיקר רצונו רק שתצא הראשונה מקדושתה.

וע"ז משני מדכ' והיה הוא וגו' קדוש. ולא הו"ל למיכתב רק והי' תמורתו קודש.

דהיא בודאי כבר קדושה ועומדת. אלא משמע דמהני וחזר עליו קדושה מחדש.

ובזה ה' מיושב נמי הא דקרי לה הגמ' לעיל (ג'): דבתמורה בדבורי' אתעביד מעשה. ולכאורה קשה מה מעשה זה דחל הקדושה על התמורה הא זה אינו עיקר האיסור רק שרצהשתצא ראשונה לחולין ובוזה לא נעשה כלל.

ולמ"ש א"ש דבאמת יצאה לחולין וחזרה לקדושה. מיהו באמת רחוק לומר כן: שם בגמ' ורבא כו' שנתערב דמן בכל העולין כו'.

לרש"י דכ' בפסחים (ל'.) דרבא ס"ל כר"י דמין במינו לא בטיל צריך לומר כוונת הגמ' מטעם מין במינו.

ולרבא ר"י יליף לה מהכא ולא מדם הפר והשעיר. והנה אנן קי"ל דמערבין לקרנות וא"כ אין הלכה כרבא דא"ע לא מהני.

ובאמת בכ"מ הלכה כרבא לגבי דאביי (וכ"כ בשו"ת הרא"ש (כלל ז סי' ד') ובהה"מ (פ"א מה' גזלה). אכן בלח"מ (פ"ו מה' בכורות) כתב דקי"ל בהא כאביי] וי"ל דבזבחים (פ"א:) מייתי הגמ' תנאי דדרשו מהם דאין תמורתה קרבה ע"ש.

ובאמת התוס' הקשו שם אסוגיא דהכא וא"כ י"ל דאנן ס"ל כהני תנאי: גם י"ל דהא דאמרי' ורבא התם מזה בפ"ע כו' וס"ל כר' יונתן הכי פירושא דס"ל דמקרא זה דולקח לא ה' מוכח דמערבין לקרנות דהו"א כיון דבטל ברובא ע"כ פי' הכתוב מזה בפ"ע כר' יונתן. אבל השתא דאיכא קרא דקודש הם דאין עולין מבטלין זא"ז תו שפיר מפרשין דמערבין לקרנות כנ"ל.

[אכן בכ"מ (צ"ה:) אי' דרבא ס"ל כר' יונתן ע"ש]: שם בגמ' שאני התם דא"ק מכל מתנותיכם תרימו. נראה לפרש דרבא ס"ל דלעיקר מילתא דבהקדים מעשר לתרומה מן הכרי דחייב בתרומה א"צ קרא.

דכיון דכבר חל עליו חיוב תרומה למ"ש התוס' בשבת (קכ"ז:) בת' השני דכבר ראה פני הבית ג"כ. שוב] לא מיפטר.

ולהכי קרא אתי לומר דמהני. ולאביי צריך קרא לגופי' כנ"ל: שם בגמ' והרי הקדיש בעלי מומין למזבח כו'.

אין להקשות מדחייב קרא על ההקרבה ש"מ דההקדש חל, דז"א די"ל דלאו דמקריב מיירי בהקדיש ואח"כ נעשה בעל מום. כס"ד דגמ' לקמן (ז).

(: שם בגמ' כעובר מצוה וכשר. רש"י פי' וכשר אפי' להקריב וזה תמוה דהא כתי' לא תקריבו.

וילפינן לקמן מקראי דחייב על כל מעשי הקרבה בפ"ע]. ונראה לפרש דהו"א בהקריבו בדיעבד כשר לאכול הבשר: דף ו ע"א בגמ' המקדיש תמימין לבדק הבית מה שעשה עשוי כו'.

תמהני הא וודאי עיקר האיסור מה שהקדיש ליקח אותם ממש לבדק הבית ולא להקריבם למזבח אבל אם מקדיש שמתחייב דמיהם לבדק הבית הא אפי' כשכבר הקדישו לקרבן

יכול להקדיש דמיו לבדק הבית כדתנן סוף ערכין דחל קדושת בדק הבית על בכור ושאר קדשים. וא"כ הא קי"ל המקדיש תמימים לבדק הבית אין יוצאין מידי מזבח לעולם. ע"ש במנחות (ק"א.) א"כ לבד שלשון הברייתא קשה האיך שייך מה שעשה עשוי הלא הדין הוא שימכר לצורך קרבנות.

אך בזה י"ל דלאו דוקא מה שעשה לגמרי עשוי רק שגם נדרו מתקיים שמוכרן לצורך קרבן והדמים יפלו לבדק הבית. וכ"כ הרמב"ם (פ"ה מערכין) בפ"י ע"ש. אבל על קושית הגמ' קשה דשפיר לא מהני כלל כיון דנקרב על המזבח. והא דמהני להיות הדמים לבדק הבית בזה לא א"ר כלל לא תעביד.

ומכאן ראי' למ"ש המשנה למלך שם דהא דאין יוצאין מידי מזבח היא רק תקנ"ח. אבל מדאורייתא נמכרין לחולין.

וא"ש הלשון מה שעשה עשוי וקושית הגמ' ג"כ. מיהו עדיין ק"ק נהי דבאמת הכי הוא אבל מה ראי' מלשון הברייתא דאפשר משום דלא מהני שפיר גם מה"ת אין יוצאין מידי מזבח לעולם.

ולשון מה שעשה עשוי אין הכרח. שהרי הרמב"ם כ' ג"כ מה שעשה עשוי ומוכרין אותו לשם קרבן ע"ש.

וצ"ע: שם בגמ' והרי גזל כו'. לכאורה קשה הא בפשיטות הו"ל להקשות דלמה לי והשיב את הגזלה כיון דלא מהני ממילא צריך להשיב.

אלא וודאי דאתי לאנתוקי לעשה. א"כ י"ל דלכן כתי' אשר גזל דבשינוי אינו מתקן העשה ולוקה ולעולם לא מהני.

מיהו נראה דפשיטא לגמ' דאפי' בתשלומי ממון אחר נמי מיפטר ממלקות. (כדאי' במכות ט"ז.)

(כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם. וכמ"ש בתוס' כאן סוף ד"ה שאני].

ולכאורה עדיין תמוה הא לא מקשה הגמ' לרבא ל"ל והשיב. דוודאי והשיב צריך למ"ע. וגם דאינו יוצא בכפרתו קודם השבה. וא"כ מה משני הגמ' מאשר גזל.

מ"מ י"ל דלא מהני ואינו קונה בשינוי רק דהעשה והשיב לא הוי רק כאשר גזל ובנשתנה ליכא מצות השבה ובמחזיר דמים נמי נתכפר אבל מ"מ כיון דלא מהני יתחייב מדינא להחזיר עיקר הגזלה. וי"ל כיון דכ' אשר גזל משמע דשם גזלה עליו א"כ גלי קרא דמהני: שם בגמ' ולאביי האי אשר גזל כו'.

צ"ע בלא"ה צריך גם לאביי קרא דשינוי קונה דאע"ג דמהני מ"מ הא צריך לקיים והשיב וצריך אשר גזל לומר דבשינוי סגי בדמים בעלמא. ונראה דבאמת שינוי קונה יש ללמוד ג"כ מהן ולא שינויהם כדאמרינן במרובה (ס"ה:) רק לרבא כיון דלא מהני ולא חל שם גזלה עליו וכמו שעומד עוד ברשות הבעלים.

לכן לא שייך לקנות בשינוי וצריך קרא דאשר גזל. אבל לאביי דמהני פשיטא דשינוי קונה כנ"ל: והא דאמרי' לאביי על גזילו שלו מוסיף חומש.

לרבא נראה דס"ל כדאמרינן בב"ק (ס"ז.) (דהל"ל גזלו מה אשר גזל ש"מ תרתי.

דאל"כ הו"ל למימר דא"ב בין אביי לרבא אי מוסיף חומש על גזל אביו): בתוס' ד"ה שאני התם כו'. וקשה מההיא דס"פ המקבל כו' וא"כ לאביי דאי עבד מהני למה אמר זיל אהדר.

לכאורה קשה הא לרבא נמי קשה למסקנא דמרבי מהשב תשיב אפי' שלא ברשות א"כ ה"ה בחובל כלי שעושין או"נ דאסור מ"מ גלי קרא דמהני. ואפשר דלרבא י"ל דגלי קרא דוקא בנכנס מעצמו לעבוט.

אבל לא בחבל כלי או"נ. אבל לאביי וודאי קשה לכן הקשו לאביי.

אכן באמת נראה דלתי' התוס' ה"ה לרבא ג"כ א"צ להחזיר ושם משום דלא נתכוון לעבוט מה שאסור. דאל"כ תיקשי לרבא למה לקי בחובל רחיים ורכב הא הוי ניתק לעשה.

וע"כ לתי' התוס' גם לרבא מהני וא"צ להחזיר בנתכוון לעבוט באיסור. ושוב ראיתי ברמב"ם (בפ"ג מה' מלוה) דבחבל בגד אלמנה או כלי שעושין או"נ כ' דצריך להחזיר בע"כ.

והביא שם הלח"מ בשם הריב"ש דלרבא לא מהני. וקרא כתיב דוקא בנכנס לעבוט ולא בכגד אלמנה.

והלח"מ תמה עליו בזה דמ"ש ע"ש. ובח"מ (סי' צ"ז) כ' הרמ"ע בפ"י דברי הרמב"ם דא"צ להחזיר רק בזמן תשמישם.

וצ"ע דלא משמע כן ברמב"ם. ולע"ד ה"י נראה בישוב קושי' התוס' דרחיים ורכב האיסור דנפש הוא חובל והאיסור כל זמן שהוא אצלו ובכל שעה ושעה עובר ונהי דא"ע מהני מ"מ אסור לעבור האיסור מכאן ולהבא.

משא"כ בלאו דל"ת אל ביתו האיסור הוא רק בשעת נטילת המשכון כנ"ל: בא"ד ויש מתרצין כו' בנאבד כו' ולא נהירא כו'. ויש ליישב דהיינו שנשרף באונס ומלוה על המשכון ש"ש ופטור מאונס וליכא השבה.

מיהו אפשר ס"ל לתוס' דבלקח שלא ברשות הוי גזלן וחייב באונסין. וקצת משמע בסוגיא דנגזל בשבועות (מ"ו).

(בנכנס למשכנו שלא ברשות קורא לו גזלן. והרמב"ם כתב כן דבחבל רחיים לוקה אם נאבד המשכון או נשרף.

וכן כ' הש"ך בחו"מ (סי' ע"ב ס"ק ט') ותי' בזה קושי' בה"ע ע"ש]: בד"ה והשתא כו' וקשיא לר' ברוך כו'. והנה הרמב"ם כ' בה' בכורות (פ"ו) דאם עבר ומכר מעשר בהמה או חרמים לא לקי דאין במעשיו כלום.

והוא דלא כשיטת התוס' דהכא. והלח"מ שם רצה לומר דהרמב"ם פסק כאביי.

וזה דוחק.

גם הביא בשם הה"מ דהרמב"ם פוסק כרבא. ונראה טעם הרמב"ם דבאמת מכירה וגאולה הוי דבר שאין בו מעשה דהוא עיקר רק הדיבור דקבלת הכסף אינו עושה הקנין בלא הדיבור] רק אי הוי מהני הוי כמו מעשה דבדיבורו אתעביד מעשה.

אבל כיון דלא מהני לא לקי הכא אע"ג דעבר אמירא דרחמנא דאין בו מעשה כנ"ל: ע"ב בגמ' לחיים ניתן ולא להישבון. נראה לפרש דאי יש תשלומין א"כ למה לא יחי' אי מתקן האיסור בחזרה: שם בגמ' והא אביי נמי סבר מפקינן כו'.

ק"ק די"ל דמדרבנן לכו"ע יוצאה בדיינים. רק בדאורייתא פליגי דאי לא מהני צריך מה"ת להחזיר ויש להוסיף עוד דבאמת זה טעם פלוגתתן דלרבא דמדאורייתא צריך להשיב להכי מחזיר גלימא.

אבל לאביי דמה"ת נעשה שלו לכן אינו מחזיר רק ד' זוזי: שם בגמ' כבר אמור כו' היכן אמור. לכאורה תמוה הא מקרא מלא כתי' [בפרשת שופטים] לא תזבח לה"א שור או שה אשר יהיה בו מום.

אכן זה הפסוק נדרש בספרי על מום עובר. ומכאן סייעתא גדולה להרמב"ם דחושב מקדיש מום עובר ללאו מיוחד.

והרמב"ן בס' המצות (מצוה צ"ה) חולק עליו דלא תזבח כולל הן מום קבוע הן מום עובר ע"ש. והובא בכ"מ ה' אסורי מזבח (פ"א).

ופלא על הרמב"ן דמסוגיא זו מוכח בהדיא כשיטת הרמב"ם: שם בגמ' מקצתן מנין ת"ל מהם. יש לעיין דבכ"מ כל הקטרה בכזית א"כ ל"ל קרא לרבות מקצתן ואפשר לומר דמה"ט באמת חייב הכא על כולו ועל מקצתו דלהכי כתי' קרא אחרינא על מקצתו לומר דבכולו יש ב' לאוין ומקצתו לאו א'.

דאי לא הוי קרא מיוחד נהי דהקטרה בכזית מ"מ כך לי זית א' או הרבה בפעם א' וליכא רק מלקות אחד רק משום דשני' קרא כנ"ל. ואח"כ מצאתי שגם הראב"ד בתו"כ כ' כן ע"ש.

אכן עדיין קשה למאי דס"ד דגמ' לקמן אליבא דאביי דבתרי גברי קתני דא"כ למה לי קרא]: שם בגמ' קדשי ב"ה כו' שאין ראוי פתח א"מ. פרש"י תמוה טובא דמום מאן דכר שמי'.

דאי יש בו מום אפי' בקדשי מזבח פטור על שחוטי חוץ. ורש"י בעצמו ביומא (ס"ג): דחה פ"ה זה.

ובאמת בתו"כ הגירסא שאין בא פתח א"מ ע"ש. ומיהו גם גירסא דהכא נ"ל דהכוונה דאינו ראוי לעת עתה לפ' א"מ דהא צריכין להקדישו לקרבן נמצא לגבי מזבח הוי כחולין עדיין.

ונהי דאינו יוצא מידי מזבח ויחללנו בדמים ויוקרב למזבח מ"מ עדיין אינו ראוי. כנ"ל פשוט: שם בגמ' הכא דאשה להוציא ה' לרבות.

אפשר דהוי זה כמו מיעוט אחר מיעוט לרבות. וצ"ע אי בפרת חטאת ג"כ לוקה במקדיש בעל מום.

ע"י בראב"ד ריש ה' פרה מבואר דאסור להקדיש בע"מ לפרה]. והרמב"ם לא הביא כלל מלקות גם בשעיר המשתלח וצ"ע: שם בגמ' טעמא דכ' לה' כו' הא לא רבי קרא כו' בעל מום שפיר דמי כו'.

צ"ע בלשון הגמ' שפיר דמי מאן דכר שמי' דשרי הא עיקר הריבוי למלקות אתי וא"כ נהי דבלא"ה פסול משום דאין הגורל קובע רק הראוי לשם. מ"מ מלקות לא יתחייב וצריך קרא למלקות: שם בגמ' כגון שהומם וחללו כו'.

ע"י לשון רש"י ותוס' דצריך ביאור. וכוונתם דקשיא להו ל"ל וחללו בלא"ה נ"מ דכשנפל בו מום אסור לשלחו ולדחותו לצוק דהיא שחיטתו.

רק צריך ליקח אחר וכשדוחה זה לצוק חייב מלקות. ותירצו דנקט וחללו כדי שיהי' מלקות גם על ההקדש דשני וזה לא משכחת בראשון שכבר נתקדש קודם המום: דף ז ע"א בגמ' שמא לא שנינו אלא בתם ונעשה ב"מ כו פרש"י דלא נתכוון להקדיש להקריב על המזבח.

תמוה דהא אתרו בי' כמ"ש התוס'. ותי' התוס' תמוה דמה הועילו בתירוצם דפי' על הקטרה הא גם ע"ז אתרו בי' וכבר עמד הבה"ז בזה.

ויותר הי' לתוס' לפרש למה חייב על הקטרה כיון דההקדש לא חל. ולא מטעם פרש"י רק כיון דכ"מ אי עביד לא מהני רק הגמ' תירץ לעיל דאיכא קרא לא ירצה וכיון דחידוש הוא נימא דוקא בתם ונעשה ב"מ אבל ב"מ מעיקרא לא חל ולא לילקי על הקטרה דחולין בעלמא מקטיר.

כן הי' נראה לפרש בגמ'. אבל מ"ש תוס' על הקטרה ג"כ דלא נתכוון להקדש תמוה. ואולי כוונתם היכא דלא התרו בי' על ההקדש ועל הקטרה התרו בי' לא ללקי דבההקדש לא נתכוין. אך גם ע"ז קשה מנלן דבאמת כה"ג חייב ומאי מקשה הגמ' אפשר אה"נ דפטור.

ותו מה תי' הגמ' ע"ז שרוע וקלוט כו' הלא י"ל דהפסוק מיירי כשהתרו בשעת ההקדש: שם בגמ' שרוע וקלוט כתי' בפרשה. לפי מה שפרשתי קושית הגמ' משום דלא מהני מקרא דלא ירצה רצה לאוקמי בתם ונעשה ב"מ ומשני ע"ז שפיר שרוע וקלוט כ'.

לפי"ז א"ש גי' הגמ' לעיל (ה'): דמייתי רבא קרא דלא ירצה ולא קרא דקודם לא לרצון יהי' לכם. ובאמת רש"י שם מביא מקרא זה.

אבל השתא א"ש דמייתי האי קרא דכתיב גבי שרוע וקלוט לומר דאפי' במום מעיקרא אי עביד מהני: שם בגמ' ואי בתמורה נמי ששה הוין. שמעתי מקשין דילמא מיירי ברייתא בתם ונעשה ב"מ כו'.

ולי נראה דוודאי אין טעם לחלק בזה. רק מעיקרא דלא הי' לו תירוץ על הפסוק דלא ירצה דמוכח דמהני הקדשו.

והיא רוצה לומר דילמא מיירי עכ"פ בתם ונעשה ב"מ דכיון דחידוש הוא הבו דלא לוסף עלה גם במום מעיקרו. אבל השתא דמפרש קרא בתמורה שוב וודאי בתחלת הקדש אפי' תם ונעשה ב"מ לא מהני הקדשו כיון דקרא בתמורה מיירי וע"ז מוכח שפיר דא"כ ששה הוין כנ"ל: שם בגמ' דיקלא לאו זילא מילתא כו'.

קשה מאוד להבין זה לפרש"י דמקשה דהוי כדיקלא ולא חל עליו קדושת מזבח כלל וכדאיתא לקמן האומר על בעל מום ה"ז עולה לא אמר כלום. ומשמע וודאי דלא לקי ג"כ דאל"כ הוי תני דלוקה ול"א כלום משמע דפטור משום דלא חל הקדש כלל.

א"כ הי' נראה דעיקר תי' הגמ' דמיירי באמת בהקדישו לדמי עולה. ולהכי אמר רבא והשתא דאמרת כו' אפי' לדמי נסכים דהוי רבותא דליכא במינו ראוי כמ"ש רש"י.

אבל לדמי עולה א"צ רבא לומר דכל מקדיש ב"מ דלוקה מיירי בהכי. והשתא קשיא הך דעובר בחמשה לאוין היכי משכחת לה כיון דההקדש לא חל למזבח והוי כמקריב בעל מום דחולין דוודאי אינו לוקה.

ולהוכיח מהכא דגם בחולין לוקה משום דבזיון הוא. ואע"ג דמקריב חיל הוי רק עשה כדאיתא בזבחים (ל"ד).

(מ"מ בעל מום בזוי טפי. הוא דבר תמוה לומר כן וצ"ע.

ואי נימא כן גם לפי מה שפרשתי לעיל פ"י קושית הגמ' דיקלא בעלמא שלא יתחייב על הקטרה משום דלא מהני. א"ש נמי תי' הגמ' דנהי דלא מהני מ"מ חייב דבזיא מילתא.

ועפ"ז אפשר ליישב מה דהקשיתי כבר על המשנה דלקמן (כ"ז:): האומר על בעלת מום ה"ז עולה ל"א כלום. ולעיל בברייתא איתא המקדיש ב"מ לגבי מזבח אע"פ שהוא בל"ת מה שעשה עשוי, והשתא י"ל דהא רבי דמייתי הגמ' לקמן דלא לקי רק אגופייהו לא בדמי נסכים.

ע"כ לא ס"ל האי טעמא דבזיא מילתא א"כ לדידי' גזה"כ הוא דחל ההקדש ואתיא ברייתא כותי'. אבל לדידן דקי"ל כת"ק דדמי נסכים נמי לקי הוי שפיר הטעם משום דבזיא.

ושוב י"ל דההקדש לא חל כלל ולקי אהקטרה משום דבזיא מילתא ולהכי סתם המשנה דלא אמר כלום כנ"ל: בתוס' ד"ה אפי' כו' והא דאמר לקמן המקדיש נקבה לעולה כו'. תמהני ע"ז דפשיטא להו דנקבה לעולה הוי כמקדיש בעל מום וא"כ אי יקריבנה לעולה יתחייב ה' מלקות וזה תמוה דדוקא בעל מום אמרה תורה במלקות לא נקבה דכשרה לקרבן אחר.

ואפשר טעם התוס' כיון דהדין הוא שתרעה עד שתסתאב ותמכר לצרכי עולה. א"כ הוי כמקדיש בעל מום לדמיו.

כיון דהדין כן הוי כפירש שנקבה זו כשיהי' בה מום ימכרנו לדמי עולה. ועדיין צ"ע טובא לדינא בזה: בא"ד אמר על בהמה טמאה ובעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום כו'.

באמת הכי איתא במשנה שם אבל תמהני הא בפ"י הובא בגמ' לעיל ברייתא דהמקדיש בעל מום למזבח מה שעשה עשוי, פרש"י ומוכרין אותו לצורך עולה ובאמת הרמב"ם הביא דין ברייתא דלעיל בה' איסורי מזבח (פ"א). ובה' מעה"ק (פט"ו) מביא משנה דלקמן האומר על בהמה טמאה או כל דבר שאין קדושה חלה עליו כמ"ש בה' איסורי מזבח לא אמר כלום.

משמע בהדיא דלא קאי על בעל מום דהתם קדושה חלה עליו. ואולי לא גריס במשנה בעלת מום.

וכעת צע"ג בזה ועמ"ש בסמוך: ע"ב בגמ' תניא כותי' דרבא נדבה תעשה אותו כו'. לכאורה אין מובן הלשון מלבד דתנאי הוא ומילתא דרבא רק לת"ק.

אך מלבד זה קשה לרבא למה לי האי קרא ולנדר לא ירצה הא בלא"ה מוכח זה הדין מהא דכתבה תורה לאו אמקדיש בעל מום והוא מטעם ביזוי קדשים דמינה למד רבא האי דינא. א"כ קרא תו למה לי.

ויש ליישב דבאמת קרא איכא לאוקמי בתמורה דוקא רק מברייתא דחשיב ה' מלקות מוכח דאפי' בלי תמורה חל והוא מהאי קרא דולנדר לא ירצה. ולפ"ז לרבי אפשר דבאמת לא לקי מקדיש בעל מום רק בתמורה ודו"ק.

(והשתא דאתינן להכי אפשר ליישב הא מתני' דלקמן באמר על בעלת מום הרי זו עולה ל"א כלום. די"ל דאתי' כרבי דלדידי' לא חל הקדושה כלל.

וקרא דמקדיש בעל מום איירי בתמורה דוקא. וברייתא דלעיל דקתני מה שעשה עשוי אתיא כת"ק דהלכה כן כרבא.

ולכן חל שפיר ההקדש דגלי קרא דמה שעשה עשוי כדאמר רבא לעיל ולנדר לא ירצה אבל מיקדש קדשי. וא"ש פסק הרמב"ם ג"כ.

ועדיין צ"ע בעיקר הגמ' הכא דאכתי מנלן דילמא קרא בתמורה. ואה"נ במקדיש בפ"י לדמי נסכין ג"כ בלאו דולנדר לא ירצה, אבל בהקדיש בעל מום למזבח י"ל דדיקלא בעלמא הוא ולא חל ההקדש כלל כלשון המשנה דלקמן דלא עשה כלום.

ולכן אפשר לפרש סוגיא דהכא לפי לשון רש"י דיקלא בעלמא ולא אקדשי' אלא לדמי. א"כ ה"י קושית הגמ' דבוודאי נתכוין לדמי.

וע"ז תי' הגמ' דאפי' נתכוין לדמי נמי לקי דל"ד לדיקלא כו'. ושוב אמרינן דנתכוין לגופי' ג"כ כיון דבכל גווני לקי.

וכל אלו הדברים צריכים עוד תיקון לעת הפנאי): שם בגמ' ת"ק סבר אפי' אקדשי' לדמי נסכים כו'. ק"ק איך נכלל זה בכלל לא ירצה.

דוודאי אי הקדיש לדמי נסכים וקנאו ממנו נסכים פשיטא דהנסכים מרצין. רק שעשה איסור במה שהקדיש זה לדמי נסכים ומאי לא ירצה דקרא.

וצ"ל בדוחק דזה הנדר לא ירצה אבל הנסכים שפיר מרצין: שם במשנה מה חטאת ואשם אין ממירין אף בכור. שמעתי להקשות הא בחטאת ואשם הוא לכל אנשי המשמר

ושותפין אין ממירין **ואין לתרץ דמיירי בחטאת ואשם דכהן שיכול להקריב בעצמו ואין למשמר בהם כלום.

ונתנם לכהן אחר להקריב. דהא בכה"ג אכילת הקרבן ועורו לבעליו ולא לכהן המקריב כדמשמע בב"ק (ק"ט) וכמ"ש הראב"ד (פ"ד מה' כה"מ).

אכן למ"ש הרמב"ם שם דהוא לכהן המקריב י"ל כנ"ל והנה גם בבכור יש להקשות לפמ"ש בירושלמי (פ"ד דחלה) והובא ברמב"ן (בבכורות פ"ד) דגם בכור ניתן לאנשי משמר א"כ היכי ס"ד דגמ' לאוקמא לריב"נ בתם הא כיון דהוא לכל המשמר שותפין א"ע תמורה. אכן במהרי"ט אלגזי שם האריך להוכיח דלא כהירושלמי הנ"ל ע"ש:** ואפשר לומר לשיטת הרמב"ם דשותפין אע"ג דלא מהני תמורתן.

מ"מ בלאו דלא ימיר אתנהו ובחטאת ואשם אין ממירין כלל וא"כ ה"ה בכור: בתוס' ד"ה שאין זכין כו' וי"ל משמע דבעלים אין ממירין רק המתכפר ולע"ד אפשר לומר דבאמת גם בבכור אפשר דעיקר הכפרה וריצוי של הקרבן לבעלים נהי דציותה התורה ליתן הבכור לכהן ולהקריבו מ"מ י"ל דהקרבן מכפר ומרצה לבעלים.

רק מה"ט דזיכתה התורה להכהן מחיים משמע דהקרבן [אינו מכפר ומרצה כדא', בר"ה (ה':) ובזבחים (כ"ט): דבכור לאו בר הרצאה הוא] ועולה לשם הכהן וזה הוא בעצמו כוונת המשנה: בתוס' ד"ה ל"ש כו'. והתם בזמן הזה מיירי כו' צ"ע למה הוצרכו לזה בלא"ה פסולי מוקדשין היינו שנפל בו מום ובבע"מ אפי' בזמן המקדש מוכרין אותו.

ובעיקר פירושם דמיירי התם בבכור לא משמע כלל לשון הגמ' שם כן. וע"ש בתוס' ובשיטה מקובצת בשם הראשונים דמיישבי הסוגיות הא קודם פדי' והא לאחר פדי' ולא מיירי כלל בבכור.

ולע"ד הי' נראה ליישב דקאי התם אליבא דר"ש דגורם לממון כממון. ולהכי בהזיק לפסולי מוקדשין כיון דעכ"פ גורם לממון הוי שהפסיד להבעלים כל הברש שהי' עומד להם לאכילה חייב.

אבל שור פסולי מוקדשין שנגח נהי דיש לבעלים גרם ממון בו. מ"מ כיון דעדיין אינו ממון לא נתחייב על הזיקו.

כן נ"ל לכאורה. דגם לר"ש היכי דאיתא בעיני' לאו כממון דמי כדמשמע בפסחים (ו':) וכמ"ש בקצה"ח (סי' שפ"ו) וע"ש שהניח בצ"ע דבסנהדרין (קי"ב): לא משמע כן: דף ח ע"א בגמ' מתיב רב משרשיא כו' אא"ב אית לכהן זכי' בגוי' שפיר.

[לפרש"י כאן וביבמות צ"ט]. צ"ע דמ"מ למה יהי' לבעלים רשות להפקיע מן המזבח ע"י חסרון ממון.

(ולפי' הרגמ"ה א"ש קושי' הגמ'[: שם מיתיבי בהמתה כו' וא"א לית לי' זכי' שללה ולא שלל שמים כו'. משמע דאפי' מעשר בהמה דלכו"ע בעלים ממירין אותו וה"ה בכור של הכהן בעצמו שנולד בעדרו דג"כ עושה תמורה מ"מ אין לו זכי' לר"נ.

וכן מוכח מהך דכהנת שנתערבה דהבכור נולד להכהן עצמו ומ"מ לר"נ אין לו זכי' בגוי' אע"ג דמצי מימר. וקשה לי דא"כ מאי מקשה הגמ' בתר הכי מהא דאריב"נ תאמר בבכור דיש לו זכי' בחייו.

הא שפיר הוי לכהן זכי' כמו אילו היה בכור שלו. דנהי דלמכור ס"ל לר"נ דאין לו זכי' מ"מ הא בכור של הכהן בעצמו או מעשר בהמה נמי לאו ממונו הוא ומ"מ דין בעלים יש לו לענין תמורה.

ושפיר י"ל דכל בכור כשניתן לכהן נעשה עכ"פ כקרבן שלו. רק דאין לו זכי' למכרו אבל בעל הקרבן שפיר מיקרי.

ואפשר דאה"נ. ודיוק הגמ' לקמן מלשון ריב"נ שזכין בחייו משמע זכי' ממש להיות שלו למכרו.

ועדיין צ"ע בזה: בגמ' לא ס"ל דר"ה ברי' דר"י כו'. לכאורה ה"ל למימר לא ס"ל הא דר"ח דהוא עיקר מרי' דהאי שמעתתא.

אבל נראה דמדר"ח לא קשיא די"ל הטעם משום דילמא אזיל ושדי בי' מומא. ולהאי טעמא י"ל דלגברא רבה שרי למכור ותו דלה"ט בעל מום שרי למכור ושמא הם לקחו הבכור כשהי' בו מום.

אבל לטעמא דר"ה ברי' דר"י לעולם אסור ואע"ג דרש"י כ' הטעם דמוזיל גבי' משום דצריך לשהות עד שיפול בו מום. מ"מ מוכח הכא דגם בע"מ אסור למכור.

וצ"ל דשייך גם בזה מוזיל גבי' כיון דאסור לשקלו ככל בשר. להכי מקשה רק מר"ה ברי' דר"י.

וממילא למסקנא נמי י"ל דפליגי רק אדר"ה. אבל בדר"ח הוי ס"ל טעם דאזיל שדי בי' מומא.

ואע"ג דהגמ' מקשה ע"ז הטעם מהא דא"ר יהודה דאין לוקחין בכור מישראל עד שיהי' כהן עמו. אפשר דר"ח לית לי' הא דר"י כנ"ל.

[ומיושב בזה דברי רש"י בב"ק (י"ב:) מקושי' מהרש"ל שם. וע"ש בשטמ"ק בשם הרא"ש טעם אחר דאסור למכור לישראל מה שלא נזכר כאן בגמ'.

והוא פלא]: דף ט ע"א בגמ' מימר דתרוייהו מקדיש להו כו'. לכאורה אין מובן דאי לא אמר זו תחת זו אינו תמורה רק הקדש בעלמא ואמאי לקי.

ונראה לפרש דאינו רוצה להוציא מקדושתו רק שאינו רוצה להקריבו ויביא בהמה אחרת תחתי' להקריב וראשונה אינו רוצה להקריב: שם בגמ' רש"א אין ממירין אלא אחד באחד. צ"ע לר"ש אי ב' בב' נמי א"י להמיר.

דאפשר כל לימוד דר"ש הוא דהמימר יהי' כמו ההקדש א' בא' וה"ה ב' בב'. וצ"ע: שם ת"ל והי' הוא ותמורתו אפי' מאה.

אפשר הדרש דוהי' מיותר דהול"ל הוא ותמורתו קודש. לכן מרבה הוי' אחרת דיוכל להמיר כמה פעמים: ע"ב בגמ' בעי ר' אבין כו' מהו שיוסיף חומש כו'.

הרמב"ם (פ"ז מה' ערכין) הביא בעיא זו דהוי ספק. ולע"ד יש לתמוה בזה דהא בניתקו לעולה אזלי לנדבת ציבורולמה יהי הוא הבעלים.

ולקמן סוף פרקין מקשה הגמ' על בעיא ראשונה דר' אבין לענין תמורה הא אין תמורה בקרבן ציבור. ומשני דר"א קאי אליבא דמ"ד מותרות לנדבת יחיד אזלי.

א"כ וודאי גם בעיא זו קאי להאי מ"ד. אבל לדידן דקי"ל לנדבת ציבור אזלי לא הוי הוא בעלים ופשיטא דאינו מוסיף חומש.

והגם די"ל בדוחק דנוציא באמת דין חדש מהכא דאפי' התנדב יחיד לקרבן ציבור ומסרו יפה יפה. אם אח"כ נפל בו מום והוא רוצה לפדותו צריך להוסיף חומש.

מ"מ כיון דמפורש בגמ' בבעיא קמא דקאי אליבא דר"א דלנדבת יחיד אזלי. נראה דה"נ בבעיא זו.

וצ"ע לדינא בזה: ד"י ע"א בגמ' כגון דשוו שליח לאקדושי. צ"ע דשליח למה נקרא מקדיש.

ויותר הו"ל לגמ' למימר כגון דאקדיש יחיד להתכפר בהם רבים: שם בגמ' תורם משלו על של חברו ט"ה שלו מ"ט אמר קרא א"כ מעשר תבואתך ונתת כו'. לכאורה קשה ל"ל קרא מהיכי תיתי נימא דנתן לחבירו גם הטובת הנאה.

והי' נראה לפרש דהא פשיטא דאין ט"ה של חבירו רק דהו"א דליכא כלל בזה ט"ה דרק לבעל התבואה שנתרם עליו יש ט"ה. וכה"ג להוי כמו פאה דלית בה כלל ט"ה לבעלים והא דס"ד דגמ' בנדרים (ל"ו): לומר דטו"ה של בעל הכרי.

הוא משום דס"ד לדרוש תבואתך ונתת דקאי ונתת אתבואתך. כמ"ש שם הר"ן והרא"ש. אבל בלאו קרא י"ל כנ"ל] אך לשון רש"י אינו כן: שם במשנה ולא עוברים באברים. פרש"י תחת רגל בהמה זו.

וצ"ע למה נקט רגל דאפי' תחת ראש בהמה זו דנשמה תלוי בה מ"מ לא הוי תמורה כמ"ש התוס' לקמן (כ"ו.) ד"ה מהו דדוקא בחצי' מהני תמורה ולא בשאר אברים ע"ש] ודוקא בממיר אבר שהנשמה תלוי' בה בשלימים חל משום דפשטא בכולה.

אבל בעוברים שממיר על ראש בהמת קודש לא הוי תמורה כנ"ל: שם במשנה אר"י והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כו'. קשה לי מה ראי' ממוקדשין דשם אפי' אם לא יהי' פשטא בכולה כגון בהמה של ב' שותפין דאין כולה עולה.

מ"מ הרגל עולה היא וצריך למכרו לצרכי עולה. ולהכי בכל הבהמה שלו איפשטא הקדושה מן הרגל על כל הבהמה.

אבל בתמורה דרגל א' אינו עושה תמורה, ואפי' לר"י אם יהי' בהמה של שותפות ושותף אחד יאמר שחלקו יהי' תמורה לא מהני דהא ר"י אתי עלה רק מכח דפשטא קדושה בכולה. וא"כ י"ל היכא דעל רגל א' לא חל כלל לא שייך פשטא בכולה דלא התחיל הקדושה לחול גם על הרגל.

וכה"ג ממש קשה לי בפ"ק דקידושין דמדמי ג"כ הגמ' בחצי"ך מקודשת לי דפרי"ך ליפשטא בכולה מי לא תנן האומר רגלה של זו עולה כו'. ומשני אשה דעת אחרת.

וקשה כנ"ל אפי' לא יהי' דעת אחרת מ"מ כיון דקידושין על חצי' לא שייך ממילא ליכא מקום להתפשט בכולה. וצ"ל דסברת החכמים דכל היכי דאם יחול הקדושה תתפשט בכולו הוי כהקדיש כולה: ע"ב בגמ' כיצד מערימין על הבכור כו'.

וקשה דאי חלה קדושה איך מערימין לכתחילה הא לא גרע עובר ממחוסר זמן. וכמו שהקשו בתוס'.

ומ"ש התוס' דקודם שנולד מצי מקדיש. ומייתי לה מקרא בבכורות.

מ"ש בבכורות נראה ט"ס וצ"ל בבכור. וכוונתם דלקמן (כ"ה).

(מייתי הגמ' דרשא לא יקדיש אותו. אותו אינו מקדיש אבל אתה מקדישו בבטן.

וא"י אי כוונת התוס' דדוקא בבכור שרי. או דמכאן נלמד דבבטן ליכא איסור מחוסר זמן בכל הבהמות.

ומיהו קשה לי למאי דמסיק הגמ' דקדושת דמים נמי מפקיע בכורה. א"כ י"ל דקרא דאותו קאי אקדושת דמים (וכ"כ בשטמ"ק דבר פדא מוקי האי קרא לקדושת דמים) דבכור אסור להקדישו ג"כ לבדק הבית.

וכרבנן דר"י בערכין (כ"ט.) דתקדיש לאו להקדש בה"ב קאמר] אבל בבטן מותר.

ומנ"ל להוציא מזה דליכא איסור מחוסר זמן בבטן. וצ"ע: שם בגמ' מיתיבי אין ממירין אברים בעוברין ולא עוברין באברים כו'.

פרש"י קושית הגמ' מאברים בעוברין וכן מוכח מת' הגמ'. אבל יש לתמוה למה לא מדייק הגמ' גם מסיפא עוברים באברים ואי עוברין לא קדשי כ"ש דאין נעשין תמורה. וע"ז ליכא ת' הגמ'. כמו דמקשה הגמ' עצמו בתר הכי תמורה דלא עבדי הא מקדש קדשי כו'.

ואפשר לומר בדוחק דסיפא אפשר דנקט אגב רישא משום דבלא"ה מיותר האי בבא דלא עוברין באברים כיון דמסיים המשנה אפי' שלמים באברים לא. כ"ש עוברין.

וברישא דאין ממירין אברים בעוברין לא קשה דהא אפי' אברים בשלמים לא. דנ"מ לרי"ו דפליג גבי אברים בשלמים מ"מ בעוברין מודה.

אבל סיפא מיותר. וצ"ל דאגב רישא נקטי.

להכי אין להקשות מסיפא כנ"ל ליישב מתוך הדוחק. שוב ראיתי דלאו קושיא היא די"ל דאה"נ דגם מקדש לא קדשי והא גופי' קמ"ל דאין קדושה חלה על עוברין.

ואפשר דרבנותא הוא בתמורה דהו"א כיון דחל על בעל מום חל נמי על עוברין. להכי מקשה רק מרישא: ברש"י ד"ה ל"א בסוף הדבור ואי אמר ולדה חולין ל"א כלום ולמ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושין כו'.

לכאורה משמעות הלשון דדוקא בולדה חולין תליא בפלוגתא זו אבל במקדישה עם הולד אפי' לבר פדא חל הקדושה אגב אמה מיד במעי אמה. וצ"ע מנ"ל הא אפשר דלמ"ד בהויתן הן קדושין לא חל גם כה"ג.

ואדרבה א"ש יותר לשון בר פדא אין קדושה חלה דלגמרי לא חל עד שיצא הולד לאויר עולם. מיהו לקמן בסוגיא דשוחט חטאת ונמצא ולד כו' מוכח בפ"י ברש"י עצמו דס"ל דגם במקדיש מעוברת למ"ד בהויתן קדושים לא חל כלל קדושה על הולד ע"ש.

א"כ צ"ל דלאו דוקא נקט רש"י הכא. וזה שכ' ולמ"ד כו' קאי גם אדלעיל: תוס' סוף ד"ה ואזדא ר"י כו' הקשו הא אסור להקדיש מחוסר זמן מכ"ש עובר.

ותי' דעובר שרי טפי כדמייתי מקרא. ומשמע דס"ל דאפי' בבהמת חולין מותר להקדיש הולד.

ולע"ד צ"ע בזה די"ל דדוקא בכור דבלא"ה מוקדש כשנולד אפי' שהוא מחוסר זמן ממילא ליכא איסור דמחוסר זמן במה שמקדיש הולד דסוף סוף יהי' קדוש קודם זמנו. וה"ה בכל מוקדשין דיהי' הולד קודש בהויתן לכן רשאי להקדיש מעצמו הולד גם קודם שנולד.

אבל בבהמת חולין י"ל דאסור וקדושה חלה בדיעבד דאיסורא דעביד עבד: תוס' ד"ה אבל כו' ועוד קשה כו'. צ"ע הא התוס' תי' לעיל ולדה עולה והיא שלמים כו' לדמים קאמר וכמו כן יש לפרש הכא היא שלמים כו' ולד שלמים לדמיו: בד"ה כי תניא כו'.

וצ"ל מיגו דנחתא כו'. נראה כוונתם דכיון דקדוש לדמיו ממילא כשנולד מוטל עליו להקדישו ולהקריבו בעצמו ולמה ימכר לאחר.

וכ"מ לשון רש"י לעיל ד"ה אין קדושה חלה. דאי לא אקדשי' משנולד והקריבו הוי חולין בעזרה א"כ משמע דמהראוי שיקדישנה אחר שנולד.

ולפ"ז לשון לדמי' דגמ' לאו דוקא. רק הכוונה דבר פדא דאין קדושת הגוף חלה עכשיו רק צריך להקדיש שיביאנו לעולה אחר שיוולד כנ"ל.

והוי כמו הקדיש זכר לדמיו לקמן (י"א:): דקדוש קדושת הגוף: די"א ע"א בגמ' לא הני תנאי בהא קמפלגי כו'. הי' נראה לפרש תי' הראשון שבגמ' לבר פדא לעולם מיירי שהקדיש אחר שנתעברה והולד עצמו אינו קדוש רק משום דעובר ירך אמו למ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושין חל הכא נמי ההקדש על הולד מכח האם.

אבל למ"ד בהויתן הן קדושין הולד חולין. ותי' ב' אליבא דר"י.

אבל רש"י פ"י דהגמ' מוקי לה עתה כשנתעברה אחר ההקדש. ולדבריו עיקר התי' חסר מן הספר.

ואפשר דס"ל לרש"י דלבר פדא אין ההקדש חל כלל על הולד אפי' אי במעי אמן קדושין. וזה דוקא בנתעברה אחר ההקדש.

אך לפי"ז יש לדקדק על רש"י בתי' שני דבגמ' דחד תנא הוא פרש"י וכו"ל. הלא גם לבר פדא א"ש די"ל דכ"ע ולדות קדשים במעי אמן קדושין ומ"ד ולדה חוליי מיירי בנתעברה ואח"כ הקדישה.

אבל עיקר נראה דודאי לבר פדא מיירי בכל גווני. רק דרש"י רצה ליישב גם אליבא דר"י והוא מוקי לה בהכי.

ולהכי לא פ'י הגמ' דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה משום דלבר פדא א"צ לזה: שם ואב"א כו'. לפרש"י דכ"ע אית להו קדושה חלה על עוברין.

ולפמ"ש לעיל י"ל דבר פדא ס"ל דאפי' למ"ד בהויתן הם קדושין דוקא בהקדישה ואח"כ נתעברה אבל בנתעברה ואח"כ הקדישה עם הולד שפיר מתקדש גם במעי אמן. ונהי דמעיקרא דבעי למימר דפליגי בפלוגתא דבר פדא ור"י לא הי' קדוש לב"פ משום דאל"כ איך יתרץ בר פדא הברייתא.

אבל להיא אבע"א שפיר יש ליישב גם לבר פדא דמסברא יש לחלק בהכי כמ"ש לעיל: שם ותניא אר"מ כו' במקדיש ולד ויצא דרך דופן כו' אלמא קדיש. קשה לי הא י"ל דר"מ לשיטתו דס"ל בפ' בהמה המקשה דבן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו.

א"כ י"ל לדבריו אפי' לבר פדא מ"מ כשכלו חדשיו דהוי כברי' בפ"ע ולא ירך אמו הוא וחל שפיר ההקדש. וכמו כן נמי כל הני משניות דמקשה הגמ' לעיל אב"פ י"ל דאתיין כר"מ ואיירי בכלו לו חדשיו.

מכ"ש הכא דר"מ עצמו אמרו. וצ"ל דפשיטא להגמ' דלבר פדא אפי' לר"מ בכלו חדשיו לא חל הקדושה.

דרך לענין שחיטת אם קאמר ר"מ דלא הוי בכלל בבהמה תאכלו אבל מודה דעובר ירך אמו הוא אפי' בבן ט' חי וצ"ע בזה: ע"ב בגמ' א"ב דר"א ניטלה ירך וחלל שלה כו'. משמע דגם לרבא דוקא בדבר שנבילה מחיים ולפ"ז צ"ל דנבילה נמי חי' דהא טעמא דרבא דטרפה אינה חי' א"כ צ"ל דה"ה נבילה כל דאינה מטמא בחי' וכן כתב רש"י בנדה (כ"ד).

.[(

וק"ק הא איכא נמי נבילה בחי' לכ"ע כגון בגיסטרא או שדרה ומפרקת ורוב בשר ולמה אר"ש דוקא בדבר שהיא מתה. ועל הרמב"ם ג"כ קשה דסובר כר"א והכא (בפט"ו ממעה"ק) כתב דוקא בראשו או לבו ע"ש.

וכבר הניח דבריו בצ"ע גם הלח"מ בזה: שם בעי רבא בעוף מהו. רש"י פ'י הבעיא אליבא דר"י וזה דוחק.

והרמב"ם כתב בעוף בהקדיש אבר אחד הוי ספק. ונראה דמפרש הבעיא אליבא דר"י וס"ל דדוקא בבהמה דממעט הכתוב ממנו ולא רגל.

אבל בעוף דליכא מיעוט אפי' אבר אחד י"ל דפשטא בכולו. והכ"מ דחק לפרש באבר שהנשמה תלוי' בה ולא משמע כן ברמב"ם.

ובבעיא שני' דהקדיש אבר לדמיו מפרש הרמב"ם באבר שאין הנשמה תלוי' (] כמבואר בדבריו (פ"ה מה' ערכין) דמי רגלה של פרה כו' ועי' במ"ש הכ"מ עצמו שם ודברי הבה"ז תמוהים טובא בכאן ע"ש. והלה"מ שם יפה כוון.

אבל בה' מעשה הקרבנות (פט"ו) גבי עוף לא כתב כן: שם הקדיש חד אבר מהו בגיזה. הי' נראה לפרש דמיבעיא לי' דאפי' אותו אבר אפשר ליכא איסור גיזה רק היכא דכל הבהמה קדושה כמו בכור צאנך.

דמינ' ילפינן לכל הקדשים. אבל הרמב"ם (פ"א מה' מעילה) פי' דמיבעיא לי' דגם כל הבהמה תאסר בגיזה.

וצ"ע הטעם: שם הקדיש עורה כו'. צ"ע למה השמיט הרמב"ם דין זה.

ובהקדיש העובר הביא דאסור בעבודה מדרבנן. ולכאורה הו"ל למימר דהוי ספק שמא אסור מדאורייתא כיון דלא איפשיט הבעיא בהקדיש עורה.

ונראה דדייק הרמב"ם מלשון הגמ' כי קתני מדרבנן. דהו"ל למימר דילמא כי קתני מדרבנן כיון דלאביי ספוקי מספקא לי'.

לכן פי' הרמב"ם דאביי השיב לו דבעובר פשיטא לי' דליכא איסור דאורייתא בעבודה וכי קתני אסורה בעבודה מדרבנן רק בעורה מספקא לי' כנ"ל: שם היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים כו'. נראה דגם על לכתחלה שייך הבעיא אי מותר לשחטה בפנים דאי הוי חולין בעזרה צריך להמתין עד שתלד.

רק דגם בדיעבד רוצה לאסור הולד. אבל למסקנא דפשיט דלית בי' משום חולין בעזרה נראה דמותר גם לכתחלה לשחוט בפנים.

אבל הרמב"ם העתיק הדין בדיעבד כלשון הגמ'. וצ"ע לדינא: תוס' ד"ה היא שלמים כו'. ונראה דמצי למיפשטי' כו'. ולע"ד נראה דכל בעיות הגמ' הכא בולד חי דמותר בשחיטת האם ואפי' הפריס ע"ג קרקע מותר מדאורייתא ולכן מסופק דיהי' לו דין חולין שנשחטו בעזרה.

אבל בברייתא דבן ד' ולא כלו חדשיו לא שייך עליו כלל דין חולין שנשחטו בעזרה דאינו בר שחיטה כלל ולא חל על נפל שם חולין שנשחטו בעזרה כנ"ל: עוד אפ"ל קושיתם למ"ד חולין שנשחטו בעזרה אינו אסור באכילה אלא מדרבנן אפשר דבאונס לא גזרו וכיון דבלשון הברייתא ומצא בה בן ד' חי משמע דהוא לא ידע דמעברה ולהכי מותר באכילה אבל שפיר הוי חולין שנשב"ע.

גם י"ל דלשון הגמ' משמע דבעי בב' אופנים או דפי' בהדיא וולדה חולין דשיירו משויר או בקדשים שנתעברו למ"ד בהויתן קדושים. וא"כ י"ל דבולד קדשים יש טעם אחר דלא יהי' בו דין חולין שנשחטו בעזרה כיון דעכ"פ עתיד להיות קודש בהויתן לא חשיב כחולין גמורין.

אבל בוולדה חולין י"ל דהוי טפי חולין שנשחטו בעזרה. והא לא מצי למיפשט מברייתא דלעיל דשם בהויתן יהי קודש כנ"ל: דף יב ע"א בגמ' היא חולין וולדה שלמים ונשחטה בחוץ כו'.

הרמב"ם (פי"ח מה' מעה"ק) כ' דאסור לשוחטה בחוץ ואם שחטה פטור. נראה טעמו דודאי אסור לשחוט בחוץ דעי"ז יתבטל הקרבן דהולד לא יהי ראוי להקרבה דהוי יוצא דופן וגם כיון דכבר נשחט האם לא הוי כחי ופסול לקרבן (כמ"ש התוס' בחולין (ע"ד:)) ד"ה דגמר] רק אי עבר ושחט האם פטור.

ונראה דאפי' לר"ש דס"ל סוף זבחים דמחוסר זמן וכל הראוי לאחר זמן הוי בל"ת. מ"מ הכא אותו שחיטת האם לגבי הולד אינו ראוי לעולם בפנים.

דכשילוד יהי ראוי ע"י שחיטת עצמו אבל שחיטה זו לעולם אינו ראוי בפנים ולא הוי לאו אפי' לר"ש כנ"ל: שם במשנה ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון. לכאורה נראה דדין המשנה כפשוטו נמי אמת דאם יש במקוה כ' סאה מים כשרים וכ' שאובין ונמשך מהמקוה כ' סאה או יותר למקוה אחרת שיש שם כ' סאה או פחות כשר.

דלפי החשבון אין בשאובים רק מיעוט ומהני המשכה ברבי'. (כן פי' הרמב"ן מתני' דהכא ומביא ראי' מכאן דלא אמרינן ח"ע נעשה נבילה).

והר"ן בחולין בסוגיא דטפת חלב השיג עליו ע"ש] וכמו כן (למ"ד) [לס"ד] דגמ' דלחכמים לא מהני ריבוי בהמשכה נ"מ נמי אם נמשך מן המקוה ג' לוגין למקוה אחרת דכיון דהוי לפי החשבון נמצא דלא הוי ג' לוגין שלמים ואינו פוסל את המקוה. והא דלא מוקי לה בס"ד לר"ח ב"א המשנה גם לחכמים אפשר דא"כ מילתא דפשיטא ומאי קמ"ל מתני'.

מיהו למה דמסיק הגמ' דלחכמים אפי' כולו בהמשכה כשר א"א לפרש המשנה כפשוטו דממ"נ אי המשיך מהמקוה שנתערב בה השאובין הא בהמשכה נטהרו כל השאובין ואי ע"י כלי נעשה הכל שאובין: בתוס' ד"ה ואין המחומץ כו' עכ"ל רש"י ואינו נראה כו'. וא"י למה דחו פירש"י הלא אי יסבור ר"א זה וזה גורם מותר.

נהי דסובר דכל המדומע חוזר ומדמע מ"מ נ"מ אי נפל הרבה יותר מתרומה הראשונה. דע"כ זה וזה גורם הוא דיש בהיתר ג"כ להחמיץ ושייך שפיר לפי חשבון שיהי' באיסור כדי להחמיץ ולא בהיתר.

לכך מייתי דר"א דזה וזה גורם אסור: ע"ב בגמ' דתניא הקדים עפר למים פסול. יש לעיין אם חוזר ונותן עפר על המים אי כשר דנימא דל על עפר הראשון.

וכן משמעות המשנה דאין עושין מי חטאת רק עם מתן אפר א"כ כל שנותן אפר על המים שפיר נעשה מי חטאת אף שהי' מקודם ג"כ אפר אך מלשון הברייתא הכא משמע דפסול ולית לי' תקנתא וצ"ע: והנה רש"י פי' דתניא גבי סוטה הקדים עפר כו' וצ"ע על רש"י דיותר נראה דברייתא זו במי חטאת קאי כדאי' בתוספתא דפרה (פ"ו) והכי מוכח במס' סוטה (ט"ז:)) דמייתי שם נמי האי ברייתא וכל סוגיא דהכא.

ולפירש"י קשה מה דפריך הגמ' ורבנן מ"ט הלא הם לא ס"ל הגז"ש דעפר עפר כדמוכח ממה דמסיק מה מצינו מכשיר למעלה משמע דגז"ש לית להו. וכיון דלית להו גז"ש למה יהי' כשר בעפר למטה כיון דכתיב בסוטה שיהי' על המים.

והכא מקשה הגמ' שפיר על ת"ק במי חטאת מנ"ל כיון דאיכא תרי קראי. אלא נראה דגם סוגיא דהתם דמיייתי הברייתא דהקדים הכל על מי חטאת קאי רק משום דנ"מ לגבי סוטה ג"כ הביאו בגמ' שם כנ"ל ברור: שם בגמ' ורבנן עד כמה כו'.

כל הסוגיא תמוה טובא דמפורש במס' אהלות (פי"ז) דבית הפרס מלא מענה וכדמיייתי הש"ס עצמו וכדנניא כו'. וכמדומה שט"ס היא וצ"ל כדתנן (וכן תמה הר"ש (שם מ"ב) ע"ש מה שתי') גם לשון עד כמה אינו מובן דמנ"ל [דאיכא שיעור לדבר] והי' נראה דט"ס (תיבת) ורבנן וצ"ל סתם ועד כמה וקאי על ר"א דגם לר"א עושה רק ב' מענות.

וכ"נ דעת הרמב"ם (פ"י מה' טו"מ) דסתם וכ' דאין בית הפרס רק עד מאה אמה וא"כ בוודאי לא גרס לרבנן וקאי הכל על ר"א ואין נ"מ לדידן וצ"ע על הכ"מ שלא כ' כלל מזה: דף יג ע"א בגמ' דאמר קרא הוא ולא ולד. נראה הפי' בגמ' דקאי ארישא דקרא אשר יתן לה' יהי' קודש ל"י ולא ימיר כו' הוא ותמורתו.

היינו הוא אותו שנתן לה' ולא הולד שהוא לא הקדישו רק ממילא חל ההקדש. והא דאמר' לר"י דולד עושה תמורה דא"ק יהי' לרבות הולד.

קשה לי לא לכתוב הוא ולא יצטרך יהי'. ואי ר"י לית לי' דרשא דהוא ל"ל יהי' כיון דליכא מיעוט.

וי"ל דמ"מ איצטריך יהי' דהוי ממעטין ולד מתמורתו כמו דמעטין ולא תמורת תמורתו ה"ה ולא תמורת ולדו כנ"ל: שם במשנה והרי מעשר בכלל הי' כו'. קשה לי אי לא הוי כתיב מעשר הו"א דוקא במה שהקדישו הוא בעצמו שייך תמורה אבל מה שקדשתו תורה כגון יצא עשירי ולא הקדישו וקדוש מעצמו יהי' מותר להמיר דהרי ולד ממעטין באמת מהוא ותמורתו אע"ג דנתקדש הוולד כיון שהוא לא הקדישו.

ואפשר דשאני מעשר דבזה שמעבירו תחת השבט מטיל הוא עצמו על העשירי להיות קודש שהרי מעשר בהמה אינו טובל. א"כ הוי כמקדשו בעצמו.

כנ"ל ליישב קצת: ע"ב בגמ' לדון בתמורת שמו ובתמורת גופו. לכאורה הי' נראה לפרש אליבא דר"ש דאמר לעיל (ט').

(דאין ממירין וחוזרין וממירין קמ"ל הכא דאע"ג דעבד תמורת שמו שקרא לי"א עשירי מ"מ יכול להמיר תו על העשירי. אך בגמ' לא פי' כן.

וי"ל דבעי לאוקמי דרבי אליבא דהלכתא דלא קיי"ל כר"ש. ויש לעיין בתמורת שמו דהיינו הי"א דנעשה שלמים אי ממירין בו כיון דקראו חכמים תמורה א"כ אין תמורה עושה תמורה.

וקצת ראי' לזה מדלא חשיב נמי תמורת שמו עושה תמורה תמורת גופו אין עושה תמורה. שוב ראיתי במשנה סוף בכורות פליגי בזה וקיי"ל דאין אחד עושה תמורה ע"ש.

ולמ"ד דעושה תמורה צ"ע אי תמורתו קריבה דא"כ יהי' עדיף מתמורת מעשר גופי' דאינו קריבה ותמורת י"א יהי' קריבה וצ"ע: פרק שני דף יד ע"א בגמ' ר"ל אמר מהכא מלבד שבתות ה' וצריכי כו'. מפרש"י משמע דמלבד שבתות ה' אתי להתיר הקרבת נסכי שבת ביו"ט וממילא מוכח דקרבים למחר.

וקשה ע"ז דא"כ למאי דמסיק דבקדשים לילה הולך אחר היום. א"כ אכתי למחר מנ"ל דילמא מלבד שבתות אתי להתיר נסכי יום השבת בליל יו"ט שלאחר שבת ולעולם למחר לא, וי"ל דא"כ מנחתם ונסכיהם בבילה למה לי בלא"ה מוכח ממלבד שבתות.

אלא ודאי מנחתם בלילה. ומלבד שבתות ה' למחר.

ובהכי א"ש כוונת הברייתא דנקט מנחתם ונסכיהם אפי' בלילה ואפי' למחר. דלעולם לא נפיק למחר רק מדכתי' מלבד שבתות ה' כדר"ל.

רק דגם זה נלמד ממנחתם ונסכיהם. דהא מהך קרא מלבד שבתות ה' לבדו לא הוי ידעינן למחר כנ"ל.

אך ז"א דאכתי י"ל דמלבד שבתות ה' ה"א למחר ובלילה לא כדאמרינן בגמ' להכי כתי' מנחתם ונסכיהם דלא נטעי דלמחר דוקא רק גם בלילה מותר. וממילא שוב י"ל דדוקא בלילה משום דלילה הולך אחר היום.

ומלבד שבתות ה' נמי אתי להתיר ביו"ט בלילה. ולמחר אכתי מנלן.

וצ"ע: ע"ב בגמ' דברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ. ק"ק מהיכן דייק זה.

בשלמא שבע"פ א"א כו' בכתב דכתי' ע"פ הדברים ולא בכתב. אבל במה דכתי' כתוב לך כו' מה ראי' דאסור לאומרו ע"פ (במהרש"א בח"א בגיטין (ס':) תי' דמהאלה דכתי' בכל חזא דייק לי'].

וגם קשה לי דהא פרשה זו נאמרה למשה רבינו ע"ה וכי נאמר שלא אמרה מרע"ה לישראל בע"פ. הלא איכא מ"ד (שם בגיטין) תורה חתומה ניתנה ועד שנחתמה הי' הכל בע"פ ואפי' למ"ד דמגילה מגילה ניתנה מ"מ אין סברא כלל שכתב כל פרשה קודם שאמרה לישראל.

וצ"ע: שם מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדרים ונדבות שקרבים בחולו של מועד. ויש לתמוה דמה צריך ריבוי על זה לא מיבעיא להפוס' דחוש"מ אין אסור במלאכה רק מדרבנן פשיטא.

רק אפי' למ"ד דאסור מה"ת מ"מ להקריב קרבן למה יהי' אסור דלכם ולא לגבוה ביו"ט מיירי ולא בחוש"מ. ומיהו מהא דמקשה הגמ' בביצה (י"ט:) השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מיבעיא ע"ש מזה אין להקשות אדהכא דשם מיירי בשלמים דיש בהם אוכל נפש להכי שפיר הוי ק"ו כיון דסלותי כו' אבל הכא יש לומר דבעולות נדבה ונדר מיירי.

אך מ"מ צ"ע למיסר בחוה"מ דליצטרך קרא ע"ש. והי' נלע"ד לפרש דאין הכוונה להתיר בחוה"מ רק דמצוה להביא בחוה"מ פ"י האי עשה דוהבאתם שמה דעובר ברגל אחד ה"א דכל דמקריב באותו עלי' דרגל אפי' אחר הרגל אינו עובר דשפיר מתקיים ובאת והבאת. לכן קמ"ל קרא דצריך להקריב בחוה"מ ואח"כ עובר בעשה. מיהו הרמב"ם נמי העתיק כלשון הברייתא משמע דקמ"ל דמותר להקריב בחוה"מ.

וצ"ע: שם בגמ' לעולותיכם עולת נדבה כבר אמור אינו מדבר רק בעולת יולדת ומצורע. ויש להבין למה לי קרא מיוחד להני דמ"ש מעולת נדבה.

וי"ל דהא בהני לא מצינו שיהי' בהם בל תאחר כיון דהוא לא נדר ורק חטאות ואשמות מרבינן פ"ק דר"ה לא הני **כדאי' בנדרים, (ד':) דבחטאת יולדת איכא בל תאחר משום דמתיר לאכול בקדשים א"כ עולה דליכא האי טעמא ליכא ב"ה אך למ"ש שם הר"ן דמצי למילף במה מצינו מחטאת ושלמים י"ל דאיכא ב"א מה"ט גם בעולת יולדת: ** א"כ הו"א דלא התיר הכתוב להקריב בחוה"מ רק נדרים ונדבות דיש בהם בל תאחר.

אך לכאורה קשה לפ"ז מה מקשה אביי דנזירות נידר ונידב הוא מ"מ בשלמי נזיר. נמי לא מצינו בל תאחר אבל ז"א דקרבות נזירות ילפי' דאיכא ב"ת.

מהיקש נזירות לנדרים. כדאי' בריש נדרים וגם עולה ושלמים דנזיר בכלל: דף טו ע"ב תוס' ד"ה וקא קרבה וא"ת כו' ותי' התוס' דחוק דמה ראי' מהתם דלא הוי בכלל חטאת שמתו בעלי' דאין ציבור מתים כמסקנא דר"פ.

אבל בס"ד דמדמי להו לחטאת שמתו אין ראי' משם. אכן בלא"ה אין מוכן לי כלל קושית התוס' דבחטאת שכפרו בעליו וודאי אפי' אי אין הלכה דמתות נאמרו בציבור מ"מ תרעה כיון שכבר נתכפר לא שייך חטאת שנית להקרבה.

אבל במתה אי לא נאמר הלכה דתמות שפיר יכולין להקריבו אפי' אחר מיתהכמו ביחיד אשה שהפרישה עולתה ומתה יורשין מביאין אותה. וה"ה בחטאת אי לא דגמירי דמתות.

כנ"ל פשוט: דף יז ע"א בגמ' אמר שמואל לא קדושין בתמורה ולא מקדישין לעשות תמורה. נראה דאזיל לטעמי' דס"ל בסמוך המקדיש טרפה צריכה מום קבוע כו'.

אבל קדושה חלה על הטריפה. להכי פ"י אין קדושין בתמורה.

אבל לדידן דקי"ל כר' אושעיא דאין קדושה חל על הטריפה א"ש כפשוטו. וצ"ע לשמואל מ"ט דאין מקדישין בתמורה דלא שייך למיגמר מבהמה טמאה דהא בהמה טמאה אין קדושה חלה עלי' ובטרפה קדושה חלה עלי': פרק שלישי.

ע"ב בגמ' זכר לרבות את הולד והלא דין הוא ומה תמורה כו'. לכאורה הי' נראה לפרש דהא פשיטא לחכמים מסברא דהולד קדוש עכ"פ.

רק דצריך קרא דכשר להקרבה כמו בתמורה אע"ג דכתי' והיה קדש צריך קרא להכשירו למזבח. ולהכי א"ש דיליף בק"ו מתמורה.

אבל אי לא נדע מסברא דקדוש מה מקום ללמוד מתמורה דהתם ע"י התמורה נתקדש. אבל הולד מאיזה טעם יתקדש.

ומה"ט אפשר לע"ד לומר דאפי' למ"ד וולדות קדשין בהויתן הם קדושים היינו להיות עליהם שם קדושת הגוף. אבל עכ"פ גם במעי אמן קדושים להיות קודש עכ"פ כיון דמסברא הוא קדושת הולד הואיל והיא גידולי הקדש וזה שייך גם במעי אמן.

וכן משמע קצת לשון הברייתא לעיל (י"א.) (השוחט החטאת ומצא בה בן ד' חי דתנא חדא דנאכל בכל מקום ומוקי לה כמ"ד בהויתן הם קדושים.

ומדלא תני ולדה חולין משמע דקודש מיהא הוי רק דאין בו קדושת הגוף. ואה"נ דבעי פדיון ככל קדושת בדק הבית.

וחתני מ' יעקב מאיר נ"י הקשה לי ע"ז דא"כ לא יוכלו בעלים להקדישו תוך מעי אמן לקרבן אחר דכבר אינו שלו דהוא של הקדש ולקמן (כ"ד:) אמרינן דלמ"ד בהויתן קדושים יוכל להקדישו לקרבן אחר. לכן אפשר לומר דוודאי אי לא הוי גלי קרא דקדוש ליקרב.

ה"א מסברא דהוי קדוש להצריך פדיון וממילא הי' גם במעי אמן קדוש. אבל השתא דגלי קרא דקדוש ליקרב ממילא למ"ד דבהויתן קדוש לא חל במעי אמן שום קדושה כיון דכשילוד יהי' קדוש להקריבה ויהי' ראוי למזבח לא חל עליו קדושת בדק הבית.

וצ"ע עוד בזה: שם בגמ' אימא זכר לרבות התמורה נקבה לרבות הולד לכאורה אין מובן מה נ"מ בזה. אפשר אה"נ ותנא חדא מנייהו נקט וכמו כן י"ל איפכא.

ובקרבן אהרן נראה שהרגיש בקושיא זו, וכ' קצת פירוש כיון דמנקבה נכון יותר לרבות ולד דהיא יולדת א"כ הוי לי' לברייתא למינקט טפי איפכא. ול"נ ליישב כפשוטו דקשיא לי' לרב ספרא במה דמקשה והלא דין הוא.

פי' ל"ל למיכתב זכר לרבות ולד ונקבה לרבות תמורה מקרא א' סגי. והשתא אי נימא דקרא אין לו הכרע מה מקשה והלא דין הוא הלא אילו הי' נכתב רק חד קרא הוי מוקמינן לי' אהך דחמיר דמסתבר טפי ולא על הקל כדאמר התנא דולד חמור מתמורה.

א"כ אי הוי כ' נקבה בלבד הוי אמינא דמרבה ולד ולא תמורה. ולהכי משני אביי דנקבה משמע אתמורה וזכר אולד ומקשה הברייתא שפיר כנ"ל: שם בגמ' אמר שמואל ליקרב ואליבא דר"א מהו דתימא כו'.

לכאורה אין מובן מה מ"ד דקאמר וכי מה קשיא לי' הלא י"ל דר"א עצמו דס"ל דמקדיש נקבה לעולה הולד קרב עולה באמת נפקא לי' מהאי קרא דהכא. וצ"ל הפי' דהא מקרא באמת אין ראי' כדאמרי אינך אמוראי לרעי' וד"ה א"כ מוכח דלרעי' נמי בעי קרא דהו"א דא"צ רעי' ויפדנו מיד כיון דאינו ראוי להקרבה ואפי' בתמורה דכתי' יהי' קודש י"ל דצריך פדיון אבל רעי' א"צ וא"כ מקרא אין הוכחה לר"א.

רק כוונת שמואל דלר"א דקאמר מסברא בעולה נקבה דהולד יקרב עולה ס"ל נמי הכא בולדות בעל מום דנמי קרב. וע"ז קשה מאי קמ"ל שמואל וקאמר דס"ד כנ"ל: והנה מדא"ש ליקרב ואליבא דר"א כו'.

משמע דלרבנן וודאי לא יקרבו. וצ"ע דהא יש לחלק דהכא כיון דקודם שנולד המום חל עלי' קדושה גמורה אפי' רבנן מודו.

והנה הרמב"ם (בה' תמורה פ"ד) פוסק דקדוש ליקרב. ותמוה מסוגיא דהכא. והכ"מ כ' שם משום דב"פ ור"י פליגי לעיל י':) ופוסק כר"י. וזה תמוה דהתם פליגי אי חל הקדש על ולד משא"כ הכא דיהי' קדוש מעצמו.

ובס' קרית ספר כ' ג"כ כדברי הכ"מ ומייתי מסוף הסוגיא דלעיל דר"י וב"פ פליגי בולד במעי בעלת מום. וכ"ז אינו מספיק לדחות סוגיא דהכא דשם מיירי דמקדיש הולד בפ"ע. אבל לא להיות קדוש מעצמו. והלח"מ תמה ג"כ על הכ"מ.

והוא תי' דלמסקנת הגמ' דמסיק להאי תנא דיליף מקרא דרק קדשיך כו' תשא דריש מזכר ונקבה לוולדות בע"מ כו'. וא"י כוונתו דהא בר פדא מוקי נמי הכא לרבנן לרעי' אבל לא ליקרב.

והנה בתוס' הכא ד"ה דאיכא משמע שהבינו סוגיא דהכא בהקדיש האם אחר שהי' בה מום. דליכא קדושת הגוף עלייהו כלל כמבואר בתוס'].

ולפ"ז אפשר דבקדם הקדישן למומן גם לרבנן הולד קדוש ליקרב מסברא הנ"ל דכבר חל הקדושה. ואפשר הרמב"ם ג"כ הבין כן.

אבל פשט הסוגיא לא משמע הכי. [וגם בבכורות (ט"ו):) מבואר דבקדם הקדישן למומן מיפלג פליגי בולדות איכא למ"ד קדשי ליקרב ואיכא למ"ד קדשי לרעי'.

ובקדם מומן להקדישן מבואר שם (י"ד):) דנפדין תמימין וא"צ מום ורעי']. וצ"ע: בתוס' ד"ה דאיכא כו' וקשה כו' ומשמע דממעט כל ולד ב"מ.

וקשה להבין דבריהם דהא הכא לא ממעט כלל רק דאמרינן דס"ד דר"א מודה הכא היינו בשלמים. ולעולם בעולה באמת פשיטא ורבותא הוא רק בשלמים.

ובס' בה"ז הרגיש בזה. ופי' כוונתם לבר פדא דאמר לרעי' וד"ה היינו דגם לר"א ולד לא קרב ומשמע כל ולד ע"ש.

ולע"ד צע"ג בזה דלא משמע כלל הפי' הכי. ולרעי' וד"ה פי' דהברייתא אתי גם לרבנן לרעי'.

אבל אה"נ לר"א הכל מודין דלהקרבה. דאל"כ למה אמרו מעיקרא מהו דתימא כו' עולה דאיכא כו'.

תיפוק לי' דבאמת בר פדא ס"ל הכי ויותר הוי לגמ' לומר זה הלשון גבי בר פדא לרעי' וד"ה וע"כ לא אמר ר"א אלא בעולה כו'. אבל השתא דקאמר בדשמואל מהו דתימא משמע דהוא הו"א בעלמא.

והגם דלשון לרעי' וד"ה אינו מדויק כל כך מ"מ דחזיק ומוקי אנפשי' כנ"ל. והנה הרמב"ם פוסק דקדוש ליקרב ותמוה כמ"ש כבר מזה.

ולולא דמסתפינא הוי אמינא דהרמב"ם גריס בחד מהני אמוראי ליקרב וד"ה דגם לרבנן הכא קרב כיון דכבר הי' קדושה על הבהמה קודם שנפל בו מום ול"ד למקדיש נקיבה

לעולה. ולהכי הוצרך לומר בדשמואל מהו דתימא משום דסברתו הפוכה מסברת הני דאמרי ליקרב וד"ה כנ"ל: דף יח ע"א בגמ' דאי עבר ומקריב קאי בעשה.

לשיטת רש"י דאשם הלכה דרועה יש לפרש דאי עבר והקריב לשם אשם עבר בעשה היינו דשם אשם עליו רק דאסרו קרא והלכה להקריבו. ולשיטת ר"ת דהוי עולה מדאורייתא.

א"כ נהי דהקריבו לאשם הוי ככל זבחים שהקריבין שלא לשמן ומה ענין עשה זו. והי' נראה לומר דאפי' לר"ת דסתמא עולה הוי.

מ"מ בשחטו בפ' לשם אשם אפשר דאשם הוי רק דעבר בעשה דקרא והלכה פוסלו להקריבו לשם אשם, ועפ"ז נראה ליישב תמיהת התוס' על מה דמקשה בתר הכי בגמ' לר"ע ל"ל קרא. ואמאי לא משני נמי לעשה.

ותירוצם דחוק. ולמ"ש י"ל דהא ר"ע יליף מאשם הוא ולא תמורתו.

נראה הפ' אשם הוא אבל תמורתו אינו אשם ואפקי' קרא מתורת אשם. וממילא אפי' קרבו לשם אשם לא שייך כאן עשה.

ולר"ת הוי ככל זבחים שהקריבין שלא לשמן. ולרש"י נמי הוי ככל הפסול להקרבה והקריבו רק אליבא דת"ק דממעט מרק י"ל דשפיר אשם הוא רק דיש עשה מלהקריבו משא"כ לרע"ק.

וכן יש להוכיח מן הרמב"ם דלא הביא דין זהדהמקריבו לשם אשם עובר בעשה משום דס"ל כר"ע ולדידי' ליכא עשה: שם במשנה וחכ"א יקרב. כ' בתוס' צ"ע חכמים היינו ת"ק.

ונראה דג' מחלוקת יש בדבר דלת"ק אפי' ולדי ולדות קרבין ולר"א אפי' ולד לא יקרב ולחכמים ולד יקרב ולא ולדי ולדות. וכל זה שיטת סתם משנה.

ואת' ר"ש למימר דליכא ג' מחלוקת ופליגי רק בולד. אבל בולד ולד לא נחלקו.

ולרבה הפ' לא נחלקו דלכו"ע קרב ולריב"ל הפ' לא נחלקו דלכו"ע לא קרב. אבל עכ"פ ליכא ג' מחלוקת ולת"ק דמתניתין איכא ג' מחלוקת.

ובס' בה"ז כ' מזה אבל סיום דבריו א"י להלום. וגם מ"ש עליו הצ"ק א"י.

אבל הפ' שכתבתי נכון ופשוט בין לרבה בין לריב"ל: ועפ"ז נראה לבאר שיטת הרמב"ם (ריש פ"ד מה' תמורה) שפוסק דולד יקרב ולא ולד ולד. וכ' הכ"מ דפוסק כריב"ל.

ואין דבריו מובנים דמ"מ הו"ל לפסוק כת"ק ולא כר"ש. בפרט דבפי' המשניות כ' בעצמו דאין הלכה כר"ש.

ולמ"ש א"ש דודאי לא ס"ל כר"ש רק כתנא דידן דאיכא ג' מחלוקת ופוסק כחכמים דיקרב היינו הולד ולא ולד ולד. משום דהלכה כמכריע.

ותו דת"ק סתמא וחכמים הם לשון רבים. ולהכי נהי דסתם דבתר הכי גבי ולד תודה סתם כת"ק דאפי' ולד ולד יקרב מ"מ פוסק הרמב"ם כחכמים דמשנה ראשונה כנ"ל: שוב ראיתי דקושית התוס' נכונה.

דחכמים היינו ת"ק, דבשלמא לריב"ל אפשר לומר כמ"ש לעיל דת"ק ס"ל דג' מחלוקת בדבר. אבל לרבה א"א לומר כן דלת"ק ג' מחלוקת וחכמים מכשירין בולד ופוסלין ולדי ולדות.

א"כ איך אמר רבה מסתברא דולד טפי פסול היפוך סברת חכמים ות"ק דנימא מסברא דר"ש חולק מהיפוך על היפוך לדחות סברת הת"ק. ותו מדתני ר"ח לסיוע דריב"ל דולד שני פסול.

ואי לרבה אליבא דת"ק נמי חכמים ס"ל הכי מה סייעתא איכא לריב"ל דלמא ברייתא דר"ח כחכמים אליבא דת"ק ס"ל ולהכי דברי התוס' נכונים אליבא דרבה כנ"ל: שם בגמ' וכ"ת ה"נ והתניא כו'. וקשה דילמא ברייתא כחכמים דפליגי על ר"א.

ורש"י פי' דבסיפא ולד תודה ותמורתה ל"פ ר"א. וקשה דא"כ הו"ל לגמ' להקשות ממתני'.

[דלקמן דלא פליג ר"א] א"ו דמתני' אפשר לומר דפליג ר"א בקמייתא וה"ה בבתרייתא. ולכן נראה דעיקר קושי' הגמ' דאין סברא דמואם ימעט ר"א ולדות והברייתא מרבי מואם ולדות לכן מסיק הטעם דמדרבנן הוא משום גזירה.

וממילא י"ל דאה"נ דר"א פליג גם בתודה. דסברת רש"י דתודה לא שכיח ולא גזר ר"א אינה מוכרחת.

וגם לא ידעתי למה נדחק רש"י לומר למסקנת הגמ' דמדרבנן הוי דבתודה מודה ר"א דלא שכיח. וזה דוחק למה לא שכיחי תודה.

והלא א"ש כפשטא דהא הברייתא קאי על הפסוק וכיון דמדאורייתא גם ר"א מודה למה יחלוק על הברייתא. רק בס"ד דמדאורייתא נמי פוסל מקשה הגמ' משא"כ למסקנא.

והא דלא פליג במשנה בתודה דכבר איפליג בשלמים וה"ה בתודה כנ"ל אח"ז ראיתי בתוס' הג' רעק"א ז"ל שתמה על הרמב"ם דפוסק גם בתודה דולד ולד פסול ע"ש. ולק"מ דודאי הרמב"ם לא הבין כפרש"י רק דגם בתודה פליג ר"א.

כנ"ל פשוט וברור: ברש"י ד"ה ל"א אפי' ממרגייהו. אפי' הן דשין את התבואה כו'. ותמהו בתוס' דאסור בגיזה ועבודה. ומ"ש על הגליון בשם הערוך שנכנסו מעצמן לדוש. ג"כ אינו מספיק. דודאי מחויב הוא לילך ולהורידן מהדישה.

[הגם דאינו עובר בלא תעבוד כיון שהוא לא הכניסן לדוש. מ"מ מדרבנן מוטל עליו למונען מעבודה כמ"ש במל"מ (פ"א מה' מעילה) לענין מרביע ע"ש] ויותר נראה לפרש בכוונת רש"י באמר ולא אפריש עדיין ויש לו בהמות בדישה.

ומעכב עצמו מלהפרישן עד אחר זמן. ע"ז אמרה תורה תשא ובאת.

אכן ברש"י ביצה (י"ט): משמע דבאמר ולא אפריש ליכא עשה להביא ברגל ראשון כמ"ש הפנ"י שם. וכ"מ ברש"י סו"פ פנחס ע"ש: ע"ב בגמ' מעצרת בעי מיכלי'.

לכאורה קשה בלא"ה נמי כיון דעיבור פרה לט' חדשים א"כ ע"כ נתעברה עוד קודם חג הסוכות. ובחג הסוכות הו"ל לאקרובי לפרה ולמה המתינו עד הפסח לס"ד דגמ' שלא ידעו דחולה ברגל יכול לשהות עד אחר הרגל.

ואפשר להוכיח מכאן דפרה מעוברת לא עבר בעשה כיון דרוצה להמתין עד שתלד ולהקריב הולד בפ"ע וצ"ע לדינא: שם בגמ' א"ה מאי אסהדותי כו'. ערש"י ותוס'.

ולפירושם קושית הגמ' קאי גם על רב זביד ולא משמע כן בגמ'. וי"ל דהא משמעות הגמ' דלרבא גם כשעבר רגל אחד עובר בעשה בכל יום ויום.

א"כ הא דמשני שהי' חולה בעצרת צ"ל דכל שברגל הי' חולה שוב אינו עובר בעשה עד רגל השני. וכ"מ בדברי התוס' (ר"ה ו'): גם לענין לאו דב"ת.

ובשו"ת ח"צ (סי' י"ב) ובפנ"י בר"ה שם הקשו ע"ז] וזה. רבותא גדולה.

ולהכי מקשה הגמ' רק על רב אשי כנ"ל: שם במשנה תמורת עולה ולד תמורה כו'. והתמורה עצמו הנקבה לא נתבאר במשנה מה דינה.

ולכאורה הי' אפשר לומר דהיא כשר להקריבה שלמים כיון דכתיב ותמורתו יהי' קודש. נהי דא"י להיות קדושת הבהמה שהמירה בה מ"מ תהי' לקרבן הראוי.

ובזה הי' מיושב לשון הגמ' כפשטא דאימ' נמי קרבה. פ"י דהיא עכ"פ קרבה.

ונהי דהיא שלמים מ"מ כיון דקדושת הקרבה הוי עלה לא נדחה הולד ותו כשר הולד לעולה. והי' מיושב נמי קושי' התוס' ד"ה אלא כו'.

אכן הרמב"ם כ' בפ"י (רפ"ג מה' תמורה) דנקבת תמורת עולה תרעה. ונראה הטעם דכ' היא ותמורתו יהי' קודש דוקא אותו קדושה הראשונה כנ"ל: שם בגמ' רבא אמר ע"כ לא אר"א כו' שם עולה על אמו כו'.

קשה לי הא לעיל (י"ז): אמר רבא בולד בעל מום ליקרב ואליבא דר"א. והגמ' שם קאמר נמי סד"א ע"כ לא אמר ר"א כו' שם עולה על אמו.

א"כ משמע דרבא לא ס"ל האי חילוקא. ואי נימא דשם גזה"כ היא א"כ א"ש נמי לרבנן. וקצת סייעתא מזה למ"ש לעיל דהרמב"ם גורס ברבא ליקרב וד"ה דגם חכמים מודין. אבל לגירסא שלפנינו קשה ויש לחלק קצת דהתם הוי ג"כ שם עולה או שלמים] על אמו קודם שנפל בה המום: בתוס' ד"ה וחליפות צ"ע כו'.

ורש"י כבר רמז תי' ע"ז. דמתודה יקריב לא מוכח רק איזה שירצה יקריב אבל השני אפשר לא קדושה.

והא דאמר יכול יהי' שני' טעונה לחם היינו מכח דרשא דסיפא דברייתא אם על תודה ע"ש ברש"י ד"ה יקריבנו: דף יט ע"ב בגמ' היינו מומא כו' מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף. ואין מובן התי' מה בכך דחייל קדושת הגוף מ"מ היינו מומא.

וצ"ל דודאי זה ידעו דפדיונן דוקא במום דלא חזי לשום קרבן והפסוק קרי' לי' בהמה טמאה אשר לא יקריב ממנה קרבן לה' שלא יהי' בו שום קרבן. רק עיקר הקושיא הי' כיון דתחלת הקדשו הי' אינו ראוי לא ליחול עליו שום קדושת הגוף כמו במקדיש בעל מום דקדם מומו להקדשו דגם בלי קרא דכל בהמה טמאה כו' הי' מהני בי' פדיון מסברא. ומשני דאינו כן דמיגו דחל כו' חל נמי קדושת הגוף. וגם אפשר להביא ראי' לדין זה מהלכה דבאשם רועה ולד ותמורה לפרש"י דהלכה הי' שתרעה.

הרי דאע"ג דלא חזי לאשם מ"מ א"י לפדות עד שיפול בו מום כיון דחל עליו הקדושה אע"פ דלא חזיא להקריבו: והנה מה דאמר רבא זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. יש לעיין בזה דמה ראי' ממתניתין דהקדישו באמת לאשם ורצה שיהי' בו קדושת הגוף ואע"ג דאינו ראוי לכך מ"מ מנלן להוציא מזה דאפי' פי' בהדיא רק לדמיו יהי' קדוש קדושת הגוף.

וצ"ל דסברת הגמ' דמ"מ הכא נמי קדושה דאשם לא חל עליו כמו שהי' רצון המקדיש רק דנשאר קדושת הגוף מכח מיגו. וה"ה בהקדיש זכר לדמיו.

מיהו צ"ע דהארבא קאמר הקדיש זכר משמע דוקא זכר לדמי עולה וכמ"ש רש"י בכורות (י"ד:) דלהכי נקט זכר דחזי לעולה משום דרובא דמייתי קרבן עולה מייתי. וע"ש בתוס' ובשטמ"ק שכ' טעמים אחרים] כיון דראוי בעצמו לאותו הקרבן שנדר.

אבל הקדיש נקבה לדמי עולה לא חל עליו קדושת הגוף. וכן כ' הרמב"ם (פט"ו ממעשה הקרבנות).

והכ"מ נדחק שם בחנם לפרש פי' זר בדברי הרמב"ם משום דהבין דזה קאי בשיטת ר"ש דהכא. ובאמת דברי הרמב"ם נכונים כמשמעות לשון הגמ' בכמה דוכתי הקדיש זכר לדמיו משמע דוקא זכר.

וא"כ קשה דבמתני' בהקדיש נקבה לאשם דאלו הוי אמר דמי נקבה לאשם לא הי' קדוש קדושת הגוף. ורק דהכא שאני הואיל והקדיש היא עצמה לאשם.

א"כ תו היכא דייק רבא מהכא דהקדיש זכר לדמיו קדוש. וצ"ל דס"ל לרבא דנהי דמהני מה שפירש לאשם דיחול עליו קדושת הגוף אע"ג דאינו ראוי לאשם מ"מ לולא הסברא דמיגו דחל קדושת דמים כו' לא הי' מהני דיבורו רק מכח מיגו.

וממילא יש לנו לומר בהקדיש זכר דחזי בעצמו מהני מיגו זו להקריבו בעצמו. כן מוכרחין לבאר סברת הגמ'.

והנה התוס' הקשו מדמי נסכים דאמרינן בשבועות דלא קדשו קדושת הגוף. ותי' דאתיא כר"ש.

ולכאורה כל דבריהם תמוהים חדא מה דהקשו מסוגיא דהכא. הלא הגמ' שם בשבועות מביא הך דהקדיש זכר לדמיו.

ומשני הא לדמי עולה הא לדמי נסכים ותו מה תי' דאתיא כר"ש הא לר"ש אפי' לדמי עולה נמי לא חל. אכן לפמ"ש דבריהם מובנים דוודאי יש לחלק ולומר דהקדיש זכר דוקא ולא נקבה ומכ"ש דמי נסכים.

רק עיקר קושיתם מה דהוכיח רבא זה הדין מן המשנה, וא"כ נראה דאינו מחלק בין שפי' לאשם או שאמר לדמי עולה. וא"כ גם בהקדיש נקבה לדמי' או לדמי נסכים נמי צריך להיות קדושת הגוף.

וע"ז תירצו דאה"נ לתנא דמתני' הכי הוא. אבל לר"ש דפליג על מתני' אין ראי' לזה. ושפיר יש לחלק דבזכר לדמיו מודה ר"ש הואיל וראוי בעצמו להקריבו חל עליו קדושת הגוף. כן היא כוונת התוס'.

אבל זה דוחק גדול דמשמע דלדינא איתמר שם. ויותר נ"ל לחלק דשאני הכא שהקדישו לאשם ונהי דלא חל לאשם מ"מ נחית קה"ג וא"י למוכרו בלי מום.

אבל במקדיש בהמה לנסכים וה"ה נקבה לדמי אשם שפיר לא נחתא קדושת אשם כיון דלא חזי להכי. וכן באמת נראה לדינא דסוגיא דשבועות אתי ככ"ע וה"ה נקבה לדמי עולה או זכר לדמי נסכים מודה רבא דלא קדוש ובמתני' שאני הואיל והקדיש היא עצמה לאשם.

וכמ"ש הרמב"ם. ומ"מ דייק רבא שפיר כמ"ש.

אכן התוס' בנזיר (כ"ו: ד"ה אבל) כתבו דדוקא בנסכים דלא חזי כלל לשום נסכים שבעולם אבל נקבה דראוי מיהא לקרבן אחר חל עלייהו קדושת הגוף. ולשיטתם אזלי דהא דא"ר הקדיש זכר טעמא אחרינא הוא כמ"ש בבכורות כנ"ל: שם בגמ' אשם בן שנה והביאו בן שתים ב"ש והביאו בן שנה כשירה ולא עלתה לבעלים.

ואין מובן הטעם דכשירה. ותוס' תמהו עוד דבמנחות איתא דתעובר צורתן ותצא לבית השרפה והוי דלא כמאן.

ורצו ליישב דמיירי בשלא לשמו והרמב"ם לא הביא רק ברייתא דמנחות ע"ש (פ"ד מפסוה"מ). ואפשר ליישב דברייתא זו ס"ל כר"א בכריתות (כ"ה).

(דאשם בא בנדבה ואשם תלוי כשר בן שנה ובן שתי שנים **בזבחים (צ':) במשנה כל האשמות שבתורה באין בני שתים כו' חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע. משמע דאשם תלוי בן שתים וכ"מ שם (מ"ח).

(ובכריתות (כ"ב:) דילפי' א"ת מאשם מעילות לענין דבכסף שקלי' וה"ה דנוכל למילף לבן שתים. וכן מפורש בזבחים (ע"ז).

(אימרי בדכרי מיחלפי לך ע"ש אכן ברמב"ם (פ"ד מה' פסוה"מ"ק) מבואר דא"ת בא מן הקטנים ומן הגדולים. הגם כי הדבר תמוה וצריך נגר ובר נגר לפרוקי.

מ"מ אפ"ל קושי' התוס' כנ"ל לדעת הרמב"ם: ** ולהכי נעשה כנדבה וכשר לאשם תלוי אבל ברייתא דמנחות ס"ל דאין אשם בא בנדבה. וכן פוסק הרמב"ם ולהכי פסולה כנ"ל: שם בגמ' והרי מחוסר זמן דלא חזי ואר"ש דקדוש פרש"י משום דר"ש ס"ל

דכל שראוי לבוא לאח"ז הוא בל"ת מפורש בזבחים (קי"ב:) דאותו את בנו בנו או תורים קטנים אר"ש בל"ת הואיל וראוי לבוא לאחר זמן אך לפ"ז יש לתמוה מה משני הגמ' שאני מחוסר זמן דגמר מעשר מבכור.

הלא תורים שלא הגיע זמנם הוי ממש כמו אשם בן ב' שנים והביאו בן שנה דג"כ ראוי לאחר זמן. ושוב מצאתי בתוס' זבחים (קי"ד:) ד"ה היתר עמדו בזה.

ונדחקו מאוד בזה וקשה להבין טעם התוס' שם. ולע"ד נראה דבאמת יש לתמוה מה מקשה הגמ' הלא י"ל דהכא מיירי שהקדיש האשם בן שנה להביאו תוך שנתו וכה"ג כיון דלא חזי לא חל עליו קדושה.

אבל התם הקדישו על דעת להקריבו אח"כ כשיבוא זמנו ושפיר חל. ולכן נ"ל דזה עצמו כוונת הגמ' אלא דהוקשה להם כיון דמידי דלא חזי ס"ל לר"ש דלא חל.

מה טעם יחול כשאינו ראוי עתה. וע"ז תירצו דיליף מבכור והתם קדוש מיד להקריבו אחר זמנו וכמו כן חל ההקדש בתורים קטנים או באשם בן שנה כשהקדיש להקריבו אח"כ כשיבוא הזמן.

אבל במקדישו להקריבו קודם הזמן לא חל כנ"ל: בתוס' ד"ה אשם והר"א תי' דהכא מיירי בשלא לשמו כו' שלא לשמו חייב משום שחוטי חוץ הואיל וחזי בפנים כו'. וצריך להבין הטעם דכשר לפנים שלא לשמו.

וצריך לומר בדוחק משום דקי"ל אשם ששחטו שלא לשמו כשר. ואע"ג דאשם לא בא בנדבה א"כ ע"כ צ"ל דנעשה קרבן אחר ושוב כשר אפי' הי' בן שנה והביאו בן שתים כיון דלא עלה לשם אשמו.

מיהו צ"ע בזה דהא אמרינן ריש זבחים דאע"ג דכשר אסור לשנויי בי'. ומשמע דה"ה באשם לשם עולה ושלמים דמ"מ אסור לשנויי בי'.

א"כ ע"כ שם אשם עליו. וכן הרמב"ם כ' סתם אשם אע"פ ששחטו שלא לשמו נאכל הוא.

משמע אע"ג שהי' לשם עולה מ"מ דין אשם עליו. וא"כ למה יתכשר בן שנה לבן שתים וצ"ע.

ובאמת הרמב"ם לא הביא זה הדין בשחוטי חוץ רק שכ' (פי"ח מה' מעה"ק) דאשם נזיר ומצורע ששחטו בחוץ שלא לשמו חייב הואיל וכשר בפנים. משמע דקאי אבן שנה כדין אשם נזיר ומצורע.

ותמהני שהכ"מ כ' עליו שהוא מסוגיא זו דזבחים (דמיירי במחוסר זמן) נראה שהבין דמיירי בבן שתים. ולא משמע כן בהרמב"ם וצ"ע.

וליישב שיטת הרמב"ם אפשר לומר כמ"ש בגמ' לעיל דאותו סוגיא דזבחים ס"ל דאשם תלוי בא בנדבה. ולהכי בשלא לשמו דנעשה נדבה שפיר כשר אפי' בן שתים.

אבל לדידן דלא בא בנדבה פטור כה"ג בשחוטי חוץ כנ"ל: בא"ד והכא מיירי אחר שניתק לרעי'. צ"ע בבן שנה כיון דראוי לאחר זמן למה יהי' ניתק לרעי'.

ואפ"י אי נימא דכיון דעבר אבל תאחר ורוצה להביא אשם אחר מיד ממילא ניתק הראשון לרע"י. מ"מ קודם שהביא אחר למה יהי ניתק.

והכא מיירי שעדיין לא הביא אחר שהרי אמרו שלא עלה לבעלים וצ"ע: בד"ה אף מחוסר כו' בסוף הדבור אם עבר והקדישו קדוש. בזבחים (קי"ד:) בתוס' ד"ה היתר הקשו לרבא דס"ל א"ע לא מהני למה יהי קדוש.

ונראה ליישב כמו דאמר רבא לעיל גבי בעלי מומין. דכ' לא ירצה הא מיקדש קדשי ע"ש לעיל (ה' ע"ב) כמו כן י"ל במחוסר זמן דכתי' ומיום השמיני והלאה ירצה.

משמע דקודם שמיני לא ירצה אבל מיקדש קדשי כנ"ל. גם בתוך ז'.

דלרבות ליל ח' לקדושה ל"ל קרא דהכא. כדאי' בזבחים (י"ב).

(מרומיא דקראי ע"ש. א"כ ירצה ע"כ לרבות דגם בתוך ז' מיקדש קדשי): דף כ ע"א בגמ' אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר"ש כו'.

לכאורה צריך להיות הלכה כרבי שהוא מכריע. אך הרמב"ם פסק כת"ק.

ונראה הטעם דמשמעות הגמ' דהך פלוגתא דתמורה תלוי' בפלוגתא דת"ק ור"ש במשנה אי תמכר שלא במום. וכיון דבמתני' הוי סתם פלוגתא דיחידורבים ממילא הלכה כרבים.

והנה הרמב"ם פוסק בכל חטאת ששינו בו כגון פרה לפר שעיר לשעירה כו' לא חל קדושת הגוף ואפ"י לדמים לא קדוש ואינו עושה תמורה. והגם דלכאורה מסוגיא דהכא בסמוך משמע דכל פלפול הגמ' רק לר"ש דמצריך להיות שם עולה.

להכי מפלפל הגמ' אי בהנך שייך נמי שם עולה. אבל לדידן דלעולם תרעה עד שתסתאב אפ"י בנקבה לאשם.

א"כ י"ל דה"ה חטאת. והלח"מ שם נתקשה בזה (פ"א דתמורה).

אבל נראה דהרמב"ם מפרש דלת"ק העיקר תלוי כיון דקדוש לדמיו קדוש נמי קדושת הגוף. ובחטאת ס"ל לרמב"ם דלא קדוש אפ"י לדמיו.

ואפשר טעמו דא"א לומר דחל עליו שם חטאת דא"כ למיתה אזלי. ולכן לא שייך בחטאת להיות קדוש לדמיו דהא הבעלים יביאו חטאת אחרת ויהי' למיתה זה החטאת.

או שמצא הרמב"ם כן באיזה תוספתא. ולכן לת"ק לא מקשה הגמ'.

רק לר"ש דס"ל כלל אחר דכל דלא חזי' לגופי' לא חל קדושה ואעפ"כ בהני דשם עולה על אמו ס"ל דקדושה להכי פריך דבפרה לפרו כו' נמי חל שם עולה ומשני כנ"ל. עיין ברמב"ם פ"ד מפסולי מוקדשין ופ"א דתמורה: ע"ב בגמ' אמר רבא ב' תשובות בדבר חדא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה.

צ"ע למה נקרא הולד בא בעבירה הלא כל הפסולין לגבי מזבח רובע ונרבע ולדותיהן מותרין כדאי' לקמן (ל'): משום דהוי זה וזה גורם. ודוחק לחלק משום דהכא הבעלים גופי' עשאו העבירה דמ"ש סוף סוף זה וזה גורם הוא לגבי הולד.

ותו אטו לא עסקינן דאחרים המירו שנתנו בעלים רשות להמיר. ועפ"ז עכ"פ מיושב קושי' התוס' ד"ה אבל דהקשו למה עדיף מתמורה עצמה דהלכה דאינה קריבה אשם.

ולק"מ דוודאי תמורה עצמה דנעשה בה עבירה אינה מכפרת אבל הולד ס"ל להאי מ"ד דלא חשיב דבר הבא בעבירה כמ"ש: שם בגמ' ותו דתני ר"ח לסיועי כו' ולד שני לא קרב. קשה להבין כל סוגיא זו למאי דאמרינן לעיל (י"ח) דולד שני מדרבנן פסול כדי שלא יגדל עדרים וכיון דניכר מחשבתו דלגדל בעי להו כיון דנולד ולד ולד קנסוהו.

א"כ הכא בתמורה לא שייך זה דאטו נחשדו לעבור על לאו דלא ימיר בפרט לעשות נקבה תמורה לאשם. ותו כיון דעכ"פ הדין דתמורה תרעה.

א"כ מוכרח הוא להמתין עד שתסתאב ולהשהותה ולמה נקנסי'. ומתוך הדוחק נראה לי דרבא הבין הברייתא כפשטא דמן התורה פסול ולד שני וא"כ ה"ה ולד תמורה.

ואע"ג דאמר ריב"ל הטעם דניכרין מעשיו מ"מ תני ר"ח לסיועי לריב"ל בעיקר הדין ולא מטעמו. ולהכי באמת לא קאמר תיובתא בסוף הסוגיא רק קשיא.

וכן הרמב"ם פוסק (בפ"ד מה' תמורה) להלכה כלישנא בתרא דאחר כפרה יקרב עולה ולא חש לקושיא זו מה"ט. דאנן ס"ל דולד שני רק מדרבנן פסול.

וזה לא שייך בולד תמורה. כנ"ל: ובפירוש אחר כפרה העתיק הרמב"ם שם שנולד הולד אחר כפרה.

ולכאורה פשט הלשון בגמ' ורש"י משמע דאפי' נולד מקודם כפרה מ"מ אחר שכיפרו הבעלים הולד קרב עולה למסקנא. ומיהו מלשון המשנה משמע כשיטת הרמב"ם דתני ירעה עד שיסתאב.

והלא סגי עד שיביאו הבעלים כפרתן אלא ודאי דכל שנולד קודם כפרה תו לית לי' תקנתא בהקרבה: בתוס' ד"ה ולד שני הקשה מורי כו'. ותירוצם קשה להבין דמה ענין וכ"ש זה מזה.

ולפמ"ש לעיל דלשיטת ריב"ל לת"ק דמתני' יש ג' מחלוקת דת"ק מכשיר אפי' ולד ולד ור"א פוסל הכל וחכמים מכשירין ולד ולא ולד ולד. ור"ש ס"ל דיש רק ב' מחלוקת וא"כ הלכה כחכמים אליבא דת"ק ומקשה הגמ' שפיר: פרק רביעי דף כב ע"ב בגמ' אליבא דרבנן מאי איריא בלילה אפי' ביום כו'.

צ"ע לפרש"י במשנה דבבעל מום או עיברה שנתה לר"ל דהוי ב' ריעותות מודין חכמים אפי' נמצאת קודם כפרה. א"כ נ"מ אפי' לרבנן בהאי דאבודת לילה אפי' נמצאת בעל מום.

ומזה סייעתא לשיטת התוס': שם וכ"ש אבודה מן הרועה ולא אבודה ממנו. לכאורה קשה אם לא אבודה מן הבעלים למה הפרישו קרבן אחר.

וזה וודאי אין לומר דאפי' אח"כ אבודה גם מן הבעלים מ"מ כיון דבתחלתה היתה אבודה רק מן הרועה הוי כמו תחלת אבודה בלילה לרבא. דז"א דכיון דעיקר אבודה בבעלים תלוי' א"כ התחיל האבודה רק כשנאבד מן הבעלים ומעיקרא לא הי' בכלל אבודה כלל.

ולא דמי לאבודת לילה וזה ברור. אלא נ"ל דנ"מ אם הי' אבודה מן הרועה בלילה ולא מן הבעלים ולמחרת אבודה מן הבעלים והפריש קרבן אחר.

א"כ אי אבודה מן הרועה הוי אבודה. הכא לאו אבודה היא כיון דהתחיל בלילה אבל השתא דאבודת הרועה לא הוי אבודה א"כ למחרת כשהי' אבודה מן הבעלים שפיר הוי אבודת יום ותמות כנ"ל: דף כג ע"א בגמ' עשו תקנה כו' לך התכפר באבודה כו'.

משמע דר"ה מודה בזה לר' אבא דמפריש לאיבוד לאו כאיבוד ואם יתכפר באינו אבודה אבודה מתה. ותמהני על הרמב"ם דפוסק כר"ה וכתב ג"כ כלשון הגמ' דלך התכפר באבודה ע"ש (פ"ד דפסולי מוקדשין) ובתחלת הפרק שם הביא בעיא דגמ' לעיל בנמצא בין שחיטה לזריקה דהוי ספק אי כזרוק דמי ופסק דתמות מספק.

וקשה דמה נ"מ בבעיא זו הא אבודה לכ"ע מתה אפ"י נמצאת קודם הכפרה כשנתכפר באינו אבודה. ותו כיון דכבר שחט א"כ אפ"י הי' נמצאת קודם שחיטה הרי במשך א' השני תמות.

ודוחק לומר כיון דשחטו קודם שנמצאת לא הוי המשכה זו דיחוי להאבודה וצ"ע: בתוס' ד"ה וטעמא כו'. תימא למורי הר"א כו'.

צ"ע לפי מה דמסיק התוס' דלר"ה לא מקשה דהוי כמשך. א"כ למה נדחקו בחנם הלא קושית הגמ' רק על ר"א ולהביא סייעתא לר"ה.

וכ"מ בסמוך דקאמר קשיא לתרוייהו משמע דקושיא ראשונה לא הי' רק על ר"א: פרק חמישי דף כד ע"ב בתוס' ד"ה א"ר יהודה וא"ת לימא דר"י פליג אדר"ה כו'. ויש ליישב דשאני התם כיון דכשחל קדושת בכור למפרע בטל המכירה כמ"ש שם בגמ' ומאי דזבין לאו כלום הוא לכן קדוש למפרע.

משא"כ הכא דע"כ מום הוא ומעכב מלחול הקדושה ולא שייך אגלאי מילתא למפרע דהא לא נגמר הקדושה ולא עבר בלאו כיון דבאמת לא נתקדש למפרע. משא"כ התם דבאמת כשחל למפרע המכירה בטלה כנ"ל נכון.

וכ"מ שיטת הרמב"ם דהביא הך דר"י ופוסק התם כרב הונא ע"ש: דף כה ע"א בגמ' ש"מ ולדי קדשים בהויתן קדושים. משמע דכל המשנה ס"ל הכי וכן פרש"י דהא מפורש בגמ' דמציעתא מיירי בבהמת הקדש א"כ ע"כ בהויתן הם קדושים.

ומהתימא על הרמב"ם דפוסק במעי אמן קדושים (בפ"ד דתמורה) וגם בפ"י המשניות כ' דחכמים פליגי ארשב"ג והלכה כחכמים. וקשה הא ע"כ ת"ק נמי הכי ס"ל.

ובלח"מ שם כ' דלמסקנא כל המשנה מיירי בחולין. אכן הרמב"ם בפ"י המשנה פי' בעצמו בקדשים וצ"ע.

מיהו קצת ראי' מהא דבעי ר"ע לר"ש באמר על בכור ביציאת רובו דיהי' עולה. ולא נקט בשאר קדשים משמע קצת דס"ל דבמעי אמן הן קדושים וצ"ע: שם בגמ' אמר על הבכור ביציאת רובו יהי' עולה כו'.

וכן העתיק. הרמב"ם סוף ה' תמורה.

וקשה דכיון דפוסק הרמב"ם פ"א מבכורות כר"ה דמכר ביציאת שלישי לעכו"ם למפרע קדוש א"כ ה"ה באמר ביציאת מיעוטונמי לא מהני. ויש ליישב כיון דגם ביציאת רובו מבעיא לי' ונהי דמסיק הגמ' דלא מהני משום דדברי הרב שומעין אבל היכא דקדם להקדיש קודם יציאת רובו שפיר לא חל אח"כ הקדש דבכור.

כיון דבשעת הקדישו לא הי' עדיין דברי הרב וחל קדושת העולה ותו לא חל קדושת בכור כנ"ל. ולדינא צ"ע: שם בגמ' מתיב ר"א כו'.

קצת קשה דילמא דוקא בחטאת קאמר ר"י כיון דולד חטאת מתה. א"כ מסתמא נתכוון להיות כב' חטאות לאחריות כיון דיכול לשייר ולהקדישו בפ"ע.

אבל בשלמים כיון דגם מצד האם כשר להקריבו למה נימא נתכוון לב' קדושות. ונראה דס"ל להגמ' דלר"י דעובר לאו ירך אמו הוא לא חל הקדושה אגב אמו כלל ואם שיירו אין הפי' דוקא שאמר ולדה חולין.

רק שכל שאומר בפ"י שמקדיש האם ואינו מקדיש הולד בפ"ע. לא חל כלל קדושה אגב האם ודוקא בנתעברה אחר ההקדש רבי קרא דולד קדוש.

אבל שיחול הקדושה ע"י קדושת האם על הולד לא. דבהמה בפ"ע היא ולא ירך אמו.

א"כ מקשה הגמ' שפיר כנ"ל: ע"ב בגמ' ואי אמרת שיירו משוייר כו' אמאי זכתה לו כו'. וקשה למה מסיק בתיובתא הלא י"ל דמיירי בכסף ואדרבא אתיא ככ"ע כדקי"ל דבכסף גם לרבנן הוי שחרור בחצי מקרא דהפדה לא נפדתה ושפיר הרב יכול ליקח כסף כפי שיווי הולד לשחרר הולד, והא דקאמר ומני ר"מ היא י"ל קצת דלשון האומר לשפחתו לא משמע כל כך בכסף.

וגם לשון זכתה לו לא משמע כן דהא כסף קבלת רבו גרמה להשיחרור] אבל עכ"פ תיובתא דר"י ליכא וצ"ע: שם בגמ' דילמא טעמא דר"י דאדם מתכפר בשבח הקדש. קצת קשה דא"כ למה אר"י הקדיש חטאת מעוברת וילדה.

הא כמו כן אפי' הפריש חטאת ואח"כ נתעברה ג"כ דינא הכי כיון דמתכפר בשבח הקדש. אבל לטעם דשיירו משוייר שפיר דוקא בהקדיש מעוברת.

ואפשר לומר דס"ל לרבא דאפי' למ"ד דמתכפר בשבח הקדש הוא דוקא שיש לו עכ"פ חלק בו שנתוסף שבח ע"י ההקדש כהך דכריתות (כ"ז.) (שהקדיש בסלע והוקר ועמד על ב' סלעים דכ"ז נקרא בשבח הקדש וכמו כן בהקדיש מעוברת דכבר קצת עובר הי' ברשותו קודם ההקדש אף שנגמר אח"כ והוי שבח הקדש מהני.

אבל כשנתעברה אח"כ דכל הקרבן דהקדש הוא אינו מתכפר בו. וקצת ראי' מדנקטו בשבח הקדש.

ולא כתב מתכפר בדהקדש. ולדינא צ"ע בזה: ואפשר לומר דאפי' אם הקדיש ואח"כ נתעברה מתכפר בולד ג"כ.

מ"מ כיון דאר"י רצה מתכפר בולדה משמע אפי' אמה קיימת יכול להתכפר בולד. ובהקדיש ואח"כ נתעברה לא יתכן זה שהרי אמר בהמה זו לחטאת ומוטל עליו לקיים נדרו להקריב האם.

בשלמא אי כבר נתעברה א"כ הקדיש האם והעובר ושניהם בכלל נדרו שהי' ירך אמו ואח"כ נתפרדה הבהמה שנדר לשנים ויוכל לקיים נדרו באיזה שירצה. משא"כ אם הקדישה ואח"כ נתעברה אינו רשאי לעשות כן.

אבל אם מתה האם שפיר מתכפר בעובר בכל גווני כנ"ל: בתוס' ד"ה דת"ק כו' והקשה מורי כו'. ואפשר ליישב דרש"י כ' כן לעיל אליבא דמסקנא דקי"ל כר"י דשיירו משוייר ולהכי וודאי לא שייך בהויתן קדושין כיון דקדושת הולד בפ"ע היא כב' חטאות.

אבל למ"ד דשיירו אינו משוייר ועובר ירך אמו הוא שפיר י"ל דבהויתן קדושין. ולהכי המקשן רצה להוכיח דאינו משוייר ונאמר דס"ל להמשנה דבמעו אמן הן קדושין.

כך הי' סברת המקשן כנ"ל בא"ד ויש ספרים דגרסי כו' וא"א יכולין להעמידה כו'. יש ליישב גירסא זו דנהי דלמ"ד משוייר מטעם קדושת פיו הולד קדוש כדאמרינן הולד שלמים.

מ"מ היינו דוקא בשנולד אח"כ. אבל בנשחט האם נמצא דהולד שהיא חטאת בפ"ע מת. וכמו אם תפיל הולד דפשיטא דהוי כמו כל קדשים שמתו דאין בהם קדושה ומעילה [ונהי דמדרבנן מועלין בהן כדאי' במעילה (ב'): י"ל דבהא לא גזרו דלא שכיחא]. ונהי דלאכילה התירה הכתוב מכל בבהמה' תאכלו.

אבל לענין קדושת הגוף דהקרבה ליכא על הולד. ואפשר דאה"נ דבעי פדיון ככל קדושת דמים.

והי' מיושב טפי הלשון נאכלת לכל אדם בכל מקום ולמה לא תני סתם שהוא חולין. רק דצריך באמת פדיון רק דבטל תורת חטאת ממנו. כנ"ל.

ומ"ש התוס' ועוד היכא מצינו למימר כו' הא בפ"ק מייתי הני ברייתות כו' וע"כ האי דאינה נאכלת בעי לאוקמי כר"י כנ"ל. א"י כוונתם כלל דגם התם יש לפרש איפכא ומטעם שכתבתי דלבר פדא אינה נאכלת משום דקדוש אגב אימי'.

אבל לר"י דקדוש בפ"ע ונעשה נפל שלא נגמר נאכלת כמ"ש. ותמהני על לשון התוס' בזה.

דמה ראי' משם טפי מדהכא: בד"ה ואת אמרת כו' תימא כו'. יש לתמוה על תמיהתם דמנא להו דכוונת הגמ' דלית לי' לר"י אדם מתכפר בשבח הקדש.

דהא עיקר כוונת הגמ' דאין טעם ר"י משום דאדם מתכפר בשבח הקדש והפיל' ואת אמרת דטעם ר"י משום אדם מתכפר כו'. אבל באמת ר"י עצמו ס"ל נמי דאדם מתכפר בשבח הקדש.

וזה ברור ופשוט. וכ"נ דעת הרמב"ם דפוסק (בפ"ד מה' פסוה"מ) שיירו משוייר כר"י דמ"ש הלח"מ שם דטעם הרמב"ם משום אדם מתכפר כו' תמוה דבהדיא כתב הרמב"ם דהוי כשתי חטאות לאחריות.

ומ"מ פסק ג"כ דאדם מתכפר בשבח הקדש. ויש לתמוה על התוס' מה הוכחה הי' להם דלית לי' לר"י אדם מתכפר.

וקצת אפשר לומר דסברתם הי' דאם אדם מתכפר בשבח הקדש למה נימא דהי' כוונת המקדיש לב' חטאות כיון דאפי' לא ישיירנה להיות בפ"ע ג"כ יוכל להתכפר גם בולד. א"כ למה יתכוון לב' חטאות.

אבל באמת אין זה טענה דנ"מ טובא דאם לא הי' משיירה ואם יתכפר באם תמות הולד. אבל השתא דהוי ב' חטאות אין הולד מתה בכל גווי.

דף כו ע"א בגמ' חצי' עולה וחצי' חטאת כו'. פרש"י שלא הי' מחויב חטאת.

ותמהו בתוס' דא"כ לא חל קדושת חטאת כלל כדאמרינן בנדריים כו'. מיהו רש"י פי' שם בנדריים דבאומר הרי זו עלי לחטאת חל ע"ש, והרמב"ם (פט"ו מה' מעה"ק) נראה דפי' כפשטא במחויב חטאת.

וקשה דא"כ למה תמות. וכן הניח בקושיא בלח"מ שם.

אכן נראה דס"ל להרמב"ם דכיון דאינו עומד להקרבה מתחלתו והוא מביא חטאת אחרת הוי בכלל חטאת שכפרה בעלי'. מה"ט דאמרינן לעיל בהא דהשני ירעה שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד מתה ומסיק הגמ' משום דמצוה בראשון הוי כמפריש השני מיד לאיבוד כדפרש"י שם ע"ש (דף כ"ד).

הגם דהסוגיא שם לרבי. מ"מ נראה דהרמב"ם ס"ל דהוי אליבא דכ"ע דכיון דהפריש ע"ד שלא להקריבו ואידחי מיד הוי בכלל כפרו בעלי' שהרי הרמב"ם כ' בה' עבודת יו"כ (פ"ה) ג"כ כלשון המשנה שאין חטאת צבור מתה.

משמע הא דיחיד מתה אע"ג דפוסק כחכמים לעיל כנ"ל ודו"ק: ע"ב ברש"י ד"ה זו תחת זו כו' נפדין אפי' תמימין כו' תמהני בזה הא קי"ל בתמימים אין יוצאין מידי מזבח לעולם וצריכין להמכר לצורך קרבן וכאן חללו לצאת לחולין. ולמה הוצרך רש"י לכך דיותר נראה לפרש דהיא בעלת מום דסתמא הכי הוא דאין אדם מקדיש תמימין לבדק הבית דעובר בלאו וצ"ע: בתוס' ד"ה ש"מ כו' אין לעופות פדיון כו' וה"ה אפי' קדושת דמים אין בו כו'.

דבריהם תמוהים דוודאי כה"ג הוי כחולין גמורין ומאי דחוי שייך בזה כיון דלא נתקדשו כלום. ורש"י בכריתות פי' דאין פדיון לעופות דוקא כשנתקדש כדין.

אבל בלא התחיל לחול קדושת הגוף מהני פדיון ע"ש (ד כ"ח:): בא"ד א"נ כההיא דהתערובת כו' דם לתוך מים כו'. עמ"ש בזבחים (י"ב) לפקפק על זה.

ומ"ש עוד וא"ת כיון דאית לי' לר"י דיחוי מעיקרא כו'. שם בזבחים כ' תוס' דהיכא דבידו קצת יש חילוק בין דיחוי מעיקרא לנראה ונדחה.

ובהמיר דת הוי בידו קצת להכי אר"י דוקא בהפריש מקודם: בא"ד וי"ל דיש שם שיטה אחרת כו'. ומ"מ צריך טעם מ"ש ממחוסר זמן.

והי' נראה פשוט לחלק דשאני מחוסר זמן דממילא יהי' ראוי אח"כ כמו שמשא ממילא ערבא וא"צ מעשה להכי לא חשוב דיחוי. [וכעין זה כ' התוס' שם ביומא].

מיהו משיטת הגמ' שם לא משמע כן: דף כז ע"א בגמ' והלכך גבי קדשי מזבח כו'. קשה למה לי הוספה זו בלא"ה כיון דתחת ב' לשונות משמע א"כ תליא בכוונתו דאי נתכוון לתמורה הוי תמורה ולחילול הוי חילול.

כמו בפת סתם ונתכוון לחטים כדאי' בשבועות (כ"ו:). ומ"ש התוס' שם משום דסתם פת הוי דחטין.

מדברי הרמב"ם והרא"ש משמע דלא ס"ל הכי. כמ"ש הב"י ביו"ד (סי' ר"י).

ואפי' בפת שעורין דינא הכי]: בגמ' ואת"ל כו' היו לפניו ד' בהמות כו'. הרמב"ם (פ"ב מה' תמורה) כ' בג' בהמות כו' על הג' לא לקי וכן אפי' עשרה וא' בעל מום לא לקי על אחת.

והקשה בלח"מ כיון דבעשרה לא לקי כ"ש בב'. ע"ש פ"ב דתמורה.

וכן קשה למה הביא הא דג' בהמות. והנה הוא נמשך אחר הכ"מ שכ' כיון דנשאר בתיקו פסק לקולא דלא לקי.

אך אין דרך הרמב"ם כן דהוי לי' לפרושי דמספק לא לקי. ע"כ נראה דהרמב"ם דייק בלישני' דלא לקי אבל לחולין לא יצא שום א' מהן.

ומזה מוכח דספק הוא. ובסמוך גבי תמימה ובעלת מום שאמר זו תחת זו פלי' בהדיא דנפק לחולין וא"כ מוכח דבהני ספיקא הוי.

ומיושב ג"כ קושית הלח"מ ולהכי הביא גם הא דג' בהמות דגם זה ספק הוי ולא נפקי לחולין. ולפ"ז נראה דהרמב"ם לא גרס כאן ואת"ל כו' רק בעי רב אשי: ע"ב תוס' ד"ה לא אמרו כו' וקשה כו'.

אפשר ליישב דהתם בסנהדרין מיירי שפדה ע"י שליח וכיון דשינה מן הדין דבעי עשרה לפדיון ונטל רק ג' הוי שינוי בשליחות ובטל הפדיון. ומה שתירצו התוס' דבשלו מיירי שמואל אבל היכא דהגזבר מחלל בעי ג' או עשרה.

משמע לכאורה כוונתם דבשלו אפי' לכתחילה א"צ ג'. אבל כל היכי דצריך ג' מעכב הפדיון.

ויש להקשות לפ"ז א"כ מה מקשה הגמ' מדשמואל דילמא שמואל מיירי בשאר הקדש. אבל בהמה דבעי העמדה והערכה א"כ קפיד קרא להיות נפדה בשוי'.

להכי צריך להוסיף דמים מה"ת. וטפי קשה דאפי' הוספת דמים לא יועיל כיון דלא הי' הפדיון ע"י העמדה והערכה.

ולמה ג' ועשרה מעכבין והעמדה והערכה אינו מעכב. ואפשר לפרש כוונת התוס' דלכתחילה לעולם בעי ג' ומ"מ אינו מעכב וגם העמדה והערכה אינו מעכב.

[והא דתנן לקמן (ל"ב.) ואם מתו יקברו.

ופרש"י משום דבעי העמדה והערכה. י"ל משום דאינו ראוי להו"ע ודאי מעכב כעין ראוי לבילה כו'].

והטעם אפשר משום דבקדשים בעי עיכובי בקרא. וע"י גזבר שאני דהוי כשליח וכל שלא עשה כדין בטל השליחות כנ"ל.

אך לשון התוס' לא משמע כן וצ"ע: שם בגמ' טעמא דבהמה כו' ובעלת מום כו' אבל מפריש נקבה לאשם כו' דלא כר"ש. פ"י מדלא תני רבותא טפי בנקבה שאמר הרי זו לעולה.

ומשמע מהכא במפריש נקבה ואמר הרי זו עולה או אשם נמי לא אמר כלום. דאל"כ י"ל דלעולם ר"ש היא רק משום רישא דאמר לא אמר כלום לא נקט נקבה לעולה [ועי' בתוספתא ריש פ"ב דהך סיפא ר"ש אמרה.

א"כ ע"כ צ"ל דמשו"ה לא נקט נקבה לעולה. דבהא גם באומר הרי זו מהני.

ופליגא אגמ' דידן]: פרק ששי. דף כח ע"א בגמ' חדא בחולין כו'.

פרש"י ואח"כ הקדישן. וא"י למה הוצרך לכך דאפי' בחולין ממש מיירי וקאמר דנאסרו כולהו למזבח.

ובאמת מה"ט נמי לא הוי סגי בהך דהכא דהו"א כיון דעדיין חולין אסרו חכמים בכ"ש דמה הפסד יש בזה לא כל השוורים לגבי מזבח קיימי. אבל בקדשים שנתערבו י"ל משום הפסד קדשים לא אסרו חכמים בכ"ש.

מיהו הגמ' שם בזבחים עושה צריכותא אחריתי: ע"ב בגמ' והכתיב ואבדתם א"ש כל העשוי לשמם. פ"י אע"ג דב"ח עצמם אין נאסרין דאינם בכלל עשוי לשמם דאין בו תפיסת אדם דמה"ט ב"ח ומחובר לא נאסרו.

אבל עכ"פ ע"ז הם דעובדן בסיף. וגם אסורין לגבוה א"כ הציפוי דיש בו עשוי הוי בכלל העשוי לשם ע"ז: שם בגמ' ואיפוך אנא.

אין מובן קושיא זו דמה נ"מ אה"נ מצי למימר איפכא. וכוונת התנא דהני ריבויי אתיין להנך מילי ונקט חד גוונא וה"ה איפכא.

וי"ל קצת כיון דמסיק ר"ש בברייתא למה נאמר נגח ורובע ועביד ב' צריכותות. ולכאורה בחד סגי דאי ה"י רק מיעוט א' הוי מוקמינן ל"י אמאי דחמור ולא אדקל (וכן הקשו התוס' בב"ק (מ':) ד"ה ויש].

ולהכי מקדים הגמ' דע"כ מן הבהמה אתי לרובע דברביעה כ' לשם בהמה. ודוחק.

וע"ש במהרש"א מ"ש ע"ד התוס' הנ"ל]: בתוס' ד"ה אמר רב אשי תימה כו' אתנן ומחיר יוכיח. קשה לשונם דטפי הו"ל להקשות ללמוד הכל מאתנן ומחיר בלבד דליכא פירכא.

ואפשר לומר כיון דקי"ל דאין אתנן ומחיר נוהג בקדשים אפי' בקדשים קלים דחל האתנן. מ"מ כיון דכתי' לכל נדר ממעטין קדשים א"כ אי הוי ילפינן מאתנן ומחיר ה"א דיו לבא מה"ד להיות כנדון ובנרבעו אחר הקדשן יהי' מותר להכי צריך קרא.

על כן הקשו תוס' רק בדרך יוכיח. מיהו גם אסוף דינא י"ל דיו כו' להיות כנדון דכיון דאתי במה הצד יהבינן לי' קולות שבשניהם כמ"ש התוס' ב"ק (ג':).

וגם הרא"ש דחולק שם על התוס' מודה הכא דאמרינן דיו ע"ש. וקל להבין].

ומיושב באמת קושי' התוס'. מיהו קשה בסמוך דבעי למילף מוקצה מאתנן ומחיר והלא צריך קרא לאסור גם בהקצהו אחר שהקדישו כגון בשלמים דממון בעלים ובוודאי נאסר כדאי' בזבחים (קי"ד).

(אליבא דריה"ג. ואי הוי ילפינן מאתנן ומחיר הו"א דיו וצ"ע: ד"ה כל שהמום פוסל צ"ע כו'.

לכאורה הי' נראה לאפוקי עוף דאין מום פוסל בו גם הני אין פוסלין. מיהו בחולין (כ"ג. (מרבי הגמ' לפסול בתורין ובני יונה נרבע מדכתי' מן התורים וקאמר שם דהו"א דכל שאין המום פוסל גם הני לא יפסלו דכ' משחתם כו' מום במ קמ"ל. א"כ תמיהת התוס' קיימת.

ואפשר לומר לענין מנחות דגם מום פוסל בהם כדאי' במנחות (פ"ז.) ולהכי גם סולת שנעשה מוקצה לתקרובת ע"ז פסול למנחה.

אע"ג דהאי קרא בבהמה כתי' להכי מסיק הברייתא דכל דמום פוסל בו הני פוסלין כנ"ל: דף כט ע"א בגמ' מנין למוקצה מן התורה כו', הקשו בתוס' דהו"ל למימר והאי תנא מיייתי מהכא כו'. ואפשר לומר דלולי דרשא דהכא לא הוי ממעטין כלל מוקצה דמנ"ל שיהי' בזה שם ע"ז להיות בכלל משחתם בהם.

וכמו כן מן הבהמה מהיכי תיתי ניקום קרא אמוקצה רק משום דמוכח הכא דאיכא איסורא ממעטין מלעיל דפסול. וכי תימא ל"ל ב' קראי. י"ל לעכב.

ותו י"ל דמהכא לא שמעינן רק דקרבת ציבור אסור ממוקצה ואפשר נמי כל קרבן שמצוה להביאו. אבל להיות פסול בנדבה אין לנו להכי צריך קרא דלעיל.

ולולא דמסתפינא הו"א עוד דפי' הגמ' כאן מנלן למוקצה דהוא אסור מה"ת להקצות דבר לשם תקרובת דכתי' תשמרו להקריב לי ולא תשמרו להקריב לד"א ולא מיירי כלל מפסול הקרבה לשמים כנ"ל: שם בגמ' מנה"מ אר"פ דא"ק ממשקה ישראל כו'. ונראה לפרש דקאי אמוקצה כיון דאמרינן לעיל דהוי בכלל ע"ז דנקרא השחתה א"כ לאסור להדיוט כתקרובת עכו"ם.

אבל על נעבד לא מקשה דכל דאין בו תפיסת יד אדם מותר להדיוט כדילפינן מעל ההרים כדאי' בע"ז (מ"ה:) וכ"מ לשון הרמב"ם בה' ע"ז (פ"ה) דמזה אימעוט ב"ח ג"כ כמו מחובר. רק אמוקצה קשיא לי'.

כנ"ל.

ופי' התוס' נראה דוחק בעיני. ובהכי מיושב נמי מה דקשה לי אשינויא דר"פ דאי אסור להדיוט ל"ל למעט מגבוה.

הא י"ל בנעבד שביטלו אח"כ שמוכרו או ביטול אחר שתלש שיערו וכדומה דמותר להדיוט ואסור להקרבה כל שהי' נעבד פ"א. ולמ"ש דקאי רק על מוקצה איסור דמוקצה ותקרובת לית להו ביטול: שם בגמ' וכל היכא דאסירי להדיוט ל"ב קראי.

צ"ע מה הוי ס"ד דמקשה ליישב בזה. וצ"ל דס"ל דכיון דממשקה ישראל דברי קבלה הוא שייך שפיר קרא מן התורה לאסור לגבוה מצד עצמו.

ועוד י"ל דנ"מ לענין להקריב דבר זה מן הנכרי דבמום כתי' להדיא ומיד בן נכר לא תקריבו. אבל דבר שנאסר מכח ממשקה ישראל הי' נראה דמעכו"ם רשאי להקריבו כיון דלדידי' שרי יכול להביאו.

אבל כשנתמעט לגבוה בפ"ע אסור אפי' מן העכו"ם ואפשר זה הי' דעת המקשן. וצ"ע בזה לדינא.

ועמ"ש במנחות (ה'.) בזה]: שם בגמ' מהכא נפקא כל אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת.

מכאן יש לתמוה על התוס' בחולין (קל"ו:) דבעי למימר דאפי' נחתכו רגלי' מן ארכובה ולמטה שאינה טרפה פטור ממעשר. א"כ מה מקשה הגמ' הכא.

(ועי' בתוס' בכורות (נ"ז.) שכ' דמהארכובה ולמטה חשיב עוברת דלא כמ"ש בחולין].

ולכאורה קשה מה מקשה הגמ' הלא התם ממעטין רק דאינו מחויב לעשרו כמו בעל מום דנכנס להתעשר אע"ג דאינו ראוי להקרבה מ"מ טרפה לא (ומנ"ל דפסול להקרבה). אכן נראה פי' הגמ' משום דבאמת בבכורות (נ"ז) ממעטין כל הפסול לקרבן דפטור מלעשר מגז"ש דתחת תחת פרט לכל השמות הללו כלאים ויוצא דופן וטרפה.

וא"כ קשה למה לי כ"א יעבור פרט לשאינה עוברת בלא"ה טרפה אימעוט. אלא וודאי דבעי לרבות איסור טרפה לכל הקרבנות והלא כבר אימעוט ממשקה ישראל.

ולהכי משני דצריך לרבות היכא דהיתה לה שעת הכושר כנ"ל: ע"ב בגמ' והא מחוסר משיכה. יש להקשות להפוס' שכ' גבי אומנין וכל דבר שעושה ע"פ דיבורו מתחייב לשלם מה שהבטיחו הבעלים בלי קנין מטעם ערבות.

א"כ ה"ה הכא ע"י הביאה שנבעלת לו מתחייב בתשלומין שהבטיח לה בלי משיכה. ואפשר לומר דבמידי דאסורא לא שייך חיוב זה דדברי הרב ודברי התלמיד דברו מי שומעין.

ולא הי' לה לעשות ע"פ דיבורו לכן בכה"ג אינו מחויב ליתן לה. כנ"ל.

אח"כ מצאתי בהרא"ש בע"ז (ס"ג.) שהקשה כן.

ותי' דדוקא חיוב מעות שייך ע"פ דיבורו אבל לקנות גוף הדבר לא ע"ש. ולע"ד צ"ע
בזה דנהי וודאי דאין הדבר נעשה של האומן לקדש בו אשה וכדומה כל זמן שלא עשה
קנין.

אבל חיוב שפיר יש על הבעלים ליתן לו דבר זה דוקא כיון שכך נתחייב לו וזה לא רצה
לעשות המלאכה רק שיתן לו חפץ זה דוקא שפיר מחויב ליתנו לו. א"כ י"ל דשפיר
חשוב אתנן כיון דע"י הביאה צריך ליתן לה הטלה וא"י לחזור בו ומנ"ל דבעי קנין
דוקא.

ולכן נ"ל כמ"ש מקודם: בתוס' ד"ה כגון כו' בקנין סודר כו'. צ"ע דקי"ל דקנין סודר לא
מהני על אחר ל' דהדר סודר למרי'.

כמ"ש התוס' ביבמות (צ"ג.) (ד"ה קנוי' ע"ש): דף ל ע"א בגמ' א"ה מ"ט דרבי.

י"ל דר"ה ס"ל דטעמא דרבי דאתנן זונה דוקא כשנותן לה בעצמה ולא לאדון שלה. מיהו
לא מסתבר להגמ' לומר כן דהא תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב והוי
כמו שנותן לה וה"ה הכא: שם בגמ' ואידך לישתרי.

הקשו בתוס' הא אין ברירה. ולכאורה הי' נראה כיון דתשעה וחד כלב א"כ עכ"פ בטל
המחיר ברוב רק דב"ח לא בטלי וזה רק מדרבנן ובדרבנן קי"ל דיש ברירה.

אח"כ ראיתי שכ"כ הג' רע"א ז"ל ע"ש שתמה על התוס' חדשים. אכן באמת נראה
דקושית התוס' נכונה דאי אין ברירה כולן אסורין שאני אומר דכל שה נחלף על חלק
עשירי מכל שה ומהכלב.

ומנלן לומר דכל אחד מחליף בחד אי אין ברירה א"כ הקשו שפיר כנ"ל: ע"ב בגמ' והא
לאו ממונא הוא אר"ה בממנה על פסחו ורבי היא. וה"ה דהו"מ למימר בקדשים קלים
וריה"ג היא דהוי ממון בעלים.

[כדאמר אביי בפסחים (צ'.) ע"ש].

והנה הרמב"ם כ' דעוף אפי' במוקדשים חל עליהם אתנן. ותמוה מנ"ל הא כמ"ש הראב"ד
וכ"מ וע"ש בלח"מ שמיישב קצת.

אך עוד הקשו על הרמב"ם הא לא משכחת אתנן במוקדשים דעוף דלאו ממונא הוא
כקושית הגמ'. ואמרת ליישב קצת.

דהא לעיל מבעיא בגמ' בבא עלי' ואח"כ נתן לה ואמר לה שתקנה אחר ביאה ואי מצטרך
לך תקנה מעכשיו וקודם ביאה הקדישתו נשאר בגמ' בתיקו ר"ש. וא"כ קשה מה מקשה
הכא לאו ממונא הוא הא משכחת לה בכה"ג.

אי נימא דהקדישתו לא מהני כמו הקריבתו א"כ חל האתנן אחר ההקדש. רק דהגמ' לא
משני הכי דא"כ תפשוט הבעיא דהקדש לא הוי כמסירה להדיוט דיהי' כמו הקריבתו.

לכן משני בממנה על פסחו כי היכי דלא נפשוט מהכא בעיא דלעיל. אבל למסקנא דנשאר
בתיקו שפיר שייך הדין דאתנן במוקדשין בעוף בכה"ג בהקדישתו קודם הביאה דיהי'
אסור מספק כיון דנשאר בתיקו.

אך לפי זה קשה מאי מיבעיא לן לעיל בהקדישתו ואח"כ בא עלי' מה נ"מ אפי' יהי' עלי' דין אתנן הא ממעטין דבמוקדשין לא נאסר אתנן. ולכן הוציא הרמב"ם מזה דבעוף נאסר אתנן אפי' במוקדשין ונ"מ בבעיא דלעיל בעוף.

מיהו אין זה אמת דהא הרמב"ם עצמו מביא בעיא דלעיל ומשמע דקאי בטלה ע"ש פ"ד מאיסורי מזבח. א"כ ע"כ צריכין לפרש בעיא דלעיל.

דאי נימא דהוי אתנן כל שבא עלי' קודם הקרבה הטעם דמתבטל עי"ז ההקדש כיון דלא הקנה לה רק אחר הביאה. ודווקא אי הקריבה קודם הביאה וליתא בעולם הוי בכלל אי תצטרך לה לכלותו קודם הביאה לכן חל ההקדש.

אבל כל שישנו בעולם לא נעשה שלה כלל קודם הביאה ובטל ההקדש וחל האתנן: בתוס' ד"ה דניחא לי' כו' תימא כו'. ונראה ליישב דהא דב"ש מודה בדרשא דהן ולא ולדותיהן היינו הולדות שנוולדו אח"כ.

דהא בכל פסולי מזבח פליגי ר"א ורבנן בנרבעו ואח"כ נתעברו אי זו"ז גורם אסור. ור"א מתלמידי ב"ש נראה דגם ב"ש ס"ל זו"ג אסור ולהכי ממעט קרא הכא דבאתנן ומחיר ולדותיהן דאח"כ מותרין.

אבל אה"נ ולדות דמקודם אסורין לב"ש. ואפי' אי נימא דלב"ש זו"ג מותר נמי נ"מ היכא דגם הזכר הוא אתנן ומחיר דב' הגורמים הם איסור דכה"ג וודאי בנרבע ורובע ואח"כ נתעברה מן הרובע וודאי אסורין גם לדידן.

אבל באתנן ומחיר מותר מקרא דהן ולא ולדותיהן אבל בנתעברה קודם האתנן ומחיר שפיר אסור לב"ש. ולולא דמסתפינא הו"א דגם לב"ה הכי הוא דממעטין רק ולדותיהן שנתעברה אח"כ אבל נתעברה מקודם למה לא יהי' בכלל הן כיון שכבר הי' בעולם גם העובר נעשה אתנן ומחיר ואע"ג דהוי שינוי הא לא נקט התנא רק חטין ונעשו סולת.

אבל קטן ונעשה גדול לא כיון דעכ"פ הוא אותו דבר רק שנתגדל [אע"ג דבגזל הוי שינוי כדאי' בב"ק (ס"ה:)]. וכ"נ מדברי הרמב"ם שלא הביא להתיר אלא שינוי דבידים.

ובזה א"ש נמי מה דאי' בזבחים (קי"ד.) דאתנן חל על עובר ונאסר להקרבה אע"ג דלידה הוי שינוי לדעת הרבה פוסקים (בחו"מ סי' שנ"ד), אכן התוס' ב"ק (ס"ו).

(דחו זה וכו' ואין לומר דהא דשרינן ולד אתנן היינו בנותן לה ואח"כ נתעברה כו' ע"ש). וצ"ע בזה.

אבל לב"ש שפיר י"ל כן. מיהו לדינא צריך לי עיון באמת בזה היכא דב' המינים רובע ונרבע אי ולד שלהם אסור.

דהא סתם התנא כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין ומשמע בכל גווני: דף לא ע"א בגמ' אדרבא איפכא מסתברא כו'. לשון הגמ' צ"ע דהא משמע דמתיר רק האפרוח משום דנסרח מקודם.

אבל הביצה עצמה אסורה והוא באמת מטעם דביצה מגופא דתרנגולתא היא. א"כ גם סברת רב הונא אמת רק דאביי בא להתיר מכח דהאפרוח דבר חדש הוא אחר הסרחון של הביצה ולא שייך לשון איפכא.

וגם מה דהוסיף הטעם דכתי' כו' אנוש רמה תמוה כיון דביצה עצמה אסורה אע"ג דליכא האי טעמא. וגם דברי תוס' שכ' לרווחא דמלתא אמר הכי תמוה דא"כ ביצה לישתרי וצע"ג: פרק שביעי ע"ב בגמ' ואפי' למ"ד מועלין בגידולי מזבח ה"מ גידולין דחזי למזבח כו'.

פרש"י ולדות קדשים. והקשו בתוס' דולדות אתרבי מדכתי' יהיו לך כו' תשא ובאת כו'. ואפשר לפרש דלמ"ד בהויתן הן קדושים ולכן השוחט חטאת ומצא בה בן ד' תאכל בכל מקום כדלעיל (י"א.).

מ"מ י"ל דמועלין בהולד דהוי עכ"פ גידולי הקדש וכמ"ש לעיל מזה דלהכי לא אמרו סתם הולד חולין רק דנאכל בכל מקום. אבל פדיון צריך דמועלין בו.

ומ"מ קרי לזה בגמ' דחזי למזבח פי' כשיהי' נולד נמצא דהגידולין עומדין להיות ראוי למזבח. ולהכי א"ש דאיכא למ"ד מועלין בגידולי מזבח.

פי' למ"ד בהויתן קדושים אבל למ"ד במעי אמן שפיר לא משכחת מעילה בגידולי מזבח דכשנגמר הולד קדוש בפ"ע הוא מקרא דתשא ובאת כנ"ל: דף לב ע"א בגמ' קדשי ב"ה שהתפיסן כו' לא עשה כלום פרש"י דטובת הנאה לא שייכא בהו. ותוס' הקשו ע"ז דהא שייך ט"ה כמה אדם רוצה ליתן להקריב קרבן אע"פ שאינו מחויב ע"ש.

ואפשר לומר בשיטת רש"י דבאמת קשה להבין הענין דכמה אדם רוצה ליתן דמ"מ מה ממון יש לו בו. בשלמא ליתנו לבן בתו כהן הוי ממון ממש דאי יתן לו דינר כדי ליתנו לב"ב א"כ יש בו ממון לבעלים.

אבל הנאה גרידא לא מיקרי ממון. לכן פרש"י הטעם דבאמת מצינו דמביא אדם קרבן שיתכפר בו חבירו.

וי"ל דאפי' אחר שהקדישו לקרבן ואמר הרי זו. מ"מ יכול אח"כ לתתו להקריבו לשם פלוני **בשלמים דיכול למכור לריה"ג דהוי ממון בעלים כדאי' בפסחים (צ').

(אפ"ל כן אבל הא דתנן בערכין (כ"ח:) שור זה עולה אומדין כו' ליתן בשור זה להעלותו עולה. דא"י למכור וליתן.

צ"ל דמיירי בפירש בשעת הקדש ע"ד כן להקריב עבורו או לכל מי שירצה. ולמ"ד יש ברירה יוכל להתכפר בו אחר.

אמנם ברמב"ם (פ"ו מה' פסוה"מ) כ' שיכול ליתן חלקו לחבירו. וכבר תמהו עליו כמ"ש בזבחים (ד' ע"א) ע"ש: **ויכול לקבל בעבור זה דינר שיתכפר בו חבירו ולהכי חשיב שפיר ממון וא"כ זה שייך דוקא בקדשי מזבח דהוא כפרה ועבודות דזריקה והקטרה הוא לשם בעלים המתכפרין בו.

אבל בדק הבית כל דאמר הרי זו בגזא דרחמנא הוא. ונהי דנהנה במה שמביא נדבה לבדק הבית אבל ממון לא מיקרי.

והא דנדר חשוב ממון משום דבאחריותו הוא זה משום דהוי גורם לממון כממון. ומיהו קשה לפרש"י עכ"פ בנדר לבדק הבית דחייב באחריות שפיר יוכל לן לדין כהנים.

ומצאתי במשנה למלך בה' ערכין עמד בזה ורוצה להול מכאן דבבדק הבית אפי' אמר הרי עלי אם הפרישו אח"כ תו לאו באחריותו קאי דהיכא דאיתא בבי גזא דרחמנא איתא והוי כאילו מסרו לגזבר וצ"ע בזה: ע"ב בגמ' מדרבנן וקרא למעילה כו'. פרש"י דמה"ת אינו קדוש לבדק הבית כלל.

וקשה א"כ למה נשאר ר"ה בתיובתא נימא ג"כ דר"ה מדאורייתא קאמר. וכן הקשה המל"מ (פ"ו מה' ערכין).

ותי' בדוחק ע"ש]. ואפשר לומר דלר"ה דקרא מפורש דלא חל החרם אין סברא שיתקנו חכמים היפוך המפורש בתורה.

וכעין זה כ' הט"ז ביו"ד (סי' קי"ז). אבל לעולא דליכא קרא רק מסברא אין התפסה חייל שפיר גזרו רבנן דליחול כנ"ל: והנה בתוס' ד"ה והאמר כתבו דחרמי כהנים לא שייך בהו חיוב הגוף דהוי להדיוט.

ודבריהם תמוהים בעיני דהא קדש הם לה' ונתנן לכהן. ולמה לא יתחייב בהרי עלי כדאי' בערכין (כ"ט).

(כ"ז שהם בבית בעלים הן כהקדש לכל דבריהן): שם בגמ' וד"ה בע"מ מעיקרו לא הי' בכלל העמדה והערכה קשה לי מנ"ל להגמ' דלר"ל לכ"ע ב"מ מעיקרו לא הי' בכלל כיון דתנא דבי לוי ס"ל דהוי בכלל מנלן לחלוק עליו בזה בשלמא לר"י י"ל משום דע"כ מוקי לברייתא דלקמן מתו תמימין יקברו בע"מ יפדו במום מעיקרו.

א"כ צ"ל דמודין חכמים בב"מ מעיקרא. אבל לר"ל דמוקי לקמן בקדם הקדישן למומן.

א"כ י"ל דלר"ש גם ב"מ מעיקרו הי' בכלל. ובאמת הגמ' לא מסיק שום דרש בדל"ל לר"ש למעט ב"מ מעיקרו דאותה קאי למעט בדק הבית.

רק צריכין לפרש דאותה ממעט שניהם ב"ה וב"מ מעיקרו. דהא ע"כ גם לר"י דממעט מאותה ב"מ מעיקרו צ"ל דיש איזה משמעות בקרא דמיירי בקדם הקדישן למומן דאל"כ מ"ט אותה למעט ב"מ מעיקרו.

ואפשר דלשון אשר לא יקריבו משמע דמקודם הי' ראוי ואח"כ נפסל דאל"כ הול"ל אשר אין קרבים. וא"כ לר"ל נמי ממעט אותה דוקא זו שמדבר ממנה הכתוב דהיינו קדשי מזבח ושקדם הקדישן את מומן לאפוקי בב"מ מעיקרו.

אבל זה צ"ע מנ"ל להגמ' כך בדריש לקיש וצ"ע: דף לג ע"א בגמ' תמימין יקברו. פרש"י דעביד רבנן מעלה הואיל דהוי חזי להקרבה כו' קשה לי הא למסקנת הגמ' לכ"ע יקברו מדאורייתא.

דהא ר"י מוקי לה הא דבע"מ יפדו בב"מ מעיקרו. א"כ כל שהן תמימין יקברו משום דבעי העמדה והערכה.

ולר"ל מסיק הגמ' דהך מתו פ"י שנשחטו. א"כ כיון שנשחטו תמימים ולא נזרק הדם וודאי יקברו.

איברא דגם ע"ז קשה דא"כ טעון שריפה ומה יקברו דקדשים פסולין דינייהו בשרפה. אך באמת ר"ל לא גרס כן רק כברייתא אחרת דתמימים ומתו מיירי בבדק הבית.

והאי ברייתא רק לר"י. וצ"ל דרש"י פ"י כן בס"ד דהמקשן כנ"ל ודו"ק: שם בגמ' אלא לימא תהוי תיובתא דר"ל ואין מוכן הטעם ופרש"י ג"כ צריך תבלין.

ונראה כוונת הגמ' ורש"י משום דמשמעות הברייתא דכמו דסובר ת"ק בקדשי מזבח כך אר"ש דבין ק"מ בין קדשי ב"ה כך הדין. ובאמת אינו כן דלת"ק בגמ' בעלי מומין יפדו אפ"י בקדם הקדישן למומם ולר"ש דוקא בב"מ מעיקרו.

הגם דגם לר"י ל"ד לגמרי דלת"ק תמימים יקברו מדאורייתא ולר"ש בבדק הבית יקברו רק מדרבנן כדלקמן בגמ'. מ"מ עכ"פ הדין שוה ושייך לומר בין ק"מ בין קב"ה כך הדין. אבל לר"ל אין הפ"י שוה דבק' מזבח דוקא בב"מ מעיקרו. ולת"ק אפ"י במום שנעשה אח"כ כנ"ל: תוס' ד"ה אפ"י חי' כו' דאין פדיון לעופות כו'.

איני מבין דבריהם כיון דלתנא דבי לוי קרא מיירי בין בקדושת מזבח בין בבדה"ב. א"כ אי ממעטין עופות דמזבח משום דבהמה כתי' כדמפורש שם במשנה דמנחות ובת"כ דכ' בהמה ולא עופות ולבונה כו'.

א"כ גם בבדק הבית נמעטו כיון דמקרא זה מיירי נמי בבדק הבית. ולכן הי' נראה דתנא דבי לוי לית לי' כהך משנה דאין לעופות פדיון וצ"ע: ע"ב בגמ' הב"ע בשעבר ושחטן כדתניא כל הקדשים כו' ר"מ אומר יקברו וחכ"א יפדו.

לכאורה תמוה למאי ענין הביא הגמ' כדתניא הלא שפיר תי' כיון דנשחטו לאו אכילת כלבים היא ומה צריך סייעתא מהברייתא. ולכן אפשר לומר דהא תמוה מברייתא זו אדר"י כמ"ש תוס' דלר"י לכ"ע ק"מ הוי בכלל העמדה והערכה ולמה לחכמים יפדו.

לכן י"ל דהא יש לעיין בהנך קדשים דנשחטו. אי נשחטו בחוץ להוי כשוחט קדשים בחוץ דאסורים כיון דקודם פדיון נשחטו.

דאפ"י דאינו ראוי לפנים ואינו בכרת ובלאו מ"מ נראה וודאי דאסורין כל שלא נפדו (כמ"ש התוס' בע"ז (י"ג:)) דאפ"י בקדשי בד"ה אסור לשחוט בחוץ אטו ק"מ. וה"ה די' לאסור בעבר ושחט מטעם זה] ומה מועיל פדיון דהשתא שלא להיות עליהם דין קדשים שנשחטו בחוץ.

ואי נשחטו בפנים יהי' כדין כל שפסולו בקודש בשריפה כיון דהי' בעלי מומין ונשחטו ואיכא למיגזר בהו אטו שנפסלו בקדש. דהא עדיפי מחשנב"ע דפליגי רבנן ור"ש בסמוך אי הוי בשריפה] וא"כ י"ל דבאמת בזה פליגי ר"מ וחכמים ומיירי שכבר הי' להם העמדה והערכה רק שנשחטו קודם פדיון *כמ"ש בתוס' במעילה (ט"ו).

(דאם העמידן והעריכן מחיים יכול לפדותן אחר שמתו. אבל דבריהם תמוהים מהא דאי' בבכורות (ל"ב:) הא לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה ומאי קושיא הא משכחת דנגאל אח"ש אם כבר הי' הו"ע.

וכן כתבו התוספות להדיא בחולין (קל"ה.) דבעי העמדה והערכה בשעת פדיל.

וכ"כ במל"מ (פ"ה מה' ערכין) לדעת הרמב"ם והי' אפ"ל קושי' התוס'. דלר"י ודל דר"מ וחכמים כאן פליגי בהכי כנ"ל: ** ולהכי צריך הגמ' להביא הברייתא דלחכמי יש פדיון אחר שחיטה ולית עלייהו דין קדשים פסולין.

ובאמת צ"ע הטעם וגם בדר"מ עדיין אין מובן אי ס"ל דהוי כקדשים פסולין א"כ להוי בשריפה ואמאי יקברו. ואפשר לומר דר"מ ס"ל דעומד לפדות כפדוי ואחר העמדה והערכה וודאי עומד לפדות והוי כחולין שנשחטו בעזרה דבקבורה.

וחכמים צ"ל דס"ל דאפי' קדשים שנפסלו אם קודם השחיטה היו בני פדיון גם אחר השחיטה יש להם פדיון ועדין צ"ע הטעם אבל עכ"פ הסוגיא מתישבת שפיר לפי"ז: שם במשנה קדשים שהפילו יקברו. לכאורה אתיא כמ"ד ולדות קדשים במעי אמן קדושים דאי בהויתן הם קדושים א"כ כשהפילו אין עליהם קדושה וכ"כ התוס' בזבחים (פ"ד:) ובנדה (מ"א).

(בתי' א' ע"ש). ואפשר דמהאי טעמא פסק הרמב"ם דבמעי אמן הם קדושים מכח סתם משנה זו [ומיושב תמיהת הכ"מ (פ"ד).

מה' תמורה) שהניח בצ"ע למה לא פסק כרשב"ג]. או אפשר דמתני' מיירי בהקדישה מעוברת דהולד קדוש בפ"ע: שם והערלה.

פרש"י מכלאים גמרה. וצ"ע אי בבנין אב כדמשמע מלשון רש"י והרע"ב וכ"כ התיו"ט [איכא למיפריך מה לכלאי הכרם שנעבדה בה עבירה.

ותוס' כ' בשם רש"י] מהיקשא. וא"י איזה היקש יש בערלה לכלאי הכרם: דף לד ע"א במשנה אשם תלוי.

פרש"י ואח"כ נודע לו כו' דהוי חולין שנשחטו בעזרה כו'. פ"א אע"ג דחולין שנ"ב לרבנן בקבורה מ"מ הכא שאני דבאמת הי' מקודם קדשים לכו"ע איכא למיגזר אטו קדשים והוי בשרפה.

ולכן אין פרש"י כאן סותר למ"ש בכריתות (כ"ג:) ע"ש. ובחנם תמהו הבה"ז והתוי"ט על רש"י בזה: מיהו הא קשיא דבפ"ב דפסחים (כ"ח).

(מוכח בגמ' דחכמים ור"י דפליגי באשם תלוי בדאורייתא פליגי דהא עבדו חכמים פירכא אק"ו דר"י דחמץ בשריפה. וכן בתורת כהנים ממעט ר"י בפ"א והנותר בשרפה ואין אשם תלוי בשריפה.

ורש"י בפסחים שם פ"א אשם תלוי שנעשה בו פסול נותר וכדומה. וזה הפ"א נכון שם בפסחים (ומיושב תמיהת הצ"ח שם למה שינה רש"י ממה שפ"א כאן).

לכן נראה דבאמת בתרווייהו פליגי דלחכמים גם בנודע אח"כ שלא חטא הוי בשריפה כמשנה דכריתות. ולר"י אפי' בלא נודע רק שנעשה פסול אחר ג"כ אימעוט משריפה כנ"ל: שם במשנה כל הנשרפים לא יקברו.

פרש"י שמא יהנה בו אדם. וא"י למה לי טעם זה.

הלא הנשרפין מדאורייתא בשריפה ואסור לשנות מצות התורה. וכן תמה הגרעק"א במשניות]: שם בגמ' כאן בשק כאן בשער פרש"י ואידי ואידי בין בטהור בין בטמא.

וא"י מנ"ל זה די"ל דבטהור לכ"ע בשריפה אפי' בשער דקרא כתיב. וכן הוא דעת הרמב"ם (פי"ט מה' פסוה"מ) דבטהור לעולם בשרפה ובטמא מחלק בין שער לשק ע"ש: שם בגמ' א"ל ליבטל שק ברובא.

אפשר לומר דר"נ קאמר לה בשלמא לדידי בנזיר טהור דמצוה בשריפה י"ל דבזה לא שייך ביטול דצריך לקיים המצוה לשרפו וכיון דהוא תוך הבגד צריך לשרוף כל הבגד כדי לקיים המצוה. רק הא דפטר חמור קשיא דהא אישתיק בזה.

אבל קושיא זו הי' מתורצת. אבל לדידך דהוא רק משום תקלה א"כ הוי רק חשש איסור ואיסורא ברובא בטל: שם בגמ' בציפורתא.

קשה א"כ למה נקט התנא מלא הסיט. ואולי כל שהצפור קטן ממלא הסיט לאו דבר חשוב הוא.

ומה דמקשה הגמ' לישלופינהו. לכאורה אין מובן די"ל דכל הבגד נארג צפורים צפורים ואחד מהם משער נזיר וי"ל כוונת הגמ' דמ"מ וודאי יש קצת ריוח בין צפור לצפור ולמה ישרף כל הבגד ישלוף כל הציפורים שבו.

והיינו דשני לי' אי אפשר לישלופינהו מוטב. פי' אי כדאי להטריח להוציא כל הציפורים בעבור החלק שביניהם מוטב.

רק דע"פ רוב הטירחא יותר משווי קצת החלק שביניהם. ושוב ראיתי בר"ש בערלה כ' מזה: שם בגמ' כר"י אם רוצה להחמיר על עצמו כו'.

וקשה למה תנא ידלק דמשמע דמחויב להדליק. ואפשר לומר דגם הוא ס"ל הטעם בשק דנכון לשרוף משום חשש דאתי אינש למתהני בי'.

אך ס"ל דלחכמים דכל הנקברים לא ישרפו לא הוי עבדי תקנה להיפוך מן הדין כיון דמן הדין אסור לשרוף. רק לר"י דיכולין לשרוף הנקברין שפיר תקנו בשק דמחויב לשרוף.

מיהו הרמב"ם הביא ג"כ בשק ידלק אע"ג דלא קי"ל כר"י רק דאסור לשרוף הנקברין. ודלא קי"ל כר' ירמיה' בהא רק כאידך אמוראי דס"ל דבשק לכ"ע ישרוף.

והטעם נראה כיון דהא דאסור לשרוף הנקברים הוא מטעם דשמא יהנה מן האפר. וא"כ הכא דבאמת בטל ברוב רק משום דצפורתא דבר חשוב הוא ולא בטל.

ואע"ג דהרמב"ם לא הביא בצפורתא מ"מ כבר כ' שם הכ"מ (פ"ג מה' בכורות) דס"ל דמלא הסיט דראוי לעשות ממנו צפורתא חשוב הוא. ועכ"פ הטעם משום חשיבות.

וא"כ אחר השריפה שפיר האפר מותר בהנאה דבטל החשיבות ולהכי שפיר תיקנו בשרפה כנ"ל: שם בגמ' עולת העוף שנתמצה דמה מוראתה ונוצה אין מועלין כו'. פרש"י דאחר שנבלעו בקרקע אי חפר אחריהן כו'.

וקשה כיון דהכא מצות התורה להשליכן לבית הדשן שפיר י"ל דאפרן מותר דנעשה מצותו כמ"ש התוס' הטעם בנשרפין, והנה הרמב"ם לא הביא בעולת עוף כלל זה הדין. רק בחטאת עוף כ' (פ"ב מה' מעילה) דמוראה ונוצה אין מועלין בהם אבל איסורא איכא. ותימה למה יהי איסור הנאה בחטאת במוראה ונוצה כיון דהכל לכהן. מנ"ל לאסור עליו מוראה ונוצה.

ומהתימא על הכ"מ שהביא על זה סוגיא דהכא. והכא עולה אתמר ע"ש.

ואולי גרס הכ"מ ברמב"ם עולת העוף. ולפ"ז פי' הכא אפי' קודם שנבלעו בקרקע.

כ"מ בתוס' יומא (נ"ט:) דקודם השלכה מיירי הכא וכיון דהשלכה לא בעי בגדי כהונה נקרא נעשה מצותו ועוד דעבודת הדם מתיר ע"ש. וכן י"ל דברי הרמב"ם].

דכ' שם הנהגה ממוראה ונוצה אחר הזי' לא מעל. ומ"מ חשיב הגמ' מוראה לאפרן ועדיין לא נעשה מצותן.

מיהו לפ"ז תמוה ס"ד דגמ' למה יהי מותר להנות קודם שנעשה מצותה וצ"ע. וראיתי בס' קרית ספר שכ' על הרמב"ם גמ' זו.

וסיים ומסתברא דה"ה חטאת עוף. וזה תמוה למה יהי איסור בחטאת דהוי של הכהן והתורה לא כ' מהשלכת מוראה רק בעולת עוף: כריתות פרק ראשון דף ב ברש"י מגדף איכא למ"ד כו' צ"ע בכוונתו הלא מתני' ר"ע היא ומיירי במברך השם כדלקמן (ז'): (דהא חשיב מגדף ועובד ע"ז בתרתי): שם ד"ה והמפטם כו' מריח בקטורת לא אזהרה כו' דריח אין בו משום מעילה.

צ"ע דהא וודאי בנותן קטורת בביתו על האש וודאי מועל אבל כרת ליכא. ולמה הוצרך רש"י להוסיף זה הטעם כאן: בד"ה על שגגתו כו' על הזכור כסבור שהיא אשתו כו'.

מיהו למ"ד לקמן דמיירי נמי בהביא זכור עליו מה שגגה שייך. ואי דא"י כל האיסור דמשכב זכור הא כ' רש"י אח"כ בא"י כל העיקר אונס הוא.

וצ"ל דידע העיקר רק סבור כה"ג מותר כמו בקטן אחר שהי' בן ט' וכדומה: ע"ב בגמ' אלא לחלק על אחותו שהיא א"א ואחות אמו קצת קשה מנ"ל הא דילמא קרא אתי לאחותו שהיא אשת איש או נדה שהם גוף א' וב' שמות. אבל כה"ג דכולהו שם אחותו אפשר סגי חטאת א' לקמן (ט"ו).

(הקשו כן התוס' ותי' שפיר. אבל התוס' כאן ד"ה אחותו לא ס"ל תי' התוס' דלקמן א"כ קשה כנ"ל]: דף ג ע"א בגמ' אבע"א יליף עונש מאזהרה.

אין מובן לי הא בלא"ה כיון דבאזהרה אחותך היא קאי על אחותו מן האב והאם א"כ עלה קאי נמי כי כל אשר יעשה מכל התועבות ונכרתו כו'. ולכן נכון גי' הרב ר"ג כדאמר ר"א כו' דקאי אתחלת הסוגיא אבע"א דלחלק א"צ קרא כדר"א ע"ש.

מיהו אכתי לכאורה גם לת"ק קשה ל"ל אחותך בעונש לרבות אחותו מאב ואם הא כתוב באזהרה. אך זה נ"ל ליישב דאה"נ דעיקר אחותך הוא שבפ' אחרי גבי אזהרה הוא.

דצריך להכי רק ממילא כשכפל התורה גבי עונש בפ' קדושים דין אחות פי' בה כולהו מן האב או מן האם או משניהם. דכן דרך הכתוב כנ"ל ודו"ק: שם בגמ' לר"י דמפיק ליה מתרתי כו' חייב שתיים.

וקשה דלא יהי' קדש ליכא כרת. וכן הקשו בתוס' ד"ה לר"י.

ותירוצם אין מובן. ואפשר לומר דר"י מודה לדרשא דר"ע דתשכיב קרי.

רק דמביא אזהרה מיוחדת דלא יהי' קדש והוי תו לאוין מחולקין וכרת א' וחייב שתיים כנ"ל ואולי כן כוונתם: שם בגמ' ובמגדף ס"ל כר"ע. הקשה באר שבע הא ר"י בפ"ד מיתות ס"ל דמגדף הוא ע"ז ובס' בה"ז רצה לתרץ בזה.

ותמוהין דבריו דא"כ מגדף דמתני' הוא מזמר לע"ז וז"א דפלוגתא דת"ק וחכמים במתניתין הוא במברך ה' כדאמרינן לקמן. ובס' באר שבע בפ' חלק (צ':) מיישב ע"ש אבל לפרש"י שם קשה: שם אלא מאהבה ומיראה.

למ"ש הרמב"ם (פ"ה מה' יסוה"ת) דבעובר ולא נהרג הוי אונס. צ"ל הכא ביראה מהכאה בעלמא או מעונש ממון.

וכ"כ בס' ב"ש בשם ריב"ש. אכן בתוס' סנהדרין (ס"א:) לא משמע כן.

ועי' בשבת (ע"ב:) בתוס' מ"ש בזה]: בתוס' ד"ה לומר שאין עונשין. הקשו דלעיל משמע באחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו דאי לא הוי קרא לחלק בחדא מיהא חייב ואמאי הא אין עונשין מן הדין.

ויש ליישב דאה"נ אילו לא הי' חייב על כל א' ואחת הי' פטור לגמרי מטעם אין עונשין מה"ד. ולהכי בא הכתוב לומר דחייב על כל אחת וא' וכיון דחייב שלשה לא שייך אין עונשין מן הדין דהטעם משום דחמור טפי ואינו מתכפר בכפרה קלה (כמ"ש המהרש"א בסנהדרין ס"ד:]: דהכא באמת על כל עבירה חייב בפ"ע.

ודו"ק.

ומנ"ל לתוס' דלולי קרא הי' חייב חדא מיהת. וכן ביש אוכל אכילה אחת כיון דחייב על כל א' בפ"ע לא שייך אין עונשין מן הדין כמ"ש: ע"ב בגמ' דע"כ לא בעי רבא מר"נ כו'.

צ"ע א"כ תפשוט מהכא דאינו חייב רק אחת. דאל"כ איכא בע"ז ו' חטאות.

ועי' בשטמ"ק דגריס תפשוט דבעי רבא מר"נ]: שם בגמ' בתינוק שנשבה כו'. מפרש"י משמע דלמדו שם דעבודה רק לשמים או לכוכבים ושאר ע"ז אסור כל העבודות.

ונראה דכמו כן הו"ל לגמ' לתרץ בסבור דשיתוף ע"ז מותר. או כמו דב"ח ומחובר אין נאסרין סבור דמשתחווה פטור: שם בגמ' דהא פלוגתא דר"י ור"ל.

צ"ע מה נ"מ מפלוגתא זו דהא לר"ל פטור לגמרי בידעוני. ולהרמב"ם דיש ידעוני במעשה (כמ"ש בלח"מ פ"ו מה' ע"ז) א"ש דלר"י חייב אחת ולר"ל באוב וידעוני במעשה חייב שתיים.

מיהו קשה על הרמב"ם דחושב מ"ג כריתות ואוב וידעוני במעשה בכלל מ"ג וכו' דחייב מ"ג חטאות. והלא לר"י אינו כן.

וכ"ה ג"כ במל"מ (פ"ד משגגות) ע"ש. וק"ק על הרמב"ם א"כ למה נדחק הגמ' ליישב לר"י דמתני' מני ר"ע הוא בלא"ה י"ל דמיירי בידעוני במעשה: שם בגמ' עולא אמר כו'. לכאורה י"ל דהלכה כעולא ורבא. והרמב"ם השמיט זה.

וצ"ע דאפ"י אי נימא דסתם גמ' מעיקרא דלא כעולא מ"מ י"ל דלדינא אמת דברי עולא דחובר כהאי חייב כרת. וצ"ע בזה: דף ד ע"א בגמ' אין לוקין על לאו שבכללות.

נראה דאין זה כמו כל לאו שבכללות כמו ל"ת על הדם דכולל כמה מיני עבירות נפרדים דבזה אפ"י חדא לא לקי אבל בהך דהכא דהכל איסור א' רק שחלקו הכתוב חלב שור כשב ועז וכיון דחד לא תאכלו כתיב קראהו לאו שבכללות ובזה וודאי חדא מיהא לקי. [ומיושב קושי' הב"ש.]

ואפשר זה כוונת רש"י. אכן בתמורה (ז'): ברש"י ותוס' ל"מ כן]: שם בגמ' ור"י אמר לך כו' עז ל"ל ש"מ לחלק.

וקשה לרבנן. ואפשר לומר דס"ל דדוקא השתא דכתי' שור כשב ועז דרשינן השוה בשלשתן לאפוקי אלי'.

אבל אי הוי כתוב שור כשב בלבד הו"א איפכא מה דנאסר בכשב נאסר גם בשור. רק עתה דתרי אין בהם חלב אלי' דרשינן דגם בכשב אלי' מותר כמו הרוב כנ"ל: שם בגמ' מודה ר"י לענין קרבן כו'.

נראה דקאי למ"ד תמחויין אין מחלקין. אבל למ"ד תמחויין מחלקין נראה דאדרבה מודין חכמים לענין קרבן דוודאי חלב שור כשב ועז הוי כמו שלש תמחויין דאין טעמן שוה: שם בגמ' שני שמות בהעלם אחד כו' פירש"י חלב כליות ושעל הדקין.

נראה כוונתו למסקנת הגמ' ב' תמחויין וה"ה ב' מיני חלבין הללו דאין טעמם שוה חשוב כב' תמחויין: שם בגמ' א"כ נחייב נמי משום קודש. והקשיתי דילמא מיירי בכזית שאינו ש"פ דמעילה ליכא רק בכשוה פרוטה.

וגם בקדושת הגוף בעינן שיהא ש"פ כדלקמן (כ"ג. ג.).

ומ"ש התוס' לקמן (י"ג:) דגם בנותר איכא מעילה אע"ג דלא שוה מידי. פי' שאין הפסד להקדש אבל לגבי הנהנה בעי ש"פ כנ"ל].

והשיב לי חתני מ' יעקב מאיר נ"י דהקושיא היא דמצי נקיט שלשה וכגון שהי' ש"פ. ואכתי קשה לי די"ל דב' שמות שאין שיעורן שוה פשיטא דמחלקין ולא רק חלב ונותר דשיעורן שוה קמ"ל דמ"מ מחלקין וצ"ע: ע"ב בגמ' ר"י סבר למדין לאו מכרת וחכמים ס"ל אין למדין לאו מכרת.

צ"ע להבין הסברא בשלמא לעיל לענין למעט חלב חי' שפיר י"ל דנהי דבענינא דקדשים כתי' כרת אין למדין הלאו דשמא רק כרת מיעט חלב חי' דאינו בקדשים. אבל לאו יש גם בחי' אבל הכא דבא לרבות חלב קדשים א"כ כיון דכרת דחלב בענינא דקדשים כתי' מכ"ש דלאו נמי איכא וצע"ג.

ותו קשה לי בדר' ישמעאל ג"כ דהא האי כל חלב דמוקמינן בחולין הוא בענינא דקדשים. דהא עלה אמר ר"י לעיל דאי נמי לא הוי כתי' שור כשב ועז הוי ממעטין חלב חי' כיון דבענינא דקדשים כתיב.

והשתא אי לא הוי כתוב קרא מיותר לחלב קדשים. הו"א האי כל חלב שור כו' בקדשים הוא דלמד מענינו והוי ממעטין חלב חולין כמו חלב חי'.

ולהכי צריך קרא אחרינא בקדשים להוכיח דהאי כלחלב שור בחולין הוא וא"כ לא מיותר קרא לתרי לאוי וצ"ע: שם בגמ' סד"א הו"א וצ"ע: שם בגמ' רש"י גורס ממעילה.

וכן מסתבר טפי. ובזה מיושב נמי מה דקשה בהא דמקשה ואלא חכמים הקישה ל"ל ולפרוך טפי גם למסקנא דאיצטרך היקשא לד"א מ"מ הא אין היקש למחצה ולמה לא נרבי דם לזרות.

אבל לפרש"י א"ש כיון דאמעוט ממעילה משמע ודאי דגם לאו לית בי'. ונ"ל עוד דר"י וחכמים בהא פליגי דאיכא ג' דרשות למעט דם ממעילה ומטומאה ומנותר מהוא ולכפר ולכם ע"ש בחולין (דף קי"ז).

.)

וא"כ י"ל דלחכמים אמעוט מעילה מלכם שלכם יהא א"כ משמע ודאי אפי' לכתחילה. ולכך מקשה רק היקשא מה דרשי בי' כנ"ל: שם בגמ' אמר רבינא הילכך כו' פי' אי הוי ילפינן רק מוזה לכם הטמא לא הי' נחש בכלל.

וק"ק למה נדחק הגמ' מקודם ליישב דס"ד רק לטומאה. למה לא תי' כפשוטו דצריך היקשא לנחש: דף ה ע"ב בגמ' כ"ג בן כ"ג בעי משיחה מנלן.

הא ודאי מה דכ"ג בעי משיחה פשיטא לגמ' מדכ' כהן המשיח. רק בבן כ"ג מקשה מנלן. וק"ק דלקמן גבי מלך בן מלך לא בעי משיחה מקשה הגמ' ג"כ מנלן. והלא הכא בעי קרא להצריך משיחה.

א"כ משמע דמסברא כל שאביו נמשח אין הבן צריך משיחה. ודוחק לומר כיון דכבר כתיב קרא בכ"ג בן כ"ג דבעי משיחה ממילא יש ללמוד גם למלך בן מלך.

ואפשר דקושית הגמ' לקמן כיון דמצינו דשלמה נמשח מנ"ל לומר דהוא משום מחלוקת אדוני' דילמא דינא הכי ומסיק דמלכות ירושה היא. ונראה דמ"מ אלעזר ואיתמר כשנעשו כ"ג לא בעי משיחה דכבר נמשחו.

אע"ג דמשיחה ראשונה לא הי' לשם כ"ג מ"מ שפיר מתקיים כהן המשיח כנ"ל דהא כ' סתם קח כו' והלבשתם את אלעזר ולא כ' משיחה: שם בגמ' מנלן דכי איכא מחלוקת בעי כו'. ק"ק דהא מפורש בקרא דמשחו לשלמה.

ואי קשיא דילמא לאו דינא הוא רק דלפרסומי מילתא עבדי ונהי דאיכא מעילה נימא דהוי בשמן אפרסמון. א"כ על מי מקשה הגמרא דהא בברייתא נמי לאו דינא קאמר רק מפני מה משחו לשלמה.

ואפשר דקושית הגמ' למאי דמשני דכתיב הוא ובניו. א"כ צריך להיות ג"כ מפורש דבמקום מחלוקת אינו כן.

להכי קאמר מנלן ומסיק דכתיב בקרב ישראל. ויש לעיין הא דבאין שלום בן מלך בעי משיחה אי דוקא כה"ג דשלמה דגם אדוני' היה בן מלך.

רק דס"ד דמאן דבעי מלכא מורית ע"ז דריש דכשיש מחלוקת מי מבניו יהי' בעי משיחה. אבל למנות מלך אחר כשיש בן י"ל דא"צ משיחה אפילו במקום מחלוקת.

מיהו יותר נראה כיון דכ' הוא ובניו בקרב ישראל משמע דדוקא כשיש שלום הוא ובניו. אבל במקום מחלוקת יכולים למנות אחר וכשנמנה הוא בעי משיחה.

ויש לעיין למה לא משחו יואב וחבריו לאדוני' ואפשר חשבו דהוא בהסכם כל ישראל. ובאבשלום כ' אשר משחנו למלך.

ונראה משום דהי' לדוד בנים גדולים מאבשלום כלאב. א"כ מה"ט ג"כ אדוני' היה צריך משיחה.

ואפשר דמשחוהו אע"ג דאין מפורש בקרא דבאבשלום ג"כ לא כתב בשעת מעשה משיחה. ומ"מ כתב אח"כ אשר משחנו כו'.

ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשיתי לעיל בגמ' דמקשה מנלן דמפני מחלוקת בעי משיחה והלא מפורש בשלמה שמשחוהו. רק די"ל טעם משיחת שלמה מפני שאדוני' וכן כלאב היו גדולים ממנו והתנא קאמר הטעם מפני מחלוקת דוקא משמע אפי' בשוין בשנים.

להכי מייתי קרא דבקרב ישראל: שם בגמ' ומי קשיש כו'. ק"ק דהגמ' מסופק בזה ובקרא משמע בהדיא דהי' קשיש דיהואחז הי' בן כ"ג במלכו ומלך רק ג' חדשים.

ויהויקים נמלך תחתיו והי' בן כ"ה שנים ע"ש במלכים (ב' כ"ג). וביותר יש להפליא ע"ד הרד"ק שם שהביא הגמרא דהכא ומסיים ויהויקים שהי' גדול מיהואחז ב' שנים ראו מהפסוקים שנאמר בן כ"ג כו' אלא שלשה חדשים ע"ש.

והלא כאן לא נזכר ראייה זו. ואדרבה פרכינן ומי קשיש כו' כנ"ל]: דף ו ע"א בגמ' הניחא לרבנן אלא לר' דוסא כו'.

לכאורה קשה אפילו לרבנן דלמה הוי ב' כתובין הלא אפי' אי בעלמא נעשה מצותו מועלין מ"מ צריך קרא והניחם שם לאוסרן לכהן הדיוט. [והך קרא דכתיב גבי תה"ד לאו יתורא הוא דהא דרשי' נמי מיני' דרשא אחרנא ושמו בנחת ושמו שלא יפזר].

אכן לפמ"ש בס' באר שבע דמעילה דהכא רק בבגדי כ"ג ביו"כ. אבל בגדי כהונה דעלמא ס"ל דאין בהם מעילה משום דלא ניתנה תורה למלאכי השרת ע"ש.

א"כ א"ש דאי אית בהו מעילה ממילא אסורין גם לכהן הדיוט דהוא ודאי יהנה מהם: שם בגמ' בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא קבין תלתא. דקדק בני אברהם מרדכי שי' למה מעיקרא אמר ט' קבין לימא נמי סאה וג' קבין או לימא הכא כ"א קבין.

ואפשר דצריך לשקול בפ"ע ג' סאין [וג' קבין להיות הכרעות אלו במשקל: שם בגמ' אם נתן בה דבש פסלה ואם חסר אחת מסממני' חייב מיתה. משמע דבנתן בה דבש ליכא חיוב מיתה.

ואפשר דמיירי בדבש כ"ש דבטיל ברוב ופסולה רק מדרבנן [כיון דעביד לריחא כמו דבר דעביד לטעמא דלא בטיל מדרבנן כמ"ש הש"ך יו"ד (סי' צ"ח ס"ק כ"ט) בשם האו"ה]. ולהכי ליכא חיוב מיתה אע"ג דמרבנן עירובו מכל דבש.

מ"מ י"ל דהיינו בפחות מרוב. מיהו פסלה משמע מדאורייתא ולכן נראה דהא עיקר קטורת י"א סממנין ומ"מ מערבין בורית כרשינה משום דרק סממנים אסור לערב ולא דברים אחרים.

ולכן י"ל דבדבש נמי אין הקטורת נפסלין ורק איסור בפ"ע עביד מה דהקטיר דבש. ולהכי קאמר פסלה דפסלה מלהקטיר מכח איסור דבל תקטירו.

אבל אי הקטירן יצא וא"צ להקטיר קטורת אחרים דמצוה הבאה בעבירה לא שייך הכא דאין המצוה בא ע"י עבירה דאם לא ה' נותן בה דבש ודאי ה' מקיים המצוה שפיר. וא"כ לא שייך לחיובי מיתה כיון דבהקטרה זו קיים המצוה לא מיקרי זה קטורת זרה (בפרט לרש"י [דהחיוב הוא משום ביאה ריקנית ביוה"כ לפני ולפנים] דביאה ריקנית ודאי לא הוי).

מיהו במ"א כתבתי דהיכא דעושה עבירה בשעת עשיית המצוה חשוב מה"ב אפי' אין המצוה באה ע"י עבירה כיון דעשיית המצוה עצמה עבירה היא. מ"מ י"ל כיון דקי"ל בפסולים אם עלו לא ירדו כל שהי' פסולו בקודש.

וא"כ כיון שיש בה כל הסממנין יהי' ראוי לקודש רק מטעם שעירב בה דבש שוב אם עלה לא ירד וכיון דלא ירד ומתכשר ע"י המזבח ליכא חיוב מיתה רק דפסולה לכתחילה להעלותה. משא"כ בחיסר אחד מסממני' דלא ה' ראוי מעולם לכך שפיר חייב מיתה.

מיהו עדיין יש לדקדק כיון דמזבח הפנימי מקדש פסולין אפי' אין ראויין כלל כדאר"א בזבחים (כ"ז:) וא"כ גם בחיסר לא ירד **לכאורה י"ל דבכה"ג גם במזבח הפנימי ירד. למאי דאמרינן התם בזבחים דמזבח הפנימי דינו ככלי שרת.

ובכ"ש גופי' איתא בזבחי' (פ"ח.) דאין מקדשין אלא שלימין.

ופרש"י דאם חסר השיעור אין מקדשין. א"כ ה"נ אם חסר אחת מסממני' אינו מקדש דהרי חסר השיעור.

אכן ברמב"ם (פ"ג מהלכות פסוה"מ) משמע קצת דדוקא במדות א"מ חסירין. וע"ש בלח"מ וצ"ע: ** ולמה חייב מיתה.

אך אין זה קושיא דנהי דלא ירד מ"מ כיון דלא קיים מצות הקטרת שהרי חסר שפיר הוי קטרת זרה. אבל ביש בה כל הסממנים נהי דפסול מפני הדבש כיון דלא ירד שפיר קיים המצוה.

מיהו זה יתכן רק בכל השנה במזבח הפנימי. אבל למאי דפרש"י וכן משמעות הגמרא ביומא (נ"ג) דמיירי ביוה"כ ושם ליכא קידוש מזבח רק על המחטה וכלי שרת אין מקדשין פסולין ליקרב ואם עלה ירד שפיר יש לחייב מיתה גם בנתן בה דבש.

ואפשר דנקט פסולה ולא מיתה משום דמיירי נמיבקטרת דכל השנה גם כן עכ"פ. ועיין מה שכתוב אח"ז: שם בגמ' ואם חיסר אחת מכ"ס חייב מיתה.

פשיטא דלישנא משמע אפי' בכל השנה בהיכל. וכ"כ הרמב"ם (פ"ב מהל' כה"מ).

אך הטעם לא נתבאר. והרמב"ם כתב דהוי קטרת זרה.

ומאי בכך הא רק לאו גרירא הוא לא תעלו עליו ק' זרה ומנ"ל דחייב מיתה. ואפשר דממעשה דנדב ואביהוא נלמד דהקטירו אשר לא צוה ה' ומתו דכל האי מיתה דהכא בידי שמים היא.

ובזה אפשר נמי ליישב מה דבנתן בה דבש ליכא מיתה כיון דזה איסור בפ"ע בהקטרת דבש. ואנן לא מצינו מיתה רק בקטורת אשר הם בשינוי כגון חיסר בה.

אבל מה שנפסל ע"י הדבש לא הוי קטרת אשר לא צוה וצ"ע בזה: שם כל מעשי' לא יהי' אלא בקודש. צ"ע דהאי קרא כתיב בקטורת שעשה בצלאל והם לא היו בקודש שלא היה עדיין משכן.

וצ"ל בדוחק דצריך להיות במקום הקדוש ביותר. וגם אז היה צריך לעשותן עכ"פ תוך הענן ולא חוץ למחנה.

וממילא משתמע לאחר שיש מקדש צריך לעשותן בעזרה דהיא מקודש יותר: שם בגמ' מתקיף לה ר"י כו' והכא לא תני. פרש"י דר"י בעי לאקשווי אדר"י ב"ר חנינא.

ופי' זה תמוה בעיני דאיך שיהי' תקשי כיון דהי' דבר הראוי לציבור ולהכי א"י למכור לאחרים רק לגזבר כדי לחזור ולקנות ממנה. א"כ למה לא תני וחוזרין ולוקחין.

ודאי למסקנא דר"י דאחד מסממני הקטרת א"ש כיון דעדיין אינו ראוי להקטיר. והאומן יעשה מזה קטורת ואין לוקחין מיד ממנו להכי לא תני וחוזרין ולוקחין אבל לפרש"י הגם דלא נעשה בקודש מ"מ למה לא יחזירנו מיד לקנות ממנו.

ולכן נראה דאה"נ דר"י מקשה לכל הפירושים ומתקיף לה על המקשן והתרצן דהכא בלא"ה בע"כ בא' מסממנים מיירי ושוב ל"ק אדר"י ב"ח כנ"ל: ע"ב בגמ' והא אפשר דעבדה פרס בשחרית כו'. נראה לכאורה דלאו דוקא ואפי' פחות מזה דהא שיעור זה רק מדרבנן כמבואר בזבחים (ק"ט:): (דיוצא בכזית ופרש"י דהאי שיעורא דרבנן הוא) וכ"כ תוס'.

ונראה דיש ט"ס בתוס' וצ"ל לאו הל"מ היא. ומ"ש ר"ש מנה חייב ודאי לאו דוקא וצ"ע. ובמל"מ (פ"ב מה' כה"מ) הניח ג"כ דברי רש"י בקושיא]: שם בגמ' מה ת"ל דקה שתהי' דקה מן הדקה. לכאורה קשה דילמא כתי' קרא לעכב דבכל השנה כתיב רק פ"א דקה וי"ל דאינו מעכב וביו"כ כפל דקה לעכב.

ואולי פשיטא להו דבכל השנה נמי מעכב: שם בגמ' נכתוב ללבונה זכה במיצעי. למאי דמשמע מפרש"י דיכול ליקח מינים אחרים רק שיהי' כעין הפרט קשה הכא דאי הוי כתיב לבונה במיצעי וחלבנה בסוף הו"א דאינו רשאי ליקח כשיש לו ריח רע כיון דאינו כעין הפרט.

אבל עתה דחלבנה במיצעי יכולין ליקח גם מה שיש בו ריח רע מאחר דהוי כעין הפרט: שם בגמ' מת לא איקרי אדם. והא דכתיב ועצמות אדם ישרפו עליך (מלכים ב' י"ג) וכן בעצם אדם (פ' חקת).

צ"ל בעצם של אדם שהי' באדם. אבל בשר אדם לא משמע הכי: שם כל שאינו בסך. צ"ע בקטן מה הדין (דהא אינו בסך וכמו דאיתא בנוזר (נ"ז:)) בענין מקיף את הקטן ע"ש]: שם בגמ' וכמה יסוך ויהא חייב כו'. הראב"ד כ' (פ"א מה' כה"מ) דרק בנתינה פליגי אבל בסיכה לכ"ע במשהו חייב.

ובע"כ דלא גרס הכא כמה יסוך רק כמה יתן. ונראה דגירסא זו עיקר לכ"ע דגם הרמב"ם שם מחלק דבסיכה אפי' כהנים ומלכים חייבין.

א"כ מדמקשה הגמ' עלה והא ר"י פוטר ע"כ דגרס הכא כמה יתן. אבל מ"מ לדינא אין הוכחה מזה לשיטת הראב"ד דשפיר י"ל דה"ה סיכה.

ומה דאמרינן לקמן בסיכת מלכים וכהנים לכ"ע כ"ש היינו מצות סיכה. וכן הבינו התוס' וגם הכ"מ נתכוין לזה.

ומהתימא על הב"ש שלא עיין בכוונת הכ"מ בזה. ולע"ד יש לתמוה על הראב"ד בזה וגם על הרמב"ם במשיחת מלכים דאפילו לר"י דפטור בנתינה מ"מ בסיכה דכתיב בשר אדם גם כהנים בכלל.

דמ"מ מאין הרגלים שיהי' כרת בזה דבכרת כתיב ואשר יתן ממנו. ונהי דודאי דסיכה לא נפקא מכלל נתינה ובסך כזית על זר ודאי חשיב נתינה.

אבל לחייב בפחות משיעור נתינה או במלכים תמוה דכרת לא כתיב רק בזר ובנתינה. וכשאני לעצמי היה נראה לי דלכ"ע אפילו במלכים ואפילו בכ"ש לאו מיהא איכא דע"כ לא פליגי הכא רק לחייב כרת.

אבל בלאו דלא כתיב נתינה ולא זר שפיר לקי. ובזה א"ש הא דאיתא לקמן בכ"ג שנטל משמן המשחה וסך ע"ג מעיו דחייב.

דדוחק לומר דפסק דלא כר' יהודה. ובאמת דמכאן הוציא הרמב"ם דבסיכה אפי' בכ"ג ומלכים חייב.

ולע"ד נראה דחייב מלקות קאמר וסתם וקאמר חייב סתם משום דבהא פליגי ר"י ור"מ.
אבל להלכה חייב רק מלקות.

אבל מה אעשה שמלשון הרמב"ם משמע דבפחות מכשיעור נתינה אפי' מלקות ליכא.
וצ"ל דס"ל דהעונש שוה לאזהרה בכל מילי.

וצ"ע בזה: דף ז ע"א בגמ' שאינו בסך אינו בבל ייסך. יש לעיין אי נימא גם במלך וכהן
דאינו בסך לא יהי' בבל יסיך ואם יתן הוא על אחר יהי' פטור.

מיהו לשיטת הרמב"ם אין נ"מ בזה דס"ל דסיכה איתא נמי במלך וכהן. ולפמ"ש לומר
דלאו למלקות איכא גם במלך וכהן גם כן אין נ"מ בדין זה: שם בגמ' ומודה רבי בעבירות
דיוה"כ גופי'.

צ"ע לשון הברייתא לפי"ז מעיקרא דבעי למילף מחטאת ואשם לא הי' מכפר כלל באינו
שב. ולמסקנא דאך חלק ממעט רק דאינו שב אינו מכפר על עבירות דיוה"כ דוקא: שם
בגמ' דאלת"ה כרת דיומא איך משכחת לה.

ותמוה בס"ד דהוי זה הוכחה א"כ ל"ל אך חלק. ובב"ש הביא שהתוס' בשבועות הקשו
כן.

וכתב לתרץ דמרבה אפי' שב על גוף העבירה רק שמבעט בכפרת יוה"כ ע"ש. ולכאורה
קשה גם ע"ז דא"כ מה ראי' דאלת"ה.

וצריך לפרש דעיקר ראיית הגמרא דכללא דרבי בין שבין בין אינן שבין לאו דוקא דהא
כרת דיומא ודאי אינו מכפר. וממילא י"ל דה"ה נמי במבעט אינו מכפר מדרשא דאך.

מיהו לפי"ז י"ל עוד בפשיטות דאך מרבה דאפי' על איסורי יוה"כ שאין בהם כרת כגון
תוס' יו"כ או חצי שיעור או קידוש היום וכה"ג נמי אינו מכפר: תו מביא הב"ש דתוס'
שם תמהו על קושית הגמ' מהא דלא התענה כו' יוה"כ הוא מ"מ דשפיר י"ל דמיירי בשב.
וכוונתם פשוטה דאחר שעבר עבירות דיוה"כ דאכל ועשה מלאכה ולא התפלל מ"מ
קודם שקיעת החמה עשה חשובה וא"י למה לא הבין הב"ש כוונתם.

ומה דמקשה עוד הב"ש דא"כ פשיטא. ג"כ לק"מ דעיקר כוונת הברייתא לאפוקי דלא
נימא דכפרת יו"כ תלוי' באלה המצות וכיון דלא התענה אינו מכפר קמ"ל דגוף היום
מכפר.

אבל שפיר מיירי בשב: ע"ב במשנה המפלת שליא כו'. דאין שליא בלא ולד מיהו הא
דלא מספקינן שלא הי' בו צורת אדם.

צ"ל דרוב נפלים יש בהם צורת אדם. ולכן צ"ע מ"ש רש"י בא"י מה הפילה שמא לא
הי' צורת אדם.

ובנדה כ' רש"י עצמו דשמא רוח הי' ולא ולד: בגמ' מאי עבדין מייתין תרוייהו חד קרבן
וודאי וחסאת עוף ספק. משמע כפרש"י דלר"י קאי דמייתי כל א' עולה ובחטאת מתנין.

וצ"ע למה יפסידו כל א' עולה הלא בשניהם יכולין להתנות בעולה וחטאת: שם בגמ' ומי אית לי' לר"י תנאי והתנן כו'. יש להבין לס"ד דגמ' מ"ט דר"י בחטאת דאין שניהם מביאים.

ונראה דגם בס"ד ס"ל הטעם דכ' או הודע אליו רק דס"ל דכל חטאת דין אחד להם דגם בחטאת זה דיולדת אין מביאין ב'. אך לפ"ז קשה דלעולם לא יביא חטאת עוף על הספק לר"י כיון דבעי ידיעה בכל חטאת אפי' ביולדת וא"כ קושית הגמ' הוי על כל דברי ר"י דמתניתין דאמר אימתי כו' דלר"י איפכא ס"ל דבכל גווני אין מביאין על הספק.

ולשון הגמ' ומי אית לי' לר"י תנאי לאו דוקא. וצ"ע בזה: שם בגמ' מודה ר"י במחוסר כפרה כו'.

והנה לכאורה ה' נראה דהלכה כר"י. וגם אפשר דת"ק לא פליג ור"י מפרש דברי ת"ק. אבל הרמב"ם במשניות כ' ואינה הלכה. וגם בחבורו (פ"א מה' מחו"כ) לא הביא כלל דברי ר"י דמתניתין.

א"כ ס"ל דת"ק פליג דלא מהני תנאי בב' נשים יולדות. וצ"ע ג בטעמו של דבר: במשנה אע"פ שאין ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור.

אין מובן הענין מה בכך מ"מ אינו ראוי לקרבן היולדת. ואפשר הכוונה כיון דיום קרבן הוא לכן אם שגג הכהן והביא קרבנה בשבת עלה לה וכמ"ש התוס' בחולין (מ') דשבת לא הוי מחוסר זמן ע"ש [משא"כ בלילה דאפי' דיעבד פסול הקרבן: דף ח ע"א בגמ' ת"ר ה' לידות כו'.

מפרש"י נראה דגורס ה' לידות וודאי וה' לידות ספק וכמו כן בזיבה. ומ"מ לת"ק צריך להביא א' מן הספק.

ויש ג' מחלוקות בדבר. וכ"כ הרמב"ם ופוסק כת"ק.

מיהו בגמ' דמפרש רק מחלוקת ריב"נ ור"ע משמע דליכא ג' מחלוקות וגם צ"ע בטעמא דת"ק. ואולי י"ל דגם הוא חושש לפשיעה והחמיר עוד דלא יצא ידי הספקות ע"י קרבן הוודאי שאם יתערב הכפרה של הס' והודאי יפגעו גם בוודאין שלא להביא השאר וצ"ע: פרק שני ע"ב בגמ' הביא פרידה אחת שחרית אוכל בקדשים לערב, הטעם כיון דסגי בבהמה א' א"כ גם בעוף בחדא סגי רק דצריך להביא עוד פרידה משום דלא מצינו חיוב בתורה באחת לכן החיוב להביא ב' אבל הכפרה נגמר באחת.

ומה דקאמר לערב משמע דבעי הערב שמש אחר הטבילה. ותוס' בזבחים ר"פ טבול יום העלו דמחוסר כפרה א"צ הערב שמש ואפשר דגר שאני דמעולם לא אכל קדשים לכן צריך גם הערב שמש.

ומהתימה שלא הזכירו שם הך דהכא כלל. (אכן בחגיגה (כ"א).

(הביאו התוס' גם מכאן ותי' כמ"ש בשטמ"ק כאן]: שם בגמ' עולה ושלמים יצא. נראה לפרש דעולת עוף קאמר עם בהמת שלמים.

דהא ביולדת מציינו עוף א' עם הכבש וא"כ י"ל ה"ה בגר. ומהתימא על רש"י שכ' דלאו דוקא.

וגם דברי בה"ז אין נכונים. מיהו תמהני על הרמב"ם שכ' בפ"י (פ"א מה' מעה"ק) ב' בהמות עולה ושלמים יצא.

וא"י להלום דבריו: שם בגמ' אר"פ יש לומר לעוף איתרבי לעולת בהמה לא כ"ש. נראה הפ"י דהא דאיתא בברייתא אח"כ מנין כו' עוף ת"ל לריח ניחוח איזה דבר שכולו לה' זה עוף.

ובאמת גם הא דסגי בעולת בהמה ולא בעי עולה ושלמים ג"כ אכתי לא ידעינן וא"כ כוונת התנא מנין לעוף לאו דוקא. ורצה לומר מנין דסגי בעולה גרידא ואפ"י בעוף.

וכל זה מרבה מריח ניחוח דהיינו עולה והוסיף עוף לרבנותא. וזה כוונת ר"פ השתא עוף מרבה התנא מכ"ש דבהמה אתרבי מהאי קרא.

ולכן לא הבנתי מ"ש תוס' תימה דהא בזב וזבה עוף דוקא. ולק"מ דוודאי אי הי' מפורש בקרא עוף לא הו"א כ"ש בהמה רק הכא מהאי רבויא דמרבין עוף כ"ש בהמה. וזה פשוט.

וגם על רש"י יש לגמגם במ"ש דכולו לה' אבל בעולת בהמה עור לכהנים. דלפ"ז קשה באמת מנ"ל בהמה.

אבל אין כוונת התנא ע"ז רק דעולה שכליל נקרא כולו לה' כנ"ל פשוט: דף ט ע"א בגמ' ואין הזאה בלא טבילה. ק"ק מ"מ מנ"ל דזה שייך אל הגירות.

וא"כ עתה דאין הזאה גם טבילה י"ל דא"צ. ועיין ביבמות (מ"ו:) בגמ' שם עוד ראי' אחרת בזה דצריך טבילה.

והרמב"ם (פ"ג מה' א"ב) מביא אותו הראי' ולא האי דהכא]: שם בגמ' הו"א כי מייתי קרבן בשוגג מידי דהוי אתורה כולה כו'. צ"ע דא"כ לא לכתוב כלל אפי' פתאום.

רק וכי ימות מת עליו. וממילא הו"א דמיירי בשוגג ככל התורה כולה.

א"כ דכתי' פתאום וודאי לרבות מזיד ואונס א"כ פתע מיותר: שם בגמ' בעא מיני' כו' הבא על ה' שפחות בהעלם א' מהו. נראה דלסברת הבעיין הוי מסופק נמי בב' העלמות וב' גופין ג"כ רק דגם בהעלם א' בעי ופשט לי' דחייב ב' ומכ"ש בב' העלמות.

אבל לס"ד גם בב' העלמות איכא למבעי כנ"ל: שם בגמ' מאן תנא כו' ר"י בר"י הוא כו'. נראה דגם לר"י בר"י הא דמביא קרבן א' משום דטומאה אריכתא היא.

אע"ג דמתחיל למנות מיום ז' מ"מ עדיין טמא הוא עד הערב. רק דמ"מ קצת רבותא היא דהו"א דלא חשיב חד טומאה.

אבל לרבי פשיטא דחד טומאה חשיב. וכ"מ מלשון הרמב"ם בפ"י המשנה.

דהא הגמ' לא מייתי שום טעם למה מביא קרבן א' כנ"ל. ודברי התוי"ט בכאן א"י להלום כלל מה שכ' שרש"י בפ"ק סותר מ"ש בנזיר דוודאי מילתא דפשיטא דחד קרבן מייתי

על טומאה השני' בכל גווני ע"ש שדבריו תמוהים: במשנה המקנא כו' ומייתי בגמ' הטעם תורת הקנאות תורה א' להרבה קנאות.

וכ' בתוס' תימה דלרבנן בסוטה אין משקין ב' פעמים לסוטה אחת ע"ש. ולכאורה דבריהם תמוהים דמה בכך דוודאי ב' פעמים אין משקין.

אבל השתא דרבי קרא דלכמה קנאות שותה פ"א שפיר משקין אותה פ"א על כל הקנאות. ומותרת לבעלה ע"י ההשקאה הזאת וכמ"ש התוס' בסוטה (י"ח:) דהכא מיירי בכה"ג ע"ש].

ואפשר כוונתם משום דכל שאינו בזה אחר זה גם בב"א אינו: שם בגמ' חסורי מחסרא וה"ק הביא ציפורין ונתנגע אין מביא אלא קרבן אחד ולאקבועי בעניות ועשירות כו'. ומ"מ משמע דגם לענין קרבן א' דוקא עד שלא הגיע זמן קרבנותיו מדתנא רק הביא צפרים ונתנגע.

וכן הבין הכ"מ כמ"ש בתוי"ט. הגם דלענין פ"א הרמב"ם יפה השיג התוי"ט על הכ"מ דבלא"ה הרמב"ם לטעמי' אזיל דגם בנזיר תליא הכל בהבאת קרבנותיו.

אבל מ"מ גם לדידן נראה דמצורע דמי לנזיר דכל היכי שהגיע זמן קרבן ונתנגע אח"כ מביא ב' קרבנות מדנקט רק הביא צפרים. מיהו צ"ע לראב"י דלענין עניות ועשירות תליא בצפרים.

אפשר דגם לענין קרבן א' דוקא אם נתנגע קודם הצפרים נפטר בקרבן א'. אבל אחר שהביא צפרים כיון דלדידי' חל חיוב הקרבן בשעת הבאת הצפרים לענין עניות ועשירות ה"ה נמי לענין להביא ב' קרבנות.

וצ"ע בזה: בתוס' ד"ה והיא שפחה תימא דהכא בעינא קרא לחלק והנה יש לדקדק לפי דבריהם הו"ל לתמוה ג"כ על הך דואשה בנדת טומאתה דמרבין לחלק בעריות הו"ל לאקשוויי ל"ל קרא. אלא נראה משום דכתי' בעריות קרא לחלק בב' גופין נלמד מזה גם לשבת ולשאר מילי.

ולהכי קשיא להו רק הכא ל"ל קרא דשפחה. וזה מיושב בפשיטות דשאני הכא דרבי קרא דאין ידיעות מחלקת להכי הו"א דגם גופין אין מחלקין דזה הי' טעם של הבעיין.

ולהכי פשיט לי' דאיכא הכא נמי קרא לרבות דגופין מחלקין כנ"ל. מיהו מה שהקשו מאותו ואת בנו בלא"ה יש ליישב דשאני מזיד לענין מלקות וודאי חייב על כל מעשה בפ"ע.

דדוקא לענין קרבן צריך קרא לחלק. ונהי דבלובש כלאים כמה פעמים בהתראה אחת חייב רק פ"א.

אבל בב' גופין אפי' בהתראה א' מסתבר דלוקה שנים ולא דמי כלל לקרבן כנ"ל: בד"ה מפלת כו' וקשה כו' ואי לר"י הא מודה לרבנן איני מבין דבריהם דהא גופא קמ"ל דמודה ר"י לרבנן במפלת. והגם דלפ"ז עיקר חסר מן הספר דליכא ראי' במשנה דמודה לרבנן.

מ"מ לשונם שכ' הא מודה ר"י לרבנן אין לו פי': דף י ע"א בתוס' ד"ה א"א לפתיחת כו' תימא כו'. נראה ליישב אם ילדה ביום ב' וג' לראיתה דמצד הדם מונית ז' מראי' ראשונה ומצד הלידה מונית ז' מיום הלידה [כמ"ש בדיבור הקודם דאם ילדה בימי נדתה מונית מיום לידתה]: ע"ב בתוס' ד"ה עשירית האיפה בפרוטה אינו כשיעור שער כו'.

אין דבריהם מובנים דכוונת הגמ' הכא דסגי בפרוטה אם יהי' זול דבציר מפרוטה לא סגי כדמסיק אבל בפרוטה סגי: דף יא ע"א במשנה ר"י אומר זו היא שפחה ודאית יש לעיין אי כוונת ר"י דוקא שפחה גמורה אבל בחצי' ב"ח אינו מביא אשם. או כוונתו אפי' ודאית ומודה דה"ה בחצי' שפחה.

ולזה הדעת נוטה. אכן לר"ע ודאי דוקא חצי' ב"ח אבל שפחה גמורה כיון דלא תפסי קידושין פטור מאשם: שם בגמ' תהא בקראי כדתניא כו'.

כתב בתוס' תימה דלא מצינו שמלקות בקראי רק מההיא קרא כו'. וצ"ל דיש לימוד אחר ע"ז.

ואולי דרשו מוהפלא ה' מכותך שהוא מלשון דיבור כמו כי יפליא לנדור נדר: שם תניא שפחה כו' ומאורסת לעבד עברי. י"ל דאורחא דמילתא נקט דב"ח אסור בה.

אבל אי נתארסה לישראל גמור אפשר דג"כ דינה באשם. (אכן בגיטין (מ"ג).

(פרש"י הואיל ויחזוה לע"ע המותר בה. וכ"כ הר"ש בתו"כ דלב"ח האסורה לו לא הוי יחוד): שם מ"ט שכבת זרע כתיב.

צ"ל הפי' דמשמע שכבת זרע כי אורחיה דראוי להזריע משא"כ שלא כדרכה דא"ר להזריע. (ועי' ביבמות (נ"ה:) ובסוטה (כ"ו:)) בשינויא דרב ששת.

אכן ביבמות (ל"ד:) פליגי רבנן ור"י בהא אי ש"ז ממעט שלא כדרכה וצ"ע): פרק שלישי ע"ב בגמ' אימא מציעתא כו' טעמא דמכחיש. ק"ק דילמא בלא מכחיש אע"ג דפטור מחטאת דכתיב או הודע אבל באשם תלוי חייב ולהכי קאמר לא אכלתי פטור אפי' מאשם.

ומשמע מהכא דפשיטא לגמרא דכל היכי דאינו נאמן לגבי חטאת ה"ה לאשם. ועיין בלח"מ (פ"ח משגגות) מענין כזה באומר איני יודע ע"ש: בתוס' ד"ה אמרו לו כו' כ"מ שהאמינה תורה כו'.

יש לפקפק ע"ז דדוקא היכא דהאמינה תורה לדבר זה בפרט כגון בסוטה ובעגונה ובעגלה ערופה שייך דהוי כתרי. אבל הכא הא דע"א נאמן באיסורין הוא בין להקל בין להחמיר ואה"נ אי אומר א"י וע"א אמר לא אכלתי נמי פטור.

וא"כ לא האמינה תורה להאומר אכל יותר מלאומר לא אכל וצ"ע לדינא. ועי' ביו"ד (סי' א' סעיף י"ד) ובש"ך שם (סי' קכ"ז) מחלוקת הפוסקים בזה]: בא"ד וצ"ל כו' שותק כו'.

כן שיטת התוס' בכל הסוגיא אבל הסברא קשה להבין מה בין שותק לאומר א"י, וגם למה לא נשיילי' על מה שותק. וראיתם יש לדחות דהברייתא דהודע אליו ולא שידיעוהו אחרים מיירי בכל גווני אפי' בתרי משום דאדם נאמן ע"ע יותר ממאה.

והלא לפי שיטת הבעיא בגמ' דטעמא דחכמים דנאמן על עצמו ודאי צריך טעמא א"כ נראה שהוא מדרשא דהודע אליו. רק הסיפא דיכול אפי' אין מכחישן ת"ל והודע מ"מ. זה מיירי ג"כ בכל גווני אפי' בחד כדדייק הגמרא דאי בתרי פשיטא. ולעולם מיירי סיפא בחד ואומר א"י.

וקרא דרישא קאי בתרי. ומתחלה הי' בעיני דוחק קצת לפרש כן מלשון הגמ' דמסיק אלא לאו בחד כי אין מכחישן מהימן משמע קצת דכל הברייתא בחד מיתוקמי.

אכן אח"ר עיינתי בתורת כהנים ומפורש שם בהדיא כמ"ש דברי שא ממעט אפי' בשנים אי מכחישן וקאמר הטעם דנאמן ע"ע יותר ממחה ובסיפא מרבה אפי' בא' ואינו מכחישו ע"ש. והגם דלשון הגמ' ק"ק לפי דברי התו"כ מ"מ בע"כ צ"ל הפי' כמ"ש.

והברייתא שם אתיא אליבא דר' יהודה דס"ל טעמא דנאמן ע"ע. ומהכא נמי סייעתא לפרש"י לקמן דלמסקנא טעמא דר"י משום נאמן ע"ע רק חכמים ס"ל טעמא דמזיד הייתי.

אבל ר"י ס"ל טעמא דנאמן ע"ע. א"כ לא זו דאין ראיית התוס' מוכרחת.

רק משמעות התו"כ שם בפ"י דבלא הכחישן ב' וא' דין א' להם. ולתוס' בב' אפי' אמר א"י חייב ובא' דוקא אי שותק.

וצע"ג לדינא. [ועי' ברשב"א ובר"ן בקדושין פרק האומר.

ובש"ך יו"ד (סי' קכ"ז ס"ק ט"ז) הרבה חולקים ע"ד התוספות: גם מקושית הגמ' אלא דקמכחיש להו ומני ר"מ משמע דבא"י אפי' בחד דינו כשותק כמ"ש תוס' עצמם ד"ה אלא בקושיא זו. ומה שתירצו דא"כ פשיטא לא משמע הכי בתחלת הסוגיא דאמר אילימא דשתיק כו' ולא מקשו א"כ פשיטא.

וכן נראה לע"ד בדעת הרמב"ם שכתב (בפ"ח מה' שגגות) א' אמר חלב וא' אמר לא אכל כיון דהוא אינו יודע מביא אשם תלוי. א"כ נראה דגם מ"ש שם (בפ"ג) א' אמר אכל והוא שותק חייב.

פי' שאומר א"י. והלח"מ שם רצה לחלק בין חטאת לאשם בזה.

ולבסוף חזר לומר דא"י שכתב הרמב"ם ל"ד. ול"נ להיפך דשותק דכ' בפ"ג לאו דוקא דפשיטא לי' להרמב"ם דשותק וא"י חד מילתא הוא.

דאם הי' סובר כשיטת התוס' איך לא אשתמיט לכתוב האי דינא דבאומר א"י פטור דהא לתוס' כל הדרש דהודע אליו אתי לזה ולמה השמיטו הרמב"ם אלא ודאי כמ"ש. מיהו קצת קשה לי לשיטה זו הא דכ' בתורה לא יקום ע"א כו' ולכל חטאת מה הכוונה.

אי במכחיש הא גם בשנים ומכחישן פטור לדידן. מיהו למסקנא דדוקא היכא דמצי לומר מזיד הייתי א"ש.

אבל לר"י משום נאמן ע"ע יותר מק' קשה: בד"ה שאם אכל כו' וי"ל דהתם לענין מלקות. נראה כוונתם משום לאו דכל שבקודש פסול (כדאי' שם במעילה) וקאי למ"ד דלוקין על לאו שבכללות.

ואפילו אי אין לוקין נ"מ דלהוי בלאו דחצי שיעור אינו בלאו [ועי' בזבחים (ע"ח.) תוס' ד"ה הפיגול].

ושמעתי להקשות ע"ז דא"כ ל"ל קרא לצירוף הא בקדשים היתר מצטרף לאיסור. ונראה ליישב דאפילו אי היתר מצטרף מ"מ ברוב היתר אינו מצטרף [כדאיתא בנזיר (ל"ז) בשלמא כו' דנפיש חולין].

א"כ נ"מ הכא בשליש זית פיגול ושליש נותר ושליש היתר כנ"ל. מיהו ק"ק דלמה קאמר ל"ש אלא לטומאה הו"ל למימר ל"ש אלא לקרבן: דף יב ע"א בתוס' ד"ה או דילמא כו' וא"ת כו' אין ממשכנין כו'.

ולכאורה נראה פשוט דהוא אומר שיודע בנפשו שלא אכל אבל מ"מ הוא ציית דינא ואם יאמרו לו הב"ד שחייב להביא ע"פ העדים יביא מעצמו. ואולי ס"ל לתוס' דזה א"י לפסוק לו דאפילו יודע בעצמו שלא חטא יביא דזה הוי חולין לעזרה רק הא דר"מ מחייב משום דאין מאמינים לו ואומר שקר אבל שיאמרו לו הב"ד שאפילו אתה יודע שהאמת אתך תוכל להביא זה אינו.

אכן לפ"ז גם תי' התוס' אין מספיק במ"ש שהוא סבור להיות פטור כו'. דאי באמת משקר איך סבור להיות פטור.

ולכן נראה דמכח העדים אנו תולין שהוא שכח משום דלא רמי' עלי' מלתא ואומר בדדמי. ולהכי הוא סובר באמת שלא אכל ואנן אמרינן שבודאי אכל.

ולפ"ז י"ל שפיר בפשיטות שיציית לדברי הב"ד והב"ד אומרים לו שהגם שאתה סובר בברי שלא אכלת טועה אתה וצריך אתה להאמין לעדים ולהביא: בד"ה ומוזים כו' והך סוגיא דהכא קשה לפר"ק דב"מ כו' מה שסמכו זה לדבריהם הראשונים משום דלפרש"י לכ"ע אליבא דר"י אדם נאמן ע"ע יותר ממאה רק בשיטת חכמים מפלפל הגמ' בכאן א"כ סוגיא דב"מ אתיא אליבא דר' יהודה.

אך למאי שפי' בתוס' דגם לר"י הטעם משום מזיד הייתי הקשו שפיר. מיהו עיקר הקושיא אין מובנת לי כלל דהא ר"ח יליף העדאת עדים בהכחשת הבעלים בק"ו מפיו שמודה מקצת ואין מי שיכחישנה.

וע"ז מקשה הגמ' שפיר מה לפיו שמחייב קרבן בלא הכחשת עדים. אבל עדים בהכחשת בע"ד שאין מחייבו קרבן גם שבועה לא יחייבו.

ואולי יש ליישבכוונתם ולומר דס"ל דבמודה במקצת כה"ג נמי אפי' העדים מכחישינן אותו. כגון שטענו מנה נ' לויתך בבוקר ונ' בערב והודה שלוה בבוקר נ' ועדים מעידין שבבוקר לא הי' באותו העיר כלל.

מ"מ כיון דהודאת בע"ד כמאה יחייב הנ' של בוקר חיוב שבועה על נ' של ערב. וא"כ י"ל דר"ח יליף ממודה בפיו שיש מכחישינן דכה"ג אינו מחויב ג"כ קרבן.

ומ"מ מחויב שבועה וה"ה עדים בהכחשת בע"ד. מיהו אין דין זה מפורש בתורה שילמוד ר"ח ק"ו מזה: ע"ב בגמ' דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות.

מ"ש תוס' דבלא נתכוין לעדות אין בעדותו כלום. תמוה כמ"ש כל הפוסקים.

אבל זה אפשר להוכיח מן הגמ' דבלא נתכוין להעיד אינו חייב קרבן שבועת העדות. וזה אפשר כיון דכתיב והוא עד כו' משמע שהזמינו לעד או עכ"פ נתכוין בראיתו להיות עד. וצ"ע גם בזה: דף יג ע"א בגמ' לא התירו לו לירד ולטבול כו'. אין מובן הלשון אטו נאסר לו טבילה מה"ט.

והרמב"ם (פ"ח מה' אה"ט) לא הביא רק עיקר הדין דירד וטבל והשלים לכשיעור אסיר בתרומה. מיהו למאי דמשמע מלשון התוס' בעוברת שהתירו לה פחות מכשיעור.

דגם פחות משיעור פרס יש עכ"פ קצת איסור לאכול בתרומה אע"ג דכל האיסור מדרבנן שנטמא כשאכל פרס מ"מ יש איסור לכתחילה אפילו בפחות. וא"כ יש לפרש לא התירו לו לירד ולטבול ולאכול תרומה.

משום שיבוא מזה לומר דאין אכילה דקודם טבילה מצטרפת ולהכי אסור לאכול לכתחילה בתרומה אפילו אחר טבילה וגרע מאילו אכל כשיעור דטובל ואוכל ובפחות אסור לטבול ולאכול. מיהו נראה דהיינו לטבול מיד אבל כשממתין בכדי אכילת פרס יכול לטבול דתו ליכא חששא: דף יד ע"א בתוס' ד"ה פקע פיגולו כו' וקשה דא"כ פקע פיגולו כו'.

ואפשר ליישב ע"ד פלפול דיש להבין מ"ט דעולא דפקע פיגולו דנעשה לחמו של מזבח. דזה מספיק לענין דלא ירד אבל למה לא יתחייב האוכלה משום פיגול.

לכן י"ל דהא במתיר עצמו פטור משום פיגול כדתנן הקומץ והלבונה כו'. א"כ הא דבחלב חייב משום פיגול אע"ג דמתיר נמי הבשר לאכילה רק משום דאינו מתיר גמור דכשנטמא או נאבד החלב רשאי לאכול הבשר לא חשיב מתיר וכמ"ש התוס' בזבחים (מ"ג).

(ד"ה והלבונה). אבל כשכבר קרבו על המזבח י"ל דחשיב נמי מתיר.

כיון שלא נאבד והקטירו והקטרה זו מתיר הבשר חשוב מתיר ולהכי פטור האוכלו. וא"כ א"ש תי' רש"י דהוצרך למעט קומץ מטעם דמתיר הוא.

דאי ה"א דעל מתיר נמי חייב רק משום דלא קרב המתיר א"כ במשלה בו האור היה חייב דלא הוי ס"ל דעולא כלל לפטור האוכל] כנ"ל. ומיושב בזה קושית הצ"ק ופמ"א שם בזבחים דהיכי מחייב הכא משום נותר הא גם איסור נותר נפקע ולהנ"ל דפטור האוכל הוא משום דהוי מתיר.

א"כ בנותר דחייב גם על המתיר גם כאן חייב]: דף טו ע"ב בגמ' קיבלה מיני' כו' ת"ש דתניא אכל ה' חתיכות נותר מזבח א' בהעלם א' בחמשה תמחויין כו'. תמהני על זו הסוגיא כיון דתני מזבח א' משמע דאע"ג דס"ל דתמחויין אין מחלקין מ"מ ה' זבחים מחלקין טפי ולהכי דוקא מזבח א'.

ור"י נמי קאמר שהדברים ק"ו א"כ ה' זבחים מסתבר טפי דמחלקין מה' תמחויין. ולהכי שאל ר"ע מינייהו ה' זבחים ולא שאל ה' תמחויין דאפשר בתמחויין הוי פשיטא לי' לר"ע דאין מחלקין.

רק בה' זבחים דהוי ה' גופות אפשר דמחלקין כמו ה' נדות. וא"כ מה מסיק הגמ' לאוקמא בתרי תנאי משום דקשיא רישא לסיפא אדרבא לק"מ דברישא נמי משמע דה' זבחים מחלקין כמו דסיים בסיפא.

ולולי דמסתפינא הו"א דט"ס נפל בספרים וצריך לגרוס גם ברישא ה' חתיכות מה' זבחים ואפי' מה' תמחויין ג"כ מ"מ אין מחלקין. ולהכי מקשה שפיר רישא לסיפא.

וגם יש ראי' לזה מהרמב"ם (פ"ו מה' שגגות) שהביא הדין דאפי' ה' חתיכות מה' זבחים ומה' תמחויין אעפ"כ אין מחלקין. ואין דרכו של הרמב"ם להוסיף מה שאינו מפורש בגמ'.

ולהכי נראה דהי' גורס כאן מה' זבחים: והנה הרמב"ם פוסק כר"ע דאין תמחויין מחלקין. ואין מבואר הטעם.

והכ"מ כ' משום דשתיק לי' ר"י. וזה דוחק כיון דבגמ' לא אפשריטא אי קיבלה מיני'.

ומ"ש בבה"ז בכאן אין מספיק לתרץ מה דכ' הרמב"ם דגם ה' זבחים אין מחלקין ע"ש. וגם מ"ש בלח"מ כיון דהגמ' מסופק בדעת ר' יהושע אין ספיקו של ר"י מוציא מידי וודאי של ר"ע.

גם זה אין מספיק ואדרבא אמינא דגם ר"ע מסופק דהא שאל מהם הדין בה' זבחים א"כ משמע דלא ברירא לי' בעצמו הדין בה' זבחים. ולכן הי' נראה דהרמב"ם מכח ספק כ' דאין חייב אלא אחת.

ונ"מ לפ"ז לקולא באכל מב' זבחים כזית א'. דמשמע מסקנת הגמ' לעיל (י"ב:) דלר"י דמחלקין גם לקולא מחלקין.

וא"כ אי הוי ספק בכה"ג יהי' ג"כ פטור מקרבן דשמא תמחויין מחלקין. אכן הרמב"ם כ' בהדיא שם (בפ"ו מה' שגגות) דב' תמחויין מצטרפין לחייב חטאת (וכ"כ בפיה"מ כאן) א"כ מוכח דבוודאי ס"ל כר"ע דאין תמחויין מחלקין.

וצ"ע: והנה במעילה כ"ע מודים דתמחויין מחלקין. וכ"כ הרמב"ם שם (פ"ט) בפ"י.

מיהו יש לעיין אי גם לקולא מחלקין במעילה באכל כחצי פרוטה מתמחוי א' ושוה ח"פ מתמחוי אחרת. או נימא כיון דבמעילה אר"ע הטעם משום דחמורה מעילה לכמה דברים.

וכן הביא הרמב"ם שם ג"כ זה הטעם. משמע דלהכי הביאו הרמב"ם לרמוז דדוקא לחומרא תמחויין מחלקין ולא לקולא ולהכי חייב בכדי ש"פ מב' תמחויין וכן הדעת נוטה.

ואי נימא כן יש להסתפק באכל מתמחוי א' שוה חצי פרוטה. ומתמחוי ב' חצי פרוטה ומתמחוי ג' ח"פ וד' ח"פ וכדומה טובא אי נימא לצרף ב' תמחויין לחיוב.

ולחייב ג"כ ב' קרבנות. או דכה"ג הוי תרתי דסתרי דאי תמחויין מחלקין פטור לגמרי וכל החיוב משום דאין מחלקין א"כ סגי בקרבן א' על כל האכילות. וצ"ע בזה.

שוב ראיתי בתוס' רע"א ז"ל שהוכיח דלמסקנא ר"י לא קיבלה מיני' משום דהגמ' מסיק לעיל דגם לקולא לר"י תמחויין מחלקין. א"כ לא שייך פירכא דר"ע דהא גם לקולא מחלקין ע"ש.

ואין דבריו מספיקין דא"כ מה פריך ר"ע כיון דכוונת ר"י הי' דשמע דתמחויין מחלקין במעילה גם לקולא. לכן נראה יותר כמ"ש לעיל דר"י שמע סתם תמחויין מחלקין לחומרא.

וממילא מסברא ה"ה לקולא וה"ה בשאר חטאות. אבל ר"ע שבא לומר הטעם מכח חומרא דמעילה אין ללמוד שאר חטאות וג"כ אין ללמוד לקולא.

וא"כ שפיר י"ל דקיבלה מיני'. שוב עיינתי בלשון תוס' רע"א הנ"ל ונראה שלא נתכוון כלל למ"ש.

רק דמוכח לעיל דלר"י גם בשאר חטאות תמחויין מחלקין כנ"ל. ע ואם כן כוונתו אין דבריו מוכרחין כלל דהגמ' לעיל דאמר ר"י הוא היינו ר"י קודם שקיבלה ממנו.

וזהו פשוט בכל הסוגיא הכא דה' זבחים וה' תמחויין מדמי להו לגמרי בגמ'. וכמ"ש לעיל מזה.

ולכן לא עמדתי על כוונתו בזה: דף טז ע"א במשנה ומה נדה שאין בה תוצאות הרבה פרש"י דר"א לטעמי' דחייב על כל ביאה. ותמוה דלכל הפירושים בגמ' לקמן (י"ז) אין הפי' כן.

דמאן דגרס נדות מיירי בה' נשים. ומאן דגרס נדה מיירי בימים טהורים בינתיים ע"ש. ואפשר כוונת רש"י דוודאי ר"א לטעמי' אזיל דאפי' נדה א' חייב. ור"ע לא חש להשיב ע"ז דפליגי על ר"א החכמים בזה.

רק דאכתי איכא למילף מב' נדות או בימים חלוקים. וע"ז השיב דגם מנדות וימים חלוקים ג"כ ליכא למילף: ע"ב בגמ' ר"ח אמר כו'.

והנה הרמב"ם הביא (בפ"ז משגגות) דימים שבינתיים הוו הפסק ואי עשה בכל שבת תולדה א' מעין אב א' הימים מחלקין ע"ש. והכ"מ כ' דפוסק כר"ח.

ויש לתמוה דא"כ אפי' מלאכה אחת שעשאה בכמה שבתות חייב על כל שבת ושבת. וכן תמה הלח"מ שמוגם קשה דבפי' המשניות כ' להדיא דלא קיבל ר"ע מיני'.

ולפ"ז הי' נראה יותר דס"ל דלא כר"ח דלא קיבל מיני'. ולכן במלאכה א' בכמה שבתות אין הימים מחלקין.

רק בתולדות נפרדים אפי' מעין מלאכה א' בזה הימים מחלקין. אך תמוה מנ"ל לחדש דין זה.

וגם דבריו בפ' המשנה תמוהים דתפס לו שיטת ר"ח במקצת. וסיים דלא כר"ח לענין דלא קיבל ר"ע מיני'.

וצע"ג: דף יז ע"א בגמ' והא דתניא חייב כו' דאין ידיעה לחצי שיעור. צ"ע אפי' כן מ"מ למה יתחייב חטאת דהא וודאי נראה דמזיד כה"ג ליכא כרת ולא מלקות כיון דבכל שבת לא עשה מלאכה כשיעור ומה מקום לחייבו חטאת בכה"ג.

וצע"ג בזה: שם בגמ' נדה מה ימים בינתיים כו' אמר רבא שטבלה כו' יש לתמוה דמ"מ קשיא בהמה מה ימים בינתיים איכא (דהא כ' התוס' בשבת (ס"ז): דבעי' ימים של היתר בינתיים ובבהמה לא משכחת ימי היתר]. ומה קאמר ר"א בהמה תוכיח.

ואפי' נדחוק דר"א לטעמי' קאמר דאפי' נדה אחת ממש חייב על כל ביאה מ"מ למה אמר בהמה יאמר נדה אחת תוכיח. וצע"ג ליישב: פרק רביעי ע"ב בגמ' מצוות קרינן.

לכאורה הי' נראה לי דלר"ש לקמן (י"ט): דאמר דעיקר אשם דקרא בחטא וודאי וא"י במה חטא. א"כ לדבריו א"ש לשון מצוות דעשה א' מב' מצוות וא"י מה עשה.

וא"כ למאי דמסיק הגמ' לקמן דמודה ר"ש בס' אכל חייב ג"כ אשם. תו לא צריך אחת משתי חתיכות דמצוות א"ש בלא"ה.

וא"כ הא דמקשה הגמ' מכמה משניות י"ל נמי דר"ש הוא. מיהו אפשר דמ"מ גם לר"ש אשם ספק הוי רק ג"כ דומיא דא"י מה אכל או חלב או נותר כמו א"י אי חלב אי שומן דוקא בב' דברים דומיא דב' איסורים.

ואינו מוכרח דגם התם בחתיכה א' וא"י אי חלב אי נותר ג"כ חייב לר"ש כיון דמצוות לאו יתורא הוא כלל: בתוס' ד"ה מדסיפא כו' דלמ"ד איקבע איסורא ליכא. בודאי ט"ס הוא דהגמ' לא מיירי מזה אדרבא מדאמרינן לקמן מאי איכא בין איקבע איסורא לא"א לברר ולא קאמר דא"ב כזית ומחצה א"כ משמע דבכזית ומחצה חשוב איקבע איסורא משום דעכ"פ חצי שיעור נמי אסור.

אלא צ"ל בתוס' למ"ד מצוות ליכא דתוס' קאי הכא למ"ד הטעם דמצוות. דלדידי' אמרינן דבכזית ומחצה מצוות ליכא א"כ ע"כ מיירי הכא בב' חתיכות שיש בכ"א כשיעור.

ומ"מ איני מבין למה הצריכו תוס' לפרש מתני' בב' ספיקות. הלא בס' אי כשיעור או פחות נמי א"ש שהיה כאן ב' זיתים א' חלב וא' שומן וידע דחצי זית אכל מהחלב.

וחצי זית הב' מסופק אי' הי' גם כן מן החלב ונשאר כל כזית שומן אי' הי' מן השומן ונשאר חצי זית חלב וח"ז שומן. לכן נ"ל דהכרח התוס' לפרש מתני' בב' ספיקות אינו מה"ט.

ומילתא בפ"ע הוא. ומטעם אחר פי' בס"ס דכיון דלמ"ד דמתני' מיירי בב' חתיכות א"כ הוי סיפא פירושא דרישא כדמסיק הגמ' דפרושי קא מפרש א"כ כמו דמתני' פי' הס' דחלב ושומן.

כך הו"ל לפרש הס' דכשיעור או פחות ג"כ דהיינו דוקא בב' חתיכות. ולכן פי' דדינא חד הוא דהי' ב' ספיקות ספק אכל ספק לא אכל ואפילו אכל ספק אי אכל כזית.

וממילא כיון דהתנא מפרש בב' חתיכות ממילא גם ס' הב' בב' חתיכות ואין צריך לפרש בפ"ע כנ"ל: והנה הרמב"ם (פ"ח משגגות) כתב ספק כשיעור ס' פחות חייב ולא הביא ב' ספקות. ולפמ"ש אינו חולק על התוס' כיון דהרמב"ם פוסק כמ"ד דבעי איקבע איסורא ובזה מוכח בגמ' דחצי זית נמי איקבע איסורא רק תוס' כתבו למ"ד הטעם דמצוות קרינן.

וממילא נמי בדין דס"ס אין מחלוקת בינייהו דלמ"ד משום מצוות א"כ בס' כזית נמי בעי ב' זיתים ולמה לא פ"י התנא גם הא להכי פ"י תוס' בס"ס וכמ"ש. אבל למ"ד איקבע איסורא א"כ בס' כשיעור א"צ כלל ב' חתיכות ולא הוצרך התנא לפרש א"כ להיא מ"ד אין רא' כלל לחייב אשם בס"ס.

כנ"ל נכון בזה. ודברי הלח"מ שם תמוהים בזה.

גם דברי בה"ז אין מספיקים. והנלע"ד כתבתי: בא"ד כתב עוד התוס' בספק שבת ספק חול מיירי בבה"ש.

ולע"ד קשה קצת למ"ד מצוות למה קרי בה"ש מצוות כיון דהספק היא על שעה זו או יום אי לילה ליכא ב' חתיכות. ולכן היה נראה יותר לפרש כפשטא כיון דכל יום קבוע זה אחר זה והוא עשה מלאכה ביום וא"י אי עשה בע"ש או בשבת הוי שפיר א' מב' חתיכות שהרי הימים לפנינו זה אחר זה.

וגם בחלב ושומן כה"ג נראה אפילו בזה אחר זה. שא' הביא חתיכות חלב לבית וא' הביא אח"ז חתיכות שומן בבית והוא אכל א' מהם וא"י אי אכל מחתיכה ראשונה או השניה כיון שהס' בהחתיכות שפיר נקרא מצוות וה"ה בימים כנ"ל.

ואין לדחות זה מס' אותו יום דא"י אי בעל קודם הרא' או אחר הרא' ולא חשיב ב' חתיכות דז"א דשם יודע זמן הביאה רק הס' אי כבר ראתה והוי חלב או לא ראתה והוי שומן. ואה"נ אי היה הספק אם בא עלי' אתמול או היום שכבר ראתה אפשר הוי כב' חתיכות.

וגם באופן זה אכתי ל"ד לימי חול ושבת שהם קבועים תמיד לפניו. אבל ימי הנדה בא אחר הראיה וצ"ע בזה: בד"ה ותני עלה כו' ועוד ק"ק כו' בהוריות כו'.

ולדבריהם יהי' סתם משנה דהוריות דלא כהלכה וזה דוחק. ולכן נלע"ד ליישב דמשכחת שם חתיכה מב' חתיכות ל"מ למ"ד הטעם דאקבע איסורא ודאי משכחת שבעל ב' נשים וכ"א מהן אמרה נטמאתי ופי' מא' באבר חי ומא' פי' באבר מת ועתה הדם של א' מהן מראה טהורה וא"י ממי מהן פי' באבר חי והוי שפיר איקבע איסורא.

רק גם למ"ד הטעם דמצוות א"כ הא אמרינן לקמן דבאכל נכרי חתיכה א' וישראל חתיכה ב' לא חשיב מצוות. דבשעת אכילת ישראל לא הוי ב'.

מ"מ נלע"ד דדוקא בא נכרי כו'. אבל כה"ג דהכא דהוא בא על שניהם והספק בא ע"י ב' הביאות י"ל דחשיב שפיר מצוות כנ"ל.

ולכן תמהני על הרמב"ם שהשמיט המשנה דהוריות דחייבין אשם תלוי על עשה שבנדה. והלא הוא פוסק כטעם איקבע איסורא ומשכחת לה שפיר כמ"ש: דף יח ע"א בגמ' השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחכמים פוטרין כו'.

מבואר בסוגיא זו דפ"ר מ"מ מחייב היינו באשם ולא חטאת. והטעם דאם יתוודע אח"כ שלא חטא הוי למפרע חולין.

א"כ הוי ספק אי שחט קדשים בחוץ. ואפ"ל לדעת רבנן שכתבו התוס' ד"ה וחכמים דס"ל גם בנודע הדין תרעה.

מ"מ צ"ע אי חייב עלה השוחטה בחוץ אחר שכבר נודע. די"ל דרק לחומרא אמרו חכמים תרעה.

וכוונת התוס' הכא כששחטה קודם שנודע דלחכמים דלקמן חייב חטאת. ואפשר דגם אח"כ חייב חטאת וצ"ע בזה.

אבל עכ"פ לר"מ פשיטא דליכא חטאת. ונראה דזה עצמו כוונת הגמ' דמסיק אח"כ הא קמ"ל דר"מ בשיטת ר"א קאי.

פ"ל דאגב אורחי' בא להשמיענו דכוונת ר"מ חייב אשם דכר"א ס"ל דלא נטעה לפרש חייב חטאת כנ"ל: והנה הרמב"ם (פ"ח מה' מעה"ק) כ' אשם תלוי שהקריבו בחוץ פטור. ותמה עליו הראב"ד שלא מצא כן בגמ' ובתוספתא מצא המקריב אשם תלוי בחוץ חייב חטאת.

חטאת העוף הבא על הס' חייב אשם בשוחטו בחוץ כו' ע"ש. וכתב הכ"מ דאשתמיט להראב"ד סוגיא דהכא וכ"כ בה"ז.

והוסיף עוד הכ"מ דהרמב"ם לא חש על התוספתא דכר"מ אתיא ע"ש. והנה זה תמוה מאוד דר"מ מחייב אשם ובתוספתא מחייב חטאת ולא אתיא כר"מ.

אבל באמת הדברים ברורים דהכא איתא השוחט אשם בחוץ ובהא ליכא חטאת דכשנודע הוי למפרע חולין. אכן בתוספתא כתב שהקריבו בחוץ היינו אחר שחיטה וזריקה.

ומבואר לקמן דבנודע אחר זריקה לא פקע שוםקדושה מיני' כיון דכיפר ספיקו והלך לו א"כ פשיטא דחייב חטאת. א"כ יש לתמוה על הרמב"ם שכתב שהקריבו בחוץ דמשמע אפ"ל אחר זריקה.

ובע"כ צ"ל דל"ד נקט הרמב"ם והקריבו וכוונתו שחטו והקריבו הכל בחוץ וסמך עצמו כיון דפטור מאשם משום דלא אקבע איסורא. א"כ מיירי ביש ספק בדבר ואחר זריקה אין ספק דאפ"ל נודע אשם הוי.

לכן כתב בקיצור וכוונתו שחטו בחוץ כנ"ל מוכרח. ולפמ"ש א"ש כל התוספתא דבאשם תלוי אחר זריקה חייב חטאת אבל בחטאת עוף הבא על הספק כיון דלית בי' אלא זריקה ע"כ מיירי קודם זריקה שזרק הדם בחוץ ולהכי חייב רק אשם תלוי.

וזה הדין דהתוספתא נראה ודאי דאתי אליבא דר"מ. ואפשר לזה כוון הכ"מ.

אכן הראב"ד בעצמו יש לו שיטה אחרת וס"ל כשיטת התוס' דהכא דלחכמים לקמן דאפ"ל נודע הוי קודם חייב שפיר חטאת באשם תלוי. רק בחטאת העוף אינו קרבן כלל אי נודע.

וא"כ שפיר חזי הראב"ד הסוגיא דהכא. וצ"ל דהרמב"ם ס"ל כמ"ש לעיל די"ל דגם לחכמים בנודע נהי דתרעה מ"מ אין חייבין עליו בחוץ דאינו קרבן גמור [כמ"ש ג"כ הלח"מ שם] וצ"ע בזה.

מ"מ אכתי גם על הראב"ד יש לגמגם במה שהסכים לפסוק כהתוספתא בחטאת עוף דלדין דבעי איקבע איסורא שפיר פטור גם מאשם תלוי ואפשר שידע זאת והשיג על הרמב"ם רק בדין האשם דמזה מיירי הרמב"ם ע"ש: שם בגמ' מאי אירי' כי אכלה אפילו לא אכלה נמי כו'. לפי פרש"י כוונת הגמ' כיון דס"ל דמביא אשם בנדבה אפי' לא חטא כלל.

א"כ הכא אפי' פטור מן הדין דמצוות כתיב מ"מ כיון דיכול להביא אשם ודאי הכא חובה להביא כדי שיתלה עליו על היסורים עד שיוודע לו. ומשני ר"א דבבא בן בוטא הוא דדוקא איזה ימים אחר יוה"כ דבא לכלל ספק מביא.

ומוכח מזה דס"ל דלא בעי ח' מב' חתיכות עכ"פ: ע"ב בגמ' מתיב ר"א בר אבין אכל ושתה בהעלם א' כו'. צ"ע למה לא משני במבעט ביו"כ דאין יוה"כ מכפר כדלעיל (ז).

(: שם כי קאמר ר"ז לרבי הא מני רבנן. פרש"י ר"י ור"א.

ולכאורה יש לתמוה ע"ז דהא הם דרשו מקרא דאשם א' על הרבה שגגות ושפיר י"ל דמודין דידיעת ספק מחלקת לחטאת. והי' אפשר לפרש רבנן דעלמא דלקמן מייתי פלוגתא דתנאי אי ידיעת ספק מחלקת ולהכי אמר ר"י כאן שנה רבי ידיעות ס' מחלקת משמע דאיכא פלוגתא בהכי.

אבל ר"י ור"א שפיר י"ל דמודין בחטאת דמחלקת דאל"ה למה לי קרא באשם כיון דלחטאת אינו מחלקת. אכן באמת יפה כוון רש"י דמשמעות הגמ' היא דס"ל דכל הטעם דידיעות ס' מחלקת לחטאת כיון דידיעת ספק מחייבת אשם ומחלק לאשמות ממילא מחלק נמי לחטאת.

ולהכי מסיק הגמרא בקושיא דלר"ל איפכא הו"ל למיתלי חטאת באשם. דכשם דידיעות ס' מחלקת לאשם כך מחלקת בחטאת.

ולהכי הצריכו ר"י ור"א להביא הפסוק דגם באשם אין מחלקות וממילא בחטאת נמי אינו מחלקת. וכן משמע הלשון כי קאמר ר"ז לרבי.

פי' מכח דס"ל לרבי דמביא ב' אשמות ממילא הוי ג"כ ידיעה לחלק בחטאת. ולכן תמהני על התוס' בשבועות (י"ט) תמהו דר' יוסי דריש הכא דמביא אשם על הרבה שגגות.

א"כ משמע דמודה דידיעות מחלקת לחטאת. ולקמן קאמר דידיעות ספק לא הוי ידיעה לר"ל ע"ש ותימה על תמיהתם דמוכח הכא בהדיא דלר"י ור"א אין ידיעות ספק מחלקת לחטאת וכמ"ש רש"י כאן: דף יט בגמ' מקצת ידיעה ככל ידיעה.

מבואר מסוגיא זו דאפי' אי ידיעת ספק לא הוי ידיעה ולכן בנכנס ואח"כ טבל וחזר ונכנס פטור. מ"מ בהלך בשביל א' ושכח והלך בשביל אחר ונכנס יש לחייב טפי.

משום דידע מקודם משביל א' ואח"כ ידע מהשני נמצא דהוי לי' ידיעת וודאי רק שהידיעה הי' בסירוגין מתחלה ידע מדרך א' ואח"כ מהשני והוי מקצת ידיעה וע"י ב' המקצת הוי ידיעת וודאי להכי חייב. ולכן קשה קצת על הרמב"ם שפוסק ידיעת ס' הוי ידיעה לגבי ידיעה מתחלה דמקדש וקדשיו.

והביא נמי האי דינא בשכח דחייב משום דידיעת מקצת הוי ידיעה. ל"ל זה בלא"ה חייב על הידיעה אחרונה בלבד כיון דידיעת ס' הוי ידיעה ע"ש בפ"א משגגות וצ"ע: ואפשר לומר דס"ל להרמב"ם דמקצת ידיעה הוי ידיעה אפ"ל לגבי ידיעות מחלקת לחטאת דבזה קי"ל דידיעות ס' אין מחלקת.

מ"מ מקצת ידיעה מחלקת כגון שאכל חצי זית חלב ונודע לו ושכח וחזר ואכל בכדי א"פ עוד חצי ונודע לו ואח"כ אכל כזית חלב אחר בשוגג ואח"כ נודע לו מכל האכילות חייב ב' חטאות משום דמקצת ידיעה חשוב ידיעה להפסק והוי כב' העלמות. ואע"ג דיש לחלק כדמסיק הגמ' אליבא דר"י דכאן עשו ס' כוודאי אבל בחטאת דכ' הודע אליו חטאתו צריך להיות וודאי ידיעה.

א"כ גם לגבי מקצת ידיעה יש לחלק כן דבחטאת כתי' הודע אליו חטאתו שידע שחייב חטאת וכאן לא ידע מעולם מחיוב חטאת כיון שכל ידיעה הי' רק על חצי שיעור. מ"מ י"ל סברת הרמב"ם כיון דר"ל לית לי' חילוק זה וס"ל דגם גבי ידיעה מתחילה ס' ידיעה לא מהני.

ומ"מ מקצת ידיעה מהני. א"כ י"ל דגם ר"י מודה בהכי.

וצ"ע לדינא בזה: שם בגמ' קשיא דר"ל אדר"ל. צ"ע לפי מה דמשמע לעיל דכל מאי דס"ל לרבי דידיעת ס' מחלקת משום דלגבי אשם מחלק ה"ה לגבי חטאת.

א"כ בטומאת מקדש וקדשיו דליכא אשם כלל י"ל דלכ"ע אין ידיעות ס' מחלקת. ודוחק לומר דקושית הגמ' למ"ד דגם בקרבן עולה ויורד יש אשם לקמן (כ"ה:) דלית לי' גז"ש דמצות מצות למעט ע"ש] כיון דלא קי"ל הכי.

תו קשה לי מה דפשיטא לגמ' דכמו דהוי ידיעה לחלק ה"ה שיהי' ידיעה מעיקרא. והלא י"ל דס"ל לר"ל דידיעה תחלה הוי כמו ידיעה בסוף וכמו דידיעה בסוף לחייב חטאת צריך ידיעה ממש כמו כן ידיעה דתחלה: במשנה ריש ור"ש שזורי אומרים לא נחלקו ע"ד שהוא משם אחד כו'.

פי' לאפוקי ממה דא"ר יהודה דגם בשם א' נחלקו כמבואר הפי' בגמ' למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' ע"ש לקמן. אבל עכ"פ לא קאי את"ק דמעיקרא.

א"כ נראה דמודין ר"ש ורש"ז ור"י דגם בא"י איזה מלאכה עשה ג"כ פליגי. ואפשר עוד דלכ"ע פטור בזה (דוודאי יותר מסתבר לפטור בא"י איזה מלאכה מבא"י אי תאנה אי ענבים).

אך לפ"ז קשה מאי מסיק המשנה א"כ למה נאמר אשר חטא בה. הלא נצרך לכ"ע למעט א"י איזה מלאכה עשה.

ולכן נראה דלהני תנאי גם בא"י איזה מלאכה עשה פליגי. ומקשה שפיר אדר"א דחייב בכל גווני א"כ למה לי אשר חטא בה: ע"ב בגמ' מתעסק דמאי.

לפי' הפשוט משמע דקושית הגמ' אי חלבים ועריות הלא נהנה ואי בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ולא צריך קרא דבה. ומשני דמשכחת כשנתכוין עכ"פ לחתיכה.

ומלאכת מחשבת ממעט דווקא אי לא נתכוון כלל רק שנשתמט ידו ועקר איזה מחובר שלא במתכוין. ולפ"ז נראה לגרוס הכי מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה ואי דשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה דאר"נ א"ש המתעסק כו' אמרה תורה.

ומשני דמשכחת כאביי ורבא. אכן רש"י נראה דגורס אלא מתעסק דשבת כמ"ש בס' בה"ז ג"כ.

ולהכי צריך רש"י לתרוצי דר"נ אליבא דר"י קאי. אבל ר"א לית לי' סברא דמלאכת מחשבת לכן צריך בה למעט מתעסק.

מיהו קשה למה נדחק רש"י דהא גם לר"א אפי' ס"ל כר"נ צריך מיעוט דבה במפטם את הקטרת דאינו נהנה וגם לא כתי' בי' מלאכת מחשבת. וגם על פי' הפשוט בגמ' קשה למה לי כדאביי ורבא לוקי במפטם.

וי"ל דהמ"ל הכי ג"כ. או אפשר דבמפטם כיון דכ' אשר יעשה כמתכונתה היינו נמי מלאכת מחשבת דוקא שכוון לעשות כמתכונתה.

וצ"ע לפרש"י אליבא דר"א דלית לי' טעם דמלאכת מחשבת רק מבה ממעט מתעסק מנ"ל דבחלבים ועריות חייב שכן נהנה מ"מ כיון דכ' אשר חטא בה אימעוט מתעסק. כמו בא"י אי חלב אכל אונותר דפטור מקרא דאשר חטא בה אע"פ שנהנה.

ומאי מקשה הגמ' אי חלבים ועריות כו'. הלא י"ל דר"נ לא קאי כלל אליבא דר"א דלדידי' אפי' בחלבים ועריות פטור: שם בגמ' איתיבי' רבא לר"נ והרי תינוקות כו' וע"כ לא פטר ר"י כו'.

לכאורה תמוה למה מקשה מדר"י טפי תיקשי לי' אדר"א דמחייב שם בתינוקות והוא עצמו ממעט מתעסק מאשר חטא בה. מיהו למ"ש רש"י אח"ז דלרבא ואביי ל"ק דהם מיירי דוקא בנתכוין להיתר.

רק לשון מלאכת מחשבת משמע אפי' נתכוון לאיסור א"ש. די"ל דבתינוקות כיון דנתכוין למלאכה הוי בכלל מתכוין לאיסור אע"ג דלמילה מותר מ"מ כל דנתכוין למלאכה לא הוי בכלל מתעסק לר"א דממעט מבה.

רק לר"י דאליבי' אמר ר"נ הטעם דמלאכת מחשבת לשיטת רש"י לעיל מקשה שפיר כנ"ל: דף כ ע"א בגמ' הי' לפניו ב' גרות דולקות ארוכות. נראה דט"ס היא וצ"ל או כבויות.

ועל דולקות קאמר נתכוון לכבות זו וכבה זו. ועל כבויות קאמר נתכוין להדליק זו והדליק זו.

וכן הגירסא בהרמב"ם (בפ"א מה' שבת) וכ"מ בתוספתא פי"ב דשבת ע"ש). והנה הרמב"ם פוסק שם דחייב.

ונדחק הלח"מ לומר דגרס הכא חייב. ולדידי אין צורך לזה.

רק דס"ל דברייטא זו אתיא כר' יהודה דמתני' דאפי' שחורה ולבנה מיקרי מתעסק ופטור לר' יהושע. וא"כ בב' נרות י"ל ג"כ דזה הי' מראה שחורה וזה לבנה או ירוקה.

אבל אנן קי"ל דוקא ענבים ותאנה להכי חייב הכא כנ"ל: פרק חמישי ע"ב בתוס' ד"ה אכל והקשה הר"י כו'. אין דבריהם מובנים לי דוודאי בהמה ועוף דכ' בהדיא כולל כל דיני בהמה ועוף בין טהורים בין טמאים.

וא"כ עיקר קושיתם צריך להיות מהופך דאיך ממעטין מפרט זה מי שאינו מטמא טומאה חמורה הלא עוף טמא נמי אינה מטמאה. וע"ז התירוץ פשוט דמ"מ יש במין עוף דמקבל טומאה חמורה כגון טהור.

משא"כ דגים ושרצים כנ"ל. ובאמת זה נכלל בת' התוס' רק הלשון מגומגם: בד"ה דם ביצים פי' בקונטרס ביצי זכר וקשיא כו'.

וי"ל דוודאי בברייטא דממעטין גם מלאו הפי' ביצים דתרנגולת. אבל במשנה דאין חייבין כרת א"ש גם ביצי זכר דאינו דם הנפש: דף כא ע"א בגמ' האי תנא דבי ר"י הוא כו'.

ולאינך תנאי דכה"ג הוי רק כלל ופרט י"ל דס"ל דכוי ס' חי' ספק בהמה. א"כ באמת אין בכלל רק מה שבפרט דכוי א"צ לרבוויי: ברש"י ד"ה הכא ל"ג החלב כו'.

באמת אפשר לפקפק בראי' זו שהביא מעולשין כו' דשאני התם דבשעת הכשר לא הי' בר קבלת טומאה כלל לאו שמי' הכשר כלל. לכן צריך הכשר אחר כשנעשה בר קבלת טומאה.

אבל הכא כל הבהמה הי' בר קבלת טומאה והוכשרה בשחיטה י"ל דממילא גם על החלב שייך הכשר אף שעדיין צריך מחשבה. מ"מ סברת רש"י נכונה.

[וכ"כ הר"ש בעוקצין והתוס' בבכורות (י' ע"ש) וכן פסק הרמב"ם (בפ"ג מה' טומאת אוכלין): ע"ב בגמ' לאפוקי מת אע"ג דממליא לי' כו'. א"י כוונת הגמ' אי הפי' דבשר מת דאדם לעולם לית בי' שם אוכל דבטלה דעת' אין מובן הטעם מה בין בשר חי דאדם דמהני מחשבה לבשר המת.

ולכן נראה יותר לפרש דלצרף בשר אדם עם אוכל אחר בטלה דעת' וגם זה הטעם אין מובן שפיר. (ועי' ברמב"ם (פ"ג מה' טו"א) דפסק דמהני מחשבה ובראב"ד ובכ"מ שם): שם בגמ' לאפוקי מת דאע"ג שחפהו בבצק כו' דטומאה בוקעת כו'.

צ"ע דמ"מ משכחת טומאה קלה שנגע בבצק מן הצד לא למעלה ולא למטה דכה"ג לא שייך בוקעת. [ומ"ש בשטמ"ק דגם מן הצד מטמא מידי דהוי אמה בכסותו ע"ש.

אינו מובן דא"כ אמאי צ"ל דטומאה בוקעת כו' הלא אפי' רי"ו דלית לי' טומאה בוקעת מודה במת בכסותו כדאי' בחולין (קכ"ה:): וכמ"ש השטמ"ק גופי'. גם קשה דמ"מ

משכחת טומאת אוכלין בפחות מכזית כתי' ר' חייא וא"כ צ"ל דמודה לסברת ר"ח דבטלה דעתו'.

א"כ יכול לשנויי כדר"ת דנהי דהברייתא דא"צ הכשר לא מצי לתרוצי' כדר"ח כמ"ש תוס' דס"ל דכה"ג הכשר נמי צריך. אבל ברייתא דמהלכי שתיים אין בו טומאה קלה שפיר מצי לתרץ כדר"ח ולמה לי' לסיומי האי מילתא דטומאה בוקעת וצ"ע: דף כב ע"א בגמ' ל"ש אלא בעוף שאין בדמו כזית.

וקשה מאי קמ"ל דוודאי אם אין בו כזית פטור כמו בכל איסורים שבתורה. ואפשר דקמ"ל בקבלה דבעוף לעולם אין בדמו כזית ונ"מ אם לא ראה כמה הי' בהדם.

ולשיטת הרמב"ם (פ"ו מה' מ"א) א"ש טפי דהוא פי' דדם הכנוס בלב מעצמותו חייבין עליו כרת דהוא דם הנפש. והבא מעלמא הוא מן האברים ואין חייבין עליו דלא כפי' רש"י להיפוך ע"ש.

וא"כ הדם שבלב מעורב בו ב' הדמים וקמ"ל בקבלה דדם שכנוס בעצמותו בלב אין בו כזית ואפילו נמצא בו כמה זיתים זה מן האברים כנ"ל: שם בגמ' תנא דבי ר"י ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח שאינו מכשיר. לר"ל צ"ע ליישב א"כ איזה דם מכשיר כיון דכל הדם שאחר קילוח נמי דם הנפש הוא.

ורחוק לומר שיש עוד דם חמישי אחר דם השותת אחר הקילוח. ונראה דוודאי תנא דבי ר"י ס"ל כהאי תנא דדם הנפש הוא דם קילוח בלבד כיון דר"ל מודה דתנאי נינהו.

ולפ"ז לר"ל לית לי' האי דרשא כלל ודם הנפש נמי מכשיר. ובאמת צ"ע בפירוש ודם חללים ישתה לפרש על אחר יציאת הנפש דמשמעו דקרא קאי על גוף המיתה וצ"ע ובחי' הר"ן בחולין שם פי' כן דהדם שנעשה בו חלל מכשיר ותנא דבר"י ס"ל כר"ל דגם אחר קילוח איכא דם הנפש ולהכי דם קילוח אינו מכשיר דלא נעשה בו חלל].

ולפרש"י בחולין שהביאו תוס' א"ש זה. אבל הוא נגד כל הסוגיא דכאן כמ"ש התוס' שם וכאן: שם בגמ' דם שהנפש יצאה בו מכפר.

לכאורה לפ"ז גם השותת קודם הקילוח אינו מכפר. וא"כ אין לקבל הדם מיד אחר השחיטה עד שמקלח.

ובאמת מבואר בזבחים (כ"ה:): דצריך ליתן הוורידין תוך אויר הכלי ע"ש. ולכן נראה דדוקא בהקזה יש דם קודם הקילוח אבל בשחיטה תיכף יוצא דם הנפש.

ודוקא דם התמצית לאחר הקילוח ממעט הכא. מיהו גם בדם התמצית א"י השיעור כיון דמצוה לקבל כל הדם מאיזהו זמן מתחיל דם התמצית.

ולשון הרמב"ם (פ"ד מהלכות מעה"ק) סתם שמקבל כל הדם. ולכן אפשר דרק דם התמצית בלבד אינו מכפר אבל כשמקבלין כל דם הנפש אפי' יש בו ג"כ מדם התמצית לית לן בה.

והא דאיתא בזבחים פרק התערובות (ע"ה.) נתערב בדם התמצית ישפך לאמה.

היינו כשנתקבל דם התמצית בפ"ע ונתערב ממנו בדם הנפש [ואפי' לא נתקבל דם התמצית והי' בפ"ע ואח"כ נתערב בדם הנפש ג"כ פסול כדמשמע בפסחים (ס"ה.) (ע"ש)].

אבל כשמקבל הכל ביחד כשר. וצ"ע בזה: שם במשנה אר"ט מה לזה מביא ב' אשמות כו'.

לכאורה היה נראה דר"ט רק עצה טובה קמ"ל וא"כ מיירי נמי במעילה מועטת. אך לשון המשנה הא מודה ר"ע לר"ט במעילה מועטת משמע דר"ט עצמו אפי' במרובה קאמר.

והיה נראה לפרש דר"ט בעצמו פליג על ר"ע וס"ל דבמעילה ליכא אשם תלוי ולפ"ז י"ל דמחויב גם במעילה מרובה לעשות כן כדי להגן עליו מן היסורין ויש לו עצה להביא ולהתנות רק לדבריו דר"ע דיש לו עצה באשם תלוי קאמר ג"כ מה לזה והיינו במועטת ובהא מודה לי' ר"ע. אכן בתוס' בשבת (ע"א) נראה שהבינו דאפי' בשיטת ר"ע דיש אשם תלוי מ"מ ס"ל לר"ט דמחויב להביא אשם ודאי אפי' במרובה ע"ש.

וצ"ע שהטעם למה נחייבו מספק לשלם כיון דאית לי' כפרה מה"ת באשם תלוי: ע"ב בגמ' אמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה. הרמב"ם פוסק (בפ"ט משגגות) דאשם צריך ידיעה בתחילה.

וכתב הכ"מ משום דבפ' כלל גדול איתא למ"ד אשם לא בעי ידיעה ופרש"י דר"ט ור"ע פליגי בהכי א"כ הלכה כר"ע מחבירו ע"ש. ודבריו תמוהים דתלה עצמו באילן גדול בדברי רש"י הנ"ל.

שהתוס' שם תמה עליהם דהלא מפורש במשנה דהכא דמודה ר"ע במעילה מועטת. וגם רבא אמר בהדיא מדברי שניהם נלמד כו'.

ולפע"ד גם רש"י ז"ל לא נתכוין להכי כמו שהבינו התוס'. רק רש"י מייתי הך פלוגתא דר"ע ור"ט להוכיח עכ"פ מדברי ר"ט דלא בעי ידיעה.

ומאן דבעי ידיעה לא מבאר רש"י כלל ע"ש היטב ותראה שכנים דברי. אבל יסוד דברי הרמב"ם נראה דהם מדברי ר' יוסי לקמן דאין שנים מביאים אשם א'.

וכ"כ הבעה"מ והרמב"ן בחי' שם בשבת. וגם המהרש"ל הביא כן בשם י"מ והשיג עליהם ע"ש.

ובמ"ש כאן דבריהם א"ש]. והנה לעיל (ז:) אמרינן בגמ' דמודה ר"י ביולדות דדוקא מה שבא על חטא אין שנים מביאים משום דכ' או הודע ע"ש.

והשתא קשה הא ר"י גם באשם קאמר דאין מביאין בשותפות. ובע"כ צ"ל דר"י מדמה אשם לחטאת דגם אשם בעי ידיעה.

ואפשר הטעם דכתיב כחטאת כאשם וילפינן בהקישא דבעי ידיעה. להכי פוסק הרמב"ם כר' יוסי כנ"ל.

ומ"מ לדינא צ"ע דלכאורה מדברי רבא הכא משמע דבא לפסוק הלכה כן כיון דמדברי שניהם נלמד דלא בעי ידיעה וצ"ע: שם במשנה דברי ר"ע רש"א שניהם מביאים אשם אחד. לכאורה נראה דמודה ר"ע לר"ש במעילה מועטת רק במרובה סגי בב' אשמות.

אך לשון חתיכה לא משמע מעילה מרובה. ולכן נראה דר"ש מדינא מחייב להביא אשם א' כיון דס"ל דאשם תלוי ליכא והא אחד מהם בודאי חטא לכן צריכין להביא אשם ודאי.

ולר"ע דמה"ת איכא אשם תלוי קאמר עיקר הדין ובודאי אם רוצין להתנות ביניהם ולהביא אשם ודאי יכולין אבל אין מחויבים בזה. ונ"מ ג"כ במרובה.

אבל לר"ש מחויבים להביא ביחד כנ"ל. אבל אין לומר דר"ע כר"י ס"ל דאין מביאין אשם ביחד דהא אמר רבא לעיל מדברי שניהם נלמד דל"ב ידיעה.

וטעמא דר"י הוא. משום דבעי ידיעה בתחילה כמ"ש לעיל]: דף כג ע"א במשנה שנה חתיכת חלב וחתיכת קודש כו' מביא אשם תלוי.

לכאורה היה נראה דמשנה זו לא אתיא אליבא דר"י לעיל (י"ט). דאמר פוטר הי' ר"י אפילו מאשם תלוי בא"י אם חלב אכל או נותר אכל.

קאמר הטעם כיון דיודע שחטא ודאי ע"ש. א"כ ה"ה הכא יודע שחטא ודאי.

אכן הרמב"ם הביא משנה זו (בפ"ט משגגות). ובפ"ח שם הביא הלכה כר"י הנ"ל דפטור אפי' מאשם תלוי, ובע"כ צריכין לחלק דשאני הכא דעל חטא דמעילה ליכא חטאת רק אשם.

ולכן על חטאת אינו יודע שחייב. ועדיין צ"ע בזה: ע"ב בגמ' מוקי לה בוולדות קדשים וס"ל בהויתן הם קדושים איני מבין זה הלשון דאי במעי אמן קדושים ודאי א"ש טפי.

ותו קשה לי למה לא מוקי בבכור דקדוש מרחם. וגם יש להקשות א"כ למה לי קרא לרבות.

ואי תימא דבלאו הא דאיסור חל על איסור צריך ריבוי על אמורי קדשים קלים. (וכ"מ בחולין קי"ז).

(דגם יותרת וכליות דלית בהו משום אחע"א צריכי ריבוי למעילה). א"כ קשה למאן דיליף מזה דאיסור חל על איסור בקדשים מנ"ל הא דילמא מיירי בבכור וקמ"ל דאמורי קדשים קלים מועלין בהם.

רק באמת צ"ע ל"ל קרא כיון דכתיב במעילה מקדשי ה' אטו הני לאו קדשי ה' הם. [וכן הוא בתו"כ פ' ויקרא (פרשתא י"א) דמרבי חלב למעילה מקדשי ה' ע"ש]: פרק ששי שם במשנה ונודע לו שלא חטא כו'.

יש לעיין בעבר עליו יוה"כ אחר הפרשת האשם כיון דיו"כ מכפר יהי דינו כמו נודע שלא חטא. אך באמת הכא לא שייך דהוי הקדש טעות א"כ ודאי ר"מ מודה דירעה והוי כמו אשם שנתכפרו בעלי'.

אך אפשר דכיון דהפרישו קודם יו"כ וחל עליו שם אשם חייב לקיים נדרו ואין יו"כ מכפר תו עליו וצ"ע בזה: שם בגמ' גמר ומקדיש. לכאורה משמע דמקדישו לשם עולה אם באמת לא חטא.

אך לפ"ז קשה למה ירעה הוא עצמו יקרב עולה. ואפילו אי נדחק לומר דהוי רק ספק שמא הקדישו ומספק אמרו ירעה.

אכתי קשה יקדישנה עתה שנית לשם עולה ולמה ירעה. ולכן צ"ל דגמר ומקדישו לשם אשם אפי' אי באמת לא חטא וחל ההקדש לענין זה דיהי' כמו מותר אשם דהדין ירעה. (וכ"מ לשון המשנה ויפלו דמיו לנדבה דהוי עולת קיץ. וכמ"ש התוס' דהנסכים משל ציבור.

כדין מותר אשם] ועדיין צ"ע בזה: דף כד ע"א בגמ' במפריש ב' אשמות לאחריות ונתכפר בא' מהן. לפי גירסא זו משמע דלא מיירי כלל דנודע שלא חטא.

רק כוונת הגמ' כי היכי דס"ל לחכמים הכא דגמר ומקדיש וחל עליו שם אשם. ה"ה במפריש לאחריות מודה ר"מ דגמר ומקדיש השני לשם אשם.

ול"א כיון דלא נאבד הראשון הוי הקדש טעות דכיון דגמר ומקדיש חל עליו שם אשם ורועה. אבל לגי' התוס' דנודע צריך לגרוס בגמ' ירעו עד שיסתאבו לשון רבים.

והרמב"ם העתיק סתם (פ"ד מה' פסוה"מ) המפריש אשם תלוי לאחריות ונתכפר בא' השני ירעה ומכ"ש אשם ודאי ע"ש. ונראה ודאי דלא מיירי כלל בנודע שלא חטא.

רק דמביא עיקר הדין דעכ"פ נשמע מכאן דהשני ירעה. דבחטאת מפורש דהשני ירעה וקמ"ל דה"ה באשם תלוי כדמוכח הכא.

ולכן סיים וכ"ש אשם ודאי דדינו כמו ב' חטאות לאחריות. ואפי' אי הי' גורס הרמב"ם הכא כגי' התוס' מ"מ אין לו להביא הדין בנודע כיון דבלא"ה קי"ל כחכמים ורביתא דגמ' הכא היא רק לר"מ.

לכן השמיט זה הדין והביא רק עיקר הדין דמוכח הכא דב' אשמות השני ירעה. ובמל"מ האריך להקשות ע"ש והנלע"ד כתבתי: שם בגמ' בא"ת שהוזמו עדיו.

פרש"י שהבעלים יודעין שלא אכלו צ"ע למה פי' כן דלכאורה נראה דביודעין שלא אכלו ודאי לא גמר ומקדיש. ואפי' לא הוזמו כלל רק נודע שלא חטא תצא ותרעה בעדר דודאי לאו לבו נוקפו כלל כיון שיודע שהעדים משקרים.

רק הכא מיירי שאין הבעלים יודעין רק כיון דיש ג"כ חשש שמא ימצאו העדים זוממין לכן אין לבו נוקפו כ"כ, ויש ראי' לפי' זה דלפרש"י מה מקשה מסיפא דשור הנסקל דמיירי בהזמה דילמא מיירי באין הבעלים יודעין. אלא ודאי דאפילו באין יודעין ס"ל לר"י דיצא וירעה בעדר: שם בגמ' מאי חזית דציית לבתראי כו'.

ותמוה טובא כיון דאתי סהדי דמכחישין א"כ גמר דין הראשון הוי בטעות שלא ידעו הבי"ד שיש עדי הכחשה. ותוס' הקשו רק לשיטת ר"ת דמחיים לא נאסר משמע דזה אתי להו שפיר דאי נשחט נאסר מספק שמא הי' הגמר דין כראוי.

ולכאורה הסברא תמוה דאפ"י הראשונים אמרו אמת מ"מ הדין הי' בטעות אכן הרמב"ם (פ"ד מה' מ"א) כ' נודע כו' כגון שהוזמו העדים יצא וירעה בעדר ע"ש. משמע דאם הוכחשו ולא הוזמו אסור), וצע"ג לדינא בכה"ג.

ולע"ד הי' נראה לפרש בגמ' דקאי ג"כ על הרישא דא"כ דכוותי' באשם נמי בהכחשה דתרי ותרי א"כ מאי חזית כו' דהכא הוי עכ"פ ס' וחייב אשם. והנה תוס' כ' בזה בפשיטות להיפוך דבאשם הוי א"ש לאוקמי בהכחשה, ונראה דהם קאי בשיטת רש"י דמיירי דבעלים מכחישינן וכה"ג אי יהי' תרי ותרי י"ל דפטור מאשם.

אבל למאי שפרשתידמיירי באין הבעלים מכחישינן דסתם אשם היינו שאין הבעלים יודעין. א"כ שפיר יש לפרש כמ"ש: שם בגמ' ור"י כו' מנחת קנאות לא לכפרה קאתיא כו' קצת קשה לר"י למה תניא נמצא עדי' זוממין לאשמעינן רבותא טפי אם נמצא שנשמאת האשה.

בשלמא לר"א דוקא בזוממין אבל לר"י קשה. והנה באמת איתא בסוטה (ו':) אלו שמנחתיהן נשרפת באו עדים שנשמאה.

ומשמע דמיירי אפ"י קודם שנקמצה. וכ"כ הרמב"ם (פ"ד מה' סוטה).

ולכאורה תמוה כיון דקי"ל כר"י א"כ כמו בנמצא עדי' זוממין תצא לחולין ה"ה באמרו עדים שנשמאה דהוי כמו נודע שלא חטא באשם. ובמנחת קנאות דלא בא לכפרה לר"י לא שייך גמר ומקדיש.

אכן מצאתי בגמ' דסוטה שם ישוב לזה למסקנת הגמ' שם דכיון דהי' בכלי שרת גזרו חכמים שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין. ומקשה מנמצא עדי' זוממין ומשני זוממין קלא אית להו.

א"כ בעדי טומאה י"ל דליכא קלא לכן נשרפת מטעם גזרה כנ"ל. וע"ש בתוס' דיש לפלפל עוד בזה ואין כאן מקומו: ע"ב בגמ' אלמא חולין שנשחטו בעזרה בשרפה כו'.

פי' תוס' הסוגיא רק אליבא דר"מ. וזה דוחק.

גם מ"ש תוס' דמודה ר"מ דבשעת שחיטה גמר ומקדיש לא משמע הכי. ולולא לעד"נ להיפוך דאפ"י לרבנן דכיון דלבו נוקפו גמר ומקדיש היינו שאם יהי' נודע לו קודם שחיטה שלא חטא יהי' הקדש עכ"פ ויביא בדמיו עולה.

אבל כשיתודע אחר שחיטה דלא יהי' לו תקנה כלל למה יקדישנה ולהכי גם לרבנן בנודע אחר שחיטה הו"ל חולין בעזרה. רק התרצן מחדש דגם כה"ג לחכמים גמר ומקדיש.

ובהכי מיושב הגירסא שלפנינו בגמ' בתירוצא דרב אשי רישא דקתני באשם תלוי כו'. וכפרש"י ורע"ב במשנה משום דמחזי כזבח פסול.

והתוי"ט תמה עליהם. וכן פרש"י במנחות (ק"ב:) ובתמורה (ל"ד).

(דהוי חולין שנב"ע] אכן למ"ש א"ש דרב אשי חולק על סברת רבה וס"ל דגם לרבנן כשנודע אחר שחיטה הוי חולין. ולכן הטעם רק משום דמחזי כזבח פסול כנ"ל: שם בגמ' נזרק הדם הבשר יאכל אמאי והא הויא לי' ידיעה כו' בשעת סליחה כו'.

יש לעיין אי מקטירין גם האמורים דהקטרה היא ג"כ קצת כפרה וכפרה לא שייך אחר הידיעה ומדלא תני רבותא טפי יקטיר האמורים אפשר דאין מקטירין. ומ"מ הבשר יאכל כמו נטמאו האמורים או שנאבדו מיהו אכילת הבשר לכהנים אע"ג דג"כ כהנים אוכלין ובעלים מתכפרים.

מ"מ אפי' כה"ג דליכא כפרה למה יהי' נאסר באכילה כיון דדם התיר הבשר לכהנים. אבל הקטרה כשאין בו כפרה לא מצינו וצ"ע בזה: שם בגמ' עומד לזרוק כזרוק.

צ"ע בטעם זה דמ"מ וודאי אם נשפך הדם אין לו סליחה ע"י שהי' עומד לזרוק. א"כ אכתי בשעת סליחה הו"ל ידיעה ואינו מכפר: שם כלי שרת מקדשין הפסול ליקרב.

פי' א"כ עומד עכ"פ לזרוק וממילא עומד לזרוק כזרוק ולהכי הוי כנודע אחר זריקה דהבשר נאכל. אבל אם לא יסבור עומד לזרוק כזרוק נהי דוודאי הדם יזרוק משום דעלה לא ירד.

אבל הבשר אינו נאכל דגם האברים אין מקטירין דרק מה שעלה לא ירד אבל כפרה ליכא כלל בזריקה כזו שהיא פסול רק מכת עלה לא ירד. ולהכי צריכין נמי לטעמא דעומד לזרוק כזרוק וכ"מ ברמב"ם בפיהמ"ש וברע"ב.

אכן במנחות (ק"ב:) משמע דלריב"ח לא ס"ל לרי"ו דכזרוק דמי. וכ"מ שם ברש"י [ותוס' ד"ה קסבר כו' שכתבו ליישב לחכמים אפי' יסברו דכלי שרת מקדשין פסולין היינו מה דאמרו ישפך הדם.

אבל במה דאין הבשר נאכל ל"ק בלא"ה כמ"ש. ולהכי א"ש שיטת הרמב"ם שכ' (בפ"ג מפסולי מוקדשין) דדם פסול שנתקבל בכלי שרת מתקדש ליקרב.

ובדין דהכא כתב דדוקא נזרק הדם ואח"כ נודע הבשר יאכל משמע דאפי' נתקבל בכלי אין הבשר נאכל. ונתקשה בזה בלח"מ שם.

ולק"מ דנהי דס"ל דמתקדש אבל עומד לזרוק כזרוק לית להו. ולהכי לא הביא הדין בנודע אחר שנתקבל דוודאי הדם יזרק שכבר כ' זה דכלי שרת מקדשין.

אבל הבשר אינו נאכל. וזה ברור.

ושוב ראיתי בבה"ז דנחית לתירוץ זה וכ' שהוא דוחק. ואיני רואה בזה שום דוחק: דף כה ע"א בגמ' תצא ותרעה בעדר כו' והא איתסרא לה מחיים.

יש לתמוה טובא דלא עדיף איסור זה דהורדה לנחל איתן טפי מהקדש דאשם ומ"מ בנודע קודם שחיטה תצא ותרעה בעדר. ותוס' כתבו דמקשה לרבנן דפליגי אדר"מ בא"ת].

ואכתי תמוה דטעמא דרבנן באשם דגמר ומקדיש לפי שלבו נוקפו. וטעם זה לא שייך הכא כלל דלית בי' קדושת בעלים כלל רק גזה"כ דהורדה לנחל אוסרת וכיון דנודע ההורג הוי למפרע היתר.

ואדרבא איפכא קשיא לי' לרבא דלא נאסרת רק בשעת עריפה ומקודם לא הוי רק הכנה להתערף מאי קמ"ל בנודע עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר הלא גם בלא נודע יכולין

לעשות בה כל צורך ואטו ע"י הזמנה נאסרה כדאיתא בסנהדרין (מ"ז:) דס"ל לרבא הזמנה לאו מילתא]. וכמו כן באשם אם לא יקדישנה לאשם רק יקנה בהמה להכין לצורך האשם ונודע לו קודם ההקדש מימרא בעי דתרעה בעדר וצע"ג: ע"ב בגמ' אלא אמר אביי מרישא דקרא כו'.

פרש"י כיון דמיותר ומופנה לדרוש דרוב פשעיהם. וקצת דוחק והי' אפשר לומר דבאמת הוי גז"ש מפשעיהם לכל חטאתם דשעיר הנעשה בפנים לפשעיהם דכ"ח דגבי שעיר המשתלח כמו התם פשעים דלאו בר קרבן ה"ה הכא.

רק אי לא הוי מופנה פרכינן נמי על הגז"ש מה לשעיר הנעשה בפנים שאין מכפר על מצוה ידועה. אבל השתא דמופנה לא פרכינן כנ"ל: שם בגמ' חטא שאין מכיר אלא ה'.

יש לעיין לר"ש לעיל (י"ט:) דחטא וא"י במה חטא אי בדם אי בחלב מביא אשם אי על אשם כזה יו"כ מכפר די"ל כיון דידוע ומכיר שחטא אינו מכפר. או כיון דאינו מכיר במה חטא הוי בכלל שאין מכיר רק ה' וצ"ע: דף כו ע"א בגמ' וא"ר תחליפא כו' חייבי מלקיות שעבר עליהם יוה"כ חייבים פשיטא מ"ש מחייבי חטאות ואשמות ודאין.

יש לתמוה דלא מיבעיא למאן דיליף מדומיא דפשעים דאינם בר קרבן. א"כ לפי סברת הגמ' הכא דבר מלקות הוי כבר קרבן א"כ אדרבא נימא דמכפר גם על חייבי חטאות ואשמות ודאין דהוי שפיר דומיא דפשעים דמכפרין ג"כ על חייבי מלקות דהוי כבר קרבן.

מיהו רבא לשיטתו דיליף מחטא שאין בו מכיר רק ה' לא קשה זאת. אבל אכתי קשה דהא ע"כ לענין מזידין לא אימעוט דדוקא שאין מכיר.

שהרי כל זדונות שאינם בר מלקות כגון בלא התראה ועשין ולאויין הניתק לעשה יו"כ מכפר אפי' במכיר בו. וא"כ מנלן למעט בר מלקות כיון דהאי כללא דחטא שאין מכיר לא קאי רק אשגגות ולא אזדונות.

ועכ"פ מה פשיטותא דהגמ' בזה. וצריך ליישב בדוחק דפשיטא לגמ' דכיון דחילקה תורה דבשגגות אין יו"כ מכפר רק באין מכיר בו.

ע"כ הטעם משום דמכיר מצי להביא קרבן ועל בר קרבן דרוש לו כפרה מיוחדת שאין יו"כ מכפר לו. וא"כ ה"ה והטעם לבר מלקות דזה כפרה שלו תו אין יו"כ מכפר.

ועדיין צ"ע: שם בגמ' ספק יולדת כו'. נראה דודאי אי נודע לה אח"כ שילדה ודאי אין יו"כ מכפר דאפילו באשם תלוי בנודע אח"כ מביא חטאת.

רק קושית הגמ' בס' יולדת ועבר יו"כ ועדיין לא נודע לה לא תיתי. וע"ז סובב כל פלפול הגמ' לבתר הכי דלר"ש דחוטאת מ"מ הקרבן הוי רק לאשתרויי בקדשים היינו בס' יולדת היה צריך להיות מכופר ע"י יו"כ שעבר והקרבן דמייתי רק לאשתרויי.

וצ"ע על לשון רש"י שכ' דהלידה כיפרה לה. דשפיר י"ל לר"ש הקרבן בא על החטא כמשמעות דברי ר"ש בנדה (ל"א:) וכ"מ בשבועות (ח').

(וע"ש בתוס'] רק בספק דיו"כ מכפר הוי הקרבן לאשתרויי בקדשים כנ"ל: שם בגמ' בועל מכיר. צ"ע דטפי הו"ל למימר דהיא מכרתוכן הקשה הב"ש.

ותירוצו אין מובן כמ"ש בבה"ז]. גם בתר הכי דקאמר הורג מכיר צ"ע דהא ההורג לא נתכפר בעגלה וכשנתברר אח"כ בעדים נהרג ההורג.

א"כ כל הכפרה על הקהל והם אין מכירין: שם בגמ' אמר קרא ולא רץ לא יכופר כו'. פרש"י שאין לו כפרה אחרת.

פ"י דכתיב כי אם בדם שופכו כו' וע"ז יש לפקפק דהא בעגלה מתכפרת א"כ ע"כ כ"א בדם שופכו לאו דוקא. א"כ י"ל דה"ה יוה"כ מכפר.

וה"י אפ"ל עיקר הכוונה דכ' ולא רץ לא יכופר א"כ כפרה זו לא רץ היא. ולא מצינו בכפרת יוה"כ רק על בני ישראל יכפר עליכם.

וכפרה] לא רץ לא כ' ביו"כ כנ"ל: ע"ב בגמ' אם משנמלקה כו'. אפשר לפרש דפליגי דוקא בעוד שלא היזה רק אחר מליקה נודע.

אבל בנודע אחר הזאה י"ל דמודה רב דאין הבשר נאכל כיון דנעשה כל עבודה בתורת חטאת הבא על הספק וכ"מ בתוס' לעיל (כ"ב:) דבכה"ג מודה רב. אך מדבריהם נראה דמדינא מכפר.

רק דבהא גם רב ס"ל כר"י משום דאתי למימר חטאת העוף הבא עה"ס נאכלת]: ברש"י ד"ה יביא סלע וחומשו שמה ששיבח כו' שבח הקדש הוא. איני מבין דבריו ומה קשיא לי'.

גם הרע"ב השמיט דברים אלו וצ"ע. ע"י במל"מ (פ"ד מהלכות מעילה) מ"ש בזה]: דף כז ע"א בגמ' מאי הוי עלה.

פרש"י דהתי' דחוק. וצ"ע א"כ מה מייתי למיפשט מברייתא אחרת מ"מ איך יתרץ ברייתא דישראלם סלע.

א"כ אדרבא נכון יותר תי' הראשון ולא תיקשי הני ב' ברייתות אהדדי דאי פיטמה והוציא הוצאות עד ב' סלעים א"צ לשלם. ואי פחת צריך לשלם כדשני לעיל.

וגם הרמב"ם לא חילק כלל בזה וצ"ע גם צ"ע דבעיא קמייתא אי מתכפר בכינוס חומשין לא אפשיטא כלל. וגם מזה לא הביא הרמב"ם כלום: ע"ב במשנה מביאין מכשבה ושעירה תורין כו'.

פרש"י והמותר חולין. וצ"ע הטעם.

ואולי הבין רש"י דלא הקדיש המעות רק הזמינו לכך ולשון מהקדש כשבה לא משמע כך. וגם ע"ז לא היה צריך לרבות מקרא.

וגם בגמ' דאמרינן דהוי ס"ד כיון דלאו מיני' הוא כו' הדין מעות יפלו לנדבה. משמע דהשתא נמי דיכול לשנות מ"מ המותר הוי נדבה.

וראיתי בתוי"ט שכתב ע"ז דע"כ המותר חולין דאל"כ מה נ"מ. ואיני מבין כוונתו דהא
הוי ס"ד דא"י לשנות וצריך לקנות תורין במעות אחר קמ"ל דיכול לקנות מזה אבל
המותר הוי נדבה.

ותו דמי לא עסקינן שעדיין לא כינס כל מעות כשבה רק שמקבץ דינר דינר ומקדישו
לקנות ממנו כשבה וכשקיבץ כדי תורין רשאי לקנות מזה תורין וליכא מותר כלל. אבל
היכא דאיכא מותר אפשר דמותרו נדבה.

תו הביא התוס' יו"ט בשם הרמב"ם (פ"ה מפסולי מוקדשין) שכתב שמחלל המעות על
תורין וב"י ע"ש. פי' משום דחילול מהני אפי' על ש"פ.

ומ"מ צ"ע מנ"ל להרמב"ם זה. והכ"מ שם כתב משום דסותר דין זה דהכא מהא דאיתא
בשקלים (פ"ב) מותר חטאת נדבה.

לכן מחלק הרמב"ם בין חטאת קבוע לעולה ויורד ע"ש. ואיני מבין מה הוכחה איכא
הכא דאין המותר נדבה כמו שכתבתי.

ושוב הראו לי בפ"י הר' גרשון שפי' ג"כ דהמותר נדבה. וצ"ע: דף כח ע"א בגמ' רש"א
הוא עצמו יקרב עולה ש"מ בע"ח אין נדחין.

ק"ק מנ"ל דילמא שאני הכא דהולד לא נדחה מעולם. בפרט אי בהויתן הם קדושין
וכשנולד מיד ראוי.

ורש"י פי' טעם הת"ק דבא מקדושה דחוי'. ואפשר ר"ש לא ס"ל האי סברא.

מיהו האמת אמרו בגמ' כיון דמסיק דר"ש בעלמא נמי ס"ל דאין בע"ח נדחין: שם אר"ח
אין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת בעלים כו'. יש לעיין אי יש לו תורין שלו בשובך
ואמר זה לחטאת אי גם בזה לא מהני קדושת השם.

או דהקדש זה הוי כבשעת לקיחה. ור"ח ממעט דוקא כשלקחן סתם ואח"כ אמר זה
לחטאת כיון דהקדש ראשון חל בסתם.

אבל אי מתחילת ההקדש אמר לחטאת שפיר חל. וזה מסתבר יותר.

וכ"מ מלשון הילקוט פרשת ויקרא גבי קרבן עולה ויורד שיפרישם הבעלים כו' ע"ש):
שם במשנה כבשים קודמין לעזים בכל מקום יכול מפני שהם מובחרים כו'. לכאורה
היה נראה הפי' יכול שהם מובחרים להמצוה דהתורה חשבה הכבשים טפי לקרבן.

אבל בגמ' דאמרו דיששכר איש ברקאי לא ידע המשנה משמע דהבינו יכול שהם
מובחרים בטעם. ונראה טעם הגמ' דמוכח כן בסיפא דמתניתין דקאמר האב קודם לאם
יכול שכיבוד אב קודם כו' ת"ל כו' אבל אמרו חכמים כו'.

ולכאורה אין מובן א"כ באמת אב קודם לאם מפני שגם היא מוזהרת בכבודו, ואע"ג
דנ"מ בגרושה מ"מ קשה הלשון יכול מפני שכיבוד אב קודם כו'. לכן נראה הפי' דמצד
השוותפות שיש לשניהם בהבן קאמר יכול דכיבוד אב קודם דכח האב עדיף בחיות הבן
טפי מהאם.

קמ"ל דצד וכח שניהם שוין בו. רק מפני דגם אמו מוזהרה בכיבוד האב לכן קודם מן הדין.

אבל מצד מצות כיבוד שניהם שוין. והשתא דומיא דהכא הוא ברישא דמתני' דיכול שהן מובחרין מצד עצמותן שהם טובים קמ"ל דשניהם שוין.

כנ"ל קצת ליישב טעם הגמ'. אבל האי יששכר י"ל דידע המשנה והבין הפי' שכתבתי. והגמ' דקאמר דלא ידע המשנה פי' דלא הבין פי' המשנה. מיהו מאי דמסיק רבינא דאפי' מקרא לא קרי קשה.

ע"כ נראה עיקר הראי' מדבאמת לדינא שניהם שוין ע"כ גם בטעמן שוין. דאי הוי חד מינייהו מובחר היה ממילא מצוה להביא מן המובחר.

והשתא א"ש הכל אפילו אי נפרש פי' המשנה מובחרים מצד בחירת התורה. מ"מ שפיר השיגו על יששכר כנ"ל: מסכת מעילה פרק ראשון.

דף ב ע"א בגמ' אבל ראוי הוא לקדשים קלים כו'. אין מובן טעם החילוק דכל טעמו של עולא בקדשים שמתו כיון דלא חזי לגבוה א"כ ה"ה שחטן בדרום.

ואפשר לומר דלקמן (י"ב.) מקשה הגמ' על עולא וכי קדושה שבהן היכן הלכה ע"ש. ולא תירצו כלום ע"ז. ולכן י"ל דהטעם דעיקר קדושת הקרבן בשעת שחיטה הגם דמועלין גם קודם שחיטה משום דמיוחד היא לשחיטת קדשים.

אבל כשמתו באמת אגלאי מילתא דלא נגמר הקדושה. והגם דפשיטא כשמעל בה ואח"כ מתה מ"מ המועל חייב משום דבשעת מעילתו הי' עומד לשחוט אבל כשמת בטל הקדושה.

ולהכי כשנשחט לשם קדשים אע"ג דנעשה בפסול כיון דראוי לקדשים קלים שפיר אמרינן קדושה שבהם להיכן הלכה ולכן לא הוי כמו קדשים שמתו. ובזה מובן ג"כ הא דא"ר גידל לקמן (ג'): דזריקת פיגול אינה מוציאה ק"ק מידי מעילה, וקשה ג"כ מ"מ כיון דאחר זריקה תו לא חזי לגבוה הבשר למה יהי' בו מעילה הא לא הוי לה' כמו קדשים שמתו.

רק כיון דבשעת שחיטה נגמר הקדושה תו אמרינן קדושה לא פקעה ולהיכן הלכה: ויש לעיין הא דקאמר הגמ' הטעם דראוי לקדשים קלים א"כ משמע דמטעם עלו לא ירדו ליכא מעילה דאל"כ הו"ל למימר בפי' האי טעמא. א"כ קשה בשחט בלילה מ"ט מועלין.

ורש"י כ' דלילה לאו מחוסר זמן. ואינו מבין טעם זה מה ענין מחוסר זמן להכי מ"מ כיון דפסול להוי כחנקינהווצ"ע דנראה דגם עתה ס"ל הטעם דעלו לא ירדו רק דמעיקרא קמ"ל הדין בשחטן בדרום משום דראוי לקדשים קלים.

ואח"כ קמ"ל התנא גם בלילה משום דעלו לא ירדו נמי מועלין. ולפ"ז אתיא מתני' כר"ש דבלילה נמי אם עלו לא ירדו: שם בגמ' דמרצה לפיגולו פירש"י אין מובן.

והי' אפ"ל כיון דשם קדשים עליו לענין פיגול א"א לומר דהוי כחנקינהו דא"כ לא להוי פיגול: בתוס' ד"ה פשיטא וא"ת כו' ותירוצם תמוה מ"ש דמילתא דפשיטא הוא הלא

כמה הויות שקלינן וטרינן בגמ' להשיב על דר' גידל לקמן (ג'): וי"א דנשאר בתיובתא [כדמשמע במנחות (מ"ז): ע"ש בתוס'] ואיך להוי מילתא דפשיטא.

איברא דתוס' לשיטתייהו אזלי דכ' לקמן דעיקר חידושי דר' גידל דפיגול אע"ג דמרצה לפיגולו מ"מ אין זריקתו מוציא מידי מעילה אבל בשאר פסולין לכ"ע אינו מוציא מידי מעילה מ"מ אין זה פשיטות. ויותר הי' אפ"ל דאי הוי זה עיקר רבותא דמתני' הו"ל למיתני מועלין בה לעולם.

והשתא עיקר חסר מן הספר כנ"ל: ע"ב בגמ' אליבא דר"י לא תיבעי כו'. כל הסוגיא תמוה טובא הא ר"י לא פליג רק בשלשה דברים בנשחט בלילה ושנשפך דמה ויצא דמה. בפרט בשחט בדרום דכשר בקדשים קלים וכל דמצינו לי' היתר מודה ר"י דעלה לא ירד ע"ש בזבחים (פ"ד.).

(ומ"ש התוס' שם וגם (בד' ס"ח): דשחיטת דרום כעין שחיטת חוץ היא. תמוה דא"כ גם לר"ש ירד דבהא לא מצינו דפליג ר"ש וע"ש עוד תי' אחר] וגם לפ"ז בעיא דר"א לקמן בעולת במת יחיד יהי' רק אליבא דר"ש ואנן קיי"ל כר"י ומה מקשה הגמ' מדר"א הלא י"ל דהוא קאי אליבא דר' יהודה.

גם הרמב"ם אע"ג דפוסק כר"י מ"מ בנשחטה בדרום כ' דלא ירדו. לכן נראה דהרמב"ם לא גריס כל זה בגמ' (כמ"ש בכ"מ (פ"ג מה' פסוה"מ) דנוסחא אחרת הי' להרמב"ם] ופלוגתא דרבה ור"י לכו"ע היא: שם בגמ' אלא לרבה קשיא.

נראה דעיקר קושי' הגמ' כיון דטעמא דרבה דהוי כחנקינן א"כ להוי כקדשים שמתו דלית בהו מעילה. ולהכי לא תיקשי לר' יוסף נמי אפי' אליבא דר' יהודה.

דנהי דלר"י ירדו מ"מ הא קאמר הגמ' לעיל טעם אחר משום דכשר בקדשים קלים לא הוי כחנקינהו רק לרבה פריך. ולכן נראה דלמסקנא דהלכה כר"י דהא איתותב רבה אפי' לר' יהודה איכא מעילה דאורייתא.

והנה מלשון הרמב"ם (פ"ג דמעילה) משמע דכל הני דמתני' הוי רק מעילה דרבנן ע"ש. וזה תמוה דהגמ' מסיק כר"י דעלו לא ירדו והוי מעילה דאורייתא.

והכ"מ כ' דפליגי רק אליבא דר"ש והרמב"ם דפוסק כר"י לכן אם עלו ירדו והוי רק מעילה דרבנן. ודבריו תמוהים ביותר דהא הרמב"ם כ' (בה' פסוה"מ"ק פ"ג) בשחטן בדרום עלו לא ירדו.

וכבר השיג עליו בלח"מ שם. ובלא"ה נמי הא הרמב"ם חושב כל הני דמתני' קבל זרק פסול או במחשבה דכל הני וודאי אם עלו לא ירדו וצע"ג בזה: שם בגמ' קדשים שמתו הואיל ובדילין.

פירש"י דמאוסין הם. ותמוה מ"מ כל נבילה מותר בהנאה ונותנין לכלבו או הנאה אחרת ומה בדילין שייך בזה.

ויותר הי' נל"פ דבדילין מן הקדשים דכשמתו אין מתערבין בשאר קדשים בעזרה ולא שייך לגזור אטו קדשים. אבל הנך דנפסלו בפנים מתערבין עם שאר קדשים בעזרה ושייך למיגזור בהו מעילה מדרבנן כנ"ל: דף ג בגמ' עולת במת יחיד שהכניסה לפנים.

מפירש"י משמע מחיים וכן פי' התוס'. וצ"ע הטעם למה נאסרה לבמה ע"י שהי' בפנים הלא חולין גמורים שנכנסו לא נאסרו בכך.

ואולי משום שהכניסהו בעצמו הוי כאומר שיקרבנו בפנים. אבל בנכנסה מעצמה אפשר דמותרת לבמה.

ובזבחים (ק"ט. ט.) פירש"י אחר שחיטה וגם זה תמוה כמ"ש תוס' כאן.

וגם בזה צ"ע הטעם למה קלטהו מחיצות אפי' בשר חולין שנכנס לא נאסר. והי' אפשר דט"ס הוא ברש"י דזבחים תיבת בחוץ וצ"ל ששחטה סתם וא"כ כוונתו שנכנסה בחיים ושחטהו בפנים ובזה שפיר הסברא כיון דשחטהו שם נאסרה לבמה.

אך לשון שהכניסה' לא משמע כן דהל"ל ששחטו בפנים. והרמב"ם לא הביא כל דין זה כלל וצ"ע: ע"ב בגמ' אר"ג א"ר זריקת פיגול אינו מוציא מידי מעילה נראה דרב ס"ל דאית בפסולין מעילה מדאורייתא דאי הוי רק מעילה מדרבנן א"כ למה יגזרו מעילה בפיגול אחר זריקה.

הגם דאין לו היתר לכהנים מ"מ לא עדיף מקדשים כשרים. דכל הגזירה אטו קדשים כשרים וכשרים לית בהו מעילה אחר זריקה.

לכן נראה דס"ל דהוי מעילה מה"ת. אבל הרמב"ם דכתב דהוי מעילה מדרבנן ומ"מ סיים דגם אחר זריקה יש בהם מעילה.

צ"ע מנלן הא. וכבר כתבתי דבלא"ה אין מוכן שיטת הרמב"ם בזה.

והנה הכ"מ שם כתב בשם הרי"ק דאע"ג דנשאר ר"ג בתיובתא במנחות (מ"ז:) מ"מ היינו דוקא במ"ש דאינו מוציא מידי מעילה. אבל בקדשים קלים דאינו מביא לידי מעילה לא נשאר בתיובתא ע"ש.

ותמוה דהא גם לענין דאינו מוציא מידי מעילה פוסק כר"ג ע"ש (פ"ג דמעילה ה"א): שם בגמ' והאמר עולא קומץ פיגול כו'. אין להקשות דילמא מיירי דפיגול בשעת הקטרת לבונה דהקטיר הלבונה קודם הקומץ כדאי' במנחות (י"ג:) דאי בעי מקטיר לבונה ברישא] ונתפגל גם הקומץ.

דז"א דקיי"ל כחכמים דפליגי אדר"מ שם (ט"ז.) (וס"ל) דאין מפגלין בחצי מחיר: דף ד בגמ' היתר שחיטה שנינו.

הקשו בתוס' ממתני' דשחט בצפון וקיבל בדרום. ותי' דקיבל קודם שגמר השחיטה.

ותמוה בעיני דאיך אפשר לקבל כל הדם קודם גמר שחיטה. ואי נשאר עוד קצת דם בבהמה אחר גמר שחיטה שפיר יוצא מידי מעילה כיון דראוי עוד לקבל יתר הדם בצפון.

ומה בכך שהתחיל לקבל הדם בדרום. ויותר הי' אפ"ל דמתני' מיירי בעולה [דאינה יוצאת מידי מעילה ע"י שחיטה וזריקה].

מיהו מסיפא תמוה למ"ד היתר שחיטה שנינו דתני שקיבלו פסולין והלא כבר הי' היתר השחיטה. מיהו שם יש ליישב כשיטת תוס' דקיבלו וזרקן קודם גמר שחיטה ובהני פסולין דעושין שיריים כגון טמא וליכא תו תקנתא.

מיהו דוחק גדול לקבל ולזרוק קודם גמר שחיטה וצ"ע: דף ה ע"ב בגמ' אין דבר עושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו. צ"ע במחשבה שלא לשמה בחטאת ופסח אי עושה שיריים.

דלכאורה הי' נראה דכל דהפסול ע"י מחשבה עושה שיריים כיון דהמעשה בהכשר. ומעשה שהיא בפסול לא חשיב מעשה כלל ולכך אינו עושה שיריים אבל כשנפסל ע"י המחשבה לא נתבטל כל המעשה ולהכי עושה שיריים וא"כ ה"ה שלא לשמה.

אבל לפי הטעם דאר"י הואיל דמרצה לפיגולו וזה שייך רק בפיגול ואפי' בחוץ למקומו נראה כיון דכ' בי' לא ירצה גלי קרא כהרצאת כשר דצריך להיות שלא בעירוב פסול אחר. וי"ל דגם במחשבה דחוץ למקומו יש כלל זה [עי' במל"מ (פי"ח מה' פסוה"מ) שנסתפק בזה].

מיהו בעלמא אין נ"מ בזה דבלא"ה פסול. רק בפיגול נ"מ לענין כרת.

אבל הכלל אמת גם בפיסול דשלא במקומו. כיון דבשניהם כ' לא ירצה.

אבל בפיסול דשלא לשמה י"ל דאינו עושה שיריים וצ"ע. וברמב"ם לא מצאתי כל הדין גם בחוץ לזמנו לענין שיריים אכן ממ"ש (פי"ד מה' פסוה"מ) דפסול לעבודה שחישב מחשבת מקום או זמן לא פסל ואם נשאר דם הנפש יחזור ויקבל.

ממילא משמע דבכה"ג בכשר עושה שיריים וא"י לחזור ולקבל: שם בגמ' ת"ש הפיגול כו' ש"מ היתר זריקה שנינו. נראה לפרש דס"ד דגמ' הוי דלא כר' גידל רק זריקת פיגול מוציא מידי מעילה.

מיהו היתר זריקה כיון דכל מה דמוציא מידי מעילה משום דעומד לזרוק כזרוק דמי בהא ודאי קבלה בפיגול אינו מוציא מידי מעילה דהא אינו עומד לזרוק כלל. ולהכי בעי להוכיח דהיתר זריקה שנינו.

ומשני לא רק היתר אכילה וכדר' גידל. ודברי התוס' אין מובנים לי בזה דף ו ע"א בתוס' ד"ה ת"ש כו' אמנם קשה כו' ואפשר ליישב שנשפך הדם מן הכלי לרצפה דחוזר ומקבלו בכלי [דהזריקה צ"ל מתוך הכלי כדאי' בזבחים (ל"ב) קיבל כו' יחזיר לכלי קדש] ודאי חשיב עבודה להתפגל בקבלה זו דהוי עכ"פ הילוך שא"א לבטלה כנ"ל: ע"ב במשנה אר"ע והרי המפריש חטאתו כו'.

ולא מצינו מה שהשיב ר"א ע"ז. ואפשר דטעם ר"א דל"ד להתם דשם מעולם לא הי' שם מעילה על חטאת השני דהוי חטאת שכיפרו.

רק מצד שהי' יכול להזות ממנו וכיון דהזה מן השני נמצא דלמפרע לא חל עליו שם מעילה. אבל הכא דכבר הי' בו מעילה לא יצא מן המעילה ע"י הזריקה כיון דיצא: שם בגמ' אבל לאתויי לידי מעילה כו' פירש"י דלחומרא אזלינן.

תמוה דבלא"ה אין נהנין וכל הנ"מ לענין קרבן מעילה א"כ אדרבא יש להקל משום ס' חולין שנשחטו בעזרה. ובפשיטות הי' נ"ל דלענין לצאת מידי מעילה תליא רק במה שיצא הבשר מכלל קדשי ה' כיון שכבר נזרק.

א"כ נהי דיש עליו איסור יוצא מ"מ מידי מעילה נפיק. אבל להיות קובע שם מעילה צריך להיות מיוחד לגבוה ע"י הזריקה והא אינו ראוי לגבוה כיון שיצא.

וגם הראי' שמביא רע"ק מב' חטאות ליכא בהא: שם בגמ' אבל יצא כולו לא אמר רע"ק. נראה לפרש דיצא כל הבשר אפי' אם האימורים לא יצאו מ"מ כיון דלא הותר לכהנים שום דבר בזריקה זו לא מהני ליוצא.

ורש"י הוסיף הטעם דכמו דליתא לבשר דמי. משמע כוונתו דלא הוי זריקה כלל לפי דאם אין בשר אין דם.

לפי"ז אם האימורים לא יצאו שפיר הוי זריקה. אבל יותר נראה כמ"ש.

(וכ"מ מלשון הרמב"ם (פ"ג מה' מעילה) שכ' או שיצא מקצת הבשר כו' א"מ בשאר בשרו] ויש לעיין אי גם בקדשים קלים ל"א רע"ק רק ביצאו מקצתן אבל ביצאו כל האימורים לא מהני זריקה ליוצא. ואפשר דשאני בקדשים קלים דמהני הזריקה להיות האימורים לגבוה לענין אם עלו לא ירדו.

אך לקמן אמרינן דאפי' קודם זריקה אם עלו אימורים לא ירדו. א"כ לא מהני זריקה כלום לגבי אימורים שיצאו.

מיהו מלשון הרמב"ם (ריש פ"ב דמעילה) משמע אפי' יצאו כולם זריקה מייתי לידי מעילה. ובזה הי' מיושב לקמן דאר"פ לא אמר רע"ק רק בבשר אבל לא בדם.

וקשה דבלא"ה דם הוי כיצא כולו כיון שזה הדם שיצא זורק אח"כ (דאם זרק דם הנשאר בפנים פשיטא דהקרבת כשר. וכמ"ש בבה"ז כאן ע"ש) א"כ לא התיר לשום דבר.

ולמ"ש א"ש דקמ"ל גם בקדשים קלים דאפי' יצאו כל האימורים מביא זריקה לידי מעילה מ"מ בדם לא. וה"נ מייתי הגמ' הברייתא בדם גם לענין קדשים קלים סייעתא לר"פ: דף ז ע"א בגמ' כי אר"ע בב"א פירש"י כגון ב' כהנים אבל בנשחט זה א"ש בשעת שחיטה נעשה השני מותר חטאת.

וקשה מה בכך דשחט זה מקודם מ"מ כשירצה לשחוט השני ולזרוק דם השני וודאי מתכפר בי'. ותוס' פי' דתלי' בקבלה כשזורק דם הראשון קודם שקיבל דם השני כיון דאז אין דם השני ראוי לזריקה אין הדם מתירו.

וגם בזה קשה הלא ראוי לקבל ולזרוק. ויותר הי' נראה לפרש בזא"ז שקיבל דם הראשון קודם ששחט השני דכיון דעומד לזרוק כזרוק להכי בשעת קבלה נעשה השני מותר חטאת כיון דעדיין לא נשחט.

ודברי הרמב"ם (פ"ג מה' מעילה ה' ו') סתומים בזה. והכ"מ הביא עליו פרש"י.

ויותר נראה דהרמב"ם לא ס"ל כרש"י שסיים הטעם דלא ה"ל שעה ראוי' להתיר ולפירש"י הו"ל למימר הטעם דנעשה מותר חטאת. וגם הבה"ז כ' כן ע"ש: ע"ב בגמ' מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא והא ממונא דכהן היא כו' ממונא דבעלים היא כו'.

נראה לפרש איסורא איכא להנות והא ממונא דכהן ובעלים. ונהי דנימא היתר זריקה קאמר מ"מ כיון דנפיק מידי מעילה ונעשה ממונא דכהן נהי דאסור לאכול קודם זריקה מ"מ בהנאה מותר וא"ש ג"כ הלשון ממונא דכהן דהו"ל למימר ואכלו אשר כופר כתיב.

ונקיט לשון ממונא משום דמיירי בהנאה וא"ש קו' התוס' ומיושב ג"כ מה דקשה דלכתחילה אסור לאכול קודם הקטרת האימורים. רק דהכא לא מיירי מאכילה.

ומשני דאפסיל ביוצא ואסור גם בהנאה דכל בקודש באש תשרף כנ"ל: פרק שני דף ח ע"א במשנה נמלקה הוכשרה לפסול בטבול יום כו'. לכאורה אין מובן הלשון דמשמע דניתוסף ע"י המליקה קדושה טפי למיפסל בטבול יום.

הא קודם מליקה לא שייך בי' קבלת טומאה א"כ אין זה מצד תוס' קדושה של המליקה. ואפשר לפרש דנ"מ אי שחטה אחר ההקדש בחוץ דאינה מקבלת טומאה מטבול יום דעדיין אין עלי' שם קדשים להיות נפסל בטבול יום.

ובפרט למאי דמסיק הגמ' דמדרבנן מטמאת גם שני ושלישי א"כ נ"מ אי מטמא תו קדשים אחרים. מיהו באמת צ"ע הטעם למה לא יהי' דין קדשים עלי' אפי' קודם המליקה לענין טומאה דהרי בנשחטה בחוץ חייב משום שחוטי חוץ א"כ הוי כקדשים ומזה יש להוכיח כמ"ש לעיל בריש מכילתין דעיקר קדושת הקרבן בשעת שחיטה] [וצ"ע לדינא: בתוס' ד"ה ובלינה כו' דמשעת מליקה מונין יום ולילה ולא משעת הזאה, דבריהם תמוהים דהא המליקה והזאה הכל ביום א' ומה נ"מ לענין החשבון יום ולילה.

וי"ל דכוונתם אי הלינה בראשו של מזבח דאין הדם נפסל ומזה למחרתו לדעת התוס' בזבחים (נ"ו.) וע"ש ברש"י דלא ס"ל הכי] ומ"מ למנין יום ולילה דבשר דלא חזי לגבוה לא מהני ראשו של מזבח והוי הבשר נותר.

אך רחוק שיהי' נשאר כל הלילה הדם תוך העוף שיהי' ראוי להזותו למחר: ע"ב בגמ' מעילה היא דליכא כו'. נראה דקושי' הגמ' למ"ד מיצוי מעכב ותני מיצה.

אבל למ"ד דלא מעכב ותני היזה א"כ עדיין אסור לכהן דעכ"פ צריך לקיים מצית מיצוי. אך למ"ש לעיל הפי' איסורא איכא להנות י"ל דלכו"ע מקשה דכיון דמיצוי לא מעכב מותר בהנאה גם קודם המיצוי: דף ט ע"א במשנה קרמו פני' בתנור הוכשרה לפסול כו'.

רש"י וכן הרמב"ם בפיה"מ ל"ג בלינה. דס"ל אין התנור מקדש ומ"מ לענין לפסול בטבול יום מהני קרימת פנים וצ"ע הטעם.

ורש"י כתב דהיא במקום שחיטה ואין זה מובן. ואולי רק מדרבנן נפסל כיון דנעשה בפנים אע"ג דאין התנור מקדש גזרו בי' רבנן.

[אכן לא משמע כן בשבועות (י"א.) דגם לענין פסול דטבו"י אמרי' התם קדשו בכלי אין לא קדשו בכלי לא ע"ש]: שם במשנה ואין בהם מעילה הקשו בתוס' הא איסורא איכא וכאן לא שייך דאפסיל ביוצא אפי' לרע"ק דאינו גוף הקרבן.

וכוונתם לסוגיא דזבחים (צ'.) דמחלק הגמ' בין יוצא דבשר ליוצא דלחם.

אבל דבריהם תמוהים לי דמבואר שם דגם בלחם פליגי ר"א ורע"ק בהדר עיילינהו דכה"ג מהני זריקה ליוצא לרע"ק אפי' בלחם א"כ מצי איירי הכא בהדר עיילינהו, ולעיל (ז'): דאמרינן בגמ' ליוצאין ורע"ק היא אין להקשות למה דוקא לרע"ק הא ר"א מודה בהדר עיילינהו בגוף הקרבן דזריקה מועלת כמסקנת הגמ' שם בזבחים.

ז"א דלעיל מיירי הגמ' באימורי קדשים קלים דקיי"ל כר"י בזבחים (פ"ט): דאימורי קדשים קלים שיצאו וחזרו לא נפסלו כלל. אבל הכא בקדשי קדשים שפיר מיפסלי אפי' הדר עיילינהו וא"ש.

(מיהו אכתי קשה דהומ"ל לעיל ביצאו חוץ לחומת ירושלים דגם לר"י נפסל. ובהדר עיילינהו ואליבא דר"א): דף י ע"א בגמ' שאם נהנה מבשר ק"ק שנטמא קודם זריקה כו'.

הקשו בתוס' הא לכ"ע ביוצא מועלין בו קודם זריקה ופליגי ר"א ורע"ק רק אי זריקה מועלת ליוצאותי' התוס' שלפנינו שנטמא אחר זריקה. תמוה דכבר יצא מידי מעילה ומה בכך דאיטמי אח"כ.

ובבה"ז גורם שנהנה אחר זריקה וגם זה דחוק דא"כ עיקר רבותא דגמ' דבנטמא אפי' כולו מהני בי' זריקה ול"ד ליוצא. ועיקר חסר מן הספר.

והנה מלשון הרמב"ם (פ"ג דמעילה הי"א) משמע בהדיא אפי' נהנה קודם זריקה פטור אבל הטעם צ"ע. וגם יש לתמוה דבהלכה א' שם משמע דנטמא קודם זריקה יש בו מעילה ודוקא יצא מקצתו זריקה מועלת ע"ש.

מיהו לפי הנראה מלשון הרמב"ם דכל הני פיסולים אית בהו מעילה רק מדרבנן א"ש דהכא כ' דפטור. אבל מעילה מדרבנן איכא.

ועדיין צ"ע בדעת הרמב"ם: שם בגמ' ומאימורי קדשים קלים לאחר שהעלין. רש"י ותוס' נדחקו ליישב הא דתנן דמועלין עד שיצא לבית הדשן וחילקו בין ק"ק לאימורי קדשים קלים והוא תמוה והרמב"ם כ' בהדיא (ריש פ"ב ממעילה) באימורי קדשים קלים מועלין עד שיצא לבית הדשן.

(ויש לגמגם על הכ"מ שהביא שכן היא במשנה ע"ש ובאמת רש"י ותוס' הכא פליגי ע"ז). והנה (בפ"ג ה' י"א) משמעות הרמב"ם שהבין דאימורי קדשים קלים דהכא מיירי נמי קודם זריקה.

דקאי אדלעיל דב' אלו קודם זריקה הם. בשר ק"ק שנטמא קודם זריקה ואימורים שהעלין קודם זריקה.

לכן כ' הרמב"ם בלשונו אפי' העלין על המזבח. וכוונתו הי'.

נראה דאע"ג דקיי"ל אימורים שהעלין קודם זריקה נעשה לחמו של מזבח ולא ירדו מ"מ אין מועלין בהם. וזה הי' פי' נכון.

אבל תמהני שהרי זה הדין כ' כבר שם הרמב"ם (בפ"ב דמעילה) והביא שם הכ"מ שהיא בעי' דאיפשטא בפ' המזבח מקדש (פ"ה:) ולמה הביאו כאן שנית. וגם א"כ מה פשיטא דקאמר בגמ' כיון דבעיא היא שם.

ואפשר ליישב לפמ"ש לעיל דנראה שיטת הרמב"ם דכל הפסולין רק מדרבנן מועלין. והנה בפ"ב כ' דאין בהם מעילה וכן הוא הלשון בגמ' פ' המזבח מקדש.

והיינו עד הזריקה אין מועלין בהם כלל. אבל משנזרק הדם יש בהם מעילה דרבנן עכ"פ והוי כמו קדשים פסולין מאחר שהעלן קודם הזריקה.

והכא כ' הרמב"ם דפטור וכן הלשון בגמ' הכא. והיינו אפי' נהנה מהם אחר זריקה מ"מ פטור דלית בהו מעילה דאורייתא.

אך צ"ע ליישב לשון הגמ' מצוה לאפוכי בצינורא. ואפשר הרמב"ם לא גרס כל זה: שם במשנה הקומץ והלבונה כו' ומסיים המשנה דכל שאין לו מתירין כיון שקידש בכלי חייבין משום נותר וטמא.

ויש לי מקום עיון בלבונה. דאפשר כוונת התנא במביא לבונה בפ"ע דאין לו מתיר כלל. אבל לבונה הקריבה עם המנחה נהי דיכול להקטיר הלבונה קודם הקומץ. כדאי' במנחות (י"ג:) אבל הקמיצה מתיר הלבונה ליקרב דאסור להקריב הלבונה קודם הקמיצה דהיא במקום שחיטה.

א"כ כיון דיליף בגמ' מאשר יקרב דאין בו כרת דטומאה עד שיוכשר ליקרב כדפירש"י. וכן מפורש בגמ' דזבחים (מ"ה:) להדיא.

א"כ נראה דליכא נותר וטמא בלבונה קודם הקמיצה אף שנתקדש בכלי. ולבונה דהכא מיירי בלבונה הבא בפ"ע.

ואע"ג דלענין פיגול מודינא דבכל לבונה לית בהו פיגול משום דמשלמים ילפינן דצריך להיות מתיר לגבי מזבח דוקא לכן אע"ג דקמיצה מעכב נקרא אין לה מתירין כמ"ש התוס' זבחים (מ"ג.) ד"ה והלבונה.

אבל לענין נותר וטמא דעיקר הטעם מקרא דאשר יקרב דיהי' ראוי להקריב א"כ קודם קמיצה דאינו ראוי פטור. וצע"ג בזה.

[אכן ברמב"ם (פי"ח מה' פסוה"מ) מבואר דגם בלבונת המנחה אחר שנתקדשה בכלי חייב משום טומאה ע"ש]: פרק שלישי. דף יא ע"א במשנה דמי שלמים יביא שלמים ונאכלין ליום א' ואין טעונין לחם.

לא נתבאר הטעם למה נאכלין ליום א' הלא כמו דאין טעונין לחם משום דנזיר ליכא **הרע"ב פי' הטעם דא"ט לחם דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא. וכן פרש"י במנחות (ה').

(והתוס' בנזיר (כ"ד:) והא דאיתא בנזיר (מ"ו:) זאת תורת הנזיר כו' בין שאין לו כפים. כבר פי' התוס' שם דצריך מיהא להניף בזרוע ע"ש.

אבל למ"ש הרמב"ם (פ"ח מה' נזירות) דבאין לו כפיס אינו מניף כלל ע"ש. ובזרוע לאו תנופה הוא לדידי' ואפ"ה טעון לחם.

א"כ הכא ע"כ הא דא"ט לחם משום דלית לי' תורת קרבן נזיר כיון דלית' בעולם. שפיר קשה כנ"ל למה לאכילת יום א' חשיב שלמי נזיר: כמו כן י"ל דלאו שלמי נזיר מיקרי רק כשאר שלמים.

והרמב"ם (בה' נזירות פ"ט) הביא דין זה גם לענין מותר הדמים בשהנזיר קיים דג"כ מותר דמי שלמים ונאכלין ליום א' ואין טעונין לחם ע"ש. ונראה משום דדרשו חז"ל על תורת נזרו שיכול לקבל נזירות על מאה עולות ושלמים ע"ש.

א"כ כל מה דמרבה בשלמים דין שלמי נזיר להם אבל לחם מביא רק לקרבן אחד: שם במשנה יצא לנחל קדרון מועלין בו פרש"י ותוס' מדרבנן. מיהו יש לעיין מ"ש מדשן אחר שהוציאו לחוץ למחנה דלכ"ע אין מועלין בו ומשמע דאפי' מדרבנן לית בי' מעילה.

איברא דלשון הרמב"ם (סוף ה' פסוה"מ) משמע דמדרבנן אסור הדשן לעולם. אבל לעיל משמע דעכ"פ מעילה אין בו אפי' מדרבנן.

וי"ל דבדם גזרו טפי משום דלא אשתני. כמו דשן שנשרף כל הקדשים ונשתנו לאפר וצ"ע: ע"ב בגמ' איברי שעיר המשתלח כו'.

משמע מסוגיא זו דשעיר המשתלח קודם שלוחו אפי' אחר הגרלה ויציאתו מחוץ למחנה מועלין בו רק באיברים שכבר נעשה מצותו אין מועלין. וצ"ע דלא חשבו התנא במתני' לעיל פ"ב כי היכי דתני פרים הנשרפים כו'.

וגם הרמב"ם לא הביא דין מעילה בשעיר המשתלח. ובפרה אדומה הביא הרמב"ם (בפ"ב דמעילה) דמועלין משום דחטאת קרי' רחמנא.

אבל שעיר לא הביא שם. וגם מהכ"ת יהי' בו מעילה הא לא הוי קדשי ה' אחר שהגריל ונתברר דזה אינו לה'.

וגם לשון הגמ' ביומא (ס"ז.) בפלוגתא דרב ושמואל אי איברי שעיר מותרין מר דריש ממדבר ומר דריש מגזירה.

משמע קצת דמטעם מעילה לא אתינן עלה. וצ"ע דגם בחולין (קי"ז).

(ובכריתות (ו':) דאיתא שם כל ההיא סוגיא לא גריס בגמ' שם מאיברי שעיר המשתלח כלום רק תרומת הדשן ובגדי כהונה וכן בפסחים (כ"ו.) רק הכא במעילה.

ואפשר דג' משבשתא היא: שם בגמ' א"ד לימא מתניתין כראב"צ פירש"י דלרבנן איך אפשר להנות מהם הא יורדין לתהום. והאיך יכול ללקטן ולמעול בהם.

וכ"כ התוס'. ותמהני ע"ז דמנלן דלרבנן הי' יורדין לתהום.

הלא י"ל דפליגי רק בהא דא"צ לשורפן בקודש. אבל מודין דהיין מתקבץ שם בבור שתחת המזבח שהרי סתם משנה במדות (פ"ג מ"ג) דיורדין לשיתין ומנקין אותו.

וגם הרמב"ם דלא הביא הך דראב"צ דשורפין בקודש מ"מ (בפ"ב מבית הבחירה) העתיק זו המשנה דירדין לשם ומנקין אותו ע"ש. ובאמת לשון הגמ' בסוכה (מ"ט:): היא כלשון רש"י דלרבנן הא נחתי להו לתהום.

מ"מ נ"ל דאין כוונת הגמ' דא"א לירד לשם. רק כוונת הגמ' דבשלמא לראב"צ דלוקטין הכהנים היין ושורפין אותו בעזרה שייך דין מעילה בהם.

אבל כשאין מעלין אותן וירדין לתהום פ"י לעומק הבור. מי יבוא לשם למעול.

ומשני דאיקלט. אע"ג דלא שכיח.

אבל אין כוונת הגמ' דא"א לירד לשם כנ"ל: שם במשנה המקדיש דישון בתחילה מועלין בו. אין מובן הפ"י כמ"ש התוס'.

ויותר ה"י נראה דהמקדיש ט"ס היא וצ"ל דישון בתחילה מועלין. והיינו דשן מזבח החיצון דבתחלה מועלין ולא בסוף, ולמר כדאית לי' בתחילה קודם הרמת הדשן.

ולמר כדאית לי' לר' יוחנן קודם שהוציאו לחוץ אבל אחר הוצאת הדשן לחוץ לכ"ע אין מועלין בו כנ"ל. וכן משמע קצת בגמ' דקאמר בשלמא מזבח החיצון כו' משמע דמתני' מיירי נמי ממזבח החיצון יב דף יב ע"א אמרי מחוסר זמן מ"ד אבעל מום כו'.

צ"ע להבין זה הטעם דמ"מ כיון דמעצמו יהיו ראויין כשיגדלו למה לא יהי' בהם מעילה יותר מהדמים שיכול לקנות בהם קרבן. או במחוסר זמן שיוכל לפדותו ולקנות קרבן מכ"ש תורין שיהיו בעצמם ראויים.

ודוחק לומר משום דבמעוה יכול לקנות מיד קרבן א"כ בלילה או בשבת לא ימעול בדמים או במחוסר זמן ומלשון רש"י משמע קצת דלא חל עליהם קדושה כלל. וא"כ לכתחילה נמי יהי' רשאי ליהנות מהם וצ"ע: שם בגמ' א"ל מודינא לך.

לפירש"י הגי' אבל מודינא לך כמ"ש בה"ז. אך פ"י הדברים נראה דאע"ג דהוכיח מבני יונה שעבר זמנם לקדשים שמתו מ"מ היינו לענין מעילה דאורייתא דלא נימא קדושה להיכן הלכה.

אבל לענין דרבנן שפיר יש לחלק ביניהם. והטעם מובן דקדשים שמתו הרואה סבר שנשחטו ולהכי גזרו בי' מעילה.

אבל בני יונה גדולים הכל יודעין דאינם ראויין כנ"ל. אך מלשון רש"י משמע דגם בתורין ובני יונה איכא מעילה דרבנן דמשלם הקרן.

ולשון המשנה אין מועלין לא משמע הכי כמ"ש התוס': שם בגמ' אמרי התם נמי איכא מעילה מעיקרא דא"ר המקיז דם כו'. מוכח מכאן דאפי' בקדשים קלים איכא מעילה בהקזה.

דאל"ה אכתי מקדשים קלים מוכח דסתמא דמתני' דדם בסוף מועלין משמע וודאי אפי' דם מקדשים קלים א"ו אפי' בקדשים קלים יש מעילה בהקזה וכ"כ הכ"מ בשם הרא"ש. והטעם צ"ע קצת דנהי דאיהו מגופה ומכחיש לה מ"מ בקדשים קלים אין מעילה מחיים.

ואפשר יש מעילה דרבנן לעולם בקדשים קלים: ע"ב בגמ' הפרש שבחצר כו'. לכאורה אין מובן קושי' הגמ' דהכא בהקזה מכחיש ומפגם לה בהוצאת הדם.

אבל התם הפרש שנמצא בה אחר שחיטה או שהוציאתה מחיים מה הכחשה איכא בזה. ואפשר שהבין הגמ' בהא דדם הקזה אסור ומועלין בו היינו הנהנה מהדם גם אחר שכבר הקיזה אחר ג"כ מועל.

אך מנ"ל הא. ותו דכבר יצא לחולין במעילה ראשונה.

דמסתמא נהנה במה שהקיז]. לכן י"ל דהגמ' הבין גם בפרש שהוציאה ממנו ע"י הקאה וכדומה.

אך לשון שבחצר לא משמע הכי: שם בגמ' אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח. לכאורה היינו באיסור דאסור להקדיש תמים לבדק הבית כיון דראוי למזבח.

מיהו אפשר דדוקא לבדק הבית אסור להקדיש אבל למוכרו לצורך לקנות ממנו בהמה למזבח שפיר דמי. ואה"נ דהיא לא יצאה מידי מזבח לעולם והקונה אותה לצורך קרבן קונה.

א"כ אין בזה דין מתפיס תמימים לבדה"ב דשם מקדישה לבדק הבית. מיהו אפשר הכא לפרש בבהמת קדשים דיכול להקדישה הקדש עלוי למזבח ואז מועלין בה ובחלבה: דף יג ע"א במשנה בור ואח"כ נתמלא כ' בתוס' הטעם דאין יד להקדש.

והק' בתיו"ט מ"מ שליחות נמי אית בי' א"כ הגיזבר יכול לקנותה כו'. ואין זה קושיא אצלי דמה זכות יש בזה לגבי הקדש לא חשיב זכות לזכות מן ההפקר.

וגם כיון דאין יד להקדש לא שייך שליחות דשלוחו של אדם כמותו וכשבא ליד השליח הוי כבא ליד המשלח. אבל כשאין יד להקדש גם שליחות לא שייך בזה כנ"ל פשוט: בתוס' ד"ה אתיא העברה כו' וי"מ דואכלת ולא חלב רק לאיסור אכילה ולא הנאה כו'.

כן ה"ל ג"כ מסברא והטעם דכיון דאסור לאכול קודם זריקה גם החלב בכלל. אבל איסור הנאה ליכא.

ומה שדחו בתוס' מהא דאמרינן בחולין דהוי ס"ד הואיל ואסור בגיזה ועבודה דמן ליבעי קבורה והבינו דפי' הגמ' על חלב והגמ' רישא דקרא נקיט כמ"ש התוס' בחולין (ל"ו.) (ע"ש) זה רחוק מאוד.

והי' אפ"ל בגמ' כיון דפסולי מוקדשין עדיין שם קדשים עלייהו לענין גיזה ועבודה הו"א דגם הדם אסור. ואע"ג דדם לית בי' מעילה מדכתי' הוא לפני כפרה כלאחר כפרה.

היינו אחר שעומד לזרוק אבל כשלא נשחטה לקרבן שיש בו מום הו"א דדם שחיטה הוי כמו המקיז דם בקדשים דכיון דמגופה הוא ליתסר קמ"ל קרא דשרי ולעולם החלב מותר בהנאה כנ"ל. וגם אין להקשות מהא דבכורות שהביאו תוס' לעיל דדייק דחלב דעלמא שרי מדכ' ואכלת בשר ולא חלב.

ומשני הגמ' שם דהו"א דחלב דעלמא אסור באכילה ומותר בהנאה ובמוקדשים אפי' בהנאה אסור. י"ל דאי נימא דחלב דעלמא אסור ע"כ ולא חלב לאיסור הנאה אתיא.

אבל למסקנא דחלב דעלמא מותר אתי' ולא חלב על איסור אכילה כנ"ל: בא"ד תדע מדאיצטריך למיכתב ולא תגוז כו'. אין זה מוכרח לע"ד.

דוודאי התם כיון דאסור גיזה ועבודה ואי לא הוי כ' לא תגוז ולא תעבוד מותזבחה לא הוי ילפינן רק חדא ואי הוי כ' עבודה בלבד הו"א ע"ז אתי תזבחה ולא עבודה דכתיב אבל גיזה אין לנו וצריך למיכתב גיזה. וכמו כן אי הוי כ' איסור גיזה בלבד הו"א דעבודה שריא ותזבחה ולא גיזה להכי צריך למיכתב שתיהם.

ואין להקשות ג"כ דלכתוב א' מהם כגון לא תגוז ונדע דואכלת פ' ולא עבודה דאי רק על גיזה לא ליכתוב גם גיזה ונדע מואכלת ז"א דהו"א דילמא ואכלת ולא עבודה. וכמו כן להיפוך אי הוי כ' עבודה.

ולהכי צריך תרווייהו. אבל גבי חלב כיון דליכא מידי אחרינא שפיר הוי ידעינן מואכלת בשר ולא חלב: בא"ד וא"ת ב' מרובה כו' כל הדיבור.

דבריהם מוקשים, אבל לפי מה שנראה מדבריהם דאם הגז"ש מופנה דנין אפשר משא"א. א"כ בפשיטות מיושב קושיא הראשונה והשני'.

דלהכי מצריך הגמ' שם ללמוד כלאים מגז"ש דתחת תחת. כי היכי דליהוי העברה מופנה ויוכל לדרוש מיני' איסור חלב אע"ג דהוי אפשר משא"א.

דאי הי' נצרך לכלאים לא הוי הכא מופנה כנ"ל: ע"ב בגמ' אין מועלין בכולן כו'. פירש"י מוקשה דמאי נ"מ כמה בכד רק כל שמונח עוד ג' לוגין אינו מועל משום שנתקדש רק ג' לוגין ואינו מועל עד שפוחת מן ג' לוגין אחרונים שבכד.

וכלשון בתרא דגמ' למ"ד יש שיעור למים ג"כ לא נתקדש אפי' בצלוחית רק ג' לוגין. ולמ"ד אין שיעור נתקדש הכל.

והרמב"ם לא הביא אם יש שיעור וכ' סתם (פ"ב ממעילה) מועלין בכולן נראה דס"ל אין שיעור למים. אע"ג דסותם (פ"י מ"ה תו"מ) כלשון המשנה צלוחית הי' מחזקת ג' לוגין.

היינו דיש שיעור למטה דלא יפחות מג' לוגין אבל רשאי להוסיף כנ"ל: דף יד ע"א בגמ' ר"י אמר אסורה דלא ביטלה. פרש"י דלא ביטלה בפירוש.

ואיני מבין דבריו דאפי' ביטלה בפירוש לא מהני רק במעשה. רק לר"ל מהני מעשה דממילא או אפי' שיברה ישראל מהני מדינא לר"ל כדאי' בע"ז אבל לר"י נהי דוודאי לא חשובה תו אצל העכו"ם מ"מ כל דלא ביטלה במעשה שבורה או בזיון לא מהני [עי' במל"מ (פ"ח מהלכות ע"ז ה' י"א) ובהגה שם הביא דברי רש"י דהכא]: שם בגמ' א"ש בונין בחול.

לפרש"י הטעם דהמוכר ימעל בהמעות. וזה תמוה דהלא נתחלל על העצים ולמה ימעול ופ' התוס' א"ש טפי דלהכי אין מקדישין העצים מיד כדי שיוכל אח"כ לחלל מעות קודש על הבנין כדי לשלם שכר האומן.

דעל שכר האומנין לא שייך חילול: ע"ב בגמ' תנן הגזברין כו'. נראה דקושיא זו רק לטעמא דר"פ.

אבל לטעם ראשון בין לפרש"י בין לפי התוס' לא קשה דיש לפרש בברייתא דגזברין קנו הקורות במעות חולין (ולא מנדבת יחיד) רק לטעמא דר"פ מקשה שפיר כנ"ל: פרק רביעי. דף טו ע"ב במשנה חמשה דברים כו' הסולת והיין כו'.

ויש להקשות דהא משקין ברביעית ואוכל בכזית וכל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין. ומצאתי בתיו"ט שהביא תוס' בזבחים שעמדו בזה ות' דיין הנבלע בפת שיעורו בכזית.

וצ"ע בזה כיון דבפ"ע הוי פחות משיעור וע"י שיבלע בפת יתחשב שיעור: דף טז ע"א בגמ' א"ד פליגי אדרב דאפי' לטומאה אין מצטרפין. ותמוה הטעם כמ"ש התוס' ואפשר לומר משום דהתורה חלקו לב' ענינים בנבלתם יטמא.

ואח"כ כתי' וכי ימות מן הבהמה כו' הטהורה כו' א"כ הוי כשני שמות טומאת נבילה דטמאים ונבילה דטהורים לכן ס"ל דאין מצטרפין: בתוס' ד"ה מיתבי כו' וא"ת ל"ל צירוף כו'. וי"ל דנהי דהאבר מן החי א"צ צירוף מ"מ נ"מ דמצטרף החצי זית נבילה עם האבר.

לענין שהנוגע וגע בחצי זית נבילה נטמא כיון דמצטרפין הוי כנוגע בשיעור. אבל אי לא הוי מצטרפין הי' טהור: שם בגמ' מיתבי האברים כו' ואר"י אין לוקין עליהם אלא בכזית.

לכאורה משמע דקושי' הגמ' דכי היכי דמקיש אכילה לטומאה להיות כעדשה. כמו כן יוקש להיות לוקה באברים אפי' פחות מכשיעור.

אך רש"י ותוס' לא הבינו כן רק דעיקר הקושיא מדאמר בכזית משמע כעדשה לא לקי. והגם די"ל דנקט כזית משום נבילה לא משמע לפרש הכי.

ויש לעיין למסקנא לדינא בזה בהני ח' שרצים במיתתם אי לוקה על אבר שלהם בפחות מכעדשה ושוב מצאתי ברמב"ם (פ"ב ממאכלות אסורות) כ' בהדיא דלא לקי על אבר פחות מכעדשה. ולכאורה תמוה מנ"ל הא.

וראיתי בהה"מ שפי' פי' חריף בסוגיא זו דבאמת קושית הגמ' להיות לקי באבר כ"ש. וע"ז משני הגמ' דדוקא לענין שיעור כעדשה דזה חידשה תורה רק בח' שרצים המובדלים בזה הוקש אכילה לטומאה.

אבל לענין דין דאבר מטמא בכ"ש זה נוהג בכל הטמאים ולטומאה איתמר ולא לאכילה לכן אפי' בח' שרצים עצמם ג"כ דין דאבר בכ"ש נאמר רק לטומאה ולא לאכילה ע"ש והיא פי' נכון: דף יז ע"א בגמ' כאן בכלול כאן במקצתו. הרמב"ם לא הביא חילוק זה וכתב סתם (פ"ב מה' מ"א) דדם מצטרף דוקא בעודו תוך הבשר.

והה"מ ביאר הטעם דדם שיצא מן השרץ שיעורו בכזית כדאיתא בכריתות ולכן אינו מצטרף עם הבשר דאין שיעורן שוה. ואולי הי' להם גירסא אחרת כאן: ע"ב בגמ' אבל לענין אכילה מצטרפין לכאורה מהאי קרא דכל שבקודש הי' ראוי לכל פסולי קודש להצטרף טמא ויוצא וכה"ג.

מיהו מלשון הרמב"ם (פי"ח מה' פסוה"מ ה' י') משמע דוקא פיגול ונותר. ואפשר דכיון דפיגול מעין נותר הוא דחישב להותר לכן רק פיגול נכלל בכי קודש הם ולא פסול אחר.

מיהו במכות (י"ח) משמע דכל פיסולי קודש בכלל דרשא דר"א הם וצ"ע: ברש"י ד"ה אבל. כ' דברוב נותר ומועט פיגול מתחייב משום נותר.

משמע דצריך להתרות על זה האיסור שרובו ממנו. ומה דמסיים רש"י בחצי נותר וחצי פיגול חייב משום נותר ומשום פיגול.

נראה דבהא מודה רש"י דצריך להתרות משום שניהם דוקא דלא כמ"ש בתוס' יו"ט דסגי בהתרה משום א' מהם. אכן לע"ד הי' נראה דאפי' ברוב משם א' צריכין להתרות משום שניהם או משום לאו דפסולי בקודש סתם.

אבל במתרין בשביל נותר או פיגול בלבד פטור שהרי יודע דנותר או פיגול אין מהם כשיעור. וצ"ע על רש"י בזה: דף יח ע"א במשנה הערלה וכ"ה מצטרפין תמוה הטעם ותיו"ט כ' בשם הירושלמי דמשום לא תאכל כל תועבה מצטרפין.

והקשה ע"ז מהא דלעיל נבילות טמאים וטהורים אין מצטרפין ע"ש. ולק"מ דהתם מיירי דאתרי בי' משום נבילות בלבד: שם בגמ' והתניא רש"א כ"ש למלקות.

לכאורה קשה דמ"מ נ"מ דהא מודה ר"ש דאיסור בהיתר בטל וה"ה שני איסורים ושלשה אם אין מצטרפין מבטלין זה את זה [למ"ד איסורין מבטלין זא"ז]. אבל אי ערלה וכלאים מצטרפין תו אין מבטלין זה את זה א"כ נ"מ שפיר בהא דאר"ש דאין מצטרפין.

מיהו למ"ש תוס' דמיירי הכא בכל א' בפ"ע ואינו מעורב א"ש קושי' הגמ' [ולפמ"ש התוס' בשבת (פ"ט): ובזבחים (ע"ח.)] בתי' א' דאע"ג דמצטרפין למלקות מ"מ כשנתערבו מבטלין זא"ז ג"כ א"ש קושי' הגמ' כאן] והנה הריטב"א במכות מביא בשם הר' מאיר טעמא דר"ש משום דבאוכל כ"ש אחשבי'.

ותמהני עלי' דא"כ הכא דאוכל באמת כזית רק חצי מזה וחצי מזה לא שייך אחשבי' ומאי מקשה הגמ' לר"ש: פרק חמישי ע"ב בתוס' ד"ה אכילתו כו' לא מצינו זה נהנה וזה מתחייב כו'. אפשר לחלק דדוקא בדבר שהחויב על הנאה בלבד לא מצינו זה נהנה כו' דוודאי נהנה חייב.

אבל מעילה דנהנה ולא פגם פטור א"כ אין כל החיוב על הנאתו שפיר י"ל דהמשלח חייב ובקדושין נסתפקו התוס' בזה: דף יט ע"ב במשנה עד שיהנה בש"פ ויפגום בש"פ. משמע דאע"ג דפגם בש"פ אי הנאתו לא הי' ש"פ פטור.

מיהו יש לעיין בנהנה הרבה ופגם ש"פ דאפשר דחייב לשלם כל הנאתו כיון דפגם בש"פ תו חייב כל הנאה. כדמצינו גבי זה נהנה וזה לא חסר דאי חסר כל שהו תו חייב לשלם כפי מה שנהנה כמ"ש בחו"מ (סי' שס"ג סעיף ז') ע"ש] וה"ה הכא: שם במשנה אין מועל אחר מועל כו'.

נראה לע"ד דדוקא במעילה בלי פגם כדתני שתה בכוס. וה"ה במוציא של הקדש לרשות אחר.

אבל במעילה שע"י פגם מה דפגם פגם והשאר למה יצא לחולין כיון דבדבר שיש בו פגם אין בו מעילה רק הפגם א"כ הנשאר לא חל עליו שם מעילה כלל. ובהכי מיושב בפשיטות התוספתא שמביא התוס' דבקע בקרדום היא מעילה שע"י הפגם לכן לא יצא לחולין.

אבל נתנה לאחר שפיר יצא לחולין. ונראה דגם התוס' ס"ל הכי רק שהבינו בס"ד דרצה לקנות כל הקרדום.

ולהכי תי' התוס' שלא רצה לקנות רק לבקוע בו ולהחזירו. אבל כל שלא הוציאו מרשות הקדש מודין התוס' דלא יצא לחולין ע"י פגם.

ובהכי ניחא נמי לשון המשנה אלא בהמה. דמשמע בין בהמה דקדשי בה"ב ובין בהמה דקדשי מזבח מדלא תני קרבן או חטאת כדסיים המשנה (ועי' ברמב"ם ובראב"ד (פ"ו מה' מעילה) ומ"ש שם הכ"מ).

רק דבאמת ממ"נ הוי זה הכלל בכל בהמות דאי קדשי בדק הבית א"כ אית בה פגם והוי מעילה ע"י פגם וכה"ג יש מועל אחר מועל. ואי קדשי מזבח לעולם יש בה מועל אחר מועל כדמסיים בחטאת: שם בגמ' קדשי מזבח תמימין ונעשו ב"מ ושחטן כו'.

תוס' לא גרסו ושחטן. וכוונתם דכיון דס"ל לרבי דכששחטן יקרבו א"כ ס"ל דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה.

להכי הוי בכלל אין להם פדיון דהפדיון היא ע"י העמדה והערכה. לכן אפי' בעודן חיים דיש להם פדיון חשוב בכלל אין להם פדיון.

אבל רש"י לא הבין כן. וגם הרמב"ם נראה שגורס ושחטן.

ולהכי כיון דהוא פוסק קדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה לכן לית בי' מועל אחר מועל רק קודם שחיטה (דהוי בר פדיון] ע"ש (פ"ו דמעילה). אבל אי הוי גורס כגי' התוס' גם קודם שחיטה אין בהם מועל אחר מועל כיון דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה.

בתוס' ד"ה מ"ט כו'. צ"ע בסברת התוס' דלת"ק יהי' פדיון לכלי שרת.

[ועי' בזה במנחות (ק"א) וי"לדמה"ת י"ל פדיון והתם מדרבנן קאמר משום דהוי כטהורין הואיל וי"ל טהרה במקוה ע"ש]. ויותר נראה דמודה ת"ק דאין לה פדיון רק דס"ל דמועל אחר מועל לא תליא בפדיון רק בבהמה גזה"כ דיש מועל אחר מועל ולא בשאר קדושת הגוף אע"ג דאין להם פדיון: פרק ששי.

דף כ ע"א במשנה לא עשה שליחותו השליח מעל כו' לכאורה הי' נראה דדוקא במידי דפגם כהאי דנתן לאורחים בשר. אבל בהוציאה מרשות הקדש לחולין שצוהו לקנות לו חלוק וקנה לו טלית.

כיון דהוי שינוי ובטל השליחות נמצא דלא יצא כלל לחולין שהרי המקח בטל ולא מעל השליח. והא דתנן לקמן (כ"א).

(במשנה בלקח פתילות במקום נרות דמעל השליח. י"ל דהיינו לכשיוציא החנוני הדינר אז מעל השליח כיון שעל ידו הוציאה החנוני אח"כ לחולין.

אבל בנתינת הדינר לחנוני י"ל דלא מעל כמ"ש. אך לפ"ז קשה למ"ש תוס' לעיל דבאכילה אין המשלח מועל א"כ הכא נמי במה שאכל האורח לא ימעול השליח דהא לא נתן להם לתוך פיהם.

א"כ ע"כ צ"ל דבנתינה לאורח מיד מעל השליח וצ"ע הטעם כיון דהנתינה בטלה כמ"ש: ע"ב בגמ' מאן תנא דמידי דמימלך כו'. נראה דמשמע לגמ' דמתני' מיירי בכל גווני אפי' לא מצא השליח בשר ליתן להם ונתן להם כבד.

אעפ"כ מעל השליח ולהכי מדמי שפיר להתם: שם בגמ' ולת"ק מ"ש עופות כו' ביום הקזה עסקינן. לכאורה ה"ל נראה דכמו כן בחגבים נמי שייך האי קושיא דאי לא אשכח בשר אוכל נמי חגבים.

ונאמר דביום הקזה לכאב עינים גם בשר חגבים קשה להו. אך ברמב"ם (פ"ט מה' נדרים) לא משמע כן.

וי"ל דדוקא בדגים מקשה הגמ' משום דמצינו דנקרא בקרא בשר בטמאים שבמים כתי' מבשם ל"ת הרי שנקרא בשר אבל בחגבים לא מצינו. ועדיין צ"ע.

[ועי' בר"ן נדרים (נ"ד): שכ' דחגבים לא מימליך שליח עלייהו ומשו"ה מותר בחגבים]: מ"ש בתוס' די"מ דהחילוק בין תחילת הסעודה. קשה א"כ בדגים נמי חל הנדר על תחילת הסעודה.

ודוחק לומר דנדור באמצע הסעודה: דף כא ע"א במשנה אע"פ שאמר בעה"ב בלבו בלבי ה"ל ע"ז. נראה שה"ל בחלון כמה מינים ואמר בעה"ב שבלבו ה"ל על מין אחר.

ופי' התוס' דחוק. ודברי הרמב"ם בזה תמוהין מאוד.

שנראה מדבריו דאמר בלבו ה"ל על הדלוסקמא אע"פ שאמר מן החלון ע"ש (בה' מעילה פ"ז) וזה מילתא דפשיטא שם ונזכר בעה"ב כו'. נראה הטעם דבשנזכר וודאי מבטל השליחות לכן חנוני מעל רק לכשיוציא דבאמת לא קנאו החנוני כיון שהשליחות בטל.

והא דאמרינן בגמ' דבלא נזכר השליח שליח מעל היינו נמי כשמוציאו החנוני. אח"כ ראיתי בתוס' רעק"א ז"ל שמביא בשם רש"י בחגיגה שכתב ג"כ הכי.

אך תמהני עמ"ש הגאון הנ"ל מקודם להקשות על הבעיא בנדרים בככרי עליך דליפשוט ממתני' דהכא. ולטעם רש"י הנ"ל ליכא למיפשט כלום דהכא שאני דלא קנאו החנוני כלל כדכתיבנא: במשנה והביא לו בכולה פתילות כו' שניהם לא מעלו פירש"י בעה"ב לפי שלא עשו שליחותו.

ומשמע משום דהוי מעביר ע"ד. אבל באמת בלא"ה בעה"ב נמי לא מעל משום דהוי פחות מש"פ.

וכ"כ הרע"ב. והקשה בני מ' משה בצלאל נ"י תיפשוט מהכא דהוי מוסיף ע"ד דאי הוי מעביר לימעול שליח.

ולכאורה רציתי לומר דאפי' במעביר ע"ד מ"מ כיון דהשליח לא עשה זה רק לפי ציווי משלחו. ואיהו סבור דאף שהוסיף על מה שציוה מ"מ בזה שליחותו קיים לכן גם הוא לא מעל.

והגמ' לעיל מדייק רק דאי הוי מעביר ע"ד לא לימעול בעה"ב. אבל גם השליח י"ל דלא מעל: ע"ב בגמ' ה"נ מסתברא כו'.

תמהני הלא לפי ס"ד דניפשוט מהכא דהוי מוסיף ע"ד וליתכא מיהו קנה א"ש טפי הא דמודה ר"י בקטניות. משום דר"י נמי ס"ל דקני לוקח רק משום הטעם דאתרוג וחלוק קטן רע מגדול.

ולהכי בקטניות דבדינר ופרוטה הכל טעם אחד להם להכי מעל בעה"ב דאינו כמעביר ע"ד. א"כ מה ה"נ מסתברא וצ"ע לפרש הגמ'.

ע'י בשטמ"ק כתובות (צ"ט.) מ"ש בזה]: והנה בגוף הסברא דר"י דקאמר אילו הי' חלוק גדול הי' שוה טפי יש לגמגם טובא דלכאורה נראה יותר דרך בן אדם כשרוצה חלוק כזה.

גם אם ימצאנו בפחות יקננו ולא יקנה ביותר חלוק יקר טפי. ואדרבא אם הי' לוקח חלוק גדול הי' יותר כמשנה שאינו רוצה חלוק גדול כל כך.

ולכן נלע"ד דאה"נ דר"י מודה בזה ג"כ. וכל כוונת ר"י דכה"ג צריך השליח לאמלוכי בי' כיון דרואה שינוי כזה.

ולכן בין שקנה חלוק בעד חצי דמי' בין בעד כולו לא מעל דמידי דצריך לאמלוכי בי' בטל לענין מעילה כדאמר אביי לעיל כנ"ל: השמטה מגוף הכת"י: בכורות ד' כ' ד"ה בגמ' רבינא אמר כו' כמ"ש, אכן קשה ע"ז הטעם מהא דרוב נשים בתולות נשאות דלפ"ז גם התם אין הספק על האשה עתה רק מה שהי' בשעת נישואין וליהוי כמו רובה דתלי במעשה, וצ"ע: